Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Herstelde leeuw, ofte discours over het gepasseerde in de Vereenichde Nederlanden, in 't jaer 1650 ende 1651

https://hdl.handle.net/1874/202718

HERSTELDE LEEUW,

OFTE

DISCOURS,

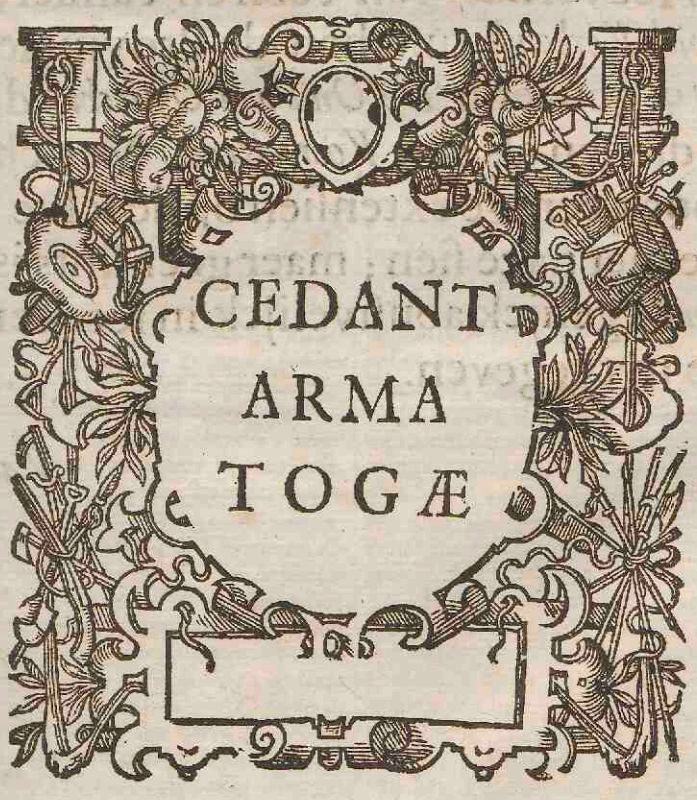
Over het gepasseerde in de

VEREENICHDE NEDERLANDEN,

In 't Jaer 1650. ende 1651.

DOOR

L. V. A.

In 's GRAVEN-HAGE,

By *Johan Vely, Johannes Tongerloo*, ende *Jasper Doll*, 1671.

VOOR-REDEN,

Aen de gunstige

LESERS.

HEt oochmerck van dit Geschrift, is anders geen als dat van de Regeringh, om namelijck voor al de Werelt (siet fol. 85.) te thoonen de ordentlijcke *suppletie* van eenige principale *Chargen*, in't Jaer 1650. ledich gheworden zijnde, ende waer door de LEEU, dat is, *De eendrachtige Macht* van 't Landt scheen als VERSTELT; maer de HERSTELLINGE van dien, is daer op ghevolcht met eendrachtich besluyt, dat een Republijck noyt sterft. Het verhael van 't een en 't ander, loopt meest op het *Eeuwich Verbondt* tusschen de Provincien gemaeckt in 't Jaer 1579. genaemt *De Unie van Uytrecht*; daerom 't selve alhier sal dienen als een *Voor-Rede*. Verscheyden verklaringen, oock eenige extensien op de selve *Unie* syn wel gedaen ende hier na te sien; maer geensints is ghemaeckt een *naeder Unie*, gelijck abusivelijck in seecker ghedruct is gestelt ende uytgegeven.

Vaert wel.

VERHANDELINGE
Van de
Unie, Eeuwigh Verbondt ende Eendracht:
Tusschen de Landen, Provintien, Steden ende Leden van dien hier na benoemt, binnen de Stadt Uytrecht gesloten, ende gepubliceert van den Stadt-Huyse den 29. January Anno M.D.LXXIX.

ALsoo men bevint dat sedert de Pacificatie tot Gent gemaeckt, by den welcke genoech alle de Provintien van dese Nederlanden kem verbonden hebben malkanderen met lijf ende goet by te staen, om de Spaengiaerden ende andere Uytheemsche Natien met haren aenhanck uyt dese Landen te verdryven, de selve Spaengiaerden met Don Johan d'Austriche ende andere haerluyder Hoofden ende Capiteynen alle middelen gesocht hebben ende noch dagelicx soecken om de voorsz Provintien, soo in 't geheel als in 't deel te brengen onder haer subjectie, Tyrannische Regieringe ende slavernye: Ende die selve Provintien soo met Wapenen als practijcke van den anderen te scheyden, dismembreren, ende die Unie by die voorsz Pacificatie gemaeckt, te niet te doen ende te subverteren tot uyterlijcke ruyne ende verderffenisse van de voorsz Landen ende Provintien, gelijck men metter daet bevint dat silieden in 't voorsz voornemen volherdende, noch onlancx eenige Steden ende quartieren met Brieven gesolliciteert, eenige namelijcke, van de Landen van Gelre met Wapenen aengegrepen ende overvallen hebben. SOO IST, dat die van den Vorstendomme van Gelre ende Graefschappe Zutphen, die van den Graefschappen ende Landen van Hollandt, Zeelandt, Uytrecht ende Vriesche Ommelanden, tusschen die Eems ende Lauwers, geraetsaem gevonden hebben sich naerder ende particulierlijcker metten anderen te verbinden ende vereenigen, niet om hem van de voorsz generale Unie by de Pacificatie tot Gent gemaeckt te scheyden, maer om die selve noch meer te stercken, ende hem selven te versien tegens alle inconvenienten daerinne sy souden mogen vallen door eenige practijcke, aenslagen ofte gewelt van haren Vyanden, om te weten, hoe ende in wat manieren die voorsz Provintien kem in sulcken gevalle sullen hebben te dragen, ende jegens 't gewelt van hun Vyanden konnen beschermen: Ende om vorder separatie van de voorsz Provintien ende particuliere Leden van dien te schouwen, blyvende anders die voorsz generale Unie ende Pacificatie van Gent in weerden: Sijn dienvolgende by de Gedeputeerde van de voorsz Provintien volkomelijcken by den haren Respective hier toe geauthoriseert, gearresteert ende gesloten die Poincten ende Articulen hier na volgende, sonder in allen gevalle kem by desen te willen ontrecken van ofte uyt den Heyligen Roomschen Rijcke.

1. FNde eerst dat de voorsz Provintien sich metten anderen verbinden, confœdereren ende vereenigen sullen, ghelijck sy hen verbinden, confœdereren ende vereenigen midtsdesen ten eeuwigen dage by den anderen te blyven, en in alle forme ende manieren als oft syluyden maer een Provintie waren, sonder dat de selve hen t'eeniger tijde van den anderen sullen scheyden, laten scheyden of separereren by Testamente, Codicille, donatie, cessie, wisselinge, verkoopinge, tractaten van Peys, van Huwelick, noch om geen anderen oorsaecken hoe dattet gebeuren soude mogen, onvermindert nochtans eenen yegelijcke Provintie ende die particuliere Steden, Leden ende Ingesetenen van dien haerluyder speciale ende particuliere Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, Statuten, loffelijcke ende welhergebrachte Costuymen, Usantien, ende allen anderen haerluyder gerechtigheden, waer inne syluyden den anderen niet alleen geen prejuditie, hinder, oft letsel doen sullen, maer sullen den anderen daer inne met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen, ja met lijf ende goet (ist noot) helpen handthouden, styven ende sterecken, beschudden, ende oock beschermen jegens allen ende een yegelijcke wie ende hoedanigh die soude mogen wesen, die hen daer inne eenich datelijcke inbreke soude willen doen: Welverstaende dat die questie die eenige van de voorsz Provintien, Leden ofte Steden van dese Unie wesende, metten anderen hebben, ofte namaels soude mogen krygen, noopende haerluyder particulier ende speciale Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, Statuten, loffelijcke ende wel-hergebrachte Costuymen, Usantien ende andere haerluyder gerechtigheden, dat de selve by ordinaris Justitie, Arbiters, of minnelijck Accort beslicht sullen worden, sonder dat d'andere Landen ofte Provintien, Steden ofte Leden van dien (soo lange sich beyde partyen 't Recht submitteren) hem des sullen hebben te bemoeyen, ten ware hem geliefde te interdiceren tot Accoort.

2. Item dat die voorsz Provintien in conformiteyt ende tot voltreckinge van de voorsz Eenicheyt ende Verbandt gehouden sullen wesen malkanderen met lijf, goet ende bloet by te staen jegens alle fortsen ende gewelden die hem yemandt soude mogen aendoen, uyt ende onder 't dexsel van den naem van de Coninclijcke Majesteyt, ofte van sijnentwegen, het ware ter cause van het Tractaet van de Peys tot Gent ghemaeckt, van dat sy die Wapenen tegen Don Johan d'Austrice aengenomen, den Eertz-Hertoge Matthias tot Gouverneur ontfangen hebben, met alle 't gene datter aen kleeft, van dependeert ofte uytgevolght is, ofte uytvolgen sal mogen, alwaert oock onder coleur alleene van de Catholijcke Roomsche Religie, met Wapenen te willen restabliseren,

bliſſeren, reſtaureren ofte invoeren ofte oock van eenige nieuwicheden ofte alteratien die binnen eenige van de voorſz Provintien, Steden, ofte Leden van dien ſedert den Jare 1558. gebeurt zijn, ofte oock ter cauſe van deſer tegenwoordiger Unie ende Confederatie, ofte andere diergelijcke oorſaecken, ende dit ſoo wel ingevalle men die voorſz fortſen ende gewelden ſoude willen gebruycken op een van de voorſz Provintien, Staten, Steden ofte Leden van dien alleen, als op allen in 't generael.

3. Dat die voorſz Provintien oock gehouden ſullen weſen in gelijcke maniere malkanderen te aſſiſteren ende helpen defenderen jegens alle Uytheemſche ende Inheemſche Heeren, Vorſten ofte Princen, Landen, Provintien, Steden ofte Leden van dien die hem in 't generael ofte particulier eenige fortſen, gewelden ofte ongelijck ſouden willen aendoen ofte Oorloge maecken: Beheltelijck dat die aſſiſtentie by de Generaliteyt van deſe Unie gedecerneert ſal worden met kenniſſe ende na gelegentheyt vander ſaecke.

4. Item ende omme die voorſz Provintien, Steden ende Leden van dien beter jegens alle macht te mogen verſeeckeren, dat die Frontier-Steden ende oock andere daer men des van noode vinden ſal, 't ſy van wat Provintien die zijn, by advijs ende ter Ordonnantie van deſe Geunieerde Provintien ſullen vaſt gemaeckt ende geſterckt worden tot koſten van de Steden ende Provintien daer inne die gelegen zijn, mits hebbende daer toe aſſiſtentie van de Generaliteyt voor d'een helft: Beheltelijck dat ſoo verre by de voorſz Provintien raetſaem bevonden wort eenige nieuwe Forten ofte Sterckten in eenighe van de voorſz Provintien te leggen ofte die nu leggen, te veranderen ofte af te werpen, dat die koſten daer toe van nooden, by alle die voorſz Provintien in 't generael gedragen ſullen worden.

5. Ende omme te voorſien tot die koſten diemen van noode hebben ſal (ingevalle als boven) tot defentie van de voorſz Provintien, is overkomen dat in alle de voorſz Geunieerde Provintien eenpaerlijck ende op eenen voet, tot gemeen defenſie der ſelve Provintien opgeſtelt, gegeven ende openbaerlijck den meeſt daer voor biedende, van drie Maenden tot drie Maenden, ofte eenige andere bequame tijde, verpacht ofte gecollecteert ſullen worden alomme binnen de voorſz Geunieerde Provintien, Steden ende Leden van dien, ſeeckere Impoſten op alderhande Wynen, binnen ende buyten gebrouwen Bieren, op 't gemael van Coorn ende Greyn, op 't Zout, Gouden, Silveren, Syden ende Wolle Laeckenen, op de Hoorn-beeſten ende Beſaeyde Landen, op de Beeſten die geſlacht worden, Paerden, Oſſen die verkoft ofte verpangelt worden, op de goeden ter Wage komende, ende alſulcke andere alsmen naermaels by gemeen advijs ende conſent goet vinden ſal, ende dat achtervolgende d'Ordonnantie diemen daer op concipieren ende maecken ſal, datmen oock hier toe employeren ſal d'inkomen van de Domeynen van de Coninclijcke Majeſteyt, die laſten daer opſtaende afgetogen.

6. Welcke middelen by gnemeen advyſe verhooght ende verlaeght ſullen worden, naer dat die noodt ende gelegentheyt vander ſaecke vereyſchen ſal, ende alleenleenlijck verſtreckt tot die gemeene defentie ende tot 't gene die Generaliteyt gehouden ſal weſen te dragen, ſonder dat de ſelve middelen tot eenige andere ſaken ſullen mogen worden bekeert.

7. Dat die voorſz Frontier-Steden, ende oock andere, als die noodt vereyſchen ſal, t'allen tijden gehouden ſullen weſen te ontfangen alſulcke Garniſoenen als die ſelve Geunieerde Provintien goet vinden, ende henluyden by advijs van den Gouverneur van de Provintie daer 't Garniſoen geleyt ſal worden, ordonneren ſullen, ſonder dat ſy des ſullen mogen weygeren: Welverſtaende dat die voorſz Garniſoenen by de voorſz Geunieerde Provintien betaelt ſullen worden van haerluyder ſoldye, ende dat die Capiteynen ende Soldaten, boven den generalen Eedt particulierlijck die Stadt ofte Stede ende Provintie daer inne die geleyt ſullen worden, Eedt doen ſullen, ende dat 't ſelve te dien eynde in haerlieder Artikel-brief geſtelt ſal worden, datmen oock alſulcke ordre ſtellen ende diſcipline onder den Soldaten houden ſal, dat die Borgers ende Inwoonders van de Steden ende platte Landen, ſoo wel Geeſtelijck als Weerlijck daer by boven die redenen niet beſwaert worden, noch eenige overlaſt lyden ſullen, ende en ſullen die voorſchreven Garniſoenen van geenen Excijs ofte Impoſt meerder exempt weſen als die Borgers ende Inwoonders van de plaetſe daer die geleyt ſullen worden, midts dat oock den ſelven Borgers ende Inwoonders by de Generaliteyt Logys-gelt verſtreckt ſal worden, gelijck tot noch toe in Hollandt gebruyckt is.

8. Ende ten eynde men t'allen tyden ſal mogen geaſſiſteert weſen van de Inwoonders van den Landen, ſullen d'Ingeſetenen van elcke van deſe Geunieerde Provintien, Steden ende platte Landen binnen den tijdt van een Maent, na date van deſen ten langſten gemonſtert ende opgeſchreven worden, te weten, die gene die zijn tuſſchen 18. ende 60. jaren, om die hooſden ende 't getal van die geweten zijnde, daer na ter eerſter t'ſamencomſte van deſe Bontgenoten vorder geordonneert te worden, als tot die meeſte beſcherminge ende verſekertheyt van deſe Geunieerde Landen bevonden ſal worden te dienen.

9. Item ſalmen geen Accoort van Beſtant ofte Peys maecken, noch Oorloge aenvaerden, noch eenige Impoſten of Contributie inſtellen, die Generaliteyt van deſen verbande aengaende, dan met gemeen advijs ende conſent van de voorſz Provintien, maer in andere ſaken 't beleyt van deſer Confederatie ende 't gene daer van dependeert ende uytvolgen ſal aengaende, ſalmen hem reguleren na 't gene geadviſeert ende geſloten ſal worden by meeſte ſtemmen van de Provintien in deſen verbonde begrepen, die gecolligeert ſullen worden ſulck alſmen tot noch toe in de Generaliteyt van de Staten heeft gebruyckt, ende dit by proviſie tot dat anders ſal worden geordonneert by gemeen advijs van de Bontgenoten; beheltelijck, dat oft gebeurden dat die Provintien in ſaken van Beſtandt, Peys, Oorloge, ofte Contributie met den anderen niet accorderen en konden, dat 't geſchil gerefereert ende geſubmitteert worden by proviſie aen de Heeren Stadthouders van de voorſz Geunieerde Provintien nu ter tijdt weſende, die 't voorſz geſchil tuſſchen partyen ſullen vergelijcken ofte daer van uytſpreken, ſulcx als ſy luyden bevinden ſullen inder billickheyt te behooren. Welverſtaende, indien de ſelve Heeren Stadthouders daer inne niet en ſouden konnen verdragen, ſullen tot henluyden nemen ende verkieſen alſulcke onpartydige Aſſeſſeurs oft Adjuncten, als henlieden goet duncken ſal, ende ſullen partyen gehouden weſen na te komen 't gene by de voorſz Heeren Stadthoudersin manieren als boven, uytgeſproken ſal weſen.

10. Dat geen van deſe voorſz Provintien, Steden ofte Leden van dien eenige Confederatien ofte Verbonden met eenige Nabuer-Heeren ofte Landen ſullen mogen maecken ſonder conſent van deſe Geunieerde Provintien ende Bontgenooten.

11. Des is overkomen dat ſoo verre eenige Nabuer-Vorſten, Heeren, Landen ofte Steden ſich met deſe voorſz Provintien begeerden te unieren, ende hun in deſe Confederatie te begeven, dat ſy daer toe by gemeen advijs ende conſent van deſe Provintien ontfangen ſullen mogen worden.

12. Dat die voorſz Provintien gehouden ſullen zijn ſich metten anderen te conformeren in 't ſtuck vander Munte, te weten in den Cours van den Gelde, naer uytwyſen ſulcke Ordonnantien als men daer op metten alderceerſten maken ſal, de welcke d'een ſonder d'ander niet en ſal mogen veranderen.

13. Ende ſoo veel 't Poinct van de Religie aengaet, ſullen hem die van Hollant ende Zeelant dragen naer haerlieder goetduncken, ende d'andere Provintien van deſer Unie ſullen hen mogen reguleren na inhout van de Religions-Vrede by de Eertz-Hertoge Matthias, Gouverneur ende Capiteyn Generael van deſe Landen, met die van ſijnen Rade by advijs van de Generale Staten alreede geconcipieert, ofte daer inne generalijck ofte particulierlijck alſulcke ordre ſtellen als ſy tot ruſt ende welvaert

vaert van de Provintien, Steden ende particuliere Leden van dien, ende conſervatie van een yegelijck Geeſtelijck ende Weerlijck, ſijn goet ende gerechtigheyt dienlijck vinden ſullen, ſonder dat hem hier inne by eenige andere Provintien eenigh hinder oft belet gedaen ſal mogen worden, mits dat een yder particulier in ſijn Religie vry ſal mogen blyven, ende datmen niemant ter cauſe van de Religie ſal mogen achterhalen ofte onderſoecken, volgende de voorſz. Pacificatie tot Gent gemaeckt.

14. Item ſalmen alle Conventualen ende die van de Geeſtelijckheyt, volgende de Pacificatie, laten volgen hun goederen die ſy in eenige van deſe Geunieerde Provintien reciproquelijck hebben leggende, mits dat indien eenige Geeſtelijcke Perſoonen uyten Provintien die geduerende de Oorloge tuſſchen die Landen van Hollandt ende Zeelandt, tegens de Spaengiaerden, ſtonden onder 't gebiet van de ſelve Spaengiaerden, hem begeven hadden uyt haere Clooſteren ofte Collegien, onder 't gebiet van die van Hollant ende Zeelant, datmen die by hun Conventen ofte Collegien ſal doen verſien van behoorlijcke Alimentatie ende onderhout hun leven gedurende, als oock gedaen ſal worden de gene die uyt Hollant ende Zeelant in eenige van den anderen Provintien van deſe Unie vertogen ende hem onthoudende zijn.

15. Dat mede den genen die in eenige Clooſteren oft Geeſtelijcke Collegien van deſe Geunieerde Landen zijn ofte geweeſt hebben, ende die ſelve uyt ſaken van de Religie ofte andere redelijcke oorſaken begeeren te verlaten ofte verlaten hebben, uyt den inkomſt van haren Conventen ofte Collegien haer leven langh geduerende behoorlijcke Alimentatie ſal worden verſtreckt na gelegentheyt van de goederen: Wel verſtaende dat die naer date van deſen hem in eenige Clooſteren ſullen begeven, ende de ſelve wederom verlaten, egeen Alimentatie verſtreckt ſal worden, maer ſullen tot haren behoeve naer hem mogen nemen 't gene ſy daer inne gebrocht hebben. Dat oock die gene die jegenwoordelijcke in die Conventen ofte Collegien zijn ofte naemals komen ſullen, vryheyt ende liberteyt van Religie ende oock van kleederen ende habyt hebben ſullen. Behelteliicken dat ſyluyden den Overſten van den Conventen in allen anderen ſaken onderdanich ſullen zijn.

16. Ende oft gebeurden (dat Godt verhoeden moet) dat tuſſchen die voorſz. Provintien eenich onverſtant, twiſt ofte tweedracht geviele, daer inne ſyluyden den anderen niet en konden verſtaen, dat het ſelve (ſoo verre het eenige van de Provintien in 't particulier aengaet) ter neder gheleyt ende beſlicht ſal worden by de andere Provintien, ofte den geenen die ſy daer toe deputeren ſullen: Ende ſoo verre die ſaecke alle de Provintien in manieren als boven in 't 9. Artikel verhaelt, de welcke gehouden ſullen zijn partyen recht te doen of te vergelijcken binnen een Maent (ofte korter, ſoo verre den noot van der ſake ſulcx uyteyſcht) naer interpellatie ofte verſoeck by d'een ofte d'ander partye daer toe gedaen, ende wes by de voorſchreven anderen Provintien ofte haerluyder Gedeputeerden ofte die voorſchreve Heeren Stadthouders, alſoo uytgheſproocken wort, ſal nagegaen ende achtervolght worden, ſonder dat daer van wyder beroep ofte andere proviſie van rechten, 't ſy van appel, relief, reviſie, nulliteyt, ofte eenige andere querellen hoedanich die ſouden mogen weſen, verſocht ofte gebruyckt ſullen mogen worden.

17. Dat die voorſz Provintien, Steden ende Leden van dien hem wachten ſullen van Uytheemſche Vorſten, Heeren, Landen, ofte Steden eenige occaſie te geven van Oorlogen, ende ſulcx om alle alſulcke occaſien te vermyden, ſullen die voorſz. Provintien, Steden ende Leden van dien gehouden weſen, ſoo wel den Uytheemſchen als Ingeſetenen van de voorſz Provintien t'adminiſtreren goet recht ende Juſtitie: ende ſoo verre yemandt van hem daer van in gebreken blijft, ſullen die andere Bontgenooten die handt houden by alle behoorlijcke wegen ende middelen dat ſulcx gedaen ſal worden, ende dat alle abuſen, daer door ſulcx belet ende de Juſtitie door verachtert ſoude mogen worden gecorrigeert ende gereformeert ſullen worden, als na rechten ende vermogens een yeder ſijn Privilegien, loffelijcke ende wel hergebrachte Coſtuymen.

18. Item en ſal d'eene van de Geunieerde Provintien, Steden, ofte Leden van dien tot laſte ende prejuditie van d'andere, ende ſonder gemeen conſent geen Impoſten, Convoy-gelden, noch andere diergelijcke laſten mogen opſtellen, noch eenige van deſe Bontgenooten hooger mogen beſwaren, dan hun eygen Ingeſetenen.

19. Item omme jegens alle opkomende ſaken ende ſwarigheden te verſien, ſullen die Bontgenooten gehouden weſen op te beſchryvinge van den genen die daer toe geautoriſeert ſullen zijn binnen Uytrecht te compareren tot ſulcken dage als hen aengeſchreven ſal weſen, omme op de voorſchreven ſaecken ende ſwarigheden diemen in de Brieven van beſchryvinge ſal exprimeren, ſoo verre des mogelijck is, ende die ſaecke niet ſecreet en dient gehouden te weſen, by gemeen advijs ende conſent, ofte by de meeſte ſtemmen in manieren voorſchreven gedelibereert, ende gereſolveert te worden, alwaer 't oock eenige niet en compareerden, in welcken gevalle ſullen d'andere, die verſchynen ſullen, evenwel mogen procederen tot ſluytinge van 't gene ſy bevinden ſullen tot het gemeen beſte van deſe Geunieerde Landen ende Provintien te dienen, ende ſal 't gene alſoo geſloten is, onderhouden worden oock by de gene die niet gecompareert ſullen weſen, ten ware die ſaecken ſeer wichtigh waren, ende eenigh vertreck mochten lyden, in welcken gevalle men den genen die niet gecompareert en ſullen zijn, andermael beſchryven ſal omme te compareren op ſeeckere andere dage, op het verbeuren van haerlieder ſtemme voor die reyſe, ende wes alſdan by de genen die preſent zijn geſloten wort, ſal bundigh zijn ende van weerden gehouden worden, niet tegenſtaende de abſentie van eenige van de andere Provintien, beheltelijck dat die niet gelegen ſal zijn te compareren, haerlieder opinie ſchriftelick over ſullen mogen ſeynden, omme daer op in 't collecteren van der ſtemmen ſulcken regard genomen te worden als 't behoort.

20. Item ten eynde voorſz ſullen allen ende een yeder van de voorſz Bontgenooten gehouden zijn alle ſaecken die hem opkommen ende voorvallen ſullen, ende daer ſy hem ſullen laten duncken 't gemeen wel oft qualijck varen van deſe Geunieerde Landen ende Bontgenooten gelegen te zijn den genen die tot die beſchryvinge geauthoriſeert ſullen zijn over te ſchryven, omme by den ſelven daer op de andere Provintien beſchreven te worden, in manieren voorſchreven.

21. Ende ſoo verre eenige donckerheyt oft twijffelachtigheyt in deſen bevonden worden, daer uyt eenige queſtie ofte diſpute mochte verryſen, ſal de Interpretatie van dien ſtaen in 't ſeggen van deſe Bontgenooten, die daer op by gemeen advijs ende conſent ordonneren ſullen ſulcx ſy bevinden ſullen te behooren. Ende ſoo verre ſyluyden daer inne niet en konden accorderen, ſullen haer recours nemen tot die Heeren Stadthouders van de Provintien, in forme boven verhaelt.

22. Inſgelijcx, ſoo verre bevonden worde van noode te zijn d'Articulen van deſe Unie, Confœderatie ofte Verbont in eenige Poincten ofte Articulen te vermeerderen ofte veranderen, ſal 't ſelve oock gedaen worden by gemeen advys en conſent van de voorſz Bontgenooten, ende anders niet.

23. Alle welcke Poincten ende Articulen, ende een yeder van dien byſonder die voorſz Geunieerde Provintien belooft hebben ende beloven mitsdeſen nae te gaen ende te achtervolgen, doen na gaen ende achtervolgen, ſonder daer jegens te doen, doen doen, noch gedogen gedaen te worden, directelijck, oft indirectelijck, in eenige wyſe ofte manieren: Ende ſoo verre yetwes by yemant ter contrarie gedaen ofte geattenteert worden, 't ſelve verklaren ſyluyden van nu alſdan nul, egeen ende van onwaerden, daer onder ſy verbinden haerlieder ende

alle de Ingeſetenen van haerluyder reſpective Provintien, Steden ende Leden van dien perſoonen ende goederen, omme de ſelve in gevalle van contraventie voor 't onderhout van deſe, met 't gene daer van dependeert, gearreſteert, gehouden, ende bekommert te mogen worden t'allen plaetſen ende by allen Heeren, Rechten ende Gerechten daermen die ſal konnen ofte mogen bekommen: Ende vertyen te dien eynde van allen exceptien, gratien, privilegien, relevamenten, ende generalijck van allen anderen beneficien van Rechten, die henluyden eenichſins ter contrarie van deſen ſouden mogen dienen, ende byſonder den rechten, ſeggende, generale renunciatie geen plaets te hebben, daer en ſy eerſt ſpeciael voor gegaen.

24. Ende tot meerder vaſtigheyt, ſullen die Heeren Stadthouders van de voorſchreven Provintien, die nu zijn ofte namaels komen ſullen, Mitſgaders alle die Magiſtraten ende Hooft-Officiers van ygelijcke Provintien, Stadt ofte Leden van dien deſe Unie ende Confœderatie, ende een yeder Artikel van dien in 't byſonder, by Eede moeten belooven naer te ſullen gaen ende onderhouden, doen nagaen ende onderhouden.

25. Inſgelijcx ſullen de ſelve by Eede moeten beloven te onderhouden alle Schutteryen, Broederſchappen ende Collegien die in eenige Steden ofte Vlecken van deſe Unie zijn.

26. Ende ſullen hier van gemaeckt worden Brieven in behoorlijcke forme die by de Heeren Stadthouders, ende die voornaemſte Leden ende Steden van de Provintien daer toe ſpecialijck by de andere gerequireert ende verſocht zijnde, beſegelt ende by haerluyder reſpective Secretariſen onderteeckent ſullen worden.

Deſe voorſchreve Poincten ende Articulen zijn by de Gedeputeerde van den Landtſchappe van Gelre ende Graefſchappe Zutphen onderſchreven, ende namentlijck by Mijn Heer Graef van Naſſauw, Stadthouder van de ſelve Landen, voor hem ſelven ende met de andere Gecommitteerden uytten naem van de gemeen Ridderſchap van den voorſchreven Vorſtendomme van Gelre ende Graefſchappe Zutphen, midtſgaders by de Gedeputeerde van Hollant, Zeelant, Uytrecht, ende Ommelanden voorſchreven binnen Uytrecht vergadert ende geauthoriſeert als boven, uyterlijck gearreſteert ende geſloten: Des hebben die voorſz Gedeputeerden van den Lande van Gelre ende Graefſchappe Zutphen, omme voorder verklaringe van de Baender-Heeren, groote ende kleene Steden van den voorſchreven Vorſtendomme ende Graefſchappe te doen dagh genomen tot den negenden February toekomende, ende dat binnen der Stadt Uytrecht aen die Gecommitteerden van de Staten aldaer. Aldus gedaen t'Uytrecht opten 23. January 1579. onder die handen van mijn Genadige Heere die Stadthouder voorſz, ende den voorſz Gedeputeerden ter meerder verſekertheyt hier onder geſtelt, ende was onderteeckent Johan Graef van Naſſauw, Catzenelleboge, &c. Van wegen die Ridderſchappe des Vorſtendoms Gelre ende Graefſchappe Zutphen, Alexander van Tellich, Gelis Pick, Joachim van Liere, Alexander Bentinck: Van wegen die van Hollant, G. Poelgeeſt, P. Buys, Reynier Cant: Van wegen de Staten van Zeelant, Willem Roelſius, Nicolaes Blancx, Pieter de Rijcke, Caſper van Vosbergen: Van wegen die Staten van Uytrecht, Anſonius van Galama, de mandato Cappituli ſui Schore, Jacobus Verhaer, Vicedecanus Sancti Petri, de mandato Capitulo: Adriaen van Zuylen, Lambertus van der Burch, Capitulo jubente: F. de wten Eng, Reynhart van Azwyne, Bartholomeus van den Wael, Nicolaes van Zuylen, A. D. Leyden, Lubbert van Cleef: Van wegen die Staten der Ommelanden, Egbert Clandt, E. Jarges.

Gecollationeert tegens de Originele beteeckende Unie, is deſe Copye bevonden daer mede te accorderen,

By my

LAMZWEERDE.

Verklaringe van 't 13 artyckel.

Alſoo eenige ſchijnen ſwaricheyt te maecken op 't 13. Artikel van de Unie den 23. deſer Maendt geſloten tuſſchen die Gedeputeerden van den Landen van Gelre ende Zutphen, Hollandt, Zeelandt, Uytrecht ende Ommelanden, tuſſchen die Eems ende Lauwers, als of die meyninge ende intentie ware geweeſt, niemant in de ſelve Unie te ontfangen, dan die genen die der Religions-vrede by de Eertz-Hertoge van Ooſtenrijck ende Rade vander Staten neffens hem by advijs van de Generale Staten geconcipieert is oft ten minſte die beyde de Religien, te weten de Catholijcke Roomſche ende Gereformeerde ſouden toelaten. Soo iſt dat die voorſchreven Gedeputeerden die over die voorſchreven Unie geſtaen ende de ſelve geſloten hebben, omme alle miſverſtandt ende wantrouwe wech te nemen, by deſen wel hebben willen verklaren haerlieder meyninge ende intentie niet geweeſt te zijn noch als noch te weſen, eenige Steden ofte Provintien, die ſich aen de voorſchreven Catholijcke Roomſche Religie alleene ſullen willen houden, ende daer 't getal van de Inwoonderen der ſelver van de Gereformeerde Religie ſoo groot niet en is, dat ſy vermogens die voorſchreven Religions-vrede het exercitie van de Gereformeerde Religie ſoude mogen genieten, van de voorſz Unie ende Verbinteniſſe uyt te willen ſluyten: Nemaer dat ſy des niet tegenſtaende bereydt ſullen weſen al ſulcke Steden ende Provincien die ſich alleen aen de voorſz Roomſche Religie ſullen willen houden in deſe Unie te ontfangen, by ſoo verre ſy ſich anders in de andere poincten ende artykelen van de voorſz Unie ſoude willen verbinden ende als goede Patriotten dragen, ſoo de meninge niet en is dat d'een Provincie of Stadt hem 't feyt van de andere in 't poinct van de Religie ſal onderwinden, ende dit om te meerder Vrede ende Eendracht tuſſchen die Provincien te houden, en de principaelſte occaſie van twiſt en tweedracht te vermyden en wech te nemen: Aldus gedaen tot Uytrecht den *eerſten* February 1579.

Ampliatie van 't 15 Artyckel.

Alſo hier vooren in 't 15 artyckel verſien is tot allmentatie en onderhout van de Geeſtelijcke Perſonen die geweeſt zijn in eenige Conventen of Collegien, ende hem daer uyt ter cauſe van de Religie ofte andere redelijcke oorſaecke begeven hebben ofte namaels begeven ſullen, en dat ſeer te beduchten is, dat ter oorſaecken van dien eenige proceſſen ſoude mogen verryſen, gelijck ſy verſtaen dat alrede verreſen zijn, uyt ſaecke dat al ſulcke Perſonen ſullen willen pretenderen gherechtich te zijn in de ſucceſſie van de goeden van hun Ouders, Broederen, Suſteren, ende andere Vrienden ofte Magen metter doodt achter ghelaten, ofte noch achter te laten, ende oock die geen die ſylieden in hun leven by Tytel van gifte, Transport ofte eenige andere ſoude mogen overdragen, ghealieneert ofte oock naer hun doodt verſeeckert hebben: Soo iſt dat de voorſz Bondtgenooten, om die ſelve Proceſſen en de ſwarigheden die daer uyt ſoude mogen opſtaen, te verhoeden, goet gevonden hebben alle die Proceſſen die ter cauſe voorſchreve alrede geinſtitueert zijn ende noch namaels gheinſtitueert ſullen mogen worden te ſuſpenderen in ſtate ende furceantie te houden, ter tijdt toe anders by de voorſz Bontgenooten ende andere die hen in deſe Eenigheyt ende Verbande ſullen mogen begeven, gheneralijck daer op (oock by de authoriteyt van de Overheyt, is noodt) geordonneert ende verklaringe gedaen ſal zijn: Aldus ghedaen by de voorſz Gedeputeerden op den *eerſten* February *vijftienhonderd negen en ſeventich*, ende was geteeckent Lamſweerde.

Op huyden den *vierden* February 1579. ſyn in de Vergaderinge van de voorſchreve Gedeputeerden binnen Uytrecht verſaemt, ghecompareert de Gedeputeerden van Gent onderſchreven, ende hebben verklaert dat ſylieden geviſiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſz Unie, en 't geen in krachte van dien vorder ghebeſoigneert is geweeſt, 't ſelve goet vonden, ende hebben

hebben de ſelve al ſulcx in krachte van haerlieder Brieven van Credentie, ſpeciale Procuratie ende Inſtructie ghedateert den *ſeven en twintickſten* January 1579. geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert, beloovende als de andere Bondtgenooten de ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, naer te gaen ende te achtervolgen : Des t'oorconde hebben de voorſz Gedeputeerden haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Maendt ende Jare als boven, ende was onderteeckent van wegen die van Gent, Adolf de Grutere ; Lievin Tayart, Chriſtoffel de la Becque ; Lucas Mayart.

Op huyden den 5 Marrii 1579. ſyn in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden binnen Uytrecht vergadert, gecompareert de Gedeputeerden van de gemene Ridderſchappe des Nymweechſchen Quartiers, mitsgaders van de Stadt Nymwegen, ende hebben verklaert, dat ſylieden geviſiteert hebben de poincten ende artyckelen van de voorſz Unie, ende 't geen in kracht van dien vorder is gebeſoigneert gheweeſt, 't ſelve goetgevonden, ende hebben de ſelve al ſulcx in kracht van haerlieder Inſtructien met des voorſz Stadts Nymwegens ſecreet Zegel bezegelt in dato den 12 February 1579. geadvoyeert, geapprobeert en geratificeert, advoyeren, &c. mitsdeſen, belovende als de andere Bondtgenooten de ſelve en yder poinct van dien byſonder te onderhouden, na te gaen en achtervolgen : Des t'oorconde hebben de voorſz Gedeputeerden des ghemeenen Ridderſchaps des Stadts ende Nymweechſchen Quartiers haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Maent ende Jare als boven, en was onderteeckent Gelis Pieck, Jan Kelfken, Arent van Zeller, Dirck Flemming, Lambert Janſz, Johan vande Have.

Op huyden den 9 Martii 1579. is gecompareert in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden binnen Uytrecht vergadert de Gedeputeerden van de gemenen Ridderſchap hooft ende kleyne Steden des Arnhemſche Quartiers, ende heeft verklaert dat hy gheviſiteert heeft de poincten ende artyckelen van de voorſz Unie, ende 't geen in krachte van dien vorder is gebeſoigneert gheweeſt, 't ſelve goetgevonden, ende heeft de ſelve al ſulcx in kracht van ſyne Brieven van Credentie in dato den 18 ende van ſeeckere Inſtructie in dato den 16 Febr. 1579. beyde met des Stadts van Arnhems ſecreet Zegel bezegelt, nae lange ende rype deliberatie geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert, advoyeert, &c. midtsdeſen, belovende in qualite als vooren, als de andere Bontgenoten, de ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, na te gaen ende te achtervolgen : Des t'oirconde heeft de voorſz Gedeputeerde des gemenen Ridderſchaps hooft ende kleyne Steden des Arnhemſchen Quartiers ſyn handt hier onder geſtelt, ten Dage, Maendt ende Jare als boven, ende was onderteeckent, Alexander Bentinck.

Op huyden den *dry en twintickſten* Martii *vijftienhondert negen en ſeventich* ſyn gecompareert in de Vergaderinge van de voorſchreven Gedeputeerden van de Geunieerde Provincien binnen Uytrecht vergadert, de Gedeputeerden van de Steden Leeuwaerden, Sneeck, Franiker ende van ſeeckere Grietmans ende Grietenyen met eenige particuliere Edelen van den Lande van Vrieslandt in haerlieder Procuratie benoemt : Ende hebben verclaert dat ſy gheviſiteert hebbende de poincten ende artyckelen van de voorſz Unie, ende 't geen in kracht van dien is vorder ghebeſoigneert geweeſt, 't ſelve goet vonden : Ende hebben de ſelve al ſulcx in krachte van de voorſz haerlieder Procuratie in dato den 12 Martii 1579 geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert, advoyeren, approberen ende ratificeren mitsdeſen, belovende als de andere Bondtgenooten die ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, nae te gaen ende te achtervolgen : Des t'oorconde hebben de voorſz Gedeputeerden van de voorſz Steden Leeuwaerden, Sneeck, Franiker, ende van ſeeckere Grietmans ende Grietenyen, met eenige particuliere Edelen van den Landen van Vrieſlandt, haerlieder handen hier onder geſtelt ten Dage, Jaer ende Maendt als boven : Ende was onderteeckent B. Idſaerda, Jelle Sibeſz.

Op huyden den 11 April 1579. ſyn ghecompareert in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden van de Geunieerde Provincien binnen Uytrecht vergadert de Gedeputeerden van de Stadt van Venlo, namelijck : Geraert van Lohn, Hermen de Laet Cornelisz Schepenen, Jacob Goris Raedt, ende Johan de Groot, als Gedeputeerden van de Gemeente aldaer, ende hebben verklaert, dat ſy geviſiteert hebbende de poincten ende artyckelen van de voorſz Unie, ende 't geen in krachte van dien is vorder gebeſoigneert geweeſt 't ſelve goet ghevonden, en hebben die ſelve al ſulcx in krachte van haerlieder Inſtructie in dato den 3 Aprilis 1579. geadvoyeert, gheapprobeert ende geratificeert, advoyeren, approberen ende ratificeren mits deſen, beloovende als de andere Bondtgenooten de ſelve ende yeder poinct van dien byſonder te onderhouden, nae te gaen ende te achtervolgen : Des te oorkonde hebben de voorſz Gedeputeerden van de voorſz Stede van Venlo haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Jare ende Maendt als boven : Ende was onderteeckent Geraert van Lohn ; Hermen de Laet Cornelisz ; Jacob Goris ; Johan de Groot.

Alſoo Syn Excellentie tot conſervatie ende hanthoudinge der ghemenen welvaert, Rechten ende Vryheden der Nederlanden, altijdts oorbaerlijck ende noodich bevonden heeft alle goede Vriendtſchap, Eenigheyt ende Eendracht onder de Provincien der ſelver Landen, oock die Steden ende beſondere Leden van dien onderhouden te worden, waer door niet alleenlijck de gemene Vyandt met meerder geweldt, gemeene macht ende onderlinge byſtant, weder-geſtaen ende afgeweert ; maer hem oock die middelen benomen ſoude worden van tuſſchen de ſelve Provincien, Steden ofte Leden van dien, eenich onverſtant ofte tweedracht te zaeyn ofte maecken, door oorſaecke ſoo van de onderſcheyt van de Religie als anders : Soo iſt dat Syn Excellentie geſien hebbende ſeeckere Unie ende Verbondt tot Uytrecht in Januario leſtleden ghemaeckt ende beſlooten tuſſchen den Wel-ghebooren Heer Graef Johan van Naſſau, Stadthouder van den Vorſtendomme Gelre ende Graefſchap Zutphen, oock die van Hollandt, Zeelandt, Uytrecht ende der Vriſſcher Ommelanden tuſſchen die Eems ende Lauwers, die ſelve Unie ende Verbondt voor goet heeft bevonden ende toegeſtaen ; doch op dat de ſelve dies te beter ende met bequamer oorſaecke ende ghelegentheyt mochten der Generaliteyt der Provincien van herwaerts over voorgheſtelt worden, om tot een algemeene Vrede, Unie ende Eendrachtigheyt over die gantſche Landen, met ghemeene verwillinge aengenomen ende beſlooten te worden, heeft tot noch toe uytgheſtelt ende opgehouden van de ſelve Unie te onderſchryven, ende alſoo nu Syn Hoogheyt met een groot deel der voorſchreve Provincien van herwaerts over verklaert hebben dat ſy voor goet inſien ende bevinden raetſaem te weſen, dat een alſodanige Unie ſoude geraemt, beſlooten ende aengenomen worden, tot beter beleydinge der ſaecken onſes gemene Vaderlandts. Soo heeft Syn Excellentie nu oock wel willen verklaren, als hy mits deſen verklaert die voorſchreve Unie als die tot Uytrecht tuſſchen die voorſchreve Provincien gemaeckt ende beſlooten is geweeſt, voor goet aen te nemen ende te houden, alſoo hy die aenneemt ende voor goet houdt, als voorſeecker achtende dat in de ſelve de Overheyt ende de authoriteyt der Hoogheyt van de Eerts-Hartoge niet verkort noch vermindert en wort, ende alſoo binnen korten dagen der voorſz Geunieerde haer ſullen vergaderen, om vorder over alle particuliere Poincten ende Articulen der ſelver Unie te ramen ende te beſluyten 't gene tot meerder ende vaſter eendracht der ſelver ſal mogen dienen. Soo iſt dat Sijn Excellentie oock hier mede verklaert te willen de ſelve Articulen ende Poincten aennemen ende achtervolgen, alſo ſy van de voorſz Provintien van Gelderlant, Hollant, Zeelant, Uytrecht, ende andere die haer daer mede ſullen begeven, ſullen geraemt, geſloten ende voor goet aengenomen worden. Des t'oirkonde heeft Sijn Excellentie deſe met ſijnen Naem onderteeckent, ende ſijn ſecreet Zegel daer beneffens laten drucken in Placaet binnen der Stede van Antwerpen,

op ten

op ten derden May 1579. Onderteeckent Guillaum de Naſſau, noch leger ſtont geſchreven, by believe van Syn Excellentie onderteeckent N. Brunincx.

Op huyden den eerſten Juny 1579. vergadert zijnde de Volmachtige van de Steden in't Klooſter van de Jacopynen, op ten Landt-dagh binnen Leeuwaerden, nae dat ſylieden de propoſitie van de Geſanten der naerder Unie van Uytrecht aengehoort hadden, ende eenige uyt haerlieder Volmachtige van de voorſz Steden, tot verſoecke van de voorſz Geſanten gedeputeert hebben gehadt, om uyt aller name naeder met den voorſz Geſanten te communiceren, ende die poincten ende artyculen van de nader Unie voorſz te viſiteren, 't welcke ghedaen zijnde, ende gehoort hebbende het rapport van hun mede Volmachtigen, verklaren alle de Volmachtige van de Steden, die deſe onderteeckent hebben uyt krachte van haerlieder Procuratien, die ſy lieden geadvoyeert, geapprobeert ende gheratificeert hebben alle de voorſz poincten ende articulen van de Unie voorſz, advoyeren, &c. mitsdeſen, belovende als de andere Bondtgenooten, de ſelve ende een yder poinct van dien, ſoo wel van het gene dat hier inne te vooren gedaen is, ende noch uyt krachte van de ſelvige gedaen ſal worden, byſonder t'onderhouden, nae te gaen ende te achtervolgen: Des t'oirkonde hebben de voorſz Volmachtige van de Steden haerlieder handen hier onder gheſtelt ten Dage, Maendt ende Jare als boven; ende was onderteeckent met de namen hier navolgende by diverſche handen geſchreven: Julius van Botnya Volmacht van Franicker, I. Verryen Henrickſz Volmacht van Franicker, Henrick Jarichſz als mede Volmacht van Leeuwaerden, Jan Janſz als gheſubſtituueert van Adye, Lammert die Procuratie hadde ende van huys ghereyſt was; Claes Hotthiſz van wegen den Raedt der Stede Sneke; Pieter Lievenſz van wegen der Gemeente der Stede Sneke; Jacob Syvertſz als Volmacht van Bolswert; Frans Jacob Frerekeſz van wegen die van Bolswert; Banne Pieterſz als Volmacht van de Borgemeeſters der Stede Ylſt; Jeltze van Galama als mede Volmachtich van Ylſt; Reynier Olfertſz van Staveren; Willem Sippaſz Volmacht van Sloten; Johannes Bottegh Borgemeeſter van Worcum ons Volmacht; Donne Abbeſz Volmacht van Worcum.

Alſoo Wy Geoirg van Lalaing Grave tot Rinnenbergh, Vry ende Baenreheere tot Ville, Heere tot Vilieroe, Imbrechies, Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen, den Omlanden, Drenthe ende Lingen, Hooft van Syn Majeſteyt Financien, tot conſervatie ende handthoudinge der ghemeene welvaert, Rechten ende Vryheden der Nederlanden orbaerlijck ende hoochnoodich bevonden hebben alle goede vriendtſchap, eenigheyt ende eendracht onder de Provintien der ſelver Landen, ende onder onſen Gouvernement ſtaende, oock onder de Steden ende beſondere Leden van dien, onderhouden te worden, waer door niet alleen de gemeene Vyandt, met meerder geweldt, gemeene macht ende onderlinge by ſtandt, weder-geſtaen ende afgekeert; maer hem oock die middelen benomen ſoude worden van tuſchen de ſelve Provincien, Steden ofte Leden van dien eenich onverſtant ofte tweedracht te zaeyen ofte maecken, door oorſaecke van onderſcheyt van Religie, als anders, in wat manieren 't ſelve ſoude mogen geſchieden. SOO IST, dat wy geſien hebbende ſeeckere Unie ende Verbondt in voorleden Somer tot Arnhem in onſe preſentie, ende met onſe advys geconcipieert, ende in Januario leſtleden tot Uytrecht gemaeckt ende geſlooten tuſſchen den Wel-geboore Heere Graeve Johan van Naſſau, Stadthouder van den Vorſtendomme Gelre ende Graeffſchappe Zutphen, oock die van Hollant, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſſche Omlanden ende anderen, mitsgaders ſeeckere Acte van approbatie ende aenneminge der voorſz Unie, by Myn Heer den Prince van Orangien, Luytenant Generael van den Eerts-Hertoge Mathias, Gouverneur Generael van de voorſchreve Nederlanden, in dato den *derden* May *vijftienhondert negen en ſeventich*, de ſelve Unie geratificeert, geapprobeert, geadvoyeert ende aengenomen hebben, ratificeren, approberen, advoyeren ende nemen aen miisdeſen, voor ſeecker achtrende ende houdende, dat in de ſelve de Overheyt ende authoriteyt der Hoogheyt van de Eerts-Hertoge niet vercort noch te vermindert en wordt: Beloovende als de ander Bontgenooten, de ſelve ende yder poinct van dien te onderhouden, nae te gaen ende te achtervolgen: Des t'oirconde ſoo hebben Wy deſe met onſe handt onderteeckent, ende onſe ſecreet Zegel in forme van Placcaet hier beneffens doen drucken. Actum 't Winſe in den Omlanden den *elfden* Juny *vijftienhondert negen en ſeventich*, Onder ſtont geſchreven Geoirg van Lalaing.

Op huyden den *thienden* July *vijftienhondert negen en ſeventich* ſyn in de Vergaderinghe van de voorſchreve Gedeputeerden binnen Uytrecht vergadert, ghecompareert de Gedeputeerden vander Stede van Yperen, naementlijck, d'Heer Johan van Languedul Wethouder, ende M^r. Pieter Baelde Penſionaris der voorſchreve Stede van Ypren, die verclaerden dat ſy geviſiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſchreve Unie ende 't gene in crachte van dien vorder is gebeſoigneert, 't ſelve goet ghevonden, ende hebben de ſelve al ſulcx in crachte van haerlieder Brieven van Credentie ende Procuratie in dato den *drie en twintichſten* Juny *vijftienhondert negen en ſeventich* geadvoyeert, geapprobeert en geratificeert, advoyeren, &c. by deſen, beloovende als de andere Bontgenooten de ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, naer te gaen ende achtervolgen: Des t'oirconde hebben de voorſchreve Gedeputeerden der Stede van Ypren haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Maent ende Jare als boven, onderteeckent Johan van Languedul, M^r. Pieter Baelde.

Op huyden *negen en twintichſten* July *ſeſtienhondert negen en ſevenſtich* ſyn in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden der naerder Geunieerde Provincien binnen Uytrecht vergadert de Gecommitteerde van de Stadt van Antwerpen, naementlijck, d'Heer Janne van Stralen buyten Borgemeeſter, J^r. Philipſe van Schoonhoven Heer tot Wanroy Schepene, Johan van Brecht out Schepen, Adam Verhult Colonel, Valerius van Dalen, ende Jan Gyſſels Dekens, die verclaerden dat ſy gevisiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſchreve Unie, ende het gene in crachte van dien vorder is ghebeſoigneert, 't ſelve goetgevonden hebben, de ſelve al ſulcx in crachte van hare Procuratie in dato den *twee en twintichſten* July, ende Brieven van Credentie in dato den *drie en twintichſten* July *vijftienhondert negen en ſeventich* geadvoyeert, gheapprobeert ende gheratificeert, advoyeren, approberen ende ratificeren mitsdeſen, belovende als de andere Bontgenooten, de ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, na te gaen en te achtervolgen: Des t'oirconde hebben de voorſchreve Gedeputeerden van de voorſchreve Stadt van Antwerpen haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Maent ende Jare als boven, ende was onderteeckent Janne van Stralen; Philips van Schoonhoven; Johan van Brecht; Adam Verhult; Valerius van Dalen, Jan Gyſſels.

Op huyden den *dertienden* September *vijftienhondert negen en ſeventich* ſyn in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden binnen Uytrecht vergadert, ghecompareert de Gedeputeerden van de Stede van Breda, naementlijck, Godert van Luchtenberch Borgemeeſter der ſelver Stede, Godefroy Montes Schepen en Luytenant van den Colonel ende oock Capiteyn, ende Chriſtiaen Back Wees-Meeſter ende Thienman, die verclaerden dat ſy ghevisiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſchreve Unie, ende 't geen in crachte van dien vorder is gebeſoigneert, 't ſelve goetgevonden, en hebben de ſelve al ſulcx in crachte van hare Procuratie in dato den *thienden* September *vijftienhondert negen en ſeventich* geadvoyeert, geapprobeert ende geratificeert, advoyeren, &c. by deſen, belovende als de andere Bontghenooten de ſelve ende yder poinct van dien byſonder te onderhouden, na te gaen ende achtervolgen: Des te oirconde hebben de voorſz Gedeputeerden van de voorſchreve Stadt van Breda haerlieder handen hier onder geſtelt, ten Dage, Maendt ende Jare als boven, onder-

teec-

teeckent Godertt van Luchtenbergh; Godert Montes, ende Chriſtiaen Back Frans Sone.

Op huyden den *eerſten* February *vijftienhondert tachtich*, is in de Vergaderinge van de voorſchreve Gedeputeerden der nader Geunieerde Provincien binnen Uytrecht vergadert, gecompareert d'Heer Guido du Bruecq Schepen der Stadt van Brugge, de welcke verclaerde dat hy geviſiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſchreve Unie, ende 't geen in crachte van dien vorder is ghebeſoigneert, 't ſelve goet vont, ende heeft over ſulx boven alſulcke approbatie der ſelver by d'Heer Lievin Steppe Schepen, ende M^r. Jacob Yman Penſionaris der ſelver Stadt van Brugge, uyt crachte van hare bezegelde Procuratie in dato den *ſevenden* Novembris *vijftienhondert negen en ſeventich* den *ſes en twintichſten* der ſelver Maent tot Antwerpen gedaen, uyt crachte van Credentie ende bezegelde Procuratie beyde in dato den *vijf en twintichſten* January *vijftienhondert tachtich* de ſelve Unie geadvoyeert, gheapprobeert en geratificeert, advoyeert, &c. by deſen, belovende als de andere Bontgenooten, de ſelve en yder poinct van dien byſonder te onderhouden, na te gaen en te achtervolgen: Des t'oirconde heeft de voorſz Gedeputeerde van de voorſchreve Stadt van Brugge ſyn handt hier onder geſtelt, ten Dage, Maendt ende Jare als boven, onderteeckent Guido du Bruecq.

Op huyden den *eerſten* February *vijftienhondert tachtich*, is in de Vergaderinge van de voorſz Gedeputeerden der nader Geunieerde Provincien binnen Uytrecht vergadert, ghecompareert Jonckheer Wouter vander Hecke Schepen 's Landts van de Vryen, de welcke verklaerde dat hy geviſiteert hebbende de poincten ende artyculen van de voorſchreve Unie, ende 't geen in krachte van dien vorder is gebeſoigneert, 't ſelve goet vondt, ende heeft over ſulcx boven al ſulcke approbatie der ſelver by M^r. Yſenbrant Provyn Penſionaris, 't voorſchreve Landts van de Vryen, uyt kracht van ſyne bezegelde Procuratie in dato den *ſeventienden* Octobris *vijftienhondert negen en ſeventich*, den *ſes en twintichſten* Novembris tot Antwerpen gedaen, uyt kracht van ſyne bezegelde Procuratie in dato den *drie en twintichſten* van Lauwe deſes loopende Jaers ende Brieven van Credentie in dato den *vijf en twintichſten* der ſelver Maendt, de ſelve Unie geadvoyeert, geapprobeert en gheratificeert, advoyeert, approbeert en ratificeert by deſen: Belovende als andere Bondtgenooten de ſelve en yder poinct van dien, byſonder na te gaen en te achtervolgen: Des t'oirconde heeft de voorſz Gedeputeerde des voorſchreve Landts van de Vryen ſyn handt hier onder geſtelt, ten Dage, Maent ende Jare als boven, Onderteeckent Wouter van den Hecken.

HER-

HERSTELDE LEEUW.

TErstont na de gepubliceerde Vreede/ hebben de Heeren van Hollandt ghemaeckt pberighe ende bondige besoignes op 't stuck van de menage, willende exttingueren het Generaelschap van de Cavaillerie (doch het equivalent aen Syn Hoogheyt bp andere wegen laten toekomen) veranderen het Tractament van Veldt-Marschalck van sevenhondert guld. ten twee en dertich dagen in een Lijf-pensioen van drie duysent gulden Jaerlijcx/ continuerende het Ampt van Generael van de Artillerie sonder Tractement: Het Tractement van Luyten. Generael der Cavaillerie te veranderen in een Lijf-pensioen van twee duysent guldens: Dat van Commissaris Generael van de Cavaillerie te veranderen in een Lijf-pensioen van ses hondert guldens Jaerlijcx: Aen den Sergeant Majoor Generael twaelf hondert guldens: Aen de Quartier-Meester Generael van 't Leger vijfhondert gulden: Aen de Quartier-Meester Generael van de Cavaillerie een lijf-pensioen van vijfhondert gulden: Aen de seven Gouverneurs van 's Hartogenbosch/ Maestricht/ Breda/ Bergen op Zoom/ Sluys/ Hulst ende Willemstadt den Titel van eere te continueren/ maer geen Tractement: Aen alle Colonels van de Infanterie zijnde dertich in 't getal/ te gheven een Lijf-pensioen van achthondert guldens 's Jaers/ ende dat elcke Charge met haer aflijvigheyt soude komen te cesseren: Alle Luytenant-Colonels/ Sergeants-Majoors/ Quartier-Meesters ende Prooosten van de Regementen te houden voor ghecasseert: Alle Monster-Commissarisen tot vijftien in 't getal te licentieren/ ende soo voort in andere ende mindere; om metter tijdt door de Vreede af te leggen de schulden waer in sp gevallen waren door den Oorloch. Suler om spn gewichte langhsaem gaende/ is in 't door-Jaer sestienhondert vijftich wederom bp de handt genomen/ ende specialijck bp die van Hollandt seer geurgeert op de Cassatie van hondert ende vijf Compagnien te voet van de vreemde Natien/ ende de halve Ruyterie; en voorts verscheyden andere poincten/ volgens Concept alreede voor Jaer ende dagh gemaeckt.

Sy schreven op het selve subject brieven aen alle Provincien/ ende ter Generalitept brachten sp bp/ alles wat tot dat werck persuasijf konde zijn; onder andere/ dat hare Provinciale schulden soo groot waren/ dat/ als dit geheele werck van menage al soude zijn volbracht/ ende alle middelen van consumptie bleven als die nu waren/ echter noch alle Jaer een gheheel millioen souden te koort komen/ ende noch qualijck raedt wisten hoe sp uyt de schulden souden geraecken; maer de eendrachtige advijsen van de andere Provincien quamen in/ dat men voor als noch niet soude cassseren als vijfen vijftich Compagnien te voet van de vreemde Natien/ ende twintich te Paerde/ latende aen de gecasseerde Officieren een eerlijck onderhoudt haer leven langh/ ende aen de Colonels een Tractement van duysent rijcxdaelders/ Et.

Den een en twintichsten ende twee en twintichsten January/ waren die van Hollandt sterck ter Vergaderingh/ gelijck ooch de volgende Maenden; maer wierden van de andere Provincien/ van den Prins/ Graef Willem/ ende van den Raedt van Staten/ aldaer t'eenemael tegen gesproocken/ ende gesustineert/ dat Vranckrijck/ Spaengien/ Sweeden ende Duytslandt noch in wapenen zijnde/ men sich niet alsoo konde ofte behoorde alhier te desarmeren/ gelijck Hollandt voor hadde; datmen soo veel eerlijcke Capiteyns ende Officieren/ die lijf en leven gewaecht hadden voor het Landt/ niet behoorde soo qualijck te tractceren; dat het tegen de Unie was/ soo Hollandt alleen bestont affonderlijcke Cassatie te doen: Eenige ooch verweten aen Hollandt/ dat sp haer middelen qualijck hadden gebeneficeert/ ende daerom soo diep in schulden was verballen; Waer tegens Hollandt sepde/ dat men dese Cassatie gedaen zijnde/ noch volck genoech behielt/ want waer toe/ sepden sp/ volck tot Delft, Rotterdam, Goude, Dort, Schoonhoven, Schiedam, ende andere binnen Steden/ item: Uytrecht, Campen, Deventer, Swol, Arnhem, Rhenen, Nimwegen, in de Vtesche Steden ende Groeningen; dat het tegen de Unie was een Provincie tegens haer wille ende boven haer macht te beswaren; dat sp alreede voor veel Jaren hadden geerne ghesien egalisatie van middelen/ ende dat daer over verscheyden besendingen in de Provincien waren geschiedt te vergeefs; dat men in Vtestandt alreede wel sesmael hondert duysendt guldens jaerlijcx aen middelen hadde afgestelt/ ende dat de selve Provincie daer en boven noch wel tweemael hondert duysent guldens jaerlijcx te boven quam/ daer uyt bleeck dat Hollandt te hooch beswaert ende gequotiseert was.

In Martio quamen een groot getal Extraordinaris Gecommitteerde uyt Zeelandt/ meest op het stuck van menage; wilden in 't begin/ datmen gheheel geen volck behoorde af te danken/ daer bp sp hare perticuliere consideratten hadden/ namelijck/ dat sp met haer Provincie op het spits gestelt waren; dat de Spaensche op haer meer als op eenich ander Provincie haer verbittert tooden: Eenige van de Principaelste ooch sochten aldaer in desen tijt den Prins seer te complaceren/ om haer perticulier interest ende kupperie daer onder te vinden; doch korts daer nae conformeerden sp haer met de andere vijf Provincien.

Half Maertio/ gaven de Fransche/ Engelsche ende Schotsche Officieren Requesten in/ remonstrerende haer oude/ lange ende ghetrouwe diensten/ ende dat men haer niet meer behoorde te casseren als ingesetenen: Het advijs van den Prins daer op was/ men behoorde de Cassatie egalijck te doen over alle soo wel Ingheseetenen als Vreemden. Den tweeden April wiert door de Heeren Bronckhorst, Veth, Renswoude, Andrée, Mulart, (Stadt ende Lande absent zijnde) van wegen de Generalitept gedaen eene Deputatie in de Vergaderinge van Hollandt/ allwaer door de mondt van den Heer Bronckhorst gedaen ende ghepsoponeert wierdt alles wat dienstich was om de Heeren van Hollandt te doen haer conformeren met de andere Provincien: Dese saecken gingen soo hooch/ dat ooch de Predicanten het op de Stoel brachten/ ende preeckten/ dat de Unie op een stroo breet na gebroocken was, 't welck was om het Hof te flatteren. In 't laetst van April schreven de Staten Generael een gecarroisonneerde Brief aen de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt.

ED. MOG. HEEREN;

WY hebben hier bevoorens aen de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, en aen de andere ses Provincien respective, overghesonden den nieust geconcipieerden Staet van Oorloge, die men soude observeren ghedurende den tegenwoordigen Vreede, waer toe by eenige Provincien goede inclinatie is getoont geweest; maer geconsidereert, dat de wel gemelde Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt daer tegen hebben voorgewendt ende aen ons verhantreyct verscheyden poincten van menage, hebben wy, ter requisitie van de selve Heeren Staten, de voorsz poincten van menage oock overgesonden aen de ses opghemelde Provincien, de welcke om continuatie van onderlinge eenigheyt

ende

ende ghemeene ruste met hunne ingebrachte respective Provinciale advysen de wel gemelde Provincie van Hollandt soo verre te gemoet syn ghegaen, dat sy respectivelijck van den voornoemden gheconcipieerden Staet van Oorloge voor een groot gedeelte syn gheweecken, ende dienvolgens gheconsenteert in 't licentieren van *vijf en vijftich* Compagnien te voet van Uytheemsche Natien, om t'egeleren de Regimenten van de selve Natien, als oock *twaelf* Compagnien te paert, ende dat de vordere Compagnien paerden gereduceert sullen mogen worden van *sestich* tot *vijftich* paerden, op eenige gratificatie van pensioen te laten ghenieten by de Officieren, die sullen mogen worden gelicenticert volgens den voet die de samentlijcke Provincien souden konnen vast stellen. Ende hebben de andere *ses* Provincien verhoopt dat de wel gemelde Heeren Staten van Hollandt sich daer met souden hebben gheconformeert, doch hebben wy tot ons groot leedtwesen vernomen, *dat haer Ed. Mogende by de boven gemelde poincten van menage voor als noch souden persisteren*, met intentie ende voornemen, van de selve *afsonderlijck ende buyten de ghenerale Regeringe* in 't werck te stellen, 't welck wy te gemoedt siende ende overwegende van wat quaden gevolge het syn soude, dat in desen ende gelijcke saken by eene Provincie alleen in weer-wille van alle de andere Bontgenoten sodane separate resolutie genomen ende gheeffectueert soude mogen worden, te meer, dewyle by al de Provincien voor het arresteren ende sluyten van het Tractaet van Vreede met Spaengien vast is gestelt dat met advys van *SYN HOOGHEYT* ende den Raedt van Staten een genoechsaem ghetal van Krychsvolck soude worden aengehouden. Soo hebben wy noodich geacht U Lieden midtsdesen te versoecken, dat de selve de moeyte willen nemen om de Leden ten dachvaert sich preparerende te notificeren, het sy by schryvens ofte besendinge, ende de selve daer door soecken te bewegen dat de meer gemelde Heeren Staten, tot voorkominghe van confusie ende disordre, niet en willen treden in eenighe *separate ofte afsonderlijcke reductie ofte cassatie* van Krychsvolck in Eedt ende Commissie van de Generaliteyt wesende, want sulcx ghetenteert werdende, soude het selve stryden tegens de Unie, eeuwich Verbondt, ende loffelijcke observantie, daer op tot noch toe ghevolcht, behalven dat, soo onlanghs naer den ghemaecten Vreede, daer door ontdeckt souden worden een groote swarigheyt in de Regeringhe deser Landen ende de reputatie van dien alomme seer gekrenckt, daer ter contrarie desen Staet selfs ten tijde van den brandenden Oorloch door de onderlinghe eenigheyt niet min als door haer gheluckige Wapenen al omme in groote estime ende seer gheacht is gheweest, zijnde notoyr dat het onderhoudt van een competent ghetal van Krychsvolck voor de bedeckte Vyanden formidabel, ende voor de Vrienden ende Bondtghenooten considerabel lief ende aengenaem is, U Lieden ghelieven hier by mede te consideren, dat *SYN HOOGHEYT* ende den Raedt van Staten in het formeren van den meer ghemelden nieuwen geconcipieerden Staet van Oorloghe aen de een zijde het ooch hebben gheslagen op de conservatie van den Staet van 't Landt, by dese beswaerlijcke constitutie ende occurrentie van saecken, daer de Nabuyren al noch al omme in Wapenen zijn, als oock aen de andere zijde op de groote Lasten daer mede de respective Provincien elcx in de hare syn beswaert; maer dat het swaerste, wesende de behoudenisse van het gemeene, het minste heeft moeten opwegen, ende evenwel de andere *ses* Provincien syn getreden buyten het voornoemde Concept, gelijck hier boven is aengeroert, ende syn de wel ghemelde Heeren Staten van Hollandt te gemoet ghegaen, welcke saecken ten principale op het nauste ingesien wordende, soo sal bevonden worden, dat volgens de advysen van de *ses* Provincien, maer *hondert paerden* meer in dienst souden worden gehouden, ende *tweehondert ende seventich* Koppen te voet minder, als ghedurende den voorgaende Trefves in dienst gehouden zijn geweest, daer nochtans Godt de Heer Almachtich sedert de expiratie van den voorgaenden Trefves, den Staet deser Landen met de Reductie van veele Steden ende groot aental van Forten heeft geaugmenteert, gesterckt ende ghekroont, ghelijcke Steden ende Forten met behoorlijcke Guarnisoenen moeten worden beset ende bewaert, is cas dat men soo dier-ghekochte Conquesten niet en wil verwaerloosen.

Hier by komt noch dat het verschil tusschen de Provinciale advysen van meer opghemelde *ses* Provincien, ende dat van de meer opghemelde Provincie van Hollandt ten laste van dese Provincien jaerlijcks niet meer en soude bedragen als ontrent *tweehondert ende vijftich duysendt* guldens, het welcke voor de selve Provincie (die Godt Almachtich in Neeringhe, Rijckdom ende Welvaert soo overvloedich heeft gezegent) veel minder ons erachtens behoort geestimeert te worden, als de disreputatie ende misverstanden, die uyt de voorverhaelde discrepantien tegens alle verwachtinge, soude mogen voortkomen, want het dickmaels ghebeurt, dat uyt een *kleyne vonck een groot vuyr* komt uyt te ontstaen: Boven alle het voorverhaelde dunckt ons oock, dat by meer ghemelde Heeren Staten van Hollandt mede in achtinghe soude behooren ghenomen te worden, de liefde, affectie, ende ghenegentheyt tot die Provincien hunne Bondtgenooten, die ghedurichlijcke de hitte van den Oorloch hebben moeten uytstaen, en wiens Ingesetenen dagelijcx genoechsaem in den brant hebben gesteen, om de selve te ontheffen, daer met sy niet sonder oorsaecke syn beladen, van dat hun sulcx ofte diergelijcke weder souden mogen op den hals komen in tijden ende wylen, soo wanneer als men daer op het minst soude syn verdacht, ende uyt verre Plaetsen door volck, van wiens lichtingen men bevooren geen advertentie souden hebben ofte konnen bekomen, ofte wel bekomen hebbende, de redenen daer van ghedeguiseert ofte ghepalliceert souden syn gheweest, waer tegens anders geen verset en is, als dat de uyttersste Frontieren van desen Staet met behoorlijcke Guarnisoenen worden versien ende beset ghehouden, ende vervolgens geconserveert ende gemainteneert het geen met soo veel goedts ende bloedts door Godes ghenadigen Zegen over de Wapenen deser Landen is verkregen; Wy sullen ons dan, omme dese ende meer andere redenen, verlaten op de goede devoyren ende Officien die U Lieden sullen ghelieven te doen ende aenwenden by de Heeren Leden van de gemelde aenstaende Staets-gewyse Vergaderinghe van de meer wel ghemelde Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, daer toe Godt Almachtich syn Zegen ghelieve te verleenen, in wiens protectie Wy U Lieden bevelen, &c.

Actum 16 Aprilis 1651.

In May sloegen die van Leyden voor, dat men by provisie soude volgen de Provinciale advijsen van de andere, ende dat voor vier Maenden, om daer nae naerder te resolveren. Op dese voorslach syn de Leden nae hare Principalen ghetogen: Ende wederomme komende, thoonden haer ghenegen om te accepteren, maer de Provincien den Prins ende den Raedt, wilden dat dan daer op een staet van Oorloch soude vast gheselt, ende niet meer gesprooken worden van Cassatie, Reductie, &c. als naer dat Vranckrijck, Spaengien, Sweeden, ende Duytslandt souden zijn uyt de Wapenen: daer inne wilden haer die van Hollandt niet verbinden. Eenige waren die van Leyden, Rotterdam, Gorcum, Goude, Schoonhoven, Hoorn, Enckhuysen, ende andere, tot acht in 't ghetal, soo schrupuleux, dat sy tot geen afsonderlijcke Cassatie voor als noch konden noch voorden consenteren.

Den acht en twintichsten May hebben die van Hollandt ingebracht volgende poincten, seer naederende aen die van de Generaliteyt, als namelijck, dat sy te weten waren dat vijf en vijftich Compagnien te voet van de Vreemdelingen souden worden gecasseert.

Dat van ghelijcken soude worden ghecasseert twaelf Compagnien te paert.

Dat de resterende Compagnien te paert soude worden gereduceert van sestich tot vijftich Ruyters.

Dat de Curassiers souden worden verandert in Harquebousiers.

Dat

Dat het geen voorsz is provisioneel in 't werck ghestelt/ en de Provincien soude werden versocht ende wierden versocht by desen haer te conformeren met de verdere pointen van menage by het Provinciael advijs van haer Ed. Groot Mogende voor desen ter Generalitept in-gebracht/ bestaende in effect in de volgende pointen.

Dat de Militaire ende diergelijcke tractementen souden werden gereguleert volgens de besoigne van de menage van wegen haer Ed. Gro. Mog. voor haer Provinciael advijs voor desen ter Generalitept ingebracht.

Dat de Officiers die van haren dienst stonden te werden verlaten / geen Tractementen ofte Pensioenen souden ghenieten soo langhe de selve buyten dienst van den Lande soude wesen.

Dat de Logijs-gelden soude worden afgeschaft/mits de Militie wel ende precijselijck doende betalen.

Dat de Melitie te voet soude worden gereduceert van seventich tot sestich koppen / ende dat van de Militie te paerde noch soude werden gecasseert acht Compagnien/ maeckende met de boven ghenoemde twaelf, t'samen twintich Compagnie te paert.

Dat de Gecommitteerde van de respective Provincien souden aennemen 't geen voorschreven is aen hare Heeren Principalen smaeckelijck te maecken/ ende binnen den tijdt van een maendt/ ofte ten uytterste ses weecken/ naer date deses hare respective Provinciale advijsen ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. op de voorsz vier laetste pointen in brengen.

Des anderendaechs / zijnde Sondach / de selve pointen ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. inghebracht zijnde/ is ter presentie van Sijn Hoogheyt, van Sijn Excellentie, ende van den Raedt naer ingenomen advijs van alle de selve by de ses Provincien verklaert te persisteren by der selver voorgaende advijsen. Versochten ende recommandeerden op het serieuste ende minnelijckste de boven gemelte extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerde van Hollandt ende West-Vriesland/ dat gelijck sich de selve alberepts op eenige pointen/conform de opghemelte advijsen van de andere ses Provincien hadden gelieft te verklaren dat sy voorts sodanige goede Officien ende devopren omtrent de Heeren der selver Principalen (tegenwoordich Staets-gewijse vergadert wesende) wilden continueren aen te wenden/ten eynde de selve sich op de noch voordere differentiale ende openstaende pointen van gheljcken conform de advijsen van de andere ses Provincien ende van Sijn meer hoochghemelde Hoogheyt, welghemelde Sijn Excellentie Stadthouder sampt den Raedt van Staten gheliefden te verklaren / ten eynde dat dese importante saecke / die anderssints niet als tot grooten ondienst van de gemeene saecke wierdt gepротraheert/ eenmael met eenparighept mocht worden afgedaen ; maer dit was sonder vrucht.

Die van Hollandt dan siende ofte haer dunckende/ gelijck sy sustineerden / dat hoe meer sy aen die van de andere Provincien naederden hoe meer de andere ofte reculeerden / ofte haer stijf hielden / hebben dese gheheele Weecke onder eickanderen ghearbeydt om een eynde te maecken ende affonderlijck haer te ontlasten / ghelijck sy gedaen hebben Saterdach den vierden Junij/met groote pver/ staende Vergaderinge doende schryven Brieven ende Notificatien aen twaelf Compagnien paerden/ ende een en dertich Compagnien te voet / alle van de jongste in commissie zijnde / op reeckenende / als zijnde hare quote in 't getal in de pointen den acht en twintichsten May overghelevert / gemeldt. Notificerende oock aen de Solliciteurs geen meer penningen aen de selve Capiteyns te verschieten. Ende meenende haer dingen daer mede heel wel ende vast gedaen te hebben / zijn dien dach/ zijnde Saterdach voor Pinxter/ geschepden.

Des anderendaechs zijnde Pinxter / was den Raedt van Staten vergadert van 's morgens ten half achte: Nae de eerste Predicatie was de selve Raedt/Sijn Hoogheyt ende Graef Willhelm in de Vergaderinge van de Staten Generael tot nae de middagh ten drie uyren/alwaer Sijne Hoogheyt, Sijn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van Staten / hebben aen haer Hooch Mogende voorghedragen/ dat sy met droefheyt verstaen hadden / dat de Heeren Staten van Hollandt voor het schepden van hare Vergaderinge hadden voorgenomen te doen ende in 't werck te stellen eenige Licentieringe ende Reductie van 's Landts Krijchsvolck / ende dat Sijn Hoogheyt, Sijn Excellentie ende den Raedt van State / hadden doen instellen een Brief / houdende aen de Gouverneurs ofte Commandeurs / als ook aen de Ritmeesteren ende Capiteynen/ofte in absentie/aen haer Officieren / leggende in de Guarnisoenen binnen desen Staet / volgens haer Hooch Mogende Resolutie van den thienden April laestleden / waer van den Inhoudt hier nae van woorde te woorde volcht geinsereert.

ED. MOG. HEEREN;

DE Hooch Mogende Heeren Staten Generael hebben gelieft by Resolutie van den *thienden* April lestleden *SYN HOOGHEYT* ende desen Raedt te authoriseren, om alles daer heenen te dirigeren, ten eynde dat egeen Militie in dienst ende Eedt van de Generaliteyt wesende, op *particuliere ordre van de een ofte de ander Provincie* en werde gelicentieert ofte verandert. Ende alsoo men verstaet dat als nu eenighe particuliere ordre daer toe soude gegeven zijn. Soo hebben Wy nae rijpe deliberatie, met advijs van hoochgemelde *HOOCHHEYT, SYN EXCELLENTIE* Stadthouder, ende den Raedt van Staten goetgevonden by U Lieden desen aen te schrijven, dat de selve sullen hebben te ghedencken, dat een yder van haer, sijn Commissie *van de Generaliteyt* heeft ontfangen, ende daer op den Eedt aen de selve ghedaen, ende in betrachtinghe van dien *geenen particulieren last* tot Licentieren ofte Reduceren te pareren ofte naer te komen, maer hare Compagnien ende Volck in goede ordre by een te houden, tot naerder last van haer Hooch Mogende, ofte *SYN HOOGHEYT* ende desen Raedt, daer nae een *yder sich* sonder na-laten, sal hebben te reguleren, &c.

Ende hebben Syn meer hoochghemelde Hoogheyt syn meer opghemelde Excellentie ende den welgemelden Raedt aen haer Hooch Mogende in bedencken gegeven/ of de selve niet goet en souden vinden ook een Brief van gelijcken inhoudt aen de Gouverneurs ofte Commandeurs voorschreven te schryven op het voorschreve subject: Ten anderen / soo heeft Sijn Hoogheyt, Sijn Excellentie ende den Raedt van State haer Hooch Mogende versocht/ dat de selve op verdere middelen gheliefde te dencken / wat in dese / soo importante saecke wijders te doen soude zijn tot Eendracht, rust, ende meesten dienst van den Lande/waer op gedelibereert zijnde/hebben haer Hooch Mog. op het voornoemde eerst point Sijn Hoogheyt, Sijn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van Staten bedancht / over ende ter saecke van goede voorsorge/by de selve in 't geen voorsz is gedragen. Ende is voorts goet gevonden ende verstaen / dat de gemelde Brief mutatis mutandis aen de opghemelde Gouverneurs ofte Commandeurs / &c. ten fine voornoemt soude worden geschreven/ten welcken eynde een concept is ingestelt om ter Vergadering van haer Ho. Mo. desen namiddach gelesen ende verbolgens gearresteert te worden; Op 't voorsz tweede point is goet gevonden en verstaen / dat een seer notable besendinge soude werden gedaen aen alle de Steden ende Leden van de Provincie van Hollandt, om de selve met alle bedencklijcke redenen te bewegen/dat sy haer wilden onthouden van alle separate of affonderlijcke cassatie, verminderinge of veranderinge van Krijgsvolck in dienst ende Eedt van de Generaliteyt zijnde / en 't geen ter contrarie van dien soude mogen zijn voorgenomen/laten varen/ende wiert mits dien gestelt ende gedefereert aen Sijn Hoogheyt op wat voet ende voor wat personen/ende in wat getal de voorsz Besendingen soude worden gedaen. Ende wiert Sijn Hoogheyt midderler tijdt mits dien versocht ende geauthoriseert om alle noodige ordre te stellen, en die voorsieninge te doen ten eynde dat alles in goede ruste ende vrede werde gheconserveert, ende insonderheyt werde gemainteneert de Unie met den gevolge en aenkleven van dien,

ende in tegendeel geweert ende te gemoet getreden, dat ter contrarie van dien soude mogen werden voorghenomen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Gelderlandt verklaert, dat sy haer voorbehielden om ter naester Vergaderinge op de bovenstaende resolutie te mogen aenteeckenen 't geen sy voordelen soude te behooren. De aenwesende Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Hollandt hebben op de voornoemde pretensie conclusie verklaert ende laten aenteeckenen dat sy hielden voor gerepeteert/alle 't geene de Heeren hare Principale ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. so menichmael hier behoorens hadden gedaen remonstreeren/noopende 't stuck van de Militie/ende dat sy Heeren Gedeputeerde haer in desen refereerden tot de selve aenteeckeninge/ den 26. October 1649. negen ende thienden April lestlieden respectivelijck gedaen/ en daerom / ende om andere redenen in 't tegenwoordige beslupt/ depesches / met den ghevolge ende aenkleven van dien/ geensints en consenteerden, maer wel expresselijck haer reserveerden de vryheyt van namaels daer tegens te doen stellen / 't geen by de Heeren hare Principalen voorbaer soude worden bevonden / ende specialijck dat de voorschreve resolutie was gheresumeert tegens de ghewoonlijcke ordre. Ende dit is de fameuse resolutie van den 5 Junij/ daer van so veel is gesproken; ende daer op so notabele dingen zijn gevolcht/ende waer door men wel mach seggen de Leen ontstelt geweest te zijn.

Des anderen daechs is wederom in de Vergaderinge gecompareert Syn Hoogheyt,ende heeft aen haer Ho. Mog. ghecommuniceert / dat hy in consideratie van de importantie van de saecke ghemeent ende gheresolveert was selfs in persoon te helpen bekleden de besendinge aen de Steden en Leden van de Regeringe van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt by haer Ho. Mog. gisteren onder anderen gedecreteert en vast gestelt/ ende dat hy in kracht van de authoriteyt by haer Hooch Mog. ten selven dage op hem daer by gedragen ende gedefereert/upt haer Ho. Mog. Vergaderinge soude affirmeren de Heeren van Aertsbergen, Rynswoude ende Clant(wesende van wegen de Provincien van Vrieslant ende Over-Yssel respective/maer een Gedeputeerde alhier in den Hage present) ende dat Syn Hoogheyt in kracht ende ten fine als vooren upt den Raet van Staten assumeerde de Heeren van Asperen, Lucas, ende den Thresorier Generael Brasser, versoeckende in cas haer Ho. Mog. 't selve soude mogen aengenaem zijn / dat de behoorlijcke Brieven van Credentie aen de respective Steden ende Leden van de Regeringe van Hollandt / mochten werden gedepescheert. Waer op gedelibereert zijnde/hebben haer Ho. Mog. Syn Hoogheyt ten hoochsten bedanckt / over ende ter saecke / dat hy syn Vorstelijck Persoon die ongelegentheyt ghelieft de aen te doen/ van den dienst van 't Landt ten opsichte van de voorsz besendinge in dier voegen so verre te behertigen. Versoeckende de selve dat hy door alle mogelijcke middelen van inductie de meer gemelde Steden ende Leden van de opgemelte Provincie van Hollandt sulck wilde soecken te persuaderen/ door de voorsz besendinge/dat de selve van separate cassatie, elck voor so veel hun aenginck / wilden desisteren/ende verbolgens hun voegen tot eenparigheyt met de andere ses consenterende Provincien. Voorts lieten haer Hooch Mog. sich ghevallen de adsumtie by syn meer hoochgemelte Hoogheyt in kracht als vooren gedaen/ van de opghemelte Heeren so upt het corps van de selve haer Ho. Mog. Vergaderinge/als upt het Collegie van den opgemelten Raedt van Staten respective/totter uptvoeren van 't voorsz hoochwichtich point; werdende tot dien eynde Credentialen in behoorlijcke forme gedepescheert en uytgegeven/ gelijck ock gedaen wierdt met de bovenstaende resolutie. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van Hollandt hier op laten aenteeckenen/dat sy bevonden dat de tegenwoordige deliberatie was een resultat upt de resolutie gisteren nopende de voorsz besendinge genomen/ende dat sy over sulck daer toe appliceerde de aenteeckeninge van wegen hunne opgemelte Provincie op de respective resolutien ten voorsz dage gedaen. De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Gelderlandt sich op gisteren gereserveert hebbende op de conclusie als doen genomen / te laten aenteeckenen 't gene de selve te rade soude werden / verklaerden nu dat de nature van die saecke anders sulck was verandert door de representatie / communicatie / ende advertentie van Syn Hoogheyt huyden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen/ dat sy de resolutie sulck als die lach / refereren soude aen hunne Heeren Principalen.

De Predicant Morus in de Fransche Kerck / Sterremont in Clooster Kerck/praechten op Pinxteren expresselijck op die materie ; Datmen (designerende die van Hollant) de Unie wilde breecken ; datmen wilde sorgeloos worden en als geheel uyt de gedachten stellen de oude haet der Spaensche ; datmen ondanckbaerheyt wilde plegen tegens de Militie;datmen weynich aensach de meriten ende dienſten die *Syn Hoogheyt* en der selver Voorgangers, Vader, Oom ende Groot-Vader hadde gedaen. Diergelijcke discoursen ende propoosten wierden onder de Gemeente ooch ghestropt/ daer by doende/ dat eenige Heeren van Hollant heymelijcke communicatie met de Spaensche Ambassadeur hielden ; dat de selve Ambassadeur onlangs groote somme van penningen by nacht in sijn huys hadde ontfangen , ende onder sijne Creaturen hier uytgedeelt : Item/ datmen in den voorgaende Treves hadde onder dexsel van Religie 't Landt willen brengen in twist, onruſt, ende eyndlijck weder onder Spaengien; en datmen nu desgelijcx trachtede onder dexsel van de Melitie ; dat de Prædicanten ende alle yverige Gereformeerde in dese gelegentheyt behoorden op te waken ende te bedencken dat alle andere wel licht haer accoort met Spangien soude maken;maer dat tussen de Predicanten en Spangien geen versoeninge te hoopen was.

De hevigheyt en verbitteringe wiert van dage te dage grooter / soo datmen wel sach datter extremiteyten voor handen waren , maer Hollandt heeft sich dat niet konnen inbeelden. Hollandt in diepe schulden steeckende/ ende niet sciende hoe sy daer upt souden komen/meenden/ als zijnde een Souveraine Provincie / die volgens de Unie van de andere / niet konde tegen haer danck en bovenbehooren belast blyven/ bleef stijf ende sterck by haer resolutie / als sullende noch alle Jaren een millioen te voort komen / wanneer schoon sy haer middelen behielden ende de menage volgens haer concept verkregen.

Den sevende Junij hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Hollant in haer Ho. Mog. Vergaderinge aen de selve ghedaen seechere Propositie/ tenderende ten eynde haer Ho. Mog. mochten goet vinden naer te laten/ ofte voor als noch op te houden/ de besendinge aen de Steden van de opghemelde Provincien van Hollandt op gisteren ende eergisteren gedeerneert/ als sulck wesende een nieuwigheyt ende buyten gewoonlijcke ordre van de Regeringe/ daer upt niet gesien konde worden yet vruchtbaers te sullen volgen/doende de opgemelde Heeren Gedeputeerde van Hollandt presentatie de Staets-gewijse Vergaderinge van de selve Provincie te doen convoceren / soo haest doenlijck soude wesen/ om aen de selve voor te dragen het geen men aen de particuliere Steden ende Leden van dien scheen gemeent te wesen / by de voornoemde Besendinge te willen proponeren; waer op by de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Gelderlandt presentatie ghedaen (ende by de andere dier aenwesende Provincien geadvoueert) wesende / dat ingevalle de opgemelde Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Hollandt soude willen intrecken/ de Brieven van aenschrijvinge van separate cassatie ende reductie van wegen de ghemelde Provincie afgegaen aen de respective Officieren te paerde ende te voet/ ende de saeck van de voorschreve separate cassatie ende Reductie stellen in haer gheheel / dat in soodanigen cas Syn Hoogheyt soude werden versocht om alhier in haer hooch Mogende Vergaderinge te verschynen / ende de saecke der voornoemde Besendinge in nader deliberatie te brengen/ ende daer op gehoort ende ingenomen zijnde de verklaringe vande meergemelde Heeren Gedeputeerden van Hollant,sulx niet haer werck/maer van de Heeren hare Principalen de Staten van de meer ghemelde Provincie van Hollant te wesen/ aen de welcke 't voorsz versoeck

verſoeck ſoude mogen werden gedaen/by acceptatie van hunne boven gemelte præſentatie / is nae voorgaende deſiberatie goet gevonden / te perſisteren by haer Ho. Mo. Reſolutien op eergisteren ende gisteren respective op het voornoemde ſubject genomen/ en hebben haer Ho. Mo. dienvolgens de meer gemelte Heeren Gedeputeerde van Hollandt verſocht / haer goede meeninge ende intentie/ als ook van die van ſyn meer-hoochgemelte Hoogheyt midtſgaders die van den Raedt van State ten opſichte van het ſtuck van de bovenghenoemde ſeparate caſſatie ende reductie / met alle goede officien ende devoiren te ſecunderen ; waer op de gemelte Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt hebben doen aenteeckenen de Concluſie boven geroert/ niet te konnen toeſtaen/ maer expreſſelijck daer tegens te verklaren in conformite ende ingevolge van voorige aenteeckeninge over ghelijcke ſubjecten gedaen / de voorgemelte Reſolutie te weſen een nieuwigheyt, niet conform de ordre van de Regeringe / præſenterende als noch beſchrvvinge te doen ſoo haeſt doenlijck is/ tot convocatie van de Heeren Staten der ſelver Provincie.

Alſoo ſyn Woensdach den 8. Junij goet tijdt de Heeren Gedeputeerde met een groot aental hooge Officieren vertrocken na Dort, Syn Hoogheyt ginck eerſt naer Honſerlerdijck om te valedicteren den Koninck van Engelandt/ ende quamen van daer tot Dort 's avonts laet tenelf uyren / wierdt door de Borgerie in wapenen ende met alle reſpect ontfangen.

De Propoſitie aldaer aen den Raedt gedaen / luyden als volcht :

Propoſitie van Syn Hoogheyt ende de Heeren Gedeputeerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, ghedaen in de reſpective Steden van Hollandt.

ERENTFESTE, EERSAME, ACHTB. HEEREN;

DEn Staet der Vereenichde Nederlanden is overgekomen, *diſordre ende groote ſwarigheyt* door *afſonderlijcke caſſatie* van 's Lants-Militie, ondernomen by de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt, op haer jongſte Vergaderinge *ſonder voorgaende communicatie* van hare Bontgenooten, tegens wille van der ſelver Gedeputeerdeter Vergaderinge van haer Ho. Mog. comparerende, ende tegens advys ende goet vinden van Syn Hoogheyt en de Ed. Mog. Heeren Raden van Staten, *aen de welcke* by de geſamentlijcke Bondtgenoten, het oppersſte Commandement, aenneminge ende afdanckinge of reductie van Krychsvolck is gedefereert, en van de welcke alleen dependeert, de Militie te ontfangen in Eedt, ende daer van wederom te ontſlaen ofte te licentieren.

II.

Deſe ordre en voet is t'ſedert erectie van de Unie tot noch toe onverbreeckelijck alſoo onderhouden.

III.

De veranderingh daer in nu geſchiet by eene Provincie alleen, ſtelt alle de andere ſes Provincien ende oock Syn Hoogheyt, Syn Excell. Stadthouder en den Raedt van Staten in groote bekommerniſſe van te ſullen vervallen in *verbreeckinge* ende *diſſolutie van de Unie, confuſie van den Staet en ruyne van de goede Ingeſetenen*, zijnde U Achtbaern. bekent, dat de Vyanden van buyten en binnen geſtadelijck ſoecken te ondermineren het maintien van de Ware Gereformeerde Religie, ende de eenigheyt tuſſchen de Provincien ende Leden van dien, en ſo wanneer ſy occaſie ſouden vinden om den bandt van Religie beſtaende in de Unie te ontbinden, dat ſy den Gereformeerden Chriſtelijcken Godts-dienſt ſouden trachten te verſtoren en uyt te roeyen, en de goede Ingeſetenen deſer Landen daer van profeſſie doende, van hare Privilegien, Vryheyt en goederen te verjagen, met ſwaert, vuyr en moordt, te vervolgen ende te vernielen, in gelijcker voegen als ſy onſe Voor-Ouders voor deſen vermoordt, verjaecht ende getyranniſeert hebben gehadt.

IV.

Om dit geleden ende nu wederom gedreychde quaedt voor te komen, hebben haer Ho. Mog. met Syn Hoogh. Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State gedelibereert op bequame remedien, ende tot dien eynde reſolveert te doen een ſeer notabele beſendinge aen de Leden van de Provincien van *Hollandt*, als begrepen in 't Tractaet van de Unie, part ende deel hebbende in de plichten ende gevolge van dien, die de Unie komt te veroorſaecken.

V.

Waer toe, alſoo het Syn *Hoogheyt* belieft heeft te preſenteren 't employ van Syn Vorſtelijck Perſoon, uyt een oprechte liefde ende yver tot conſervatie van de ſelve Unie, die ſyne Heeren Predeceſſeuren, uyt ghelijcken yver ende ſtantvaſtigheyt, hebben aengheraden, helpen maecken ende mainteneren, met verlies van goet ende bloedt, daer op Godt de Heer eyndelijck deſe Vereenichde Nederlanden, met een glorieuſe Vrede heeft ghezegent ghehadt. Soo hebben haer Ho. Mog. ſyn hoochgemelte *Hoogheyt* ten hoochſten bedanct van de voorſorge die de ſelve belieft te dragen, om met onghelegentheyt van ſyn Perſoon, den dienſt van 't Landt ſoo verre te behertigen, ende tot dien eynde mede Gecommitteert ſoo wel uyt de Vergaderinge van haer Ho. Mog. als van de Ed. Mog. Raden van State, de Heeren met Syn *Hoochheyt* alhier preſent zijnde, om uyt haren naem U Achtb. te verthoonen, *de beginſelen, oorſaecken ende intentie van de Unie, met de plichten*, daer aen alle de Provincien ende Leden van dien ſyn gehouden.

VI.

Den aenvanck ende beginſelen van den Oorloch aengaende, is een ygelijck bekendt, wat verdriet de Belyders van de Gereformeerde Chriſtelijcke *Religie* is overghekomen als de ſtralen des Evangeliums eerſt begonnen te ſchynen door de duyſtere wolcken des Pausdoms.

VII.

Maer wanneer daer nae het licht des Evangeliums haer klaer als op den vollen middach was verſcheenen, ende met geweldt door-ghebroocken, ende hem van die duyſterheyt des Pausdom geſcheyden tot oneere en ſchaemte van 't *Kindt des verderfs*, ende daer door een deure in deſe Landen ware gheopent, om door het leſen der heylige Schrifttuyr te konnen ſien van uyr tot uyr, wat tot verloſſinge ende zaligheyt van nooden was.

VIII.

Doen hebben den *Paus, den Koningh van Spaengien* en alle hare Adherenten, haer met branden en moorden gewapent tegens de Belyders van dien.

IX.

En overmits die ſelvige meeſt worden gevonden in de Nederlanden, ſyn ſy op onſe Voor-Ouders ghevallen, en die getracteert, gelijck de Steden van *Zutphen, Leyden, Haerlem, Oudewater, Naerden*, ende meer andere daer van konnen ghetuygen ; jae dat ſy ſelfs in hare hiſtorien ſchryven *achtien duyſent zielen met den Vuyren, Swaerden ende Galgen te hebben vernielt*. Wie ſoude de particulariteyten van dien konnen verhalen ſonder alteratie ende ontſtelteniſſe.

X.

Den Doorluchtigen Prins van Orangie, Prins *Wilhelm* hoochloffelijcker memorie, ſich erbarmende over het ſlachten ende moorden van alle deſe arme menſchen, vondt goet met alle de Staten haer tegens dit moorden ende branden te wapenen : 't welck dien wyſen Vorſt ende andere Regenten oordeelden niet beter te ſullen kunnen geſchieden als met een *rechte Verbinteniſſe* onder malkanderen, waerom die ſelvige oprechteden in 't Jaer *vijftienhondert negen en ſeventich* een naedere *Unie, eeuwich Verbondt ende Eendracht*, waer by de ſelve haer verbinden en vereenigen, om ten eeuwige dagen by den anderen te blyven, in alle forme ende maniere, als of ſy lieden maer *een* Provincie waren, ſonder dat de ſelve hen te eeniger tijdt van den *anderen ſullen ſcheyden* ; al waerom de Unie, ende obſervantie daer op gevolcht, moet weſen een regel ende richtſnoer tot onſe behoudeniſſe.

XI.

't Lichaem van deſe vereenigde Provincien by de Unie wel geformeert weſende, is machtich en heerlick geworden door de onderlinge eenigheyt ende ſtantvaſtigheyt, formidabel aen ſyn Vyanden, ende conſiderabel in de

Werelt. Soo lange het syn selven in Eendracht ende by de Unie houdt ende regeert.

XII.

De eerste Jaren van de Vrede brengen voort *sorgelijcke bewegingen* van binnen, die de *Ziele*, dat is de *Eenigheyt* onder de Provincien, ontroeren, ende de gronden los maecken, daer op de orders in de Regeringe, dus lange gehoudene steunen, door onderlinge differenten en questien, *wat ende hoe verre een Provincie ofte meeste Leden van dien vermogen ende hooren te doen, in weerwille ende tot prejudicie van hare Bondtgenooten*, ende syn gheschapen voort te brengen ende nae haer te slepen, onheyl ende ruyne, soo daer in by tijdts niet wordt versien.

XIII.

Tot voorkominge ende afweringe van dese swarigheyt hebben Syn Hoogheyt en den Raedt al voor eenige tijt, na ouder gewoonte ende uyt rechte kennisse wat de bewaringe van 't Landt vereyst, geconcipieert ende aen de Provincien gesonden den *Staet van Oorloge* gedresseert na de besettinge die sy geoordeelt hebben noodich te wesen voor dese tijdt, tot verseeckeringe van 't Landt op de Frontieren van buyten en van den Staet van binnen tegens inwendige Vyanden beyde van *Religie en regeringe*.

XIV.

Haer Ho.Mo.hebben al voor lang getracht om over de ingredienten van desen Staet van Oorloge te komen in conferentie;maer is by de Heeren Gedep.uyt de Provincie van Hollandt gecxcuseert geweest,en hebben de selve naderhant voorgeslagen *cassatie* van de halve Ruyterie en 105 *Compagnie* te voet, die alle de ses andere Provincien als ontijdich ende ondienstich gevonden hebben en echter toegestaen, tegens haer eygen oordeel en uyt geen andere insichten als om de Provincie van *Hollant* te gemoet te komen, te consenteren in cassatie van 55 Compag. te voet ende 12 te paert, en reductie van de Ruyterie van 60. tot 50. Ruyteren,onder elcke Compagnie,ten eynde eenmael soude mogen worden ghenomen vruchtbare resolutie op den Staet van Oorloge, gheformeert by Syn Hoogh. Syn Excell. Stadthouder en den Raedt van Staten, alsoo sonder Staet van Oorloge niet moghelijck is den Staet van 't Landt buyten confusie te houden.

XV.

Waer in alsoo de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt haer niet hebben willen voegen by des ses andere Provincien, is by de selve ghedaen besendinge aen haer Ed. Mog. Staets-ghewysse in 's Graven-Hage vergadert wesende, om de selve te induceren tot eenparich advys met de andere consenterende Provincien, ende ten eynde alle de Leden van dese Provincie rechte kennisse mogen hebben van de ghelegentheyt der saecken, hebben haer Ho. Mog. goet gevonden den 16 April (hier voor gheselt) lestleden te doen schryven een serieusen Brief, die wy twyffelen of die gesonden is gheweest aen alle de Steden als versocht was ende wel behoort hadde,alsoo de Heeren Gecommitteerde Raden haer Ho. Mog. te ghemoet gevoert hebben sulcx noodich te wesen.

XVI.

Hier en boven hebben haer Ho. Mog. iterativelijck op ontfange advys, *dat de Heeren Staten van Hollandt,by pluraliteyt van stemmen ende tegens gedane protesten ende contradictien van notabele Leden, resolutie ghenomen hadde tot separate cassatie ende reductie van Melitie*, nieuwe besendinge ghedaen in volle Vergaderinge van haer Ed. Mog. versoeckende *te willen supercederen met de executie van de genomene Resolutie, ende geen deure tot nieuwigheden ende verbreeckinge van Unie te openen*. Oock by hervatte communicatie over de differentiale poincten aenlaet gegeven,om door accommodatie van de differenten, een goede uytkomste te vinden.

XVII.

Versoeckende tot dien eynde continuatie van de conferentie, ende hebben met groote droefheyt onverwacht verstaen, dat by wegen van overstemminge met grooten yver depesches, staende Vergaderinge,geformeert ende afgesonden zijn aen Officieren te voet en te paert,wel op *repartitie* van dese Provincie staende, maer by *Eede verplicht* om te obedieren Syn Hoogheyt en den Raedt van Staten, daer toe dan oock contrarie ordre by haer Ho. Mog. Syn Hoogheyt en de Heeren Raden van Staten is gegeven,om de selve Compagnie by een te doen houden, alles tot groote blasme van dese soffelijcke Regeringe en vreuchde van des selfs Vyanden.

XVIII.

Hierom ist dat haer Ho. Mog. Syn Hoogheyt en den Raet van State genootsaeckt worden op *ongehoorde nieuwe* toevallen in dese Regeringe te gebruycken *nieuwe en extraordinaris* remedien door dese notable besendinge aen alle de Steden van de Provincie als Leden van de Unie, om de selve recht te doen begrypen de swarigheyt daer in de Staet door dese proceduren wort gestelt, op dat de selve wel geinformeert wesende, sodanige remedien helpen by brengen daer door het quaet moge werden geweert,en de Provincien aen d'een zijde met ordre ende eenparigheyt mogen worden verlicht in hare lasten, en aen d'ander zijde verseckert tegens Vyanden die van buyten ofte binnen mochten opstaen, alles tot verhoudenissen ende maintien van Religie en Unie, staende wel af te nemen dat sonder wapenen ende suffisant Krychsvolck de selve niet geconserveert kunnen worden,ende dat Syn Hoogheyt ende den Raedt van State de beste kennisse hebben wat de bewaringe van 't Landt vereyst.

XIX.

Wy weten ende gelooven wel dat de Finantien van de Ed.Mo. Heeren Staten van Hollant hooch syn beswaert, en niet wel kunnen dragen alle de lasten; andere Provincien klagen over gelijcke beswarende onmacht, de Oorloge is geweest kostelijck en langdurich,doch is met wonderbaren zegen over 't Landt en *de inestimable vryheyt* gecompenseert; de verkregen Vrede vereyst verlichtinge, de andere Provincien syn oock daer toe genegen, maer verstaen dat de verlichtinge, cassatie ende reductie van 's Lants-Militie, voorts afwysinge van gemene Oorlogslasten, moet geschieden met goede ordre en *eenparigheyt* van alle daer by geintresseerde Leden, in gevolge van de Unie en ordre tot noch toe onderhouden.

XX.

Haer Ed. Mog. de Heeren Staten van Hollandt, hebben t'andere tijden selfs ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. presiderende, dit alsoo geoordeelt dienstich en noodwendich te wesen, en nevens andere Provincien op den 1 November 1623. helpen resolveren, *dat gene Provincien vermogen eygener authoriteyt eenige Compagnien af te wijsen sonder voorgaende communicatie ende resolutie van haer Ho. Mog. en van den Raedt van State, en dat ter contrarie gheschiedende, daer tegens met authoriteyt behoort versien te worden*, soo als van wegen de Provincie van Hollandt is geproponeert ende geurgeert geweest.

XXI.

Ende hebben in den Jare 1626. volgens resolutie van den 9. February, effectivelijck helpen weren een diergelijcke afsonderlijcke reductie van Compagnien, ondernomen by de Heeren van *Zeelandt*, op gelijcke klachten van *onvermogentheyt gefundeert*, sendende ten fine voorsz in Zeelant de Heeren *Beveren* ende *Schaffer*, en verstoeckende te gelijck *Prins Maurits* hooger memorie, om de noot zijnde, sich na Zeelandt te willen vervoegen.

XXII.

Verklaren daer by, *dat de resolutien by de Heeren van Zeelant in dit stuck genomen, is strijdich tegens de Unie, en by een Provincie alleen niet can genomen worden, oock schadelijck en ruineus is voor den staet van 't Lant, met haer slepende niet dan confusie en sodanige schadelijcke consequentien, die sonder oversie van goede ordre niet connen getollereert worden*, sulcx als de eygen woorden van de resolutie met brengt.

XXIII.

Alle 't selfde is in andere Provincien, oock daer 't de occasie vereyste,alsoo gepractiseert, ende noyt by eenige Provincie gecontradicteert geworden.

XXIV.

En alsoo dese poincten raecken de conservatie of dissolutie van de Unie,de behoudenisse ofte onderganck van dese machtige en aensienlijcke staet,en langsame deliberatien niet anders kunnen baren als onheyl en confusie; so verstoecken Syn Hoogh. en wy Gedeputeerd. van haer Ho.

Ho.Mog. uyt den naem van alle uwe Bontgenooten mede-Leden van de Unie weſende, op het ſerieuſte ende vriendelijckſte, dat U Achtb. willen *onverbreecklijck blyven by de Unie*, vaſt houden de oude Eenigheyt ende ordre dus lange tuſſchen de Bondtgenooten eendrachtich gemainteneert, ende tot dien eynde doen *continueren de betalinge van de afgeweſene Compagnien*, ende alſoo repareren de contraventien tegens de Unie gedaen, by weghe van *afſonderlijcke caſſatie ende reductie*, gheordonneert zijnde by U Achtb. Gedeputeerde nevens eenige andere Steden deſer Provincie, onlangs ter dachvaert gecompareert hebbende. Tot welcke *reparatie* deſe Provincie ende Leden van dien gehouden zijn, uyt krachte van het *drie en twintichſten* artyckel van de Unie, dicterende, dat *by ſoo verre yet wes by yemandt ter contrarie gedaen ofte geattenteert worde, 't ſelve verklaren ſylieden van nu als dan nul egeen van onwaerden, daer onder ſy verbinden haerlieder en allen den Ingeſetenen van haerlieder reſpective Provincien Steden ende Leden van dien, Perſoon ende goederen, om de ſelve ingevalle van contraventie, voor 't onderhoudt van deſe met 't geen daer van dependeert gearreſteert gheholden ende bekommert te mogen worden.*

Dienvolgende verſoecken wy oock U Achtb. haer te willen voegen met de ſes andere in den Staet van Oorloge conſenterende Provincien, ofte anderſints de differenten te laten decideren door de Heeren Stadthouders, volgens het *negende* artyckel van de voorſz. Unie.

Op alle 't welcke U Achtb. verſocht worden hare goede meeninge ende intentie aen Syn Hoogheyt ende ons tegenwoordich believen bekendt te maecken, op dat in tijdts ende ſonder uytſtel voorſorge moge werden gedragen, dat den Staet ende de goede Ingheſetenen van dien niet en komen te vervallen in *ſcheuringe ende vervolgens in ſodanige ellende ende verwoeſtinge als ons Voor-Ouders hebben uytgeſtaen*, 't welck wy betrouwen dat U Achtb. ſullen ſoecken voor te komen, daer toe wy bidden dat Godt de Heer de ſelve wysheyt gelieve te inſpireren.

Hier volgen de Reſolutien in de voorgaende Propoſitie artyckel twintich ende een en twintich gealleguëert, als eerſtelijck die van den eerſten November 1623.

SYn Excellentie ende den Raedt van Staten ter Vergaderinge comparerende, is by den Heer Preſident verhaelt dat eenige Provincien in de betalinge van hare Compagnien difficulteren, ende de ſelve van hare repartitie afwyſen, ſtreckende ſulcx tot ſeer quade conſequentie, disreputatie van 't Landt ende confuſie die daer uyt noodſaeckelijck moet ontſtaen. Waer op ghedelibereert zijnde, is met advys van Syn Excellentie ende des Raedts van Staten verſtaen dat geen Provincien vermogen eygener authoriteyt eenige Compagnien af te wyſen ſonder voorgaende communicatie ende reſolutie van haer Ho. Mog. ende van den Raedt van Staten, ende dat ter contrarie geſchiedende, daer tegens met authoriteyt behoort verſien te worden. Zijnde voorts gereſolveert dat by den Raet van Staten in de Provincien die in gebreecke blyven hare penningen te furneren, ernſtige devoyren ſullen worden gedaen door beſendingen ende anderſints, ſonder ophouden, tot dat de effectuele betalinge daer op moge volgen, vermidts het anderſints onmogelijck is, het Landt in State ende buyten confuſie te houden.

De Reſolutie van den negende February ſeſtienhondert ſes en twintich, luyde als volcht.

ZYnde gerapporteert dat de Heeren Staten van *Zeelandt* gereſolveert ſoude hebben, de Compagnien op hare repartitie ſtaende te reduceren op hondert koppen, ende daer over Syn Excellentie ende den Raedt van Staten ter Vergaderinge verſocht ende ontboden zijnde, is naer deliberatie daer op ghehouden met der ſelver advys verſtaen ende ghereſolveert, dat aen de Commandeurs van de plaetſen, daer in de Zeeuſche Compagnien leggen, ſal worden geſchreven dat ſy in hare Guarniſoenen ſodanige reductie niet en ſullen hebben toe te laten, tot nader ordre van haer Ho. Mog. ende dat daer nevens de Heeren Staten van Zeelandt ſullen worden beſonden door Gedeputeerde uyt haer Ho. Mog. Vergaderinge, ende door Syn Excell. ſelfs indien de difficulteyt meerder mochte worden bevonden als men niet en meent, om de ſelve voor te dragen dat ſodanige reſolutien ſyn ſtrydende *directelijck tegen de Unie, ende by eene Provincie alleen niet en konnen genomen worden*, oock ſchadelijck ende ruyneus voor den Staet van 't Landt met haer ſlepende niet dan confuſie, ende ſodanige ſchadelijcke conſequentien die ſonder everſie van goede ordre niet en konnen ghetollereert worden. Ende dat over ſulcx Vergaderinge van de ſelve Heeren Staten van Zeelandt verſocht ſal worden tegen den *feſtienden* deſes, om daer op met volkomen laſt ende authoriteyt te compareren, ten eynde de ſaecke gereſumeert ende herſtelt mach worden in haren voorigen ſtaet, ſonder ondertuſſchen te procederen ofte pogen te procederen tot eenige vordere reductie, ende ſyn tot de voorſchreve beſendinge Gecommitteert de Heeren *Beveren* ende *Schaffer* de welcke voor uyt ſullen reyſen, ende bevindende de ſaecke ſulcx geſchapen, dat de komſte van Syn Excellentie aldaer van nooden ſy, daer van advertentie ſullen doen, ten eynde hoochgedachte Syn Excellentie hem als dan mede derwaerts kan vervoegen, zijnde daer en boven oock goet ghevonden dat de Heere van *Beaumont* ſal worden verſocht mede derwaerts te willen reyſen om de Heeren Staten van Zeelant te konnen informeren van het groot ongelijck 't welck ſy in dit haer voornemen gehadt hebben, ende dat de Heer *Hautain* Gouverneur tot Sluys ter Vergaderinge ontboden, ende voor ſyne ghedane advertentie bedanct ſal worden, met laſt ſodanige reductie in ſyn Gouvernement niet te gedogen ſonder naeder ordre van haer Ho. Mog. zijnde voorts goet ghevonden dat by den Raedt van Staten Inſtructie ſal worden gheformeert van de voorſz. Heeren Gecommitteerde.

Op de ſelve Propoſitie die terſtont in druck quam/ wierdt geſtelt het volgende:

Noodige aenmerckinge op ſeeckere Propoſitie in Junio ſeſtienhondert vijftich, gedaen in de Hollantſche Steden.

I.

HEt was niet ghenoech te doen een Propoſitie aen de Vroetſchappen; maer men heeftſe laten in druck komen, waer door de ſelve in der daedt is gedaen aen de gheheele Gemeente, jae aen alle de Werelt: Wat dan alſoo aen yder een is geſproocken, mach by yder een werden beantwoort; Neemt dan niet qualijck dat van wegen de goede Hollantſche Gemeente, ick ſegge: *Dat niemandt diſordre ende ſwarigheyt*, daer van het eerſte lidt van de Propoſitie ſpreeckt, *beter voorſiet, als die de diſordre ende ſwarigheyt ſelfs maeckt.* Alle Vreemdelingen, Duytſche, Brabanders, Franſche, Engelſche, hier in 't Landt komende, ſyn verwondert over de goede *ordre ende Policie* die in Hollandt is, ende alſſer die niet geweeſt en was, naeſt Godts zegen, het Landt hadde al lang verlooren geweeſt, ende ten ſy al noch ordre geſtelt ende gehouden wordt, ſpecialijck in de Financie, ſoo moet de goede Provincie ende milioenen van Weduwen, Weſen, ende andere eerlijcke goede Ingheſetenen, die haer geldt op de Cantoren hebben, verlooren gaen; alle Steden ende Leden van Hollandt is dat ſoo bekendt, dattet geen bewys van nooden heeft; daer by komt dat in alle Koninckrijcken, Steden ende Landen Vrede ghemaeckt wordt om de *arme Gemeenten te ontlaſten*: Hoe ſalmen die ontlaſten? als men niet affſchaft wat de Vrede ſelfs affſchaft ende doet ceſſeren? byſonder als Naburige Provincien (Vrieſlandt, Stadt ende Landen) haer Gemeente ſoo merckelijck ontlaſten; dat in Hollandt ofte een af breuck ende diverſie in de Negotie, Neringe, ende populeusheyt moet gheven, ofte de kodde op de ſtraet brengen. Dat de Caſſatie by de Heeren van Hollandt is gedaen naer voorgaende, meer als een Jaer langh ghedane communicatie, advys, ende overlegh met Syn HOOGHEYT, met de Gedeputeerde van de andere

Provincien, met Syn Excellentie Stadthouder, met den Raedt van Staten, menichte van Resolutien, besoignien, Missiven ende andere Acten konnen dat getuygen. *Dat aen den Raedt van Staten sy ghegeven de macht van aennemminge ende afdanckinge of reductie van Krychsvolck*, sulcx is strydich met het *eerste* artyckel van de Unie; als waer elcke Provincie verklaert by haer Souverainiteyt te willen blyven; het strydt met het *twee en dertichsten* artyckel van de Instructie van den Raedt van Staten, hier achter aen volgende.

II.

Derhalven is niet waer wat in de tweede sectie geseyt wordt.

III.

't Is dan geen *verandering*, geen *verbreeckinge* of *dissolutie*, maer een *puntuele onderhoudinge* van de Unie, artyckel 1. wat de Heeren van Hollandt ghedaen hebben. Onder de Koningen ende Monarchen selfs blyven de Onderdanen, veel meer de Staten of Parlementen by het recht van *eygendom ende vrye disposition over haer beurs, have ende goet*. Wil de Koninck yet hebben van de Ingesetenen het moet *bedens-gewijse*, niet *door dwang* geschieden. Het woordt *Beden* in Brabandt geeft dat oock te kennen; dick en menichmael ja alle Jaer gebeurtet dat in Brabandt, Vlaenderen, ende andere Spaensche Landen den Koninck wel expres werdt gheweygert ende afgeslagen, wat hy *biddet* (dat is in Brabandt straetkundich) veel meer in dese Provintien, daer de Staten selfs nu Souvereyns zijn, moeste den selven vry staen te consenteren ofte *niet* te consenteren wat by den Raedt van Staten (die selfs in dienst, commissie, ende Eedt staet) werdt *gebeden* in alle petitien, jae alle Jaren werden de Staten *gebeden* tot continuatie van de Staten van Oorloge, dat is van al het Krychsvolck. Oock selfs midden in den Oorloge hebben de Staten de macht en keur gehadt om die te continueren of te discontinueren, gelijck oock van verscheyde andere posten van *Leger-Lasten, van subsidien aen de West-Indische Compagnie, van gieten van Geschut, van Logys-gelden, van inkoop van Amonitie, van Fortificatie, &c.* midden in den Oorloch syn veel duysenden nu ende dan by groote ofte by klene partyen, by Regimenten ofte by Compagnien gedischontinueert. *Hollandt* alleen meer als de andere daer by gheinteresseert, heeft altijdt het meeste gewicht daer in by-gebracht, ende daerom meest by de menage ende goede ordre geinteresseert oock hier *in loco* zijnde, ende de meeste kennis van de Generaliteyts saecken hebbende, heeft altijdt de wackerste gheweest, om aen te wysen wat onnutte kosten diendden afgeschaft. Sodanige afdanckinge ende reductien of discontinuatien zijn geschiet midden in 't Oorlogen, als terstont na het verlies van Breda 1625. daer na 1629. nae de reductie van den Bosch, item na de reductie van Maestricht, voorts in den Jare 1640. 1642. 1647. hoe wel segh ick men noch in Oorloch was. Hollandt voorgaende, is van andere Provincien gevolcht, niet als of Hollant daer door eenige prerogative wilde haer aentrecken over de andere, maer alleen doende wat alle de andere mede mochten doen, namelijck *discontinuerende haer consent*, zijnde ghemenelijck de eerste, om dat sy *in loco*, ende de gerechte konnen zijn, ende alsoo dese maniere is salutair ende profitelijck voor de andere Provincien, soo behoorde Hollant daerom hertelijck gedanct te worden: Edoch als de andere Provincien beliefde belast te blyven; het stont haer vry; maer dat is noyt gebeurt; alle de andere Provincien hebben 't loffelijck exempel van Hollandt in dat stuck altijdt gevolcht, en tot noch toe ist wel gegaen. Tegenwoordich in Vrede zijnde, wat reden isser datmen niet soude afdancken wat onnut en onnoodich is? onnodich is 't Garnisoen in alle binnen Steden, onnodich syn de Tractamenten aen Gouverneurs, Colonels ende ontelbare andere Leger-Officieren, onnodich ist dat Militaire met gout ende silver op haer klederen *besmeert gaen*, terwyl de arme Gemeente droogh broodt eet, ende haer kinderen dickwils hongerich te bedde leyt; ongeraden ist oock vreemt Krychsvolck of Troupen van vreemde Natien te hebben. Als Koningen of Princen die invoeren, is een teecken datse tyranniseren ofte absoluyt regeren willen. Wy sien specialijck in desen tijdt, dat Schotlant (hoewel van Engelandt gedreycht) haer Koninck verbiedt vreemt Krychsvolck in te voeren.

Elders ja over al desghelijcx, om dese overtollige ende vreemde Militie nochtans, tot *Uytrecht, Rhenen, Wageninge, Arnhem, Campen, Deventer, Swol, Dort, Delft, Rotterdam, Schiedam, Tertolen, Sierickzee, der Goes, Leeuwaerden, Franiker, Harlingen, Bolsweert, Sneeck*, ende veel andere plaetsen, om de groote Tractamenten van *Colonels, Luytenant Colonels, &c.* selfs die in 't heetste van den Oorloch niet geweest zijn (want het is bekendt dat eerst sedert thien ofte vijfthien jaren de meeste Troupen onder Regimenten syn gheredigeert,) om dese onnutte dingen nochtans, segh ick, is het datter nu soo veel waters vuyl gemaect wordt. Wat van de *Ware Gereformeerde Religie* in de derde sectie gesproocken wort, past als het vijfde radt aen een Wagen, de Insteller van de Propositie volcht daer in de *Papen*, die niet veel ghesthudeert hebbende op haer Sermoen, gemeenlijck haer werpen op *Calvyn* ende op *Luther*, dan hebbense een rijcke materie, een groot veldt, dan weydense breedt, dan hebbense het altijdt gewonnen. Wel is waer, dat een of twee hebben oock alhier dese materie willen op de Preeckstoel brengen, maer sulcx is by alle andere *getrouwe Harders* ten hoochsten gheinprobeert, ende seer wel aengemerckt gheweest, datse *Hoofsche Huyrlingen* waren, om onder dien mantel, seditie te verwecken, om Hollandt ende de ghecheele Staet haer *Rechten ende Previlegien, van haer Souveraniteyt ende Vryheyt* (om de welcke te erkrygen Hollandt alleen meer goet ende bloedt heeft gecontribueert als alle de andere Provincien te saem) te beroven, om de goede Gemeente met *eeuwige Lasten* beladen te laten, door confusie in de Financie, milioenen van Weduwen ende Wesen in armoede te verstooten. Dat soude dan zijn de groote poorte geopent om onse Vyanden te doen ingaen tot *moorden, branden, ende allerhande verwoestinge*, 't welck met Godes hulp door eene nootwendige redre'e in de Financien in korte jaren wel soo sal werden voorgekomen, dat die vreese ydel sal zijn.

IV.

Het geen in de vierde sectie wort vermelt, is een *ongehoorde nieuwigheyt* van quade ghevolge by alle Steden *geimprobeert* ende in toekomende *niet* meer *admissibel*.

V.

Die Syn Hoogheyts Princelijcke ende hoochwaerdige Persoon *in colluvione rerum contumeliæ* hebben gheexponeert, dat zijn syne rechte Vrienden niet, die soecken syne heroyke deuchden ende trouhertige Vadershandts-lievende Intentien odieux ende suspect te maecken, die soecken de liefde ende affectie (de eenichste vaste banden van de Regeringe) los te maecken. De beginselen, oorsaecke ende intentie van de *Unie* syn te sien in de text van de *Unie*, ende gaen seer tegen dese Propositie, als zijnde gemaect tot maintien van de *Pacificatie van Gent*; Leest de Voorreden van de *Unie, de Gereformeerde Religie* soude, volgens de allegatien, te kort schieten, want die van Hollandt ende Zeelandt alleen, meest voor de *Gereformeerde Religie* syn gheweest, doch sonder exclusie van de Paepsche; maer de andere Provincien hebben haer t'eenemael gereguleert nae de Religions Vreden; Siet het *derthiende artyckel van de Unie*.

VI.

Seer averechts ende hatelijck wert het stuck van de *Religie* in 't seste aengetogen, Hollandt heeft meer voor de *Gereformeerde Religie* ghedaen, ende salder meer voor doen alleen, als alle de andere te samen.

VII.

Wat heeft doch de *menage* ende reductie der Militie gemeens met het lesen van de H. Schriftuyr?

VIII.

Hollant alleen, heeft meer als alle de andere Provincien te samen het *moorden ende branden* aen den Koninck van Spaengien alsoo weder t'huys gebracht, dat selfs in de beginselen van de eerste troubelen de President *Vergas* seyde, *isti heretici Patibulant sicut nos*, de Papouwen hebben geen oorsake om van avantage te spreecken; *hondert Papen en Monicken* syn verjaegt, mishandelt, ook gehangen, geworcht,

geworcht, verdroncken (ſullen ſy onſe Hiſtorien gelooven ſoo moeten wy haere Hiſtorien gelooven) tegen een *Predikant* van de onſe, zijn hier niet alle Kercken ende Cloosters van de Paepſche Religie ende Papen gheſuyvert? zijn niet hier alle de Geunieerde Provintien ende Geaſſocieerde Steden ende Landen van de Spangiaerts, Spaenſche Regiering, Spaenſchen aenhanck geſuyvert? hebben wy niet te Water ende te Lande aen de Spangiaerts tienmael meer af breuck en ſchade gedaen, als ſy aen ons?

IX.

Wat tot *Haerlem, Leyden, Ondewater, Naerden* is geſchiet was in *Hollant*. *Hollant* ſegh ick noch, heeft alleen meer geleden ende gedaen tot revenge van 't ſelve, meer *alleen*, als de andere Provintien alle te ſamen; ende *Hollant* door dat effort t'eynde aeſſem zijnde, wil haer weder bequaem maecken om in toekomende deſgelijcx alleen weder te mogen doen tot defentie van haer ende haer goede Bontgenooten, meer *alleen*, als de andere Provintien.

X.

De Provintie van *Hollant* heeft geen gedachte om haer te ſcheyden van de andere Provintien, of om de *Unie* te breecken; Maer de andere Provintien hebben van de eerſte dagh der *Unie* daer van af-geweecken; daer in namelijck, dat ſy noyt hebben willen ingaen *den eenpartgen voet van Contributie of middelen*: dat blijckt klaer uyt het vijfde Artikel van de *Unie*: oock volgens 't eerſte Artikel is belooft, *yder Provintie te laten by haer Rechten, Privilegien, Vryheden*, &c. een principael point van dien is, *niet te mogen beſwaert worden tegen haer conſent*, *Art.* 18. dit *Recht* gunt *Hollant* aen de andere; de andere willen 't *Hollant* benemen: volgens het hooft van de *Unie* is belooft, alle *Vreemt of Uytheemſche Krijgsvolck wegh te ſchaffen*: *Hollant* is daer toe bereyt, om *goede* en *getrouwe ingeboorne Officieren ende Soldaten te beneficieren*: maer eenige van de andere Provintien willen de Uytheemſche aenhouden, met *deſtructie* van de *Ingeboorne*; welcker ſommige namelijck de 29 van de 50 Compagnien Anno 16.8 geworven in vijf Jaer niet een penning gelt ontfangen hebben, als wat de Capiteyns tegens *acht en half* ten hondert op intereſt hebben gelicht.

XI.

Het Lichaem van deſe Provintie is machtigh geworden naeſt Godes Zegen, meeſt door *Hollants goedt ende bloedt*: geheele Provintien zijn ten deele gewonnen, ten deele van de Spaenſche Garniſoenen geſuyvert, ten deele met Fortificatien, met nieuwe Forten, met Geſchut, met Ammunitie, met Logijs-gelden, met ſubſidien verſien ende geholpen geweeſt, meeſt met *Hollandts goedt ende bloedt*. Gelderlandt ende Over-Yſſel ſijn tot den Treves toe geweeſt *non-contribuerende* Provintien; de *Unie* is als een manneke aen de muyr gemaelt; hoe de Generaliteyt hoe d'andere Provintien de ſelve hebben op verſcheyden tyden ende plaetſen onderhouden, is wel bekent.

XII.

De Vrede brenght voort de gelegentheyt ende middelen om uyt de ſchulden te geraecken, om ſich bequaem te maecken tot defenſie tegen alle uyt ende inlandtſche Vyanden; ende tot dien eynde maecken alle Koningen ende Potentaten Vrede. *Hollant* ſoude gaern die heylſame vrucht van de boom der Vrede plucken; maer eenige quade Hollanders willen 't beletten.

XIII.

Wat tot *bewarenis ende verſeeckeringe der Frontieren van nooden is*, weet ende ſiet yder man alſoo wel, als deſe Propoſitie: *Delft, Rotterdam, Tergoude, Schoonhoven*, ende diergelijcke vijftigh binnen-Steden, zijn dat Frontieren? wat wacht of tocht doen de Soldaten aldaer? Ten ware men metter tijdt de bewaringe van de ſleutelen wilde geven aen de Capiteyns van die binnen-Garniſoenen, ende dan mocht de Borgerye, dan mochte de Magiſtraet, dan mochten de Staten metter tijdt wel ſeggen, gelijck al-eer de Hertogh van Gelder; *nu ſitſe ſuyverlijcke*. Maer ſeght eens; groote Tractementen aen de Gouverneurs, aen de Colonels, ende andere Militaire Officieren, (die in 't heetſte van den Oorloge niet geweeſt zijn ende niet ſtrecken als om haer in den Hage te doen proncken, groote Paerden ende Caroſſen te doen houden, te teeren ende te ſmeeren) *dienen die tot bewaringe van de Frontieren?* ſtaen die op ſentinel? voor ſoo een Tractement ſalmen *dertigh, veertigh*, ja *vijftigh* man op ſentinel houden; *dat is militeren! dat is de Frontieren bewaren!* dat is de Spaenſche ende andere Vyanden openbaer ende bedeckt, binnen ende buytens Landts van de neus keeren!

XIV.

Over 't houden van een compleet getal Krijgsvolck, is *Hollant* met den Raedt, &c. Jaer ende dagh in conferentie geweeſt. *Hollant* heeft klaerlijck aengeweſen dat volgens voorgeſlagen reductie, prompte betalinge, exacte monſteringe, ende ordre, men meer effectijf Volck ſal in dienſt hebben, als wat den Raedt ſelfs ſtelt in haer concept van Oorlogh; de geheele queſtie is nu niet als om de *vijftigh* Compagnien, daer in alle de andere Provintien niet meer als *een en twintigh* dragen.

XV.

Alſoo de Heeren van *Hollant* Staets-gewyſe vergadert, gelijck de Propoſitie in de vijftiende Sectie bekent, hadden verklaert ende ten hooghſten genootdruckt te zijn haer te ontlaſten van de *een en dertigh Compagnien te Voet* ende *twaelf te Paerde*, (gelijck dat recht van *non-conſent* ofte diſcontinuatie van conſent yder Provintie alle Jaren vry ſtaet) daer over nu queſtie is; ſoo was 't ſeer vreemt ende ongehoort, (elders ſoudemen 't noemen *ſeditie*) de Leden van een Souvereyn Provintie *de een tegen de andere ende tegen de Provintiale Regeringe te inſtigeren*. Soudemen in Steden van de andere Provintien oock niet lichtelijck vinden malcontente Borgers ende Inwoonders? ſoo men aldaer ginck de Gemeente, die gerepreſenteert wort door de Vroetſchap, op de ſelve wyſe vragen: *uwe Heeren Gedeputeerde hebben ſulcke en ſulcke dingen gedaen, dat ende dat niet gedaen!* is *dat met u kennis? wilt gy dat ongedaen of anders gedaen hebben?* als men daer dan by dede, allerhande *bewegende, ſmeeckende, beloovende ende dreygende propoſten*, als men te gemoet voerde, dat *de ſelve de Religie in perijckel ſtellen, de Poorten aen de Spangiaerts willen openen, het moorden, branden, rooven ende plunderen willen introduceren* (gelijck de propoſten, Godt betert, voor, in, ende na deſe beſendinge opentlijck ende in deſe Propoſitie bedecktelijck ghebruyckt zijn) was 't niet om de ſelve Heeren in perijckel te brengen? om de Regeringe te renverſeren?

XVI.

Alle Steden van Hollant, niemant uytgeſondert, hebben goet gevonden het concept van Menage ſoo als het leyt: hoe wel in 't ſtuck van ontlaſtinge geen eenparicheyt van nooden is.

XVII.

De Officieren ende Militie zijn ende ſtaen eygentlijck in eedt ende dienſt van de Vereenichde Provintien of Staten van dien; die haer Souverains en betaels-Heeren zijn, ende de directie of Capiteynſchap Generael daer van hebben bevolen aen *Sijn HOOGHEIT* ende aen den Raedt; doch alſoo, dat de Staten noyt hebben overgegeven de *ſouveraine ende abſolute macht van te mogen de Militie afdancken, aennemen, vermeerderen, of verminderen na haer goet vinden*. Anders ſouden de Compagnien, uyt kracht van de repartitie, omſpringen met haer Steden daer op ſy gerepartieert zijn, gelijck in Duytſlant de Keyſerſche, Sweetſche, Franſche in haer inquartieringen.

XVIII.

In 't achtiende bekent de Propoſitie, *dat deſe beſendinge is een nieuw extraordinaris remedie*, dat is, *van ſeer dangereuſe ende quade conſequentie*, om een geheel Regeringe by de Gemeente ſuſpect te maecken ende in perijckel te ſtellen, van gerenverſeert te worden. Sulcke bejegeninge hadde *Hollant* van de Bontgenooten, die ſy tachtigh Jaren langh met haer goet en bloet, meer *alleen*, als alle de andere te ſamen heeft gereddet, geholpen, ende bewaert, niet verwacht noch verdient. Doch men imputeert de Provintien ſelfs niet; maer eenige weynich quade Hollanders, die door *twiſt, ſcheuring, ende verwarring rijck*

ende

ende groot geworden zijnde, door de selve kunsten meenen noch *rijcker ende grooter* te werden.

XIX.

Weten sy de Lasten van *Hollandt* ende van de andere Provincien, soo doen sy dese procedure tegen haer eygen conscientie; moeter *eenparigheyt* zijn in 't *ontlasten* ('t welck echter niet waer ende tegen de bekende is) soo moet veel meer *eenparigheyt* zijn tot *belastinge*; ende *Hollandt* moet oock in de belastinge consenteren; soo langh *Hollandt* discrepeert, soo ist geen eenparigheyt.

XX.

De afwysinge van de Compagnien by die van Gelderlandt ende Over-Yssel gedaen, daer van de Resolutie den *eersten* November *sestienhondert drie en twintich* spreeckt, ende de verminderinge van de quote, hebben de selve Provincie staende gehouden tot den tijdt toe dat de *Oostzijde Rhyns* is gesuyvert van de Spaensche.

XXI.

Die van Zeelant in den Jare *sestienhondert ses en twintich* syn niet op een *nieuwe* ende *ongehoorde maniere* besonder gheweest, gelijck nu Hollandt; men schreef ende men sondt aen de samentlijcke Staten. Ende *Zeelandt* door het present perijckel van een machtich Vyandt geinduceert zijnde tot continuatie ende consent, heeft daer mede niet overgegeven haer recht van *consenteren of non consenteren* in toe omende. De Heeren *Beveren* ende *Schaffer* syn oock niet derwaerts ghegaen ten eynde om die van Zeelandt van dat recht te berooven, maer om de selve op de *gewoonlijcke wijse* van besendinge (aen de Staten) te induceren: Doch en volcht daer uyt niet, dat men in de Steden soude daer nae hebben omgetrocken, om de Gemeente tegen de Regeringe op te ruyen.

XXII.

De reductie in 't *twee en twintichsten* gemelt, ghedaen *precipiantelijck, sonder communicatie ende advys van de Provincien en sonder aenwijsinge van de al te groote belastinge ende in 't heetste van den Oorloch*, was wat anders als dese van Hollandt; die nae soo lange ende veelvoudige vriendelijcke communicatien, nae aenwysinge van haer belastinge, nae ge-eyndichden Oorloch, geschiet is; ende alle die ende diergelijcke Resolutien zijn ende werden genomen *onvermindert de Unie, ende yder Provincie haer rechten ende souveraniteyt*, ghelijck *Uytrecht* midden in den Oorloch sich heeft ontlast, voor haer quote, van de *Militie te Water*, namelijck van de Kust-Schepen; *Vriesland* van de *Militie tegen Portugael*, echter heeftmen daerom noyt onderstaen aldaer de Gemeente tegen de Magistraten op te raden.

XXIII.

De contrarie practycke is bekendt; alle Jaren is van nooden geweest expres ende nieu *consent* tot continuatie van de Militie.

XXIV.

Wat dan tot krenckinge van de Souverainiteyt, Rechten ende Privilegien van Hollandt in desen is geschiedt, of by eenige quade Hollanders ondernomen, dat houdt *Hollandt* voor *nul ende egeen reparatie*, volgens het *drie en twintichsten* artyckel van de Unie, versoeckende als noch gelijck by de *twee* jaer lanck geschiedt is, dat de cassatie geschiede volgens de Unie met *gemeen advys*, dat is, alsoo de Provincie van Hollandt haer moet ontlasten van sodanige onnoodige Militie, dat de andere Provincien gelieve desgelijcx te doen, ende alsoo eenparichlijck te casseren de *vijf en vijftich* Compagnien; waer in 't alle de Provincien eens zijn. Also hebben de Heeren van Hollandt den *twaelfden* April 1642. oock inghebracht ende door gelijcke lange oppositie haer gerefolveerde reductie geeffectueert tot soulagement ende verlichtinge, also wel van de andere als van haer Provincie.

XXV.

Wat in 't laetste geprecaveert wert van *dat dese verresiende besendinge sal zijn sonder prejudicie, van de Hoogheyt, Privilegien, &c.* ('t welck in de eerste Steden was vergeten, &c.) dat noemen de Rechtsgeleerden *protestationem actui contrariam*, andere een captie, ende is alsoo veel als of sy aen Hollandt en de Steden *een steeck in haer darmen* gaven, ende daer by seyden, *het sal u niet quetsen*. De Heeren van Hollant willen aen haer Ho. Mo. of aen de andere Provincien in 't minste geen wet voorschryven; belieft haer de *een en dertigh* ende *twaelf* Compagnien, die Holland afgewesen heeft, gelijck Gelderlant ende Over-Yssel deden in 't Jaer 1623. weder aen te houden; Hollant wil of kan het niet beletten; maer men twijffelt seer of de Heeren Gedeputeerde van de andere Provincien last hebben om haer Principalen daer mede te beswaren. Ja men weet dat niet een van de afgewesene Capiteyns, niet een van haer Solliciteurs een eenigh stuyver op dat bevel uytkeert aen haer Compagnien, doch willen de andere Provincien by provisie de selve afgewesene Compagnien tot haer last nemen, ende alsoo haer quoten elck wat verhoogen ende Hollants quote die haer al te hoogh ende al te ondragelijck is, verminderen: Hollant sal 't seer lief ende aengenaem zijn: sullende ondertusschen niet nalaten effectivelijck de handt daer aen te houden, dat de voorige Militie wel gemonstert, prompt betaelt, ende soo compleet gehouden worden, datmen bevinden sal meer effective Soldaten op de Frontieren in Garnisoenen te zijn, alsser waren voor dese afwysinge: want het is bekent dat de meeste Fransche, Engelsche ende Schotsche Compagnien geen *vijf en twintigh* man sterck zijn; men is wel verseeckert, dat de andere Provincien (alsoo weynigh als Hollant) geen vrient zijn van disordre, verquistinge van gelt ('t welck uyt het sweet ende bloet van de arme gemeente wort getrocken) van onnoodige beswarenis, ende dat, in plaets van scheuringe, de andere Provincien haer genomen resolutie, *van te casseren de vijf en vijftigh Compagnien* oock wel haest sullen in 't werck stellen: gelijck voor desen dickwils ende noch dese winter geschiet is met de reductie van seeckere *twintigh man* van sommige Compagnien.

Het twee en dertichste Artikel van de Instructie van de Raedt van Staten, daer van in de voorgaende aenmerckinge wort gemelt.

ENde verstaen de Staten Generael voornoemt, dat tot conservatie van 't Recht van de vereenighde Landen in 't generael ende particulier syluyden van hun, met dese Instructie ofte Instellinge van Regeringe ende Raedt van Staten, *niet en abdiceren het recht ende macht omme by de Staten Generael ende de Staten van de Provincien in't particulier elck soo veel hen aengaet by tyde van noodt, ofte als de saecken van de Landen sulcx sullen vereyschen, selfs ordre tot dienste van de Lande*, in de saecke by henluyden ter dispositie van den voorsz Raedt gestelt, te mogen stellen, ende executeren by directie van de saken van den Oorlogh te Water ende te Lande met alle het gene daer aen kleeft, ende namentlijck mede het doen van de Monsteringe, houden van de discipline, militaire straffe van alle excessen ende in alle andere saecken, verstaen oock dat alle saecken den Staet, Politie ende Justitie van de voorsz Landen, Steden ende Leden van dien in 't generael ende particulier aengaende, ter dispositie van den Raet niet expresselijck gestelt sullen blyven ter *dispositie van de Staten Generael*, den Staten van de particuliere Provincien den Magistraten van de Steden ende andere Wettelijcke Overicheden elck in haer reguardt.

Tusschen den Heer van Aertsbergen ende de Borgemeester de Witte tot Dort/ vielen eenige aenstootelijcke woorden/ daer van hier na gesept wort in de Deductie van die van Amsterdam op de Propositie van Syn Hoogheyt van den dertighsten Julij. Echter is de resolutie ende antwoort niet geweest als generael ende by monde; dat sy aenstaende naeste Vergaderinge souden inbrengen haer advijs volgens Unie ende ordre van 't Landt, ende alles contribueren wat tot ruste ende welstant van den Staet soude strecken. Van daer togen sy op Gorckum: alwaer gelijck tot Schoonhoven wiert gerefolveert conform de Propositie. Tot Goude hadden eerst resolutie genomen geen audientie in de Vroetschap te geben; doch Syn Hoogheyt daer komende/ heeft een ende ander tot sich ontboden/ ende soo doende de meeste stemmen gehoort. Doch is haer verklaringe oock generael ende by monde geweest.

Tot

Tot Goude quamen by Syn Hoogheyt de Heeren van Waveren ende Haſſelaer van wegen Amſterdam. Wat albaer tuſſchen haer gepaſſeert is ſalmen ſien in de voorgemelte Propoſitie van Syn Hoogheyt van den dertichſten July/ende antwoordt der Heeren van Amſterdam daer op gedaen.

In den Briel ende tot Rotterdam (derwaerts alreede van te voor waren geſonden lieden om de voornaemſte t'intimideren of te verlocken door beloften) zijn ſy nae begeerte gheadmitteert tot audientie in de Vroetſchap/ ende hebben antwoort na begeerte ontfangen/edoch ooch by monde / ende relatijf tottet gene ſy op de Vergadering van Staten ſouden inbrengen. Maer tot Schiedam hadden ſimpelijck geſeyt te ſullen ten Dagh vaert inbrengen wat haer Stadts advijs was; ſoo dat Syn Hoogheyt albaer geen ſatisfactie heeft / geen diſcrapement heeft willen aen nemen noch de maeltijt doen. Tot Delft desgelijck albaer aen Syn Hoogheyt wel; maer niet aen de andere Gecommitteerde hebben willen in de Vroetſchap audientie geven; ooch geen billetteringe aen de Suite: dies Syn Hoogheyt ende de andere zijn terſtont door geroocken/ ende in den Hage gekeert.

Saterdagh den achtienden togen ſy op Alcmaer: alwaer 's anderendaeghs het Nachtmael gheceleberet wordende Syn Hoogheyt, mede genoodight / heeft gheconmuniceert met Graef Hendrick: daer na met d'andere in de Vroetſchap audientie hebbende / heeft goede/ doch ooch al by monde ende generale antwoort ghekregen: desgelijck tot Hoorn, Enckhuyſen, ende de kleyne Steden; oder al met de Vorgerye in de Wapenen ontfangen ende met alle reſpect bejegent wordende. Maer die van Medenblijck quamen van ſelfs aenbrengen haer reſolutie dilatair ende generael/ biddende dat Syn Hoogheyt niet wilde de moeyte nemen van te gaen tot haer Stadt/ om de quade wegen, ende dat ſy weynigh gheleegentheyt hadden, om naer eyſch ende weerdicheyt Syn Hoogheyt te tracteren. Tot Edam quamen wederom twee Gecommitteerde/ de Heeren Geelvinck ende Spiegel van wegen Amſterdam Syn Hoogheyt begroeten/ gelijck in 't antwoort van die van Amſterdam op Syn Hoogheyts Propoſitie namaels gedaen / ſal te ſien zijn.

Tot Amſterdam is Syn Hoogheyt gelijck oock al met alle mogelijcke eere ende reſpect ontfangen; ende wat al daer wyders gepaſſeert is / ſal men desgelijck vinden in den gemelden antwoort.

De Magiſtraet hadde laten toebereyden een koſtelijck banquet om Syn Hoogheyt te tracteren. Maer de ſelve heeft geexcuſeert / ende geperſt wordende/ ooch / of ten minſten een dronck te doen / ſeyde: om met elckanderen te eten ende te drincken, ſouden wy beter vrienden moeten zijn als wy zijn.

Vrydagh den vier en twintichſten quam Syn Hoogheyt tot Haerlem: alwaer desgelijck de Magiſtraet heeft gewoygert audientie in de Vroetſchap aen de Gecommitteerde van haer Ho. Mog. alſoo dat Syn Hoogheyt albaer desgelijck geen contentement ontfing. Togen Saterdagh op Leyden; alwaer 's middaeghs aten/ende na begeerte antwoort ontfing. Edoch al by monde / ende hebben ſoo wel die van Leyden als alle andere gepro teſteert dit alles te zijn behoudens Recht ende Privilegien der ſelver reſpective Steden. 's Avonts quamen al te ſaem weder in den Hage. By 't Huys ten Deyl tuſſchen Leyden ende den Haegh kreegh een Page van Syn Hoogheyt krakeel met ſijn voerman; dien hy met het rappier mal a propos doot ſtack / latende een wedue met een huys vol kinderen achter: 't welck ooch veel praets gaf.

Men hadde genoteert dat die van Schoonhoven hadden Syn Hoogheyt ende de Heeren Gecommitteerde koſtelijcker getracteert als eenige andere; hebbende groote quantiteyt Confituren/ veel Koecks ende Paſteybackers van Vtrecht laten komen. 't Welck die van de andere Steden te vreemder dacht / om dat de kleynicheyt van haer Stadt ſoo wel bekent was / ſelfs door haer eygen klachten hebbende meermael door haer Gecommitteerde ten dachvaert gedaen klagen; ende verſoechten ſubſidien van d'andere: ende ſoo ten achteren te zijn / dat ſy nauwelijcx meer de macht hadden om haer Gecommitteerde ten dachvaert te onderhouden.

Den ſeven en twintichſten Juny hebben de Heeren haer Ho. Mog. Gecommitteerde gedaen volgende Rapport.

Ho. Mog. Heeren;

Z Ynde by u Ho. Mog. den *vijfden* ende *ſeſten* Juny deſer loopende Maent ghedecredeert een ſeer notable beſendinge aen de Steden ende Leden van de Provintie van Hollant ende Weſt-Vrieſlant, ende tot dien eynde verſocht *Syn Hoogheyt* ende Gecommitteerde de Heeren van *Aertsbergen*, *Marignant*, *Renſwoude* ende *Clant*, uytte Vergaderinge van haer Ho. Mog. ende de Heeren van *Aſperen*, *Lucas*, ende *Treſorier Braſſer* uyt den Raedt van State, om de Steden voorſz. met alle bedenckelijcke redenen ende mogelijcke middelen van inductie te perſuaderen ende bewegen, dat ſy willen deſiſteren van alle ſeparate caſſatie, verminderinge ende veranderinge van 's Landts Krijchsvolck, ende vervolgens haer voegen met de eenparicheyt van de andere ſes conſenterende Provincien, hebben *Syn Hoogheyt* ende de Heeren Gecommitteerde tot verrichtinge van 't gene u Ho. Mog. hadden gherefolveert, haer ghedifponeert om volgenden dagh weſende den *ſevenden* Juny te reyſen op *Dordrecht*, ende ondertuſſchen geconcipieert een ſchriftelijcke Propoſitie bekleedt met goede Redenen ende Motiven daer toe tenderende, *dat de Steden als mede Leden van de Unie weſende, mochten verklaren te willen onverbreeckelijck verblyven by de Unie, vaſt houden de oude eenicheyt dus lange eendrachtelijck tuſſchen de Bontgenoten gemainteneert, ende tot dien eynde helpen continueren de betalinge van de afgeweſene Compagnien, ende alſoo repareren 't gene gedaen is tegens de Unie door afſonderlijcke caſſatie ende reductie.*

Ten tweeden, dat de ſelve haer wilden voegen met de ſes andere *in den Staet van Oorloge* conſenterende Provincien, ende door haer Gecommitteerden ter dachvaert gaende, de daer toe noodige reſolutie helpen nemen ende doen inbrengen, naer ouder gewoonte: ende by ſoo verre eenige differenten den Staet van Oorloge aengaende tuſſchen de Provincien over mochten blyven dat de ſelve Steden willen helpen bevoorderen dat de differenten mogen worden gheſubmitteert ende ghetermineert volgens de Unie.

Ende eyntelijck dat ordre geſtelt moge worden ſonder uytſtel tot *Provinciale betalinge* van het gelicenticerde ende gereduceerde Krijchsvolck, om voor te komen de ongelegentheyt die daer uyt ſoude mogen komen te ontſtaen, alles breder uytgedruckt in de ſchriftelijcke aen haer overgeleverde Propoſitie.

De redenen ende middelen van inductie zijn by monde ende by geſchrifte geadjuſteert geweeſt, ende ſoodanich geappliceert ende uytgeſproocken als *Syn Hoogheyt* ende de Heeren Gecommitteerden geoordeelt hadden naer gelegentheyt van ſaecken ende plaetſen vereyſcht te worden, wordende ſommige Steden ende Leden van deſe Provincie bedanckt van haere goede Officien ende intentie betoont tot conſervatie van d'Unie ende goede eenicheyt ende ordre van regieringe, ende verſocht daer by ſtantvaſtich te willen blyven, andere breder geinformeert van de ſwaricheyt, confuſie, ende onheyl die te beſorgen ſtonden uyt de ſeparate caſſatie ende reductie van Krijgsvolck onder gemeenen Eet van alle de Bontgenoten ſtaende, ende al ſulcx verſocht te helpen repareren 't gene tegens de Unie is geſchiet, in gevolge van het *drie en twintichſte* Artikel. Waer by verklaert wort voor *nul* ende *onwaerden* 't gene tegens de Unie wort gedaen, met verbandt van alle particuliere Provincien, Steden ende Leden van dien Perſoonen ende goederen tot reparatie van alle attentaten die by yemant ter contrarie gedaen mochten worden.

Ende is niet alleen aengeweſen dat het oordeel van de ſes conſenterende Provincien geſterckt met het advijs van *Syn HOOGHEYT* als Capiteyn Generael deſer Vereenighde Nederlanden, maer oock van *Syn EXCEL-*

LENTIE

LENTIE Stadthouder ende de Edele Mogende Heeren Raden van Staten dat deſe *precipetante ſeparate Caſſatie ende verminderinge van's Landts Krijchsvolck* geordonneert by d'Edele Mogende Heeren Staten van Hollant den *vierden* deſer lopende Maendt op reſolutie by pluraliteyt van ſtemmen genomen, *is niet alleen een contraventie tegens de Unie*, maer oock uyt het eygen oordeel ende gevoelen van de Heeren Staten van Hollant, ſulcx als het ſelve bekent gemaeckt ende ter Generaliteyt is ingebracht geweeſt Anno 1623. 1626. 1642. daer van't bewijs van de Extracten geleſen zijn.

Syn Hoogheyt ende de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben hier inne geprocedeert met alle circumſpectie ende diligentie die doenlijck is geweeſt om alle de Steden van Hollant van u Ho. Mo. goede intentie wel t'informeren, ten eynde de Gecommitteerde uyt de reſpective Steden op dachvaert te ſenden wel moghen worden geinſtrueert ende geauthoriſeert.

Ende hebben bevonden dat haer Officieren niet over al even aengenaem zijn geweeſt, weſende *Sijn Hoogheyt* in alle de Steden uytgeſondert *Medenblijck*, alwaer de ſelve niet geweeſt is, met alle eere ontfangen, den toeloop acclamatie van't ghemeene volck met verwillekomen ende valediceren is ſeer groot geweeſt, ende al ſulcx over al gheſpeurt gheworden reſpect ende liefde jegens *Syn Hoogheyt*. De devoiren van de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden zijn by eenige Steden wel opgenomen, by de welke niet alleen *Syn Hoogheyt*, maer oock de Heeren Gedeputeerde voorſz bedanckt zijn geworden, van de goede voorſorge die de ſelve ten dienſte van't Landt dragen.

Eenige van de Steden als *Haerlem*, *Delft*, *Amſterdam* ende *Medenblijck*, hebben geweygert aen *Syn Hoogheyt* en de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. audientie te verleenen in voegen als die verſocht was.

Alle de andere Steden hebben op het verſoeck by *Syn Hoogheyt* gedaen, de Vroetſchappen doen vergaderen, de Propoſitie aengehoort ende antwoort gegeven, vermengende daer by eenige Steden Lecture van ſchriftelijcke annotatie ende oock eenige weynige proteſt *de non præjudicando*, waer op by de Heeren Gedeputeerde van haer Ho. Mog. redenen ende exempelen by gebracht zijn geweeſt, om de Leden te overtuygen dat het ſelve onnoodich ende ongefundeert was.

De antwoorden van de Steden is geweeſt divers d'een van d'andere, ſommige Vroetſchappen hebben verklaert *Eeuwich, heylichlijck, ende onverbreeckelijck te willen verblyven by de Unie*, eenige andere hebben dit poinct voor by gegaen, of ſoberlijck aengeroert, op de vordere pointen raeckende den Staet van Oorloge ende ingredienten van dien met de verſochte proviſionele betalinge van het gelicentieerde gereduceerde Krychsvolck hebben eenige Steden verklaringe tot genoeginge gedaen, waer over de ſelve bedanct zijn geworden, andere de taecke gerenvoyeert tot laſte ende authoriſatie die ſy ſouden gheven aen haer Gecommitteerde gaende op de uytgheſchreven Dachvaert, waerom alle de ſelve Steden ſerieuſelijck verſocht ende vermaent zijn geworden, om de poincten aen de gheſamentlijcke Steden voorghedragen, wel te willen behertigen, en ſpecialijck dat van de Unie ende Eenicheyt onder de Provincien te houden, op dat eenmael de differenten aengaende den Staet van Oorloge aen een zijde mogen werden ghelecht, de goede eenigheyt ende oude ordre van Regeringe ſoo wel in tijden van Vrede als Oorloge onderhouden, ende voorts Conſenten ter Generaliteyt ingebracht mogen worden, op dat den Staet van Oorloge ende het geen daer van dependeert, alſoo niet moghelijck is den Staet van het Landt ſonder Staet van Oorloge, buyten confuſie ende diſordre te houden.

't Welck ter preſentie van Syn Hoogheyt ende Raedt van State eerſt mondelingh ghedaen, daer na ſchrifteliſck overgegeven zijnde, ſoo is nae voorgaende deliberatie ende ingenomen advys van den wel-gemelten Raedt goetgevonden ende verſtaen, ſyn Hoochheyt midtsdeſen op't alderhoochſte ende ſerieuſte te bedancken, over ende ter saecke van de over groote moeyte ende voorſorge die de ſelve ghelieft hadde te nemen, ende doen in deſe hoochwichtige saecke als de ruſte van deſen Staet betreffende, ghelijck oock hoochlijck ende ernſtelijck mits dien bedanckt wierden de opghemelte Heeren haer Ho. Mo. Gedeputeerden, als ooch de Heeren Gecommitteerden uyt den meer welghemelten Raedt van State, over ende ter saecke van hun reſpective devoiren ende Officien in de voorſz beſendinge gecontribueert, betrouwende haer Ho. Mog. dat Godt de Heer Almachtich de voornoemde beſendinge ſulcx ſoude willen zegenen, dat daer door de reſpective Provincien tot onderlinge eenparigheyt ende eenigheyt mothten worden gebracht ende daer by tot allen tijden geconſerveert. Ende is deſe Concluſie geformeert door de Heer van Rynhuyſen. De extraordinaris ende ordinaris Gecommitteerde van Hollandt, verklaerde op voor ghemelte rapport ende aenkleven van dien, niet te hebben gheadvyſeert, maer aengenomen het gedaen rapport aen haer Heeren Principalen te ſullen overbrengen. Syn Hoogheyt heeft aen haer Ho. Mog. gecommuniceert, dat gedurende de beſendinghe aen de Staten van Hollandt ende West-Vrieſlandt, hem eenige saechen in het byſonder waren voorgeballen, daer van hy gemeent was by gelegenheyt aen haer Ho. Mog. nadere openinge te doen; over welcke Communicatie syn meer hoochghemelte Hoogheyt voordt bedanckt, ende verklaert dat haer Ho. Mog. de voornoemde nadere openinge ſoude ontfangen ſoo wanneer als het de ſelve believen ſoude ſulcx te doen; de Heeren extraordinaris Gedeputeerden van Hollant hebben hier op gerepeteert de verklaringe te voor gedaen.

Ondertuſſchen waren ooch weder by een gekomen de Heeren Staten van Hollandt, meeſt op de materie van deſe beſendinge, inbrengende en rapporterende een yeder wat in de haren gepaſſeert ende haer bejegent was, ende voorts onder elckander arbeydende, tot onderlinge vordere Eenigheyt ende ſtantvaſtigheyt, om ſtaende te houden haer den 4. Junij ghedane afwijſinge ofte caſſatie van Krijchsvolck.

By de ſelve wierdt onder andere op het papier ghebracht volgende Concept van nieuwe Quoten onder de Provincien, alſoo alle de andere thoonden ſoo rijck ende op haer voordeel te zijn, dat ſy tot de menage, daer toe Hollandt gedwongen was, niet wilden verſtaen.

Oudt.				*Nieu.*		
5	12	3	Gelderlandt	7	0	0
58	6	2¼	Hollandt	42	0	0
9	3	8	Zeelandt	13	0	0
5	16	7⅓	Uytrecht	8	0	0
11	13	2⅔	Vrieſlandt	17	0	0
3	11	5	Over-Yſſel	5	0	0
5	16	7½	Stadt ende Lande	8	0	0
100	0	0		100	0	0

Den vier en twintichſten Junij hebben haer Hooch Mog. wederom ghedaen een beſendinge door de Heeren van Aertsbergen, Marignant, Renswoude, Grovesteyns, Mulart ende Clant, aen de Vergaderinge van Hollandt, om deſelve al noch te bewegen tot het geen wat haer door de voorige beſendinge in de Steden was voorgehouden, waer op nae ghewoonte ſy geantwoort hebben, te ſullen delibereren, ende haer reſolutie tot ſyner tijdt inbrengen.

In gevolge van't geen Syn Hoogheyt by't rapport van den ſeven en twintichſten deſes hadde geſproocken van nader openinge, ſo heeft hy Donderdachs den dertichſten deſes, geaccompagneert ende ingehaelt door de Heeren Edelen, ter Vergaderinge der Staten van Hollandt ghedaen naervolgende Propoſitie, diemen upt den ſtijl wel konde mercken ende naemaels heeft bevonden, ingeſtelt te zijn door de Griffier Muſch.

ED. ende MOG. HEEREN;

NA dat by de reſpective Provincien ingebracht zijn geweeſt ter Generaliteyt der ſelver Provincialen advyſen

vyſen op 't ſtuck van den Staet van Oorloge met den gevolge ende aenkleven van dien, en dat daer uyt bevonden is geweeſt dat de *ſes* andere Provincien daer in ten deele van U Ed. Mog. waren diſcreperende, hadden wy, *Syn Excellentie* Stadthouder ende den Raedt van State geerne geſien dat de opgemelte Provincien malkanderen onderlinge diesaengaende hadden konnen verſtaen, ende is ook daer toe aenleydinge gegeven; maer 't heeft u Ed. Mog. belieft ſulcx te prœtericeren ende door het ſubyt ſcheyden van der ſelver jongſte Staets-gewijſe Vergaderinge voor te nemen eenige ſeparate Licentieringe ende Reductie van 's Landts Krijchsvolck, ſoo te paert als te voet, ook de ſelve in 't werck te ſtellen, waer over de Ho. Mog. Heeren Staten Generael onder andere debvoyren genootſaeckt zijn geworden te decreteren een ſeer notabele beſendinge aen alle de Steden ende Leden van U Ed. Mog. Provincie, om de ſelve met alle bedenckelijcke redenen te bewegen tot nadere reſumptie van het voorſz geheele werck, ende dat ſy haer dienvolgens ſouden willen onthouden van alle *ſeparate caſſatie* ende *verminderinge* ofte *veranderinge* van 't voorſz Krijchsvolck, als weſende in dienſt ende Eedt van de Generaliteyt, ende 't gegen ter contrarie van dien ſoude mogen zijn voorgenomen, laten varen, op dat alle eendracht, ruſt ende nodige onderlinge eenigheyt onder ſoo oude ende vertroude Bondtgenooten mocht werden gheconſerveert, ende in 't tegendeel geweert, ende te gemoet getreden alle het geen dat contrarie van dien, boven vermoeden ſoude mogen volgen.

In welcke goede ende oprechte intentie wy ons Perſoon in de voornoemde beſendinge mede hebben laten employeren, ende daer toe getreden weſende, hebben wy ons in de meer ghenoemde beſendinge eerſt ghevonden binnen de Stadt *Dordrecht*, ende ſijn van daer vertrocken na de Stadt *Gornichem* in conſideratie van de vicinityt van die plaetſen.

Ende ſijn ons in de ſelve Stadt komen vinden de Heeren *Oetgens* ende *Haſſelaer*, verſien met Creditiven van de Achtbare Heeren Burgemeeſters ende Raedt der Stede Amſterdam, ende hebben de ghemelte twee Heeren ons *tegen alle verwachtinge* iterativelijck ende klaerlijck aengeſeyt, *dat ſy ons, noch oock de andere Heeren, de voornoemde beſendinge oock bekledende, binnen de voornoemde Stadt Amſterdam niet in ſoude laten.*

Hier op is noch verder gevolcht, dat de Heeren *Geelvinck* ende *Spiegel*, geaccompagneert met een Secretaris ons ſijn komen vinden tot *Edam*, verſoeckende, *dat wy de bovenghenoemde Stede Amſterdam niet en ſouden willen aendoen, maer de ſelve voor by paſſeren.*

Op dat de Magiſtraet der ſelver Stede niet genootſaeckt en ſoude werden yetwes te doen, dat ons miſcontentement ſoude konnen geven.

Doch des niet tegenſtaende, ſijn wy met alle de andere Heeren van de meer ghenoemde Beſendinge binnen de meer genoemde Stede *Amſterdam* gekomen.

Alwaer de Heeren Burgemeeſteren ons, voor ons perſoon hebben verwillekomt, met verklaringe van ons, als Stadthouder te ontfangen, oock vervolgens eenige demonſtratie van uyterlijcke eere gedaen.

Maer verſocht weſende, *om ons, als oock aen de andere Heeren te willen verleenen audientie in den vollen Raedt der meer genoemde Stede, hebben ſulcx geweygert.*

Waer naer by ons in qualite als Stadthouder over U Ed. Mog. Provincie verſocht weſende audientie in den voornoemden vollen Raedt.

Op een poinct daer van wy hun tot der ſelver meerder contentement preallable openinge hadden gedaen.

Hebben ons voorghenoemde verſoeck in deliberatie van den vollen Raedt geleyt.

Ende ſijn de Heeren Burgemeeſteren vergeſelſchapt met eenige Heeren uyt de Magiſtraet der meer genoemde Stede Amſterdam, des anderendaechs ons komen vinden ende verklaert de *Audientie in qualite als Stadthouder niet te konnen accorderen.*

Welcke proceduren verre verſchelen van die van de andere Steden van U Ed. Mog. Provincie die alle binnen hun reſſort ofte daer buyten reſpective ons als Stadthouder vriendelijck hebben gepreſenteert ende aengeboden audientie.

Dies wy ons des te meer ten hoochſten beſwaert ende gegraveert vinden by de boven ghenoemde aenſeggingе ende weygheringe reſpective, van wegen de Stede Amſterdam ghedaen, *als ſtrijdende tegens onſe dignityt ende reſpect*; mitsgaders tegen den *Staet ende Hoogheyt van deſe Provincie*, die ons met de qualityt ende Charge van *Stadthouder* hebben bekleedt, ſtreckende mede notoorlijck tot ons *Perſoons kleenachtinge ende vilipendie*, behalven dat het is een *ongebruyck* oyt ofte oyt ten regarde van onſe Predeceſſeuren in Charge niet gepleecht; ende over ſulcx hebben wy noodich gheacht U Ed. Mog. tegenwoordich Staets-gewijſe vergadert weſende, alle het ſelve mitsdeſen bekendt te maecken, oock te verſoecken ende deſireren dat U Ed. Mog. die van de opghemelte Regeringe der meer ghenoemde Stede Amſterdam daer toe willen diſponeren, oock houden, *ons dies aengaende te doen behoorlijcke reparatie ende ſatisfactie.* Vertrouwende dat U Ed. Mog. hier op ten ſpoedichſten ſullen willen delibereren ende oock reſolveren. In 's Gravenhage den *dertichſten* Junii 1650.

Ende was onderteeckent

G. P. d'Orange.

Men remarqueerde als Syn Hoogheyt noemde de Stadt Amſterdam, **dat hy ſulcx dede met eene beweginge ende verheffinge van ſtemme / edoch daer na weder met ſedicheyt ſpreeckende / die van** Amſterdam **hebben daer van verſocht Coppe / ende namaels ingebracht een antwoort; 't welck op ſijn tijdt ſal volgen.**

Die van Hollandt hebben gecommitteert een uyt de Heeren Edele, **de vijf voorſittende Steden van Zuyt-Hollandt / als** Dort, Haerlem, Delft, Leyden, Amſterdam, **ende die van 't Noorder-quartier** Alckmaer, Hoorn, Enckhuyſen, **om t'examineren het geheele ſtuck van de opgemelte beſendinge ende aenkleven van dien / bevonden de ſelve te beſtaen in** drie Leden; **als eerſtelijck, wat ſoude dienen te worden gedaen ten aenſien van de formaliteyten geballen ontrent de gemelte beſendinge.**

Ten tweeden, **watter was te oordeelen van de ſubſtantie in de voordeſen geſtelde Propoſitie / in de Hollantſche Steden gedaen.**

Ten derden, **wat ten meeſten dienſte van den Lande ſoude dienen te worden gedaen / roerende de diſcontinuatie van betalinge van eenige Militie / by ofte van wegen hare Ed. Groot Mog. in 't werck geſtelt.**

Wat het eerſte point aenginck / te weten de formaliteyten vooren geroert / was het advijs van de opgemelte Leden.

Dat by reſolutie van haer Ed. Groot Mog. de bewuſte beſendinge metten gevolge van dien / als buyten exempel ende tegen ordre ende forme van Regeringe diende te worden geimprobeert.

Ende van gelijcken by reſolutie vaſt geſtelt / dat de Steden deſer Provincie in 't toekomende ſoodanigen beſendinge niet en ſouden hebben te defereren / ofte in den haeren t'admitteren.

Ende wat aenginck het tweede point / te weten de ſubſtantie in de bewijſte Propoſitie begrepen.

Dat bevonden wiert daer in uyt verſchepde reſpecten abuſive poſitien te zijn gebruyckt.

Voor eerſt ten aenſien dat in 't begin van de ſelve wort geſeyt dat de affonderlijcke caſſatie ende reductie van 's Landts Militie, by haer Ed. Groot Mog. was ondernomen ſonder voorgaende communicatie van haer Bontgenooten, **daer nochtans meer als notoir was / dat men niet alleen een geruymen tijt / ja eenige maenden achter den anderen beſich was geweeſt / om de intentie van haer Ed. Groot Mog. het voorſz ſubject raeckende / de Provincien kennelijck te maecken / maer ook om de ſelve door alle mogelijcke middelen tot eenparicheyt met haer Ed. Groot Mog. te diſponeren / dat daer van de Regiſters ter Generaliteyt allenthalven waer men die ooch open ſlaet / genoechſame getuygeniſſe konden geven / als ſonderlinge in Januario / Martio / Aprili / May / ende**

noch

noch den derden Julij lestlieden te sien was / benebens ooch de Brieven aen alle de Provincien geschreben al in December lestlieden / van alle het welcke de meerder particulieritepten datelijcken des noot zijnde souden konnen worden aengewesen.

Gelijck mede nergens (seyden sy) vast en konde worden gemaeckt / dat by de Propositie tot inleydinge wort verhaelt / dattet opperste Commandement van aenneminge, afdanckinge, ofte reductie van Krijchsvolck, alleen aen den Raet van State was gedefereert; dat noch by de Instructie van den selven Raede / nochte by de Unie noch eenige resolutie van regeringe bevonden wort / aen den opgemelten Raet sulcx opt overgegeven te zijn / maer dat in tegendeel van dien by het eerste Artikel van de Unie ende in het twee en dertichste Artikel van de Instructie van den Raet van State klaerlijck gesien wort sulcx aen de Provincien te zijn gereserveert.

Gelijck mede sonder gront in 't verbolgh van de voorschreve Propositie wort gesept dat de verminderinge van de Militie by haer Ed. Groot Mog. gedaen soude wesen een verbreeckinge ofte dissolutie van de Unie, dewyle sulcx uyt de Articulen van de opgemelte Unie niet en kan worden gesloten / ende dat ooch de Articulen van de selve Unie in de bylagen van de ghedachte Propositie aengeroert / daer toe geensints applicabel worden bevonden.

Wyders (behalven dat het stuck van de Religie haetelijck aldaer wort ingebracht / die haer Ed. Groot Mog. soo wel als de andere Provincien / in de hooghste recommandatie waren hebbende) dat aldaer qualijck gheseyt wiert / dat de verminderinge van lasten by haer Ed. Gro. Mog. ghedaen een ongehoorden ende nieuwen toeval soude wesen, daer de geheele Regieringe ghenoech bekent was dat andere Provincien dienthalven hadden ondernomen te doen: ende in specie wat Uytrecht in 't heetste van den Oorlogh heeft ghedaen / haer ontreckende ende haer Contributien weygerende ten aensien van 't geheele werck van de Cust-schepen, zijnde in effect het Leger ter Zee, het principaelste steunsel van de Steden; ghelijck ooch Vrieslant en ooch de andere dienthalven van tijt tot tijt vry defectueux waren gevallen / 't was ooch bekent / seyden sy / wat Vrieslant had gedaen ten aensien van de Compagnie van West-Indien, die saecke tot heden toe gants ende alle abandonnerende, niet tegenstaende het maintien van de selve / is de oorsaecke ende ooch de basse guarantie van den langh verwachten ende diergelocchten Vrede / ende waer door de macht van den Koninck van Spagnien best kan worden ingetoomt.

Gelijck ooch in specie de verminderinge van de Militie by verscheyden Provincien voor desen is ondernomen geweest.

Was 't voorder advijs van de opgemelte Leden / dat d'Improbatoire resolutie van haer Ed. Groot Mog. boven geroert / ter Generalitept soude dienen te worden genotificeert ende ten Registre aldaer aengetepckent.

Ende van gelijcken dat mede aldaer formele verklaringe diende te worden gedaen ende geregistreert / dat in het toekomende de Steden deser Provincie soodanige besendinge in den haeren niet en souden konnen admitteren ofte toestaen, ende dat daerom serieuse aenmaninge diende te worden gedaen / ten eynde de Provincien na desen tot soodanigen besendinge geen gront en wilden leggen / ofte opt ondernemen de selve te decerneren / om redenen daer toe naerder te voegen.

Dat voorder ter Generalitept diende te worden gededuceert dat by de ingredienten van de gedane Propositie in verscheyden respecten abusive positiven waren gestelt, met aenwysinge als boven kortelijck is gestelt / ende met meerder particularitepten konde worden gedaen.

Eyndelijck / dat aen alle de Provincien serieuse ende wel gearraisameerde brieven dienden te worden geschreven / ende aen de selve omstandelijck hennelijck gemaeckt de reden ende motiven / waerom de voorsz besendinge by resolutie van haer Ed. Groot Mog. was geimprobeert ende voor 't toekomende niet aennemelijck by de Steden deser Provincie was verklaert te wesen / met deductie / hoe menichvuldige devoiren ende presentatien / vriendelijcke ende serieuse aenmaninge ter Generalitept iterativelijck selfs ten bywesen van Syn Hoogheyt Syne Excellentie Stadthouder / ende den Raedt van Staten waren gedaen / omme de Provincien ter goeder intentie van haer Ed. Groot Mog. te disponeren / met verklaringe dat haer Ed. Groot Mog. nopt ander ooghmerck ende voornemen hadden gehadt / als den Staet na gelegenheyt des tijts eenigermaten t'ontlasten ende niet te min competent getal van Krijchsvolck tot verseeckertheyt van de selve aen te houden / ende onder dien het oude vertroude Bontgenootschap allenthalven vast te houden ende meer en meer te cultiveren.

Dat in desen allen de Persoon van Syn Hoogheyt ende respect van de selve allerwegen diende te worden geconserveert ende gemainteneert / ende dat sulcke intentie van haer Ed. Groot Mog. aen hoochgedachte Syn Hoogheyt formelijcken diende te worden genotificeert.

Op het derde point was 't advijs dat Syn Hoogheyt voor den Raet-Pensionaris van wegen haer Ed. Groot Mog. soude worden begroet ende versocht na des selfs hooghwyse consideratien ende d'innerlijcke kennisse / die welgemelte Syn Hoogheyt van dit geheele werck was hebbende / openinge te doen van sodane voorslagen als de selve Syn Hoogheyt oordeelde best te mogen dienen / om de Provincien tot eenparighept in 't verminderen van de lasten van den Staet te mogen brengen / met die intentie dat de opgemelte Raet-Pensionaris sijn Hooggemelte Hoogheyt soude mogen te verstaen geven / dat de Leden ghenegenthept waren hebbende daer over met hoog-gemelte Syn Hoogheyt in conferentie te komen om van 't succes van 't gene voorsz is / rapport gedaen zijnde / dan voorder gedaen te mogen worden als bevonden soude worden te behooren.

Met Syn Hoogheyt zijn daer over verscheyden Conferentien gehouden; die voor eerst ende voor allen dingen begeert heeft dat Hollant soude weder intrecken 't ghemelte advijs improbatoir. Zijnde voorts by Syn Hoogheyt geen ander of naerder voorslagh gedaen: Maer steets gebleven by 't gene by haer Ho. Mog. ende by den Raet voor desen was geresolveert ende vast gestelt; ende dat sonder verbreeckinge van de Unie daer tegens by Hollandt affonderling niet konde of behoorde te worden gedaen. Seyde dat tot defensie van 't Landt van noden waren ten minsten seven en twintigh duysent man te voet, ende drie duysent te Paerde: Dat men het gheheele werck van Menage met den Raedt van Staten weder soude oversien: sulcx gedaen zijnde / dat hy daer van soude rapport doen aen de Provincien / ende dat ondertusschen Hollant soude continueren de afgewesene Compagnien te betalen.

Vyrdach den achtsten July is by den Raet-Pensionaris Cats rapport gedaen van de Conferentie / door de Gecommitteerde Leden gehouden met Syn Hoogheyt, om den selven te disponeren / sijne hoochwyse considerantien te willen openen ten meesten dienste van den Lande over 't verminderen van de Militie en 't gene daer omtrent is / en dienthalven gerefereert dat na verscheyde discoursen ter eender en ter anderen zijden gevallen / de meyninge en intentie van haer hooch-gedachte Syn Hoogheyt was opgenomen / om ter Vergaderinge gerefereert te worden in voegen hier na volgende.

Dat op het derde lit van 't advijs ter Vergaderinge ingebracht op de besendinge / ter Generalitept ghedeterneert aen de Steden deser Provincie / soude worden geextendeert als een besondere resolutie in haer selven bestaende / en niet gemeens hebbende met de andere Leden van 't opgemelte Advijs.

Dat op het vast vertrouwen / dat de Leden nae haer uytterste vermogen der selver respective Principalen souden sien te disponeren / ten eynde het werck roerende het improberen van de besendinge aen de Steden deser Provincie / mocht worden gesponeert en daer gelaten / sonder ter Generalitept ingebracht ofte anders in het werck gestelt te worden / Syn Hoogheyt soude konnen goet vinden / dat by hare Ed. Groot Mog. Commissie soude worden ghedeterneert / om met hooghstgedachte Syn Hoogheyt te treden in Conferentie / om een Advijs

te

te formeren ten meesten dienste van den Lande op het verminderen van de Militie en het geen daer omtrent is/ omme ter Vergaderinge van haer Ed. Gzoot Mog. te werden ingebzacht/ ten eynde aldaer goet mochte wozden gevonden/ dat het selve als een advijs van hoochgedachte Sijn Hoogheyt ter Generaliteyt mochte wozden geopent/ omme daer op met de Pzovincien in conferentie te treden om het opghemelde werck eyndelijck vast te stellen en effectivelijck te voltrecken.

Dat middeler tijdt soude werden gecontinueert de betalinge van de afgewesen Militie/ ter tijdt toe de Pzovincien onderlinge op 't voozsz subject tot eenparigheyt soude syn gebzacht.

Is wijders by den Raedt-Pensionaris gherefereert dat hooghstghedachte Syne Hoogheyt op syn afscheyt versocht notitie gehouden te wozden/ dat de openinghe vooren gheroert by hem was gedaen volgens voorighe verklaringhe/ ende als Stadthouder van de Pzovincie van Hollant ende West-Vzieslandt.

Op al het welcke zijnde gedelibereert/ is goet gevonden/ dat het leste lit van 't voozsz advijs soude wozden gerrendeert als een Resolutie op haer selven, en gheen reflexie nemende op yet anders.

Ende wyders dat de Leden souden wozden versocht ende wierden versocht by desen/ van het opghemelte werck ende het gene daer omtrent was aen der selver respective Principalen generael rappozt te doen/ ende alle mogelijcke middelen dienthalven aen te wenden/ten eynde meerwelgemelte Heeren Pzincipalen mochten wozden gedisponeert/ sodanigen yver tot het voozsz werck te hzengen/ dat het selve en de saecken daer omtrent zijnde/ so mochten wozden ghedirigeert/ dat de selve ten meesten dienste van den Lande met de beste eenparicheyt van de Pzovincien tot een beslupt ende uythomste mochten wozden gebzacht/ ende is wyders verstaen dat middelertijt door de Gecommitteerden van haer Ed. Gzo. Mo. met hoochgedachte Syn Hoogheyt in conferentie soude wozden getreden op 't verminderen van de Militie ende het ghene daer omtrent was/ omme dienthalven upt te mogen hzengen een voozslach/ om alvoorens gehoozt het advijs van de Heeren Commissarisen vozder met den voozslach/ by Syn Hoogheyt ten oberstaen van de Gecommitteerden geconcipieert/ ghedaen te wozden als bevonden soude wozden te behooren.

In deliberatie ghebzacht zijnde wat Leden met Syn Hoogheyt in conferentie souden komen op het bewuste subject van de verminderinghe van de Militie ende het gene daer omtrent was/ is goet gevonden dat alvoorens voor de Raet-Pensionaris de resolutie dien naermiddach ghearresumeert ende ghearresteert/ Syn Hoogheyt soude wozden gecommuniceert/ mitsgaders des selfs intentie verstaen of welghemelte Syn Hoogheyt des anderendaeghs soude goet vinden in de voozschzeve Conferentie te treden.

Is kozts daer nae by den Raet-Pensionaris rappozt gedaen dat Syn Hoogheyt hebbende ghehoozt de lecture van de opgemelte resolutie/ verklaringe hadde ghedaen/ hem gelegen te sullen wesen op mozgen met de Gecommitteerden van haer Ed. Gzoot Mog. op het bewuste subject te treden in Conferentie/ te weten onder voorige verklaringe als Stadthouder deser Pzovincie/ waer op zijnde gedelibereert/ zijn tot de voozschzeve Conferentie versocht ende Gecommitteert de Heeren Edelen, mitsgaders de Heeren van Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, Amsterdam, Gouda, Alckmaer, Hoorn, Enckhuysen ende Medenblijck, te weten upt peder Lit een persoon/ met den Raet-Pensionaris.

Maer alsoo tusschen Syn Hoogheyt ende de Leden geen eenparicheyt heeft konnen gebonden wozden; soo heeft onderusschen Syn Hoogheyt met den Raedt van State eenige daghen langh in ghedupzige besoigne ghewest: ende met de selve gestelt ende gebonden hebbende een voozslach van naerder Temperament/ soo is 't selve den vijstienden July ter Vergaderinge van haer Hooch Mogende gebzacht/ als hier volght.

Ho. Mog. Heeren;

GElijck als *Sijn Hoogheyt Sijn Excellentie* Stadthouder ende den Raedt van Staten, gheduyrende den Oorloge gestadige sorge hebben gedragen voor de conservatie van den Staet, met U Hooch Mogende tijdelijcken voor te houden, met wat macht het Landt diende beschermt te worden, alsoo hebben de selve terstont naer het sluyten van de Vrede haer devoir geacht haere sorge te laten gaen over 't gunt vereyscht worde tot beschermínge van den Staet naer de constitutie van saecken als doen ter tijdt, ende hebben tot dien eynde gheformeert ende aen U Hooch Mogende overghelevert den Staet van Oorloge, behelsende soodanich aental van Militie ende andere noodsaeckelijckheden, als sy oordeelen dat tot conservatie van den Staet, soo van buyten als van binnen, noodich waren, dan hebben U Ho. Mog. tot noch toe den voorschreven Staet met eenparicheyt niet aengenomen tot leetwesen van *Sijn Hoogheyt Sijn Excellentie* ende den Raedt van State die daer door niet anders en konnen apprehenderen als verloop van finantien ende een confusie in den Staet, te meer dewyle de discrepantien van gevoelen soo quade effecten hebben voortghebracht, dat daer uyt ghevolght is soo ghepretendeert wordt, affonderlijcke cassatie van Militie, de welcke onbetaelt blyvende, daer uyt noodtsaeckelijck te verwachten staet bedachte ende oock onbedachte swaericheden.

Daeromme *Syne Hoogheyt Syne Excellentie* Stadthouder ende den Raedt van State noodich gheacht hebben te verschijnen in U Hooch Mog. Vergaderinghe, omme te sien of U Hooch Mogende door rechtmatige voorslagen tot eenparicheyt van ghevoelen soude konnen worden ghebracht, doch alvoorens daer toe te komen, soo verklaren *Syne Hoogheyt Syn Excellentie* Stadthouder ende den Raet van Staten, dat sy als noch oordeelen ende verstaen dat de verseeckertheyt van den Staet, al noch is vereysschende de aenhoudinghe van soodanich aental van Militie als in den overgheleverden Staet van Oorloogh is begrepen, ende willen oock onschuldigh gehouden zijn, indien by manquement van aenhoudinge van ghenoechsaem aental van Militie, den Staet van't Landt eenich onheyl quame over te komen: verklarende wyders, dat sy tot eenich nieu voorstel alleenlijck bewogen worden door apprehensie van onheylen die sy sien dat den Staet dreygen, indien de Provincien langer oneenich blyven, in 't aennemen van een Staet van Oorloge, ende insonderheyt indien men gheduyrende de deliberatien daer over te vallen een gedeelte van de Militie onbetaelt laet.

Daeromme *Syne Hoogheyt Syne Excellentie* Stadthouder ende den Raedt van State voor eerst souden versoecken dat de *betalinge* mach worden gheconstinueert aen de *Militie affonderlyck gelicentieert* soo gepretendeert wort.

Ende om vervolgens de Provincien tot eenparighe resolutie soo aengaende het Licentieren van eenige Militie als de voordere Poincten van Menage ende het arresteren van een Staet van Oorloge, souden *Syne Hoogheyt Syne Excellentie* ende den Raet van State U Hooch Mogende te gemoet voeren de naevolgende voorslagen der Provincien, doch onder expresse verklaringe als vooren is geschiet.

Eerstelijck, dat sestien Compagnien Ruyters souden worden gelicentieert, blyvende dan noch twee en vijftich Compagnien en vijftich Carabijns van *Syn Excellentie* Stadthouder, daer van tien Compagnien van Colonellen op sestich ende de andere acht en dertich souden worden gereduceert van 't sestich op vijftich Ruyters, de vordere vier souden blyven soo die nu zijn, te weten drie van *Sijn Hoogheyt* een op hondert vijftich, ende twee op hondert Ruyteren, ende die van den Heer Graef Maurits Luytenant Generael op hondert Ruyteren, ende souden alsoo ghelicentieert worden dertienhondert en veertich Ruyteren, ende in dienst blyven drie duysent Ruyteren.

Dat de conversie van Curassiers in Harquebusiers soude mogen ghedaen worden, sulcx nochtans dat de Compagnien Guardes als een van hondert vijftich, ende

een van hondert Ruyteren van *Sijn Hoogheyt*, en de vijftich Curassiers van *Sijne Excellentie* mochten blyven, ende alle de reste worden verandert in Harquebusiers.

Dat van het Voetvolck *vijfen vijftich* Compagnien van *vijftich* Koppen souden worden gelicentieert, ende noch van *twee hondert* een Compagnie van *seventich* Koppen te reduceren van elck *vijf* Koppen, sulcx dat te samen souden ghelicentieert worden *drie duysent seven hondert vijfen vijftich*, ende dan noch in dienst blyven *vier hondert vijftien* Compagnien tot *ses en twintich duysent drie hondert vijftien* Koppen.

Welcke Militie minder is als in den Treves is aenghehouden geweest, boven *twee* Compagnien Paerden ende *dertich* Compagnien te Voet by Vranckrijck onderhouden: ten welcken tijde soo veel Frontieren niet te beseffen waren als die nu sedert aengewonnen zijn, ende sonder dat desen Staet oock eenighe Guarantie als nu is hebbende.

Dat de Logijs-gelden in Steden daer men de selve tot noch toe heeft betaelt soude mogen vermindert worden op de helft, des de Compagnien wel ende promptelijck te betalen, als mede dat de Compagnien van alle extraordinaris lasten mogen worden ontlast.

Dat de Officieren van de Compagnien, die met de licentieringhe sullen afgaen, by desen tijdt van Vrede in groote ongelegentheyt worden ghestelt, veele van de selve lange Jaren in verscheyden qualiteyten hebbende gedient, ende voor eerst weynich anders by der handt wetende te nemen, oversulcx redelijck sijnde de selve eenich Pensioen te laten, namentlijck een Ritmeester *twaelf hondert* gulden 's Jaers; des houdende een Paert, om t'allen tijden, des noot ende by *Sijn Hoogheyt* gelast zijnde, dienst te doen, een Capiteyn te Voet *acht kondert* gulden, een Luytenant te Paert *drie hondert vijftich* gulden, een Luytenant te Voet ende een Cornet *twee hondert vijftich* gulden, ende een Vaendrich *twee hondert* gulden 's Jaers, respectivelijck, des dat alle de selve oock des noodich zijnde onder de Colonels Compagnien van de Regimenten, of soo als *Sijn Hoogheyt* sal goet vinden, als ghereformeerde ten dienste sullen geobligeert blyven: als de voorschreve Pensioenen te trecken *ad vitam* ofte so lange dat weder in dienste van den den Lande sullen wesen geavanceert, daer toe syluyden sullen wesen ghehouden voor gherecommandeert, ende dat het Pensioen oock sal cesseren van de gene die uyt dese Landen komen te vertrecken, of metter woon of in anderen Heeren dienst, te verdeelen alle dese Pensioenen over alle de Provincien.

Dat de Gouverneurs van eenige der Notabelste ende Importantste Frontieren, die boven de goede toeversicht van sulcke plaetsen haer vertrout, moeten ter eeren aldaer huys houden, als hebbende veel aenval van passerende Personagien ende desghelijcx dat teghenwoordich haer voordeelen, van *buyten* ende *Prinsen*, die sy in den Oorloge hadden neffens hare Tractementen, komen te cesseren, dat daeromme die van *'s Hartogenbosch, Maestricht, Breda* ende *Sluys*, elck soude mogen ghestelt worden op *twee hondert en vijftich* gulden ter Maent, die van *Bergen op den Zoom, Hulst* ende *Wesel*, elck op *twee hondert* gulden ter Maent, ende die van *Willemstadt*, *Clundert*, &c. blyvende trecken als tot noch *vijftich* gulden ter Maent.

Dat de Colonellen te Paerde ende te Voet nu in dienst zijnde in goede consideratie behooren genomen te worden, dat het meest sijn oude ende gequalificeerde Officieren ende Persoonen, die door lange goede diensten (veel in verscheyden qualiteyten groote moeyten Faligues, perijckelen in Legers ende occasien hebbende uytgestaen, ende sommige vele quetsuren gekregen) tot dese Ampten sijn geavanceert, oversulcx nu by tijdt van Vrede behooren nae meriten ghetracteert te worden, eenige voor desen getrocken hebbende *vijf hondert*, *vier hondert*, ende de minste *drie hondert* gulden ter Maent, dat daeromme de aenwesende souden worden ghestelt op *twee hondert* gulden ter Maent, ende de Successeuren op *hondert vijftich* gulden ter Maent: doch dat die te Paerde souden mogen versterven, vermits de verminderinge van Ruyterye op ses Colonellen.

Dat de Majors te Paerde ende de Luytenant Colonels te Voet nu in dienst zijnde, om de selve reden van lange goede diensten elck mogen ghelaten worden *vijftich* gulden ter Maent, ende de Majors te Paerde mede versterven op ses.

Ende dat de Majors van de Regimenten te Voet souden gestelt worden op *twee en veertich* gulden ter Maent.

Versoeckende *Sijn Hoogheyt*, *Sijn Excellentie*, ende den Raet van State dat U Ho. Mog. believen desen voorslach aen te nemen, op dat men bequaem mach sijn eenen anderen Staet van Oorloge te formeren, ende daer door alle andere saecken af te doen, die ondertusschen *in Statu* behooren te blyven, ende sal den Raet met Communicatie van *Sijn Hoogheyt* ende van *Sijn Excellentie* middelertijt voortvaren ende examineren oock letten op de inghebrachte Provinciale advysen, op 't spoedichste den selven Staet voorts in te stellen, alsoo sonder *Staet van Oorloge* niet mogelijck en is dat den Staet van den Lande ende de finantien in ordre ende buyten confusie kan gehouden worden.

Ghedaen in den Raedt van State in 's Gravenhage den *vijftienden* July *seshienhondert vijftich*, was gheparapheert *Hans van Wickel vt*. Onder stont ter Ordonnantie van den Raedt van State, ende was geteeckent

J. EYCKBERGH.

't Selve gelesen zijnde heeftmen daer over Syn Hoogheyt, Syn Excellentie ende den Raedt van State ten hoogsten bedanckt over der selver goede voorsorge, die haer E. voorgaens voor den dienst van den Lande hebben bewesen, ende insonderheyt omme de Provincien te conserveren in onderlinge eenicheyt, met versoeck dat de selve daer in op alle voorvallende saecken naer haren gewoonlijcken pver willen continueren, voorts werden de aenwesende Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge versocht, dat sy den bovengemelden voorslach willen communiceren aen de Heeren hunne Principalen tegenwoordich Staetsgewijse vergadert, ende met alle goede Offitien 't selfde te willen seconderen, ten eynde dat daer op ten spoedichsten een vruchtbarige resolutie mocht worden ingebracht, ende wierden de Heeren Staten van de Provincie van Hollandt ondertusschen versocht, van te willen continueren in de betalinge der Militie soo te Paerde als te Voet by hun pretenselijck afgheweesen; de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt in haer Hooch Mogende Vergaderinge, hebben op de resumptie van de bovenstaende resolutie verklaert, oock laten aenteeckenen, dat sy als noch daer in niet konden consenteren.

Gedurende de Sessie van dese Vergaderinge ontfeep Syn Hoogheyt de hoorse: ende te huys komende ginck te bedde legghen. De Doctoors oordeelden dattet was van dat Syn Hoogheyt de voorgaende dagh hadde sich gebaet in de Vyver tot Rijswijck, zijnde een staende hout water, wiert 's anderendaeghs gelaten, hielt eenige dagen daer naer noch het bedde, ende meendemen dattet de kinder-pocken waren. Seecheren Notabel Lit van de Vergaderinge seyde in desen tijt: Indien de Prins quam te sterven, die van Hollandt souden geen Stadthouder weder nemen. Doch in 't lest van de weeck was weder wel, ende is nochtans namaels een waerachtige propheetie geweest.

De gemelte voorslach of temperament van den vijftienden July hebben die van Hollant eenige dagen lang in haer Vergadering geexamineert, en om weder nader te komen aen 't selve en aen de intentien van de Generaliteyt, hebben gesoomeert volgende adbijs Conciliatoir.

Dat, om niet te varieren en te retracteren dat eens gedaen was, souden worden gheeasseert vijf en vijftich Compagnien te Voet.

Dat de Compagnien van seventich gereduceert souden worden op sestich.

Dat twintich Compagnien te Paerde souden werden geeasseert.

Dat de Compagnien van sestich souden werden gereduceert tot vijftich.

Dat de soome van Cassieren en executeren soude werden

den gedefereert aen Syn Hoogheyt ende den Raedt van State.

Dat de Militaire Tractementen souden werden gereguleert volgens den voet van de besoigne van December acht en veertich.

Dat des Velt-Marschalcx tractement soude wesen als voor desen / als by den nieuwen Staet van Oorloge wort gesept.

Dat de gelicentieerde Ritmeesteers souden ghenieten een Tractement van duysent gulden jaerlijcx.

Dat de Capiteynen te Voet souden ghenieten seven hondert gulden jaerlijcx, mits dat / so de Ritmeesters als Capiteynen / in geen andere diensten haer souden laten employeren / ende souden gerecommandeert worden aen Syn Hoogheyt om weder geemployeert te worden / ende nieu employ hebbende of in andere diensten overgaende / soude der selver respective tractement komen te cesseren.

Dat de Compagnien vacant komende te vallen / op nominatie by Syn Hoogheyt soude werden vergeven / na de gewoonlijcke ordre voor desen gebruyckt.

Dat de Luytenants te Voet ende te Paerde souden uytsterven.

Dat drie Compagnien van de Converse exempt souden blyven / te weten twee van Syn Hoogheyt, ende een van Syn Excellentie Graef Willem Stadthouder van Vriesland.

Dat de Logijsgelden in 't geheel souden worden afgeschaft / mits dat ordre worde gestelt tot prompte betalinge van de volle soldye van de Militie.

Ende dit alles onvermindert voorige resolutien in cas van geen voorganck als vooren is gesept / die in soodanigen gebal wierden verstaen te sullen blyven in haer gheheel.

Overgelevert den ses en twintichsten July 1650.

Hebbende den seven en twintichsten July laten afgaen aen de ses andere Provincien dese volgende Missive ingestelt by den Heer Reupi Pensionaris van Haerlem.

Edele Mogende Heeren, besondere goede Vrienden Naegebuyren en Bontgenooten.

MEt wat yver de Provincie van Hollant ende West-Vrieslant van den beginne van de tegenwoordighe Regieringe ende vervolgens altijt heeft beherticht de behoudenisse, verseeckertheyt, vermeerderinge en welvaren van het Lichaem van de Unie in 't gemeen, ende van de Leden van dien in 't particulier, heeft daer uyt konnen blijcken, dat niet tegenstaende by het eeuwich Verbont, tusschen de Provincien in den Jare 1579. ghemaeckt, is verdragen, dat in alle de selve Provincien een paerlijck en op eenen voet seeckere Imposten op eenige specien soude worden geheven, om daer uyt te vervallen de kosten, diemen genootsaeckt soude zijn te doen tot gemeene defentie, de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt echter ende dies niet tegenstaende de gemeene saecke ten besten in de verdeelinge van de voorsz kosten haer heeft laten beswaren met een seer hooch quote, verre excederende de quote van de ses andere Provincien te samen, en de selve in de Jaerlijcxe onkosten, hoewel met groote bekommerniss en, by invoeringhe van alle bedenckelijcke middelen, genoechsaem tot ondragelijcke belastinge van de goede Gemeente, gevonden zijnde, niet alleenlijck benevens ja dickwils boven eenige van de andere Provincien, die daer van veelmael in gebreke zijn gebleven, ten Comptoire van den Ontfanger Generael opghebracht, maer oock boven de voorsz quote in tijde van noot excessive somme van penningen voor de Generaliteyt aen de andere Provincien verschoten heeft, die de selve al noch is te buyten staende, door alle het welcke de finantien sodanich sijnde uytgeput, dat niet mogelijck is dat de selve ende den Staet der Provincie, die het voetsel van hare behoefticheden daer uyt moet trecken, langer soude konnen bestaen, ten ware de lasten merckelijck worden vermindert, soo hebben wy, naer dat Godt Almachtich de Staet heeft belieft te zegenen met een glorieuse Vrede, geoordeelt betamelijck te zijn, datmen dencke hoe het swacke Lichaem van de finantie, het welck de kostelijckheyt van de langhduyrigen Oorlogh soo veel bloets heeft afgetapt, onder beneficie van de ruste wederom tot soodanighe krachten soude konnen worden herstelt dat de quaetwillige gedachten van yets op den Staet te attenteren, ende die sulcx souden mogen ondernemen, door een vigoureusen tegenstaende hoope van succes soude mogen worden benomen, zijnde onwederspreeckelijck dat by continuatie van lasten, die uyt het inkomen niet en konnen worden vervallen, den Staet selfs by de Vrede, de welcke de behoudenisse behoort te zijn, verlooren sal moeten gaen, het welcke gelijck het tegens Godt de Heere een groote ondanckbaerheyt soude zijn, die den Staet in so heeten en langhduyrigen Oorloge niet alleen bewaert, maer oock vermeerdert heeft, ende tegens de posteriteyt niet soude konnen verantwoorden, dat so een heerlijck ghebouw, 't welck tegens sijne Vyanden oubeweeghlijck heeft ghestaen door quade toeverlicht van vrienden, en die de sorge daer over is bevolen, soude komen in te storten, so hebben wy aen de eene zyde lettende op de ontlastinge van de finantien, aen de andere zyde oock niet minder het ooge gehadt op de seeckerheyt van den Staet, ende daerom ons *advijs* op den nieuwen Staet van Oorloge, uytgebracht by *Sijn Hoogheyt Sijn Excellentie* Stadthouder ende den Raet van State met sodanigen omsichticheyt geformeert ende vervolgens ter Generaliteyt laten inbrengen, dat wy de saecken van *Liberaliteyt* hebben gescheyden van saecken van *necessiteyt*, ende niet te min in de eerste soorte so veel heusheyt gebruyckt, dat de modestie van een *discrete begeerte* daer in soude behooren gecontenteert te zijn, ende in de tweede, met die sorghvuldicheyt geprocedeert, dat wy daer in niet te kort sijn gebleven, behalven dat wy daer naer om de andere Provincien te gemoet te komen, ende soo het mogelijck hadde geweest met eenparicheyt in desen te gaen, hebben gepresenteert ghehadt, onder afdanckinge van 20. Compagnien te Paert, ende 55. Compagnien te Voet yder van 50. Koppen, en reductie van de Compagnien van 70 Koppen op 60. de vordere Militie, so te Voet als te Paert, mits de *Curassiers* verandert zijnde in *Harquebussiers*, ende sulcx 2700 Paerden, ende by de *ses en twintich duysent Man te Voet*, in dienste te continueren, ende hoewel wy hadden verhoopt, dat de oprechte openinge, die wy van de Staet van onse finantien in confidentie aen de Heeren Gedeputeerde van de Provincien hebben gedaen, met aenwysinge, dat men minder Volck effective in dienst sal behouden, als de voorsz presentatie mede brenght, indien men meerder Volck wil aenhouden als men kan betalen, waer door dan de Staet in Militie min verseeckert, ende inde finantien meerder geruyneert soude worden, ende de conferentie, die daer over ter Generaliteyt in de publijcke deliberatie meermalen sijn gehouden, ende insonderheyt de communicatie die wy daer van by Missive aen alle de Provincien als Bontgenooten in Decembri lestleden hebben gedaen, van die operatie soude sijn geweest, dat de opgemelte Provincien ende *onder* die U Ed. Mog. met ons van een verstant souden sijn geworden, so heeft echter den Staet niet alleen dat geluck niet gehadt, maer oock niet, dat de Heeren Gedeputeerden van de Provincien daer toe hebben willen verstaen, dat het gene waer in de selve volgende de advysen van de Heeren hare Principalen met *ons eens zijn* door den Raet van State, ende sulcx met *eenparicheyt* by provisie souden worden geexecuteert, ende dat haer E. nopende het voordere by de Heeren hare Principalen haer devoiren soude doen, om dienaengaende mede tot eenparigheyt te mogen komen, in diervoegen dat onse menichvuldige devoiren ende iterative instantien vele Maenden aen den anderen ter Generaliteyt gecontinueert, vruchteloos ghebleven zijnde, wy eyntlijck genootsaeckt sijn geweest te *discontinueren de betalinge* van die Militie, tot aenhoudinge van de welcke wy by ons ingebrachte advijs hadden verklaert *niet te konnen consenteren*, het welcke ofte wel ter Generaliteyt by eenige wert opgenomen, als of sulcx in ons vermogen niet soude zijn, vermits de gesamentlijcke Bontgenoten het opperste commandement, aenneminge ende afdanckinge ofte reductie van het Krijchsvolck souden hebben gedefereert aen *Sijn Hoogheyt* ende den Raet van Staten, en dat de Officieren by Eede verplicht soude zijn, oock Hoogh-ghemelte *Sijne Hoogheyt* ende de Heeren

van den Raet van Staten te obedieren, ende dat sulcx de voorsz. *discontinuatie van betalinge soude zijn een verbreeckinge van de Unie*, ende dat het selve ook by ons tegens andere Bontgenooten t'anderen tyden in dier voegen soude zijn verstaen; soo willen wy doch van den yver van U Ed. Mog. ende van de Heeren Staten van de andere Provincien tot de conservatie van hare *Vryheyt*, als mede van der selver *bescheydentheyt* nopende het *verstant van de Unie*, en het gunt by ons tegens andere Bontgenooten voor desen mede soude zijn gestustineert, een geheel ander oordeel verwachten, want gelijck de Provincien by de Unie in materie van belastinge aen haer hebben behouden de *Vryheyt in het dragen van hare consenten*, de welcke ook alle Jaren (vermits de veranderinge die de tijdt kan geven) op een nieu hebben moeten worden versocht; ghelijck daer toe by den Raedt van Staten Jaerlijcx een petitie uytgebracht, den Bontgenooten toegesonden, ende daer op der selver consent versocht is geweest, soo en heeft de Vryheyt niet bestaen in een *ydel geluyt van woorden*, maer in soodanige effective realiteyten, datmen sich vry gehouden heeft van de betalinge van die lasten tot de continuatie van de welcke men hadde verklaert geen consent te konnen dragen, sonder dat de Provincien den anderen in het dragen van consenten hebben mogen overstemmen, veel min tegens de geweygerde consenten tot eenige contributien konnen bedwingen, daer van alle de Bontgenoten, ende onder de selve met namen de Provintien van *Uytrecht* ende *Vrieslandt*, getuygen konnen zijn, als hebbende de eerste in het heetste van den Oorlogh vele Jaren achter den anderen hare consenten ingehouden op de *subsidie voor de Kust-schepen*, zijnde geweest het Leger te Water van desen Staet, ende de tweede op de subsidie voor de West Indische Compagnie, tot bescherminge van de conquesten in Brasil, ende afweeringe van het trouweloose gheweld der Portugysen, ende dienvolgende tot het eene ende het andere respectivelijck niet eenen stuyver ghecontribueert, zijnde wel sulcx, dat den Raedt van State als Executeurs van de resolutien van de gemeene Unie, naer dat alle de Bondtghenooten tot aennemminge van Krijchsvolck haer consent hebben ghedragen, bevoeght zijn, omme volgens de selve consenten de wervinge van Krijchsvolck te doen ende de selve in den eedt te ontfangen, dat mede de Officieren in sulcker voegen aengenomen, noopende de Militaire exploicten tot dienste ende conservatie van den Staet, ter obedientie staen van Syn Hooghgemelte *Hoogheyt* ende den Raet van State, maer zijn de selve geensints bevoeght ende noyt aen de selve gedefereert, *omme tegens de consenten van de Provincien Volck aen te nemen ofte in den dienst te continueren*, veel min onder pretext van den Eedt, de selve in den name van de gemeene Unie afgenomen, tot eenige obedientie aen haer tegens de gedifficulteerde aenhoudinge van de Leden van de Unie tot continuatie van haren dienst te bedwingen, sullende niet bevonden worden, dat de Provincie van Hollant ende West-Vrieslandt de selve saecke oyt anders tegens hare Bontgenooten souden hebben verstaen, de wyle de exempelen, diemen daer toe soude willen bybrengen gheheel van een andere nature zijn, ende namentlijck dat eenige Provincien, ofte *contrarie haer gedragen consenten, ofte sonder voorige notificatie aen de Bontgenooten* van de discontinuatie van dien, haer selven by heymelijcke reductie van Militie ofte andere aflegginge van lasten hebben gepoocht te verlichten, het welck niet sonder reden heeft geseyt konnen worden tegens de Unie te zijn, als waer door de verseeckertheyt van den Staet tegens de ghedragene, immers geen gedis-continueerde consenten, *buyten kennisse van de Bontgenooten* is vermindert, maer soo wanneer eenige Provincien haer onvermogentheyt in het dragen van hare opgenomen lasten aen de Bontgenooten bekent hebben ghemaeckt, ende daer op hebben gedifficulteert, tot de aenhoudinge van soodanige lasten die sy niet en konden dragen, verder te consenteren, ende sulcx de betalinge van dien van haer afgewesen hebben, soo ist verre van daer, dat de Provincie van Hollant soude hebben gestustineert, dat sulcx soude strijden tegens de Unie, dat de selve niet alleenlijck de voorsz. afwysinge heeft moeten aensien, maer (de noot van 't Landt sulcx vereyschende) haer schouderen selfs onder soodanige afgewesen lasten mede ghestelt heeft, door welcken yver ende gewilligheyt de rugge haer te meerder ingedruckt zijnde, so en konnen wy niet vertrouwen, dat wy tegenwoordighlijck aflegghende, 't gene wy langer niet en konnen dragen, ende daer inne doende 't geen, waer toe de *Vryheyt by de Unie gepreserveert* ons qualificeert, ende daer inne volgende de exempelen van de andere Bontgenoten, U Ed. Mog. ons sullen willen schuldich houden tot de prestatie van het gunt ons onmogelijck is, ende naer *bevochten vryheyt* tegens de gene die onse Vyanden zijn gheweest, souden willen gedoogen, dat ons ende U Ed. Mog. *selfs in de Vrede* door de Bontgenooten die *vryheyt soude worden gedisputeert*, die *in den Oorlogh* niet controvers is geweest, ende *voor den Oorlogh* by de Princen van den Lande selfs erkent heeft moeten worden, insonderheyt gelet ons oogmerck streckt tot aensienlijckheyt, eere ende verseeckerheyt van den Staet, ende het middel van dien tot verkleyninge, disreputatie ende pericul van de selve, geconsidereert dat de aensienlijckheyt daer inne bestaet datmen by tijdt van Vrede door een betamelijcke ende wyse menage behoort te letten op versterckinge van het gunt dat door den Oorlog is verswackt, ende de eere datmen daer door mach bekomen het cieraet van welgheftelde finantien, ende de verseeckertheyt datmen door prompte betalinge mach hebben een wel gedisciplineerde Militie, in plaetse dat het versuym van soodanige menage by de vrienden soude veroorsaecken een kleynachtinge, ende het verder verval van de finantien by de Vyanden een verheuginge, ende een seeckere hope van dat onse eygen achteloosheyt in kort te wege soude brengen het gene in vele Jaren het gewelt van buyten (staende voor de goede saecke de wackere dapperheyt der mannelijcke Velt-Oversten ende de voorsichticheyt, wijsheyt der yverige Regenten onder den zegen van Godt Almachtich) niet en heeft konnen worden geeffectueert.

Gelijck mede de aenhoudinge van Krijchsvolck ende andere lasten meerder als men uyt het inkomen kan vervallen een seeckere wanbetalinge ende daer door verminderinge in de Militie, ende dat erger is, ghedachten van inobedientie ende onwilligheyt in de selve, ende sulx daer door een apparent pericul voor den Staet soude mede brengen, zijnde dese Landen soodanich ghelegen, dat als men finantien heeft, daer uyt goede betalinge kan werden ghedaen, in tijden van noodt geen ghebreck aen Krijchsvolck soude zijn, ende meerder Krijchsvolck te willen aenhouden, als men kan betalen, onvermijdelijck gebreck van finantien soude moeten veroorsaecken, ende dewyl U Ed. Mo. uyt 't geen voorsz. is, kunnen verstaen, dat wy in desen allen hebben geprocedeert *met volkomen communicatie van onse Bontgenooten*, ende niet en hebben gedaen als het geen waer toe onse onvermogentheyt veroorsaeckt door onsen onverdrietigen yver door de behoudenisse van de Staet ons heeft genecessiteert, ende 't geen wy na recht en wysheyt hebben vermogen te doen, en andere Bontgenoten in tijden van meerder noot voor ons hebben gedaen, tot conservatie van welcke recht en vryheyt alle de Bontgenoten selfs volgende de Unie gehouden zijn ons de hant te bieden, en dat alle 't selve nieuwers anders toe en strect als tot ons eygen behoudenisse, aen de welcke hoe veel alle de andere Bontgenoten gelegen is, de selve in de tijt van Oorloch meermalen hebben gesmaeckt, en tegenwoordich na haer wysheyt als noch wel konnen considereren, en dattet oochmerck van de Unie is de behoudenis vande gemene Staet en van de Leden van dien, soo willen wy niet twijffelen dat onse sincere intentie by U Ed. Mog. ons sal guaranderen van alle sinistre impressie van dat wy niet genegen souden zijn *onverbreeckelijck te blyven by de Unie, die wy heylichlijck protesteren, met lijf ende goet eeuwichlijck te willen ende sullen vast houden ende maintineren*, op het sericuste om de liefde van ons Vaderlandt, om de Memorie van de geen die met haer bloedt de vastigheyt van dien hebben verzegelt, om de behoudenisse van ons selven ende die ons ook aengaen ende lief zijn, ende omme de Eere Godts ende Syns Soons,

die

die wy in *vryheyt* hier mogen belyden, U Ed. Mog. biddende, dat de ſelve met ende beneffens ons door aflegginghe van de ondraechlijcke laſten, die ſonder evident periculvan den Staet afgeweſen kunnen worden, willen helpen bevorderen de ontlaſtingen van den overladen Staet, ende in achtinge nemen U Ed. Mog. behoudeniſſe ons verder niet te doen vergen, het geen wy niet kunnen, ende ſoo wy wilden, ſouden ſtrecken tot ons *onvermijdelijck verderf*, ende by ghevolge ruyne van den geheelen Staet, 't welck wy vertrouwende van U Ed. Mog. wijsheyt ende yver.

Edele &c. geſchreven in den Haech den 27 Julij 1650.

Superſcriptie, Ed. &c. aen alle de Provincien

DE STATEN.

Ondertuſſchen hadden oock die van Amſterdam ter Vergaderinge van Hollandt ingebracht haer antwoordt op de hier te voor geſtelde Propoſitie by Sijn Hoogheyt den dertichſten Junij ghedaen aen ende in de Vergaderinge der Staten van Hollandt.

ED. GR. MOG. HEEREN;

BUrgemeeſteren ende ſes en dertich Raden der Stadt Amſterdam, gheſien hebbende de ſchriftelijcke Propoſitie den *dertichſten* Junii laetſtleden ter Vergaderinge van U Ed. Gr. Mog. overghelevert by *Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orangie, ende dat in de ſelve wordt ghelaecht, oock reparatie verſocht, over eenige bejegeninghen, die hoochged. *Sijn Hoogheyt* ſouden zijn ontmoedt door en van wegen de Regeringen van deſen Staet; komen met leetweſen te ervaren, dat de goede en oprechte intentie die haer A. A. ghehadt hebben in alle het geen, waer op de voorſeyde Propoſitie is ſtaende, deſer wijſe opgenomen wort voor een ſubject van klachten ende onbenoegen, ende ſulcx hoewel haer A. A. geerne gheſien hadden, dat alle het geen hier ontrent was voor gevallen, in ſtilte ware voor by gegaen; gelijck haer A. A. oock getracht hebben door hare Gedeputeerden *Sijn Hoogheyt* daer toe te diſponeren, ende de contentement te geven; Soo vinden ſy nochtans haer tegenwoordich genootdruct tot haer A. A. ontſchuldinge ende Juſtificatie, aen U Ed. Gr. Mog. te preſenteren en voor te dragen het navolgende, te meer, aengeſien de voorſz Propoſitie by gedructe Copye over al onder de Gemeente is geſtroyt; met vertrouwen dat daer uyt ſal blijcken, dat haer A. A. aller wegen in deſen anders niet voorgehadt hebben, dan neffens handthavingen van de Wettighe ordre van de Regeringe, ende deſer Provincie ende harer Stadts gerechtigheyt, aen *Syn Hoogheyt* alle ſchuldige reſpect ende eer te defereren.

Het is dan ſulcx dat de gemelte Heeren Burgemeeſteren ende ſes en dertich Raden, na langh verwachten van een vruchtbare uytkomſte in de noodige deliberatie, die de Vergaderinge van U Ed. Groot Mog. ſoo geruymen tijdt hebben gheoccupeert ontrent den Staet van Oorloch, gheſien hebbende de Reſolutie by Uwe Ed. Groot Mog. genomen den *vierden* Junii laetſtleden, ende ordre in conformatie van die ghegeven, om onbetaelt te laten ende reſpectivelijck voor gelicentieert ende gereduceert te houden eenighe Compagnien van de repartitie van Hollandt: Soo hadden haer A. A. vertrout, dat de andere Provincien ende hare Gedeputeerden ter Generaliteyt in deſen, behoorlijck erkendt ſouden hebben de wettige Macht van U. Ed. Groot Mog. midtsgaders des hoochdringende redenen ende motiven, die U. Edele Groot Mog. tot het nemen van de voorſchreve Reſolutie hadden bewogen ende genoechſaem gheneceſſiteert, ende dienvolgende de ſelve met het effectueren van haer ghereſolveerde, onverhindert ſouden hebben laten ghe-worden.

Doch ſyn haer A. A. buyten vermoeden na het ſcheyden van U. Ed. Gro. Mo. leſte Vergaderinge geadverteert dat de welgemelte Heeren Gedeputeerden van de andere Provincien ter Generaliteyt op Pinxter Dagh den *vijfden* Junii hadden ghelieft de voorſchreve U. Edele Groot Mogende Ordre door aenſchryvinghe aen de Commandeurs, Capiteynen ende Solliciteurs te contramanderen, ende te decerneren een ſeer aenſienlijcke Beſendinghe aen alle de Steden ende Leden van Hollandt, om de ſelve met alle bedenckelijcke redenen te dimoveren van de meer geſeyde U. Ed. Groot Mog. Reſolutie, ende dat *Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orangie in Perſoon de voorſchreve Beſendinge ſoude helpen bekleden, neffens eenige Heeren uyt de Vergaderinge van haer Ho. Mog. ende den Raedt van State, ghevende de ſelve met eenen aen *Sijn Hoogheyt* een ſeer bedenckelijcke authoriſatie, ten aenſien van de Provincie van Hollandt, Steden ende Leden van dien.

Oock dat *Sijn Hoogheyt* ende de andere Heeren in deſe Beſendinghe zijnde, alrede uyt den Hage ten voorſz eynde waren vertrocken, niet tegenſtaende de aenweſende Heeren Gecommitteerden van U. Ed. Gro. Mog. al vooren den *ſevenden* Junii ter Generaliteyt formelijck hadden verſocht, dat de ſelve Beſendinge als een nieuwigheyt, buyten de ghewoonlijcke ordre van de Regeringe, daer uyt niet geſien was yet vruchtbaers te ſullen volgen, nagelaten of immers opgehouden mochte worden, met preſentatie van de Vergaderinge van U. Ed. Gro. Mog. te convoceren ſoo haeſt doenlijck ware, om aen de ſelve voor te dragen het geen men ghemeent was aen de particuliere Steden ende Leden van dien te proponeren.

De hoochwichtigheyt van alle 't welck de Heeren Burghemeeſteren heeft doen noodich achten, om hier over tijdelijck met de Vroetſchap deſer Stadt te delibereren, ende hebben over ſulcx den *thienden* Junii daer aen volgende, tot dien eynde Vergaderinge gheleyt ende aldaer eenſtemmelijck met gemelte Vroetſchap verſtaen dat de voorgeſeyde Beſendinge van haer Ho. Mog. aen de Steden ende Leden in 't particulier, beſonderlijck in een ſake raeckende de deliberatie van de Provincie in 't ghemeen, ende ghekant tegens des ſelfs Reſolutie, niet en konde worden gheadmitteert, ende ter audientie ontfangen, ende dienvolgende een Beſendinge ghedecerneert, om hoochged. *Sijn Hoogheyt* te gemoet te reyſen en van Stadtswegen aen te dienen, dat men *Sijn Hoogheyts* Vorſtelijck Perſoon, noch de andere Gedeputeerden als geen andere qualiteyt bekleedende dan Gedeputeerden van haer Hooch Mog. ter audientie in de Vroetſchap, nochte ſelfs binnen de Stadt, niet en ſoude konnen toelaten.

Ende ſonder dat haer A. A. noodich achten haer verder te eſlargeren op de redenen, die haer in deſen hebben gemoveert, ſullen ſy haer gedragen, aengaende de deuchdelijckheyt ende ondeuchdelijckheyt ende het ſware gevolch van de voorſz Beſendinge, tot het geen wegens de Regeringe van deſe Stadt in den Jare 1639. in ghelijcke ghelegentheyt (hoewel die van minder bedenckelijckheyt was, ten aenſien *Sijn Hoogheyt* niet Perſoonlijck gevoecht gingh in de Commiſſie, maer alleen eenige Hollandtſche Heeren, die het in allen ghevalle tegens haere Principalen hadden te verantwoorden) aen U. Ed. Gro. Mog. omſtandelijck is ghededuceert volgens de Copye hier nevens gaende, ende het geen in conformatie van dien by de Gecommitteerde Leden van U. Ed. Groot Mog. ſpecialijck op het tegenwoordich ſubject voor advys is in ghebracht, daer inne beſtaende dat by Reſolutie van U. Ed. Groot Mog. de bewuſte Beſendinge met den ghevolge van dien, als buyten exempel ende tegen ordre ende forme van de Regeringe dient te worden geimprobeert, ende van gelijcken by Reſolutie vaſt geſtelt dat de Steden deſer Provincie in het toekomende ſodanige Beſendinge niet en ſullen hebben te defereren, of in de heuren te admitteren of toe te ſtaen: dat oock deſe improbatoire Reſolutie van haer Ed. Gr. Mo. ter Generaliteyt ſal dienen te worden genotificeert, ende ten Regiſtre aldaer aengeteeckent; ende van gelijcken aldaer formele verklaringe dient te worden gedaen ende geregiſtreert, dat in 't toekomende de Steden der Provincie ſoodanige Beſendinge in den heure niet te ſullen admitteren of toeſtaen, en dat daerom ſeer ſerieuſe aenmaninge dient te werden ghedaen, ten eynde de Provincien na deſen tot ſodanige Beſendinge geen gront en leggen of oyt ondernemen de ſelve te decerneren; om reden daer toe nae te voegen, en eyntelijk dat aen alle Provincien ſerieuſe en wel geraiſoneerde brieven dient te werden geſchreve, en van d'ſelve

omſtandelijck te kennen gegeven de redenen ende motiven, waeromme de voorſz beſendinge by Reſolutie van haer Ed. Gro. Mog. is geimprobeert, ende voor het toekomende niet aennemelijck by de Steden deſer Provincie is verklaert te weſen, welcke alle zijn de eygen woorden van 't voorſz advijs.

Ende alſoo der ſelver ghemelde Burgemeeſteren ende Raden met leetweſen ende verwonderinge moeſten ſien dat ſijn hoochgedachte *Hoogheyt* door aenradinge van ſodanige Perſonen, die ſulck niet en betaemt, tot het aennemen van duſdanige beſendinge ſich hadde laten gelieven in te wickelen, ende ghemerckt men niet min *Sijn Hoogheyt* dan de andere Heeren Gecommitteerden in de voorſz Beſendinge ende Commiſſie niet en konden erkennen.

Soo hebben haer A. A. uyt reſpect tot hoochgedachte *Sijn Hoogheyt* ende des ſelfs dienſt, om de ſelve van den aengenomen Commiſſie waer het mogelijck te dimoveren, ende voor te komen het refuſeren van audientie, goet ende noodich gevonden *Sijn Hoogheyt* te gemoet te beſenden, ende aen te dienen de voorſz Reſolutie, met vertooch van de pregnante redenen die de Heeren Burghemeeſteren ende Vroetſchap in 't nemen van de ſelve hadden ghepermoveert ende by gevolge ſerieuſelijck te verſoecken, dat *Sijn Hoogheyt* geliefde de begonnen reyſe af te breecken, aengeſien de ſelve ende de andere Gecommitteerde Heeren, in de qualiteyt van hare Commiſſie, in de Vroetſchap ende in de Stadt niet en ſouden mogen werden ontfangen.

Welcke aendieninghe ende vordere Officien door de Heeren Burgemeeſteren *Waveren* ende *Haſſelaer* gedaen zijn binnen de Stadt *Gornichem*; ende ſijn haer E. E. nae gedaen rapport, daer over bedanct.

Dan alſoo de ſelve by *Sijn Hoogheyt* wierde inghenomen als ofte de intentie van de Heeren Burgemeeſteren ende Vroetſchap ſoude ſijn geweeſt ſijn Princelijck Perſoon binnen haer Stadt ſimpelijck niet te admitteren, ook in conſideratie van ſijn digniteyt van Stadthouder van de Provincien: Soo hebben gemelte Heeren, tot elucidatie van haer A. A. goede meeninge, formelijck verklaert, ſulcx t'eenemael gheloigneert te zijn van de minſte gedachte van haer A. A. ſoo verre als het Ooſten van het Weſten, maer dat *Sijn Hoogheyt* als Stadthouder van de Provincie, van de Regieringe van Amſterdam hadde te verwachten de grootſte eer ende reſpect, die men konde deſideren, en dat het verſtant van den Raedt, alleen was *Sijn Hoogheyt* niet te konnen admitteren in aenſien van de voorſz Commiſſie.

Ende mits dien alſoo de Heeren Burgemeeſteren naemaels werden gheadverteert, dat *Sijn Hoogheyts* voornemen was gebleven om de voorſz haer Stadt te beſoecken, met intentie om op de voorſz Commiſſie ende Credentie-Brieven van haer Ho. Mog. echter ter audientie toegelaten te worden: Soo hebben haer A. A. ende Vroetſchap wederom daer by gheperſiſteert, datmen niet bevoecht noch vermogens was de voorſeyde audientie in te willigen, ende goet gevonden andermael *Sijn Hoogheyt* te beſenden, om haer deſe Reſolutie voor te dragen, en om voorſeyde redenen noch ſerieuſelijck te verſoecken, de Stadt in deſe Commiſſie voor by te gaen, met betuygeniſſe nochtans van ſchuldige bereytwilligheyt, om *Sijn Hoogheyt* buyten deſe qualiteyt, als Stadthouder met alle reſpect ende eerbiedeniſſe te ontfangen, tot deſen eynde ſijn den *een en twintigſten* Juny aen *Sijn Hoogheyt* gecommitteert de Heeren *Geelvinck* oudt Burgemeeſter, ende *Spiegel* præſiderende Schepen, met een Secretaris, welcke tot *Edam* aen *Sijn Hoogheyt* beleefdelijck hebben voor ghedragen de voorſz Reſolutie ende verſoeck ende teffens uyt den naem van hare Heeren Committenten aenghedient, by aldien *Sijn Hoogheyts* geliefte ware binnen de Stadt te komen als Stadthouder, dat haer A. A. begeerlijck ſouden waernemen de occaſie van *Sijn Hoogheyt* alle proeven van dienſtwilligheyt ende reſpect te bewyſen.

Ende dewijle *Syn Hoogheyt* hier op tot beſcheyt geliefde te voegen, te ſullen komen met de andere Heeren Gecommitteerden met alle de qualiteyten, die *Sijn Hoogheyt* tegenwoordich bekleede, ſoo is by gemelde Heeren daer op geantwoort, dat *Sijn Hoogheyt*, komende in de Stadt, aengeſien ende ontfangen ſoude worden als Stadthouder, ende verſocht, dat haer A. A. mochten weten de tijdt wanneer *Sijn Hoogheyt* aldaer was te verwachten.

Hier op den volgenden dach, weſende den *drie en twintichſten* Juny, hoochgedachte *Sijn Hoogheyt* neffens meer welgemelde Heeren Gecommitteerden, binnen de voorſz haer Stadt gearriveert, en voor ſijn Perſoon met de geheele Burgerie in Wapenen, en alle vordere ſchuldige betooninge van reſpect, door de Heeren Burgemeeſteren verwillekomt ende ontfangen.

Doch alſoo hoochgedachte *Sijn Hoogheyt*, niet tegenſtaende de voorſz Officien gheliefde te verklaren aen de Heeren Burgemeeſteren, neffens de andere Gecommitteerden van haer Ho. Mog. aldaer ghekomen te zijn, om in gevolge van hare Credentialen, 't geen van haer Commiſſie was in de Vroetſchap te proponeren, verſoecken de dienvolgens audientie; ſoo is het ſelve om voor verhaelde reden geexcuſeert.

Des dan ook te meerder reden was, in conſideratie van de *Læſie*, die de hoogheyt ende reputatie van U. Ed. Gro. Mog. Provincie in deſe Commiſſie was geſchiedt, naerdemael de Heer *Alexander van de Capelle*, Heer van Aertsbergen, wegen de Gecommitteerden van haer Ho. Mog. het woort voerende, volgens rapport van de Gedeputeerden der Stadt Dordrecht, in de Vroetſchappe aldaer met ſeer ſcherpe, bittere ende onverdraghelijcke woorden verklaert hadde, dat ſy Heeren Gedeputeerden geen contentement konden nemen in de dilatoire antwoorde op giſteren aen *Sijn Hoogheyt* gegeven, ende van Dordrecht niet en ſouden vertrecken voor ende al eer de Heeren van den Oudt-Raedt ronde verklaringhe aen haer hadden gedaen, of ſy wederom wilden komen in de Unie, daer ſy uyt gegaen waren, ende ook op hare Propoſitie ſouden hebben bekomen een nette, korte, poſitive, cathegorique ende peremptoire antwoorde by gheſchrifte, ende dat beneffens dien ook de voornoemde Heeren van Dordrecht prompte ende effective reparatie ſouden hebben ghedaen van de verbreeckinge van de Unie, daer aen ſy haer, beneffens de andere Leden van Hollandt, hadden ſchuldich ghemaect, ende daer over ſtrafbaer waren aen lijf ende goet, ende dienvolgens uyt krachte van 't *drie en twintichſten* artyckel van de Unie, conform de exempelen daer toe geallegeert, in haer perſonen ende goederen arreſtabel, ende convenibel voor alle Heeren Rechten ende Gerechten; verklarende vorder de voorſz Heer *van Aertsbergen*, dat de meer gemelte Heeren Gedeputeerden by faute ofte uytſtel van reparatie, noch andere tale ſouden moeten houden, daer van noch nadere openinge ſoude werden gedaen.

Het heeft dan ook ghelieft hoochged. *Sijn Hoogheyt* de voorſz inſtantie voor ſoo verre te laten beruſten ende te verſoecken in de Vroetſchap ter audientie gheadmitteert te worden als Stadthouder van Hollandt, ſonder nochtans af te leggen de voorſz qualiteyt van Gecommitteerde, edoch verklaert gemeent te zijn aldaer te ſpreecken over het geen *Sijn Hoogheyt* tot Gornichem voornoemt door den Heer *van Waveren* was aenghezeyt, uyt den naem van de Regeringe van deſen Staet, ſonder des nader te ſpecificeren.

Ende alſoo *Sijn Hoogheyt* haer niet geliefde te laten dimoveren van dit verſoeck, ook niet verder openinge te doen, aengaende 't geen *Sijn Hoogheyt* geliefde te proponeren, op dat de Burghemeeſteren daer op aen de ſelve mochten doen ghenoechſaem contentement, ende kennen ofte het noodich ende vereyſt ware de Vroetſchap daer ove te beroepen; ſoo hebben de ghemelde Heeren aengenomen de begeerte van *Sijn Hoogheyt* met de Heer *Valckenier*, haer Collegie, die Preſident ende vermits indiſpoſitie, niet tegenwoordich was, te communiceren.

Ende hoewel haer A. A. aen haer hadden de authoriteyt om ontrent het verſoeck van audientie by haer ſelven te diſponeren, ſoo hebben haer A. A. nochtans, tot haer meerder decharge hier over met de Vroetſchap ghedelibereert, ende der ſelver advijs ongheraden gevonden *Sijn Hoogheyt* in de voorſz Commiſſie in de Stadt geko-
men weſende, ontrent een ſaecke, aen de ſelve Commiſ-
ſie

ſie dependerende, audientie in de volle Vroetſchap te verleenen, ende is derhalven goet gevonden de Heeren Burgemeeſteren, neffens vijf van de Raden te verſoecken en committeren, om het ſelve beleefdelijck te excuſeren.

Welcke Heeren de voorſz excuſe aen hooghgedachte *Syn Hoogheyt* gedaen hebbende, daer nevens tot der ſelver meerder ſatisfactie, hebben verſocht, indien *Syn Hoogheyt* yetwes ontrent de voorſz ſaecke oft anderſints hadde te proponeren, daer van aen haer E. E. openinge te doen, met aenbiedinge van het ſelve getrouwelijck aen de Vroetſchap te rapporteren, welcke daer op geneyght ſouden zijn te geven alle doenlijcke ſatisfactie.

Maer gemerckt *Syn Hoogheyt* niet geliefde te condeſcenderen de verſochte openinge te doen, dan in de volle Vroetſchap, hoewel de Heer Burgemeeſter van Waveren aen preſenteerde daer *in loco*, voor ſoo veel ſijn E. aenging, het gepaſſeerde tot Gornichem te verantwoorden, ende daer van te doen contentement: ſoo zijn de gemelde Heeren, nae repetitie van haer voorſz verſoeck ende aenbiedinge van *Syn Hoogheyt* geſcheyden.

Dat nu deſe *laetſte excuſe* van audientie, in manieren als verhaelt, in de voorſz Propoſitie over 't geduyt ende aengeklaeght, als of daer mede gemanqueert ſoude zijn in het reſpect 't gunt de Stadthouder is competerende, daer op konnen gemelte Heeren Burgemeeſteren ende Vroetſchap tot haere decharge niet verbergen tot antwoort te voegen, dat naegeſien zijnde de Commiſſie, by u Ed. Groot Mog. aen *Syn Hoogheyt* gegeven, daer in wel bevonden wort, dat de Stadthouder gehouden is voor teſtaen, te bevorderen, ende bewaren, *de Hoogheyt, Gerechtigheyt, Privilegien ende welvaren van de Landen, Leden, Steden ende Ingeſetenen, mitsgaders 't gebruyck van de Chriſtelijcke Religie, de ſelve te conſerveren en te beſchermen van alle overlaſt ende foule, diſordre ende oneenicheyt, ſbreuck ende ſchade, voorts in den voorſz Lande te doen gebruycken ende adminiſtreren Recht ende Juſtitie allen den geuen die ſulcx verſoecken ſullen, ende te doen Executeren, alles aengaende ſaecken van Juſtitie, met advijs van de Preſident ende Raden van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, vorders nae genomen advijs van den gemelten Hove te verleenen Brieven van gratie ende remiſſie, ende aengaende de ſaecke van Oorlogh ende Politie van de voorſz Landen, by goet duncken van de ſelve Heeren Staten of met advijs van der ſelver Gecommitteerde Raden in conformiteyt der ſelver Inſtructie; de Burgemeeſteren, Schepenen ende Wetten veranderen nae behooren, achtervolgende de Privilegien van de reſpective Steden ende plaetſen, &c.* Maer dat de ſelve eenigh Recht ſoude hebben, om uyt krachte van de ſelve Commiſſie in de reſpective Vroetſchappen te mogen compareren, wort in het minſte niet gerept, ſulcx dat dies aengaende oock in 't regard van den Gouverneur ende Capiteyn Generael moet nagekomen worden, 't geen tot noch toe, ten regard van een yder in 't byſonder gebruyckelijck is geweeſt, namentlijck ſoo de ſelve yetwes in de Vroetſchap te proponeren heeft, ſich eerſt moet addreſſeren aen de Heeren Burgemeeſteren, om aldaer dies aengaende openinge te doen, ende audientie te verſoecken, den welcken oock toeſtaet te oordeelen of de verſochte audientie behoort toegeſtaen te worden (alſoo alle ſaecken niet en ſtaen tot kenniſſe van de Vroetſchap) ende ſoo niet, moet dienthalven nemen patientie, ſonder eenige offentie van kleynachtinge, alſoo Burgemeeſteren ſulck Recht alleen is competerende.

Oock ſoo geven haer A. A. u Ed. Groot Mog. in bedencken, of het niet ſoude zijn van ſeer ghevaerlijcken gevolge, ſoo wanneer de ſelve uyt Souvereyne macht yets reſolverende, de Gouverneur ofte Stadthouder ſulcx niet wel gevallende, *na ſijn appetijt* ſoude vermogen in de reſpective Vroetſchappen rontſomme te reyſen, om de ſelve in 't particulier met ſijn authoriteyt te intimideren, als in deſen door den Heer van Aertsbergen, als vooren verhaelt, gepooght is te doen, ende daer toe audientie in de ſelve te begeeren, ſonder dat ſulcx ſoude mogen worden geexcuſeert.

Waer tegens geen exempelen van *Syn Hoogheyt* Predeceſſeurs ghedurende deſe Regieringe in de Stadt van Amſterdam ter contrarie gealligeert veel min beweſen ſouden konnen worden, ende dienvolgende ſeer abuſijf, onder reverentie, door quade onderrichtinge in de voorſchreve Propoſitie van contrarie ghebruyck mentie ghemaeckt is geweeſt, zijnde de hooghſte Regieringe niet den Heere Stadthouder, maer U Ed. Groot Mog. Vergaderinge bevolen.

Dit is dan, Ed. Groot Mog. Heeren, 't geen gemelte Burgemeeſteren ende ſes en dertigh Raden geperſt zijn geweeſt tot haere noodige defenſie voor te dragen, niet alleen haer in 't particulier, maer oock het recht van U Ed. Groot Mog. in 't gemeen raec ende, waer uyt ſy willen vertrouwen dat *Syn Hoogheyt*, het ſelve nader overwegende ende de reden plaetſe gevende, ſal oordeelen, dat by de Heeren van Amſterdam in deſen niet als na ordre van de Regieringe, ende ten reſpecte van de *Hoogheyt* van deſe Provincie, gedaen is, ende in plaetſe dat verſocht wort reparatie van haer A. A. dat de ſelve met meerder fondament ſouden konnen klagen ende verſoecken reparatie van de indracht, die de Regieringe van Hollant in 't gemeen, ende de Stadt van Amſterdam in 't byſonder, is aengedaen, door die gene, die *Syn Hoogheyt* geamiceert ende gheraden hebben tot het aennemen van de voorſz ongefondeerde beſendinge en executie van dien, ende ſpecialijck dat in 't regard van den voorſchreven Heer van Aertsbergen, over de geledens onlijdelijcke injurie verſocht ende gheobtineert worde reparatie ſulcx ende daer 't behoort, zijnde de Reſolutie van U Ed. Gro. Mo. na voorgaende menichvuldige inſtantien, ter Generaliteyt gedaen, ghefondeert gheweeſt niet tegens de Unie, maer op het goet recht van U Ed. Groot Mog. in gelijcke ſaecken tot noch toe gebruyckt, gegront, boven de nootſaeckelijckheyt op de billickheyt, dat deſe Provincie, gedurende den Oorloge, haer meer geevertueert hebbende als eenige van de andere Provincien, boven haer vermogen, om de geſamentlijcke vryheyt van de reſpective Provincien te bekomen, ende de ſelve tegenwoordich door Godes ſegeninge verkregen hebbende, niet gaerne ſoude ſien, dat, gedurende de Vrede, de ſelve door verloop van hare finantien ſoude komen te vervallen, maer een gereguleerde Militie tot ſeker getal, bequaem tot defentie van het Landt, te onderhouden, wel betaelt ende wel gemonſtert, op dat de onlydelijcke fraude, daer inne tot noch toe gepleeght, ſouden geweert mogen worden, ende daer nevens door middel van dien de goede Ingeſetenen, groote laſten ende beſwaerniſſen van Impoſitien ende anderſints tot noch toe ghedurende den Oorlogh gedragen hebbende, metter tijdt, ſoo veel mogelijck is, mede eens ſouden mogen worden verlicht, als alreede geſchiet is in eenige andere Provincien, ende komen te ſmaecken de vruchten van de tegenwoordige Vrede. Het welck by langer aenhouden van de voorige onnoodige ende ongereguleerde Militie, onmogelijck ſoude zijn.

Tot beſluyt hier by voegen dat haer A. A. verwondert zijn, waeromme de offenſie tegens haer in 't particulier is opgenomen geweeſt, ende niet ten regarde van eenige andere Steden, nademael *Syn Hoogheyt* by ſchriftelijck rapport ter Generaliteyt dies aengaende gedaen, verklaert heeft, dat meer andere Leden van U Ed. Groot Mog. Vergaderinge gelijcke audientie hebben geweygert.

Ter Ordonnantie van haere Achtbare, Getepckent/
Gerard Hulſt.

De ſaecken aldus ſtaende / ende yder dunckende dat hy ſich genoech geclargeert hadde / ende voort niemant den anderen willende wijcken / ſoo heeft Syn Hoogheyt genomen een wittige Reſolutie / om namentlijck te ſaiſeren eenige Leden der Vergaderinge van Hollandt / ende met Wapenen te dwingen de Stadt Amſterdam. Hy hadde tot dien eynde ſeer ſecretelijck uptgeſonden / al eenige dagen te voor / Patenten aen verſcheyde Compagnien te paerde / tot Nimwegen / Arnhem / ende elders / om Saterdach 's morgens den 30 Julij heel vroech / te zijn voor de Poort van Amſterdam. Het Garniſoen tot Uptrecht trock Vrydaechs des avonts upt / onder pretext / dat de Princeſſe Royale ſoude ingehaelt worden. Graef Wilhelm was Vrydaechs den negen en twintichſten Julij

nae

nae de middach uyt den Hage getogen / ende bevont sich naer middernacht tot Abkou ; alwaer de Heer van Somersdijck en de Baron van Dona met vier Compagnien Kupteren ter gesetter tijdt wel aenquamen ; maer de andere Kupterie van Nimwegen ende Arnhem was op de Veluwe verdwaelt gheweest / welcke schuldt ghewozpen wierdt op den Ritmeester Mom, hoewel de Heer van Somerdijck de geene was die de gheheele Troupen Commandeerde. Het abuys was ooch dat Mom anders geen kennis hadde van het dessepngh / als dat hy het volck bzengen soude tot Abkou, geen last hebbende om Passagiers op te houden / waer dooz het gebeurde dat de Hamburger Bode ofte Loper komende onder syne Troupen / niet wiert opgehouden / maer syn cours loopende / quam des mozgens vzoech tot Amsterdam / ende bzacht aldaer eerst aen de Post-Meester by de Beurs / daer na aen den Heer van Swieten Burgemeester aldaer de tijdinge / dat hy onder eenige dupsent Kupters / seggende dat het Lottringsche waren / in den dageraet hadde gereden / en dat se naer Amsterdam quamen. De selve Burgemeester ontboodt de Majoor / liet de Val-bzuggens optrecken / ende de Wacht verstercken / ende voozts op het Stadt-Huys gaende / dede ozdze stellen (zijnde alleen van de Burghemeesteren by der handt / de ander ofte van huys ofte kranck ofte doodt zijnde) datter Geschut op de wallen / ende de Burgerie in de wapenen gebzacht wierden.

Ondertusschen quamen de andere Troupen Kupterie ooch aen / ende naer ghehoudene krijchsraedt / trock Gzaef Wilhelm voozt ende quam tamelijck laet dooz de middach langhs den Amstel tot dicht dooz Amsterdam ; syn dessepn ende last was gheweest om met ghemack de Sint Anthonis-Poozt in te rijden / alsoo men tot Amsterdam niet gewoon was sonderlingh wacht te houden / veel min pemant te bzagen van waer hy quam / supposerende dat nu alsoo wepnich als te dooz pemant daer in hem belet soude doen / bysonder als het noch vzoech / en wepnich volck by de handt was. Seecker Fzans Capitepn Majoz Jentilot, was Wydaechs des abondts met vijftich by hem selfs uyt alle Natien (de Pzins hadde op hem begeert hy soude alleen Fzansche nemen / maer om niet de selve Natie al te odieux te maecken / soo badt ende verkreech hy dattet uyt alle Natien mochte zijn) uytgelesen Soldaten / doch veel Officieren daer onder / met zijd-geweer ende sack-pistolen gewapent / van Uytrecht in een Vzacht-schuyt getogen / met last om des mozgens te zijn dooz Amsterdam, ende de Poozt ingaende met alle beleefthept sich meester te maecken van de Poozte. Hy heeft my selfs gesept last te hebben gehadt / geen hostiliteyt te doen / ooch niet te schieten al wierde schoon op hem gheschooten. De Kupterie alsoo binnen rijdende / hadden last geen ooch niet de alderminste hostiliteyt te thoonen / ooch niet wanneer op haer gheschoten wierdt / weder te schieten (ten ware de Burgerie het gzof maecken ; want dan was van rechtswegen / defensie ghevzoloft ende van den Pzins toegelaten) maer aen yeder een te seggen / dat sy quamen als vzienden ten besten van de Stadt ende van den Staet / om eenighept ende vzede te conserveren tusschen de Pzovincien in 't gheneraet / ende de Leden van Hollandt in 't particulier. Ende alsoo gemachelijck ende met goede ozdze voortrijdende souden hebben beset ende inghenomen het Stadt-Huys ; waer op Syn Hoogheyt soude volgen / ende eenige / hem quaetwillige / Raetslieden uyt de Magistraet ende Vzoetschap removerende / de andere ghebzacht hebben tot eenparighept met de andere Pzovincien op de swebende differenten.

Yder Ritmeester hadde ooch twee of dziehondert ducaten aen Gout by hun / om de Kupters die veel ofte alle schielijck ende sonder geldt ofte pzovisie te paerde waren gheseten / noodzuftich verschot te doen tot haer onderhoudt. Men seyde ooch / om een ander van het gemeene volck / die haer aen de Poozte soude willen opposeren / daer dooz te stillen ende aen de handt te krygen.

Jantilot was wel in tijdts op het Rendebous ; maer vernam Gzaef Wilhelm niet / om reden hier dooz gheseyt. Gzaef Wilhelm eyndelijck komende en de Poozt gheslooten / ende de Stadt in alarm bindende / heeft niet ghetenteert ; insendende seecker Bzief van Syn Hoogheyt dooz een Edelman aen de Magistraet / hier naervolgende.

ERentfeste, Voorsienige seer discrete bysondere goede Vrienden ; Lestmael in u Stadt zijnde, voor den dienst van 't Landt, sijn wy so vreemt van U L. bejegent geweest, dat om diergelijcke niet meer onderworpen te wesen, hebben Graef Willem van Nassau met sijn byhebbende Troupen in U L. Stadt willen schicken, met ordre, om alles daer in ruste te houden, op dat het gene wy U L. noch voor te dragen hebben, den dienst van't Landt raeckende, ons niet door eenige qualijck geintentioneerde en kome belet te worden. Daer toe wy dan van U L. begeeren de goede handt te willen houden. En ons hier op verlatende, bevelen wy U L. in de protexie des Alderhooghsten, ende verblyven U. L. goeden Vrient.

Onderstont G. P. D'ORANGE.

Gedateert Hage, den 29. July 1650.

Daer op by de Magistraet gedelibereert zijnde / zijn des namiddaeghs uyt de Stadt in een gewapent Jacht uytgekomen de Heeren Huydekooper Heer van Marseveen ende Schepen Verdoes, gelant zijnde op den Amstelwegh / dooz de Hofstede van Sr. Dirck Wittiers ghenaemt Welna, hebben sy ghevonden Syn Excellentie Gzaef Willem geaccompagneert zijnde met alle de Officieren staende in een ronde kzing onder den blauwen Hemel / ende na gedane reverentie sepde de Heer Huydekooper ;

Hoochgebooren Heer, 't is ons leet, dat wy Syn Excellentie in dusdanige ongelegentheyt moeten komen congratuleren:

DE Heeren Burgemeesters is wel ter handt gekomen de Missive van *Sijn Hoogheyt* den Prins van Orangie van desen *negen en twintichsten* Julii, door Syn Excellentie in haer Stadt gheschict, doch hadden wel gewenst de selve so aensienlijck niet ware geaccompagneert geweest, waer over de Heeren Burghemeesters noodich hebben gheacht datelijck den Raedt te vergaren, om haer Achtbaerheden het selve te communiceren en te helpen resolveren een antwoort na vereysch van saecken, waer over dienstich geoordeelt is, uyt de haren te committeren, den Heer *vander Does*, en Mijn, om Syn Excellentie tot antwoort toe te voegen, dat hare Achtbaerheden (vernemende dat dusdanigen aental van Ruyteren ende Knechten marcheerden nae hare Stadt) dadelijck eenen Expresse hebben afgevaerdicht na hare Gedeputeerdens, ende aen hare Ed. Groot Mog. althans in 's Graven-Hage vergadert zijn, om daer op te versoecken haer Ed. Groot Mog. raedt ende ordre, sulcx dat hare Achtbaerheden sonder het selve hoochwichtich advijs, als noch heel onbequaem zijn de Missive van *Sijn Hoogheyt* te kunnen beantwoorden, ende versoecken ondertusschen ganssch vriendelijck ende ernstelijck, dat Syn Excellentie middelerwyle hare Stadt verschoone, ende oock niet nader en approchere, ofte anderfints hare Achtb. genootsaeck sullen wesen hare Stadt met alle moghelijcke middelen ende Wapenen die Godt ende de natuyr haer Achtb. heeft verleent, te defenderen.

Syn Excellentie over dit onverwacht antwoordt altereerende / sweerh eenen gerupmen tijdt langh stil / waer over de Heer Huydekoper goet vondt syn discours te herbatten / seggende :

Myn Heer, het geen wy Syn Excellencie hebben aengedient, is volkomelijck den last van onse Heeren Principalen, ende voor soo veel my in 't particulier aengaet, soude Syn Excellentie wel vriendelijck ende dienstelijck derven raden, sich met de beste commoditeyt te retireren, alsoo U Excellentie alhier niet sonder groot ghevaer is, te meerder, om dat wy hebben een Stadt vol alderley Natien ende wonderlijcke humeuren, die, komende uyt te bersten, wel yets by der handt soude nemen dat U Excellentie ruyneus, en ons lichtelijck niet aengenaem soude

de weſen, want aldaer ſodanigen tael wort geſproocken, dat de Heeren Regeerders niet ſoude konnen ledich ſtaen, maer ghenoorſaeckt ende ghedwongen worden, die middelen ende Wapenen te gebruycken, die Godt ende de natuyr haer Achtb. heeft belieft te verleenen.

Syn Excellentie hier op wat ſwygende / gaf tot antwoordt:

Het geen by my is ter handt ghenomen, is niet anders als door laſt ende wil die *Sijn Hoogheyt* heeft belieft te bevelen, ick ſal niet laten dit ſelvige *Sijn Hoogheyt* te rapporteren.

Waer op een ſatſoenlijck ende vriendelijck affſcheydt aen weder zijde genomen zijnde / zijn de Gecommitteerden weder gekeert na haere Principalen / ende Syn Excellentie retireerde ſich voort nae Oudekercke.

In de Stadt daer tegens wierdt de Trommelen geroert / volck aenghenomen tegen thien ſtuyvers daechs / ende eenige Uytleggers ten Oorlooge gequipeert ende op het Y gelept. Sy ſchreven aen de Steden van Hollant / de ſelve verſoeckende haer Gecommitteerden te ſenden / ende de Vergaderinge te leggen in Amſterdam.

Dit alſoo op gemelde Saterdach geſchiedende tot en voor Amſterdam / ginckt in den Haech niet min vreemt toe / des morgens ontboodt Syn Hoogheyt eenige Heeren om by hem te komen / ghelijck dickwils ghe ſchiede / namentlijck de Heeren de Wit van Dordrecht / de Wael ende Reuyl van Haerlem / Duyſt van Voorhout van Delft / Keyſer van Hoorn / ende Stellingwerf van Medenblijck.

De ſelve d'een voor d'ander na inghelaten wordende voor de Anichambre in de Kamer daer Syn Hoogheyt gemeenlijck audientie gaf / vonden aldaer den Luytenant Colonel van de Gardes Mereren, die de ſelve d'een nae d'ander aenſeyde / dat Syn Hoogheyt hem belaſt hadde de ſelve in arreſt ende hechtenis te nemen / den ſelven dan voortaen eenige Soldaten overghevende / om yder in een Kamer apart / ende yder met drie Soldaten ingheſloten te worden. Dit omtrent te acht of negen uyren gedaen zijnde / ontboodt Syn Hoogheyt den Raedt-Penſionaris Catz, die binnen komende / den Prins vont mettet rapier aen de zijde / hem ſeggende met eenige ontſteltenis. Myn Heer Catz, ghy ſult verwondert zijn van 't geen ick gedaen hebbe ende u ſeggen ſal: Ick hebbe niet langer kunnen lyden dat eenighe quaedtwillige tot ondienſt van het Landt hebben ghevoedt de oneenigheyt ende diſcrepantie tuſſchen de Provincie van Hollandt, ende andere. Ick hebbe daer boven (ſiende om hooch / want ſy waren op de boven Kamers gedraeyt) ſes van de principaelſte ſitten, ende ick hebbe geſonden Graef Wilhelm met Ruyters ende Knechten om Amſterdam in te nemen: Gaet ende communiceert het hier beneden aen de Vergaderinghe van Hollandt, ende dat ick ſelfs nae Amſterdam gae. De Heer Catz was niet weynich ghealtereert / ende voechde na de namen van de geſaiſeerde / en verklaerde dat hy de memorie ſwack hebbende / niet wiſte of hy de ſelve ſoude konnen onthouden; daer op de Prins ſeyde / ſchryftſe op, gaende ſelfs in de Galerie pen ende Inckt halen. Ondertuſſchen ſach de Heer Catz eens in 't ſpiegel reaſſeureerde een weynich ſyn coleur ende aenſicht / ende de namen opgeſchreven hebbende / voechde op wat fundament ende laſt / ende met wat kennis Syn Hoocheyt het hadde gedaen; daer op ſeyde hy niet anders als dat hy ſich refereerde tot de Reſolutie van den vijfden Juny / ende tot den inhout van de Unie. De Heer Catz ſich daer mede retirerende / communiceerde het in de Vergaderinge van Hollant / die daer op / niet ſonder groote vreeſe ende alteratie / haer ſepareerende / yder naer haer Stadt togen om op Maendach toekomende weder te komen. Voors daer naer de Heer Bronckhorſt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. preſiderende / na gewoonte by Syn Hoogheyt komende / heeft hy hem verſocht diergelijcke communicatie aldaer te doen in deſer manieren / als dat Syn Hoogheyt uyt kracht van haer Hooch Mog. Reſolutie van den vijfden Juny laetſtleden om veele en wichtige oorſaecken eenige weynige Heeren van Hollant had in arreſt doen nemen / en Syn Excell. Stadthouder met een goet aental Ruyteren ende Soldaten geſonden om ende ontrent de Stadt Amſterdam / waer van ſyn meer hochgemelde Hoogheyt by geſchrifte haer Ho. Mog. nader openinghe ſoude doen / ende de redenen van dien bekendt maecken / ende ſyn haer Ho. Mo. verſocht op morgen nae de predicatie ten elf uyren te willen vergaderen.

Ondertuſſchen quam de geheele Compagnie de Gardes (onder pretext van op de Schyve te ſchieten in de Duynen) in de wapenen / ende beſetteden alle Poorten van 't Hof ſeer ſterck; vier Colonels Compagnien van de Fraenſche / Engelſche ende Schotſe Natien / quamen tegen de middach van Delft / Schiedam / &c. oock in den Hage / als mede twee Compagnien Ruyters. Dit dede alle de Militaire / die dus langh bedroeft waren geweeſt ende gingen als een Os voor de Byl / ſeer verquicken en verheugen; ter contrarie gaf het een groote murmuratie ende droefheyt aen alle Politijcke ende Staets-perſonen / behalven de geen die Hollandt geen goet harte toe droegen; Men ſach nu wel (ſeyden ſy) hoe ſeer eenige Flatteurs van tijt tot tijt de Stadthouders hadden grooter en grooter gemaeckt, haer authoriteyt vermeerderende, en die van de Staten verminderende. Hoe ſy deſen Prins nu hadden ingeſcherpt, het *tibi Roma ſubegerit orbem*, ende datter dan geen Oorlogh gevoert was om onſe vryheyt, maer dat alleen de quæſtie was gheweeſt, of de Koninck van Spangien, dan of de Prins (die nochtans geen de allerminſte prætenſie op den Staet of Souverainiteyt van dien hadde ofte oyt ghemoveert hadde) ſoude regeren? Dat ſelfs onder de Graven van Hollandt de Staten noyt alſoo waren ghetracteert. Dat alle Staetſche Vergaderingen nu maer te vergeefs waren, dewijle ſy geen vrye Landts-Dagen houden, geen vrye ſtemmen gheven konden.

Waer tegens by de andere geſeyt wierdt / datter een eeuwich Verbondt was tuſſchen de Seven Provincien; dat het doen van affſonderlijcke caſſatie was tegen alle oude ghebruycken ende ſtijl van de Regeringe; dat oock niet geheel Hollandt / maer eenige weynige Belhamels dat werck alſoo gedirigeert hadden; dat de ſelve weynige uyt de weech zijnde / de Provincie wel weer tot haer devoir ſoude keeren; dat *extremis malis extrema remedia* moeſten worden gheapplicceert; dat de Staet ſich ſedert diergelijcke extremiteyten ende remedien in 't Jaer achtien niet qualijck bevonden hadde / maer in macht / middelen / ende allerhande welvaert was gezegent; ende dat het nu oock wederom beter ſoude gaen.

Des anderendaechs de Heer Bronckhorſt preſiderende ter Vergaderinghe / heeft tot ſyne decharge aen haer Ho. Mog. bekendt ghemaeckt / dat hy niet en hadde connen het Geſchrift van Syn Hoogheyt van de nadere openinge daer van mentie gemaeckt wierdt in haer Ho. Mog. Notulen van gisteren ende daer van hier te voor is geſept / ende heeft de ghemelde Heer Bronckhorſt hier by gevoecht / dat ſijn meer hoochgemelte Hoogheyt gemeent was dien dach te vertrecken na de Troupes leggende aen / by / ende ontrent Amſterdam / om voorze te ſtellen dat aldaer geen foulen ende diſorze en ghe ſchiedez waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. gereſolveert / het ſelve aen te nemen voor notificatie / ende als noch af te wachten de redenen ende motiven die ſyn meer hoochgemelde Hoogheyt hadde bewogen de voornoemde Heeren te doen arreſteren, mitsgaders eenige Troupen van Ruyteren ende Soldaten onder het beleyt van den Stadthouder te ſenden om en ontrent de voornoemde Stadt Amſterdam / gelijck de Heer preſiderende gisteren op het begeren van Syn Hoogheyt de Vergaderinge hadde bekendt gemaeckt; dan hebben de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van Hollandt op de bovenſtaende Reſolutie doen aenteeckeningen / als noch te inſereren der ſelver ghedane aenteeckeningen van protestatien ende obſtatien voor deſen op den ſes en twintichſten October ſeſtienhondert negen en veertich, den negende ende thienden April / den vijfden, ſesden ende ſevenden Juny laetſtleden reſpectivelijck gedaen.

Syn

Syn HOOGHEYT *depeſcheerden ook deſen volgenden Brief aen alle de Provincien, uytgenomen Hollandt.*

ED. MO. HEEREN, *beſondere goede Vrienden.*

ALſoo de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ons den *vijfden* Junii leſtleden, hebben *verſocht ende geauthoriſeert*, om alle noodige ordre te ſtellen, ende die voorſieninge te doen, ten eynde dat alles in goede ruſte en vrede werdt geconſerveert, ende inſonderheyt ghemainteneert ende vaſt gheſtelt de *Unie* met den gevolge ende aenkleven van dien, ende in tegendeel gheweert ende te ghemoet getreden 't geen dat contrarie van dien ſoude mogen worden voorgenomen, ende dat wy niet tegenſtaende alle goede ende vriendelijcke middelen van inductie, ſoo door gheſamerale Regeringhe als door ons ſelven perſonelijck reſpectivelijck by de Heeren Staten van de Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, de Heeren Leden van dien in 't byſonder aengewendt, dagelijcx hoe langs ſoo meer, klaerlijck voor oogen hebben gheſien ende bemerckt de apparente diſordere confuſie, ſcheuringe ende diſſipatie van de opghemelde *Unie* voor de *menées* ende aendringende *ſuggillatien* van eenige quaetwillige *Leden* van de Vergaderinge van de opgemelde Provincie van Hollant, ook andere binnen der ſelver Provincie geſteunt ende geſupporteert werdende by ende van wegen de Stadt Amſterdam ende der ſelver Gecommitteerden, ſoo hebben wy, om ſodanige quade *menées* ende *ſlim beleydt* te ſteuyten ende te handthaven de meer ghemelde *Unie*, hoochnoodich ende voor de Landen dienſtich gheacht, op giſteren morgen voor de middach te doen ſaiſeren de Perſonen van de Heer *de Wit* van Dordrecht, *de Wael* ende *Reuyl* van Haerlem, *Johan Duyſt van Voorhout* van Delft, *Keyſer* van Hooren, *Stellingwerf* van Medenblijck; ende hier en boven den wel-ghebooren Heer Graef *Wilhelm* van Naſſou, Stadthouder van Vrieſlandt, onſen vriendelijcken lieve Neef, met een goede numbre van Compagnie Ruyteren ende Knechten te ſenden na Amſterdam, om *de ſelve Stadt by de Unie te conſerveren*, weſende het eenichſte ende reſterende middel boven alle voorgaende aenghewende vriendelijcke tentatyven, om het Landt in ruſte, eenigheyt ende onderlinge Vrede te onderhouden, vertrouwende, dat de boven verhaelde ſaecken U Edele Mog. niet alleen aengenaem ſullen weſen, maer oock de goede handt bieden, ende houden dat die ſaecken werden gemainteneert, ende tot een goet ende verſeeckert eynde ghebracht, waer door U Ed. Mog. ſullen bethoonen de continuatie van der ſelver affectie, ende onveranderlijcke genegentheyt tot conſervatie van 't gemeene Vaderlandt: Verklarende voor Godt, ende U Ed. Mog. dat wy in deſen geen andere intentie ofte oochmerck hebben als de voorſz. conſervatie, ſampt de handthavinge van de *Ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie*, daer voor wy bereydt zijn ende blyven, bloedt en goet by op te ſetten, ende vervolgens den Staet van 't Landt in 't generael, en U Ed. Mog. in 't beſonder ghetrouwelijck te dienen, dat kenne Godt Almachtich, in wiens heylige beſcherminge, Wy, U Ed. Mog. ſijn bevelende. In den Hage den *een en dertichſten* Julii *ſeſtienhondert vijftich*.

Onde ſtont,

U Ed. Mog. dienſtwilligen Vriendt,

Ende was onderteeckent,

G. PRINCE D'ORANGE.

Na de middach is Syn Hoogheyt geſeten op een groot ſwart Paert, met veel ghevolch van Edel-Lieden ende Officieren, ook te paert, upt den Hage gereden door het Boſch, Leyden ende de Weenen, komende des avondts tot Amſterdeen. Die van de Stadt Amſterdam ſiende het buyr haer ſoo nae gheleyt, hebben alles ghedaen wat noodich was tot haer defenſie, hoewel van beyde zijden niet vpandtlijcks wierdt geattenteert.

In de Vroedtſchap ende Raedt aldaer, wierdt voorgheſlagen als een preſent remedie tot het diſſolveren van de Belegeringh, dat men de Zee-dyck doorſteecken ende de Sluyſen openen ſoude; het eerſte haperde maer aen twee ſtemmen, ende wierdt voor eerſt goet gevonden eenige der Sluyſen te openen, ende alleen hier ende daer een Polder door te ſteecken, 't welck ten deele gedaen is. Ende alſoo Sijn Hoogheyt terſtont binnen ſchickte ende minnelijcke handelinge aenbieden liet, ſo hebben die van de Stadt alle de gemelde extremitepten ook laten staen, als waer door een groot ghedeelte van Hollandt ſoude hebben onder water gheraeckt, tot onwederbrengelijcke ſchade van de Provincie; en hebben op des Prince aenſoeck upt-gheſonden de Heeren de Graef, vander Does, Tulp ende Cloeck.

De Prins begeerde Garniſoen in de Stadt, ſy verſochten dat Sijn Hoogheyt ſoude aftrecken, ende haer ongemoeyt laten, belovende ten dachvaert in te brengen alle mogelijcke contentement, ende dienstelijcke beduyren by de andere Leden te ſullen doen. Beyde onaenmelijck zijnde, wierden daer na andre voorſlagen gedaen.

In den Haech hebben eenige Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge, aen de andere Provincien te gemoet ghevoert de tegenwoordige conſtitutie van ſaecken, ende verſocht, dat de ſelve Provincien wilden voorbrengen eenighe expedienten, waer door de opgherefene ſwarigheden ſouden konnen worden wechgenomen; waer op ghedelibereert zijnde, hebben de andere Provincien verklaert, dat het hun seer leet was, dat de ſaecke in de tegenwoordige ſwarigheden gheraeckt was, verſoeckende de opgemelde Heeren van Hollandt (als in haer Provincie best bekent zijnde) ſelfs voorſlagen van expedienten te willen doen op de tegenwoordighe conſtitutie van ſaecken paſſende, waer mede de voorſz ſwarigheden ſoude konnen worden wech genomen, daer toe de gemelde Provincien verklaerden bereyt te zijn alles goet te contribueren, hier op hebben de Heeren van Hollandt gheſecht, verwacht te hebben, dat de Provincien eenighe voorſlagen van expedienten ſouden hebben goet gevonden te doen, doch ſulcx niet gheſchiedt zijnde, hebben ſy aengenomen het tegenwoordige gepaſſeerde te refereren aen de Heeren der ſelver Principalen, dien ſy dien abondt alhier in den Hage waren verwachtende.

Des anderen daechs heeft de Vergaderinge van Hollandt ende West-Vrieſlandt en Corps, door den mondt van haren Raet-Penſionaris ghedaen repreſenteren de ſwarigheden, die de ſelve te ghemoet ſagen te ſullen ontſtaen by voortganck van de ſaecken ontrent de Stadt van Amſterdam ter handt ghenomen, ten waer ſaecke daer in ſpoedelijck door bequame expedienten wierden verſien, ende na dien de ſes Provincien op giſteren goet hadden gevonden de Gecommitteerde van Hollandt, te willen openinge doen (als aen de welcke ghelegentheyt haerer Provincie best bekendt is) van ſodanige expedienten als laeſt ter voorſz materie naer de tegenwoordige conſtitutie van tijdt ſoude mogen dienen, dat haer Ed. Mog. nae rijpe deliberatien in den haren hadden goet ghevonden de Provincien op het ſerieuſte te verſoecken ſonder langer uytſtel een aenſienlijcke Beſendinghe aen Sijn Hoogheyt te willen decreteren, om de ſelve met gewichtige redenen ter materie dienende te diſponeren, van de begonnen proceduren hoe eer ſoo beter te deſiſteren, het Kryghsvolck der ſelver reſpective Garniſoenen te doen keeren, ende hier in den Hage ſich te laten vinden, om met de Regeringe buyten fepten ende met rijpheyt van rade te mogen delibereren ende reſolveren, hoe alles ten dienſt van den Staet ſoude dienen te werden beleydt, niet twijffelende, ſoo de voorſz aenſienlijcke Beſendinge met ernſt ende ſonder langer vertreck in 't werck werde geſtelt, of de gewenſte effecten ſouden daer op ſpoedelijck komen te volgen; waer op gedelibereert zijnde, is na reſumptie van dien goet ghevonden ende verſtaen, dat aen Sijn Hoogheyt van wegen haer Ho. Mog. Beſendinge ſoude worden ghedecreteert, ghelijck gedecreteert wierdt mits dien, dat de ſelve Beſendinge ſoude worden bekleet met een Perſoon upt yder Provincie, ende dat de opgemelde Beſendinge daer toe ſoude werden ghedirigeert, dat Sijn Hoogheyt mocht worden gediſponeert, om ſich herwaerts te vervoegen, om alhier met de Regeringe te mogen

mogen delibereren ende ſolveren op ſodanige middelen, waer door de ontſtane onghelegentheden ſoude mogen worden wech genomen; dat wyders *Sijn Hoogheyt* op het ſerieuſte ſoude worden verſocht, alle dadelijckheden te willen verhoeden, ende de Commercien der Stadt Amſterdam haren vryen loop te laten hebben, ende hebben de Heeren van Hollandt aenghenomen ende verklaert/ dat ſy uyt den haren / oock een aenſienlijcke deputatie ſouden doen/ om Sijn Hoogheyt te diſponeren/ten eynde als vooren / ende oock de Heeren van Amſterdam op het ſerieuſte te verſoecken hare Gedeputeerden herwaerts ſonder vertreck te laten komen / om met ende beneffens de andere Leden van Hollandt over de tegenwoordighe perplexe ghelegenthеyt der ſaecken te helpen delibereren ende reſolveren ten meeſten dienſte van den Lande/ende dat de ſelve haer wilden onthouden van alle nieuwigheyt te plegen met inlaten van Water / als anderſins / ende wierden de opgemelde Heeren van Hollandt verſocht/ de ſaecken in den haren ondertuſſchen te willen beleyden / dat de aenſtaende deliberatien met vrucht mochten afloopen; ende wierden tot bekledinge van de voorſz Commiſſie van de Generaliteyt Gecommitteert de Heeren van Aersbergen, Paets, Reinswoude, Oſinga, Mulert; de Ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt / hebben op deſe Concluſie verklaert dat ſy op hare beurte advijſerende/hebben geſecht hun niet gequalificeert te vinden op het ſtuck van de caſſatie en reductie / mitsgaders op de bewuſte haer Ho. Mog. Reſolutie van den vijfden Julij laetſtleden / te advijſeren buyten kaedt ende adſiſtentie van de Heeren Extraordinaris Gedeputeerde van de opghemelde Provincie/die alberepts daer toe by eene Provinciale reſolutie ſpecialijck waren geauthoriſeert ende machtich gemaeckt. Dat ſy echter (in conſideratie van de tegenwoordige perplexiteyt van ſaecken/ mitsgaders/ van de genomen eenparigeadvijſen van de andere Provincien) geensins ghemeent en waren den voorganck van de voorſz deputatie in eeniger manieren te verhinderen/ verſoeckende alleenlijck dat in ſodanigen gevalle de preſente Leden van Hollandt de ſaecken in den haren ondertuſſchen daer toe beliefden te beleyden/ dat op de komſte van Sijn Hoocheyt eene goede ende ſalutaire reſolutie/tot contentement van alle de Leden van de Unie deſen aengaende mochte worden geartreſteert ende vaſt geſtelt.

De Heer van Beverwaert was uyt het Leger expreſſelijck in den Haech gekome 's Maendaechs om het ooch ende directie te hebben op 't geen ter Generaliteyt ſoude mogen voorghenomen worden / ende het bleeck dat Sijn Hoogheyt deſe haer Hooch Mog. reſolutie aenghenaem was; om/ als het accoord met Amſterdam gheen ganck wilde nemen / echter met reputatie te mogen weder komen. De ſelve Heer van Beverwaert is terſtont na de ſelve genomen reſolutie en poſte geleert na Amſterdam/ om daer van te rapporteren. Ondertuſſchen is de handeling tuſſchen Syn Hoogheyt ende die van Amſterdam voorgeſet: die van de Stadt conſidereerden dat op haer verſoeck van de andere Steden niemant compareerde: dat die van Haerlem, de naeſte ende machtighſte / haer Poorten voor des Princen Volck open lieten / allen toedoet aen 't Leger deden / ende geen party maeckten / dat die van Leyden allerhande Schuppen / Spaden ende materialen lieten na 't Leger volgen / ende noch meer te te doen ghewillich waren : dat het doorſteecken van de Dijcken ende openen der Sluyſen eene onoverwinnelijcke ſchade aen Hollant doen / ende dat by continuatie van Belegering/ behalven de bloetſtortingen/de Negotie ende Commercie een groote ſtoot ſoude lijden/hebben daerom een kleyntjen over 't hooft geſien. De Prins om te toonen dat hy 't niet tegen de Stadt maer tegen eenige quaetwillighen hadde / kipten de twee Heeren Bickers Burgemeeſters daer uyt: wetende dat die/om haer groot gelach, als gemeenlijck gebeurt in eene populaire Regeringh/ by vele andere gehaet waren: ende ſtont daer op dat die de Regeringe ſouden quitteren. Alle andere dacht ſulcx wel van quaden ghevolge ende te zijn hodie mihi, cras tibi: Echter alſoo de ſelve Bickers beyde haer daer toe gewillich toonden/ niet begeerende dat om haer particulieren wille/ het Corpus der Stadt ſoude lijden; ſoo is dat Point toegeſtaen. Aengaende oock het conſent om aen te nemen den voorſlagh van den vijfrienden Julij/ hebben die van de Stadt om vredens wille oock voor haer daer in willen haer bequamen: ende aengaende het acces in de Vroetſchap voor Syn Hoogheyt als Stadthouder haer goede verklaringh niet willen wegeren.

Alſoo is den derden Auguſti omtrent middach over alles verdragen/ ende 's avonts geapprobeert / ende ghetecknt 't gene volght.

Verdragh gemaeckt tuſſchen Sijn Hoogheyt aen de eene zijde, ende de Heeren Burgemeeſteren ende ſes en dertich Raden der Stadt Amſtelredamme, door hare ſpeciale Volmachtighden, volgens de Procuratie hier naer geinſereert, aen de andere zijde.

WY Burghemeeſteren ende *ſes en dertich* Raden der Stadt Amſtelredam verklaren mits deſen ghecommitteert, geauthoriſeert ende volkomen macht ghegeven te hebben aen de Heeren Cornelis de Graef, Vry Heer van Suyd-Polsbroeck, out Burgemeeſter, Symon vander Does ende Dr. Nicolaes Tulp, Raden ende out Schepenen, mitsgaders Mr. Pieter Cloeck Raedt deſer Stede, omme in Onſen name te treden in onderhandelinghe met *Sijne Hoogheyt* den Heere Prince van Orangien, nopende de differenten ontſtaen tuſſchen Hooghgemelte *Sijne Hoogheyt* ende deſe Stadt. Dienthalven met *Sijne Hoogheyt* te concerteren, accorderen ende ſluyten, ſulcx als de voornoemden Onſe Gecommitteerdens goet ende oorbaer vinden ſullen. Belovende van waerden te houden ende te ſullen ratificeren alle 't ghene de voornoemden Onſe Gecommitteerdens in deſen ſullen doen, handelen ende ſluyten onder allen verbande als naer Rechte. Des t'oirconde hebben wy 't Zegel ten ſaken der voorſz Stede hier onder gedruckt, den *tweeden* Auguſti *ſeſtienhondert vijftich*. Onderteeckent *Gerard Hulſt*, hebbende een opgedruckt Zegel in groenen Waſſe.

DAt de Heeren van Amſterdam reſolutie ſullen nemen, om haer te conformeren met de andere ſes Provincien, aengaende den Staet van Oorloge, met verſoeck, dat *Sijne Hoogheyt* gelieven ſal devoir te contribueren, om den Staet van Oorloge te mogen brengen op den voet ende voorſlagh van *Sijne Hoogheyt* ende den Raedt van State, ghedaen tot accommodatie van de Geunieerde Provincien, ende dat niet te min ende ondertuſſchen ghevolght ſal worden den Staet van Oorloge, nevens de andere ſes Provincien, tot ſoo lange 't voorſz nader conſent van de andere Provincien ſal weſen uytghewerckt, ende by onſtentenisſe van 't ſelve conſent, tot ſoo langh den Oorlogh tuſſchen Vranckrijck ende Spangien ſal dueren, ende ſulcx ten langhſten voor drie a vier Jaren, op hope dat de voorſz Oorloge tuſſchen Vranckrijck en Spangien middelertijt ſal mogen bygeleght weſen, ende 't ſelve niet vallende in de ſelve tijdt, datmen ſich alsdan gedragen ſal na tijts gelegentheyt, ende tot meeſte dienſt van 't Landt, volgens de ordre van Regieringe.

Ende dat voorts ghelijcke reſolutie ſal worden inghebracht, ten eynde de Troupen, by de Heeren Staten van Hollandt afgeweſen, ſullen van haer achterſtellen worden betaelt, ende met eenen helpen goede ordre ſtellen tot goede betalinge van voordere Militie.

Dat *Sijne Hoogheyt*, gelievende te komen in de Stadt, gerecipieert ſal worden gelijck Syne Predeceſſeurs, Stadthouders van Hollandt gerecipieert zijn geweeſt, met alle eere, reſpect ende gedienſtigheyt, ende goet vindende te verſchijnen in de Vroetſchap, dat *Sijne Hoogheyt* in de voorſz qualiteyt, aldaer audientie ſal worden verleent.

Dat voorts de Heeren van Amſterdam alle goede ende mogelijcke devoiren ter Vergaderinge van de Staten van Hollandt ſullen aenwenden, dat alle onluſten mogen in 't geheel wegh genomen worden, ende de ſake gebracht in vaſte ende vertroude vrientſchap ende confidentie, ende alles gheſtelt in vergetelheyt, ghelijck of het noyt en was voorgevallen, tot welcken eynde ſyluyden daer over met *Sijne Hoogheyt* concerteren ende communicatie houden ſullen.

Soo haeſt deſen Contracte aen weder zijden ſal voltrocken ende onderteeckent weſen, neemt *Syne Hoogheyt* aen de aengevoerde Militie te doen vertrecken in haer oude Guarniſoenen, ghelijck oock daer tegens de Stadt aenneemt haer aengenomen Volck af te dancken, ende voorts in haer Stadt alles te herſtellen op den ouden voet.

Ghelovende aen weder zijden in alle goeder trouwen ſonder eenigh argh ofte liſt, deſen Contracte oft Verdragh in allen deelen naer te komen ende te onderhouden.

Gedaen tot Amſterveen deſen *derden* Auguſti *ſeſtienhondert vijftich.* Ende zijn hier van twee gelijcke Acten gemaeckt, ende ten weder zijden onderteeckent, daer van aen yder zijde een gevolght is.

Was onderteeckent *G. P. d'Orange*, ſijnde daer neffens gedruckt het Cachet van *Sijn Hoogheyt* in rooden Waſſe.

Noch geteeckent *C. de Graef, Symon vander Does, Nicolaes Tulp, Petrus Cloeck, Ts. Fs.*

BUrgemeeſters ende ſes en dertich Raden der Stadt Amſtelredamme, approberen ende ratificeren 't voorſt aende Verdragh tuſſchen Sijne Hoogheyt ter eenre, ende hare ſpeciale Gemachtighde, op den derden Auguſti ſeſtienhondert vijftich tot Amſterveen geſloten. Ten oirconde is deſe by eene der Secretariſen onderteeckent, ende 't Zegel ten ſaccken der voorſz Stede hier onder gedaen drucken den derden Auguſti ſeſtienhondert vijftich. Onderteeckent Gerard Hulſt. *Hebbende een opgedruckt Zegel in groenen Waſſe.*

Separaet Articul van het Verdragh op den derden Auguſti ſeſtienhondert vijftich, gemaeckt tuſſchen Sijn Hoogheyt ende de Stadt Amſterdam.

DAt *Sijne Hoogheyt*, buyten prejudicie van de eer ende goede naem van de Heeren Andries ende Cornelis Bicker, de eene out ende de andere tegenwoordich Regerende Burghemeeſter der Stadt Amſterdam, ende buyten beſwaer ende krenckinge van hare perſoonen ende goederen, daer vooren *Sijne Hoogheyt* haer verſeeckert, naer deſe tijdts gelegentheyt oordeelt dienſtlich te weſen voor den dienſt van 't Landt, datſe haer ontrecken van alle voordere Regeringe van de Stadt, ſonder weder daer toe beroepen te worden, des niet te min *Sijne Hoogheyt* bereyt is in perſoon haer te hooren, ende gehoort hebbende, ſo *Sijne Hoogheyt* als dan mochte blyven by ſijn voorigh goet vinden, ſo ſullen ſy als dan haer vrywilligh ontledigen van de voorſz Regeringe, op den voet als vooren, mits datſe van nu af haer ſullen onthouden van de voortz publicque functie van de Stadt. Ten oirconde deſen ten weder zijden onderteeckent, ende gheconfirmeert, achtervolgende 't Verdrach tuſſchen *Sijne Hoogheyt* ende de Ghecommitteerdens van de Stadt op heden tot Amſterveen ghemaeckt deſen *derden* Auguſti *ſeſtienhondert vyftich.*

Was onderteeckent *G. P. d'Orange*, zijnde daer neffens gedruckt het Cachet van *Syn Hoogheyt* in rooden Waſſe.

Noch geteeckent *C. de Graef, Symon vander Does, Nicolaes Tulp, Petrus Cloeck, Ts. Fs.*

BUrgemeeſteren ende ſes en dertich Raden der Stadt Amſterdamme, approberen ende ratificeren 't voorſt aende ſeparaet Articul van't Verdragh tuſſchen Sijne Hoogheyt ter eenre, ende haere ſpeciale Gemachtighde ter andere zijden, op den derden Auguſti ſeſtienhondert vijftich, tot Amſterveen geſloten, t'Oirconde is deſe by eene der Secretariſſen ondergheteeckent, ende 't Zegel ten ſaecken der voorſz Stede hier onder gedruckt, den derden Auguſti Anno ſeſtienhondert vijftich. Onderteeckent Gerard Hulſt, *hebbende een opgedruckt Zegel in Groenen Waſſe.*

Amſterdam zijnde het Rijckſte/ Machtighſte ende voornaemſte Lidt alſoo af wijckende/ was een ſtachtich exempel ende perſuaſijf aen alle de andere. Ende wierden by andere daer in ghelamenteert/ dat ſy hadden behooren in tijdts te dencken/ of ſy honden of wilden uptvoeren 't gene ſy principalijck nu ſoo langen tijdt hadden gemaintineert: ende alſoo de negative nu bleeck; dat ſy qualijck gedaen hadden met haer langh opiniaſtreren.

Alſoo nu door deſe extremiteyt aen Syn Hoogheyt ende de Generaliteyt gegeven wiert een exempel, 't welck naemaels tot een Regel ſoude dienen ende meer gepleeghe konnen worden/ wanneer Hollant wederom wilde tegens de ſelve haer ſtrengh trecken: ende datmen voortaen wepnigh meer ſoude hebben te ſtoffen van Vryheyt van 't Landt of der Staten. Maer die van Amſterdam meenden wel te doen/ dat ſy gelijck een Schip in tempeſt voor Anckers liggende/ vierden ende bodt gaven/ om tijdt ende gelegentheyt te winnen. Dat ſy ondertuſſchen bleven die ſy waren.

De Gecommitteerde van haer Ho. Mog. komende Woensdaeghs 's avonts tot Amſterveen, bonden de ſake verdragen/ en bleven beneffens die van Amſterdam alle 's avonts by Syn Hoogheyt etende/ onder andere diſcoursen die van Amſterdam ſpreeckende dat ſy 't Element des Waters tot haer voordeel ſouden ghehadt hebben/ ſeyde Syn Hoogheyt, ende ick ſoude daer tegens hebben gebruyckt het Element des Vyers: (hebbende die van Delft op oordre des Raets van State/ laten volgen allerhande Ammunitie/ Geſchut/ Granaten/ Mortieren/ &c. 't Welck ſoo voort met lachen paſſeerde.

Des anderendaeghs 's morgens vroegh toogh Syn Hoogheyt van daer ende quam op den middagh in den Haegh: woerdende alle de Troupes weder wegh ende afgevoert.

De ſes ghecaiſeerde Heeren waren Sondaeghs ſavonts den een en dertichſten van 't Hof af/ in twee Caroſſen geboert/ drie ende drie in een Caroſſe/ elck met drie Soldaten/ voort vijf en twintich Ruyters voor/ ſo veel in 't midden/ ende ſoo veel achter/ met vijftich Musquettiers: wierden door de Veenen/ Woerden/ ende Ijſelſteyn/ om alle Steden voorby te gaen/ ghebracht ſavonts op het Huys te Loevenſteyn. Sy wilden eerſt haer manneljck toonen/ meenende de Staten ende Steden van Hollant ſouden haer ſtuck vaſt houden. Maer ſiende dat de ſelve haer volgens den voorſlach van den vijfthienden July alle voeghden/ ende daer mede haer ſake abandonneerden/ ſoo hebben ſy wel gheſien dat om haer geen harnas ſoude worden aengetogen/ ende dat het exempel van de Bickers haer regel ſoude zijn. Sulcx wiert ooch alſoo beleydt dat de reſpective Steden daer de geſaiſeerde van daen waren/ middsgaders der ſelver Voghden ende Vrinden Syn Hoogheyt baden om relaxatie/ onder preſentatie van te ſullen afſtaen van de Regeringh.

De Heer Duyſt van Voorhout een Man van negen en ſeſtich Jaer/ die volgens coſtume van Delft binnen een Jaer doch van ſelf moeſt afſtaen/ ende zijnde indiſpoſt/ rijck van middelen ende maer een Kint hebbende/ is de eerſte geweeſt die ſulcx verſocht ende ghepreſenteert heeft.

Hier voor is geſeyt/ dat Syn Hoogheyt hadde laten beloven in te geven de pointen van beſchuldinge/ en de reden waerom de ſes Heeren waren gecaiſeert. Syn Hoogheyt heeft tot dien eynde een gheſchrift onder ſijn handt ende Cachet laten ter Vergaderingh van Hollandt ingeven. De ſubſtantie daer van was generael/ dat ſy hadden gedaen tegens de Unie, dienvolgens luydt het *drie en twintichſte* Articul van de Unie ſtrafbaer. Dat *Sijn Hoogheyt* goet ghevonden hadde deſe weynige te trecken ende te ſtellen buyten Regeringe om den heelen Staet te preſerveren: gelijckmen in tijt van Brandt om verre ſcheurt eenige Huyſen den Brandt naeſt ſtaende, om de gheheele Stadt of Staet te ſalveren. Eyndtlijck ſeyde noch tegens elck in 't byſonder te hebben particuliere accuſatien ende pointen die Syn Hoogheyt reſerveerde tot ander ghelegentheyt.

De ghene die den inhoudt van deſe ſoo magere ende generale beſchuldinge wiſten/ beleyden het werck alſoo/ datmen niet geraden vont de ſelve in de Vergaderingh te leſen/ wepniger daer van Coppe te geven/ maer is goet gevonden de ſelve gecocheteert op te ſluyten: maer naderhandt ſijn noch in 't licht gekomen/ als te ſpreer tijdt ſal worden geſeyt.

De Heeren van Hollandt ſijn eyndtlijck den dertienſten Auguſti ghecompareert ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ter preſentie van Syn Hoogheyt, Syn Excellentie

lentie Stadthouder ende den Raedt van State verklarende / dat hy ende van wegen de Heeren hunne Principalen menichmael voor desen op 't verminderen van de Militie ende 't geen daer ontrent alhier ter Vergaderinge was gesproocken / ende een tale gebruyckt na gelegenthept van der selver uytgheputte Finantie / veroorsaeckt door den swaren ende langdurigen Oorloch / maer sedert hebbende gelet dat de andere Provincien haer toonden in ongerusthept te zijn / vermits de selve oordeelde den Staet deser Landen niet genoechsaem versekert te sullen wesen / vermits de verminderinge van de Militie by de geseyde Heeren hare Principalen voorgheslagen / dat de selve nu goet had gevonden haer Bontgenoten daer in te gemoet te gaen / en om de selve dupten alle becommernisse te stellen / inghewillicht en toegestaen / den voorslach op den 15 Julij lestleden by den Raet van State uptgebracht / so de selve was leggende / op dat vast vertrouwen en serieuse recommandatie / dat de Provincien als goede Bondtgenoten van hare zijde / in velgeldinghe van dat haer Ed. Mog. so beswaerlijcken werck voor haer Finantien ten gevalle van de andere Provincien / op haer waren nemende / wederom ten goede van den Staet met alle mogelijcke devopren wilde arbeyden / dat de middelen van den Staet wel en behoorlijck mochten worden gebenificeert.

Dat de beveylinge van de Zee, recht mocht worden bepartieht.

Dat de Liquidatien tusschen de Provincien eyndlijck met ernst ter handt mochten worden genomen ende volvocken.

Dat tot de saken van de West-Indise Comp. allenthalben de vigoreuse handt mocht worden geboden.

Dat de Ratificatie van de Tractaten met de Kroone Denemarcken gemaeckt / met den gevolge en aenkleven van dien / eyndelijck vast mochte worden gestelt. Waer op gedelibeert zijnde / is goet ghevonden volgens voorslach ende modificatie die Syn Hoogheyt Syn Excellent. Stadthouder ende den Raedt van State den 15 Julij lestleden alhier ter Vergaderinge had ingebracht over de differenten van den Staet van Oorloge mitsdien met emparighept van alle de Provincien aen te nemen ende te arresteren den Staet van Oorloch / gelijck die by Syn Hoogheyt Syn Excellentie ende den Raedt van State was geconcipieert ende ingestelt ende de Provincien toegestuyt / ende dat de Cassatie ende reductie dienvolgens soude worden gedaen voor Syn Hoogheyt Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State / volgens de ordre van 't Landt / in dien verstande dat de vier Compagnien Ruyteren met de duysent man te Voet souden aenghehouden ende betaelt worden tot dat desen aengaende by de Provincien naeder soude zijn verdragen / daer toe de Provincien versocht wierden haer te willen bequaem en der selver conferentien en advijsen in brengen / uytterlijck binnen de tijt van vijf of ses weecken, ende hebben de Provincien aengenomen alle Soldyen / Tractementen / ende andere Posten in den Staet van Oorloch begrepen te betalen volgens den ouden Staet van Oorloch / is voorts mede ghereseldeert en verstaen dat voortaen geen separate ende affonderlijcke Cassatie of Reductie eygener authoriteyt by d'een of d'ander Provincie en soude mogen ondernomen ende ghedaen worden, ende in cas sulex by eenige Provincien mocht worden voorghenomen / dat het selve promptelijck / als strydende tegens de Unie, tegens de ordre van Regeringe / soude worden gecredresseert / en daer tegens met autoritept versien. Dan hebben de Provincien verklaert 'tgeen voorsz is / te houden voor Concept Resolutie.

Den 15 Augusti heeft de Heer van Reynswoude aen haer Ho. Mog. voorgedragen en ghecommuniceert dat Syn Hoogheyt aen hem Heer Presiderende / besloten en verzegelt met sijn kleyn Cachet hadde behandicht de reden ende motiven die Syn Hoogheyt had bewogen om in krachte van de Acte van haer in dato *vijfden* Junii lestleden te saiseren de Heeren *de With* van Oordrecht / *de Wael*, ende *Reuyl* van Haerlem / *Jan Duyst van Voorhout* van Delft / *Keyser* van Hoorn / ende *Stellingwerf* van Medenblick; Waer op gedelibereert zijnde / is verstaen dat de voorsz besloten ende verzegelde redenen voor als noch soude worden gheseponeert in de Casse van de Griffie. Ende hebben de Heeren Gedeputeerde van Holland hier op laten aenteeckenen dat sy de bovenstaende saken souden refereren aen haer Heeren Principalen.

De selve Heere presiderende / heeft desghelijcx by last van Syn Hoogheyt aen haer Ho. Mo. gecommuniceert / dat de Regeerders der Stede Delf, als ook de Vrienden van den Heer Jan Duyst van Voorhout aen sijn meer hoochghemelde Hoogheyt hadden versocht dat de selve mocht worden ontslagen upt sijn detentie op Loudesteyn / onder dese aenbiedinge ende presentatie / te weten / dat de voornoemde Regeerders op het versoeck van den selven Heer Duyst van Voorhout hem soude ontslaen van syne Bedieninge, Commissie ende Eedt, daer mede hy dienvolgens aen de voornoemde Stede was verpticht / sonder hem Jan Duyst van Voorhout immermeer weder daer in te assumeren ende aennemen / behoudens dat hy daer door in synen eer, goede naem ende faem niet en soude zijn ofte worden verhort / ende dat hier mede verstaen mocht worden genoech gedaen te zijn / ende dat sijn meer hoochghemelde Hoogheyt den voornoemden Jan Duyst van Voorhout in kracht van haer Ho. Mog. Acte van autorisatie in dato den vijfden Junij lestleden daer op hadde ontslagen upt sijne detentie / waer op ghedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. goet ghevonden 't geen voorsz is aen te nemen voor Notificatie, ende hebben de Heeren Gedeputeerde van Hollandt hier op laten aenteeckenen dat sy de bovenstaende saecke souden refereren aen haer Heeren Principalen.

Dierghelijcke notificatie en op de selve manier is vervolgens geschiedt aengaende de andere / ende daer op de relaratie gevolcht.

Om de importantheyt van de saecke is de resumtie ende vaststellinge der resolutie ghedifferreert tot den achtienden Augusti als wanneer zijnde nochmaels getreden in deliberatie over den inhoudt van den nieuwen Staet van Oorloge gelijck die by Syn Hoogheyt Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State was geconcipieert / ingestelt / ende aen de respective Provincien hier bevoorens overghesonden / als ook over de modificatie verhaet in den voorslach van accommodatie by de selve Syn Hoogheyt Syn Excellentie Stadthouder ende den Raet van State den vijftienden Julii lestleden alhier ter Vergaderinge overghelevert / is nae voorgaende deliberatie goet gevonden ende verstaen met eenparigheyt van de advysen van alle de Provincien, mitsdesen aen te nemen ende te arresteren den voornoemde Staet van Oorloge / gheljck die by sijn meer hoochgemelte Hoogheyt Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State was gheconcipieert / ingestelt ende de Provincien toegheseonden / onder de voorsz modificatie van den voornoemden voorslach van den vijftienden Julij / ende dat de te doene Cassatie ende Reductie van Krijchsvolck soo te voet als te paert dienvolgens soude werden gheeffectueert door Syn Hoogheyt Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van State volgens de ordre van het Landt, in desen verstande nochtans dat de vier Compagnien te paert ende de duysendt Man te voet, daer over noch eenige discrepantie was / ten reguarde van de advijsen van eenige Provincien ende den meer genoemden voorslach by provisie soude worden aenghehouden in dienst / ooch betaelt / tot dat de ses aengaende de Provincien hare Provinciale Resolutien daer over souden hebben ingebracht binnen den tijdt van vijf ofte ses weecken ten uytterste / ende den selven binnen dien tijdt niet inkomende dat nae expiratie van dien / de voorsz Cassatie ende Reductie soude worden gheeffectueert / voorts hebben de Provincien aengenomen alle Soldyen / Tractementen / achterstal / ende andere posten / begrepen in den Staet van Oorloge van den Jare een en twintich, als ook het volck van Oorloge te paerde ende te voet / verstaet in de respective naerdere repartitien van de Jaren sestienhondert ses en twintich ende seven en twintich en acht en twintich, voor soo veel de selve noch in dienst waren / ende dat tot ultima Decembris acht en veertich in slups / ende met ingangh van January negen en veertich volgens den Nieuwen Staet van Oorloghe

den achsten December acht en veertich alhier ter Vergaderinge overgelevert ende de Provincien toegesonden/ ende tot den tijdt toe te doene cassatie/ ende nae den tijdt van de selve cassatie volgens den Staet van Oorloge gelijck die nu wiert gearresteert. Wijders is gheresolveert en vast gestelt / dat geen separate ende affonderlijcke cassatie, reductie ofte afwysinge van eenich Krychsvolck te paert of te voet in dienst ende Eedt van de Generaliteyt zijnde, eygener autoriteyt by d'een of d'ander Provincie en soude mogen ondernomen worden, als strydich tegens de resolutie van den *eersten* November *sestienhondert drie en twintich*, en den 9 Februari *sestienhondert ses en twintich*, die hier mede wierden gerenoveert ende geconfirmeert, maer dat alle Cassatien, Reductien of afwysingen souden moeten worden ghedaen volgens de ordre van de Regeringe, ende by aldien dat over de aenhoudinge ofte veranderinge van desen Staet van Oorloge in 't toekomende eenich different onder de Provincien soude mogen komen te ontstaen ofte vallen / dat sulcks by minnelijcke conferentie tusschen de Provincien soude worden neder gelept / ende in cas van geen verdragh / dat het different of verschil soude worden gedefereert aen 't hoochwys Advijs ende ter decisie van de Heeren Stadthouders ofte Stadthouder der Provincien in dier tijdt / ende dat dese haer Ho. Mog. Resolutie soude uytgegheven worden sonder nader resumptie.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van Gelderlant hier op laten aenteeckenen / dat sy den Staet van Oorloge niet en konden accepteren als met die conditien dat de Servitien daer in soude worden uytgetrocken ghelijck die tot noch toe over de Vereenichde Provincien verdeelt en betaelt waren in conformiteyt van 't sevende artijckel van de Unie.

De Heeren Staten van Hollandt en Corps, hebben hier op laten aenteeckenen / dat haer Ed. Mog. in de bovenstaende Conclusie hebben geconsenteert voorbehoudens ende sonder prejuditie van der selver gewoonlijcke vryheyt in 't stuck van de Consenten.

De Heeren Gedeputeerde van wegen de Provincie van Zeelandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge hebben hier op laten aenteeckenen / dat sy ghehoort hebbende het hoochwijs advijs van Syn Hoogheyt, Syn Excellentie Stadthouder en de Heeren Raden van State / doch reguard genomen op de advijsen van de andere Provincien verklaerden met dese Conclusie te acquiesceren op 't welbehagen van de Heeren hunne Principalen / ende voorts voorbehoudens sonder prejuditie van der selver gewoonlijcke vryheyt in 't stuck van de Consenten.

De Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Uytrecht, hebben op de bovenstaende Conclusie laten aenteeckenen als die van Zeelandt.

De Gedeputeerde van de Provincie van Vrieslandt, hebben hier op laten aenteeckenen / dat sy niet vermochten den nieuwen geprojecteerden Staet van Oorloge aen te nemen als onder expresse conditie dat den selven werde gerevideert ende geredresseert gelijck de Resolutie van de Ed. Mog. Heeren Staten van Vrieslandt van den twintichsten October 1649. hier ter Vergaderinge ingebracht / punctuelijck was mede brengende, ende aengaende het licentieren van vijf en vijftich Compagnien te voet ende twaelf te paerde, consenteerden daer in / dese dat sulck gheschiede uyt de vreemde Natien in 't Provinciael advijs van hunne Heeren Principalen van den een en twintichsten Febuary sestienhondert vijftich geexpresseert / met verklaringe tot geen verder consent van cassatie geauthoriseert te wesen / veel min om eenige penale clausulen te admitteren waer door de Heeren hare Principalen in haer liberteyt van advyseren mochten wesen geprejudicieert / amplecterende daer en tusschen by provisie op het welbehagen van de welgemelde Heeren hare Principalen de Modificatien van Servicien ende Tractementen in den voorslach van den vijftienden July lestleden vermelt / midts voorbehoudens ende sonder prejuditie van de vryheyt van de Heeren der selver Principalen in 't stuck van de Consenten.

De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Over-Yssel, hebben op dese Conclusie laten aenteeckenen / dat de selve 't stuck de Servitien betreffende / mede lieren tot nader deliberatie en dispositie van hare Heeren Principalen / en voorts voorbehoudens ende sonder prejuditie van der selver vryheyt in 't stuck van de consenten.

De Heer Eylinga heeft wegens de Provincie van Stadt Groeningen ende Omlanden laten aenteeckenen in de voorsz Conclusie niet anders acquiesceren als onder dese expresse reserven. 1. Dat de afdanckinghe van vijf en vijftich Compag. te voet ende twaelf te paert niet anders en geschiede als onder vreemde Natien. 2. Dat de Logys-gelden voor de Militie binnen de respective Provincien ende de Forten daer ontrent / voor als nae sullen worden ghetrocken tot laste van de Generaliteyt. 3. Ende dan noch die voor desen gemoveerde consideratien van syn Heeren Principalen over den nieuwen Staet van Oorloge, met al sulcken meerdere eer lange daer by te voegen / in goede achtinge moge worden ghenomen. 4. Wordt de penale clausule in de Conclusie ghevvacht midts desen mede ghedisadvoyeert ende voorbehoudens ende sonder prejuditie van de Vryheyt van de Heeren Staten van Stadt ende Landen in 't stuck van de Consenten.

Daer op is eyndelijck gevolcht de Cassatie van de vijf en vijftich Compagnien vreemde Natien / als van yeder Franss Regiment vier, maecken twintich, van Cromwels Regiment acht, van Craven acht, van Kilgry negen, van Oxfort seven; maecken twee en dertich, ende van elck Schots Regiment een, maecken drie. Zijnde alle de jongste in Commissie.

Van de Cavaillerie syn gecasseert vier oude, de rest de jongste in Commissie.

Waer naer Syn Hoogheyt ende Graef Wilhelm den seven en twintichsten getogen zijn na Dieren om haer te diverteren / ende de Princesse Royale / zijnde groot swanger na het Huys te Teylingen. Doch voor dese Prince vertreck uyt den Hage syn die van Zeelandt Staetsgewijse gekomen in den Hage / ende hebben hem seer solemnelijck ende breedt bedanckt met dese formalen.

DE Heeren Staten van Zeelandt geexamineert hebbende de middelen ende proceduren die *Sijn Hoochheyt* goet gevonden heeft te gebruycken, soo ten aensien van eenige *militaire Troupen, om, en omtrent Amsterdam* gesonden, als mede raeckende het *Saisissement* van eenige Heeren uyt de Vergaderinge van Hollandt, oordelen daer toe applicabel te zijn, de Resolutie van haer Hooch Mog. den *vijfden* Junii lestleden ghenomen, hebben alle het geen hier vooren vermelt, *gheadvoueert ende ghelaudeert, advoueren ende lauderen mits desen, Sijn Hoogheyt* bedanckende over de moeyte ende devoyren ten desen fine aenghewent, met versoeck in de selve yver te *willen continueren*. Lastende onse Gedeputeerde ter Generaliteyt het selve aldaer bekent te maecken, ten registre van haer Ho. Mog. te doen infereren, *en andere Provincien te versoecken* sich daer mede te willen conformeren. Actum ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Zeelant den *sestienden* Augusti 1650. Onder stont, Accordeert met de Notulen, ende was geteeckent *de Brune*.

De danckseggingе van Vrieslandt gheschiede in volgende Maendt.

Ende wert *Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orangie serieuselijck bedanct voor de *groote moeyte, sorge, en voorsichtigheyt* welcke sijn meer hoochgedachte *Hoogheyt* belieft heeft aen te wenden tot bevestinge van de Provinciale advysen raeckende den Staet van Oorloge.

Maer dan 't Welerh van Amsterdam ofte saiseren der ses Heeren / niet een woort. Doch aen den Prins ende Graef Wilhelm selfs hebben wat breeder geschreven en bedanckt, in volgende manier:

DOORL. HOOCHGEB. VORST;

WY hebben door de Heer *Ridder Andrée* Gecommitteerde ter Vergaderinghe van de Hooch Mogende Heeren Staten Generael, ende de Heere *Wyckel* uyt den Raedt van State, in het langhe verstaen, de singuliere moeyte, arbeydt ende voorsorge soo het *U Hoog-*

U Hoogheyt belieft heeft aen te wenden, tot conſervatie van de Unie, en bevorderinge van de eenparige voet in den Staet van Oorloge. Wyders wy ons ten hoochſten verplicht vinden *U Hoogheyt* ten hoochſten ghedienſtelijck te bedancken, als zijnde het *eenichſte middel* geweeſt, waer door de Provincien buyten confuſie gehouden zijn. Wy verſoecken ganſch hert-grondelijck dat *U Hoogheyt* believe in de ſelve voorſorge ten dienſte van den Lande te continueren; Waer toe wy *U Hoogheyt* den zegen des Almogenden wenſchende, blyven, &c. Ende was geparagrapheert *F. van Eyſſinga, vt.* Onder ſtont *U Hoogheyts* ganſch dienſt-bereytwillige

De Staten van Vrieſlant
Ter Ordonnantie der ſelver verteeckent
D. L. SCHELTINGA.
Leeuwaerden den 18 *Auguſt.* 1650.

Hooch en Welgebooren Graef, genadichſte Heer;

DE Heer Ridder *Andrée*, als mede de Heer *Wijckel*, hebben by monde een ganſch grondich Vertooch gedaen, van 'tgeen in den Haech op 'tſubject van de Unie en den Staet van Oorloge gepaſſeert was, en daer na overgelevert is de Acte en Reſolutien van den 15 Julii, 13 en 16 Auguſti, waer op gevolcht is de Reſolutie hier nevens gaende, tot welcke wy ons gedragende, *U Excellentie* mede ten hoochſten voor de aenghewende moeyte ende arbeydt bedanckende, met vriendtlijck verſoeck in 't ſelve ten dienſte van 't Landt te continueren, 't welck wy aen ons zijde by alle gelegentheyt ghenegen zijn t'erkennen. Waer mede *U Excellentie* wenſchende een langdurige en voorſpoedige Regeringe blyven wy, en was geparagrapheert *F. van Eyſſinga.* Onder ſtont

U Excellentie goede Vrienden, de Staten van Vrieſlant,
Ter Ordonnantie der ſelver verteeckent.
D. L. SCHELTINGA.
Leeuwaerden den 18 *Auguſti* 1650.

Die van 't Hof van Gelderlant/ gelijck de Heer Kelfken ſchreef/ **hadden ooch gereſolveert den Pzins tot** Dieren **komende/** en Corps **ofte dooz een goet getal Gecommitteerde te bedanckien; ooch al in** genere, voor des ſelfs goede ſorge voor de converſatie van de Unie, **bedanckende ooch den Heer** van Aertsbergen **na gedaen rappozt in 't ſelve Hof. Doch op wat manier daer na de Staten van Gelderlant hebben bedanckt/ blijckt upt volgende bzief.**

DOORL. HOOCHGEBOREN VORST;

WY hebben ghenoech vernomen hoe veel *moeyte, ſorch ende yver U Hoogheyt* heeft gheemployeert al over langh op het ſubject der groote ende ghevaerlijcke differenten ontſtaen in de Vereenichde Provincien, onder andere over de *Reductie ende Caſſatie* van de Militie, de *vaſtſtellinge* van den nieuwe Staet van Oorloghe, de manutentie van het *recht ende vryheyt* van dien, de *conſervatie vande Unie* eenmael vaſt geſtelt en verſeeckert door Eede, ſo aengaende de Reſolutie van den *achtienden* Auguſti leſtleden door alle de Provincien, op het aennemen van de ghemelde nieuwen Staet van Oorloge met den aenkleven van dien onder *modificatie* van den *vijftienden* Julii, als oock dat *U Hoogheyt* heeft uytgewrogt voor den dienſt van ons ghemeene Staet ende conſervatie van de ſelve Unie, 't welck behoorlijck geconſidereert zijnde, ſo vinden wy ons verobligeert *U Hoogheyt* vriendelijck te *bedancken, onder vertrouwen dat de ſelve altijdt ſal hebben de genegentheyt om te aſſiſteren, mainteneren ende te vorderen alleſins de Rechten ende Privilegien van 't Landt,* als oock de ruſte, vrede, en eenigheyt onder de Provincien reſpective, ghelijck wy oock niet manqueren ſullen aen onſe zijde daer by te contribueren alle moghelijcke ſorch ende devoyr. Godt biddende *U Hoogheyt* met alle voorſpoet te bewaren in langhdurige Regeringe. Gedateert Zutphen den 26 September 16 . 0.

U Hoogheyts goede Vrienden de Staten van Gelderlant en Graefſchap Zutphen, vergadert binnen Zutphen.

Die van Over-Yſſel hebben geſchzeben deſe volgende Bzief.

DOORL. EN HOOCHGEB. VORST, *genadige Heer;*

WY hebben door Brieven van *U Hoogheyt* van den *een en dertichſten* Julii jongſtleden, verſtaen hoe dat *U Hoogheyt* tot conſervatie van goede ruſte ende vrede, oock tot handthoudinge van de loffelijcke Unie tuſſchen de Provincien van deſen Staet, veroorſaeckt ſijn geweeſt te doen *ſaiſeren eenige Perſonen,* ende te ſenden een goet aental van Compagnien te paerde ende te voet naer *Amſterdam,* om de ſelve Stadt by de Unie te behouden, ende te ghemoet gaen de *menées* van eenige quaedtwillige, die ſtreckende waren tot diſorde, confuſie, ende diſſolutie van de ſelve Unie, weſende het eenichſte ende reſterende middel, boven alle voorgaende vriendelijcke tentativen, om het Landt in ruſte ende onderlinge eenigheyt te onderhouden, wy hebben dit ſelve overwogen, ende *vertrouwende dat U Hoogheyt hier toe pregnante redenen ghehadt*, daer in oock niet anders, als met goede ende rype conſideratien tot handthoudinghe van de *meer ghemelde Unie*, ruſte ende noodige eenigheyt tuſſchen de Provincien hebbe geprocedeert, ſoo hebben wy ons devoyr geacht, *U Hoogheyt* eerſt te congratuleren over de gelucki-ge uytvoeringhe van deſe importante ſaecke, ende daer beneffens ten hoochſten te bedancken voor de moeyten, die *U Hoogheyt* daer over heeft belieft aen te nemen, wenſchende ende biddende dat de goede Godt, des ſelfs Regeringe, met verdere voorſpoet, ter eeren van ſynen heyligen Naem, ende tot des Landts beſten, ghenadich wil zegenen, ende de Perſoon van *U Hoogheyt* in goede geſontheyt lange wil bewaren, ende blyven hier mede

Doorluchtige ende hoochgebooren Vorſt genadige Heer,
U Hoogheyts Dienſtwillige,
DE STATEN VAN OVER-YSSEL.
Datum Swol den 25 *September* 1650.

Tot Uytrecht hadden eenighe geerne gheſien dat de Danckſeggínge ſoude geſchieden/ onder andere met deſe woozden: Soo bevinden wy ons ten hoochſten verplicht U Hoogheyt ganſch dienſt ende vriendelijcke te bedancken, als wy doen mitsdeſen, wegen U Hoogheyts trouwe voorſorge, als mede t'eenemael voor goet te keuren, de vordere middelen by U Hoogheyt in 't werck geſtelt tot ſteuytinge van alle quade *menées* ende ſlim beleyt en handthavinge van de Unie deſer Nederlanden (als zijn, namentlijck, het ſaiſeren van eenige Perſonen, ende het ſenden van een goet numbre van Compagnien Ruyteren ende Knechten na Amſterdam, om de ſelve Stadt by de Unie te conſerveren. Verſoeckende voorts U Hoogheyt hier om, als mede in andere voorvallende occurrentien, den dienſt van den Lande ſoo merckelijck als deſe concernerende ſodanichlijcke Vorſtelijcken yver te willen continueren, ten eynde daer door alle vordere onheylen ende verſchillen mogen uyt den wech geleyt, den Staet der Geunieerde Provincien by de eenigheyt ghe-conſerveert, het Landt ruſtelijck ende vreedſaemlijck gheregeert, ende yder der Provincien ende Leden van dien by der ſelver gerechtigheyt behouden worden;

Maer het Bzoetſchap der Stadt van Uytrecht, **wilde tot ſoo ſpeciale Danckſeggínge niet komen/ ende ſtelden booz deſe woozden:** Soo verklaren wy, &c. **Gelijck die in de na-ſtaende Miſſive volgen; ende wat bedopen de twee eerſte Leden deden om de Stadt te trecken tot haer concept / ſoo hebben echter die van de Stadt niet willen wijchen.**

On-aenghezien de Pzins in October de Magiſtraet/ ſeer naer de inclinatie van de Bzoetſchap/ ende tegen de opinie van die in twee boozſittende Leden het bewindt hadden/ beſtelt hebbende/ ſelfs tot Uytrecht (**om boozt te gaen na den Landt-dagh tot Zutphen**) **quam / ſoo hebben nochtans de twee Leden haer geboecht naer het abdijs van de Stadt/ als bolcht:**

Extract uyt het Regiſter der Reſolutien van de Ed. Mog. Heeren Staten 's Landts van Uytrecht.

Veneris den $\frac{11}{21}$ October 1650.

HAer Ed. Mog. indachtich ghemaeckt weſende 't geen de ſelve voorleden Woonſdach was voorgeſtelt volgens de aenrekeninge doenmaels daer by ghedaen, belangende de reſcriptie aen *Sijn Hoogheyt* gedaen: Is vorder daer op gelet ende gedelibereert, midtsgaders verſtaen en geſeyt by de Heeren gedeligeerden Edelen ende Ridderſchappe, datſe hadden verhoopt dat de Heeren Regeerders der Stadt Uytrecht oock goet gevonden ende aengenomen ſoude hebben het Concept der ſelver twee eerſte Leden, dat niet te min ſulcx overſiende ende om in deſen met eenparigheyt van de reſpective drie Leden te gaen, ſy welgemelde Heeren Gedeligeerden Edelen ende Ridderſchappe by deſen amplecteerden het Concept der Miſſive by de Heeren Gecommitteerden der welgemelte Stadt Uytrecht haer Ed. Mog. alhier overgegeven en vermelt den 28 Auguſty leſtleden, ende volgens dien haer te *conformeren* met den inhoude deſes Concepts tegenwoordich nochmaels geleſen, ende by de Ed. Mog. Heeren Staten 's Landts van Uytrecht goetghevonden ende gearreſteert, met eenparige ſtemmen gelijck als volcht:

DOORL. HOOCHGEBOREN VORST;

IN deliberatie ghenomen ende overwogen hebbende 't geen *U Hoogheyt* by Miſſive van den *een en dertichſten* July ſtyl. nov. leſtleden, ons heeft genotificeert, aengaende het ſenden van *Sijn Excellentie* Stadthouder van Vrieſlandt met een goet aental van Ruyteren en Knechten *om ende omtrent de Stadt van Amſterdam, midtſgaders het ſaiſeren van eenige Heeren uyt de Provincie van Hollandt*, van alle 't welcke *U Hoogheyt* de ſchriftelijcke *redenen ende motive op den vijftiende Auguſti daer aen volgende beſlooten ende verzegelt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. heeft doen ingeven*: In voegen de ſelve in de Kaſſe van des Generaliteyts Griffie (voor als noch) geſeponeert zijn. Soo verklaren wy, *op het vaſt vertrouwen van U Hoogheyt*, als mede op *de goede gronden* daer op de voorſz redenen ontwijffelijck ſullen weſen ghefundeert 't geen dienvolgende by *U Hoogheyt* tot handthavinghe van de Unie voltogen is te approberen by deſen in conformite van de ſelve Unie *u Hoogheyt* bedanckende voor alle goede officien ten beſten van den Staet aenghewent, met ganſch vriendelijck verſoeck te willen continueren in de goede ghenegentheyt tot hanthoudinge van de gemeene ruſte ende eenigheyt, ende voornamentlijck mede in *U Hoogheyts* beſondere goeden yver tot conſervatie ende behoudeniſſe van de Ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie.

Tot Uytrecht zijnde / ontfingh de Pzins den vooz deſen geſtelden Bzief van die van Gelderlandt / die ſy hem daerom alſo toeſtierden eer hy op den Landtdach quam / upt sozge dat hy op de Landtdach komende / de ſelve bedanckinge / vooz inductie ofte meneeg ſoude hebben bzeeder ende ſpeciaelder uptgewerckt.

Van Stadt ende Landen quam geen danckſeggínge / om datter geen Landtdach was / noch uptgheſchzeben wierdt; ondertuſſchen geraeckte de doodt der Pzins.

Wiert Syn Hoogheyt op de manier als vooz geſept is bedanckt / by de andere Pzovincien / in Hollant / ende bpſonder tot Amſterdam / wierdt hy ondanckt. De murmuratie / onghedult / jae quaedt-ſpzeeckingen gingen in ſwang / tot Amſterdam continueerden men noch in September het viſiteren van de aenkomende ſchepen / ende men hielt ſcherpe wacht / het ghemeen volck ſpzach ſeer licentieuſelijck / ende die van de Regeringe hadden ende kregen de inpzeſſie ſoo langs ſo meer / dat de Pzins noch meer deſſeings hadde / ende ſich ſochte abſolupt en Souverain te maken veel ende ſelfs van ſijn confidenten ſpzaken ende waren van opinie / dat hy ſoude alle het paſſeerde weder verſachten / ende ſelfs de ghefaiſeerde Heeren ſoecken by andere wegen contentement te gheven / maer ſulex kondemen niet mercken aen 'tgeen hy tot Haerlem dede / want ſijnde aldaer in Septemb. den dach van haer Magiſtraets verandering / ſoo quam hy den ſevenden weder van Dieren in den Haech / ende bemerckende dat op de nominatie ſtonden Lieden tegen ſijn humeur (als ſijnde voozby gegaen en bupten de nominatie gelaten den Heer Verkameren een van ſijn confidenten / met bydoeginge van geringe en non-conſiderable perſonen) ſo ging hy vooz by de weeerdichſte ende aenſienlijckſte / en nam nieuwe geringe Lieden / onder andere een Deurwaerder en als die van de Stadt den Heer de Wael hadden geozdineert om Weesmeeſter of Arme Vooght te zijn (welke Charge wel ſelfs aen Rooms Catholijcken wiert gegeven) ſoo heeft hy ſulex laten verbieden / of te kennen geven dat het hem ongenaem was.

Ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. wiert voozgeſlagen een Bede ende Danckſegging-dach upt te ſchzyben ober de tegenwoozdige ghelegentheyt van tijdt ende ſaecken; maer die van Hollandt wilde daer in niet conſenteren / om daer vooz niet tacite toe te ſtaen / en gelijck als t'adoperen watter gheſchiedt was / ende om niet den loſſen teugel te geben aen eenige ſeditieuſe (de goede niet te na geſpzoocken) Pzedicanten tot indoctie tegens de Regeringe / ende tot flatterie vooz den Pzins. Die van Amſterdam toonden in alle haer belept / dat ſy noch groot miſtrouwen hadden / lieten haer Stadts-Gzachten paliſſaderen / of met Balcken rontom beſchieten / maeckten haer Bozſtweringe op / ampliteerden haer Schutterie van vier en twintich Vaendelen tot vier en vijftich / ontboden een Ingeneur van Antwerpen (een teecken dat ſy haer niet betrouden op eenich Ingenieur in des Lants dienſt zijnde) die 't werck by 't Scheur by Dupnkercken geinventeert en gebout hadde. Sy namen oock noch twee Compagnien Waertgelders aen. In 't ghemeen ſpzackmen tot Amſterdam ſeer qualijck en licencieus van den Pzins / en van de voozgaende acte / die vooz verſchepde ghedzuckte indoctiven oock ſeer wierden getraduceert / onder andere in een blaeu boexken / genaemt den onſtelden Amſterdammer, waer in de Pzins aengeweſen wozt ſlimmer gedaen te hebben als Duc de Alba, alſo Duc de Alba hadde gedaen den laſt ſijns Koninckx / ende ghefaiſeert perſonen die in eedt ende dienſt des Koninckx waren; maer dat de Pzins ſijn eygen Meeſters of eenige van dien hadde gefaiſeert / ende dat ſonder ſpeciale laſt / alſoo de laſt van den vijfden Junij / was generael / en gegeven by Gecommitteerde van de andere Pzovincien / die daer toe niet ghemachtight waren; dat den Pzins in ſin hadde gehad de Banck en alle rijcke Comptoiren van de gerede penningen te ontbloten / ende dan eenſdeels ſijn Schoon-bzoeder de Koninck van Schotlant aſſiſteren / anderdeels met Spaengien te bzecken en Antwerpen aen te taſten. Deſe en diergelijcke indoctiven quamen dagelijex upt / ende ter ooren van den Pzins terwijl hy op de Veluwe was op de Jacht / eenſdeels om ſich te diverteren / anderdeels om het ooch te hebben op den Gelderſche Landt-dach die tot Zutphen gehouden wiert / affecterende om / poſſiderende nu het Huys te Dieren / als Premier Noble oock in Gelderlandt aenghenomen te wozden. Eens is hy tot Zutphen geweeſt / ende eens is hy dooz achtjien Gecommitteerde beſocht ende gecomplimenteert. De meeſte ende pzincipaelſte beſoigne ten Landt-dage was ober het inboeren van de Verponding / welckers beſchzyvinge nu eenige Jaren lang gedupzt hadde / en ober welcke ſaecken in den Jare twee en veertich / dzie en veertich ende vier en veertich uytſpzaecke waren gedaen. 't Was in alle deſen tijdt dat de Pzins op de Veluwe was een ſeer quaedt windich ende regenachtich weder / gelijck het meeſt den geheelen Somer hadde gedaen / hy bleef nochtans alle dien tijt ober / weer noch windt ontſiende / ſich tot Bickbergen in een Boeren Huys behelpende / en ſijn violente exercitien met Jagen continuerende / tot in 't eynde van October / als wanneer hy in een dach ofte twee uyt ſich wozdende / te rade wiert ſich te ſchepe te begeben en den Rijn en Lech af vooz Rotterdam naer den Haech te gaen / allwaer hy quam Saterdaegs 's mozgen ten dzie uyren / zijnde den 29 October. Syn Siecktе wierdt by de Medecijns beſchze-

ieschzeven als volcht: Als dat hy oudt vier en twintich Jaer ende vyhans ses maenden/ vol van heet bloedt/ nae dat hy drie weecken langh op de Veluwe ghejaecht/ende een intempestive diete ghehouden hadde / den seven en twintichsten October (zijnde Donderdach) naer een domestijck exercitie of spel Au billard gants sweetende / seven uyren langh in een houde lucht te paerde ghesweest/ waer na hy uyt vermoeyenheyt pijne in sijn lende gevoelde/ des anderendaechs sich nederleggende / ende sonder t'eeren/ is de Ridder af den negen en twintichsten in den Haech gekomen; klagende over hooftpijne of migraine, daer mede hy meermaels gequelt was/ de pijne in de lenden duyzde oock noch/ at weynich/ tegen den avont swetede hy van selfs omtrent anderhalf uyz/ wilde noch niet geklisteert zijn/ en hadde des nachts weynich rust/ Sondaechs omtrent tien uyren vooz de middach wiert geclisteert / des avonts om vier uyren hebbende een weynich des middaechs gegeten/ wierdt ader gelaten in sijn slincker arm/ zijnde het bloedt heet en dzooch/ zijnde de hoozts noch continueel/ de urine trouble/ hadde dozst / pijn in 't hooft disponeam of difficultevt in 't respireren benauthevt/ hoest/ at des avonts weynich/ dzonck hier met een hozste gerast bzoodt ghetempert/ ooch decoctum hordei, ende water met sap van Citroen en Suycker; Maendach den lesten October verschenen eenige kleyne pustulen in 't aensicht/ op de armen / bozst en ober het geheele lichaem/ waer uyt men vernam / gelijck Docter vander Straten sijn medicijnen alrede gepzesagieert hadde/ om de welcke te pzomoveren tot uytslaen / soo heeftmen hem twee of dziemael in vier en twintich uyren gegeven een Decoctum van Cicorey / Cordinis benedictis, Endivie ende dergelijck/ daer van hy gedurich heeft gesweet hoewel weynich gedeckt / men badede sijn oogen met roosewater ende diergheliicke/ men gaf hem ook pets om de lieel te gozgelen; Dingsdach wierden de Doctoren de Reeck ende de Hayes daer noch by geroepen / die appzobeerden wat Docter Straten hadde gheozdineert / at des mozgens een bouillon/ nam ontrent tien uyren een Decoctum, at des middachs soberlijck / dzonck nu een Julep/ dan vier met een gerooste hozste bzoodt/ hy sweetede so oberbloedich en gedurich/ dat sijn hemd/ linnen bozstrock ende bedde moest wozden verandert etlijcke malen/ doch met sulcken voorsorge / dat hy nae de veranderinge van linnen terstont weder swete; Des avonts at hy een Hordeatum, ende gelep/ des nachts hadde tamelijck rust/ sonder benauthevt / hooftpijne ofte andere sijmptomes; Woensdach den tweeden November at hy 's mozgens/ 's middachs ende des avonts seer kleen gehackte Spieren uyt de bozst van Hoenders en Patrysen/ eens dzonck hy een Decoctum; Des achtermiddachs ten drie uyren wiert gheklisteert/ daer hy vijfmael ter kamer ginck excernens fœtida, sonder buyckpijne / hy hadde een tamelijcke nacht/ de pols ende urine waren heel wel.

Donderdaechs hielt hy voorgaende diete / at somtijts een gebzaden appel/ dzonck tweemael een Decoctum. Hy was noch al gedurich swetende / doch niet soo oberbloedich/ de pols ende respiratie waren als van een ghesont Mensch / de urine seer goet / de pockens quamen wel uyt/ alle sijmptomates waren naer wensch. De Pzins ober geen dinck klagende als dat hy wat dozstich was/ sabonts excrevit dura, het bedde daer op hy nu acht en twintich uyren gelegen hadde/ wiert verandert/ doch met groote behoetsaemheyt / 's nachts tamelijck rustende.

Vzydach was hy dozstiger/ gedurich swetende / doch niet oberbloedich/ hielt de voorige diete/ de pockens quamen meer ende meer uyt / men bedeckt het aensicht met ongesoute Speck/ wat warm gemaeckt/ tweemael heeft hy gedzoncken het Decoctum, nu ende dan ook een Julep ende bier / 's nachts eens ofte tweemael Amandelmelck / hadde geen dyspnoeam / swarigheyt in 't respireren/ geen oppzessie of benauthevt.

Saterdaechs hadde wel gerust/ in sijn water was bekans een sediment / de Pols wat sneller met eenighe benauthevt/ ende swaerder respiratie/ swetede veel/ de pockens verheven ende rondt. De Medicijns van hem gebzaecht wozdende wat sy oozdeelden / seyden datse noch geen quade sijmptomata vernamen / als dat de hoozte was vermeerdert/ ende de benauthevt/ 't welck gemeenlijck gheschiedt om dien tijdt der siecktе / doch datmen noch niet in de hope was/ ende dat hy den sevenden dach een rack in de windt soude krijgen; des avonds de benauthevt vermeerderende/ oozdonneerdemen hem eenige tabellas / de pockens vertoonden haer gheleverr ende wit.

Sondaechs niet wel hebbende gerust / nochtans was de benauthevt wat min / de dozst groot / de pockens eenichsins geswooren/ het water trouble/ hy ontbeet ende at 's middachs na voorige diete / de pols was verheven of concitatus, met eenige dyspnea ofte sware respiratie/ zijnde dat ozdinaris in dese siecktе dat den sesten ende sevenden dach / als de Pockens beginnen te sweeren / de pijne ende hoozte vermeerderen / hartlijdich zijnde applicеerde een sappositoir van Honich ende Sout / ende excerneerde fœces laudabiles, veel Pockens op de rugge/ lenden/ billen/ dyen ('s avonts ook op 't aengesicht bzaken dooz ende etterden / andere waren verheven / rondt/ wit/ vol etters/ anders geen als de gemelde symtomata.

's Avonts ten vijf uyren vermeerderde de Hoozts en benauthevt (veel pockens zijnde dooz gebzoocken/ om de welcke (herkomende uyt seeckere scherpe dampen) wech te nemen en het hert te verstercken / men ozdineerde een bolus van besoar ende diæscord, in præsentie van alle dzie Medicijns; een quartier uyzs na sessen een dzonck Julep genomen hebbende/ tiet het sich tamelijck aensien/ en gingen Docter de Reeck ende Hayen na huys/ om tegen tienen weder te komen / en dien nacht aldaer te blyven; maer een half uyz daer na/ verhief de Hoozte en benauthevt alsoo en met sulcken verminderingh van krachten datmen alles quaedts begost te vreesen / ende wierdt de Princesse Moeder daer van verwitticht / ook om een Predicant gesonden/ en de andere Doctoren gehaelt; de Predicant Sterremont komende / was hy alreede sonder spraeck / echter heeft de selve Predicant daer na van het overlijden gemaeckt ende gedaen dzucken dit navolgende verhael/ namentlijck: Dat hy hem aensprack en de ziele des selfs met bondige ende beknopte redenen, streckende tot oeffeninge van boetvaerde droefheyt, hoop van versoeninge en verghevinge, mitsgaders een vertrouwen op Christi bloedige verdiensten, getracht voor te bereyden tot een zalige verwachtinge van Jesu Christi toekomste, ende sijnen uytgang uyt dese ellendige Werelt. Waer op *Sijn Hoogheyt* door den voornoemde Predicant gevraegt zijnde, of sijne ziele op de voorige gronden wel gerust, en bereyt was vrymoedelijck de doot en het daer op volgende genadich Oordeel sijnes Zalichmakers te verwachten; soo antwoorde *Sijn Hoogheyt* met een holle stem, *Ja*, sijn oogen met eenen ten Hemel verheffende: Daer den Predicant op seyde, Doorluchtige Vorst, *laet neffens dese uwe oogen des Lichaems, derwaerts oock U herte, ende de oogen uwes gheloofs heenen gaen, ende ick verseeckere U dat ghy sult sien den Hemel geopent ende den Sone des Menschen staende ter rechterhant Godts, om U Lichaem te geven versterckinge, ofte om U ziele gunstelijck te ontfangen in sijne Heerlijckheyt*; Waer op met goetvinden van *Sijn Hoogheyt*, Hy, ende de Omstanders, weynich in ghetalle, op haer knien sijn neder gevallen, met suchten ende tranen haer Gebedt voor Godt uytstortende, ende hertelijck versoeckende aen de Goddelijcke Majesteyt, een ghenadige ende haestige verlichtinge van de hert-benauwende swarigheden *Sijner Hoogheyt*; in het bidden wierde men gewaer een groote ende *ongeloffelijcke veranderinge* van het wesen *Sijner Hoogheyt*, dat den yver des Gebedts verdobbelde, ende haer allen dede uytsuchten, dat doch Godt den Persoon van *Sijn Hoogheyt*, ende in hem Ons Lieve Vaderlandt wilde genadich zijn. Van het Gebedt opstaende, vraechde den Predicant ofte *Sijn Hoogheyt* de woorden des Gebedts verstaen, ende daer door eenighe vertroostinge ontfangen hadde? *Maer kreech geen antwoordt.*

De Medicyns dan poochden om *Sijn Hoogheyt* yet wat sterckende in te geven, maer vonden sijn mont vast toe-geslooten; dat haer alle dede besluyten, den oogenblick sijner affscheydinge na by te zijn; voechden dan haer wederom tot den gebede, doch sagen van stonden aen met

eenige weynige ſtille ſnicken, dien jongen Vorſt ſijn ziele ten Hemel ſenden in die geluckſaligheyt, die hem, niet tegenſtaende de klachten, tranen, ende het ſuchten van ſijn trouwe Dienaren, en de andere die daer tegenwoordich waren, den luſt van weder te keeren benomen heeft. Ende alſoo is dien Prins, *die in Wijsheyt, Beleeftheyt, Voorſichtigheyt ende Kloeckmoedigheyt* ſijn hoochberoemde Voor-Ouders te boven gingh, ende de Werelt tot een wonder ſtrecte, in 't çierlijcke bloeyſel, ende de jeuchdichte kracht van ſijne jaren, oudt zijnde *vier en twintich jaren ende ſes maenden*, naer dat de *ondanckbaerheyt deſer tijden, ende de laſterlijcke ſmaetheyt* veeler menſchen, een tijdt langh herwaerts ſijn ziele, door-ſneden hadden, de werelt, die ſijne by-wooninge niet weerdich was, ontrocken, ende overgebracht in die plaetſe daer de Lauweren-Kranſen van ſijn *glory-brallende* daden niet en ſullen verwelcken; op Sondach den *ſeſten* November, des avondts ontrent *negen* uyren, in 't *Jaer van de voorſpoock van den val deſer Landen* 1650. De tijdinghe daer van, is op het verſoeck van de Hovelingen, op ſtaende voet ghebracht aen haer *Hoogheyt* de Douagiere Moeder, door den ghemelden Predicant *Stermont*, ende haer Koninckl. *Hoochheyt* de jonghe Gemalinne, door een van haer Engelſche Predicanten; welcke twee ter doodt toe ontſtelde Me-Vrouwen, op 't Hof van den overleden Heer, in dien ſelven nacht, ontrent *twaelf* uyren noch by den anderen ghekomen zijn; maer wat ſuchtingen, klachten, tranen, droevige teeckenen ende woorden daerom gingen, heeft niemant konnen ſien, ſonder dat ſijn herte in tranen verſmolt, want de eerſte bedreef rouwe over een *onrijpe doot* van haer eenige Soon, de Kroon haers Ouderdoms, ende de andere over het ontijdich wech-rucken van dat eenige ſteunſel van haer *bebloede Huys*, ende dien Doorl. Vader van dat langh verhoopte Kindt, datſe in de windelen van haer ingewant bewaert hadde, om hem het ſelve wel haeſt met vrolijcke danckbaerheyt in de armen te gheven. *O! Wee ons, ende ons lieve Vaderlant*, ſo Godt ons niet op een byſondere onvoorſiene wyſe genadich is! de eenige hoope noch overich is, dat Godt hare Koninckſlijcke *Hoochheyt* door een gheluckige ende voorſpoedige verloſſinge mochte begunſtigen, met eenen jongen Soon, Wilhelm, die uyt dien verdorden Orangien Boom uytſchietende, t'avont ofte morgen geluckelijck groeyen, ende met ſijne bloeyende teigen, *alle de Onderſaten* deſer geweſten, tegens de Spaenſche hitte, ende allerley onweder beſchutten, ende na 't voorbeeldt ſijner Voor-Ouderen beſchermen mochte. Godt verleene ondertuſſchen myne Heeren de Staten deſer Lantſchappen overvloedige wysheyt, om in eenigheyt te blyven, het welvaren des Landts ende de Kercke te beſorgen, ende middelertijt een wijs, Godtvreſende, matich, ende bequaem plaets-bewarende Stadthouder te verkieſen. Daer toe alle vroome Ingeſeten en ſchuldich ſijn met boetvaerdigheyt Godt te bidden. **Dus verde lupde het verhael van den Predicant.**

Des anderendaechs het Lichaem geopent wordende ſachtmen als noch van buyten de Pockens gheſwooren ende wit (geen quade teeckenen) veel ooch doorgebroocken/ de herſenen geheel/ de milt wat ſlapper als ordinaris ende met wat ſwart bloedt verbult/ de twee deelen en het onderſte van de Lever wat blaeu/ maer de gheheele Long ſeer ſwart/ gheſwollen/ geinflammeert/ omtogen met ſwart bloedt/ ende daer uyt ontſtont de dyſpnæa ofte kortzen Adem/ de benauthept en de Koortſe in de twee leſte dagen (te vooren niet) 't welck gelijckmen niet hadde konnen weten (want hy hadde noch hoeſt/ noch loſſinge van ſluymen noch ſteecktingen) noch uyt de Koortſe noch uyt de dampen/ alſoo ſoudement in dien ſtaet der ſieckte ende der krachten/ al ſchoon men het geweten hadde/ niet hebben konnen geneſen. Nochtans hebben des Princen Domeſtiquen veel gelaeckt ende geſproocken als of de Prins verſuynt was; daermen hem hadde laten te veel veranderen van ſchoon Linnen/ item Limonade ende koelen-dranck laten drincken. Doch alle de drie Doctoren hebben het gemelde verhael van ſijn Sieckte onderteeckent. Het gherucht van de doodt verbulde terſtondt den Hage/ ende 't quam een peder ſeer onderwacht door/ alſomen gedurich geſeyt hadde datter geen pryckel was/ ende dat alles wel ſtont/ gelijck dan dat gebreech van flatterie te Hove ſeer ghemeen is/ ja den Prins ſelfs doorſtemen noyt ſeggen datter pryckel was. De Predicanten hadden wel onder haer beraemt om hem by touren ende beurten alle dage te gaen ſpreecken/ maer komende aen de Kamer/ wiert haer t'elckens geſeyt dat het den Prins ontſtellen ende den moet benemen ſoude/ dat het met hem wel ende de viſite niet van nooden was. Eens in den geheelen tijdt was de Predicant Sterremont toeghelaten/ doch om den Prins niet te verſchricken/ wiert hem eerſt geſeyt/ dat hy ſeer goede Orangie Appels van Rotterdam hadde ontfangen/ ende die aen hem wilde preſenteren/ doch wiert aen den Predicant daer by geſeyt/ ſpreeck niet van ſwarigheyt. Alſoo dat het niet als een viſite van civiliteyt was.

De Staten Generael Vergaderden noch dien ſelven avondt ten thien uyren/ ende vonden goet door ſchryvens de Provincien van dien onderwachten doodt te verſtendigen. De ſelve verſoechende dat ſy haer wilden preparen tot het aennemen ende formeren van ſodanige Provinciale advijſen als haer Ed. Mog. in ſoo hoochwichtige conjuncture van tijden ende ſaecken voordelen ſouden te behooren/ ende alhier ter Vergaderinge ten ſpoedichſten te doen inbrengen/ ende daer van openinge te doen in ſaecken de Generaliteyt concernerende. Item wiert daer van notificatie gedaen aen de Collegien van de Admiraliteyt/ ooch aen de Ambaſſadeurs ende Reſidenten van deſen Staet/ om haer te kleeden in den rou/ toeleggende yder Ambaſſadeur achthondert guldens/ en yder Reſident vierhondert guldens. Noch is notificatie gedaen aen Graef Wilhelm Stadthouder van Vrieſlant/ aen den Heer van Brederode Veldtmarſchalck/ als ooch aen alle Gouverneurs ende Commandeurs in de Brabantſe ende Vlaemſe Steden. Item Orſoy/ Rijnberch/ Weſel/ Embrich/ Rees/ Kaveſteyn/ Gennip/ Meurs/ Commandeurs ſoo tot Embden als op Tieroyt ende Coeverden/ met laſt datſe elck op hunne reſpectibe aenbevolen plaetſen een neerſtich en waeckent ooch ſouden houden tegens alle ongelegentheden ſoo van buyten als van binnen/ ſich getrouwijck dragende ende guytende volgens den eedt by haer in 't aenvaerden van der ſelver reſpectibe Commiſſien aen deſen Staet gedaen/ van welken eedt haer een formulier tot ververſchinghe van der ſelve memorie is toegheſonden; voorts wiert den Raedt van State verſocht haer Ho. Mog. ten ſpoedichſten te berichten van de rechte beſchapenheyt der beſettinge van de Guarniſoenen in de Frontier-Steden ende plaetſen van deſen Staet/ om nae bevindinge van ſaecken ſodanige ordre geſtelt ende verſieninge gedaen te worden als men tot de meeſte ſecuriteyt van de ſelve ſoude bevinden te behooren. Item is ooch notificatie ende advertentie gedaen aen de Steden van Brabandt ende Vlaenderen. Aen vreemde haer alhier ophoudende Ambaſſadeurs ende Reſidenten is de notificatie ghedaen door Gedeputeerde van haer Hooch Mog. ende door den Agent Verburgh.

Het Lichaem is niet publijckelijck ghetoont ghewerst (gelijck nochtans met de Prins ſyn Vader/ Oom ende Groot-Vader geſchiedt was) eensdeels om dat het aenſicht door de Pockens ſeer was verandert ende misgemaeckt/ anderdeels om dat het te veel ghedruys ende geraes ſoude hebben ghemaeckt/ tot meerder ontruſtinghe van de Princeſſe Ropale/ die groſ ſwanger was. Daerom ſy den Prins ooch in ſyne ſieckte noyt geſien hadde/ ende men wilde haer ooch noch den eerſten nacht de doot verborgen houden/ maer ſy merckten ſelfs aen het veel uyt ende in loopen/ hoorende het geheele Hof beroert.

De Koninckl. Spaenſe Ambaſſadeur liet ter ſtont by haer aenmelden ſijn reſſentement/ ende uyt verſoecken om in Perſoon de Condoleance te komen doen; 't welck geſchiede smorgens/ gelijck oock de Condoleance van de Staten Generael ende andere mindere Collegien/ ſo aen haer als aen de Princeſſe Douagiere ende Koninginne van Bohemen.

De Princeſſe Douagiere liet door den Heer de Willem ende Griffier Buſero den ſelben dagh den Heer van Wim-

Winnnenum ter Vergadering laten vertoonen dat tusschen den Spaenschen Ambassadeur ende den overleden Prins was geconcerteert een Tractaet van equivalentie voor het niet leveren van het Marquisaet: niet daer aen ontbreeckende als de teyckeninghe / ende vreesende datter de windt mocht tusschen komen / alsoo de Ambassadeur stont om naer Brussel te gaen / verstocht dat haer Hooch Mog. gelieffde devoir by den Ambassadeur te laten doen tot voltreckinge. Sulcks is geschiet / maer den Ambassadeur seyde gelast te zijn om het Tractaet met de Persoon van den Prins te teyckenen. Die nu doodt zijnde / dat hy om naerder last soude schryven / gelijck hy eenigen tijdt daer naer weder komende verklaert heeft te sullen stuyten het selve Tractaet; soo wanneer hier aengaende de Tutele van den Jonghen Prins soude zijn gedisponeert.

Des Princen doodt bedroefde seer den ghenen die met ende door hem ghedreven hadden de Proceduren tegen Hollandt: Eenighe Predicanten soo op de Preeck-stoel als onder de Gemeente sustineerden dat de Staet was onthoofdet, datter geen Koningh in Israël was; dat de Staet in twist, confusie ende in duygen soude vervallen. Maer in die van de Regeringh van Hollandt ende over al in de gene die het Hooft meer naer de libertept als naer 't Hof ghingh / sagh men terstont groote veranderingh ende blijtschap: de tijdingh liep snel / smorgens ten drie uyr hadmense t'Amsterdam. Aldaer wiert om dese tijdingh seer mildelijck in de Arme-Bus gegeven: ende onder andere wierden eenige stucken Gout neffens dit ghedicht by de Diakens onder Predicatie vergadert.

De Prins is doodt,
Mijn gaef vergroot,
Noyt blijder Maer
In tachtentigh Jaer.

Op aenschryvinge van de Ghecommitteerde Raden quamen terstont de Staten van Hollant by een / ende nae eenige Preparatoire Besoigne door Ghecommitteerde Leden / hebben op papier ende ter Generalitept inghebracht. Dat haer Ed. Gr. Mog. oordeelden de *eenicheyt* van de Provincien te zijn, het rechte grontstuck om den Staet te doen subsisteren, ende dat daerom tegenwoordelijck aen de Provincien wiert verklaringe gedaen, de sincere intentie van haer Ed. Gro. Mog. te wesen, de Eenicheyt, Liefde, Vrientschap, goede Correspondentie ende Confidentie tusschen de onderlinge Provincien te releveren, maintineren, ende de selve voor altijt heylighlijck ende onverbreeckelijck te onderhouden ende cultiveren, sonder immermeer daer van te wijcken, ende sulcx niet alleen met woorden, maer met effecten te sullen betoonen.

Dat wijders de vaste intentie van haer Ed. Gro. Mog. was te handthaven de *Religie*, volghens de Synode van Dordrecht, ende gelijck de selve in de publijcke Kercken tegenwoordichlijck wiert geleert, dat heylighlijck soude worden gehouden de Unie, gelijck de selve Anno *vijftien hondert negen en seventich* tot *Uytrecht* was gesloten. Dat aengehouden soude worden de *Militie* in dienste van den Staet volgens de Resolutie op de Præliminaire Pointen raeckende de Vrede, voor desen genomen.

Dat de Provincien wierden versocht dat een *Generale Convocatie* van Staten hier in 's Graven-Haghe mochte worden gedaen, met versoeck van alle ende yder van de selve op 't voorgeroerde important werck, behoorlijck gelast ende geinstrueert te komen.

Dat sy goet hadden ghevonden ten selven eynde de Provincien te besenden.

Dat de Heeren Gecommitteerde van de andere Provincien ernstelijck wierden versocht de goede intentie van Hollandt by serieuse Brieven aen haere respective Principalen te willen secunderen.

Dat middelertijt alle saecken den Staet raeckende, souden worden ghelaten by den ghewoonlijcken voet ende fondamentele ordre van de Regeringe, blyvende de Collegien ende hooge Militaire Officieren by der selver respective Commissie ende Instructie, *ter tijdt ende wylen toe naerder Resolutie op 't voorsz geheele werck by de Provincien soude wesen genomen.*

In 't eerste Concept waren gestelt dese woorden: Ter tijdt toe de Princesse Royale sal syn verlost van de vrucht die sy tegenwoordich is dragende. Maer vreesende dat sulck soude causeren eenich engagement; soo is in plaets van sulcks gestelt: Ter tijdt toe daer in anders by Resolutie sal syn gedisponeert.

Hollandt liet haer ghedachten seer gaen om die van Zeelandt ten minsten aen haer zijde te hebben / hopende daer mede haer Thuyn alsoo te stuyten ende in sulcken posture te sullen zijn / dat haer geen Capitepn Generael ofte Stadthouder soude konnen opghedrongen worden. Edoch hebben haer allesins seer Civijl getoont / ende van Danckbaerheyt tot het Huys van Orange, ende van Nassou veel ghesproocken, ende allesins verklaert te sullen vergeten ende ter zijden stellen alles wat ghepasseert was / ende met de Provincien in alle Liefde / Unie ende eendracht te willen leven ende sterven.

Eer dese besendinge afginck / wiert de Princesse Royale verlost van een jongen Soon / Maendach den veertienden November des avonts tusschen acht ende negen uyren; daer over terstont Vergaderinge wierdt gelepdt / ende notificatie gedaen aen de Provincien / voort congratulatie aen de Princessen Royale / Douariere / Koninginne van Bohemen / ende vreemde Ministers; de klocken wierden gelupt / ende de Gemeente in den Haech toonde veel blijdtschap / daer mede te kennen gevende dat sy niet veel anders wisten ofte den Prins was Souverain ende Erf-Heer van het Landt; zijnde waer dat de ghemeene Burgerie door leverantie ende anderssints van het Hof wierdt gebenificeert; maer de Heer Catz op dat propoost van den doodt van de Prins seyde tegens seecker Persoon seer wel / dat in een Kerck ofte groot Palays waren pylaren ende kroonen of groote kandelaers / desgelijchs in desen Staet; dat de pylaren waren de Provincien ende Staten van dien; dat de Prins was een kroon of groot kandelaer geweest / veel lichts ende ornament hadde gegheven; maer dat het verlies van dien Kandelaer licht konde werden verset / dewijl alle pylaren bleven / ende die soo wel den kandelaer als de kaersen konden ende moesten by brengen.

Sy schickten naer Gelderlandt ende Over-Yssel de Heeren van Opdam van Polsbroeck ende de Pensionaris Riccen, nae Uytrecht de Heeren Brederode, Strevelshoeck ende Beverninge, naer Zeelandt de Heeren Pensionaris Ruysch, Zijl ende Sonnevelt, naer Vriesslandt ende Stadt ende Landen de Heeren Pensionaris Benningen, Rippertse ende Pensionaris Nieupoort, der selver alle Propositien syn gestorneert geweest op den voet van 't voorgemelde Advijs van Hollandt / ende omtrent op dese navolgende manier.

ED. MOG. HEEREN;

DE Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt ende West-Vriesslandt, op het onverwacht en overdroevich verscheyden van *Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orange onsterffelijcker gedachtenisse, Staets-gewys vergadert, om in soo klaechlijcken ongeval ende beswaerlijcke constitutie van tijdt op de saecke daer uyt resulterende ten dienste van den Lande te helpen resolveren, hebben al vooren haer ghedachten verder te laten gaen, voorsichtelijck gheoordeelt dat om een vast ende bestendich fondament te houden, waer op alle gemeene raedtslagen gerustelijck gevesticht, ende dese Landen tot den hoochsten top van welvaert ende grootheyt onder Godes zegen mogen werden opghebout, voor al hoochnoodich is, dat tusschen alle de Leden van de selve een volkomen eenigheyt ende goede correspondentie heylichlijck ende onbeweechlijck werden onderhouden.

Ende dies uyt een hertelijcke yver tot het ghemeene best aengeport zijnde om van dese haer Ed. Groot Mog. soo salutaire consideratie U Edele Mog. ende respective Staten vanjde andere Provincien te gheven een verseeckerde ende vaste impressie, hebben de selve ghelieft Ons te Committeren om U Ed. Mog. particulierlijck voor te dragen, ende solemnelijck te verseeckeren hare oprechte volstandige intentie te zijn uyt een exuberante gheneegentheyt tot het ghemeene best, alles dat in haer vermo-

gen

gen is ſorchvuldichlijck by te brengen ende te contribueren, ten eynde *alle jalouſie, misvertrouwen, ende ſtrijdigheden als voornaemſte* hinderpalen van alle heylſame Reſolutien en een ſchadelijcke Peſte van den Staet voorgekomen, gemijt ende wech genomen worden, ende in't tegendeel verheft ende meer ende meer aengequeeckt een *trouhertige vriendtſchap ende ſolide vertrouwentheyt*, ende dat alle de Leden van deſen Staet mogen conſpireren tot een volmaeckte eenigheyt en over een ſtemmende Harmonie van herten ende ſinnen, welcke de Heeren Onſe Committenten verklaren gemeent te zijn alleſints te helpen releveren, maintineren, ende voor altijdt ſinceerlijck ende onverbreeckelijck te onderhouden ende te cultiveren ſonder immermeer daer van te wijcken, ende ſulcks niet alleen met *woorden*, maer liever metter *daedt* te ſullen bethoonen.

Ende ghelijck volgens de oude ende goede maximen van deſe Landen altijdt voorſeecker is gereputeert dat de handthavinghe van de *Gereformeerde Godtsdienſt*, de obſervantie van 't *Verbondt* van de *Unie* in den Jare *vijftienhondert negen en ſeventich*, ende het aenhouden van noodige ende ghenoechſame *Krijchsmacht* tot ghemeene beſcherminge, drie de voornaemſte middelen zijn, om de ſoo wenſchelijcke eenigheyt, ende ruſte van binnen, ende van buyten aenſien by Vrienden, ende ontſach by Vyanden te houden.

Soo hebben de welghemelde onſe Heeren Committen by deſe occaſie U Ed. Mog. nochmaels willen betuygen haer onveranderlijcke Reſolutie altijdt gheweeſt te hebben, en ſtadich te ſullen blyven mainteren de geſeyde *Gereformeerde Religie* volgens de Synode van Dordrecht, ende in voegen de ſelve tegenwoordelijck hier te Lande in de publijcke Kercken wort geleert, midtsgaders heylichlijck te verblyven by het voorſz *Verbondt* van de *Unie* ende de *Militie* ten dienſte van den Staet aen te houden, volgens de ſolemnele verklaringhe op de preliminaire poincten voor het aengaen van de Vrede by alle de Leden van de Regeringe eenſtemmich gedaen.

Dan hier beneffens Ed. Mog. Heeren, hebben de Heeren onſe Committenten ſerieuſelijck aenghemerckt dat door het ontijdich ontvallen van de Perſoon van hoochgedachte *Sijn Hoogheyt* in de tegenwoordige ongelegentheyt ſullen komen voor te vallen ſeer ſwaer-wichtige en importante deliberatien U Ed. Mog. neffens alle de Vereenichde Nederlanden ten hoochſten concernerende, ende van ſodanige nature ende gevolch daer op niet anders dan met mutuele pertinente Communicatie, ende te ſamen gevoechde beraetſlaginge vruchtbaerlijck tot welſtant van de Landen, ſal kunnen worden gereſolveert.

Over ſulcx aengeſien by de gront-wetten van de Regeringe in 't opgemelde *Verbondt* van *Unie* is neder gheſtelt, ende voor deſen meermalen in beſwaerlijcke toevallen tot groot ſoulaes ende nut van den Lande is ghebruyct, dat om ſaecken oock van minder belangh als de tegenwoordige met meerder onderlingh contentement van de geintreſſeerde af te handelen ende te termineren, ende met grooten aenſien ende authoriteyt te bekrachtigen de Heeren Staten van de geſamentlijcke Provincien Staetsgewyſe gheneralijck geconvoceert en op een plaets vergadert ſijn geweeſt; ſoo hebben haer Ed. Gr. Mog. in betrachtinge van't gemeene beſt dienſtich ende noodich geacht, dat ſodanige generale Staetsgewijſe Vergaderinge op de geſeyde oude regelen ende goede exempelen in deſen gelegentheyt ſoude mogen werden gecauſeert. En ſijn wy in gevolge van dien beſonderlijck ghelaſticht om dit ſelve U Ed. Mog. hoochwijs oordeel inſghelijcx voor te dragen, ende ſeer hertelijck ende ſerieuſſelijck te verſoecken U Ed. Mog. neffens de andere Provincien gelieven goet te vinden, ende met haer gewoone voorſienigheyt het daer toe te helpen belyden dat opgemelte Staetsgewyſe Vergaderinge mach worden aengeſtelt, op dat aldaer met eenparich concert, en t'ſamen gevoechde herten ende handen de oude vriendtſchap tuſſchen ſo waerde Bondtgenooten als dieper ter gemoederen ingedruct, ende alles ten meeſten dienſte tot conſervatie van de ſoo dierbaer verkregen Vryheyt, Grootheyt en welſtant van deſe Landen, en alle de goede Ingeſetenen van den ſelven met volkomen eendracht mach worden gereſolveert.

Ende op dat middelerwyle door het formeren van afſonderlijcke Reſolutien by yder Provincie in 't particulier geen prejudicie werde gheleyt, ende genige veranderinge geprojecteert ſonder al vooren de conſideratien en bedenckinge van de mede geintereſſeerde Bontgenooten ingenomen te hebben, om met te meerder rijpheyt, kenniſſe ende eenparigheyt, ende minder aenſtoots de vereyſte voorſieninge te doen, ende op alles te diſponeren; Soo hebben de meer gemelde onſe Heeren Committenten noodich ende de reden conform gheoordeelt te zijn, oock ſonder gevaer ofte verachteringe van 's Lants dienſt te kunnen geſchieden dat alle ſaecken den Staet raeckende, werden gelaten by de gewoonlijcken voet en de fondamentele ordre van de Regeringe, blyvende de Collegien ende hooge Militaire Officieren by der ſelver reſpective Commiſſien, tot dat by de gemeene Regeringe anders ſy geordonneert.

Ende dit is Ed. Mog. Heeren, het geen de welgemelte Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt niet uyt eenige particuliere inſichten, maer uyt een oprechte ſucht ende overvloeyende affectie tot de gemeene ſaecke, niet genoech geacht hebbende ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. aen U Ed. Mog. ende der anderer Provincien Gedeputeerden aldaer te proponeren, nemaer oock uyt het midden van de haer door Gecommitteerden aen alle Provincien, ende door ons ondergeſchreven aen U Ed. Mog. effectueuſelijck ende ernſtelijck te recommanderen; ende dewyle dan alle het ſelve niet is ſtreckende dan tot *Eenigheyt, Vriendtſchap* ende *Confidentie*, ſonder de welcke onmogelijck is behouden te blyven, ſo derven wy van de wijsheyt voorſienigheyt ende goede genegentheyt van U Ed. Mog. ontwijffelijck verwachten, ghelijck wy ſeer vriendelijck ende ſerieuſelijck verſoecken een heylſame ende gewenſte Reſolutie, die Godt Almachtich wil laten gedyen tot geruſtheyt, welſtant ende glorie van deſe Vereenichde Landen, en voornamentlijck tot grootmaeckinge en lof van ſynen heyligen Naem.

De Reſolutien en antwoorden der Provincien ſyn geweeſt/ dat ſy aenmanen door een goet getal Extraordinaris Gecommitteerden de Generale Vergaderinge te ſullen waernemen: De Edelen van 't Nimweechſe en Veleeuſe Quartier van Gelderlandt reſolveerden en Corps te komen/ doch op haer eygen beurs/ die van Over-Yſſel hebben alleen haer Ordinaris Gecommitteerde ghecauthoriſeert; doch daer na Extraordinaris van de Steden/ en de Edele en Corps/ ſoo veel op haer eygen beurs wilden gaen/ gheſonden. Die van Stadt ende Lande op het aenſoecken ende beſendinge van die van Vrieſlandt ſijn terſtont nae dat ſy de Gecommitteerde van Hollant hadden gheexpedieert / ghetreden tot het kieſen van een Stadthouder/ contrarie het verſoeck van Hollandt/ ende hebben eendrachtich genomineert Graef Wilhelm. Het deſſeyn van Vrieſlandt was om oock een beſendinge te doen aen die van Over-Yſſel; maer ſulcx riet Graef Wilhelm ſelfs af/ om geen offentie te gheven aen de Princeſſen. Die van Drenthe hebben die van Stadt ende Landen gevolcht.

De Princeſſe Douariere Groot-Moeder van den jongen Prins / hadde aen alle de Provincien gheſonden door expreſſe Edel-Lieden deſe volgenden Brief/ nae dat ſy den ſelven hadden gedaen communiceren aen de Staten Generael/ met verſoeck om die te ſeconderen/ die het ſelve ſimpelijck hebben aenghenomen door Notificatie/ ende te ſullen by Coppe ſenden aen de Provincien.

ED. MOG. HEEREN, *beſondere goede Vrienden*;

NAer dat Godt Almachtich belieft heeft de groote droefheyt ende verſlagentheyt over het ſubyt afſterven van den Heer *Prins Wilhelm*, onſen lieven Soone hoochloflijcker Memorie, eenigermaten te verlichten met de Geboorte van eenen jongen Prins, van den welcken de Princeſſe Royale op den *veertienden* deſer geluckichlijck is verloſt, hebben wy niet ghetwyffelt of U Ed. Mog. ſullen ſich daer over met ons ende alle wel geaffectioneerde Ingheſetenen van deſen Staet particulierlijck hebben

hebben verblijdt, ende ſelfs door haer ghedachten laten gaen, de importantie van ſoodanigen *gewenſchten* ſucces, even als men in becommeringh ſtonde, dat de Mannelijcke Linie van de Doorluchtige Princen van Orangien, die de *gronden deſer Regeringe* gefondeert ende haer opkomſte ſucceſſivelijck met ſoo hooghe ende loffelijcke devoiren hebben bygewoont, in deſe bekommerlijcke tijden ſoude komen te failleren, niet te min hebben wy ons gemoetshalven geoordeelt niet ſtil te konnen ſtaen, U Ed. Mog. by deſen nevens de andere Vereenichde Provincien, vriendelijck ende ſerieuſelijck te vertoonen, te recommanderen ende te verſoecken, dat haer gelieven naer hare ghewoonelijcke wijsheyt ende voorſichticheyt, in aendachtige conſideratie te nemen, wanneer nu de beſtellinge van het *Capiteynſchap Generael* te Water en te Lande, ende het *Stadthouderſchap* van U Ed. Mog. Provincie in 't byſonder in deliberatie ſal worden geleyt, ſodanigen regard en reflexie ſchijnt, dat genomen ſoude behooren te worden op de Perſoon van den gemelden *Jongen Prins* ten aenſien van 'tgeen als voorſz is by ſyn Voor-Vaderen onſterffelijcker memorie, by de ghemeene ſaecken in goet ende bloet is opgeſet ende betracht gheweeſt, ſoo lange dat door der ſelver geluckige directie, deſen Staet tot die hooghte van proſperiteyt ende aenſienlijckheyt is geſtegen, dat des ſelfs *machtige Vyanden* genootſaeckt zijn geweeſt de Vrede aen te ſoecken, daer naer de ſamentlijcke Provincien hebben ghetracht, ende tegenwoordich in reſpireren, U Ed. Mo. willen wy dan andermael verſocht ende gebeden hebben in deſen, de publijcke Reſolutien, voor het toekomende te willen helpen formeren op de goede gedachteniſſen van het gepaſſeerde, welcken volgens wy vertrouwen, lichtelijck te preſumeren ſal weſen dat uyt de nieuwe *Spruyte* van den Boom van Orangien even de ſelve Vruchten te verwachten ſtaen, die *des ſelfs Tronck en Tacken* tot noch toe hebben voortgebracht, in allen ghevalle willen wy hoopen dat U Ed. Mog. dit ons vriendelijck Vertoogh ende Recommandatie ſullen willen aennemen, als ſpruytende t'eener zijde uyt de conſideratien van het natuyrlijcke devoir dat wy als Groot-Moeder van onſen onmondigen Soons Sone ſchuldich zijn, ende ten anderen uyt onverbreeckelijcke genegentheyt ende affectie, die wy den welſtandt van deſen Staet ten exempel van *Syn Hoogheyt* hooghloffelijcker memorie onſen hooghge-eerden Heer ende Man altoos hebben toegedragen, ende toedragen ſullen, ſoo lange Godt Almachtigh gelieven ſal ons in dit leven te behouden, biddende den ſelven van gantſcher herten U Ed. Mog. in 't geen voorſz is te willen inſpireren met het gene ter meerder eere van ſijnen Heyligen Naem, de eendracht ende verſeeckertheyt van deſen Staet, ende der goede Ingeſetenen welvaert ſal mogen ſtrecken, ende U Ed. Mog. te houden in ſijne Heylighe protectie. In den Haghe den *twintichſten* November *ſeſtienhondert vijftich*.

Soo wel Graef Willem als Graef Maurits ende de Heer van Brederode hebben in Generale terminis hare Perſoonen door de Heer Preſiderende aen de Staten Generael gherecommandeert: ſchreven aen de Staten van yder Provincie in 't particulier. De Heer van Brederode hadde op ſijnen Brief aen de Staten van Stadt ende Lande den opſchrift doen ſtellen/aen de Ed. Mog. Heeren Staten van Groeningen, ſonder daer by te doen van de Omlanden, dies de Brief ongeopent bleef. Hye de verkieſinghe van Graef Willem tot Stadthouder van Stadt ende Landen aen de Princeſſen alhier behaeghde kamen wel denckten/alſoo het in 't aenſien ende ghelijck men ſeyt ad Barbam van de opgemelde Miſſive der Princeſſe Douariere geſchiede/die daer over haer ongenoechte genoechſaem toonde: maer die van Stadt ende Lande ſeyden dat ſy om haer onderlinge ſwevende geſchillen een Man niet een Kindt van nooden hadden tot Stadthouder; ende ongewent waren een Luytenant Stadthouder 't welck van nooden was als men den Jongen Prins ghekoſen hadde te nemen/ oock hadden ſy haer by Graef Willem Heeren Vader, Broeder ende Oom reſpective wel bevonden; ende was haer Prins Hendrick in het Jaer veertich genoech opgedzongen. Ende dan conſideereerden oock de beminners der Vryheyt, dat het beter door de Vryheyt was/ dat niet een alleen over alle de Provincien Stadthouder Generael was/ over welcke allegatien ende diſcourſen/ by eenige goede Patriotten in 't Jaer veertich ghevoert/de ſelve in geen hleen perijckel quamen: een ander misnoegen over quam oock de Princeſſe Douariere/ 't welck was dat de Heer Knuyt raeckte uyt alle ſijne bedieninge: want Compareerde uyt den Hoofde van den Prins; ſoo ceſſeerde ſulcx door den doodt/ om waer in te verſien men het Hof van Hollant bewoogh om des overleden Princen Raden t'authoriſeren/by Prodiſie het bewint van den Jongen Prins aen te nemen. Die gaven weder een Acte aen Knuyt, gelijck hy te voor hadde ghehadt van den overleden Prins. Op de ſelve pooghde hy te compareren ter Vergadering van haer Ho. Mog. maer ſijne Collegie de Gecommitteerde van Zeelandt hebben hem by haer niet willen dulden; ende komende in Zeelandt/ hebben de Staten ſoo wel hem in de Staten ende Gecommitteerde Raden als . . . . in de Reekenkamer comparerende upt den Hoofde van den Prins/ uytgheheert/ houdende het Ut der Edelen aldaer geerftingueert/ſuſtinerende dat ſy ſulcx aen de Princen van Oraigne hadden toegeſtaen om haer meriten ende Perſoonelijck, ende onder die Protestatie/ geenſins reelijck.

Die van Dort hebben terſtont nae des Princen doodt weder in integrum geſtelt den Heer de Wit; daer na oock die van Delft den Heer Duyſt van Voorhout, deſgelijcx is geſchiet met de Heeren de Wael ende Reuyl tot Haerlem, ende de Heer Stellingwerf tot Medenblijck, de Heer Keyſer was alreede noch by 't leven van den Prins gheeligeert Fiſcael van 't Collegie ter Admiralitept in het Noorder quartier. Tot Amſterdam zijnſe langhſamer gegaen tot herſtellinge van de Bickers, om te toonen haer Moderatie.

Die van Stadt ende Lande hebben na des Princen doodt verſocht om de Compag. Gardes/die de Prins in de troubles van de voorleden Somer had van Groeningen hier ontboden/ weder tot Groeningen te hebben; waer in geen ſwarighept wiert gemaeckt/als alleen in de manier ende op wat Patente/ eyntlijck wiert gedaen op Patente van de Staten Generael.

Die van Hollant in den Haegh by een zijnde/ hebben door Gecommitteerde Leden laten concipieren dit volgende tot Provisionele beleydinge der ſaecken: Als dat alle Steden ende plaetſen eenich Privilegie ofte *voorrecht* hebbende in 't beſtellen van der ſelver Magiſtraten, het ſelve onverbreeckelijck ſoude mogen blyven behouden, ende oock naer den inhouden van dien ten bequaemſten tijde continuelijck mogen ghebruycken. Maer wat aenginck de Steden Seſſie hebbende in de Vergaderingh van haer Ed. Gro. Mog. ſoodanige Privilegie ofte voorrecht *niet hebbende*, dat dienthalven by *een Generale Reſolutie* ſoude worden vaſt gheſtelt, dat de ſelve hare reſpective Magiſtraten ſouden moghen beſtellen in ſoodaniger manieren als de ſelve ten meeſten dienſte van de opgemelde Steden ſouden bevinden te behooren, met dien verſtande, dat in ghevalle eenige van de voorſz Steden mochten bevinden yet meer ofte anders naer gelegentheyt der ſelver dienſtich ofte van nooden te weſen als by de voorgemelde Generale Reſolutie mochte verſtaen worden mede te brengen, dat de ſelve ſoude vry ſtaen ſich te mogen addreſſeren aen haer Ed. Gr. Mog. om van de ſelve dienthalven te verſoecken ſoodanigen *Octroy* als beſt naer hare gelegentheyt by de ſelve ſoude geoordeelt worden te weſen; en dat in 't verleenen van ſoodanich *Octroy* in de Vergaderinge van haer Ed. Gr. Mog. mochte worden geconcludeert met het meerendeel van de advyſen. Is mede verſtaen, dat in ghevalle eenige Steden de opgemelde *Generale Reſolutie*, om eenige redenen in den heuren niet goet en vonden te gebruycken de verkieſinge van de reſpective Magiſtraten op nominatie ofte voorſlagh van de ſelve, ſulcx te worden ghedaen by haer Ed. Gro. Mog. *Staetsgewijſe vergadert zijnde*. Ofte in gevalle ten ſelven tijde de Vergaderinge niet Staetsgewyſe by den anderen mochte worden bevonden, dat als dan de opgemelde verkieſinge gedaen ſoude worden by de Heeren *Gecommit-*

teerde

teerde Raden van beyde de quartieren, elcx in den haren. Ende wat aenginck de Steden ende plaetſen *geen Seſſie hebbende* in haer Ed. Gro. Mog. Vergaderinge, oock geen voorſtel hebbende in 't ſtuck van de Magiſtrature, is goet gevonden dat de ſelve haer ſouden hebben te addreſſeren aen de *Vergaderingh van haer Ed. Gro. Mog.* om op hare voorgaende nominatie de verkieſinge van hare Magiſtraten te verſoecken, ende in abſentie van de *Staetsgewyſe Vergaderingh* aen de *Heeren Gecommitteerde Raden* in beyde de quartieren elck in den haren, de welcke reſpectivelijck daer op ſouden vermogen te diſponeren.

Wat voorder aenginck het vergeven van alle *Politicque Ampten* buyten de Magiſtrature, wort verſtaen, dat het abſoluyt vergeven van de ſelve na deſen ſoude ſtaen *aen de Vergaderingh van haer Ed. Gro. Mog.* uytgeſondert de gene, daer van recht ende notoir ghebruyck by andere Collegien ſoude worden bevonden, aen de welcke der ſelver voorige recht ofte gebruyck ſoude worden gelaten.

Ende wat aenginck de qualiteyten ende hoedanicheden van de Magiſtraets Perſoonen, wiert verſtaen dat alle de gene die eenige plaetſe dienthalven ſouden hebben te bekleeden, moeſten zijn van de *Chriſtelijcke Gereformeerde Religie* ſoo de ſelve by de Synode van Dordrecht is beveſticht ende in de publijcke Kercken wort geleert, ofte ten minſten de ſelve toegedaen.

Alle andere ſaecken niet Domeſtijck **maer** Generaliteyts **zijnde/wierden opgehouden ende verſchoven tot de aenkomſte van de groote Vergaderingh der Provincien tegen den** vijftienden **Decembris beſchreven.**

In deſe tijt begonſt te ontſtaen queſtie over de Tutele **van den Jongen Prins van Oraigne. De Prins liet na een Codicil gedateert den** een en twintichſten **Decemb.** ſeſtienhondert negen en veertich, **waer by het Douarie van de Princeſſe Royale vermeerderde van** tien duyſent Pont **tot** vijftien duyſent Pont ſterlings **'s Jaers ſoo der Kinderen quamen / ende geen Kinderen komende / op** twintich duyſent Pont ſterlings **'s Jaers; ende 't ghebruyck ende Meublen van de Hupſen tot** Buren, Breda, Iſſelſteyn **ende** Honſelerdijck. **Een teſtament wiert ooch gepraduceert; maer ſonder dach/placts/of onderteeckeningh. Daer in hy / ſonder Kinderen ſterbende / inſtitueerde ſijn Suſter** Albertine, **mits trouwende met een Graef van Naſſau. De Princeſſe** Royale **ſuſtineerde dat haer als Moeder ende naeſte in graet de** Legitime Tutele **toequam. Haer redenen zijn te ſien upt volgende Memorien.**

De Princeſſe Royale remonſtreert aen U Ed. Gr. Mo. dat ſy tot haer groot leetweſen geneceſſiteert wort in deſen haren Luctueuſen Staet ſoo menichmael de hoochwichtige deliberatien van U Ed. Gro. Mog. te interpelleren met een verſoeck dat hare natuyrlijcke affectie tot haren eenige Soon ende hare Moederlijcke becommerniſſe tot den welſtant van den ſelven, mitsgaders de conſervatie van het Sterf-Huys van den Prince van Oraignen haren Man Zal. haer is als afperſſende.

Betuygende voor U Ed. Gro. Mo. hare oprechte ende ſincere intentie in deſen, daer in ſy tot noch toe geene andere viſées en heeft gehadt, als te Procureren dat haren voorſeyden Soon, welcke de natuyr ende Wetten deſer Landen voor alle andere hare opſicht ende voorſorghe hebben bevolen, beneffens haer van mede-Vooghden ſoude moghen worden verſien, ende dat met ſoodanighe Heeren uyt het midden van den Staet als het Hof van Hollant met Communicatie van haer remonſtrante onder U Ed. Gro. Mog. Approbatie ſoude mogen goet vinden te ordonneren.

Daer toe gemoveert zijnde, door de volkomen wetenſchap die ſy Remonſtrante deſes aengaende heeft van de *ſerieuſe wille* ende begeerte van *Sijn Hoogheyt* haren Man, daer van U Ed. Groot Mog. mede konnen verſeeckert worden door het project van diſpoſitie door den Hove van Hollant aen de ſelve onlanghs Copyelijck toegeſonden.

Welcke diſpoſitie wel omſtandelijck gheexamineert zijnde, inſonderheydt voor ſoo veel de ſelve is meldende van de conſtitutie van Voochden ende hoedanicheden der ſelver; mitsgaders *de expreſſe excluſie van alle andere niet gequalificeert* als de voorſeyde, met geen redenen en kan getwijffelt worden van de wille van *Sijn Hoogheyt* en van de beſtendigheyt van de voorſeyde diſpoſitie.

Als zijnde in Rechten gediſponeert dat oock *inperfecte diſpoſitien* ende ontbloot van alle ſolemniteyten *imo ſimplex voluntatis indicium ad tutoris dationem* ſuffiſant is, inſonderheyt ten aenſien van Vader ende Kindt.

Dat de voorſz diſpoſitie niet en is gheſolemniſeert (al hoewel ten deſen ten opſichte van 't ſtellen van Voochden naer Rechten onnoodich) en is niet by gekomen uyt oorſaecke dat *Sijn Hoogheyt* van wille verandert ſoude mogen zijn gheweeſt, ofte geene intentie ghehadt om de ſelve diſpoſitie in forma te paſſeren, maer *uyt andere voorvallen* die de voorſz Remonſtrante uyt goede inſichten voor als noch niet goedt en vint te openbaren, ende het geerne daer by ſal laten, ten ſy men haer neceſſiteert om de waerheyt daer van in haer naeckte te vertoonen.

Zijnde gants abuſijf dat het project van de voorſz diſpoſitie door de Codicille van *Sijn Hoogheyt* van date *een en twintichſten* December *ſeſtienhondert negen en veertich* ſoude te niete gedaen zijn, als zijnde in Rechten notoir, dat door Codicillaire diſpoſitien geen veranderinge van Teſtamenten ja ſelfs van voorgaende Codicillen en wort gedaen, dan voor ſoo veel by de laetſte de eerſte wort gederogeert.

Gelijck mede abuſijf is, dat het voorſz Concept van geen effect ſoude weſen, vermidts *Sijn Hoogheyt* in ſyne hieckte ſoude betuycht hebben te willen diſponeren ofte Teſtament maecken. Alſoo de voorſeyde intentie van *Sijn Hoogheyt* niet en heeft geſtreckt om ſyne voorſeyde diſpoſitie te muteren, maer alleen om te paſſeren in de behoorlijcke forme 't gunt ſy van langer handt ende premeditaté tot die volkomentheyt hadde gebracht, dat het door ſyn laſt, ende door ſyn Hantſchryver in 't nette geſtelt was, ende alleen de formaliteyt van ſolemniſatie was requirerende, gelijck des noot zijnde, ſulcx volkomentlijck ſal worden beweſen.

De Remonſtrante en wil niet opereus zijn, om U Ed. Gro. Mog. te vertoonen, met wat eene voorſichticheyt ende ſonderlinge wijsheyt *Sijne Hoogheyt* de voorſz ſyne diſpoſitie heeft gheconcipieert, als konnende alle de werelt wel afnemen dat ſyn ooghmerck is gheweeſt niet alleen te verſorgen 't gunt alderheylſaemſt was voor den dienſt ende conſervatie van de affairen van ſyn Huys, maer oock ende inſonderheyt, om ſynen Soon die hy deſen Staet ten dienſte heeft willen voortbrengen, onder het ooge van eenige Heeren uyt het midden van den Staet ſoude worden opgebracht.

Het recht dat de Remonſtrante boven alle andere *omne Jure* is toekomende tot het opſicht ende Voochdye van haren Soon en heeft geen Juſtificatie van noode in het rechtmatigh voordeel van U Ed. Gro. Mog.

Niet komende hier tegens in conſideratie hare *minderjarigheyt* alſoo ſy naer Rechten deſer Landen notoire *per matrimonium* meerderjarich wert gecenſeert, ceſſerende deſenthalven by ons de diſpoſitie van de Roomſche Werten, maer inſonderheyt mede in haer Perſoon conſiderabel zijnde *de eminente van hare qualiteyt* die in Familien van Princen oock de Princeſſen van minderjaren, als is de Remonſtrante, *habiliteert tot de Regeringe ſelfs van den Staet.*

De Remonſtrante wil geerne lyden dat *Me-Vrou de Princeſſe Douariere* ſorge draecht voor de conſervatie van het recht van de Princeſſen hare Dochters, ende verklaert daer toe met gelijcke Zele geporteert te zijn, verre zijnde van alle gedachten aen eenige *Uytheemſche* de minſte directie over het opſicht van haren Soon ende ſijne goederen te defereren, maer de ſelve abſolutelijck te laten aen ſodanige als *Sijn Hoogheyt* ſeer omſichtelijcken by ſijne voorſz diſpoſitie heeft geordonneert.

Oordelende dat alle het geen ter contrarie ende tegens de wyſe intentie van *Sijn Hoogheyt* wordt ghemachineert ten hoochſten ondienſtich te zijn voor den welſtant van haer Soon ende ſijne goederen.

De Remonſtrante en treet niet in twijffel dat U. Ed. Mog. niet en ſouden bevoecht weſen om in gevolge van de voorſz diſpoſitie van den Prins van Orangie hooch-

loſſe-

loffelijcke gedachteniſſe haren Soon beneffens haer met *Mede-Voochden* te verſien, ter contrarie werden de ſelve U Ed. Groot Mog. ſeer gedienſtelijck daer toe verſocht.

Maer indien U Ed. Gro. Mog. ſouden mogen ghelieven hier in te gebruycken den dienſt van den Hove Provinciael, aen de welcke de Univerſele Jurisdictie van de Landen van Hollandt, Zeelandt ende Weſt-Vrieſlandt is gedefereert.

Soo vertrout Sy dat daer mede de *Hoogheyt* van haer Huys ende eminente qualiteyt van het ſelve geen verkleninge ſoude worden aengedaen.

Geconſidereert dat het voorſz Hof van alle oude tijden hier te Lande heeft geexerceert het recht van Magiſtrature over alle Edele ende Eminente Perſonagien, en dienvolgens de Weſen van de ſelve, ſulcx noodich zijnde, van Voochden heeft verſien.

Hebbende de Princen van den Lande het voorſeyde Hof in ſulcken eſtime ende conſideratie gehouden, dat ſy aen het ſelve hebben ghedefereert de voorſorge ende bewaerniſſe van haer *Hoogheyt* ende gerechtigheden, mits-gaders van alle hare Souverayne ende Princelijcke Rechten, ende heeft *Sijn Hoogheyt* mede by ſijn meer gemelde diſpoſitie wel betuycht in wat groote achtinge het voorgemelde Hof was houdende, wanneer het ſelve was gedefereert een goet ghedeelte van het opſicht van Syn Sterf-huys, ende het geen daer van is dependerende.

Alle 't welcke U Ed. Groot. Mog. verſocht worden in goede conſideratie ten meeſten dienſte van haer Remonſtrante en den Prins haren Soon, te willen nemen, &c.

Aen de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt/ dit nabolgende:

Ed. Gr. Mog. Heeren;

DE Tragique afflicten daer mede het dien grooten Godt belieft heeft hare Koninckl. *Hoogheyt* te beſoecken in 't Koninckl. Huys, ende inſonderheyt in den Perſoon van den *Kouinck haren Heer Vader* van hoochloffelijcker Memorie.

Als mede de onverwachte ende voor haer ten hoochſten luctueuſe doodt van den Prins van Orange haren lieve Man, ſijn de geheele Werelt bekent.

Ende hebben U Ed. Groot Mog. over de voorſeyde calamitieuſe accedenten aen haer Remonſtrante betoont hare ſonderlinghe droefheyt ende meer als Vaderlijcke medelyden.

De Remonſtrante zijnde in deſen Staet ende op het uyterſte ſwanger, heeft den goede Godt mede belieft haer van de Vrucht, die ſy in groote droefheyt was dragende, ghenadelijcken te ontbinden tot een ſonderlinge vertroofſtinge in hare voorſeyde ſware beſoeckingen.

Hebbende ſy Remonſtrante daer over van U Ed. Gr. Mog. mede gunſtelijck ontfangen vriendelijcke congratulatien ende cordiale demonſtrantien van conjoüiſſance daer over ſy betuycht aen U Ed. Gro. Mog. verobligeert te blyven met onſterffelicke plichten van danckbaerheyt.

Daer toe de occaſie verwachtende, vindt haer tegenwoordich gheneceſſiteert U Ed. Groot Mog. eer laſtich als danckbaer te zijn, ende met een verſoeck, haer particuliere affairen concernerende, U Ed. Gro. Mog. te interpelleren ten eynde de ſelve haer ghelieven te laten berichten dat ſy Remonſtrante geenſints vermeent yetwes te doen 't welcke niet en ſoude beſtaen in goede Juſtitie, ofte eenichſints opgenomen konde worden als een attentaet tegens een anders gerechtigheyt, veel min tegens de authoriteyt van U Ed. Groot Mog.

't Is immers na de Rechten deſer Landen buyten alle controverſie dat de Remonſtrante zijnde *Moeder* van den Prins haren Soon, mits aflijvigheyt van haren lieve Man, *met eene is Voochdeſſe* van den ſelven haren Soon, oock, buyten alle diſputen, *met excluſie van de Groot-Moeder*.

Welck onbeweechlijck fondament geleyt zijnde, wert met een vaſte conſequentie ghepoſeert, ende is mede in rechte klaerlijck gededuceert, dat de Remonſtrante vermach de tutele niet alleen te aenvaerden, maer oock alle Acte daer van dependerende, te exerceren, ende dat ſy daer in niet kan verhindert worden, uyt oorſaecke dat haer als noch geene *Mede-Voochden* en ſijn geadjungeert.

Het voorſeyde in Rechten notoir zijnde, wort de Remonſtrante evidentelijck van attentaten vry geſproken, in voegen dat in de voorſz functie van tutele geen inhibitie in goede Juſtitie aen haer kan gedaen worden.

De Remonſtrante en kan oock niet bedencken dat de Acten by haer in die qualiteyt als Voochdeſſe ghepleecht anders zijn als ten hoochſten dienſtich voor den Prins haren Soon, alſoo de inportanſte Acte daer van is tenderende om nae goede deliberatie ende genomen advys van den Raedt van *Sijn Hoogheyt* hoochloffelijcke Memorie het Sterf-Huys te ontlaſten van ſware ende onnoodighe onkoſten over de *ſesmael hondert duyſent guldens jaerlijcx bedragende*.

De andere Acten beſtaen in de Electie van eenighe Magiſtraets-Perſonen by haer ghedaen op de naem van den Prins haren Soon, op de nominatie van dubbel getal daer toe notoyrlijck niemandt anders voor als noch en kan ghequalificeert worden als de Remonſtrante in de voorſz qualiteyt, als Voochdeſſe van de Prins haer Soon.

Zijnde den Raedt van *Sijn Hoogheyt* hoochloffelijcke Memorie, by den Hove van Hollant niet verder by proviſie geauthoriſeert als tot *het geen haer ordinare bedieninge is raeckende* ende den inhoudt van hare Inſtructie is mede-brengende, daer onder notoyrlijck niet begrepen is *de Electie van eenige Magiſtraten*.

De Remonſtrante betuycht dat deſe concertatie over haer indubitable gherechtigheyt met de *Vrouwe Princeſſe* haer Schoon-Moeder ende den Heer *Keur-Vorſt van Brandenburch*, haer van herten leet is, niet anders wenſchende als met de ſelve te conſerteren in alle Officien van Civiliteyt ende Vriendelijcke correſpondentie, ende de ſelve in de directie van het geen de tutele is concernerende, te doen hebben alle redelijcke ſatisfactien.

Want gemeret de voorſz tutele conſiſteert in drie functien, de eerſte raeckende *de Educatie* van den Perſoon van haren Soon, de tweede *de adminiſtratie van de goederen*; de derde de *Collatie* van eenige *Ampten ende beneficien*.

Verklaert de Remonſtrante in alle oprechtigheyt bereyt te weſen op de beſte ordre ende meſnage met het goet vinden ende advys van de voorſz Me-Vrou de Princeſſe haer Schoon-Moeder, ende naer de maniere deſer Landen de voorſz *Educatie* aen te rechten ſonder haer daer van door Uytheemſche te laten diverteren.

Het bewint ende adminiſtratie van de goederen verſtaet de Remonſtrante dat door den Raedt als voor deſen ende in conformiteyt van de begeerte van *Sijn Hoogheyt* haren Man moet gedaen worden.

Ende dienvolgende daer in betracht die toeverſicht dat voor al, alle laſten van den Sterf-Huyſe uyt het Jaerlijcx inkomen betaelt ende afgeleyt worden, ende om aen den Heer Keur-Vorſt daer van volkomen ſecuriteyt te gheven ten opſicht van het *Fideicommis* in ſijne Remonſtrante vermelt.

Wil de Remonſtrante geerne toeſtaen dat de ſelve als mede haer *Hoogheyt* Me-Vrouwe de Princeſſe Douariere ſelfs, of door haer Gemachtichden ſullen mogen ſtaen over het opnemen van de jaerlijcxſe Reeckeningen van den Threſorier Generael.

Ende indien de ſelve daer op eenige conſideratien ſoude mogen hebben tot beter ordre ofte meſnage, verklaert die gewillichlijck te ſullen amplecteren.

Verre van daer zijnde dat ſy oyt ſoude ghehengen dat de voorſz goederen of inkomen van dien, in 't minſte elders ſoude werden gediverteert, behalven dat nae notoyre Rechten ſulcks, noch in haer, noch in haer Mede-Voochden vermogen niet en ſoude weſen. Noopende de Collatie van de Ampten ende Beneficien iſt ſulcx dat de ſelve by Contract van Huwelijck de Remonſtrante is toekomende in alle plaetſen daer uyt hare *Douarire* betaelt moet worden.

Ende in de vordere plaetſen in de meer gemelte qualiteyt van Moeder ende Voochdeſſe van den Prins haren Soon, bereydt zijnde niet te min in de Electie van de Magiſtraten niet anders te procederen als met advijs van den Hove van Hollant, ende daer in punctuelijck te volgen

gen den teneur in de Privilegien ende Handtveſten der plaetſen alwaer de Magiſtraten te veranderen zijn, competeren.

Ende ten reſpecte van de Steden in Zeelandt gelegen geduirende de minoriteyt van den jongen Prins met advijs van de Staten van den ſelven Lande, waer mede ceſſerende alle *opgeraepte ombragien* die met groot onrecht by ſommige herdacht worden, wil de Remonſtrante U Ed. Gro. Mog. rechtmatigh oordeel te gemoet voeren, ofte, daer inder daet yets rechtmatigers ende tot eere ende luyſter van den jongen Prince ende tot reſpect van de Remonſtrante als *Moeder ende Vooghdeſſe* van de ſelve, dienſtiger is, dan dat de voorſeyde Collatie ende Electie in voegen als vooren gedaen worde.

Zijnde gantſch buyten gedachten van de Remonſtrante daer mede te ſullen verſien eenige Engelſche, ofte oyt te ſullen toeſtaen dat daer mede eenige *mindinatie* by yemant gepleeght worde, maer te beſorgen dat in alles de Regulen van de diſtributive Juſtitie exactelijck betracht ende geobſerveert worde.

Alle het welcke de Remonſtrante goet ghedacht heeft aen U Ed. Gro. Mog. in alle ſinceriteyt te betuygen, op dat door contrarie impreſſien ſy in hare ongetwijffelde gherechtigheyt geene indracht en ſoude komen te lijden tot groote kleynachtinge van hare voorſz qualiteyten, als mede van hare Illuſtre Geboorte, ende inſonderheyt tot beſwaringe van hare afflictien, daer in ſy billijck in deſen deſolaten Staet met alle middelen geſoulageert ende geerigeert behoorde te worden.

Ende mits dien niet te gehengen dat de Remonſtrante den wegh van Juſtitie geſloten worde, die U Ed. Groot Mog. tot roem ende reputatie van hare loffelijcke Regeringe altijt open ſtellen, ſelfs voor de minſte afgeſetene, die haer aen de Juſtitie alhier zijn addreſſerende.

De Princeſſe Douariere ſeyde dat de Royale was ſelfs onmondigh/ ende naer Rechte geen Tutrice conde zijn: waer by quam dat ſy het goet of inkomſte van dien ſoude diſſiperen/ ende aen den Koningh ende Hartogh haer Broeders by ſetten; gheljck de overleden Princen Hendrick ende Wilhelm gedaen/ende haer daer mede in groote ſchulden gheſteecken hadden. Suſtineerde dat ſy als Groot-Moeder veel kennis ende geſach hebbende de Tutele behoorde ende beter ſoude connen bedienen. Haer Suſtenu is te ſien uyt volgende Remonſtrantien.

ED. ENDE GRO. MOG. HEEREN;

HAre *Hoogheyt* de Vrouwe Princeſſe Douagiere van Orange, ten reſpecte van haer qualiteyt als Moeder ende Tutrice van de jonge Princeſſen hare Dochteren, naeſte geintereſſeerde in het Sterfhuys van *Sijn Hoogheyt* hooghloffelijcker Memorie haren Sone, eenigen tijdt na des ſelfs overlijden neffens ſekere Gedeputeerde van Syne Keurvorſtelijcke Doorluchticheyt van Brandenburgh verſocht zijnde yemanden te willen Committeren om uyt haren name te ſtaen over de openinge by den Hove van Hollant te doen, van ſodanige diſpoſitien van Uyterſtenwille, als geſeght wierde by hooghgemelde *Syn Hoogheyt* naergelaten, ende welgemelden Hove door hare Koninclijcke *Hoogheyt* in een beſloten Couverte ter handen te zijn geſtelt, ende naer het voltrecken van die Actie uyt het rapport van hare Gecommitteerde verſtaen hebbende hoe dat aldaer openinge ende lecture was ghedaen van ſeeckere beſloten Codicillaire diſpoſitie by *Sijn Hoogheyt* gemaeckt, geteeckent, ende voor Notaris ende Getuygen in behoorlijcke forme ten behoeve van hooggedachteniſſe, hare Koninclijcke *Hoogheyt* ghepaſſeert, dat inſgelijcks mede ter inſtantie van des ſelfs Gecommitteerde Lecture was ghedaen van ſeecker ander open Geſchrift by *Sijn Hoogheyt* hooghloffelijcker memorie over eenige Jaren door een anders handt, begonnen te doen ontwerpen, ſonder dat ten eynde toe vollchreven, veel min gedateert, geteeckent, geſloten ofte ghepaſſeert ware geweeſt; doch dat ſodanige Lecture niet en was gedaen als naer voorgaende Proteſtatie van hare *Hoogheyts* Gecommitteerde tegens de *notoire invaliditeyt* van het ſelve Geſchrift, ende ſelfs naer formele verklaringe van den Hove daer op gevolght, als dat de Lecture van 't ſelve niemandt tot voordeel ofte prejudicie ſoude komen te ſtrecken, welcken niet tegenſtaende de Heeren Gedeputeerde van hooghgedachte Syne Keurvorſtelijcke Doorluchtigheyt naer gedane proteſtatie weygerigh waren geweeſt die Lecture by te blyven ende ſich uyt de Vergaderinge hadden vertrocken.

Ende hare *Hoogheyt* dienvolgende neffens alle ghedes-intereſſeerde luyden van reden ende diſcretie de ghelegentheydt van deſen Sterfhuyſe daer voor aenſiende dat meer hooghgemelde *Sijn Hoogheyt* onlanghs den inhout van het voornoemde Codicil alleen getrocken hebbende uyt het voorſz beworpen geſchrift, het ſelve daer mede notoirlijck heeft gerejecteert oock daerom in ſijn doodtbedde verſcheyden reyſen beruyght van ſins te weſen ſyn Teſtament te maecken, ende mits dien buyten alle contradictie door ſyne ghepreciptieerde Sieckte *inteſtato* is komen te overlijden, ende dat derhalven voor alle dingen nodigh ware, dat ordre worde geſtelt, ſo op de Tutele van den jongh geboren Prince, neffens ſyne Koninclijcke Vrouwe Moeder waer te nemen, als op de adminiſtratie van ſyne goederen.

Heeft wel vaſtelijck vertrout, ghelijck ſy ſich al noch daer toe is verlatende, dat U Ed. Groot Mog. als *Souverains van de Provincie*, daer het Sterfhuys is gevallen, ende voorts uyt conſideratie van des ſelfs hooge luyſter, daer op ſodanigen ordre ſoude willen ſtellen als in ghelijcken cas de gemeene Rechten ende Coſtumen van deſe ende meeſt alle andere Landen zijn mede brengende, ende heeft ſich mits dien onthouden van U Ed. Groot Mog. over deſe materie tot noch toe te doen importuneren.

Zijnde ondertuſſchen hare *Hoogheyt* gheinformeert, hoe dat de Heeren van den Hove van Hollandt beliefft ſoude hebben U Ed. Gro. Mog. neffens hare reſcriptie te laten toekomen Copye niet alleen van het voornoemde Codicil, maer oock daer en boven van het gemelde onvoltrocken geſchrift, ende van beſijden af verſtaende, *dat ſeeckere Perſoonen dien het niet en betaemt*, dit Doorluchtige Huys die kleynicheyt ſochten aen te helpen doen, dat de voornaemſte Leden des ſelven in *onnodige verwyderinge* ſouden komen te vervallen, ende contrarie alle Rechten, Coſtuymen, ende taſtelijcke redenen, in het openbaer derven ſuſtineren, *als ſoude uyt krachte van het voorſz krachteloose geſchrift geageert konnen worden*, voor ſo veel meergemelde *Tutele* ende *adminiſtratie* belanght, tot ſecluſie van ſodanige naeſte Vrienden ende Bloetverwanten, als daer toe onwederſpreeckelijck zijn gherechtight ende gequalificeert, dat oock gemelde Perſoonen de ſaecke daer toe by allerbande ſeltſame middelen onder de handt ſoecken te dirigeren.

Heeft ſich haere *Hoogheydt* in alle reſpecten ſoo van Rechten als van natuyren geobligeert ende genootſaeckt gevonden U Ed. Gro. Mo. mits deſen dienſtvriendelijck te doen verſoecken, dat haer gelieve alle het gene voorſz is, in haer gewoonlijcke wijsheyt ende diſcretie met goede ende rijpe deliberatie van Rade te overwegen ende op de voornoemde *Tutele* ende *adminiſtratie* ſodanige ordre te beramen ende te ſtatueren, dat alſoo ontwijffelijck U Ed. Gro. Mog. ſullen goet vinden eenige Heeren uyt deſe hare Regeringe daer toe te Committeren, voorders geen prejudicie en worde geleght aen den genen dien het toekomt daer toe van de Vaderlijcke zijde voor allen anderen geprefereert ende geemployeert te worden, welcke oock dienvolgende daer van ſonder merckelijcke reden, misnoegen ende offenſie niet en konnen uytgeſloten worden.

Gedenckende U Ed. Gr. Mog. in allen gevalle dat ſich hare *Hoogheydt* in deſen tijdelijck is bekent maeckende tot decharge van haer devoir t'eener zijde uyt Moederlijcke affectie tot haer lieve ende eenighſte Kints-Kindt, ende ten anderen uyt reden van haer voornoemde qualiteyt als *Moeder ende Tutrice* van gemelde jonge Princeſſen hare Dochteren, welckers intereſten ſy niet en vermach te abandonneren, zijnde haer de ſelve Tutele opgeleght by het ſolemnele Teſtament van hooghloffelijcker memorie *Sijn Hoogheydt* haren Heere ende Man, die oock U. Ed. Gro. Mog. daer by tot de executie des ſelven heeft verſocht.

Op een ander Memorie verthoonde de Princes Douariere als volcht:

Ed. Gr. Mog. Heeren;

OF wel hare *Hoogheyt* Me-Vrouwe de Princesse van Orangie Douariere ende de naeste Aenverwante van de zijde van *Sijn Hoogheyt* hoochloffelijcker Memorie U Ed. Gr. Mo. hooch importante deliberatien met der selve particuliere affairen ganſch ongeerne turberen en verhinderlijck zijn wilden, ende vaſtelijck vertrout hadden, dat ondertuſſchen U Ed. Gro. Mog. (aen de welcke als Souverainen van deſe Provincie van Hollant de behoorlijcke beſtellinghe van Tutele van den jongh ghebooren Prins van Orangie gedefereert is) hare Reſolutie niet hebben geopent, alles ſoude blyven in ſtact, en van Me-Vrou de Princes *Royale* niet ſoude zijn geattenteert, gelijck aen de zijde van hare *Hoogheyt* op U Ed. Gro. Mog. in deſen behoorlijck reſpect is genomen ende ſtille geſtaen, ende hoochgedachte Princeſſe *Royale* uyt den naem van haer *Hoogheyt* tot minnelijcke vereeninge over deſe verwecte differentie is verſocht ende vermaent niet te willen *pendente deciſione* attenteren.

Soo is doch hare *Hoogheyt* tot groote verwonderinge in ervaringe gekomen dat de Princes *Royale* ghedurende U Ed. Gro. Mog. deliberatien, heeft onderſtaen de adminiſtratie van de Tutele, ſo wel in 't ſtuck van de *veranderinge van Magiſtraten* als andere tenderende tot prejuditie van 't geen U Ed. Gro. Mog. ſullen goet vinden naer hare gewoonlijcke wijsheyt, in gherechtigheyt ende billickheyt over deſe Tutele te diſponeren.

Daerom hare *Hoogheyt* en naeſte Aenverwanten van deſe zijde niet konnen ledich ſtaen U Ed. Gr. Mo. voor dirmael ghenoechſaem tegens haren wille te importuneren en hier mede behoorlijck en ſerieuſelijck te verſoecken dat de ſelve tot nodige remedieringe van deſe en alle andere attentaten, en voorkominge van onnoodige ende ſchadelijcke verwyderingen willen gelieven hare reſolutie te accelereren over de Tutele, en inghevalle dat ſelve niet ſpoedich geſchieden konde, ſodanige ordre te ſtellen, dat gelijck hare *Hoogheyt* continueert aen U Ed. Gr. Mo. behoorlijck reſpect te dragen en der ſelver rechtmatighe reſolutie af te wachten, alſo oock aen de zijde van de Princes *Royale* alle *attentaten moge ſtille ſtaen*, en de ſaken van 't Huys, en beſonderlijck ſo geenen *moram* lyden konnen behoorlijck worden gereſpicieert, gevende hare *Hoogheyt* U Ed. Gr. Mo. te bedencken of dat ſelve niet aen de Raden van *Sijn Hoogheyts* hoochl. memorie bequameliick behoorde gedefereert te worden, als de welcke aen 't Huys met ſpeciale Eeden verbonden, van alle ſaecken geinformeert ende alrede hier toe van 't Hof Provinciael gheauthoriſeert zijn.

Ende overmits dit verſoeck oprecht, reden en billickheyt t'eenemael ghefundeert ende buyten alle diſpuyt is, oock hier *periculum in mora* verſeert; Soo verſoeckt haer *Hoogheyt* met de meeſte Aenverwanten dienſtvrientlijck dat U Ed. Gro. Mog. willen ghelieven ghedurende deſe Seſſie, daer over een ſodanige Reſolutie te nemen als die ſelve ſullen vinden te behooren.

U Ed. Gro. Mog. gelieven hier mede particulierlijck bericht te zijn, dat Me-Vrou de Princes *Royale* ſich ondernomen heeft over de veranderinge van de Magiſtrature ter *Veere* in *Zeelandt* tegen Nieu-Jaersdach alleenich te diſponeren, als oock de Veranderinge der Magiſtraten in *Geertruydenbergh* ende *Meurs*, ende andere plaetſen den Staet van het Huys concernerende ſaecken, zijnde *pure attentaten* tot prejudicie van U Ed. Gro. Mog. voor hebbende deciſie.

De Keur-Vorſt van Brandenburgh van wegen de Keur-Vorſten als naeſte ende by Prins Hendrick geſubſtitueerde Erfgenaem / ſuſtineerde dat hy behoorde Tutor te zijn: Sijn reden zijn ghededuceert in de volgende Memorie aen de Staten van Hollandt.

Ed. ende Gro. Mog. Heeren;

DE Commiſſaris *Copes* bevint ſich genootſaeckt U Ed. Gro. Mog. met behoorlijcke Reverentie bekent te maecken, hoe dat hy door den Poſt op giſteren aengekomen, van ſynen genadichſten Heere ende Meeſter, den Heere Keur-Vorſt van Brandenburch ſchryvens heeft ontfangen, gedateert tot Berlijn den *drie en twintichſten* December *ſeſtienhondert vijftich* ouden ſtijl, by het welcke Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt gelieft aen hem vertoonder in ſubſtantie te melden, hoe dat hy niet alleen met *ſonderlinge misnoegen* komt te vernemen, dat alhier verſcheyden *onluſten ende misverſtanden* ſouden zijn ontſtaen over het ſtuck van de *Tutele* van den Jongen Gebooren Prince van Oraigne ſyn Neve, maer dat voornamentlijck Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt tot verwonderinge is voorkomende dat alhier ſoude worden ghetracht; om hare *Hoogheyt* Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyts Lieve ende Hooch-ge-eerde Vrouw Schoon-Moeder, neffens andere naeſte Bloetverwanten uyt ghemelde Tutele ende adminiſtratie van des Pupilli goederen, *op een ongehoorde maniere ende tegens alle Rechten, reden, ende billicheyt te verſtooten ende uyt te ſluyten*, waer by alſo Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt in gantſch pregnante ende ſerieuſe termen is voegende. Dat hem ten alderhooghſten bedenckelijck ende ſmertelijck ſoude voorkomen, dat in allen gevalle de adminiſtratie van ghemelde goederen ſoude worden ontrocken aen Hoochgedachte hare *Hoogheyt* dien het beneffens hare qualiteyt als Groot-Moeder, inſonderheyt als Moeder ende Vooghdeſſe van der ſelver goederen, naeſte ende geſubſtitueerde Erfgenamen incumbeert de conſervatie der ſelver voor allen anderen te helpen beſorgen ende waernemen. Ten welcken regarde oock Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt met alle reden pretendeert als Man ende Vooght van de *naeſte* der gemelde geſubſtituerden Erven in de voornoemde *adminiſtratie te werden erkent*, ſonder oyt met goeden oogen te konnen aenſien, dat de ſelve Totaliter ſoude worden geabandonneert ende gelaten ter diſcretie van de gene die ſich daer van als wegens de Moederlijcke zijde alleen ſoecken te prevaleren, hebbende Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt daer tegen vele *wichtige redenen* ende conſideratien, die het *beter ware dat* de ſelve niet geperſt en worde opentlijck te mogen melden.

Heeft ſich gemelde Commiſſaris van allen deſen voor de oogen van U Ed. Gro. Mog. tijdelijck willen ontlaſten, met gants eerbiedich verſoeck, dat U Ed. Gro. Mog. die hy verſtaet tegenwoordich over deſe Materie te zijn bemoeyt, gelieve daer op ſodanigen regard te nemen, dat door hare hooghſte wysheyt ende voorſichticheyt, ſo wel Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchticheyt als de voordere principale geintereſſeerden in gemelde Tutele ende Adminiſtratie moge gewerden, het gene haer oock naer de publjcke Wetten ende Coſtuymen deſer Landen gherechtelijcken is competerende, op dat alſo vermijdt ende voorgekomen moge worden alle oorſaecken van verwyderinge in ſo Doorluchtigen Parentele, ende noch veel andere ſwaerder inconvenienten die daer uyt al te lichtelijck te gemoet konnen worden geſien. Den *drie en twintichſten* December.

Uwer Ed. Gro. Mog. Ootmoedige gedienſtige Dienaer
Joh. Copes.

Ende alſo de Princeſſe Royale des onaengeſien haer ſtelde in poſſeſſie van de Tutele / ſo heeft Hoochſtgedachte Keur-Vorſt wederom laten voordragen / dat aen de zijde van de Vrouwe Princeſſe Royale over de Tutele ende Adminiſtratie der Goederen des Jongh Gebooren Prince van Oraignen niet wiert geprotedeert met ſulcke waerdigheyt als de Geboorte haerer Doorluchtige Hupſen alleſints betaemde / wordende by hare Koninckelijcke Hoogheyt in 't werck geſtelt nieuwe attentaten, geduyrende dat haer Ed. Gro. Mog. delibereerden. Strecktende tot merckelijcke verkleeneringe van Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchtige een ſo aenſienlijcken Prins / ende mede van haer Ed. Gro. Mog. dat als wanneer aen de een zijde haer Ed. Gro. Mog. ende het Hof Provinciael by Memorien van hare Koninckelijcke Hoogheyt wierden verſocht als hooge Overigheyt deſe verſchillen af te doen / aen de andere zijde wierdt gheprotedeert

redeert tot veranderinghe van Magistraten als in de Stadt ter Veer, ende elders was geschiet/ende de Raden ende Dienaers van 't Huys belast over te brengen alle affaires die te depescheren staen / om by hoochg. Vrouwe Princes Ropale als absolute Voochdesse afgedaen te worden / en also effectivelijck te treden in de administratie der goederen daer syn Keur-Vorst. Doorl. met groot recht pretendeerde te worden erkent / en nopt met goeden oogen soude konnen aensien / dat in so Doorl. parentele met onbehoorlijcke manieren wierde gepracedeert / als die onder forme van rechten hare saecken sochten upt te voeren. Versochte daerom nochmalen dese saecke op het spoedichste by der handt te nemen ende aen syne hoochgedachte Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt ende hare Hoogheyt syne hoochgeeerde Vrou Schoon-Moeder te laten geworden de Tutele ende administratie der goederen in sulcker voegen als de selve haer na de Wetten ende Costumen deser Landen waren competerende / om alle vordere verwijderinge voor te komen.

Don Loups Guillaume als Soon van Princesse Amilia een volle Suster van Prins Maurits / Item de Prins van Lantsberch / sustineerden als naeste Verwant en ooch daer toe gerechticht te zijn.

De Keur-Vorst van Brandenburch so om syn eygen recht als om de Princes syn Schoon-Moeder te secunderen / schichte twee syn Cleefse regerings Raden; 't was ubi cadaver ibi congregantur Aquilæ ; de meninghe ende affectie tot des jongen Prins syn beste mochte wel goet zijn / edoch sachmen wel dat alle de selve pretendenten of haer bediende daer onder ooch sagen (behalven de morpte en sorge) haer eygen interest en grootheyt / insonderheyt also de Prins in Zeelant hadde de bestelling van de Magistraten tot Veer ende Vlissingh, ooch volgens possessie (hoewel gratuito) het gehele Lidt van de Ridderschap in Zeelant / waer door hy absoluteljck hadde drie van de seven stemmen in de Staten van Zeelandt / behalven seer staetlijcke goederen ooch Steden (hoewel geen stem hebbende) in Hollant : Item in Brabant ende elders; welcke administratie aen de Tuteurs en haer bediende soude geben groot aensien ende allerhande goede occasien.

De Staten van Hollant / om ontslagen te zijn van dese moeyelijcke sollicitatie / hebben eyntlijck alle de stucken ter materie dienende / gesonden aen 't Hof Provinciael / niet by delegatie, maer als wesende een saeck de ordinaris Justitie rakende / om daer op te disponeren / doch al vooren viam Concordiæ te tenteren / en eenige dagen daer na is wel expresselijck by de Staten van Hollandt verstaen en geordonneert / dat geen Persoon van Regering tot de selve Tutele soude worden gheemployeert, om alsoo te voorkomen dat d'een of d'ander Ingesetene niet mochten geraecken tot al de hooge predominatie over andere / gelijck door gunst van den Prins voor desen geschiet was.

Volgens Resolutie van den 18 Augusti is eyndelijck ooch gedaen de cassatie van noch vier Compagn. Ruyters / ende duysent man te voet / en daer na gemaeckt de volgende Lijste van besoldinge te doen aen de Compag. soo te voet als te paerde nae haer sterckte.

Lysten van Compagnien te paert en te voet, ende van 't beloop van hare besoldinge na de sterckte hier na gespecificeert, alle ter Maent van twee en veertich dagen.

Een Compag. Ruyteren Harquebusiers van 60 Paerden.

4	De Ritmeester ter Maent tot tractement 350 guld. en vier Paerden elck 25 guld. mits met haer mannen gewapent op de monstering present zijnde, komt t'samen	*gul.* 350
2	De Luytenant tot tractement 80 gulden, en twee Paerden, present als vooren, komt	130
2	De Cornet tot Tractement 70 gulden, ende twee Paerden, present als vooren, komt	120
1	Quartiermeester met een Paert	45
2	Trompetters, elck 35 gulden, komt	70
1	Schryver	28
1	Hoef-Smit	28
47	Harquebusiers elck tot 28 guld. met 12 guld. voor d'avantage van 3 Corporaels, komt t'samen	1328
60		*Somma* 2099 *guld.*

Een Compag. Ruyters, Harquebusiers van 50 Paerden.

4	De Ritmeester met *vier* Paerden, als vooren	350
2	De Luytant met *twee* Paerden, als vooren	130
2	De Cornet met *twee* Paerden, als vooren	120
1	Quaertiermeester met *een* Paert	45
2	Trompetters elck *vijf en dertich* guld. komt	70
1	Hoef-Smit	28
1	Schryver	28
37	Harquebusiers, elk 28 guld. ter Maent, met 12 gul. voor avantagie van 3 Corporaels, is t'samen	1048
50		*Somma* 1819 *guld.*

Een Compag. van hondert Soldaten te voet.

1	Capiteyn voor syn Persoon	150
1	Luytenant	45
1	Vaendrager	40
2	Sergeanten, elck *vier en twintich* gulden	48
3	Corporaels elck *sestien gulden*	48
2	Trommelslagers, elck *twaelf* gulden	24
1	Schryver	12
1	Chirurgyn	12
1	Provoost	12
13	Komt t'samen	391 *guld.*

Ses en dertich Spiessen, als

1	tot	16
2	tot *vijftien*	30
2	tot *veertien*	28
4	*tot dertien*	52
13	tot *twaelf*	156
14	tot *elf*	154
	Komt t'samen	436 *guld.*

Acht en veertich Musquettiers, als

2	tot *veertien*	28
6	tot *dertien*	78
20	tot *twaelf*	240
20	tot *elf*	220
	Komt	566 *guld.*
3	Jongens, elck *acht* gulden	24
100		*Somma* 1417 0 0

Een Compagnie van vijftich Soldaten te voet.

1	Capiteyn voor syn Persoon	150
1	Luytenant	45
1	Vaendrager	40
2	Sergeanten, elck *vier en twintich* guld.	48
3	Corporaels, elck *sestien* guld.	48
2	Trommelslagers elck *twaelf* guld.	24
1	Schryver	12
1	Chirurgyn	12
12	Komt t'samen	379 *guld.*

Twee en twintich Spiessen, als

1	tot	16
2	tot *veertien*	28
3	tot *dertien*	39
8	tot *twaelf*	96
8	tot *elf*	88
	Komt	267

Acht en twintich Musquettiers, als

1	tot	14
4	tot *dertien*	52
12	tot *twaelf*	144
11	tot *elf*	121
		331 *guld.*
3	Jongens, elck *acht guld.*	24 0 0
65	Somma in als	1001 guld.

Een

Een Compagnie van vijftich Soldaten te voet.

1	Capiteyn voor syn persoon	150
1	Luytenant	45
1	Vaendrager	40
2	Sergeanten elck *vier en twintich* guld.	48
3	Corporaels elck *sestien* guldens	48
2	Taubouryns elck *twaelf* guldens	24
1	Schryver	12
11	Komt t'samen	367

Veertien Spiessen, als

1	tot	16
1	tot	15
1	tot	14
2	tot 13	26
4	tot 12	48
5	tot 11	55
		174

Twee en twintich Musquettiers, als

1	tot	14
3	tot 13	39
9	tot 12	108
9	tot 11	99
3	Jongens, elck *acht* guldens.	24
50		284

Somma 825 0 0

Aldus ghedaen, ende in den Raedt van State ghearresteert den *vijfden* December 1650.

I. EECK, vt.

Ter ordonnantie van den Raedt van State

J. EYCKBERGH.

Hier voor is ghesept / dat die van Hollandt haer Provinciale Regeringh aenstelden om sonder Stadthouder te zijn / aen de Steden haer eygen Raedts-bestellingh te laten / ende alles te doen voor de Staten wat te voor voor de Stadthouder was geschiedt. Het Lidt der Edele en Leyden / thoonden haer wat gheaffectioneert tot den Prins.

Alckmaer / Delft / ende Rotterdam / waren de eerste die haer Oetroy tot haer byne eygen Raedts-verkiesinge versochten ende impetreerden / want het was altreede te voor Staets-gewijse verklaert / dat het niemant souden gheweygert. Ende dat Oetroy hebbende / bestelden peder Stadt nae haer welgheballen tot beste van peder Stadt meest sorti committerende de Electie upt het dubbel ghetal / 't welck de Stadthouder met advijs van den Raedt of Hof-Provinciael pleech te doen / ofte by absentie van den Stadthouder het Hof alleen / daerom het Hof wel reden hadde om te pretenderen / dat het nu alleen ende privative het Hof toequam ; maer het selve heeft nopt den mont daerom willen of dorven open doen.

De eerste die alhier aenquamen waren die van Zeelandt / die wierden terstondt voor eenige van de voorsittende Leden van Hollant met Carossen minnelijck verwillekomt / ghelijck sy wederom daer naer en Corps ter Vergaderinge van de Staten van Hollandt / met Carossen gehaelt / audientie hadden / alles passerende in Complimenten ende getuygenissen van affectie / Vrientschap / ende alles te sullen contribueren wat strecken mochte tot onderhoudinge der eeuwich gemaeckte Unie ende goede Correspondentie. Verbolgens hebben die van Hollant en Corps, ofte van wegen alle Leden een (daer van de Heer van Opdam altijdt de Primier was / de Heer van Beverwaert / eerst daer toe genomineert zijnde / sich excuserende) met die van Zeelandt op den Nieuwe Doelen haer Vergaderinge hebbende verschepden Conferentie ghehadt. Die van Zeelandt hebben in 't begin ghesproken van den jonge Prins in acht te moeten nemen ; ende dat hy ten minsten van nu af mochte worden genomineert Stadthouder / met adjunctie van een Luytenant / waer toe de Princessen soo Moeder als Groot-Moeder soo selfs als door haer gheaffectioneerden ooch veel arbeyts aenwendeden ; maer Hollandt sepde daer tegen dat het te prematuyr / dat het onsicher was / wat van hem soude wassen / dat hy konde een goet ende bequaem Prins worden / doch dat hy ooch konde ontaerden. En gelijck in desen tijdt vertelt wiert dat de Koninginne van Sweden gepoyt woordende om te trouwen / soude ghesept hebben aen haer Stende : 't Is beter dat ick u disignere een Successeur die alrede is bequaem ende bekendt voor een goet Prins, als dat ick trouwe, want ick kan also licht een Nero als een Augustus voortbrengen, dat also ooch desen jonge Prins konde naevolgen de voetstappen van syn Vader Prins Wilhelm / die de harde proceduren in de voorleden Somer tegen de Stadt Amsterdam / ende de Vergaderingh van Hollandt hadde voorghenomen / ooch wat Prins Maurits in den Jare achtien, als andere deuchden syner Voorgangeren.

Dat ooch het stellen van een Luytenant periculeus was / soo wel voor den jongen Prins selfs als voor den Staet / want de selve ghedurende syne minderjarigheyt sich also soude mogen stabilieren dat de Prins volwassen / also weynich als den Staet / hem niet soude konnen doen op staen. Dat ooch de jonge Prins den Staet geen danck soude weten voor de eere hem in syn Kindts-heyt aengedaen / als sullende duchten / dat het hem erffelijck toequam / ende dat men hem niet konde voor by gaen. Waer by dan ooch quamen dese secrete consideratien ; als dat hy so na verwant was aen Vranckrijch / Spangien / Engelandt / Denemarch / ende selfs in 't Lant soo machtich begoedet / aen den Staet soude formidabel zijn / en dat sulcx voor eene Republijcke en voor de libertept periculeus was. De Ostracismus ende Petalismus in de Grierse Republijck wierden ghebruyckt tegen medeborgers als sy te machtich in aensien waren gewassen / en dat sulcx veel meer plaets hadt tegē een Prins / wiens Vader ende Voorgangers men ghesien hadde datse evidentlijck / onder den naem van Gouverneur stonden nae de Souverainiteyt, die sy ooch in effect / in gesach / in directie so van den Staet en bande militie alrede hadden meer en machtiger als de Souverains te voor hadden gehadt.

Die van Gelderlant ende Uptrecht quamen ooch in't laetst van December / ende syn desgelijcx verwillekomt ende gecomplimenteert voor die van Hollant / als te voor die van Zeelandt.

Die van Gelderlandt / Zeelandt / Uptrecht / beschreven tot de groote Vergaderingh op de drie bekende pointen / waren altrede in de Maendt van December hier aengekomen. Die van Vriesland ende Stadt ende Landen quamen 1651. in Januario aen. Ende hoewel die van Over-Yssel eerst alleen haer Ordinaris Gecommitteerden hadden geauthoriseert / soo hebben sy ooch eyndelijck Extraordinaris ghesonden / te weten / die van Zeelandt / Twent ende Vollenhoven soo veel Edel-Lieden als souden believen te komen op haer eygen beurs ; Ende van wegen Deventer twee upt de Magistraet ; upt Campen quam alleen de Ordinaris Gecommitteerde van Swol / om haer aenstaende keur / quam niemant.

Die van Hollandt hebben alle de selve in 't particulier begroet en verwillekomt / ooch met haer gehouden particuliere ende preparatoire Conferentien / om te geben en ontfangen der selber particuliere inclinatien en considerarien op de drie pointen / die te verhandelen waren.

Die van Hollandt / om dat de Kamer der Ordinaris Vergaderinge niet grooter ghenoech was tot het ghetal van dese extraordinaris besendinge hebben laten de groote Zael van 't Hof daer toe beguamen / doende daer van deslogeren de Boeckverkopers en Kramers Winckels ; daer wierden bancken ghemaeckt aen beyde zijden / opgaende in forme van een Amphitheatre / om de Provincien na haer ordre / ende na de heeschept van haer Gecommitteerde te plaetsen elck bysonder. In 't midden tusschen beyde wiert gelaten een doorgaende spacie / alwaer in 't midden ghestelt was een vierhante langhwerpige

Tafel ; aen de welcke aen het Oostende soude sitten de Presidẽt/ ende recht tegen hem over aen 't ander eynde de Griffier. De muyren/ bancken ende tafel waren alle bekleet met groen Laken/om te toonen dat de Staet niet in den rou was. Ende om dat gepraet wiert/ de intentie van Hollant te zijn by dese ghelegentheyt oock van daer weck te nemen alle daer opghangende Vaendels/ Cozenetten ende Wimpels soo te Lande als te Water op de Spaense genomen/ende also aen Spaengien te complaeteren ; so hebben sy in 't tegendeel/ alle aldaer hangende Vaendels/&c. schoon laten afstoffen ende veel andere die daer te voor niet waren/ van elders/aldaer laten opghangen. Woensdach den achtienden January was de eerste Sessie, de Heeren van Vriesland op haer tour presiderende/ doende de inleydinge hebben de Vergadering met beguame complimenten verwillekomt/ ende Godes zegen toeghewenst / ende de Heeren van Hollandt versocht ouverture te doen van de notabelste poincten/ daer op de selve de Besendinghe ende Convocatie versocht hadden. Sulcx heeft de Heer Catz van wegen Hollant by monde ghedaen in volgende maniere / ende des anderen daechs by geschrifte overgegeven :

Ho. Mog. Heeren ;

GOdt Almachtich sy eeuwichlijck gelooft en gedanct dat dese solemnele Vergadering mach worden ghehouden in een plaetse daer eertijts de *Koninck van Spaengien is afgesworen*, sijn jock verworpen , ende de gronden van de *Vryheyt* deser Landen sijn geleyt, daer de Tropheen en Zegen-tekenen van de Victorie by den goedertieren Godt aen desen Staet van tijdt tot tijdt ghenadelijck verleent, over yders hooft sijn swevende, de selve Godt moet hert-grondelijck gebeden wesen sijn regerende hant over desen Staet van eeuwe tot eeuwe te willen continueren ende den selven meer en meer begenadigen.

Naer dat door de onbegrypelijcke oordelen van Godt Almachtich de Heer Prins *Wilhelm van Orangie* onsterflijcker Memorie haestelijck ende onverwacht dese Werelt is komen te overlyden sonder eenighe Vrucht sijns Lichaems na te laten, hoewel naderhandt door Godts genade een jonge Prins geluckich is gebooren, soo wort bevonden dat den Staet deser Vereenichde Nederlanden is gekomen in sodanige ghestalteniſſe daer in de selve *noyt van hare fundamentelen beginselen af* en is geweest, te weten, *datter niemandt en is van 't Huys van Orangie capabel ende bequaem om te wesen dat de voorige Princen van Orange zijn geweest*.

De Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant die van den beginne af van de Unie haer so *treffelijck* hebben geevertueert, haer kassen so mildelijck geopent, hare Finantien soo wijdt uytgerect en in 't korte alle hare krachten soo seer hebben ingespannen soo tot defentie, als om Conquest te doen voor desen Staet, ghelijck al de Werelt genoechsaem kennelijck is , en sy lieden selfs *tot haer ingewanden* tot noch toe zijn ghevoelende , de selve sijn in dese constitutie van tijde niet verflaeut in hare gewoonlijcken yver, maer hebben haer voorsorge laten gaen over de selven Staet , en 't werck tegenwoordich voorhanden zijnde, hebben na rijpe deliberatie dienstich, jae noodich geacht dat de hoge Machten der Vereenichde Nederlanden by malkanderen Staets-gewyse soude worden geconvoceert om gesamentlick (onder Godts genadigen zegen) te mogen overleggen en beraetslagen hoe den Staet deser Landen allerbest , seecker en vast mocht worden gestelt.

Haer Ed. Gro. Mog. tegenwoordich op haer versoeck dese Doorl. Vergaderinge by den anderen siende, verklaren daer in te vinden een sonderling contentement ende vergenoegen , en gelijck in Godes Volck eertijts is gerekent geweest voor een hoogen zegen als 't selve van *Berseba* tot *Dan toe* , als *een Man* quam versamelt te werden , om op haer gemeene best te letten, als wesende sulcx een evident ende openbaer teecken van der selver eendragt en goede over een komst, so verblyden sich haer Ed. Gr. Mo. en congratuleren so haer selfs als de gehele Ho. Mo. Vergaderinge over de gheluckige by een komst van de selve, ontwijffelijck by een gebracht door een sonderlinge beschickinge en genade van den Almachtigen Godt, aen de welcke haer Ed. Gr. Mog. hert-grondige danck ende lof sijn gevende , gelijck de selve oock gantsch officieuslijck ende vriendelijck U Ho. Mog. ende yeder in 't bysonder sijn danckende van dat het de selve heeft belieft op het versoeck van haer Ed. Gro. Mo. sich hier ter plaetse te laten vinden.

Nu tot inleydinge van dese ghereleveerde ende voortreffelijcke actien, verklaren haer Ed. Gro. Mog als door mynen mont spreeckende , te oordelen dat *eendrachtigheyt* ende goede over een komste van de Provincien in 't vaste grontstuck waer op het gebou van desen Staet seeckerlijck kan worden gefondeert , en in goet verbandt gehouden , gelijck de wyse Voor-Ouders ende Fondateurs van den Staet wel hebben geconsidereert , latende aen de posteriteyt tot een eeuwich *memorandum den Bos met de Pylen* met de inscriptie daer toe dienende, te weten, *Concordia res parva crescunt, &c.* Verklaren daerom als noch voor dese Ho. Mog. Vergaderinge uyt innerlijcke ende volkomene ghenegentheyt hare vaste intentie ende uyterlijck voornemen te wesen onaengesien eenige *abusive ende malicieuse straet-maren* ter contrarie uytgestroyt , *de Liefde, Vrientschap, Eenigheyt, goede Correspondentie ende Confidentie* tusschen de onderlinge Provincien te willen *releveren, manteneren ende onverbreeckelijcken onderhouden ende cultiveren* , sonder immermeer daer van te wycken, ende sulcx niet met woorden alleen, maer met affecten selfs te willen bethoonen.

Ende om het geen voorsz is effectivelijck uyt te wercken, verklaren haer Ed. Gr. Mog. te oordeelen noodich te wesen de vast-stellinge ende gedurige onderhoudinge van *drie* distincte Hooft-saecken, te weten, *de Unie, Religie* ende *Militie*, wesende de drie *præliminare* poincten die voor het aengaen van het Tractaet van Vrede tot Subsistentie van den Staet sijn gheoordeelt noodich te wesen , de selve sijn voor desen by haer Ed. Groot Mog. geoordeelt onverbreeckelijck te moeten worden onderhouden , ende worden by de selve als noch vast ende onverbreeckelijck gestelt , de Unie ghelijck de selve Anno *vijftienhondert negen en seventich* binnen de Stadt *Uytrecht* is beslooten. De *Religie* gelijck de selve al omme in de publijcque Kercken der Vereenichde Nederlanden tegenwoordelijck wordt ghepredict , ende by de Synode van *Dortrecht sestienhondert achtien* ende *negentien* is geelucideert. De *Militie* even ghelijck de Resolutien op de Præliminaire poincten genomen , sijn mede brengende.

Aengaende de twee eerste poincten , en is by de tegenwoordige gestaltenis van saecken (Godt lof) geen veranderinge ghevallen', oock soo haer Ed. Groot Mog. vertrouwen, geen discrepantie ofte verschil tusschen de Provincien , in voegen dat de deliberatie nu te houden , eygentlijck en alleenlijck is raeckende het *bestellen van de militie* ende dat daer ontrent is , ende hoe de selve by de tegenwoordige voorghevallen Vergaderinge beleydt behoort te worden.

Daer sijn tegenwoordelijck *drie* concurrende saecken die noyt van 't beginsel deser Republijcque in die constitutie zijn gesien geweest. Te weten , eerst de *Vrede* door Godes genadigen zegen den Staet deser Landen glorieuselijck verkregen.

Ten 2. Het onverwachte gheval dat niemant van den *Huyse van Orange* tegenwoordelijck wort gevonden, bequaem om te bekleden de hoochste Charge van desen Staet.

Ten 3. Datmen in 't lest van den Oorloch heeft goet gevonden te verkiesen ende aen te stellen een *Veldtmaerschalck*, wiens Ampt is by absentie van de Generael of andere beletselen de Militie te commanderen.

Hier op wert by haer Ed. Gro. Mo. geconsidereert dat van outs ende van 't beginsel af van den Oorloge het beleyt van alle Militaire saecken is gedefereert geweest aen den *Raedt van State* , volgens der selver Instructie , ende sonderlinge conform het *seste* ende *achtiende Artijckel* van de selve. Ende menen daerom haer Ed. Gro. Mog. dienstich te wesen voor den Staet, dat de welgemelte Raet de voorgheroerde Veldtmaerschalck , oock de Gouverneurs, Commandeurs en andere hooge Militaire Officieren te Water ende te Lande dienen te werden gelaten

in de

in de volle ende effectuele functie van der selver respective Chargen.

Wyders dat het *verleggen van de Guarnisoenen ende geven van de Patenten* mochte worden beleyt met contentement ende seeckerheyt van de Provincien op den volgenden voet geformeert uyt de fondamentele documenten van den Staet ende de huydendaechsche Practijcken sonderlinge van de Provincie van *Vrieslant*.

Dat de Staten van de particuliere Provincien ofte der selver Gecommitteerde Raden elck binnen hare Provincie de Compagnien in de selve leggende, sullen mogen verplaetsen ende daer toe Patenten geven.

Dat als het noodich sal wesen eenige Compagnien uyt een stemmende Provincie te lichten, dat in sulcken gevalle den Raet van Staten van de selve Provincie ofte der selver Gecommitteerde Raden sal versoecken soo veel Compagnien als den Raedt sal begeeren te willen laten volgen, met by voeginge van de bewegende redenen ende toesenden van de *Patenten*, daer inne de Namen van de Capiteynen open ghelaten sullen worden omme by de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie gevult ende Patenten gegeven te worden, ende dat daer op de versochte Compagnien sullen volgen, ten ware de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincien reden hadden ter contrarie, daer van de selve datelijck aen den Raedt van State advertentie sullen geven, om by den selven Raedt daer over gheoordeelt te worden, ende de selve redenen niet suffisant gevonden wordende, dat op het tweede versoeck van den Raedt de Compagnien sullen moeten volgen, wel verstaende dat de Compagnien staende op de repartitie van de Provincie in de welcke die ghelegen zijn, niet en sullen mogen worden ghelicht als met expres consent van de selve Provincie ofte hare Gecommitteerde Raden, ende dat het selve mede ghevolght sal worden in regard van de Inquartieringe, Deurtocht ofte Loop-plaets.

Dat soo veel doenlijck sal zijn, de Compagnien in Garnisoen sullen worden geleght binnen de Provincie ende in de Frontieren omtrent de selve ghelegen, van welcke Provincie de selve worden betaelt, ende dat tot dien eynde by ghemeen advijs van de Leden van de Unie yeder Provincie seeckere Frontier-plaetsen *geassigneert* sullen worden.

Dat de Raet van State de Compagnien in de respective geassigneerde Frontieren sal mogen verleggen, gelijck oock de Staten van de Provincie, de welcke de voorsz Frontieren gheassigneert zijn of hare Gecommitteerde Raden in tijde van noodt ende ten dienste van 't Landt sulcx vereyschende de voorsz Compagnien sullen mogen verleggen, mits blyvende binnen hare geassigneerde Frontieren ende het ressort van hare Provincie, en daer van datelijck advertentie gevende aen den Raet van State.

Dat den Raet van State willende uyt de geassigneerde Frontieren eenige Compagnien lichten, daer toe versoeck sal doen aen de Staten ofte de Gecommitteerde Raden van de Provincie de welcke de voorsz Frontieren geassigneert zijn, sendende daer toe de Patenten over met open Namen, omme by de voorsz Staten, ofte der selver Gecommitteerde Raden ghevult ofte hare redenen van beswaernisse aen den Raedt overgesonden ende by den Raet daer van geoordeelt te worden, en de redenen niet suffisant gevonden wordende, dat op het tweede versoeck van den Raedt de Compagnien sullen moeten volgen.

Dat het vergeven van de hooge Militaire Ampten van de Gouvernementen ende Commandementen met den ghevolge ende condependentien van de selve soo wanneer de selve vacant sullen komen te vallen, sullen worden vergeven by de Provincie tot welcker repartitie ende bodem respective de selve zijn behoorende, ende die van des Generaliteyts bodem of repartitie by haer Hooch Mog. de Heeren Staten Generael.

Noch dat de Militie sal Eedt hebben te doen so aen de Generaliteyt, als mede aen de Provincien in 't bysonder.

Tegenwoordelijck te treden tot verkiesinge van een *nieuwe Gouverneur ende Capiteyn Generael*, wort by haer Ed. Gro. Mog. geoordeelt bedenckelijck te wesen.

Maer souden eer haer gedachten laten gaen op een forme van Regeringh in het Militaire na 't Exempel van de oudtste Republijcke die in de Werelt oyt bekent is gheweest; te weten van de *Hebreen* dat is Godes eygen Volck selfs, die van de tijdt af dat sy uyt Egypten zijn getogen tot den tijt der Koningen toe, wesende omtrent *vierhondert en vijftich Jaren*, noyt vasten Gouverneur ofte Capiteyn Generael, niet tegenstaende de selve in gedurige Oorlogen waren, en hebben gestelt, maer alleen op elcke tocht dieder te doen was een *Hooft ofte Velt-Overste* verkosen, ende wort de selve Republijcke by de gheleertste Schryvers gants seer met desen Staet om verscheyde redenen daer toe dienende geoordeelt over een te komen, gelijck oock de forme van de selve by de wyste Natien hier voormaels, ende oock op den dach van huyden is nagevolght, als eertijdts by de *Romeynen* die van *Athenen* ende *Lacædemonien*, ende in onsen tijt by de *Venetianen*, *Switsers*, *Genua*, ende andere in desen tegenwoordigen rijdt.

Boven dien meynen haer Ed. Gro. Mog. het verkiesen van sodanigen Generael uyt verscheyden respecten ondienstich te wesen.

Eerstelijck, voor de Personagie selfs die van nu af daer toe soude mogen worden gekooren ofte gedesigneert.

Ten tweeden, voor den *Luytenant* of die de plaetse van den Generael provisionelijck soude hebben te bewaren.

Ten derden, voor *den Staet* selfs, gelijck uyt de natuyre van de saecke selfs ende de redenen daer toe dienende lichtelijck is af te nemen.

Indien daer middelertijdt eenige Instructie voor den Raedt van Staten, Velt-Maerschalck ofte andere Collegien of Personen soude dienen te worden verandert ofte eenige nieuwe gemaeckt, het selve kan met goetvinden van de Provincien bequamelijck worden gedaen.

Die van Vrieslandt **stelden voor of niet goet soude zijn de Vergaderinge eenige dagen op te schorten, ende ondertusschen de Provincien tijdt te geven om haer Consideratien te stellen ende in te brengen. Maer alsoo eenige alreede te voor** præparatoriæ **met die van Hollandt waren in Conferentie geweest; soo is best gevonden de Vergaderingh in Actie te houden.**

Die van Gelderlandt **hebben den** twintichsten **January ingebracht dese navolgende Consideratien: hoe wel het quartier van Zutphen van de twee andere discrepeerde: zijnde ooch soo wel onder die van 't Nimweeghsche als Velausche quartier verschepden die niet seer tot de maxime van Hollandt genegen waren; ende daerom drongen op het kiesen van een** Capiteyn Generael ende Stadthouders. **Maer de Steden in de beyde quartieren van Nimwegen ende van de Veluwe met eenige Edel-lieden prevaleerden ende overstemden de andere.**

Consideratien ende Inclinatien van de Provincie van Gelderlandt.

Voor eerst op't Point raeckende de besettinge van de Militie.

I.

DAt verblyvende het hooghste ghesach van de Geunieerde Provincien de directie van de Militie sal staen aen de Vergaderingh van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, met advijs van de Rade van State, ende sulcx uyt den Naem van alle de Bontgenoten, de welcke de selve alvoorens met eene bondige ende eenparige Instructie sullen versien, om by de selve be-eedet ende punctuelijck nageleeft te worden.

II.

Ende so wanneer in tijt van Oorlogh of hoochdringende noodt een Capiteyn of Luytenant Generael over de Militie van desen Staet noodich sal zijn, dat als dan daer over de respective Provincien elcx in den haren (naer dat alvooren op de selve Charge een Instructie sal wesen gearresteert) sullen delibereren ende resolveren, als de selve ten meesten dienste van den Lande in 't Generael bevinden sullen te behooren, doende 't selve ter Generaliteyt inbrengen, om in desen met eenparicheyt van stemmen, ende anders niet, Conclusie te worden geformeert.

III.

Voorts sullen alle *hooge Militaire Charges* soo voor

deſen geſtaen hebben ter diſpoſitie van de Staten Generael, ofte *Sijn Hoogheyt* tot de Charges van *Colonel exclus* voortaen gelaten worden ter diſpoſitie van de Geunieerde Provincien, die haer advyſen daer van door hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Staten Generael ſullen inbrengen.

IV.

Alle andere Militaire Officieren van *Colonels, Luytenants Colonels, Sergeanten Majors, Ritmeeſters, Capiteyns*, ende mindere Charges, ſoo buyten nominatie abſolutelijck by *Sijn Hoogheyt* ſijn vergeven, ſullen voortaen ſonder onderſcheyt van In of Uytheemſche vergeven worden by de Geunieerde Provincien, om *onder de ſelve egalijck verdeelt te worden.*

V.

Maer aengaende de Compagnien te voet ende te paert, ende andere Militaire dienſten, daer van op *nominatie* van de Betaels-Heeren *Sijn Hoogheyt de Electie* gehadt heeft, ſullen abſolutelijck verblyven aen de reſpective *Betaels-Heeren*, daer op de ſelve gerepartieert zijn.

VI.

Betreffende de *Commandeurs* ende *Majoors* van de Steden ende Forten van de Provincien *ſtemmen in Staet hebbende*, dat de ſelve vacant ende noodich zijnde, by de ſelve Provincien abſolutelijck op Commiſſie van de Staten Generael ofte Rade van State ſullen worden vergheven, ſonder nochtans dat de ſelve Commandeurs of Majoors van nu af, ſich in ſodanighe Steden ſullen hebben aen te matigen het bewaren van de Sleutelen, openen ende ſluyten van de Poorten, ofte het uytgeven van 't woort; maer dat ſulcx privatelijck en alleen ſal verblyven aen de Magiſtraten van de ſelve Steden.

VII.

Gelijck oock de ſelve Majoors in de voorſz ſtemmende Steden de Militaire Jurisdictie niet verder ſullen mogen gebruycken noch extenderen, als over de nalatigheyt ende overtredinge in tochten ende wachten, overgaen aen den Vyandt, deſertie van Compagnien ofte verloop van de eene Compagnie onder de andere ſonder Pasport, mitsgaders over Exceſſen ende delicten die de Officieren ende Soldaten onderlingh of de een tegens de ander ſullen komen te begaen, ende vorder niet, in voegen dat over alle andere ſaecken het ſy Criminele, het ſy Civile, de Militaire Perſonen apprehenſibel, convenibel, Juſticiabel, ende executabel ſullen zijn, by den Civilen ofte Politijcquen Rechter, wiens Sententie mede over ſchulden ende anders geweſen, by gebreck van gerede ofte ongerede goederen, op de Gagie van den Gecomneerden, naer de ordre van het Landt, ter executie gheſtelt ſullen worden.

VIII.

Aengaende de Gouverneurs in de Steden ende Plaetſen geen ſtem in Staet hebbende, als tot *Sluys, Bergen op den Zoom, Hulſt, Breda, 's Hartogenboſch, Willemſtadt, Maeſtricht* ende *Weſel*, ſullen de ſelve aengeſtelt worden by de Geunieerde Provincien, ende ſulcx op de gewoonlijcke Commiſſien.

IX.

De *Commandementen* in ſodanige plaetſen, ſullen worden vergeven by de Staten Generael.

X.

Ende de *Majoorſchappen*, by den Raedt van State, mits weſende alle bequame gequalificeerde Perſonen, en van de Gereformeerde Religie, de welcke ſich neffens alle andere Officieren van Oorloghe wyders ſullen hebben te gedragen nae de ordre van 't Landt.

XI.

Belangende het uytgeven van de *Patenten* ende beleggen van *Guarniſoenen, Vergaderinge van Legers ofte uytſendinge van eenige notable Troupen* op plaetſen ende in occaſien daer het den dienſt van het Landt vereyſt, ſal ſtaen ende blyven tot diſpoſitie van de Staten Generael met advys van den Raedt van State.

XII.

Mits dat t'elckens als eenige *veranderinge van Guarniſoenen* ſal geſchieden, 't ſelve bekent ghemaeckt ſal worden aen de Provincien, Steden ende Plaetſen daer de Compagnie gheſonden ofte gelicht ſullen worden, ende ſal by tijdts aen de Provincien, daer de ſelve Compagnien ſullen paſſeren ofte Vergaderen, by Miſſive notificatie ghedaen worden, om op de door-tochten ofte Legeringe ordre te mogen ſtellen.

XIII.

Wel verſtaende oock dat de Regeringe in de reſpective Provincien (den noodt ſulcx vereyſchende) vry ſal ſtaen, eenige Compagnien met Patenten binnen de ſelve Provincie van de eene plaets tot Secours van de andere te verſenden, de welcke de Officieren van de ſelve Compagnien oock ghehouden ſullen zijn te ghehoorſamen, midts dat datelijck daer van aen haer Ho. Mog. advertentie gedaen worde.

XIV.

Ende dat voorts de Compagnien ſoo tegenwoordich in de Guarniſoenen leggende, ofte namaels gheleyt ſoude mogen worden, aen de reſpective Magiſtraten der Steden volgens het *ſevende* artyckel van de *Unie* ſullen hebben te doen Eedt, in conformiteyt van 't Formulier alrede gemaeckt ofte noch te beramen, 't welck aen de Hooft-Officieren van 't platte Landt, in cas de noodt ſulcx quame te vereyſchen, aldaer eenige Capiteynen tot bevorderinge van de Stroomen ofte anders te leggen, mede ſal moeten werden gedaen.

XV.

Raeckende de *ſecrete Correſpondentie* binnen ende buyten 's Landts, dat de ſelve ſullen ghecontinueert ende gehouden worden by de Staten Generael ende den Raet van State, door ſodanige Perſonen ende ſodanige ordre, als de ſelve ten dienſte van den Lande op het ſecreetſte ende met de meeſte meſnagie ſullen bevinden te behooren, waer toe de noodige penningen ten Comptoire van den Ontfanger Generael ſullen worden gefurneert.

XVI.

Betreffende *deciſie van voorvallende queſtie ende misverſtanden*, ſoudemen van advys weſen, dat de ſelve, ontſtaende tuſſchen de Steden ende Leden van eenige Provincien, by den Hove van Juſtitie (indien der ſelver Jurisdictie noroyr is gefundeert) ende Gecommitteerde uyt den Landtſchap, ende by gebreck van Jurisdictie, by gelijcke Gecommitteerde met adſumptie van onpartijdige uyt andere Hoven van Juſtitie beleyt ofte in Rechten gedecideert ſullen worden.

XVII.

In dien misverſtandt ende tweedracht tuſſchen *twee ofte meer Provincien mochten opſtaen*, dat de Provincie die ſich houdt veronghelijckt, haer ſal hebben te addreſſeren aen de Vergaderinge van de Staten Generael, de welcke aenſtonts de Provincie daer over geklaecht wordt, tot afſtant ofte vriendelijcke accommodatie ſullen ſoecken te diſponeren, ende ſulcx ontſtaende, te bevorderen dat uyt andere Provincien, die de ſaecke niet en raeckt, Gecommitteerde gemaeckt ende geſonden mogen worde om het diſpuyt by te leggen, of daer over uytſpraeck te doen.

XVIII.

In cas onder alle de Provincien verſchillen ofte queſtien mochte verryſen daer over ſy ſich niet en konden vergelijcken, dat uyt de reſpective Provincien Rechters gedelegeert ſullen worden die de ſelve queſtie in vriendtſchap ter nederleggen, oock by uytſpraecke determineren ſullen.

XIX.

Ende alle 't geen voorſz midts deſen expreſſelijck verſtaende, dat de ſaecke ſodanich bekortet, geelucideert en geinſtrueert ten wederzijden ſullen moeten worden; dat die binnen den tijdt van een Maendt, ſo doenlijck, moge worden geuyttet ende af gedaen: Dat mede partyen vry ſal ſtaen alle *ſuſpecte* te refuſeren, mits dat aenſtonts andere in der ſelver plaetſe worden gefurrogeert.

XX.

Ende ſullen de voorſz Gecommitteerde ende Rechters reſpective, Eedt hebben te doen, dat ſy geen reflexie op eenige Provincien ofte Leden nemen, maer onpartijdelijck erkennen ende uytſpreecken ſullen het geen in billigheyt tot meeſte ruſte ende eenigheyt van de Provincie bevonden ſal worden te behooren, hoedanige erkente-

kenteniſſe ofte *uyt∫praecke* achtervolcht ende naergekomen ſal mogen worden, ſonder dat daer tegens eenich wyder beroep ofte andere Proviſie, onder wat pretext dat het ſoude mogen weſen, ſal mogen worden voorgewent, veel weyniger geadmitteert.

XXI.

Ende indien de Gecommitteerde na twee of drie ſommatien door haer Ho. Mog. in gebreck mogen blyven de gedane *uyt∫praecke* te doen, ſullen de ſelve daer tegens behoorlijcke voorſieninge in 't werck ſtellen, ten eynde de ſelve uytſpraecke niet eluſoir gemaeckt, maer realijck geexecuteert worde.

XXII.

Ende ſullen voor ofte naer, by, in, of onder de Provincien, geen *extremiteyten, datelijckheden, noch repreſſalien* mogen worden gebruyckt.

XXIII.

Nopende de Religie, ſoude de Lantſchap inhererende Reſolutie van haer Ho. Mog. van den *ſeſtienden* November *ſeſtienhondert ſes en veertich* verſtaen, dat in alle de Geunieerde Provincien ende daer onder gehoorige ende geaſſocieerde Landen ende Steden vaſt geſtelt ſal blyven *de Ware Gereformeerde Chriſtelijcke Religie*, gelijck de ſelve alomme in de publicque Kercken deſer Landen tegenwoordich wordt gheprediçt ende geleert, ende *Anno ſeſtienhondert negentien* by de Synode Nationael binnen Dordrecht is ghehouden, geelucideert: Dat wyders de ſelve Religie by de reſpective Provincien elcx in den ſynen, *met macht van't Landt*, ſal worden ghemaintineert, ſonder te gedogen dat by yemant eenige veranderinge in de ſelve Religie worde gedaen: Dat de Placcaten tegens de Paus-geſinde voor deſen geemaneert, blyven in haer vigeur, ende dat de ſelve Placcaten, ende die noch verder dien aengaende ſullen mogen worden gheemaneert, nae hare forme ende inhout ſullen worden geexecuteert, ende dat voorts op het *licentieux inkomen van de Geeſtelijckheyt een temperament* ende ordre ſal worden beraemt, ſonder krenckinge nochtans van 't Tractaet van Vrede.

Aldus verleſen ende overgelevert ter Vergaderinge van de ſamentlijcke Geunieerde Provincien in s' Gravenhage den *twintichſten* Januarii *ſeſtienhondert een en vijftich*, geteeckent *I. Singendonck, H. Verſtegen* Secretaris.

Die van Zeelandt hebben verbolgens den twintichſten Januarij/by monde dooz den Penſionaris Adriaen Veth gedaen/ende daer naer den twee en twintichſten in Geſchrifte obergegeben deſe Propoſitie.

Ho. Mog. Heeren;

NAe de ſubite ende notable veranderinge voorgevallen in de voornaemſte delen van de Regeringe door de deplorable doodt van *Syn Hoogheyt* onſterffelijcke Memorie, ſijn de Heeren Staten van Zeelandt verblydt geweeſt te verſtaen, Eerſtelijck de ordre die by de Heeren Ordinaris Gedeputeerden van de Provincien is gheſtelt by proviſie tot directie van de Militie. En ten tweeden, dat het haer Ho. Mo. heeft gelieft te convoceren deſe groote ende ſolemnele Vergaderinge, om met den anderen te letten, of op een Perſonage, aen de welcke de Eminente bedieninghe, by ſyn hoochghemelte *Hoogheyt* bekleet, met verleeckeringe ſoude konnen worden geconfereert, of wel op een andere ordre waer naer de ſaecken van de ghemeene Unie ſoo binnen als buyten 's Landts, beſt ſoude konnen worden gereguleert.

Ende dat te meer, overmits de ſelve Convocatie is gedaen in ſodanige maniere als oyt, ofte ſelden is gebruyckt, ten eynde U Ho. Mog. ſoude willen herwaerts komen in een aenſienlijck getal, en Staets-gewyſe.

Daer mede de ſelve Heeren Ordinaris Gedeputeerden te kennen gevende, van aen de eene zijde te apprehenderen naer behooren de tegenwoordige perplexe conſtitutie van tijdt en ſaecken, ende aen de andere zijde te wenſchen dat niet alleen met allen ernſt en eenigheyt, maer ook met alle mogelijcke acceleratie mochte worden gelet op de vaſt ſtellinge van de Regeringe, en tijdelijcke afweeringe van alle attentaten die daer tegens ſouden mogen worden gemachineert.

Noch eenmael, ſo geſeght wort, zijn U Ho. Mog. vergadert geweeſt, en in ſulcke wyſe, en op deſe plaetſe, waer wanneer, namentlijck in den Jare *vijftienhondert twee en tachtich* den Koningh van Spaignen verklaert is geweeſt vervallen te zijn van het Recht ende Heerſchappye deſer Landen, ende alle Princelijck authoriteyt, als daer mede komende te ceſſeren, geconſolideert is geworden met de macht van de Staten, mitsgaders volle Souverainiteyt gedolveert tot de Staten van de reſpective Vereenichde Provincien, van de welcke de ſelve Princelijcke authoriteyt haer oorſpronck hadde genomen, ende wanneer dan ook by ordre den Staet deſer Landen is weder ghekeert tot die forme, waer mede de ſelve was gecompoſeert voor de Creatie van de *Erffelijcke Vorſtendommen*, ten tijde wanneer de gemeene Duytſche Natien, en daer onder ook de onſe, by maniere van Republijcke zijn geregeert geweeſt.

En gelijck doenmaels de oorſaecke tot het convoceren van U Ho. Mog. was, om de voorſz redenen ſeer important, ſoo is die ook niet minder gewichtich by deſe tijdt, in de welcke de Regeringe haer bevint t'effens en ſo onverwacht berooft van haer *principael Directeur*, geboren uyt het Doorluchtige Huys van Orangie, 't welck den Staet deſer Landen, door ſoo veele notable dienſten en meriten heeft verobligeert gehadt: Ende ook overleden, ſonder yemant onder des ſelfs poſteriteyt nae te laten, die bequaem is om de handen te konnen ſlaen aen het roer van 't Schip.

Ende alſoo U Ho. Mog. by deſe occaſie hier zijn ghekomen, om met den anderen te beraetſlagen op het geen tot hare gemeene beſte behoort, ſoo wenſten de Heeren Staten van Zeelandt, dat de ſelve daer toe mochten treden in ſodanighe liefde, eenigheyt ende vertrouwen, als daer mede by haere Preceſſeurs reſpective de Unie tot Uytrecht is gemaeckt, ende dat ook de ſelve U Ho. Mo. met al ſulcken yver en courage als daer mede onſe Voor-Ouders haer niet hebben ontſien den Koninck van Spangien, *ſoo een machtigen Prins, van ſyn Dominatie te verſteecken*, ende daer tegens de erigeren de tegenwoordighe forme van Regeringe, trachten mogen de ſelve Regeringe by alle wegen te ſtercken ende mainteneren.

Niet alleen, overmits alle vroome Regenten gewoon zijn van herten altijdt te beminnen de Regeringe die in weſen is, maer ook om dat die geen die opgerecht is, op ſoo loffelijcke ende vaſte maximen ſteunt, dat geen beter noch ſeeckerder kan worden bedacht, als in de welcke alle ſaecken niet en worden beleyt door eenige Superioriteyt, maer die van onder tot boven toe, is *mere repreſentatijf*.

Gelijck dan deſe groote Vergaderinge van U. Ho. Mo. gecompoſeert is uyt *ſeven* Leden ofte Provincien, die alhoewel vry ende Souverayn zijnde, elcks in den haren, nochtans tot hare gemeene beſcherminge ſo nau aen den anderen zijn verbonden ende geconfœdereert, als of die in effecte maer een Provincie en ware.

De ſelve Provincien beſtaen wederom uyt verſcheyde Leden ende Steden, die door niemandts Wapenen oyt tot ſlavernye en ſyn gebracht; maer ſijn van outs geweeſt *vry ende geprivigileerde Leden ende Steden*, die geregeert worden reſpectivelijck door al ſulcke Perſonen die op den aenvanck van haer bedieninge Eedt doen, van in alle conſcientie ende nae haer beſte wetenſchap tot behoudeniſſe ende welvaren van den Lande te ſullen vigeleren.

Uyt welcke advyſen ende deliberatien namaels geformeert worden in elcke Provincie de Reſolutien van de Staten, ende de ſelve Reſolutie by ordre overghebracht worden ter Vergaderinge van de Bontgenooten, ſo blyckt daer uyt onwederſpreeckelijck, dat deſe gemeene Regeringe aengeſtelt tot de ſaecken van de *Unie*, met ſoo vele Provinciale ordre ende ſepimenten beſet, ende ghepreſenteert door ſo een aenſienlijcke Vergaderinge, beſtaende uyt de notabelſte ende getrouſte perſonen van 't Lant, niet alleen met reden gehouden wordt by alle verſtandighe in Goddelijcke ende Wereltlijcke ſaecken ervaren, maer ook is in der waerheyt de *aengenaemſte, eerlijckſte, ende ſeeckerſte die op Aerden kan werden geimagineert*.

Als die wort gerecommandeert door het exempel niet alleen

alleen van de Republijcke van de Hebreen, ingeſtelt naer 't Voorſchrift van Godt Almachtigh ſelve, 't welck by alle Chriſtenen van groot ghewicht moet weſen, maer oock onder alle ghecivilíſeerde Natien van ghelijcke formen van Regeringe, ſo oude als nieuwe, ſo in Nabuyrige als verre gelegen Landen; en voornamentlijck de groote Vergaderinge van de *Griecken*, genaemt de *Amphictiones*, gecompoſeert uyt verſcheyden Steden, die alhoewel in den haren elck vry ende Souverain zijnde, nochtans met den anderen tegens de macht van de *Perſen* ende *Meden* waren geconfedereert.

En gelijck de Hiſtorien ons leeren, dat, ſo lange ſylieden by dat verbont en in die eenicheydt zijn ghebleven, door de groote macht der *Perſen* niet en hebben konnen worden overwonnen; ſo is oock by experientie bevonden, wat deſen Staet door eenicheyt en confidentie van de Leden onder den anderen heeft vermogen tegens den Koninck van Spaignen, ende hoe de ſelve daer door tegens alle ſwaricheden en een bloedige Oorloge van *tachtich* Jaren is gheelecteert tot die proſperiteyt en hoochte daer in die tegenwoordigh is.

Daerom Godt Almachtigh gebeden moet worden deſe Republijcke by die eenicheydt en correſponddntie te willen bewaren, op dat wy de ſelve ſo ſuyver ende ongeſchent aen onſe poſteriteyt mogen tranſmitteren, als die aen ons by onſe Voor-Ouders is overgegeven, beſtellende en regerende de ſelve op die goede en ſalutaire Wetten en Maximen, daer op die originelijck is gefondeert.

Ende alſoo ten dien fijne buyten alle controverſie nootſaeckelijck worden ghehouden drie inſeparabile *Hooftſtucken*, te weten, de *Unie*, *Religie* ende *Militie*, ende dat by de Provincien van Gelderlant ende Hollant daer op, ende voornamentlijck op 't poinct van de Militie eenige bedenckingen aen U Ho. Mog. zijn gerepreſenteert, ſoo ſullen wy oock van wegen de Heeren Staten van Zeelant ſommierlijck deduceren eenige Conſideratien die haer Ed. Mog. hebben gehadt op 't ſtuck van de *Unie* ende *Religie* in 't particulier.

Het eerſte aengaende, ſo weten U Ho. Mog. dat ſo deſe groote en aenſienlijcke Vergaderinge, als de beſoignes van deſe Tafel eygentlijck zijn ghefondeert op het Tractaet van de *Unie* tot Uytrecht ghemaeckt in den Jare *vijftienhondert negen en ſeventich*.

Dat oock de ſelve *Unie* tuſſchen de Provincien originelijck is gecontraheert, tot gemeene beſcherminge tegens alle Uytheemſche ende Inlandtſche Macht.

't Welck alleen genoechſaem is, om U Ho. Mog. naer meriten te doen apprehenderen van wat importantie het zy, dat de ſelve *Unie* religieuſelijck ende oprechtelijck worde ghemainteneert, als notoirlijck zijnde het eenich fondament waer op het glorieus ghebou van deſe Regeringe ſtaet gegrontveſt, het eenige Ciment daer mede der ſelver muyren aen allen kanten worden vaſt gehouden, de Munimenten daer langhs 't ſelve tot de tegenwoordige hooghte is geklommen, en de Pilaren daer op 't ſelve in alle ſeeckerheyt beruſtende, ſo eerlijck ende aengenaem haer vertoont in de oogen van de gantſche Werelt.

Nu gelijck het niet wel mogelijck is Ho. ende Mog. Heeren dat de ſelve eenicheyt naer behooren worde bewaert, ſo wanneer de Leden van het Lichaem door innerlijcke diſſentien en misverſtanden onder den anderen ſouden worden gecollideert; en dat oock niet wel bedenckelijck en is, dat geen differenten oyt en ſouden ontſtaen in eene Regeringe als deſe is, gecompoſeert uyt *ſeven vry Souveraine Provincien*, beſtaende elck uyt verſcheyden Leden en Steden als geſeght is, en die wederom ghereprefenteert door Perſoonen van verſcheyden humeuren ende intereſten, en oock ghereguleert naer verſcheyde Wetten, Conſtitutien en Uſantien, dat oock niet wel mogelijck is, dat vermits ſo de difficulteyt van de Materien, daer op wort ghedelibereert als de verſcheydentheyt van de verſtanden, op alle ſaecken eenparichlijck worde geadviſeert; en dat mede dickmalen gebeurt, dat door de diſcrepantie van opinien, voornamelijck in eſſentiele pointen notabile diſtractien en verwyderingen worden ghecauſeert, ten zy de ſelve tijdelijck door een voorſichtigh beleydt ofte gemoet worden gegaen of afgeſneden, ſo wenſten de Heeren Staten van Zeelant, dat in deſe generale Convocatie ghelet mochte worden op een prompt en peremptoir expedient, daer door de *verſchillen* die onder de Provincien ſouden mogen komen te ontſtaen, of geluckelijck gemijt, of datelijck uyt de wege ſoude konnen worden geleght.

't Welck wy niet en ſeggen Hoogh ende Mogende Heeren dat wy vreeſen, dat deſe Vergaderinge door eenige diſputen en misverſtanden ſal worden bekommert, of oock ſoo ſulcx quame te ghebeuren ('t welck Godt Almachtigh gelieve te verhoeden) dat wy niet ſouden vertrouwen, dat de ſelve door middel van inductie of anderſints niet datelijck ſoude konnen worden vereenight, maer alleen op dat voor het toekomende daer tegens ſufſiſante ordre mach worden geſtelt, en dat U Ho. Mog. ſo in 't gemeen als particulier, alhier vergadert zijnde ghewerft in eenicheyt ende met minne van den anderen geſcheyden, in de ſelve eenicheyt en vertroude vrientſchap onder den anderen eeuwigh mogen blyven gheconſerveert.

Doorleſende ende examinerende 't gemelde Tractaet van de *Unie*, ſo ſien wy dat daer by op 't ſelve ſubject gediſponeert is diſtinctelick naer de verſcheydentheyt van de Materien, ende voor eerſt op 't *negende* Artijckel hoe geprocedeert ſal worden in de deliberatien over ſaecken van Beſtant, Peys en Oorloge, namentlijck, dat daer inne ſal moeten worden geconcludeert met eenparige advyſen van de Provincien, of ſo ſulcks niet konde worden geobtineert, dat als dan het verſchil ſal worden ghedefereert ende geſubmitteert aen de Heeren Stadthouders, die het ſelve tuſſchen partyen ſullen vergelijcken, ofte wel daer over deciſie doen, of by haer ſelven alleen, of in cas van diſcrepantie met aſſumptie van eenige neutrale Adjuncten en Aſſeſſeurs, welck diſpoſitijf daer naer oock op het *ſeſtiende* Artijckel wort ghecappliceert, tot wechneminge van generale misverſtanden over alle andere ſaecken, van wat natuyre die ſouden mogen zijn.

Wel is waer Ho. Mog. Heeren dat de voorſz macht ende prerogative by den inhouden van de ſelve Articulen ſchijnt alleen ghegeven te zijn aen de Heeren *Stadthouders doenmaels weſende, en oock alleen by proviſie*, ende daerom oock *niet extenſibel* te weſen tot de navolgende Stadthouders. Maer gelijck de ſelve en andere diergelijcke clauſulen in ſolemnele contracten veeltijts worden geſtelt, ſo laten de ſelve, alhoewel aldaer maer proviſionelijck geinfereert, niet te weſen voor alle tijdt obligatoir, ſo lange die niet expreſſelijck zijn gerevoceert, als zijnde alleen de meeninge van de voorſz clauſulen, dat ſo namaels eenich ongemack of grief in 't principael diſpoſitijf van 't Artijckel, daer by de ſelve worden ghevoeght, mochte worden bevonden, dat het in ſulcken ghevalle de Partyen contrahenten vry ſoude ſtaen, om voorby gaende of annullerende 't eerſte expedient te mogen dencken en reſolveren op een ander, gelijck oock dienvolgende de Leden van de Unie, ſo ſy voor deſen eenige difficulteyt hadden geremarqueert, ſo in de voorſz ſubmiſſie aen de Heeren *Stadthouders* als in der ſelver deciſien, wel hebben vermocht met den anderen te letten op een bequamer en ſeeckerder Reglement, waer toe ſy haer dan niet en hebben bevonden geneceſſiteert, overmits de Hoochgemelde Heeren *Stadthouders* van ſelfs niet ſeer genegen zijnde tot het doen van eenige uytſpraecke onder integrerende Leden van ſo een conſiderabel Lichaem, en oock willende vermyden alle oorſaecken van offenſie, de generale misverſtanden onder de Provincien meeſt altijdt hebben getracht te neder te leggen by *middel van interceſſie en inductie*, 't welck haer oock ten meeſten deele wel heeft geluckt, niet alleen om 't groot credijt en aenſien daer mede de ſelve Heeren *Stadthouders* zijn bekleet gheweeſt, maer oock om dat Partyen t'elckens beducht zijnde, aen welcke zijde de balance ſoude præponderen, alle *deciſien* hebben gereformideert.

Ende nademael 't ſelve middel of van *reſpect of interceſſie*, of oock eyndelijck van *deciſie* door het overlijden van *Sijn Hoogheyt* onſterffelijcke memorie, als geweſene Stadthouder over verſcheyden Provincien, is komen te ontbreecken, ſo wenſchten de Heeren Staten van Zeelandt,

landt, dat gedacht mach worden op een remedie, daer mede't ſelve *defect* aldergevoechlijckſt ſoude konnen worden geſupplceert: te meer alſo by foute van dien, *twee* van de voornaemſte en noodichſte Articulen van de Unie ſouden komen te vervallen.

Wy en ignoreren niet Ho. Mog. Heeren, wat voor expedienten tegens ſodanige ſwaricheden in ander Landen ende Republijcken zijn geſtatueert; maer wetende oock aen de andere zijde, hoe weynich die over een komen met het humeur van deſe Natie, en met de Conſtitutie van deſe Regeringe, ſo ſouden wy U Ho. Mog. wel willen geven in bedencken, of niet in't geallegeerde cas ('t welck Godt Almachtich geve dat noyt mach voorkomen) tot *beſlijſinge van differenten* onder de gemeene Provincien, mochten worden verſocht en gebruyct, of eenige *Heeren uyt de Hoven* Provinciael van Juſtitie die ghewoon zijn over ſware verſchillen kenniſſe te dragen, ende oock als buyten de Regeringe zijnde, en ſulcx ongeprejudiceert, beſt daer over ſouden konnen oordeelen; of wel ſo daer tegens eenich bedencken valt, dat daer toe wierden ghe-roepen en ghecommitteert uyt de Provincien *eenige van de verſtandichſte, ervarenſte en beſcheydenſte Politicque*, die als kenniſſe hebbende van queſtien die daghelijcx in de Regeringe voorvallen, en oock wetende hoe dat de ſaecken van Politie ordinarie beter door accommodement als door rigeur van Rechten worden afgedaen, miſſchien met meerder vrucht daer omtrent ſouden konnen worden geemployeert, of wel ſo de ſelve perſoonen als mede deel hebbende aen de Regeringe, 't ſy directelijck of indirectelijck niet ſoude konnen worden gehouden te zijn buyten alle prejudicie, dat de differenten worden gheſubmitteert aen eenige van de *Vrienden* en *Geallieerden*, die in de conſervatie van deſen Staet voornamentlijck zijn geintereſſeert. Verſoeckende op alle de ſelve voorſlagen diſtinctelijck te mogen verſtaen U Ho. Mog. wyſe conſideratien, en dat daer op in deſe Solemnele Convocatie by ordre mach worden gediſponeert.

Op het *derde poinct*, betreffende de *Religie*, ſo houden de Staten van Zeelandt haer verſeeckert, dat U Ho. Mo. ſo koſtelijcken pant, 't welck van Godt Almachtich uyt den Hemel deſen Staet ter handt is gheſtelt, en ſo by der ſelver ghemeene Voor-Ouders als naerkomelingen tot noch toe met ſo veel goedts ende bloedts is gheconſerveert, oock voortaen altijdt heylighlijck en ſinceerlijck ſullen maintineren.

Niet te min ſo verſoecken haer Ed. Mo. ſeer gedienſtelijck dat het U Ho. Mo. gelieve by deſe occaſie *van nieus te verklaren*, dat de ſelve niet alleen geſint en gereſolveert zijn te hanthaven de Ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, ſo als die in de publicque Kercken deſer Landen wort geleert, ende in de Synode ghehouden tot *Dordrecht is geelucideert*, maer oock verſtaen dat daer in geen veranderinge oyt ſal mogen gheſchieden, en dat de ſelve Religie, ſo by elcke Provincie in den haren, als van wegen de Generaliteyt in de quartieren onder der ſelver gebiedt reſorterende, met de macht en Wapenen van het Lant tegens alle onordentlijckheden of offenſien ſal worden beſchermt en gevindiceert.

Dat oock tot meerder voorkominge van alle bedenckelijcke prejudicien, de *Secten en Geſintheden* die geſecludeert zijn van de publicque Protectie en alleen worden *gecondiveert*, gehouden ſullen worden in alle goede ordre en ſtilte, met bepalinge tegens alle exceſſen, ende onder expreſſe precautie, dat de ſelve op geen andere plaetſen meer, als daer die tegenwoordich zijn, ſullen mogen worden gepermitteert.

Dat tot refrenatie van de publicque oeffeninge van de *Roomſche Superſtitien* en tot wechneminge van alle't gene daer aen kleeft, punctuelijck en ſonder eenich verdrach of diſſimulatie ſullen worden geexecuteert de Placcaten van 't Landt; overmits by experientie notoirlijck is gebleecken dat by gebreck van ſodanige prompte executie, 't zy door ſlappigheyt van de Officieren of anderſints ghecauſeert, de Regeringe niet alleen is ghebracht in groote oneere ende diſreſpect, maer oock de ſiecke daer door gheworden is van quaet tot erger, ende ſulcx de Vryheydt van die Paus-geſinde volgens de Privilegien van het Landt niet en kan worden ontſeght, ten *reſpecte van haere Conſcientie*, ende ghevoelen in ſaecken van Religie, niet te mogen worden onderſocht ofte eenichſints gemoleſteert, gedegenereert, is allencxkens tot een *openbare licentie* en ſtoutigheyt, oock ſoo verre, dat de ſelve haer niet en ontſien op te rechten formele Hierarchien, en met groote toeloop van gewapent volck, onder de oogen ſelve van de Juſtitie, ende van de hooge Machten des Landts, feytelijck haer te oppoſeren tegens de Wereltlijcke devoyren van de Officieren van de ſelve Juſtitie, tot afbreuck van de Ware Gereformeerde Religie, tot droefheyt van de oprechte Religions Verwanten, en vreuchde van alle die daer toe ten beſten niet en zijn geſint, waer uyt wat ſwarigheyt eyndelijck ſoude konnen ontſtaen, en wat occaſie daer door in 't particulier ſoude worden gegeven aen allen qualijck geaffectioneert zijnde tot den Staet, om daer tegens te attenteren, konnen U Ho. Mog. alderbeſt oordelen, welcke attentaten des te droever en ghevaerlijcker ſouden zijn, om dat de ſelve niemandt anders en ſouden raecken als de voornaemſte Patriotten, dat is die van de Gereformeerde Religie op welckers ghetrouwigheyt den voorſz Staet aldermeeſt beruſt.

Wy en ignoreren niet, Ho. Mog. Heeren, dat veele Princen en Republijcken met malkanderen verbonden zijn tot onderlinge beſcherminge, *niet tegenſtaende merckelijcke diverſiteyt in de Religie*; Ende dat oock die diſcrepantie niet en belet, dat de ſelve met den anderen in vertroude eenigheyt leven, maer gelijck door exempelen, en van de conſtitutie of naturel van de eene Natie tot de andere niet wel en is te argumenteren, ſoo is oock buyten alle twijffel, dat, of wel ſchoon tuſſchen andere geconfoedereerde ſulcx ſoude konnen worden gepractiſeert, ofte oock in der daedt wordt geſien, dat evenwel 't ſelve hier te Lande niet alleen en is inpracticabel, maer oock ten hoochſten ſchadelijck en ruineux ſoude zijn; overmidts den principalen bandt van der ſelver Regeringhe is, de voorſz Gereformeerde Religie en het fleur van de Ingeſetenen van dien, te weten, alle Perſonen affectie dragende tot de ſelve Religie, daer door inſeparabel, en tot eenigheyt onderlingh tuſſchen den anderen, ende ten beſten van den gemenen Staet ſtaen ghenegen en verobligeert.

En by occaſie Ho. Mog. Heeren, datmen bevindt dat het *getal en ſtoutigheyt* van de ſelve Paus-geſinde ſeer toeneemt door de quade inſtructien ende impreſſien, die de goede en eenvoudige Ingheſetenen van deſen Staet worden geſubminiſtreert, door Papen, Prieſters, en andere pretenſe Geeſtelijcke Perſonen, die uyt den Lande van den Koninck van Spaengien dagelijcx in groote menichte herwaerts overkomen, ſoo verſoecken oock de Heeren Staten van Zeelandt, dat daer tegens, ſoo veel doenlijck is, mach worden voorſien.

Want of wel ſchoon by het Tractaet van Vrede van deſe zijde is geconſenteert, dat de Onderdanen in 't ghemeen van den hoochſtghemelden Koninck in deſe Landen ſoude mogen converſeren en handelen, ſo en ſchynt nochtans 't ſelve tot de voorſz geſeyde Geeſtelijcke niet te weſen applicabel. Eerſtelijck, overmits in de Reſolutie, genomen op de preliminaire poincten by tijden van den ſelven Vrede te obſerveren, wel duydelijck wort geſeyt, dat de Placcaten gemaeckt tegens de Papiſten, na hare forme ende inhouden ſouden worden gheexecuteert, in welcke Placcaten onder anderen oock is een expreſſe prohibitie penael tegens het overkomen van de ſelve Geeſtelijcke Perſonen. Ten tweeden, om dat de ſelve pretenſe Geeſtelijcke doorgaens ſuſtineren, gelijck oock is gheallegeert by de Heeren Plenipotentiariſen van den Koninck van Spaengien tot Munſter, dat de ſelve geen Subjecten zijn van den ſelven Heer Koninck, of onderworpen eenige Jurisdictie ſeculier, maer alleen Onderdanen zijn van den Paus van Romen daer door het diſpoſitijf van 't voorſz Tractaet, alhoewel geſtelt in univerſele termen, tot haer niet en kan worden geextendeert; Gelijck oock ten derden het ſelve wort geaſtrueert door het ghebruyck en verſtant van verſcheyden andere Princen en Potentaten, die, alhoewel in vrientſchap of Alliantie

ſtaen

ſtaen met den Hooghſtgemelde Coninck, en daer door aen der ſelver Onderdanen in 't generael geen acces ofte Commercie in hare Landen konnen refuſeren, evenwel niet toe te laten, dat onder pretext van dien eenige *bekende Geeſtelijcke* aldaer ſouden in komen. Welcke interpretatie oock accordeert met de verklaringe van de Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt gheexpreſſeert in ſeecker Placcaet tot dien eynde gemaeckt, en in obſervantie tot noch toe in de quartieren reſorterende onder der ſelver gebiedt. Waer tegens indien U Ho. Mo. ſouden weſen van andere opinie, en oock aen het voorſz Tractaet van Vrede eenen bi eederen ſin ſouden willen geven, ſo wenſten de Heeren Staten van Zeelant, dat het ſelve geſchieden mochte op ſodanich lydelijck temperament en moderatie, dat daer door den dienſt van 't Landt en van de Religie de minſte prejudicie mochte komen te lijden, en oock wech genomen alle ergerniſſe, ſo veel mogelijck is.

Gelijck hare Ed. Mog. oock verſoecken, dat de Reſolutie die ten ſelven eynde, en om de ſelve goede inſichten voor deſen ter Generaliteyt is genomen, daer by de *Ambaſſadeurs en Publicque Miniſters* van Uytheemſche Princen ende Potentaten is verboden eenige offeninge van Godts-dienſten binnen hare Huyſen te laten geſchieden, dan in de Tale origineel van hare Heeren ende Meeſters, mach worden vernieut, met allen ernſt geinhereert, en de ſelve Publijcke Miniſters rondelijck aengeſeght.

En ten laetſten, dat U Ho. Mog. eenmael vigoureuſelijck ghelieven te dencken op eene efficacieuſe introductie van de *Reformatie, ſo Eccleſiaſticque als Politicque in de Meyerye van 's Hertogenboſch*, en andere bewuſte quartieren van ghelijcke natuyre, en daer toe in behoorlijcke achtinge te nemen, hoe dierbaer de Conqueſte van die quartieren den Staet deſer Landen heeft geſtaen, wat diſputyten over de volle Souverainiteyt van dien van wegen den Coninck van Spaignen zijn gemoveert geweeſt, en met wat moeyten de ſelve eyndelijck ſyn ghefupereert, met wat bekommeringen en ſwaricheden de Reformatien Eccleſiaſticque aldaer haer aenvanck heeft ghenomen, wat al contreminen en oppoſitien ſoo binnen als buyten de Provincien daer tegens ſyn ghepleeght, met wat enorme inſolentien en datelijckheden de Dienaers der ſelver ſyn geaggreſſeert, en wat krachtelooſe remedien daer tegens ſyn gebruyct, niet alleen tot verachtinge van de Regeringe, ende droefheyt van de goede Ingeſetenen van 't Landt, maer oock tot onteeringe van de Gereformeerde Religie, en verbitteringe van Godt Almachtich. Wat animeuſe en ſalutaire Reſolutien oock ter Generaliteyt wel ſyn genomen geweeſt tot invoeringe van de *Politicque Reformatie* aldaer (ſonder de welcke ongetwijffelt de Kerckelijcke niet kan beſtaen) en hoe weynich Vruchten en effecten daer op ſyn gevolght; ja hoe de ſelve ter contrarie van tijdt tot tijdt tegengebandeert, getraverſeert, en t'eenemael verhindert ſyn geworden. Verſoeckende de Heeren Staten van Zeelandt, dat tegens de ſelve Reſolutien, ſo ſolemnelijck genomen, en iterativelijck vaſt geſtelt, en tenderende notoirlijck tot bewaringe van het recht en dienſt van 't Landt, eenmael alle verdere oppoſitien mogen ophouden, en ter contrarie de ſelve, ſo die leggen, in alle hare Poincten en Articulen mogen worden geexécuteert ende naergekomen; om 't welcke te helpen effectueren, haer Ed. Mog. in 't particulier haer niet alleen aen U Ho. Mog. als hare Bontgenooten, maer oock aen Godt de Heere, aen de reden, ende aen den gemeenen oorboor van den Staet houden verobligeert; en niet willende twijffelen aen U Ho. Mog. gelijcke ſincere intentie, ſullen wy Godt Almachtich bidden, dat hy de ſelve met den Geeſt der wysheyt ſulcx wil inſpireren, dat in deſe groote, notable, en ſolemnele Vergaderinge geene andere Reſolutien mogen worden ghenomen, dan die ſtrecken mogen tot eere en grootmaeckinge van ſynen Heyligen Name, tot beveſtinge van de eeuwige Unie, tot vaſt-ſtellinge van de Religie, tot welvaren van den Lande in 't gemeen, en tot vreuchde van de Ingeſetenen in 't particulier.

By ghelegentheyt van deſe groote Vergaderinge / alwaer voornamelijck ſoude worden geſproken van de Religie / hebben de Synoden van de reſpective Provincien haer Gecommitteerde geſonden / die audientie verſocht en / welcke haer wiert toegeſeyt / met vermaninge nochtans van de ſelve op het kortſte ende bequaemſte in te ſtellen.

By quamen binnen in de groote Vergaderinge / bijf Perſoonen ſterck / ende alle ſtaende bloots hoofts aen de Tafel / dede Lotius Predicant in den Hage een nette ende bequame aenſpraecke / op de tegenwoordige gelegentheyt paſſende / ende zijnde als eene Introductie / ooch wydere recommandatie van de volgende Remonſtrantie / die ſy by haer hyden onderteeckent / in gheſchrift hebben over gegeven.

Aen de Hoogh Mogende Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

VErtoonen Reverentelijck de Dienaers Jeſu Chriſti ende opſienders van Godts Kercke onder U Hooch Mog. loffelijcke Regeringe, hoe dat ſy kenniſſe gekregen hebbende van de ſolemnele ende extraordinariſſe Vergaderinge der Vereenichde Provincien aengeſtelt, om onder anderen te beſoigneren op de vaſt-ſtellinge van de Religie, geoordeelt hebben, Amptshalven ſchuldich te zijn op te waken, ende deshalven niet ledich te konnen ſtaen, uyt kracht van Godts bevel, dwanck van haer ghemoet, liefde tot de Godtlijcke Waerheyt, verbreydinge van Chriſti Rijcke, ende welvaert van ons lieve Vaderlandt, deſe navolgende dingen U Ho. Mog. in alle Onderdanicheyt in den Naem des grooten Godts voor te dragen.

Wy behoeven U Ho. Mog. niet te bewyſen, dewyle wy vaſtelijck weten, dat U Ho. Mog. ſelfs gelooven dat Godt Almachtich naeſt hem ſelven niet dierbaerder noch hooger en acht dan ſyn Kercke ende Gemeente, zijnde de *beminde ſyner zielen*, om welckers wille de Heere Landen ende Koninckrijcken *gezegent of geſtraft, behouden of uytgeroeyt heeft*, nae dat de Regenten ſyn Erffeniſſe beſchermt ende onderdruckt hebben, deshalven ſo zijn alle hooge Machten, die Godt op aerden repreſenteren, ſchuldich haers Heeren en Meeſters exempel in deſen na te volgen, en Jeruſalem te verheffen boven het hooghſte in den Lande, eerſt ende naeſt ſorge te dragen dat de *Religie*, daer U Ho. Mog. ſelver belydeniſſe van doen ende hopen in ſalich te worden, voor alle beſoignen mach vaſt gheſtelt worden, ghelijck de ſelve *Anno ſeſtienhondert negentien* by de Synode Nationael binnen Dordrecht ghehouden, uyt Godts Heylige Woort is beveſticht, by de Souveraine Overicheyt ghearreſteert, ende tot noch toe (door Godts genade) in de Publijcke Kercken geleert ende gemainteneert, als de Religie des Lants ende het Fondament van den Staet, welck deshalven met de Macht des Landts voor altijdt behoort gemainteneert te worden, ſonder oyt toe te laten dat eenich Lit van de Unie of wie het ſoude mogen zijn, yers directelijck of indirectelijck daer tegen ſoude attenteren, gelijck wy verhopen U Ho. Mog. ſulcx met een expreſſe Acte ſullen verklaren ende vaſt ſtellen.

Dit ſal Ho. Mog. Heeren, een treffelijcke aenleydinge geven tot de *Bandt van Eenicheyt*, ja den Fondament leggen, om Godts Zegen te meer over alle U Ho. Mog. andere Reſolutien ghenadelijck te verwerven, ende te behouden, daer toe wy met de hoochſte oprechticheyt ende toegenegentheyt van onſe herten U Hooch Mog. Godts Vreeſe, Geeſt ende Zegen toewenſchen, gelijck wy oock met allen yver ende ernſt, ſyn Goddelijcke Majeſteyt daerom ſonder ophouden in 't publijck ende particulier ſullen bidden.

Om dan de voornoemde *Religie* recht te mainteneren en vaſt te ſtellen in haer leere ende practijcke, ſo achten wy boven al nootſaeckelijck dat alle *Paepſche Afgoderye, Superſtitie, ende Hierarchie* (daer door ſy Politicque ende Kerckelijcke Ampten vergeven, Collatien, Prebenden, Beneficien by de Regeerders des Landts gedaen, voor nul verklaren, ende andere defereren, alles op hope van verandering) welcke de Paeps-geſinde over al in ons Landt genoochlaem opentlijck onder de oogen van de Regenten en Hoven van Juſtitie hebben opgerecht, en exerce-

ren

ren in 't heymelijck, jae in plaetſen als Pape Kercken met Beelden ende Autaren toegemaeckt, mach geweert ende uytgeroeyt worden als een Leere met haren aenhangh ſo directelijck ſtrydende tegens Godts Heylige Woort, de plaetſen van 't Landt, de ſeeckerheyt van de Religie en Staet, de behoudeniſſe van ſo veel Zielen, die by duyſenden ſo ſy haer beroemen, t'ſedert de Vrede van de Goddelijcke Waerheyt tot haer Superſtitien en dwalingen zijn afgetrocken, door beloften van erffeniſſen ende andere voordeelen, dreygementen, toebrenginge of ontreckinge van de Neeringe, laſteren van de Gereformeerde Religie, beſchimpen, naroepen, ſlaen, ſmyten, en wonden ja tot de doot, die haer Afgoderie tegen zijn, dorven de Gereformeerde ſtervende het *Ouwelken* in de mont ſteken, *Salven* &c. niet anders of die onder het Cruys, ende ſy de openbare Regeringe inde Kercken en Politie in hadden.

Daer toe ſy aengeſet worden door ontallijcke *Jeſuyten, Prieſters, Papen, Monicken*, die by duyſenden als *Sprinckhanen* uyt den afgront het Lant in nemen, afloopen, ende door haere valſche Leeringe onder ſchijn van Godts-dienſt de Ingeſetenen aftrecken van de ſchuldige gehoorſaemheyt harer Wettelijcke Overicheyt, de jonge jeucht debaucheren, vergiftigen in de Paepſche Scholen, die ſy over al hier te Lande hebben, of met haer buytens Lants te laten opbrengen in de Paepſche Univerſiteyten, Scholen, Collegien van Jeſuyten of andere pretenſe Geeſtelijcke Perſoonen, jonck ende out, worden verleyt door *Oeſels, Jeſuiterſchen, Cloppen* (die ſelver in 't Hof van Romen by Paus Johan den *twee en twintichſten*, ende Clemens den *vijfden*, ende Urbanus den *achtſten*, noch den *een en twintichſten* Mey *ſeſtienhondert een en dertich* als een ſchadelijcke Secte Gecondemneert zijn, uytgeroeyt ende met den ban vervolght) die nochtans begroot worden verre boven de *twintich duyſent* in ons Landt te woonen, niet anders doende by nacht ende dagh dan allerley ſoorten van Perſoonen, inſonderheyt ſieck op het doodt-bedde leggende, van de Gereformeerde Religie af te trecken, ende tot de valſche ende troſtelooſe Leere des Pausdoms over te brengen.

Door welcke middelen alle ſy dagelijcx extraordinairlijck toenemen, ghelijck ſy ſelver roemen veel *duyſenden* van haer ghefinte in de Steden ende platte Landen met haer te hebben: wie en mach dan niet billick vreeſen Ho. Mog. Heeren, dat ſy eens te ſamen ſullen rotten, ende na het exempel van *Yerlandt*, eerſt de goede Regenten om hals brengen, ende dan alle de Gereformeerde vermoorden, *den aert* gelijck yder weet, en de ervarentheyt overvloedich geleert heeft, van alle Afgoden dienaers (daer U Ho. Mog. de Roomsgeſinde voor houden) *is wreet, haer ontrouwe groot*, niet meenende de Ketters geloove ſchuldich te zijn, en konnen door geen Eeden van getrouwicheyt in banden ghehouden worden, ſo worden ſy oock noch dagelijcx door beloften van groote verdienſten tot *alle wreetheyt* tegen de Gereformeerde opgehitſt, gelijck hare bittere propoſten dagelijcx uytwyſen, woonen oock rontſom ſodanige die haer ſtrax konnen aſſiſteren; geven dan alle deſe enormiteyten Ho. Mo. Heeren geen rechtveerdige ende groote reden dat de Hooge Machten tegen ſulcken macht vigiſeren, en ordre ſtellen, om niet ſchuldich te weſen aen het onnoozel Bloedt van die licht door haer ſubytelijck overvallen ſoude worden, uyt conſideratie van alle het voorgaende. So iſt dat wy U Hooch Mog. in den Name des Heeren Jeſu Chriſti bidden ende ſmeken, dat U Ho. Mog. nae het bevel Godts ende het exempel van alle vrome Koningen en Regenten alle het gene waer door het Pausdom onder ons ghepromoveert ende geſterckt wort, geliefden wech te nemen, volgens de bygevoeghde middelen van ons daer over neder geſtelt, ten meerendeel ghetrocken uyt de Placcaten des Landts. Laet doch eenmael, Ho. Mog. Heeren, de veelvoudige klachten, doleantien, opgeklommen tot den Hemel, en alle de veelvoudige Remonſtrantien der Kercken, ſo veel tot dien eynde overgelevert, van U Ho. Mog. verhoort, ende ſpoedige Reſolutie en Executie genomen ende in 't werck geſtelt worden, regens alle de aengeweſene exceſſen ende *hoochgaende inſolentien*, 't welck wy oock inſonderheyt verſoecken ten aenſien van de *Meyerye, Baronnye, Marquiſaetſchap van Bergen, de Landen van Cuyck, Raveſteyn, Overmaes* &c. op dat aldaer neffens de Geeſtelijckheyt oock eene Politicque Reformatie mach in 't werck geſtelt worden, op dat de Kercken Godts ende wel ghenegene tot de Gereformeerde Religie in die quartieren onder haer mogen beſchermt worden: Voorts wat aengaet andere *Sectariſen* en *Dwaelgeeſten*, die oock maer al te veel in 't Landt zijn, haer aengaende verſoecken wy ootmoedelijck aen haer Ho. Mog. dat ſy mogen *in ordre ghehouden, nergens van nieus aen haer publijcke Exercitie vergunt worden*. Maer aengaende de *Joden*, dat die als grouwelijcke laſteraers van onſen Lieven Salichmaecker *alle Publijcke Godtsdienſt* mach ontſeght worden, de een en de ander oock benomen de Gereformeerde Religie te laſteren, allerhande oude ende nieuwe *Ketters-boecken* over te ſetten ende door den Druck uyt te geven, tot verleydinge van vele eenvoudige, inſonderheyt door de *Sociniaenſche* ende nieuwe *Arriaenſche* Schriften, die by de Regeringe ſtrictelijck tot allen tijden ſyn gedempt, maer nu onlanghs ſint de Vrede ſeer veyl hebben beginnen gedruckt ende verkocht te worden.

Onſes herten wenſch ſoude oock zijn, Ho. Mog. Heeren, dat de Staten van de reſpective Provincien tegenwoordich by een vergadert zijnde, den anderen wouden animeren, om elck in haer Provincie een ghelijcke voet ende ordre te ſtellen tegen de *groote, grouwelijcke ende Landtverderffelijcke Sonden*, die ſeer hooch door verloop van tijt, archliſticheyt van den Duyvel, quade exempelen, verachtinge van Godts Heylige Woordt, ongeloovigen, gebreck van ſtraffe, onder ons ſyn ingebroocken, als de onderhoudinge van alle de *Feeſtdagen*, het grouwelijck *vloecken* ende laſteren van Godts Heylige Naem tot de Kinderen incluys, de onuytſpreeckelijcke *meyneedicheden* die by alle ſoorten van menſchen begaen worden, dewyl ſo weynich acht in 't afnemen als nakomen van den Eedt genomen wort, de algemeene *Prophanatie* van den Heyligen *Sabbath*, de menichvuldige *Doodtſlagen*, ende het licht verwerven van *Pardonnen, de ontuchtige Huyſen ende Bordelen, Dans-Scholen, Kamer-ſpeelders, Koordedanſſers, rechte lockaeſen tot allerley onreynicheden, dertelheyt, de ongeoorlofde, erchlijcke, ende Bloetſchandige Houwelijcken, de Hoochgaende Pracht, en de koſtelijckheyt in Kleederen ende Banquetten* tot ruyne van vele Familien, ende wat diergelijcke Sonden meer zijn, die al te mael Godts toorn tegens ons lieve Vaderlandt ontſteecken, en ſeeckerlijck de oorſaecken ſyn van ſo veel heete ſieckten, Neeringhloosheyt, hooge Watervloeden, dieren tijdt en ſchaersheyt, wechneminge van de *rechtveerdige ende aenſtenlijckſte* uyt den Lande, daer Godt ons rechtveerdelijck het voorgaende Jaer mede beſocht heeft ende noch beſoeckt. Om U Ho. Mog. niet langer op te houden. So iſt dat wy tot een beſluyt andermael met alle ootmoedicheyt, ende nochtans metten hooghſten ernſt van onſe zielen in den naem van den *Koninck der Koningen*, waer door de Vorſten regeren, bidden, ſmeecken, ende verſoecken, dat U Hooch Mog. in den beginne van deſe groote en Doorluchtige Vergaderinge gelieven een vaſte Reſolutie te nemen, tot *vaſt-ſtellinge* van de Gereformeerde *Religie, weeringe van het Pausdom &c. eer het Landt ons daerom uytſpouwe, en Godt ons daer over wreke.*

Dan ſullen U Hooch Mog. rechte danckbaerheyt aen Godt bewyſen voor de groote weldaden aen U Ho. Mo. Staet beweſen (welcken den Almachtigen van kleyn, groot, van arm, rijck, en ſo miraculeuſelijck heeft opghetrocken, ende tot noch toe gemainteneert heeft) ja dan ſullen U Ho. Mog. het *Sweert niet te vergeefs* ontfangen hebben, u conſcientie quyten, Godt aengenamen dienſt doen, vele Zielen voor het bederf behouden, de quade een ſchrik aenjagen, de goede verblyden, en ongetwijffelt Godts zegen over U Ho. Mog. voordere deliberatien, Regeringe Perſoonen ende Ingeſetenen bekomen, en eyndelijck als trouwe Dienaers en Stadthouders Godts, den genadigen loon van alle vrome Regenten hier boven in den Hemel genieten, dat Godt Almachtich u Ho. Mo. wil vergonnen, Amen. Was geteeckent uyt aller Naem.

Bernardt Cruſe, Eleaſer Lotius, Maximiliaen Teelingh, Cornelis Lamannus, Johannes Heyſtius.

Midde-

Middelen aengeweſen tot verhinderinge van de Paepſche Hierarchie en Superſtitien der Paus-geſinde in de Geunieerde Nederlanden, ten meerendeel genomen uyt Placcaten des Landts.

I.

DAt alle Paepſche Geeſtelijcke Perſoonen, Jeſuiten, Papen, Monnicken, &c. uyt het Landt gehouden worden, als zijnde geen ſubjecten van eenige ſeculaire Princen of Magiſtraten, maer alleen van 't Hof van Romen, volgens haer eygen ſuſtenuen, gelijck oock de Geunieerde Provincien in de præliminaire Pointen voor het ſluyten van de Vrede vaſt geſtelt hebben, dat de Placcaten tegens de Paeps-geſinde voor deſen geemaneert, in haer vigeur ſouden blyven, ende dat de ſelve Placcaten naer haer forme ende inhoudt ſullen worden gheexecuteert.

II.

Dat alle Acten ende Vryheden aen Papen, Prieſters, gegeven, mogen ingetrocken worden, ende gheordonneert dat geen Gouverneurs of Commandeurs, of wie het ſoude mogen zijn, in toekomende meer ſoodanige komen te vergunnen.

III.

Dat alle de Vergaderingen ofte t'ſamen-wooningen in *Huyſen, Clooſters, Bagijn-Hoven* van ongehoude Perſoonen, *Nonnen, Bagijnen, Queſels, Jeſuyterſchen, Cloppen*, mogen gediſſolveert worden, ende ſonder eenige connivентie alle *Cloppen* ende *Queſels* uyt het Landt geweert, of van die ſchadelijck ordre afgebracht.

IV.

Dat geen *Papiſten* in de Regeringe ofte eenige bedieninge van 't Landt en worden toegelaten, maer alle Paepſche *Schouten, Schepenen, Secretariſen, Vorſters, Publijcke Boden*, mogen verweert, ende ſtichtelijcke Perſoonen openbare profeſſie van de Gereformeerde Religie doende, in hare plaetſen geſtelt worden.

V.

Dat alle Paepſche Conventiculen mogen verboden, geſtoort, hare Altaren, Beelden, Crucifixen en Geeſtelijcke Ornamenten met den aenkleef van dien afgebroocken ende wech genomen worden, ende ſtricte ordre gheſtelt tegens de gene die ſodanige byeenkomſten frequenteren, ofte hare Huyſen, Hoven, Schepen, &c. daer toe verhuyren, inruymen ofte vergunnen.

VI.

Dat oock den toeloop der Ingeſetenen na omleggende *Paepſche Kercken, Ommegangen, Feeſtdagen*, mach belet en geſteuyt worden.

VII.

Dat niet toegelaten worde, dat eenige *Ambaſſadeurs* ofte *Agenten* van een contrarie Religie zijnde, haren Godts-dienſt plegen, dan elck in ſyn eygen Tale, en geene geadmitteert dan die van haer Domeſticquen zijn.

VIII.

Dat inſgeljcx ſpecialijcken alle particuliere Heeren in deſen Staet woonende, of haer Heerlijcke Huyſen, Wooningen, Hofſteden daer in hebbende, verboden worden den Paepſchen Godts-dienſt in de ſelve te laten geſchieden.

IX.

Dat alle *doorgangen ende ſluyphoolen* (door welcke de Paus-geſinde in 't plegen van haeren Godts-dienſt van 't eene Huys in 't ander komen) mogen geſtopt ende geweert worden.

X.

Dat alle publijcke *Bedevaerden, Proceſſien, beſoecken van pretenſe H. Plaetſen*, het oprechten van *Beelden, Crucifixen* op de Kerck-Hoven, het *Cruyſſen* ende teeckenen van de *Paepſche Huyſen*, om by haer Geeſtelijckheyt beter bekent te ſyn ende ſeeckerder te vinden, het knielen van de Begraeffeniſſe, het ſetten op, bezyden, of omtrent de Lijcken, *Cruyſſen, Keerſſen*, ende wat die publijcke Paepſche Superſtitien meer hier te Lande gepleeght worden, als het ſluyten van hare Winckels op hare voorſz Heylige dagen, mogen belet ende verhindert worden.

XI.

Dat expreſſelijck verboden worde directelijck of indirectelijck eenige *Collecte* ofte verſamelinge van gelden, waren, &c. te doen voor eenige geſeyde Geeſtelijcke Perſoonen, *Kercken, Collegien, Conventen* van Paus-geſinde binnen of buyten 's Landts, of de ſelve Penningen, waren, &c. wech te ſenden ofte over te maecken.

XII.

Dat alle Paepſche Ouders ofte Vrienden verboden worde hare Kinderen of Wettige Erfgenamen te onterven ter occaſie van de Gereformeerde Religie, ende dat oock de Paepſche hier te Lande verboden worde hare Goederen te maecken aen de *Jeſuyten, Papen, Bagijnen*, of andere pretenſe Geeſtelijcke het ſy buyten of binnen 's Landts tot nadeel van hare Erfgenamen.

XIII.

Dat geene trouwen der Papiſten voor Wettige ghekeurt worde, dan die by de Magiſtraten of in de publijcke Kercken geſchiet zijn, ende verboden alle Paus-geſinde eenige andere trouwe voor of na te doen.

XIV.

Dat alle Paepſche Scholen hier te Lande, Catechiſatie, ofte onderwyſinge der Jeucht van Bagijnen in hare Bagijn-Hoven, van Cloppen, in de particuliere huyſen mogen verhindert ende geweert worden.

XV.

Dat de Paus-geſinde hier in 't Landt woonende, verboden worde hare Kinderen buyten 's Landts in Paepſche Scholen, Univerſiteyten, Collegien van Jeſuyten, Clooſters, &c. te laten opbrengen.

XVI.

Dat de Kinderen der Gereformeerde 't ſy van Vader of Moeder door Gereformeerde Voochden in de Gereformeerde Religie mogen opgebracht worden, ſonder toe te laten dat die onder Paepſche Voochden worden geſtelt.

XVII.

Dat geen Paepſche Landt-Heeren voortaen meer toegelaten worde, maer ſtrictelijck verboden, hare Landeryen te verpachten met ſodanige ſtipulatie ende beding dat hare Pachters ſullen ter Miſſe moeten gaen, ende hare Kinderen van de Papen te laten Doopen.

XVIII.

Dat alle onnutte *Collegien, Paepſche Societeyten*, afgeſchaft, en het inkomen *ad Pios Uſus* geemployeert worden, inſgelijcx dat alle Superſtitien, als het omloopen met *Trommelen, Bourgondiſche Vlaggen*, die omtrent het Vergaderen van de Gilden gepleecht worden, geweert ende alle die oude Caerten, zijnde vol Afgoderyen ende Superſtitien, vernieuwt worden.

XIX.

Dat ſtricte ordre geſtelt worde tegens alle *Officieren* die nalatich zijn in de executie van de Placcaten, ende dat de ſelve niet alleen aen haer, maer oock aen de Militaire Officieren gelaten worde.

XX.

Tot een beſluyt van de middelen behalven andere die U Ho. Mog. naer hare groote wysheyt ſouden mogen uytvinden en ordonneren, ſo wenſchen wy datter eenige bequame wegen by U Ho. Mo. konden bedacht worden, waer door de Paeps-geſinde deſes Landts *tot het gehoor van Godts Heylige Woort*, ende daer door het waerachtich geloove in Jeſu Chriſto, en oprechte gehoorſaemheyt van hare Wettige Overicheden mochten gebracht worden. Uyt aller Name ende was geteeckent.

Bernardt Cruſe, Eleaſer M.F. Lotius, Maximiliaen Teerlingh, Cornelis Lamannus, Johannes Heyſtius.

Eenige Provincien hadden liever gehadt dat de Predicanten waren achter gebleven als ſonder alſo onder de ſelve mede was een / die in eeckere Dedicatie van een Boeck aen den Overleden Prins / den ſelven ſeer gheprefen ende geflatteert hadde / over de Proceduren in de verleden Somer by den Prince gevoert tegen die van Hollant ende Amſterdam / applicerende en verdraypende daer toe verſchepden Schriftuyr-plaetſen; 't welck de meeſte Predicanté ſelfs docht al te ſeer te ſmaké na profanatie.

Die

Die van Hollandt waren ooch indachtich / dat men in de voorleden Somer het ponct van de Religie mede poochde te brengen tot haer beſwaernis.

En verſcheyden / niet goet Hollants zijnde / wilden dat men ſeer breet / dupdelijck / en ſpecialijck ſoude ſtatueren / dat / in geval 't een of 't ander Lidt van den Staet quam de Gereformeerde Religie tegen te gaen of niet te mainteneren na behooren, dat dan de Generaliteyt daer in ſoude mogen verſien : Sulcx dachten die van Hollandt / ende dierghelijcke humeuren te zijn / een al te groote deur gheopent tot violentien / ende om aen de Predicanten te veel gheſach te geven. Vrieſlandt, Over-Yſſel, ende Stadt ende Landen, alleen (ooch het Quartier van Zutphen) waren van opinie men behoorde van nu af vaſt te ſtellen een poſt / waer op men de Religie effectivelijck ſoude konnen handthaven tegen de geen die de ſelve niet naer behooren mainteneerden : ſouden ooch wel meeſt hebben willen ingaen ende naer volgen alle de poincten by de Predicanten ingeſtelt. Die van Hollandt vreeſden ooch dat ſy haer / ſoo met diſcourſſen / als op de Predickſtoel / ſouden mengen met de ſaecke van Staet : imprenten de noodtſaeckelijckheyt van een Stadthouder / gelijck eertiere twee ofte drie alreede ondernomen hadden / ſuſtinerende : Dat de Regeringe niet konde beſtaen ſonder een aenſienlijck en permanent Hooft, ſoo wel in 't Politijck als in 't Militair, depingerende de Staet meer Monarchick als Poliarchick, ghelijck hier voor is aengeweſen / verſondt nae doodt van den Prins gedaen te zijn ; maer door goede vermaninge van de Regenten / is in den Hage daer van gheabſtineert / ende was ooch de Bedeacht tot noch toe by Hollandt opghehouden om geen occaſie te gheven van op de Predickſtoel te brengen de materien ende tegenwoordige occurrentien van den Staet / gelijck veel Predicanten die manier hadden / immers alle te ſamen / behalven twee ofte drie in Hollandt / hebben haer daer in ſtille gedragen.

Alle Provincien waren het wel eens daer in / dat goede Placcaten ende Reglementen / voor ende naer op het ſtuck van de Religie waren geemaneert ; maer de klachten van de Predicanten van die van Zeelandt ende andere / gingen daer heen : Dat men de ſelve behoorden beter te mainteren. Daer in meeſt geinſimuleert wierden die van Hollandt, inſonderheyt die van Amſterdam, die / om de Negotie niet te krencken / tamelijck voor de dingeren ſagen ; maer Hollandt ende andere ſuſtineerden / dat men de Wapens om de vryheyt van conſcientie hebbende aenghenomen / ende ſelfs in tijdt van Oorloge ende rigueur / niet zijnde op de wijſe der Spaenſche Inquiſitie gheprocedeert / dat men ooch nu niet behoorde daer in te excederen. Haer advijs op dat ſtuck / ſal hier na volgen ; ende hoewel die van Gelderlandt, Zeelandt ende Uytrecht, haer Provincialen advijſen op alle drie poincten / eerſt wat harder hadden ingeſtelt (te ſien in haer inclinatien op de drie poincten te ſamen gheſtelt) ſoo hebben ſy echter daer naer verklaert / te weten Gelderlandt : Dat ſy haer conformeerder met het advys van *Hollandt*, doch met deſen bedingh, dat noopende de Politijcke reformatie in de Meyerie van den Boſch ende andere Geweſten, van ghelijcken natuyr, den geenen die eenich recht van Pantſchap ofte anders tot eenighe politijcke Officieren hadden, redelijck contentement worde ghedaen, dat mede die tegenwoordich aldaer eenige ſodanige Officien bedienden, mocht vry zijn, daer over met bequame Perſonen van de Religie zijnde, onder approbatie van haer Hooch Mog. te handelen. *Zeelandt* verklaerde haer conform *Hollandt*, edoch vermanende tot vigoureuſe executie der Placcaten ; *Uytrecht* deſghelijcx, ende dat de politijcke reformatie in de Meyerie ende dierghelijcke plaetſen mocht voort gheſet worden, ende dat men de *Secten*, die men by conniventie tolereerde, niet verder, noch op andere plaetſen als daer die nu waren, ſouden laten acreſſeren.

De advijſen ende inclinatien van de andere Provintien ſijn te ſien uyt der ſelver geſchriften hier nacholgende : Doch om de connexie van de ſaecke / ſullen hier eerſt ſtellen in wat manier Hollandt heeft gheadvijſeert op het ſtuck der Religie / zijnde daer na geconverteert in eene generale Verklaringh van alle de Provincien / den ſeven en twintichſten January.

Advijs Provinciael van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt op 't ſtuck van de Religie, hoe die te mainteneren, die geconverteert is in volgende Reſolutie ende verklaringh by alle de andere Provincien geapprobeert ende aengenomen.

I.

DE Staten van de reſpective Provincien hebben verklaert, ghelijck de ſelve verklaren midts deſen, dat ſy elcx in den haren vaſt houden ende mainteneren de *Ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie*, ghelijck als de ſelve alom in de publijcke Kercken deſer Landen tegenwoordich wort gepredickt ende geleert, mitsgaders in den Jare *ſeſtienhondert negentien* by de Synode Nationael gehouden tot Dordrecht beveſticht.

II.

Dat de ſelve Religie, ſoo by elcke Provincie in den haren, als van wegen de Generaliteyt in de quartieren onder der ſelver Gebiedt reſorterende, *met de macht van het Landt* ſal ghehandthaeft worden, ſonder te ghedogen dat oyt by ymant daer in eenige veranderinge worde gedaen.

III.

Dat de Secten ende geſintheden, die geſecludeert zijn van de publijcke protectie, ende alleen worden geconniveert, gehouden ſullen worden in alle goede ordre ende ſtilte, met bepalinge tegens alle Exceſſen, en dat oock de ſelve op geene andere plaetſen meer, als daer die tegenwoordich zijn, voortaen ſullen worden gepermitteert.

IV.

Dat de *Placcaten* tegens de Pausgeſinde voor deſen geemaneert, ſullen blyven in haer vigeur, ende oock ſtrictelijck naer haere forme ende inhouden worden geexecuteert.

V.

Dat mede op het *licentieus innekomen* van de Geeſtelijckheyt een alſulck temperament ende ordre ſal worden beraemt, als ſonder de krenckinge van het Tractaet van Vrede beſt kan geſchieden.

VI.

Dat de *Ambaſſadeurs en Publijcke Miniſters* van Uytheemſche Princen ende Potentaten daer toe ſullen worden gehouden, dat ſy niet en gedogen dat binnen haere Huyſen eenige Sermoenen ofte andere dienſten worden gedaen in de *Nederlandtſche ſpraecke*, maer beſorgen dat die gedaen worden in de Tale van hare reſpective Heeren ende Meeſters, ende dat oock tot de ſelve dienſten aldaer geene andere ſullen mogen worden gheadmitteert, dan die behooren tot de Suite ende Familie van gemelde Heeren Ambaſſadeurs.

VII.

Dat de ſalutaire Reſolutien ende Decreten ter Generaliteyt genomen op de invoeringe van de *Politicque Reformatie* in de *Meyerye van 's Hertogenboſch* en andere quartieren van gelijcke nature, eenmael effective in alle hare Poincten ende Articulen ſullen worden gheexecuteert, ende dien volgende geene *Bailliuwen, Schoutetten, Secretariſſen, Vorſters*, en diergelijcke andere Officieren aldaer voortaen ſullen mogen weſen als die zijn van de Gereformeerde Religie, met dien verſtande nochtans, dat de particuliere Heeren recht hebbende aldaer Officieren te ſtellen, ghewaerſchout ende aengemaent ſullen worden de vereyſchte veranderinge ten aenſien van de Officiers Roomsgeſint zijnde, binnen ſeeckeren gepreſigierden tijdt te doen, of by gebreecke van dien, dattet ſelve ter expiratie van den ſelven tijdt, by haer Ho. Mog. ſal worden gedaen.

Daer mede wiert ghehouden voor ghecxpedieert het eerſte Point der by een komſte / namentlijck dat van de Religie; ende hoe wel deſe Verklaringh veel dingen voor by gaet van 't geſchilde in de Remonſtrantie der Predicanten / ſoo hebben ſy echter daer in gheacquieſceert ende deswegen expreſſe danckſeggingne aen haer Ho. Mog. ghedaen / en zijn daer mede de Predicanten elck ſins weegs weder na Huys getogen. Die van Vrieſlant ende Stadt en Landen hadden lieber geſien dat de Predicanten haer niet ſoo haeſt ende lichtvaerdich hadden laten contenteren ; maer

geinſiſteert op haer preciys verſoeck. Doch alſo Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Uytrecht, oock Over-Yſſel, het eens waren; ſoo dachten de Predicanten dat langer aenhouden te vergeefs ſoude zijn/haer formele danckſeggingе tuyde als volght.

Ho. ende Mog. Heeren;

DE Gedeputeerde der Synoden dancken uyt de *Ingewanden haerder Herten* U Ho. Mog. dat de ſelve ſodanige loffelijcke Reſolutien tot maintenue der *ware Religie* ende voortplantinge der ſelver eenpaerlijck heeft gelieft te nemen, ſyn oock verſeeckert dat U Ho. Mo. ſodanich nadruck ſullen de ſelve geven door de levendige *executie*, dat wy oorſaecke ſullen hebben, ende nu oock albereyts ghegeven is, U Ho. Mog. prijſelijck werck te verkondigen in onſe reſpective Gemeenten, waer door niet alleen by de levendige leden danckſegginge tot Godt ſullen gheſchieden, maer oock wy alle ſullen verweckt worden tot ghedurige Gebeden by Godt, dat de ſelve U Ho. Mog. ſware beſoignen voorder wille zegenen, oock U Ho. Mog. Regeringe kroonen met ſyn ghenadigen aengeſichte dat U Ho. Mog. Perſoonen met haere loffelijcke nakomelingen lange ſpare tot ſyns naems eere, beſte des Vaderlandts ende ſyner Kercken, ende tot der ſelver tijdelijcke ende eeuwige welvaert.

Die van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen hebben den ſeven en twintichſten January deſgelijck obergegeven haer Conſideratien hier na volgende.

Conſideratien ende Inclinatien van de Provincie van Vrieslandt, ſo aengaende de Religie, Unie, als Militie,

Ho. ende Mog. Heeren;

DE Heeren Gecommitteerde wegens de Provincie van *Vrieſlandt* hebben met ſeer groot vernoegen verſtanden, de verklaringe die haer Ed. Mog. Mijn Heeren de Staten van Hollandt by haer Propoſitie hebben gelieven te doen, dat haer Ed. Mog. gereſolveert zijn de Unie, in voegen die tuſſchen de Provincien in den Jare *vijftienhondert negen en ſeventich* binnen Uytrecht is beraemt, in ſyn *Staet ende weerde* te houden ende de *Religie* te willen mainteneren, ſoo ende als ſy in den Jare *ſeſtienhondert negentien* in de Synode tot Dordrecht ghearreſteert ende vaſt geſtelt is.

Waer uyt dan alſoo ſal moeten volgen, dat alle middelen worden by der handt genomen, die tot bewaringe van ſulcx zijn dienſtich, ende afgekeert dat tot labefactie van beyde eenigermaten kan ſtaen te vreeſen. Soo verklaren Mijn Heeren de Gecommitteerde wegens de Provincie van Vrieſlandt, gelijck ſy voor deſen oock verklaert hebben, dat eerſt ende alvooren van de *Religie* dient begonnen te worden, ende alſoo beſonderlijck ſorge gedragen, dat de Pauſelijcke Superſtitien die van dage te dage hoe langer hoe meer toenemen, haer wyder uytſtrecken worde belet.

Ende geven daerom U Ho. Mog. in bedencken, of niet noodich is tot uytwerckinge van ſulcx, dat by de ſamentlijcke Geunieerde Provincien eene eenparicheyt ende Harmonie worde opgherecht, niet alleen op het *emaneren ende publiceren van Placcaten* daer toe gewoonlijck, maer inſonderheyt dat het inhoudt van dien in alle Provincien op een voet worde gepractiſeert, ende alſoo ten eenemael wech ghenomen dat de eene Provincie boven de ander ende dickwils het eene Lit van dien, dan dus, dan ſoo, niet en affectere de *gunſt van clementie*, ghelijck tot deſen toe ſoo lange is geſchiet.

In ghevolch van dien, ſoude dan de Provincie van Vrieſlandt niet vreemt zijn van de *eerſte, twede, derde, vijfde*, ende *ſeſte* Articulen van het Provinciael advijs der Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt op 't ſtuck van de Religie ingebracht.

Dan ſchijnt de Provincie van Vrieſlandt toe dat aengaende den *vierden* Articul ende 't gene de Provincie van Vrieſlandt neffens de executie der Placcaten heeft ghe-ſeght, de ſaecke niet naer behooren is geremedieert, ten ware den Officier tot wiens exploit ſulcx ſtaet, met nieuwen Eede, of merckelijcke pene worde geconſtringeert, ende dat alles op eenen eenparigen voet in alle Geunieerde Provincien, ende wat onder den reſſorte van dien behoort.

Ende ſoo veel belanght het ſtuck van de *Unie*, Mijn Heeren de Gecommitteerden ſtellen U Hooch Mogende te delibereren, of niet geraden, immers noodich is, dat ydere Provincie, tot verhoedinge van diverſche ſchadelijcke influentien, ſoo tuſſchen de Geunieerde Provincien in 't generael, als yder Lidt der ſelve in 't particulier ſich inlate tot verkieſinge van een *Stadthouder*, ghelijck die van *Vrieſlandt* altoos hebben geobſerveert, ſchoon die driemael in verloop van weynich Jaren 't ſelve zijnde vacant gheworden, ende de Provincie van Stadt ende Lande noch t'ſedert het jonghſte overlijden van den Heere Prince van Oraigne hoochloffelijcke memorie ongetwijffelt niet ſonder groote reden hebben gevolght.

Hooch Mog. Heeren, *de noot wendigheyt van Stadthouders te hebben*, ſchynt by 't formeren van de Unie ſoo nodigen requiſijt geweeſt te zijn, dat men in voorvallende ſaecken van ſwarigheyt by nae geen doorkomen, ſonder de ſelve, heeft konnen ſien, ghelijck uyt het narré van het *negende, ſeſtiende* ende *een en twintichſten* artyckel der voorſz *Unie* kan nageſien worden, en of wel in 't *negende* artyckel worden ghevonden de woorden, *by proviſie, &c.* ende *nu ter tijdt weſende*, als of de Stadthouders overleden zijnde, andere te ſubſtitueren, dit of dat Lit ſoude mogen doen of laten, na haer welgevallen ende appetijt; ſoo kan nochtans niet ontneent worden, uyt het contenu van het *eerſte* artyckel, ofte het oochmerck is geweeſt op te rechten een Verbondt ten eeuwigen daghe duyrende, ende dat daerom de middelen oock tot conſervatie van dien, ende de Perſonen, om het ſelve werck wanckelende te onderſtutten, in gelijcken geſtalte moeten blyven, ende by ghevolge van ſulcx, dat in menſchelijcke ſaecken, van nature loopende tot veelvoudighe veranderingen, waer uyt verſcheydene ſwarigheden komen te emergeren, oock vaerdighe ende prompte Genees-Meeſters moeten by der handt zijn.

Ende konnen over ſulcx, de woorden, *nu ter tijdt weſende*, bequamelijck ghetrocken worden tot de woorden, *Geunieerde Provincien*, ende niet eſſen tot het woordt, *Stadthouders*; alſo men doen ter tijdt vaſte hoope hadde, dat door de enervatie van de *Pacificatie van Gent*, meer andere Provincien haer met ter tijdt hier ſouden by ghevoecht hebben: Is oock het woordt, *by Proviſie*, nae 't gevoelen van de Provincie van Vrieſlant, niet van dien in, *dat het ſtellen van Stadthouders by proviſie ſoude zijn*, ende als een proeve, maer *dat haer uyt praeck proviſionele executie ſoude obtineren*, ghelijck de laetſte woorden van het ſelve artyckel genoech te kennen geven, ende de meninge van haer Ho. Mog. oock alſoo te zijn, de Reſolutie van den *achtiende* Auguſti 1650. by haer Ho. Mog. genomen, overvloedich kan uytwyſen, alwaer oock het woordt, *nu ter tijdt*, wort uytgeleyt met de woorden, *in der tijdt* deſignerende, *tractum temporis ſucceſſivum*.

't Is waer, de Provincien hebben eenpaerlijck gheprecaveert, *dat een yder in ſijn Souverainiteyt ſoude ongemoveert blyven*; maer gelijck geen Societeyt kan opgherecht worden, ſonder dat de contraherende yets verlieſe van ſyn Vryheyt, die hy voor het Contract heeft gehadt, ſoo kan oock onſe *Unie* geen effect grypen, ten ſy eenen yder van ſyne *Vrykeyt* ſoo veel in 't gemeen confereren, als tot onderhoudt van de ſelfde, ende verkieſinghe der Perſonen daer toe nodich, eenmael is beraemt ende vaſt gheſtelt, ſchoon eenich Provincie door den doodtlijcken afganck van de ſyne, tot eenigen tijde mochte worden ontledicht, zijnde altoos oorbaerlijcker te handthaven, *tuta & præſententia quam nova & periculoſa, ne tandem ipſa libertas nimia libertate pereat.*

Op het ſtuck aengaende de *Militie* alhier veel te ſeggen ſchynt de Provincie van Vrieſlant voor als noch wel intempeſtief, doch om niet gheheel het ſelve voor by te gaen, dient gheſeyt, dat dewyl, Myn Heeren de Staten van Hollandt ghelieft hebben by haere Propoſitie voor te ſtellen, dat by conſtitutie van deſe Vreede, niet ſeer

nootwen-

noodtwendich is ſich te bekommeren met het erwelen van een *Capiteyn Generael*, byſonder dewijl uyt den Huyſe van Orangie althans niemant wordt gevonden, die tot ſulcx actuelijck bequaem zy, ſo is de Provincie van Vrieſlant van opinie, *dat in tijde van Vrede op Oorloch moet worden gedacht*, en dat de nature van Oorloch mede brengt, *quod ratio ejus non aliter bene conſtet quamſi Unie reddatur*, ſoo ten aenſien van *ſecrete intelligentien*, ſonder de welcke men niet kan op ſyn hoede weſen, ende niet anders als onder weynich Perſonen konnen verhoolen blyven, ghelijck verſcheyden *Stratagemata* door ſulcx ſulcx zijn voorgekomen ofte uytgevoert, als om op alle voorvallende ſaecken, ende by gelegentheyt van ſoo twijffelachtige Vrede als wy hebben, met den Koninck van Spaengien, die noch in *volle Wapenen* is, daechs ende maels om onſe Frontieren ſwerft, ende geen pretexten tot rupture ſouden ontbreecken, veerdich ende bereydt te zijn; want eerſt te deliberen over een *Generael, quando hoſtis jam ſupra caput eſt*, is te laet, ende konnen de Hiſtorien van onſen Eeuwe ghenoech uytwyſen, wat ſchade de gemeene ſaecke in ſulcken ghelegentheyt voormaels heeft gheleden, nae het ſpreeckwoort *dum Romæ deliberatur, perit ſaguntum*.

Ende ghenomen althans uyt den Huyſe van Orangie niemandt mochte worden ghevonden tot het Generaelſchap bequaem, ſoo zijn nochtans uyt het tegenwoordige der Princen van Orangie Stam-Huys, wiens Vaders, Broeders, Oomen, Vrienden ende Magen, haer bloedt voor de welſtant deſer Landen hebben vergooten, ende door verſcheydene Exploiten in 't eynde van den Oorloch oock Perſoonlijck hebben doen blycken, waer toe ſy haer Lijf ende leven op te offeren vaerdich ende bereyt waren.

Ende daerom *der ſelver meriten te laten ongeloont*, ofte door lanckheyt van tijdt uyt ſterven, ende de danckbaerheden daer over allenskens te transfereren *in alienam familiam*, kan de Provincie van Vrieſlant niet anders als van quaden ghevolge inſien, ende ſal ſonder twijffel by veel goede Patriotten ende gunſtigde uytlantſche Heeren en Potentaten voor een ſeltſaem oochmerck worden opgenomen.

Geven derhalven U Hooch Mog. in bedencken, ofte men niet met goet fatſoen de waerdigheyt van een *Capiteyn Generael*, den tegenwoordigen jongh geboren Prins, *quo ad titulum & honorem*, ſoude konnen toeſtaen, om by volwaſſene jaren met der daedt te bekleden, op ſulcke Inſtructie, als U Hooch Mog. ſoude ghelieven daer neffens te beramen, ende op den *Luytenant Generael* middeler tijden ſulcken ordre ſtellen, dat de difficulteyten, die haer Hooch Mog. diesaengaende gelieft heeft te moveren, konden belet ende althoos tegen gegaen worden, om alſoo tot onſterfflijcke glorie des Huys van Orangie alle de Werelt te kennen te gheven, dat de Geunieerde Provincien vertrouden oock onder de ſchaduwe des ſelven Huys een wel-beſtelde Militie, noodich tot welſtant van de Kercke ende Policie te konnen hebben. De Provincie van Vrieſlandt, Myn Heeren, is van vermoeden ſoo U Hooch Mog. deſe haer Ed. Mog. Conſideratie in eenige bedenckinge gelieven te nemen, dat de volgende poincten van het verleggen der Guarniſoenen en het paſſeren van Patenten, &c. veel vaerdiger expeditie ſal gewinnen.

Poincten van Conſideratien by de Heeren van Stadt Groeninger ende Ommelanden ter Generale Vergaderinge van de ſamentlijcke Geunieerde Provincien voorgeſtelt in den Hage Anno ſeſtienhondert een en vijftich.

Ho. ende Mog. Heeren;

ALſoo op het ſerieus verſoeck ende naerder inſtantie ſoo van de Heeren Ordinaris Gedeputeerden van de Provincien alhier, als mede de Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, door Godes genadigen zegen, die geſamentlijcke Bontgenoten van deſen Geunieerden Staet alhier vergadert zijnde in ſulcken ſtant, als noyt voor deſen is geſchiedt, alle daer heen collimeren ende eenich ſchynen te weſen, dat de Ware Chriſtelijcke *Gereformeerde Religie*, ſoo als de ſelve publijcklijck in de Kercken van deſen Staet wort geleert, ende in de Nationale Synode van Dordrecht Anno 1618. ende 1619. uyt Godts Woort vaſt geſtelt en geelucideert is, de *Unie* ende eeuwich Verbont 1579. binnen *Uytrecht* opgerecht, ende een wel gheregeleerde *Militie* t'ſamen ende by een ghevoecht, zijnde de grontfeſten van deſen Staet, oock ſodanige dat een of andere van dien, met minder yver als de andere beherticht zijnde, terſtont de eendracht ende vervolgens welſtant van deſen Staet, een irreparable kreuck ongetwijffelt heeft te verwachten.

Soo en hebben de Heeren van Stadt ende Lande inſiende ende wel ter herten nemende, dat de tegenwoordighe conſtitutie van tijde, midtsgaders hoochwichtigheyt van ſaecken de welcke ten beſten van deſen Staet onder het ongetwijffelde preſuppooſt van de voorſchreve drie Hooft ſtucken in deſe U Hooch Mog. ſoo ſolemnele Vergaderinge hoochnoodich dienen veandert te worden U Hooch Mogende willen in bedencken geven.

Ofte niet deſe ſoo hooge ſaecken ende raedtſlagen dienen een begin te nemen van het heerlijckſte, ja hoochſte poinct, dat is, de Ware Gereformeerde Chriſtelijcke Religie en onvervalſte Godts-dienſt.

Veel te verhalen van de waerheyt ende krachtige werckinge van dien, ſal onnoodich weſen;

Maer ſullen de Heeren van Stadt ende Lande U Ho. Mog. alleenlijck te gemoet voeren, immers een onghetwijffelde maxime te ſien, dat alle goede gaven, zegen en welſtandt over die Landen ende Inwoonders van dien moeten komen van den grooten en goedertieren Godt, ende alſo die ſelve daerom ge-eert, ende van herten aengebeden wil weſen.

Soo wil dan onſes erachtens oock immers noodich weſen om in ſoo hooge ende importante beſoignen Godes ghenadigen zegen (buyten welcke alle onſe raedtſlagen ydel zijn) te mogen ghenieten, dat is de oprechten ende Ware Godts-dienſt voor alle andere Werelts ſaecken ter handt te nemen.

Ende ſulcx niet met deſe woorden, *men ſal de Religie mainteneren, oock des noodich, met de machtige handt*, want ſulcx al bevoorens by de Leden in de Unie is aenghenomen, maer om de ſelve te mainteneren, willen de Heeren van Stadt Groeningen ende Ommelanden U Hooch Mog. in bedencken ſtellen,

Of niet *vigoureuſe middelen* by de geſamentlijcke Provincien eenpaerlijck ghehooren te worden beraemt, ten eynde al omme in deſe Provincien, edoch elck in den ſijnen, midtsgaders aſſocieerde Landen ende Steden effectivelijck en ſoo eenpaerlijck als de Reſolutie en Placcaten genomen ende uytgegeven worden, mogen worden geweert, geſtoort ende geſtraft, der Pausgeſinde conventiculen, de welcke van dach tot dach ſodanich aenwaſſen in getal ende inſolentie, dat buyten vigoureuſe en haeſtighe middelen, daer tegens een groote ſwarigheyt voor deſen Staet te bevreſen is.

By ghevolge dat mede de *Seminaria* van dit Pausdom, dat ſyn de Plaetſen ofte Scholen waer in de Jeucht van Kindtsbenen, of *tanquam recens teſta*, in de grouwelijcke ſuperſtitien worden opghevoet ende ghedrenct, *de facto* worden verſtoort ende verdelget, de welcke tot noch toe niet by conniventie, maer opentlijck, tot ſoo groot leetweſen van veele trouhertige in deſen Staet, toeghelaten ende gevonden worden.

Dat mede tot dien eynde in allen gevalle een prompt temperament en middelen wort beraemt tegens het ongeregelde *inkomen* van de Pauſelijcke Geeſtelijckheyt die nu ſoo liber deſe Landen niet alleen frequenteren, maer alle Jeucht door haer liſtige en vergift beleyt van de ware Godts-dienſt verbaſteren en tot haer trecken, alles nochtans ſodanich als de Tractaten van Vrede konden toelaten; en vorders, dat de andere *Secten of gheſintheden*, hoe men die noemen wil, in 't ſtuck van exercitie geen meerder vryheyt toegelaten worde als de ſelve en geen andere, van den beginne hebben gehadt, ſonder dat nochtans ymant *in ſijn conſcientie* noopende ſyn privé ghevoelen, ſal worden beſwaert.

Dat mede de *Ambaſſadeurs* ende *publicke Miniſters* van Uytheemſche Princen ende Potentaten in hare Huyſen geen Sermoen of andere dienſt laten doen als in de eygen Tale van hare Heeren ende Meeſters, en niemandt daer toe admitteren als die in haer Familien en Suyte zijn.

Ende dat alleſints beherticht mach worden de *Politicke Reformatie* in de Meyerie van *'s Hartogenboſch*, ende andere plaetſen van gelijcken nature.

Raeckende het tweede poinct, zijnde de *Unie* ende eeuwige Verbondt van deſen Staet.

Dewyle U Ho. Mog. eenpaerlijck ende met oprechte yver tot eendracht verſtaen, dat de ſelve heylich ende onverbreeckelijck ſal worden ghecultiveert ende onderhouden, ſoo als de ſelve is gheſlooten ende gepubliceert binnen *Uytrecht* den *negen en twintichſten* Januar. 1579.

Souden de Heeren van Stadt ende Landen U Hooch Mog. in grondelijck bedenckinge geven, ofte niet alle de deliberatien in deſe hoochwichtige ſaecken, ſoo wel Politijcke als Militaire behooren gereguleert te worden naer den fin ende inhoudt van de *Unie* voorſz, zijnde een eeuwich Verbondt ende Confœderatie waer van men niet vermach te ſcheyden.

Daer by haer Ed. Mog. mede voor vaſt ſouden ſtellen, dat de *minſte, jae geene*, veranderinge van dien, verde het beſte is, ingevalle U Ho. Mog. konnen oordelen, dat de tegenwoordige conſtitutie van deſen Staet ſulcx kan toelaten, gelijck haer Ed. Mog. in deſen vertrouwen, ja.

Dienvolgende dan voor by gaende het Politijcke van een yder Provincie, die als Souverainen reſpective gelaten moeten worden, nochtans onder reſtrictie van den *Geunieerde Bandt* der ſelver Souverainen.

Souden de Heeren van Stadt ende Landen verſtaen onder nader bedenckinge van U Ho. Mog.

Dat alle ende 't geheele Politijcke van deſen Staet ſeer curieuſelijck, na dien tijdt, daer in vaſt geſtelt is.

Want *'t eerſte* en *ſeſtiende* artyckel van dien duydelijck ſeggen, hoedanich *de verſchillen en queſtien* tuſſchen de Provincien, Steden en Leden van dien ontſtaende over Privilegien, Gerechtigheden, en als *in textu*, ſullen worden getermineert ofte ter neder geleyt.

In voegen dat om de hoochſchadelijcke nieuwigheden in onſen Staet te beletten, alle, buyten vermoeden, ontſtaende queſtien ende verſchillen ter ſaecke, als daer in verhaelt, behooren ghelaten te worden daer ende ſoo als het gemelde artyckel dicteert.

Maer inghevalle tuſſchen de Provincien diſcrepantie ende verſchil mochten ontſtaen over het beleyt van deſen Unieerden Staet met den aenkleven ende ghevolge van dien, het *negende* artyckel ſeyt, *datmen in dat cas hem ſal reguleren nae het geen gheſlooten wort by de meeſt ſtemmende van deſe Provincien.*

Ende alſoo, *Beſtant of Pays te maecken, Oorloch te aenvaerden, ende Contributien, de Generaliteyt ende Geunieerden Staet raeckende, op te leggen*, van grooten ghewichte ende ghevolge zijn, ſoo hebben onſe Voor-Ouders verſtaen, dat *overſtemminge* daer in geen plaets mochte hebben, maer by eenparighe ſtemmen van de ſamentlijcke Bondtgenoten daer in gedaen te worden, *prout intextu.*

Onſe Voor-Ouderen hebben daer by ſeer wel konnen bedencken, dat diverſche Perſonen, daer uyt de Regeringe van deſen Staet beſtondt, ende noch beſtaende is, diverſche humeuren by brachten, ende vervolgens eyndelijck diſcrepante opinien oock in ſoo hoochwichtighe ſaecken ſoude cauſeren.

Hebben oock op Salutaire middelen, tegens ſodanigen quaedt, verdacht geweeſt, ende verſtaen, *dat het verſchil daer uyt gereſen, ſal worden gediffereert aen de Heeren Stadthouders van de Geunieerde Provincien* : dicto artyckel.

Het is wel waer, dat het voorſz artyckel ſeyt: *by proviſie, ende nu ter tijdt weſende*; maer de Heeren van Stadt ende Landen willen U Ho. Mog. in ſerieuſe bedenckinge gheven, ofte ſulcx niet tegenſtaende alle de verſchillen uyt ſaecken als voorſz ontſtaende, niet behooren evenwel ghelaten te worden *by de Submiſſie* ſoo als daer in verhaelt.

Overmidts eerſtelijck de ſelve *proviſie* by naedere ordre van de ſamentlijcke Bondtgenooten niet en is gheattereert.

Waer by voor het tweede dient ghevoecht het *vier en twintichſten* artyckel van het ſelve eeuwige Verbont ende *Unie*, alwaer met ronde woorden ſtaet : *Dat de Heeren Stadthouders, die nu zijn, ofte namaels komen ſullen, &c. by Eeden ſullen moeten beloven ende yder artijckel in't byſonder te achtervolgen ende onderhouden.*

Ende dan noch daer beneffens, ten fine verhaelt, geappliceert moet worden de eenparige Reſolutie op dat ſubject den *achſten* Auguſt. oud. ſt. 1650. na rype deliberatie genomen, mitſgaders de *Inſtructie* voor de Raet van State.

Vorders willen de Heeren van Stadt ende Landen U Ho. Mog. by deſen voordragen, alſoo de artyculen van de *Unie* ordinaris ſpreecken van *beſtellinge te doen by de Generaliteyt ende de Geunieerde Provincien*, en dan meerder als kennelijck is, dat die voorſz *verbonden Staet*, dat is, de Geunieerde Provincien, *en corps*, niet konnen altijdt vergadert zijn.

Of niet hoochnoodich is, dat pertinente ordre worde beraemt ende ghearreſteert op *de Regeringe van de Generaliteyt* by abſentie van de reſpective ſtemmende Provincien.

Ende dat de Gecommitteerde daer toe te ſtellen niet met *Provinciale*, maer met *ghenerale ende eenparige Inſtructie* by de ſamentljicke Provincien ghearreſteert mogen worden.

Dat de ſelve al 't geen, 't welck de ſamentlijcke Provincien by *d'Unie* aen haer, dat is aen de Generaliteyt behouden hebben, ſullen hebben in acht te nemen, en daer in diſponeren, voor ſo veel haer de Inſtructie geeft ſulcx als tot gemeene welſtant behooren ſal.

By gevolge komende tot het derde poinct, te weten, de Militie, dat die voorſz Committeerden van de reſpective Provincien *by advijs van de Heeren Stadthouders ofte den Raet van State*, ſullen hebben de directie over de Militie ende wat daer van dependeert, als daer is het *verleggen of overſenden van Garniſoenen, groote ofte kleine Troupen, uyt de een Provincie in d'ander, Fortificatien en verſeeckeringen van de Frontieren, &c.* ghelijck de Unie doorgaens daer van ſpreeckt.

Behoudens de Heeren Staten en Stadthouder van de reſpective Provincien elx in de zijnen, hare macht, dignitеyt, en geſach over de Militie, ende alles wat daer van dependeert, leggende in hare reſpective Provincien en Forten, tot beſcherminge van dien geleyt.

Welcke de ſelve na vereyſch en bevindinge ſullen mogen op hare Patenten verleggen, vermeerderen, ofte verminderen, ten dienſte van de Provincien.

Ende op de diſcipline, midtsgaders Jurisdictie van de Militaire, ſodanighe ordre ende voet te houden ende beramen mogen als de ſelve of bereyts hebben, of verders na conſtitutie van hunne Provincien goet vinden ſullen.

Dat mede de reſpective Provincien aen haer behouden ſullen de *abſolute beſtellinge* van alle hooge ende lage Militaire Ampten van ſodanige Regementen en Compagnien te voet ende te paert, als by repartitie op de Provincien geleyt zijn, ende van dien haer Commiſſie ontfangen, midts doende Eedt van getrouwigheyt aen de Generaliteyt.

Gelijck oock het vergeven van *Commandementen, Majoorſchappen* ende diergelijck, vervallende in de Steden en aengehoorige Forten van de reſpective Provincien aen de reſpective Staten van die daer het vervalt, ſal verblyven of gelaten worden na der ſelver goet vinden.

Vorders dat de Gecommitteerden van de reſpective Provincien, in voegen boven verhaelt, te ſtellen, mede ſullen hebben het *Oppergeſach ende bewint van de ſaecken ter Zee*, by advys der Raden van de reſpective Admiraliteyten, ende in 't korte alles doen, by voorvallende ſwarigheden ende occurrentien, wat een Generael van deſen Staet te Water ende te Lande anderſints toeſtaet ende aenbevoolen is, ter tijdt toe, dat de ſamentlijcke Provincien ten dienſt van deſen ſtaet, hen over een *Generael* ſullen hebben vereenicht.

By occaſie van dien de Heeren Staten van Stadt ende Lande U Hooch Mog. in bedencken willen gheven ofte niet

niet hoochnodich ende den dienſt van deſen Staet merckelijck daer aen is gelegen, voornamentlijck mede ten reſpecte van de hoochnoodighe *ſecrete Correſpondentie* dat men by de eerſte gelegentheyt ſulcx ter handt neme ende tot dien eynde eerſt ende bevoorens formere ende arreſtere een pertinente en raiſonable Inſtructie op de ſelve Charge ende digniteyt paſſende.

Ende inghevalle hier in U Ho. Mog. ghenegentheyt ſoude mogen vallen op de Perſoon van den jongſt geboren Prins van Orangie, ſoo ſoude men deſen Staet konnen verſien met een *Luytenant Generael*, daer toe Godt Almachtich noch heeft behouden volgens haer Ed. Mog. vertrouwen, Capable Perſonen uyt Illuſtre Familien geſproten, ende die aen deſen Staet ſeer wel hebben gemeriteert.

U Ho. Mog. weten ſeer wel dat men in tijden van Vrede op *Wapenen* moet verdacht weſen, ende dat ſubite voorvallen geen lange deliberatien van diverſche Collegien toelaten, ofte immers daer door den Staet irreparable ſchade toegevoecht kan worden.

Ende alſoo te vreſen ſtaet dat gedurende deſe ſware en hoochwichtige deliberatien deſen Staet in hare *Commercien ter Zee*, zijnde des Landts Principaelſte Senuwen, een onwaerdeerlijcke ſchade in haer reputatie ende Credyt, ende een onghenefelijcke krack in haer gheſach ſal overkomen, ten ſy, by een *interim* vigoureuſe middelen daer tegens by de handt genomen worde.

Soo wordt U Ho. Mog. in ſerieus bedencken gheſtelt of niet met den eerſten de ſaecken van de *Admiraliteyten* die ſoo ſeer verloopen, mitsgaders *de Weſt-Indiſche Compagnie* ten naeſten by gheheel vervallen, op het ſerieuſte dienen by de handt ghenomen, ende de voorſz Compagnie in allen geval, ghedurende de deliberatien ten Principale *illico* ende by extraordinare wegen gheredreſſeert ende in Staet van behoudt behooren ghebracht te worden.

Die van Uytrecht hebben eyndelijck ock ingegeven volgende Deductie, inhoudende der ſelver Conſideratien, die daer in, beneffens Zeelandt ende Gelderlandt haer hebben getoont niet van nooden te zijn een Stadthouder ende Capiteyn Generael, als voor by gaende de ſelve ſaecke, of de ſelve ongeroert latende.

Inclinatien ende Conſideratien van Wtrecht.

HO. ENDE MOG. HEEREN;

GElijck de oorſaecke van deſe groote by eenkomſte ende ſolemnele Vergaderinge by occaſie van den *onverwachten doodtlijcken afganck van Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orangie onſterffelijcke Memorie, deplurabel is gheweeſt, ſoo is weder trooſtelijck ende ſeer pryſelijck, dat de Geunieerde Provincien gheſamentlijck daer in eens gheworden zijn van alhier ſoo ſterck by den anderen te komen om met rype deliberatie van Rade en onderlinge communicatie te overleggen, hoemen het *tachtich Jarige gebou* van deſe Republijcke by onſe Voor-Ouders ſo wyſſelijck ende treffelijck aengeleyt, ſal ſtaende houden, ende meer ende meer verſtercken, waer in aenmerckelijck ende loffelijck is den eenparigen yver van de Bondtghenooten om handt aen het werck te ſlaen tot ſuſtentatie van het gemelde oude gebou. Nu ghelijck Lichamen ſelden tot hoogen ouderdom komen ſonder ſiecten ende kranckheden, ende dat de ſelve ghemeenlijck van voorgaende kranckheden noch eenighe ſwackheden blyft aenhangen, ſoo moet ernſtelijck ghelet ende verſien worden dat egeen recidiven ofte nieuwe ſiecten het Lichaem van onſe Regeringe komen beſpringen, en wat preſervativen ende remedien daer tegens dienen gebruyct te worden.

Dewyle dan het geen tot conſervatie van de goede diſpoſitie van het ſelve Lichaem van nooden is bequamelijck gherefereert kan worden tot drie hooft-ſtucken, als *de Religie, Unie* ende *Militie*, ſoo hebben de Heeren Staten des Landts van *Uytrecht* goet geacht op yder van de ſelve hooft-ſtucken te openen hare inclinatien, en dienvolgende ter opghemelde Generale Vergaderinghe der Geunieerde Provincien in te brengen de naevolgende conſideratien ende bedenckingen.

Op 't poinct van de Religie.

I.

HAre Ed. Mog. ſouden verſtaen noodſaeckelijck en dienſtich te zijn dat de reſpective Provincien ſullen verklaren, dat elck van de ſelve ſullen vaſt houden ende mainteneren alleen de ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, gelijck de ſelve tegenwoordich in de publijcke Kercken deſer Landen wordt geleert, ende by de Synode Nationael Anno *ſeſtienhondert negentin* binnen Dordrecht gehouden, is geelucideert ende beveſticht.

II.

Dat de ſelve Gereformeerde Religie ſoo by elcke Provincie in den haren, als van wegen de Generaliteyt in de reſpective Quartieren onder haer Ho. Mog. ghebiedt reſorterende, met de macht van den Staet der Vereenichde Provincien ſal worden gehandthaeft, ſonder te gedogen dat oyt in eeniger wyſe ofte maniere in de ſelve Religie by yemant, wie ofte hoe ſulcx ſoude mogen weſen, eenige veranderinge gedaen ofte toegeſtaen worde.

III.

Item, dat de *Secten* ende geſintheden die geſecludeert ende uytgheſlooten zijn van de publijcke protectie ende maer alleen geconniveert worden, gehouden ſullen worden in alle gereguleerde goede ordre ende ſtilte, bepalende de ſelve tegens alle exceſſen, ende dat ock ſodane Secten ende Geſintheden op geen andere plaetſen meer gepermitteert ſullen worden, dan ſy tegenwoordich geconniveert ende toegelaten zijn.

IV.

Mitsgaders, dat de Placcaten tegens de *Roomſche Paus-geſinde* voor deſen gheemaneert, ſullen vaſt zijn, blyven, ende onderhouden worden in hare volkome kracht ende vigeur, doende de ſelve volgende den inhoude van dien punctuelijck executeren ſonder eenige conniventie ofte diſſimulatie, ende de Officieren daer toe ſtricktelijck te houden.

V.

Beramende tegens het *licentieus inkomen* van Geeſtelijcke ende gheordende Perſonen, ſodanigen ordre ende temperament als gemaeckt ſal konnen worden, ſonder te krencken het Tractaet van Vreede, ſoo veel ſulcx doenlijck ſal weſen.

VI.

Verſtaende de Heeren Staten des Lants van *Uytrecht*, by deſe haer Ed. Mog. voorſlagen, dat de Ambaſſadeurs ende publijcke Miniſters van Uytheemſche Koningen, Princen ende Potentaten, daer toe ſullen worden gehouden, dat de ſelve niet toe-laten ofte ghedogen ſullen, dat binnen hare Huyſen ofte Woonplaetſen worden gedaen eenige Sermoenen, Predicatien, ofte andere dienſten in de Nederlandtſche ſpraecke. Nemaer wel beſorgen ſullen dat die worden ghedaen in de reſpective Talen van hare Heeren ende Meeſters: Ende dat oock tot het exerceren ende aſſiſteren van de voorſz dienſten aldaer geen andere Perſonen ofte Lieden worden geadmitteert ende toe-gelaten dan al ſulcke ende ſodanige die particulierlijck ende eygentlijck behooren tot de Familie ende Suyte van de wel ghemelde Heeren Ambaſſadeurs ende publijcke Miniſters.

VII.

Ende dat de ſalutaire Reſolutien ende Decreten ter Generaliteyt genomen ende gearreſteert tot de invoeringe der *Politicke Reformatie* in de Meyerie van *'s Hertogenboſch* en andere Quartieren (zijnde van gelijcke nature) eenmael effective ende op 't ſpoedichſte geexecuteert ſullen worden, in alle haere poincten ende artyckelen ſulcx dat volgens dien, geen Bailliuwen, Schouten, Secretariſen, Vorſters, ende dierghelijcke andere Officieren aldaer voortaen ſullen mogen weſen, als die geene die waerlijck ende in der daedt bethoonen te zijn van de ghemelde Ware Gereformeerde Religie: Wel verſtaende nochtans, dat de particuliere Heeren die eenich recht ende macht hebben om eenige Officieren al-

daer in de Meyerie te ſtellen ghewaerſchout ende ernſtelijck aengemaent ſullen worden, binnen ſeeckere peremptoiren tijdt daer toe te prefigeren, te doen de noodighe ende vereyſte veranderinge van haere gheſtelde Officieren die Rooms geſint zijn, ofte dat by faute, ofte ghebreck van dien, ſulcx ter expiratie van den geprefigeerden tijdt voorſz, gedaen ſal worden by haer Ho. Mog.

Nopende de Vnie.

I.

DAtmen verſtaet, de *Unie* heylichlijck te maintenieren ghelijck de ſelve in den Jare *vijfthienhondert negen en ſeventich* binnen *Uytrecht* is gearreſteert.

II.

Betreffende de Deciſien van *voorvallende verſchillen*, ſoude men van advys weſen, dat in cas de ſelve mochten komen te ontſtaen onder de reſpective Provincien in 't generael. Tot het beſliſſen ende termineren van de ſelve, by yder Provincie Gecommitteert ſullen worden *drie uyt de Regeringe*, ende *drie Juſticiers* ofte Rechtsgeleerden, die alle onder Eede beloven ſullen ſonder inſicht van hare Provincie recht te doen, met ſulcken verſtande, dat de voorſz queſtien ende verſchillen binnen den tijdt van *ſes* weecken (iſt doenlijck) geuyttet ende afghedaen ſullen worden, ſonder dat daer tegens eenich vorder beroep, of ander proviſie (onder wat pretext het ſelve oock ſoude mogen weſen) ſal worden geadmitteert, ende indien de Gecondemneerde nae twee ofte drie ſommatien uyt den Naem ende van wegen de Heeren Staten Generael te doen, in ghebreecke mochten blyven, de gedane uytſpraeke te pareren ende nae te komen, ſullen daer tegens behoorlijcke voorſieninge in 't werck geſtelt worden; Ten eynde de ſelve uytſpraecke effect ſortere, ende niet illuſoir gemaeckt worde, verſtaende mede dat voor ofte naer, by, in, ofte onder de Provintien egeen Repreſalien ofte datelijckheden ſullen mogen worden gebruyckt.

III.

Ingevalle misverſtant ofte different tuſſchen twee ofte meer Provincien mochte komen te ontſtaen, dat het ſelve ter neder geleyt ende beſlicht ſal worden by de andere Provincien die buyten queſtie zijn, de welcke gehouden ſullen weſen Partyen recht te doen, ofte te verghelijcken binnen een Maendt, ofte korter, ſoo verre den noodt ſulcx vereyſt, nae interpellatie ofte verſoeck by de een of de ander Partye daer toe gedaen: Ende wes by de voorſchreve andere Provincien ofte hare Gedeputeerden alſoo uytgeſproocken wordt, ſal naeghegaen ende achtervolcht worden, ſonder dat daer wyder beroep ofte andere proviſie van rechten, het ſy van Appel, Relief, Reviſie, Nulliteyt, ofte eenighe andere querellen, hoedanich die ſoude mogen weſen, verſocht ofte ghebruyct ſullen mogen worden.

IV.

Ende ſoo wanneer eenich different ofte queſtie ſoude mogen komen te ontſtaen onder de reſpective Leden in de Geunieerde Provincien, dat men ſich daer in ſal ghedragen volgens de Unie by de welcke daer inne voorſien is.

De Militie aengaende.

I.

SOuden hare Ed. Mog. verſtaen, dat men de diſpoſitie over 't ſtuck van de *Militie*, ſoude mogen bevelen de Vergaderinghe van de Staten Generael; ende dat op *Inſtructie*, al voorens by de Bontgenoten eenpaerlijck te arreſteren, ofte anders den Rade van State op ghelijcke Inſtructie, mits ſtemmende by Provincien, ende niet hooft voor hooft.

II.

Wel lettende ende overwegende of het niet raedtſaem waer voor den Staet, van nu af te maecken met eenparige ſtemmen van de Bondtgenooten een *Inſtructie*, waer op men in tijdt van onverwachte noodt (by de t'ſamentlijcke Bondtgenooten, ten minſten by *vijf* eenſtemmige Provincien te oordelen) tot meeſten dienſt ende welſtant van den Staet der Vereenichde Provincien ſoude mogen aennemen een wel *ghequalificeerde Generael* over de Militie.

III.

Dat de reſpective Provincien volgens den laſt aen hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de hoochgem. Heeren Staten Generael te gheven, diſponeren van alle hooge ende lage *Militaire Chargen* ende *Ampten* reſpective die voor deſen hebben gheſtaen tot diſpoſitie van hare Ho. Mo. ofte *Sijn Hoogheyt* tot de Chargen ende Ampten van *Colonellen*, *Luytenant Colonellen*, *Sergeanten Majoor*, *Ritmeeſters*, *Capiteynen*, ende van mindere Chargen die buyten Nominatie van de Provincien by *Sijn Hoogheyt* abſolutelijck zijn vergeven ende gheconfereert geweeſt.

IV.

Wat belangt de Compagnien te voet ende te paert, als andere Militaire Ampten en dienſten, daer van op de nominatie van de Betaels-Heeren *Sijn Hoogheyt* de Electie gehadt heeft, dat die abſolutelijck ſullen blyven aen de reſpective Betaels-Heeren, op welcke Provincie de ſelve gherepartieert zijn.

V.

Aengaende de *Commandeurs* ende *Majoors* in de Steden ende Forten van de reſpective Provincien die in den Staet ende Generaliteyt hare Stemmen hebben, dat de ſelve vacant ende noodich zijnde, by de reſpective Provincien ſullen worden vergeven ende geconfereert, volgens den laſt die de ſelve Provincien goet ſullen vinden te geven aen hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael.

VI.

Gelijck oock de *Commandeurs* in de Steden der ſtemmende Provincien voorſz de Militaire Jurisdictie niet vorder ſullen mogen gebruyckén nochte extenderen, dan voor ſoo veel is raeckende de nalatigheyt en overtredinge van Tochten en Wachten, het overgaen aen den Vyant, deſertie van Compagnien, ofte het verloopen van de een Compagnie onder de ander ſonder Pasport, oock mede over Exceſſen ende Delicten die de Officieren ende Soldaten onderlinge of d'een tegens de ander ſullen komen te begaen, ende vorder niet, in voegen dat over alle andere ſaecken, ſo Criminele als Civile, die Militaire Perſonen ſullen zijn apprehenſibel, convenible, juſtificabel ende executabel privative by den Civilen ofte Politicken Rechter, wiens Sententie mede over ſchulden ende anders geweſen, by gebreck van gerede ofte ongerede goederen, op de gagie van de gecondemneerde, nae de ordre van 't Landt, ter executie ſullen worden geſtelt.

VII.

Noopende de *Gouverneurs* in de Steden ende Plaetſen die geen ſtemmen in den Staet zijn hebbende, namentlijck tot *Sluys*, *Bergen op Zoom*, *Hulſt*, *Breda*, *'s Hertogenboſch*, *Willemſtadt*, *Maeſtricht* ende *Weſel*, dat by vacature ofte anders, vergeven ende geconfereert ſullen worden de ſelve Gouvernementen by de reſpective Provincien, volgens der ſelver laſt aen haere Gecommitteerden ter Generaliteyt te geven.

VII.

Ende dat op gelijcken voet en ordre vergeven ende gheconfereert ſullen worden de Commandementen in ſodanige als oock in andere van de Steden ende Plaetſen die geen ſtemme in den Staet zijn hebbende.

IX.

Latende voor ſoo veel ſulcx tot noch toe geobſerveert ende gepractiſeert mochte zijn, aen den Raedt van State de diſpoſitie der *Majoor Ampten*.

X.

Mits confererende de voorſz Ampten, alle by vacature aen bequame ghequalificeerde Perſonen zijnde oock van de *Ware Gereformeerde Religie*, de welcke ſich neffens alle andere Perſonen (weſende Officieren van Oorlogen, oock vorder ſullen hebben te gedragen, volgens de ordre van 't Landt.

XI.

Het uytgeven van *Patenten* en verleggen van Garniſoenen,

ſoenen, als Vergaderinge van Legers, ofte het uytſenden van eenige notable trouppes, op plaetſen ende in occaſien daer ſulcx den dienſt van het Landt ſoude mogen vereyſchen, te houden ende verblyven tot diſpoſitie van de Heeren Staten Generael op Inſtructie hare Ho. Mo. daer toe by de t'ſamentlijcke Bontgenooten te geven, ofte aen den Raet van State mede op gelijcke Inſtructie dien aengaende by den ſelven Raedt van State, te ſtemmen by Provincien ende niet *per capita*.

XII.

Dies ſo wanneer t'elckens ende als eenige veranderinge van Guarniſoens ſal gheſchieden, by Miſſive ſulcx bekent ſal worden ghemaeckt aen de Provincien, Steden ende plaetſen reſpective daer de Compagnien ſullen komen te paſſeren ofte Vergaderen, ten eynde by de ſelve Provincie ende Steden reſpective op ſoodane doortochten ofte Legeringen goede ordre mogen worden gheſtelt.

XIII.

Wel verſtaende dat oock de Regeringe in de reſpective Provincien (de noot ſulcx vereyſchende) vry ſal ſtaen eenige Compagnien met Patenten binnen de ſelve Provincien (uytgeſondert de Frontier-plaetſen by de Bontgenooten hier na te nomineren) van de andere te verſenden, des ſullen de Officieren van de ſelve Compagnien oock gehouden weſen die te gehoorſamen, ende dat daer van datelijck aen haer Ho. Mog. gedaen ſal worden behoorlijcke advertentie.

XIV.

Gelijck voorts mede de Compagnien die tegenwoordich in de reſpective Guarniſoenen leggen, ende naermaels geleydt ſouden mogen worden, aen de Heeren Staten ende Magiſtraten van de Provincien reſpective achtervolgende het *ſevende* Artijckel van de Unie, ſullen hebben te doen den Eedt in conformité van het Formulier dienaengaende alreede gemaeckt ende noch te maecken, de welcke mede ghedaen ſal moeten worden aen de Hooft-Officieren der platte Landen, ſoo wanneer den noot mochte vereyſchen aldaer eene Compagnie te leggen, 't ſy tot bewaringe van de Stroomen ende Rivieren ofte anders.

XV.

De *ſecrete Correſpondentien* ſoo binnen als buyten 's Landts te continueren by de Heeren Staten Generael, ofte Raedt van State, mede op Inſtructie de ſelve by de t'ſamentlijcke Bontgenooten tot dien eynde te geven, door ſodanige perſoonen als de ſelve ten meeſten dienſte van den Lande op het alderſecreetſte, ende met de meeſte meſnage ſullen bevinden te behooren, edoch ſo den Raedt van State tot de voorſz. Correſpondentie mochte worden geauthoriſeert, dat de ſelve dienaengaende mede niet ſullen ſtemmen Hooft voor Hooft, nemaer by ordre ende Seſſie van de Vereenichde Provincien.

XVI.

Hare Ho. Mog. voorts in bedencken gevende, of de ſelve niet noodich ende dienſtich ſouden konnen vinden voor den Staet, te belaſten aen alle Militaire Officieren ſo te Voet als te Peerde, dat ſyluyden reſpective haer eerſt daeghs ſullen hebben te begeven na hare ghedeſtineerde Guarniſoenen, om aldaer hare reſpective Chargen ende Ampten waer te nemen ende te exerceren, volgens den inhouden van der ſelver Commiſſien, als oock te beramen een bequame ordre tegens het abſenteren van de voorſz. Officieren uyt der ſelver reſpective Guarniſoenen voor het toekomende.

XVII.

Verſtaende dat men de Guarniſoenen van de Frontier-Steden ende Forten ſal voorſien met Compagnien die op verſcheyden Provincien gerepartieert zijn, ende dat men de ſelve Guarniſoenen mede van tijt tot tijt ſal veranderen ſulcx ten meeſten dienſt ende welſtandt van den Lande, naer gelegentheyt ende occurrentien van de ſaecken bevonden ſal worden te vereyſchen.

XVIII.

Dat men oock ordre behoort te ſtellen dat de Capiteynen hare reſpective Compagnien compleet houden, ende de Soldaten *volle Soldye* geven, mits de Capiteynen oock preciſelijck betalende ende van onbehoorlijcke koſten ontlaſtende.

XIX.

Gevende oock hare Ho. Mog. in bedencken of het by deſe occurrentie niet dienſtich ſoude weſen te doen vernieuwen den *Eedt* by die van de *Militie* voor deſen ghedaen.

XX.

Eyndelijck ſouden hare Ed. Mogende inclineren ende hoochnoodich achten, dat by occaſie van deſe Vergaderinge van de Bontgenooten goede ordre gheſtelt worde tot maintien, ſubſiſtentie, ende redres van de *Weſt-Indiſche Compagnie*, die men oordeelt een van de principaelſte Columnen van deſen Staet te weſen.

XXI.

Alle 't welcke voorſz by deſen geproponeert en voorgedragen wort, voor conſideratien ende inclinatien van de Heeren Staten 's Landts van *Uytrecht*, ſonder prejudicie van d'een of d'ander, behoudende haer Ed. Mog. oock aen haer de macht ende vryheyt om hier by te voegen ende af te doen, oock te veranderen ſulcx de ſelve nodich ende dienſtich achten ſullen.

XXII.

Verſtaende mede dat het gene by de tegenwoordige Generale Vergaderinge beſloten ſal worden, conform het *vier en twintichſte* Articul van de Unie, de reſpective Bontgenooten by ſolemnelen Eede ſullen hebben te beſweeren, ende beloven te ſullen nakomen ende onderhouden.

Die van Hollandt ſiende hare Propoſitie door de conſideratien van de andere Provincien / inſonderheyt die van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen, in verſcheyden Poincten beſprongen / hebben dienſtich ghevonden haer ſuſtenu te Juſtificeren: ſulcx ſy ſo door Provinciale Conferentien als in 't particulier / by een ende ander hebben gepooght deſgelijcx ſmaeckelijck te maecken.

Deechere lange Deductie hebben ſy in de groote Vergaderingh laten ingeven ende laten leſen / oock by Interballen by monde laten elucideren / raeckende principalijck de directie van de Militie / ende aenwyſende wat macht van den beginne aen men heeft ghegeven aen den Raedt van State: Item aen de Capiteyns Generaels van alle Provincien / ende oock van yder Provincie in 't particulier / alleguerende tot dien eynde verſcheyden Inſtructien ſo van de Capiteyns Generaels / als van den Raedt van State / ende Gecommitteerde Raden der reſpective Provincien.

Hollant heeft willen daer mede bewyſen dat de Staet in 't Generael / de Provincien in 't particulier / byſonder Vrieſlandt ende Stadt en Landen van begin aen zijn ſeer ſorchvuldigh geweeſt / om haer Vryheyt te conſerveren / ende het Swaert niet abſoluteljck uyt de vuyſt weeh / en aen een ander te geven.

Sy hadden wel konnen ſeggen: Wy zijn Souverain over onſe Provincie, ende over onſe Beurs, hebben wy voor deſen wat overgegeven aen onſen Stadthouder aen den Capiteyn Generael, dat is verby, ende wy nement nu weder: maer het is ons door den doodt (*quæ omnia ſolvit*) weder aengeſtorven, Godt Almachtich geeft het ons weder in handen: Ende indien de Denemarckiſche Rijcx-Hof-Meeſter Ulefelt in 't Jaer ſeſtienhondert negen en veertich in den Haghe zijnde / reden hadde te ſeggen: Als ons Koningh doodt is, ſo hebben wy niet alleen macht om te kieſen wie wy willen; maer hebben oock macht om geen te kieſen ende ſelfs Meeſter te blyven: Soo hadde Hollandt veel meer grondt om alſoo te ſpreecken. Echter hebben ſy nopt die tael gevoert / maer hebben haer geholpen met het allegueren voor den ouden ende voorigen ſtijl van Regeringh / hier te Lande ſedert de veranderingh gehouden.

Hier volght de Deductie van Hollandt den dertichſten January overgegeven.

Deductie uyt den name ende van wegen de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, ingedient ter Generale Vergaderinge van de Staten der Vereenichde Provincien Extraordinarie in 's Graven-Hage geconvoceert, dienende tot Juſtificatie van haer Ed. Gro. Mog. ſuſtenue op het ſtuck van de Militie ende 't gunt daer aen dependeert, voor deſen ter voorſz Vergaderinge bekent gemaeckt, zijnde de ſelve Suſtenue begrepen in deſe naervolgende Articulen.

E *Erſtelijck*, dat haer Ed. Gro. Mog. conſidererende dat van outs ende van het beginſel der Oorlogen af, het beleyt van alle Militaire ſaecken de Generaliteyt raeckende, is ghedefereert gheweeſt *aen den Raedt van State*, meynen dat het ſelve beleyt, ende de diſpoſitie over het Volck van Oorloge aen gemelden Rade, achtervolgens des ſelfs inſtructie gelijck die leyt ofte met ſodanige veranderinge, als na gelegentheyt van tijden ende ſaecken by goetvinden van de ghemeene Bondtgenooten, daer inne ſoude mogen worden gedaen, behoort te worden gelaten.

Ten tweeden, dat de Staten van de particuliere Provincien ofte der ſelver Gecommitteerde Raden competeert het recht van de Compagnien binnen hare reſpective Provincien leggende, ſonder bekroon van yemant te verplaetſen (blyvende binnen 't reſſort van de ſelve Provincien reſpective) ſo dickmaels ſy des geraden vinden ſullen.

Ten derden, dat als het noodich ſal weſen eenige Compagnien uyt een ſtemmende Provincie te lichten, in ſulcken gevalle den Raet van State aen de Staten van de ſelve Provincie ofte der ſelver Gecommitteerde Raden gehouden ſal weſen te verſoecken, dat de ſelve Staten ofte Gecommitteerde Raden ſal gelieven te laten volgen ſoo veel Compagnien als ſy ſullen oordeelen van noode te weſen, met byvoeginge van de bewegende redenen van dien, ende toeſendinge der Patenten, daer inne de Namen van de Capiteynen open gelaten ſullen weſen, om by de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie gevult, ende daer toe haer eygen Patent mede gevoeght te worden, ende dat daer op de verſochte Compagnien ſullen volgen, ten ware de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie redenen hadden ter contrarie, daer van de ſelve in aller haeſt aen den Raedt van State advertentie ſullen geven, omme by den ſelven Raet daer over gheoordeelt te worden, ende de redenen niet ſuffiſant vindende, dat op het tweede verſoeck van den Raedt de Compagnien in de Provincie leggende, ende niet zijnde van de ſelve repartitie, ſullen moeten volgen, ende die van de repartitie niet, dan met expres conſent ende Patent van de Betaels-Heeren ſullen mogen worden gelicht.

Ten vierden, dat geene Compagnien in een ſtemmende Provincie ingeleyt mogen worden ſonder expres conſent ende Patent van de Staten der ſelver Provincien ofte hare Gecommitteerde Raden, ende dat het ſelve mede ghevolght moet worden in 't regard van inquartieringe, doortocht ofte loop-plaetſe.

Ten vijfden, dat ſo veel doenlijck is, de Compagnien in Guarniſoen behooren te worden geleght binnen de Provincie ende in de Frontieren daer omtrent gelegen, van welcke Provincie de ſelve Compagnien worden betaelt, ende dat tot dien eynde by gemeen advijs van de Leden der Unie yder Provincie ſeeckere Frontier-plaetſen geaſſigneert behooren te worden, binnen welcke reſpective Frontier-plaetſen den opgemelden Raedt van State de Compagnien met kenniſſe van de Provinciale Regeringe ſoude mogen verplaetſen, ende dat de Staten van de Provincie, de welcke de voorſz Frontier-plaetſen geaſſigneert ſouden zijn, ofte der ſelver Gecommitteerde Raden, ſulcx mede ſoude vermogen te doen, als ook de Compagnien uyt de ſelve Frontieren brengen binnen hare Provincie *& viſe verſa*, uyt hare Provincie in de ſelve Frontieren doen vertrecken, daer van op 't ſpoedichſte advertentie gevende aen den meergemelden Raedt.

Ten ſeſten, dat de Raedt van State willende uyt de geaſſigneerde Frontieren eenige Compagnien lichten, daer toe verſoeck ſoude doen aen de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie, de welcke de ſelve Frontieren geaſſigneert zijn, ſendende daer toe de Patenten over met open namen, omme by de voorſz Staten ofte der ſelver Gecommitteerde Raden gevult ofte hare redenen van beſwaernis aen den Raedt overgeſchreven ende by den Raedt daer van geoordeelt te worden, ende dat op het tweede verſoeck van den Raedt (de overgeſchreven redenen van beſwaernis niet voor ſuffiſant aengenomen wordende) de Compagnien ſouden moeten volgen, doch alles met dien verſtande dat men tot onderlingh contentement ende geruſtheyt ſal maecken *twee Lyſten*, de eene van *Beſettinge*, ende de andere van *Employ*, ende dat in cas van invaſie ende ſubiten overval van den Vyandt, den Raedt ſal vermogen te lichten de Compagnien, ſtaende op de *Lyſte van Employ*, midts daer van gevende advertentie aen de Staten van de Provincie alwaer ofte in wiens geaſſigneerde Frontieren die gelegen zijn, ende latende de ſelve het perijckel voorby zijnde, weder keeren in hare voorige Guarniſoenen.

Ten ſevenden, dat het vergeven van alle Militaire Ampten indiſtinctelijck is ſtaende ter diſpoſitie van de Staten ofte Gecommitteerde Raden van yder Provincie tot welcker repartitie die ſyn gehoorende, midtsgaders het Confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten ende Plaetſen ter diſpoſitie van de Provinciale Regeringe, binnen welcke Territoire de ſelve ſyn ghelegen, metten ghevolge ende condependentie van dien, gelijck mede het vergeven van de Militaire Chargen, ſtaende tot laſte van de Generaliteyt, ofte waer van de Generaliteyt voor deſen de diſpoſitie gehadt heeft, ende van Commandementen der plaetſen onder des Generaliteyts reſſort gehoorende abſolutelijck is ſtaende ter diſpoſitie van de gemeene Leden van de *Unie*.

Ten achtſten, dat de Militie boven den *Generalen Eedt* aen de Generaliteyt oock particulierlijck aen de Provincie daer inne die geleyt ſullen worden, mitsgaders repartitie die is ſtaende, als mede aen de reſpective Steden van de ſtemmende Provincien daer in die in Guarniſoen geleyt worden, gehouden ſal weſen Eedt te doen, achtervolgende de Formulieren alreede gearreſteert ofte by Provinciale Regeringe als noch te arreſteren.

Ten negenden, dat tegenwoordich te procederen tot verkieſinge van een *Capiteyn Generael* over 't Volck van Oorloge by haer Ed. Gro. Mog. geoordeelt wort om verſcheyden reſpecten *niet dienſtich ende ongeraden* te zijn.

Alle welcke Poincten hare Ed. Gro. Mog. goet ghevonden hebben door deſe ſommiere Deductie een weynich naeder te elucideren, ten eynde U Ho. Mog. de ſelve overwegende na de oprechte waerheyt mogen gevoelen dat in ſulcker voegen niet naer het particulier Intereſt van de Provincie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt en ſyn uytgebracht, maer uyt oude ende nieuwe Reſolutien, Acten ende Munimenten ghenomen ende gearreſteert, ſo by de Leden van de Unie in 't gemeen, als mede by de Staetsgewyſe Vergaderingen van yder Provincie in 't particulier ſyn geformeert ende getrocken, pertinentelijck accorderende metten gronden ende Fondamenten deſer Regeringe, ſonder eenichſints daer van af te wijcken.

Ende *eerſtelijck*, wat aengaet het geſuſtineerde van hare Ed. Gro. Mog. dat het beleyt van alle Militaire ſaecken de Generaliteyt ofte *Unie* raeckende van allen ouden tijden is geweeſt, ende dienvolgens als noch behoort te blyven aen den *Rade van Staten*, en konnen haer Ed. Groot Mog. niet oordeelen ſulcx eenige fondamentele Contradictie te konnen lijden.

Want behalven dat de *Inſtructie* van den ſelven Rade by de gemeene Bontgenooten in den Jare 1588. gearreſteert in dat Poinct klaer ſpreeckt, ſo is ook de Practijcke van dien noch by velen in goede Memorie.

Zijnde in den Hoofde ofte Titule van de voorſz *Inſtructie* met expreſſe woorden uytgedruckt, dat die van den gemelden Rade *ſullen beleyden ende dirigeren de ſaecken den gemeenen Staet, de defenſie, conſervatie ende Unie de Vereenichde Nederlanden aengaende.*

Ende

Ende by ſo verre geoordeelt mochte worden de ſaecke hier inne noch niet exactelijck gedetermineert te weſen, ſo willen haer Ed. Gro. Mog. vertrouwen, alle reſterende twyffelingh wech ghenomen te ſullen zijn, door klaerder woorden in 't *ſeſte* Articul der voorſz *Inſtructie* geſtelt; *ende ſal den ſelven Raedt diſponeren in de ſaecke der Oorloge ende over het Volck van Oorloge in dienſt van den Lande weſende, doende hare bevelen volbrengen door den Gouverneur Generael, den Gouverneurs van de Provincien, den Admirael ende andere Officieren, elcx in hun regarde.*

Ja ſo verre dat ſelfs de voorſz Gouverneurs van de Provincien ende Generaels (volgens den inhouden van het *achtiende* Articul van de voorſz Inſtructie) moeten beloven *te obedieren den Raedt van State, by de Staten Generael geſtelt ofte noch naermaels te ſtellen.*

In voegen dat de voorſz Inſtructie in deſe ſaecke ſelfs met expreſſer ende duydelijcker termen is ſpreeckende, als waer mede haer Ed. Gro. Mog. hier bevooren hare ſuſtenue hebben uytgedruckt.

Gelijck oock 't ſelve ghelach van den Raedt uyt den gantſchen teneur van de voorſz Inſtructie als oock uyt menichvuldige andere Acten ende Reſolutien (die onnoodich geacht wort alhier te citeren) Manifeſte is blijckende.

Ende ſyn mede de ſaecken van de directie van Oorloge met het gene daer aen dependeert van die natuyre, dat de ſelve elders, ende namentlijck niet in de Vergaderinge van de Staten Generael, vruchtbaerlijck ende ſulcx als den dienſt van de gemeene beſcherminge vereyſcht, verhandelt konnen worden, door dien de Heeren in de ſelve Vergaderinge compareerende, zijnde in den Eedt van de particuliere Provincien daer van de ſelve geſonden zijn, ende niet in den Eedt van de Generaliteyt door de intereſſen van hare particuliere Provincien lichtelijck ſodanich konnen worden ingenomen, dat daer door de nodige beſcherminge van het gemene Lichaem van den Staet verachtert ſoude konnen worden, om welcke redenen *Prins Wilhelm* hoochloffelijcke Memorie, Over-Groot-Vader van den tegenwoordigen Prince van Oraignen, in ſyn tijdt ſericuſelijck heeft aengehouden, ende eyndelijck mede de ſaecke ſo verre gebracht, dat by goetvinden van de gemeene Bontgenooten de voorſz directie is gedifferreert aen ſodanich Collegie (te weten den *Raedt van State*) in 't welcke de Gedeputeerde van wegen de reſpective Provincien aldaer compareerende wel ſyn t'ongelijck getal ten opſichte van de ongelijcke contributie ende intereſt dat de ſelve hebben in de conſervatie van den ghemeenen Staet, maer alle by Eede verplicht te renuncieren van alle particuliere Correſpondentie, 't ſy metten Provincien, Steden ofte privative ende particuliere Perſoonen voor ſo veel den ſelven den gemeenen beſte mochte weſen hinderlijck, ende dat ſonder aenſien te nemen op de Provincie ofte Steden, daer uyt de ſelve ſyn gebooren of verkooren, ofte particulier proffijt der ſelver, van hun ſelven, ofte van yemant anders, ſy uyden alleenlijck voor oogen ſullen hebben de Eere Godes ende de welvaert en conſervatie der voorſz Landen en gemeene ſaecken, &c.

Dat oock gemelde Raedt van State 't voorſz geſach en authoriteyt ſucceſſivelijck heeft gebruyckt ghehadt, oock vry abſoluter als wel de actuele Poſſeſſie van eenige jaren herwaerts is mede brengende, blijckt niet alleenlijck by de Regiſters van dien ſelven, ende bekende Hiſtorien, maer is oock noch in de memorie veler menſchen, dat den gemelden Raedt omme de voorſz authoriteyt te gevoechlijcker te konnen exerceren, ſelfs mede mette Legers neffens den Generael placht te Velde te trecken, ofte wel ſich te vervoegen in de naeſt gelegen plaetſen, omme met meerder promptitude ten dienſt van den Lande, hare bevelen te doen executeren.

Zijnde oock tot dien eynde in 't *vijf en twintichſte* Articul van de voorſchreve Inſtructie gheſtatueert. *Dat de Reſidentie van den Raedt ſal ghehouden worden in eene bequame ende verſeeckerde plaetſe van de Vereenichde Provincien, ſonder ghehouden te zijn te blyven in ſeeckere plaetſe preciſe, maer ſullen Vergaderen daer den dienſt ende gemeene beſte van den Lande, beſonder de directie van de ſaecken van Oorloge* (Nota) *is vereyſchende.*

Waer mede dan ten overvloedt beweſen zijnde dat de directie der Oorloghs ſaecken Staetsgewyſe aen den Rade van State is gedefereert, ende haer Ed. Gro. Mog. geen reden vindende, waeromme een ſaecke met rype deliberatie van de Bontgenooten vaſt geſtelt ſoude worden geretracteert, willen haer Ed. Groot Mog. oock vaſtelijck vertrouwen totte verificatie van 't voorſz eerſte Poinct, niet verders te konnen worden gedeſireert.

Tot *Juſtificatie* dan van het *tweede, dat namentlijck de Staten van de particuliere Provincien ofte hare Gecommitteerde Raden competeert het recht van de Compagnien binnen hare reſpective Provincien leggende, ſonder bekroon van yemant te verplaetſen ofte doen verplaetſen*, ſal dienen voor een vaſte grondt-regel de waerachtige verklaringe by de Heeren Staten van Hollandt ende Zeelandt, al in den Jare *vijftienhondert ſeven en tachtich* by Reſolutie van dato den *ſeſden* February gedaen, te weten, *dat van alle oude tijden ende namentlijck by tijden van Keyſer Karel, tot laſt ende diſpoſitie van den Gouverneur ende Capiteyn Generael van Hollandt, Zeelandt ende Weſt-Vrieſlandt heeft geſtaen te beſorgen, dat alle Steden ende Sterckten van Hollandt, Zeelandt ende Vrieſlandt in goede verſeeckertheyt ende defenſie ſouden worden gehouden, ende dat by Articulen ende Inſtructie gemaeckt mette Koninclijcke Majeſteyt van Engelandt den te gaen op de Actie der Souverainiteyt* deſer Landen, expreſſelijck is ghereſolveert, *dat ter diſpoſitie van de Gouverneurs der reſpective Provincien mette Staten der ſelver of hare Gecommitteerden, ſal blyven de beſettinge der Steden ende Sterckten der ſelver met goede getrou Garniſoenen.*

Tot applicatie van welcke waerachtige grondt-regel, hare Ed. Gro. Mog. willen gepremitteert hebben 't gene by ſich ſelve evident is, *dat alle 't gunt in deſe Vereenichde Provincien in voorgaende tijden is gedaen ende noch huydendaeghs in Vrieſlandt, mitsgaders Stadt ende Landen gedaen wort, by particuliere Gouverneurs ofte Capiteyns Generaels der reſpective Provincien publijckelijcken ende privativelijcken Provinciael is*, ende in effecte het eygen feyt van de reſpective Staten ofte Landtſchappen die de ſelve Gouverneurs ende Capiteyns Generaels hare Commiſſie gegeven hebben.

Mits welcken alſo niet alleenlijck uytte voorſz verklaringe van de Staten van Hollandt ende Zeelandt, maer oock uyt menichvuldige andere Acten klaerlijcken is blijckende, dat altijdts ter diſpoſitie van de particuliere Gouverneurs der reſpective Provincien mette Staten ven dien ofte hare Gecommitteerde Raden, de beſettinge der Steden ende Sterckten der ſelver Provincie is gebleven, ſo volght oock daer uyt dat de beſettinge der Steden ende Sterckten in de reſpective Provincien altijdt is geweeſt *puyrlijck ende privativelijck Provinciael*, ende in effecte gebleven het eygen feyt van de Staten der reſpective Provincien ofte der ſelver Gecommitteerde Raden.

't Welck by de ſelve Reſolutie van dato den *ſesden* February *vijftienhondert ſeven en tachtich* voorſchreven des te meerder wort beveſticht, dat daer inne niet alleenlijck wort geſeyt, *dat Syn Excellentie van Naſſau Prince Maurits* onſterffelijcke memorie, die alleenlijck was particulier Stadthouder van de Provincien van Hollandt ende Zeelandt, ſonder te dier tijdt Commiſſie van de Generaliteyt te hebben, *de ſaecken ende het beleyt van den Oorloge te Lande in Hollandt ende Zeelandt, ende namentlijck de beſettinge van alle Steden ende Sterckten der ſelver Landen by advijs van de Staten van dien ofte hare Gecommitteerde ſoude hebben.*

Maer oock dat het verleggen, vermeerderen, verminderen ofte veranderen van de Guarniſoenen van de Steden ende Sterckten van Hollandt, Zeelandt ende Vrieſlandt, ghedaen ſoude worden ter ordonnantie van Syne voorſz Excellentie van Naſſau, met advijs van de Staten voornoemt ofte hare Gecommitteerden.

Zijnde in deſen ſeer conſiderabel dat ten ſelven tijde den Grave van *Lyceſter* van wegen de Staten Generael hadde abſolute Commiſſie als Gouverneur ende Capiteyn Generael, niet ſimpelijck van de Legers ofte over het Volck van Oorloge buyten de ſtemmende Provincien weſende, gelijck de ſucceſſive Princen van Oraignen

de

de Commiſſie van Capiteyn Generael in dier voegen alleenlijck gehad hebben, maer abſolutelijk *over alle de Geunieerde Provincien ſelfs*, welcke macht ende authoriteyt naer ſynen tijde noyt aen yemandt ghedefereert is geweeſt.

Gemerckt daer uyt is reſulterende een indubitabel Argument, dat alle de *verplaetſinge van de Militie* binnen de reſpective Provincien by de ſucceſſive Princen van Oraignen gedaen, niet in qualiteyt als Capiteyns Generaels van het volck van Oorloge der Vereenichde Provincien in 't generael, maer alleenlijck in qualiteyt als *Stadthouders Gouverneurs ofte Capiteyns Generaels vande reſpective Provincien* in 't particulier by de ſelve te werck geleyt is.

Want ſo ſelfs by tijden van een *Gouverneur ende Capiteyn Generael der Geunieerde Provincien in 't generael*, het veranderen van Guarniſoenen binnen de Provincie van Hollandt ende Zeelandt is gheſchiet door den Gouverneur of Capiteyn Generael der ſelver Provincien in 't *particulier*, (gelijck ſulcx by *Lyteſters* tijden, als uyt het vooren gededuceerde is blijckende, is ghedaen door *Sijn Excellentie* Prins *Maurits* onſterffelijcke memorie) hoe veel te meer moet dan het ſelve veranderen van Guarniſoenen, by tijden dat de Commiſſie van de Capiteyns Generaels alleenlijck was ſtreckende over 't Volck van Oorloge ofte des Generaliteyts Legers gedaen zijn door de Gouverneurs ofte Capiteyns Generaels van de reſpective Provincien in 't *particulier*, dat is, wel door Perſonagien die te ſamen Capiteyns Generaels over 't Volck van Oorloge in 't generael, ende Capiteyns Generaels van verſcheyde Provincien in 't particulier waren, doch niet anders dan in de voorſz *laetſte*, ende niet in de *eerſte* qualiteyt.

Gelijck oock (een evident ende taſtelijck teecken) anderſints de Princen van Oraignen, als geweeſt zijnde van wegen de Generaliteyt Capiteyns Generaels over 't volck van Orloge in dienſte van den Lande weſende, oock in de Provincien, daer over ſylieden geen Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers en waren, macht ſouden hebben gehadt de Militie te *verplaetſen*, 't welck hoe verre van daer is, uyt de notoire Practijcke van *Vrieſlandt*, een yder is bekent; dienende oock ſonderlingh tot een Manifeſt waerteecken, van dat de particuliere Provincien incumbeert ſorge te dragen voor de beſettinge van hare Steden ende Sterckten, ende de macht hebben om tot dien eynde de Militie binnen hare Provincie te verplaetſen, dat de reſpective Staten van de ſelve altijdt hebben mogen ſtellen ende oock effectivelijck hebben gheſtelt hare particuliere Capiteyns Generaux, de welcke in dier voegen gheſtelt zijnde, oock nootſaeckelijck authoriteyt ende geſach over de Militie (als het woort *Capiteyn* mede brengt) hebben moeten exerceren, oock daer in niemant boven haer erkennen, ghelijck de beduydeniſſe van het woordt *Generael* bekent maeckt.

Confirmerende alle het ſelve ſoo het vooren gededuceerde van *Lyceſter* ende *Prins Maurits*, midtsgaders het exempel van *Vrieſlant*, als oock inſonderheyt het *negende* artyckel van de Inſtructie voor de Stadthouder van Stadt ende Landen, inhoudende 't ſelve alle deſe formele woorden: *Dat de Stadthouder ſal mede weſen Capiteyn Generael ende Opper-Hooft* (Nota) *van ons Krijchsvolck te paert ende te voet, 't welck in deſe Provintie tegenwoordich is, ofte hier namaels daer in ſal mogen komen.*

Ende is het voorſz recht by alle de Geunieerde Provincien ofte yder van de ſelve, tot noch toe onverbreeckelijck ghepractiſeert, ende de voorſz diſtinctie tuſſchen Capiteyn Generael over het volck van Oorloge van de Generaliteyt, ende tuſſchen de Gouverneurs ofte Capiteyns Generael van hare Provincie in 't particulier, exacteijck ende curieuſelijck in alle publijcke Acten en Munimenten geobſerveert, hebbende yder van de Geunieerde Provincie altijdts de *Militie* binnen de Province doen verleggen ofte door ordre van de Staten ſelfs ende der ſelver Gecommitteerde Raden, ofte door hare particuliere Gouverneurs ende Capiteyns Generael van haere Provincie, of door ordre van de eene by advys van de andere, ſonder oyt de Generaliteyt of den Capiteyn Generael vande ſelve daer in eenich geſach gegeven te hebben.

Om 't welcke ordentelijck te bewyſen, ende buyten alle contradictie vaſt te ſtellen, willen haer Ed. Gro. Mo. voor eerſt gaerne geconſidereert hebben, dat alle 't geen de reſpective Stadthouders, Gecommitteerde Raden of Gedeputeerde Staten by Commiſſie ofte Inſtructie van wegen de Staten, Landtſchappen, ofte Volmachten der particuliere Provincien is aenbevolen, niet anders kan weſen dan het privaet recht der ſelver reſpective Provincien, welckers Staten ſodanige Inſtructien gheformeert ofte Commiſſien ghegeven hebben. Alſoo over des Generaliteyts ſaecken, ofte andere die niet volkomen ſtaen ter arbitrage van de particulie Provincien, de reſpective Staten ofte Volmachten by Inſtructien, Commiſſien, of anderſints, niet en hebben te diſponeren.

Waer uyt dan nootſaeckelijck volcht, dat by ſoo verre de particuliere Staten van yder Provincie by Inſtructie ofte Commiſſie het *verleggen van Guarniſoenen* binnen hare Provincie hunne Stadthouder, Gouverneurs, ofte Capiteyn Generael, ofte wel hunne Gecommitteerde Raden hebben aenbevolen, oock conſequentelijck het ſelve *verleggen van Guarniſoenen* niet anders en kan weſen dan het *privaet Recht*, der ſelver Provincie.

Dat *autem* het verleggen van Guarniſoenen met het geen daer aen dependeert, by de Staten van yder der Vereenichde Provincien by Inſtructie ofte Commiſſie is aenbevolen hunnen Stadthouder ofte Gecommitteerde Raden, ofte wel d'eene met advys van de andere ſullen haer Ed. Gro. Mog. by ſommiere allegatie van eenige artyckelen ende paſſagien uyt de voorſz Inſtructie ende Commiſſie genomen, kortelijck aenwyſen.

Ende *eerſtelijck*, wat aengaet de Provincie van *Gelderlandt*, is daer van pertinent het *vijfde* artyckel van de Inſtructie voor der Landtſchaps Gedeputeerden alwaer gepremitteert zijnde dat alle Depeſchen ofte Expeditien, ſouden worden uytghegheven op den Naem ende Titule van de Gedeputeerde Staten des Vorſtendoms *Gelre* en Graefſchaps *Zutphen*, geſubjungeert worden deſe navolgende woorden: *Uytgenomen de bevelen aen het Krijchsvolck die gaen ſullen op den naem van Sijn Excellentie als Stadthouder* (Nota) *by advijs ofte ter relatie van de Gedeputeerde voorſz.*

Waer in niet alleenlijck te mercken ſtaet, gheſtatueert te zijn dat de bevelen aen het Krychsvolck, ofte Patenten gedepeſcheert ofte geexpedieert ſullen worden by de Gedeputeerde Staten der opgemelde Provincie, maer dat ſulcx geſchiedende op den naem van *Sijn Excellentie*, de ſelve *Sijn Excellentie* daer mede geconſidereert wordt als Stadthouder van de Provincie, ende niet als Capiteyn Generael van wegen de Generaliteyt.

Ja dat meer is, wort opgemelde Gedeputeerde Staten artyckel *een en dertich, van de voorſz Inſtructie in mandatis* gegeven, *dat de ſelve ſullen hebben af te weeren alle noodige inlegeringen ende doortochten vallende ſonder behoorlijck Patent*, te weten, ſonder ſodanich Patent als waer van in 't voorſz *vijfde* artyckel wordt mentie ghemaeckt, wordende het ſelve noch mede gheconfirmeert by de *Inſtructie daer op 't leſt overleden Prins Wilhelm in den Jare ſeſtienhondert twee en veertich* als Stadthouder van de voorſz Provincie van Gelderlandt is aenghenomen geweeſt, meldende de ſelve Inſtructie altyckel *ſes: Dat Sijn Hoogheyt geen Patenten van doortochten, loop-plaetſen, of inlegeringen in de uytterſte noot* (Nota) *ſal gheven, nochte aennemen eenige Patenten van andere ghegheven, dan met voorgaende deliberatie des Hofs van Gelderlandt, ofte met der Landtſchaps Gedeputeerden toedoen ende toelaten.*

In voegen dat hier by evidentlijck blyct niet alleen dat de Provinciale Regeringe van Gelderlandt competeert het *verleggen* van haer Militie binnen hare Provincie, maer oock dat het ſelfde opgemelde Provinciale Regeringe competeert, *privative*, oock ſoo verre, dat de Lantſchap hare Gedeputeerde heeft geinjungeert niet alleen het ſelve recht te exerceren ende mainteneren, maer oock ſelfs in cas eenich Krychsvolck op andere orderen in de ſelve Provincie inquame ofte marcheerde, het ſelve *de facto* af te weeren ende te beletten.

Ten ſelven eynde zijn mede dienende het *vijfde*, *elfde* ende *ſeventiende* artyckelen van de Inſtructie, waer op

Prins

Prins Maurits onsterffelijcke memorie in den Jare *vijftienhondert negentich*. Item *elfde* ende *seventiende* Articul van de Instructie daer op Prins Hendrick in den Jare *sestienhondert vijf en twintich* als Stadthouders van de voorschreve Provincie zijn aengenomen gheweest, waer inne sonderlinge considerabel zijn soo het *elfde* Articul mede brenght, *dat den Stadthouder geen Guarnisoenen in de Steden sal mogen leggen, dan met voorweten ende consent van de respective Magistraten*, als mede 't voorsz. *seventiende* Articul, inhoudende, *dat als Sijne Excellentie niet binnen 's Landts sal zijn, als dan de Regeringe sal staen aen de Landtschap ofte Gedeputeerde, den welcken het Crijghswolck so volkomentlijck als Sijn Excellentie selfs, gehouden sal zijn t'obedieren.*

Wat belanght de Provincien van *Hollandt* ende *Zeelandt*, boven 't gene dienaengaende uytte voorsz der selver Resolutie van den *sesden* February *vijftienhondert seven en tachtich* wijtloopich is gededuceert, is seer pertinent de passagie van de *Instructien voor de Gecommitteerde Raden van haer Ed. Gro. Mog. in den Jare vijftienhondert negentich gearrestеert*, begrepen in 't *acht en dertichste* Articul van de selve, alwaer alvoorens generaliter gestatueert zijnde dat gemelde Gecommitteerde alle hare Depeschen souden uytgeven op den Tytel van de Gecommitteerde Raden van Hollandt ende West-Vrieslandt naderhandt voor eene exceptie gheshubjungeert worden dese naervolgende woorden, *uytgesondert de Depeschen* ende bevelen aen den Volcke van Oorloge die sy uytgeven sullen op den naem van *Sijn Excellentie* by advijs van de Gecommitteerde Raden van de Staten voornoemt.

Gelijck mede in de nader Instructie van de opgemelde Gecommitteerde Raden van den Jare *sestienhondert drie entwintich* Articul *vijf en dertich* 't selve noch naerder ock met uytsluytinge van de Gouverneur van de Provincie is gestatueert, dat namentlijck, de Depesches ende bevelen aen den Volcke van Oorloge sullen worden uytgegeven op den name van de Heeren Staten ter relatie van de Gecommitteerde Raden.

Ende ock de respective Stadthouders van Hollandt ende Zeelandt by de Staten van de selve Provincien in hunne Instructie Articul *ses* is aenbevolen mette Gedeputeerde Raden te voorsien op de nootlijcke Guarnisoenen, verseeckertheyt en beschermінge van de voorsz Landen, Steden, Sterckten, Havenen, Wateren ende Stroomen van dien.

Alle 't welcke noch meerder wort bevesticht by den innehouden van 't *vijfde*, *een en dertichste* ende *vijf en dertichste*, mitsgaders by 't *vijfde*, *acht en twintichste* ende *twee en dertichste* Articulen van de voorsz Instructie ende naerder Instructie van de Gecommitteerde Raden respective.

Ende zijn ock in conformité van de voorsz ordre in de ghemelde Instructie beraemt de Patenten binnen de Provincie van Hollandt in voorleden tijden ghegeven ende gedepescheert geweest by welgemelde Gecommitteerde Raden bevestight met der selver Zegele ende Signature van de Secretaris op den name van Stadthouders ofte Gouverneurs, ende innehouden de woorden, *by advijse van de Gecommitteerde Raden*, gelijck daer van tot een exempel alhier sal worden gestelt Copye van een Patent by de ghemelde Gecommitteerde Raden op den *seventienſten* Aprilis *vijftienhondert vijf en negentich* uytgegeven ende gedepescheert, luydende van woorde te woorde als volght:

Mourits gebooren Prince van Oraigne Grave van Nassau &c. Marquis van der Veere, Vlissingen, &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael over Gelderlant, Hollant, Zeelant, West-Vrieslandt, Zutphen, Uytrecht, Over-Yssel, &c. Admirael ende Generael, by advijse van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, last ende ordonneert mits desen den Capiteyn Strackman hem met syne Compagnie te begeven binnen den Stede van der Goude, ende aldaer voor seeckeren korten tijdt te verblyven tot nader bevel van Sijne voorsz Excellentie. Gedaen in aen Hage onder 't Zegel van de voornoemde Gecommitteerde Raden hier op gedruckt den seventienden Aprilis vijftienhondert vijf en negentich. Onder stont, by Sijne Excellentie. Ter Ordonnantie van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende was onderteeckent

C. DE RECHTERE.

Ende ofte wel eenige Jaren herwaerts de laetste Stadthouders eenige Patenten *sonder kennisse* van de Gecommitteerde Raden, *by haer selven* mogen gegeven hebben, so staet echter daer inne sonderlinge te considereren dat sulcx by henluyden als Stadthouders ende Gouverneurs particuliers van de opgemelde Provincie, ende dienvolgende uyt de name van de selve Provincie in 't particulier ende niet uyt den name van de Generaliteyt geschiet zijnde, consequentlijck het recht van de Provincie daer door in 't alderminste niet is verkort geworden.

Belangende de Stadt, Steden, ende Landen van *Uytrecht*, syn tot bewijs van 't gunt voorsz is pertinente passagien in de Instructie voor hunne Stadthouders ofte Gouverneurs gearresteert, ende namentlijck passagie van het *elfde* Artijckel van dien mede brengende dat so van noode bevonden wort eenich Guarnisoen in de voorsz Stadt ofte Steden te leggen, 't selve niet en sal mogen gedaen worden *dan met Patente van den Gouverneur ende consent van de Staten ofte hunne Gedeputeerde*, onder seeckere distinctie of den selven Gouverneur in de Provincie present is ofte niet, breeder aldaer gementioneert.

Gelijck mede 't selve noch nader in 't 13 ende 14 Articul van de voorsz Instructie wort geelucideert.

De Staten van de Provincie van Vriesland spreecken klaer in de *Instructie* voor haere Gedeputeerde Staten gheformeert, ende insonderheyt in 't *drie en dertichste* Articul van de selve met dese woorden. *Also de Volmachten hun verseeckert houden dat de Guarnisoenen doorgaens door bevel van syne Genade alleene ende noyt met advijs der Heeren Gedeputeerde verleyt ende verandert worden, ende die Volmachten verstaen de selve verlegginge van Guarnisoenen te wesen een principael Poinct van de Regeringe deser Landtschappen, &c.* (nota, dat alhier gheseyt wort, het verleggen van de Guarnisoenen te wesen een *principael Poinct* van de particuliere Regeringe van Vrieslandt) *so ordonneren sy Volmachten hunne Gedeputeerde voortaen niet meer toe te laten dat eenige verlegginge van Guarnisoenen gheschiede dan met expresse bewillinge ende advijs van de Gedeputeerde, &c.*

Zijnde daer toe mede seer pertinent 't gene in 't eynde van 't *een en dertichste* Articul van de voorsz Instructie wort geseyt, namentlijck dat *de Hopluyden ende Bevelhebberen met hunne onderhebbende Compagnien, gehouden sullen zijn hun te laten gebruycken tot dienste ende beschermінge der Landen, op alle orden ende plaetsen, alwaer hun sulcx by den Gouverneur ende Gedeputeerde Staten geordonneert sal worden.*

Met meer andere plaetsen ten desen applicabel in de voorsz Instructie begrepen, welcke nochtans haer Ed. Gro. Mog. onnoodich achten *articulatim* alhier te ververhalen.

Gelijck tot meerder vasticheyt van die in 't *achtste* Articul van de Instructie daer op Sijn Genade Graef Hendrick van Nassau hooger memorie in den Jare *sestienhondert twee en dertich*, ende naderhandt *Sijn Excellentie* Graef Wilhelm het Gouvernement der voorsz Provincie aengenomen hebben, is gestatueert, *dat de Stadthouder sich sal hebben te richten naer de voorsz Instructie van de Gedeputeerde Staten, voor soo veel de selve syn Persoon raeckende, voornamentlijck in 't leggen van de Guarnisoenen precise moeten onderhouden het voorsz drie en dertichste van de Instructie voor de Gedeputeerden, welverstaende dat in absentie van den Heere Stadthouder de Regeringe van de voorsz Landtschap sal staen by gemelde Gedeputeerden alleen.*

Belangende de Provincie van *Over-Yssel*, is mede evident, dat de respective Stadthouders der selver Provincie by de Staten van dien is ghedefereert gheweest de macht omme de Militie binnen hare Provincien Guarnisoenen houdende, met voorgaende deliberatie van de *Staten ofte Gedeputeerde* te mogen verplaetsen ende daer toe behoorlijcke Patenten geven, *zijnde tot verhoedinge van misbruyck*

bruyck der ſelver macht ghemelde Stadthouders by het elfde Articul van hunne Inſtructie belaſt geen Guarniſoenen in eenige van de Steden te brengen buyten voorweten ende goede wille der ſelver Stadts-Raedt ende geſwooren Gemeente.

Gelijck mede de ſelve Stadthouder *in de voorſz. Inſtructie Articul ſeven, wort belaſt geen Patenten van doortochten, loop-plaetſen, ofte inlegeringen in uytterſten noot te geven nochte oock aen te nemen eenige Patenten van andere gegeven dan met voorgaende deliberatien van de Staten ofte hunne Gedeputeerden daer toe geauthoriſeert zijnde.*

't Welck mede by menichvuldige andere paſſagien ſo van de ſelve Inſtructie, als andere Staetsgewyſe ghearreſteerde Acten is blijckende, alle welcke alhier te citeren haer Ed. Gro. Mog. onnodich geoordeelt hebben.

Sullende alleen tot Concluſie aengaende de Provincie van Stadt ende Lande hier by voegen de inhouden van 't *twaelfde Articul van de Inſtructie voor de Stadthouder en Capiteyn Generael* der ſelver Provincie, by de Staten van dien gearreſteert, medebrengende *dat de ſelve Stadthouder mette Gedeputeerde Staten van die Provincie, de Guarniſoenen ſulcx ſal veranderen, als tot beſcherminge van de ſelve Provincie ende de gemeyne ſaecke ſal bevonden worden te behooren, des dat de Gedeputeerde voornoemt in abſentie van den Heere Stadthouder de Guarniſoenen binnen de Provincie ende de Frontieren van dien ſullen mogen verleggen, &c.* Niet konnende oordeelen yets verders tot Juſtificatie van 't gunt voorſz is, te weten, dat yder van de Geunieerde Provincien in 't particulier altijts het verplaetſen van de Militie binnen haer reſſort ofte door haer Gedeputeerde Staten ofte door hare Stadthouders met advijs van de ſelve, ſonder bekroon van de Generaliteyt tot deſen huydigen dage toe gheeffectueert hebben, ghedeſidereert te konnen worden.

Ende alſoo 't voorſz *verleggen* van de Guarniſoenen binnen de reſpective Provincien, is een *principael*, jae het *principaelſte Poinct van de Hoogheyt ende Gerechticheyt* van yder Provincie (gelijck oock de Heeren Staten van Vrieſlandt in ſoodanige termen zijn ſpreeckende in het vooren geallegeerde *drie en dertichſte* Articul van de Inſtructie voor hunne Gedeputeerde Staten geformeert.)

Ende dat yder Lit mitsgaders yder particulier van deſe Vergaderinge, by ſolemnelen Eede verplicht is de *Hoogheyt* ende *Gerechticheyt* van eenen ygelijcken deſer Vereenichde Provincien, ende van ſyn eygene reſpective, voor te ſtaen, beſchutten, ende te beſchermen.

So willen haer Ed. Gro. Mog. vaſtelijck vertrouwen, dat U Ho. Mog. overwegende de redenen hier vooren gededuceert, oock niet alleenlijck elck in den ſynen deſe Gerechticheyt *van de Militie binnen hare Provincie te mogen verplaetſen*, ſullen handthouden, maer oock des noot, de andere Provincien van ghelijcken in 't ſelve Recht ſouden helpen handthouden ende mainteneren.

Alle welcke in dier voegen gepremitteert zijnde, ſo reſulteert daer uyt de Juſtificatie van 't gene hier vooren *Articulo Tertio* is gepoſeert: want vaſt gheſtelt zijnde dat den Raedt van State incumbeert de voorſorge van de gemeene defenſie ende *Unie*, mitsgaders het beleyt ende directie over de Krijghs-ſaecken deſer Landen in 't gheheyn, ſoo is buyten contradictie, dat ghemelde Raedt tot dien eynde oock moet ſorge dragen dat in alle plaetſen die perijckel ſouden konnen loopen, omme van eenige Uytheemſche macht overvallen te worden, tot afweeringe van dien ſuffiſant ghetal van Krijghsvolck gheſchickt worden, ende hier vooren beweſen zijnde, dat het opperſte gheſach ende Commandement voor de Militie binnen yder Provincie competeert de particuliere Staten van de ſelve, ofte de genen die by de Staten daer toe zijn gheauthoriſeert privative, ſo is niet overich als dat den Raedt hebbende van dooden eenich Volck te lichten uyt een *ſtemmende Provincie*, ende niet hebbende met eene de macht om 't ſelve Volck te doen marcheren binnen het Territoire van de ſelve, ſich addreſſere by forme van verſoeck aen de Provinciale Regeringe aldaer, ten eynde de ſelve het verſochte Volck van Oorloge believen te laten volgen, dat voorts haer Ed. Gro. Mog. van opinie zijn dat de opgemelde Provinciale Regeringe daer toe ſoude moeten voegen haer eygen Patent, meynen de ſelve daer toe peremptoir te zijn de redenen vooren verhaelt, ende namentlijck, *om dat binnen het Souverain van yder Provincie geen Volck van Oorloge vermach te marcheren, dan door ordre ofte Patent van de Staten der ſelver, ofte den gene die de ſelve Staten daer toe ſouden hebben gequalificeert*, ende dat oock daer nevens ſoude moeten gaen het Patent van den Raedt, uyt oorſaecke dat het Volck van Oorloge de Grenſen van de Provincie gepaſſeert zijnde ende ſulcx buyten hare Juriſdictie weſende, de kracht van het voorſz. Provinciael Patent ſoude komen te evaneſceren, ende ſulcx komende op des Generaliteyts Bodem het ſelve Patent van den Raedt dienen mochte.

Ende al hoe wel achtervolgens 't voorſz. notoir Recht, de Staten van de Provincie daer uyt het Volck van Oorloge verſocht wort gelicht te mogen worden, *Stricto Jure* niet gehouden ſouden zijn 't ſelve Volck te laten volgen, ſoo hebben echter haer Ed. Gro. Mog. eenſdeels omme de ſolemnele beloften, by het Tractaet van de *Unie* ghedaen, van den anderee met lijf, goedt ende bloedt, tegens alle gewelden te ſullen helpen beſchermen, ende anderdeels omme alle gevoeghlijckheyts wille goet gevonden hier in te gaen met ſodanige temperament als in 't voorſz. *derde* Articul hier vooren is gedaen.

Staende op 't ſelve derde Point ſingulierlijck te letten, dat alle 't gunt daer inne wort gheleydt ende ſonderlinge het *overſenden van Patenten* met open namen, exactelijck is over een komende met de maniere van doen gheobſerveert ende gepractiſeert in die Provincien de welcke hare particuliere Gouverneurs, niet weſende Capiteyns Generaels van de Legers, gehadt hebben, ende in ſpecie in de Provincie van Vrieſlandt uyt de welcke den Raedt van Staten oft de Capiteyn Generaels voornoemt eenich Krijghsvolck willende lichten altijdt ghewoon ſyn gheweeſt tot dien eynde verſoeck te doen aen de Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers van de ſelve Provincie, toeſendende Patenten met open namen, welcke Stadthouders ofte Gouverneurs particuliers, de ſelve Patenten by advyſe van de Staten ofte hare Gedeputeerden gevult ende daer toe haer Provinciael Patent ghevoeght hebben.

Wederom wat aengaet de Juſtificatie van het vierde Point hier vooren geſtelt, dat namentlijck geen Krijghsvolck in eene Provincie mach inkomen ofte doortrecken, ſonder expres conſent ende Patent van de Provinciale Regeringe van dien, behalven dat het ſelve ghenoechſaem volght uyt de Fondamenten hier geleydt, ſoo is oock noch boven dien ſulcx by yder der Vereenichde Provincien in de ſyne Staetsgewyſe vaſt geſtelt.

Gaende de Staten van *Gelderlandt* ſoo verre dat de ſelve hunne Gedeputeerden by hare Inſtructie Articul *een en dertich* hier vooren geallegeert, belaſten *de facto ofte te weeren alle onnoodige Inlegeringen ende Doortochten vallende ſonder behoorlyck Patent*, te weten, *ſonder Patent gegeven by de ghemelde Gedeputeerden op de name van den Stadthouder ende by advijs ofte ter relatie van de Gedeputeerden voornoemt*, gelijck de depeſches van Patenten in't *vyfde* Articul van de ſelve Inſtructie in dier voegen waren gereguleert.

Van wegen de Staten van *Hollandt* ende *Zeelandt*, is dien aengaende formele verklaringe in de voorgementioneerde Reſolutie van den *ſeſden* February *vyfthienhondert ſeven en tachtich* in verbis, *ende dat in de platte Landen van Hollandt, Zeelandt ende Vrieſlandt geen Volck van Oorlock te Voet, ofte te Paert, eenige Inlegeringe ofte doortochten ſal mogen doen, ſonder Patenten van Syn Excellentie gegeven by advijs van de voorſz Staten ofte hare Gecommitteerden*. Nota, *ten platten Lande*, ergo veel minder in beſlooten Steden, Sterckten ofte Forten.

Gelijck mde by de Provincien van *Uytreckt, Vrieſlant, Over-Yſſel*, mitsgaders *Stadt ende Landen*, ſulcx ſoo by de Inſtructien aen hunne Gedeputeerde Staten ende Stadthouders gegeven, als mede by verſcheyden andere Reſolutien Staetsgewyſe in den haren genomen, is vaſt geſtelt, ſonder dat haer Ed. Gro. Mog. als vertrouwende het vooren gededuceerde ghenoech te zijn, noodich achten de paſſagien van dien, dienende tot probatie van 't gunt voorſz is, alhier particulierlijck in te voegen of aen

te

te wyſen, ende is ten deſen applicabel 't geen in den beginne van 't *ſevende* artijckel der Unie is geſtatueert, *dat, namentlijck de Frontier-Steden ende oock anderen, als den noodt vereyſſchen, t'allen tijden gehouden ſullen weſen te ontfangen al ſulcke Guarniſoenen als de Geunieerde Provincien goet vinden, ende henlieden by advijs van den Gouverneur van de Provincien daer 't Garniſoen geleyt ſal worden* (Nota, *en paſſant*, dat over ſulcx gepreſupponeert wordt het Guarniſoen van de buyten Provincien te komen) *ordonneren ſullen.*

Daer in nochtans ſpecialijck ſtaet te letten op de woorden, *als de noodt vereyſſchen ſal*, want anderſints geen expreſſante ende dringende noot weſende ſulcx niet ſimpelijck by advys van den Gouverneur alleen, maer oock met expres Patent van de Provinciale Regeringe, als hier vooren wytloopich is beweſen, ſoude moeten geſchieden, waer van de hoochdringenden noot, vereyſſchende, celeriteyt, ſchynt te diſpenſeren.

Hebbende mede 't voorſz artyckel van de *Unie* ſyn nader en klaerder interpretatie ontfangen door de practijck by alle de Geunieerde Provincien geobſerveert en nader geelucideert, in de reſpective voor verhaelde Inſtructien, Staetsgewijſe by de ſelve neder geſtelt ende gearreſteert.

Ende om vervolgens te juſtificeren het voorſz. *vijfde* ende *ſeſde* poinct, noopende de aſſignatie van Frontierplaetſen ende het *verleggen van de Militie* in de ſelve, ſoo iſt ſulcx, dat alhoewel de Militie volgens 't *achtiende* artyckel van de Inſtructie van den Raedt van State, het formulier van Eedt by het volck van Oorloge te doen, mitsgaders volgens de voorſz. Reſolutie van Hollant ende Zeelant van dato den *ſesden* Februarii 1587. ſchuldich is, onder anderen *mede de Staten van de Provincie, tot wiens laſte oft repartie de ſelve betaelt wordt, gehou ende getrou te weſen, den ſelven getrouwelijck te dienen ende te obedieren*, ende dat dienvolgende met recht geſuſtineert ſoude konnen worden het volck van Oorloge niet te konnen verleyt worden ſonder Patent ofte Attache van haer Betaels-Heeren, dat echter haer Ed. Gro. Mog. om alle gevoechligheyts wille goet ghevonden hebben op haer uyttерſte recht niet te blyven ſtaen, maer alleenlijck te tenderen, ten eynde ſeeckere plaetſen onder het reſſort van de Generaliteyt behoorende, by goet vinden van de Leden der *Unie* van de reſpective Provincien tot Frontieren ſouden worden *geaſſigneert*, ende dat achtervolgens de notoyre practijcken by verſcheyde Provincien gheobſerveert, het Krijchsvolck, ſoo veel doenlijck, mochte worden geleyt in Guarniſoen binnen de Provincien en de Frontieren derſelver geaſſigneert, op welckers Provincie repartitie, en tot wiens betalinge het ſelve Krijchsvolck is ſtaende.

Accorderende met de ſelve ſuſtenue van haer Ed. Gro. Mog. pertinentlijck het *elfde* artyckel van de Inſtructie *voor de Stadthouder van Groeningen ende Ommelanden*, mede brengende, *dat de Stadthouder van de ſelve Provincie, met alle gevoegelijcke middelen ſal bearbeyden ſoo doenlijck, dat alle het Krijchsvolck op hare Repartitie ende tot betalinge ſtaende, mach geleyt worden in Guarniſoen binnen de voorſz Stadt ende Schanſſen dier Provincie, ofte tot der ſelver beſcherminge behoorende.*

Ende oock by verſcheyden Acten ende Munimenten, blyckende de andere Provincien, ende inſonderheyt de Provincie van *Zeelandt* ende *Vrieſlandt* mede hare buyten Frontieren ende buyten Schanſſen gheaſſigneert te weſen daer in de ſelve Provincien recht ende geſach over het volck van Oorloge gecompeteert heeft, ende *notantur by het vier en dertichſten artijckel van de Inſtructie voor de Gedeputeerde van Vrieſlandt*, ſeggende, *dat ſijn Genade ende gemelde Gedeputeerden aengaende de Politie, beſettinge ende bewaringe van de Schanſſen in de Ommelanden, Bellingerwolderlant, ende andere ſo wel buyten als binnenlantſche Schanſſen, met het geen daer af dependeert, hun ſullen reguleren na de Reſolutien by de Volmachten den twaelfden November 1593. deſen aengaende genomen, als mede by het vierde artyckel van de Inſtructie voor den Stadthouder van Vrieſlandt*, mede brengende, *dat gemelde Stadthouder met de Gedeputeerden goede toeſicht houden ende dragende ſal op de buytenlantſche Fortreſſen ende Stercten ſtaende tot haer geſach ende voorſorge.* Ende noch pertinenter by het *vijfſtiende* artyckel van de Inſtructie voor de Stadthouder van Stadt ende Lande, innehoudende *dat de ſelve Stadthouder mede gehouden ſal weſen ſyn uyttерſte devoyr te doen, dat de ſelve Provincie in 't gheſach ende recht hun competerende in de Schanſſen Bellingerwolde, Bourtange ende Couvorde, ofte andere die namaels in de ſelve Provincie ofte tot der ſelver beſcherminge ſouden mogen geleyt worden, gedeffendeert ende gemainteneert worden.*

Ende alhoewel wederom evident is, dat de Staten van de reſpective Provincien, hunne Gedeputeerde of Stadthouders hebben het recht van de Guarniſoenen leggende in *haere buyten-Frontieren abſolutelijck te mogen verplaetſen*, ghelijck daer van de pertinente deciſie is in het *twaelfde artijckel van de voorſz Inſtructie voor de Stadthouder van Stadt ende Landen in verbis, des ſullen de Gedeputeerde voornoemt in abſentie van de Heer Stadthouder, de Guarniſoenen binnen deſe Provincie ende de Frontieren van dien* (Nota) *mogen verleggen, &c.* Jae oock ſoo verre, dat de reſpective Provincien in de voorſz hunne buyten-Frontieren ghewoon zijn over de Militie aldaer Guarniſoenen houdende de *gewoonlijcke Krijchs-diſcipline te exerceren, blijckende by het een en dertichſte artijckel van de Inſtructie voor de Gedeputeerde van Vrieſlandt*, meldende, *dat de opgemelde Gedeputeerde goede diſcipline met den Gouverneur, of in des ſelfs afweſen alleenich, in alle Schanſſen, ſo wel buyten de ſelve Lantſchap als daer binnen gelegen.*

Gelijck alle 't ſelve mede wort beveſticht by 't *drie en dertichſte* artyckel van de ſelve Inſtructie, ende meer andere Acten, Munimenten ende Reſolutien, om kortsheyts willen alhier gepreterieert wordende.

Soo hebben echter haer Ed. Gro. Mog. dienſtich gheoordeelt daer in gegaen te worden met al ſulcke moderatien als hier vooren in 't *vijfde* ende *ſeſde* artyckel is geſtelt, eenſdeels om meer gevoechlijckheyt ende gemacks de ſaecke by te brengen, ende anderdeels oock ten reſpecte by haer Ed. Gro. Mo. geoordeelt wort ſulcx tot meerder dienſt van den Lande ſullen ſtrecken.

Waer mede haer Ed. Gro. Mog. vertrouwende de maniere ende het recht van 't verplaetſen van de Militie hier vooren geſtelt, ten overvloet gejuſtificeert te zijn, ſullen toe treden tot verificatie van 't *ſevende* poinct, te weten, dat het vergeven van alle Militaire Ampten, indiſtinctelijck is ſtaende ter diſpoſitie van de Staten dier Provincie, tot welckers repartie de ſelve ſy behoorende, ende het confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten, ende Plaetſen ter diſpoſitie van de Provinciale Regeringe binnen welckers Territorie de ſelve ſyn gelegen.

Ende of wel 't ſelve nootſaeckelijck volcht uyt de maximen hier vooren vaſt gheſtelt, want waer zijnde, dat altijdts by de particuliere Provincie is ghebleven het Opperſte geſach over hare Militie, ende de *Souveraine Juriſdictie* binnen derſelver Territorie, volcht oock van ſelfs daer uyt het recht van 't vergeven der Militaire Chargen ende Commandementen in ſulcker voegen als hier vooren wort gepoſeert, ſoo ſullen evenwel haer Ed. Gro. Mog. ten overvloet hier by voegen, dat oock yder der Vereenichde Provincien het ſelve in dier voegen, verſtaen ende Staetsgewyſe vaſt geſtelt heeft.

De Provincie van *Gelderlandt* in de Inſtructie voor haer Stadthouders artyckel *vier*.

Hollandt ende Zeelandt in de voor ghementioneerde Reſolutie van den *ſeſtiende* Februarii 1587. ende alſoo de woorden van de ſelve Reſolutien ſonderlijck conſiderabel zijn, worden de ſelve hier geſubjungeert, *dat alle Overſten, Colonellen, Superintendenten, ende Capiteynen die in de Steden van Hollandt ende Zeelandt, ende Vrieſlandt in Guarniſoen ofte beſettinge alrede gheleyt zijn, ende vorder geleyt ſullen worden, van Sijn Excellentie* (namentlijck in qualiteyt als Stadthouder ofte Gouverneur van de ſelve Provincien) *Commiſſie ontfangen ende de Staten van Hollandt ende Zeelandt, mitsgaders Sijn Excell. eet van getrouwigheyt ende gehoorſaemheyt doen ſullen ende alle onwillige in 't ſelve te doen, gecaſſeert.*

De Provincie van *Uytrecht* in't *dertiende* artyckel voor hunne Stadthouders.

Vrieſlandt inghelijcx in de Instructie voor hare Stadt-

houders artyckel *vijf*, *ſes* ende *ſeven*, mitsgaders in de Inſtructie voor hunne Gedeputeerde Staten artijckel 31. 35. en 37. En alſoo de woorden van 't voorſz *vijfde* artijckel van de Inſtructie voor de Stadthouders ſeer pertinent en norabel zijn, worden de ſelve hier mede bygevoecht, zijnde deſe navolgende: *Alle Militaire Ampten ſtaende op onſe Repartitie ende betalinghe ſullen indiſtinctelijck by den Stadthouder ende onſe Gedeputeerden beſtelt worden, naer meeſte ſtemmen, ende by abſentie van de Stadthouder, by onſe Gedeputeerden alleen.*

By *Over-Iſſel* mede in de Inſtructie voor hunne Stadthouders artyckel *vijftien.*

By *Stadt ende Landen* in gelijcke hare Inſtructie artyckel *dertien* ende *ſeſtien.*

Ende of wel de Electie van eenige Officieren der Uytheemſche Militie abſolutelijck ende ſonder eenige voorgaende nominatie is ghedaen gheweeſt by den overleden Prins van Orangie, ende des ſelfs Predeceſſeur ofte Predeceſſeurs, ſoo is echter buyten contradictie het ſelve geſchiedt te zijn, niet uyt kracht van eenich *recht*, de ſelve Princen in qualiteyt als Capiteyns Generael over 't volck van Oorloge van wegen de Generaliteyt ghecompeteert hebbende, maer alleenlijck als henlieden defereert zijnde by de Staten van de particuliere Provincien, waer van de ſelve te gelijck Stadthouders ſyn geweeſt, gelijck oock hoochghemelde Princen over ſulcx ſodanighe electie der Officieren van vreemde Natien, ſtaende op de Repartitie van de Provincien ſeparate Stadthouders hebbende, noyt hebben geexerceert.

Den inhoude van 't voorſz *achſte* artyckel ofte het *achſte* poinct hier vooren geproponeert, wort pertinentelijck beveſticht door het *ſevende* artyckel van de *Unie*, *achtiende artijckel van de Inſtructie* voor den Raedt van State, de meer gementioneerde Reſolutie van Hollant ende Zeelandt van den *ſesden* February 1587. het formulier van Eedt by de Staten van Hollandt ende Zeelandt op den *twintichſten* der ſelver Maent Februarii daer aenvolgende, gearreſteert, (daer in de ſwerende Militie onder anderen ſolemnele beloften doet *den Staten voorſz ofte haere Gecommitteerde, gehoorſaem te weſen in 't geen ſylieden de ſelve tot vorderinge van den dienſt ende defentie van de voorſz Landen bevelen ſullen*) met de practijcke daer op gevolcht.

Tot elucidatie van het *negende* poinct hier vooren geſtelt, namentlijck, *dat haer Ed. Gro. Mog. van opinie tegenwoordich niet noodich, ende omgeraden te zijn tot verkieſinge van een Capiteyn Generael te procederen*, willen de ſelve U Ho. Mog. ſerieuſelijck verſocht, ende ernſtich gebeden hebben, met goede aendacht te willen conſidereren, de diſtinctie ofte het onderſcheyt dat daer is tuſſchen het Officie van *Gouverneur Generael* ter eenre, en tuſſchen de charge van *Capiteyn Generael* ter andere zijde, weſende ſoo het een als het ander tweevoudich, als namentlijck, ofte uyt den Hoofde van de Generaliteyt ofte uyt den Hoofde van de particuliere Provincien, elcx in den ſynen, in voorleden tijden bekleet geweeſt zijnde, ende in 't regart van de particuliere Provincien, binnen *Vrieſlandt ende Groeningen* als noch bekleedt wordende.

Ende *eerſtelyck*: Wat belanght het Officie van *Gouverneur Generael*, zijnde bekleedt gheweeſt uyt den Hoofde van de Generaliteyt, heeft des ſelfs authoriteyt gheſtrect over alle de Geunieerde Provincien, als hun by Commiſſie gedifferreert geweeſt zijnde de macht, *omme volkomentlijck ende abſolutelijck* (dit ſyn de eygen woorden van de Acte van authoriſatie by de Staten Generael op den *tienden* Januarii *vijftienhondert ſes en tachtich* aen den Grave van *Lyceſter* gegeven) *te gebieden in 't feyt ende ſtuck van den Oorloge, ende des daer af dependeert te Water ende te Lande over alle de voorſz Provincien, Steden ende Leden van dien, &c.*

Dat ter contrarie de Charge van *Capiteyn Generael*, mede bekleet geweeſt zijnde uyt den Hoofde van de Generaliteyt, ſich niet verder uytgheſtrect heeft als *over het volck van Oorloge ſoo te paert als te voet in dienſt van de Provincien weſende*, blyckende by de Commiſſien aen de reſpective Princen van Orangie in dier qualiteyt by de Staten Generael gegeven.

In voegen dat tuſſchen beyde deſe voorſz Officien of Charges aen te mercken, ſtaen de naevolgende notabele differenten.

Eerſtelijck: Dat de macht ende authoriteyt van den *Gouverneur Generael* gheſtrect ende ſich uytgebreyt heeft over de Geunieerde Provincien ſelfs, mitsgaders Steden ende Leden van dien, ende de macht ofte authoriteyt van den *Capiteyn Generael*, alleenlijck over het volck van Oorloge ofte de Legers ſelver.

Ten *tweeden*: Dat de *Gouverneur Generael* van de Vereenichde Provincien heeft ghehadt het volkomen ende abſoluyt ghebiedt over de Gouverneurs particulieren der ſelver, daer ter contrarie den *Capiteyn Generael* over de *Gouverneurs* particuliers van de Provincien binnen der ſelver reſpective reſorten, geen Commandement ter Werelt gehadt en heeft, maer hebben de ſelve Gouverneurs particuliers, onaenghezien de *Capiteyn Generael* van wegen de Generaliteyt, over het volck van Oorloghe gheſtelt, met eenen gheweeſt Capiteyns Generael over de Militie binnen haer reſpective Provincien leggende, gelijck het ſelve hier vooren uyt haere reſpective Inſtructien, ende de practijcken dier Provincien, welckers particuliere Gouverneurs niet en ſyn gheweeſt de ſelve Perſonen die van wegen de Generaliteyt tot Capiteyn Generael over het volck van Oorloge waren geſtelt, is aengeweſen.

Ten *derden*: Dat het Gouvernement Generael van de Generaliteyt in effect heeft gheincludeert het Admiraelſchap van de Vereenichde Provincien, zijnde de ſelve Gouverneurs Generael by hare Commiſſien oock gegheven de macht omme volkomentlijck ende abſolutelijck over de Admiralen ende Vys-Admiralen te ghebieden, daer in tegendeel van dien, het Capiteynſchap Generael, ende het Admiraelſchap van de Generaliteyt, ſyn twee gelijcke Charges, d'een niet boven de ander weſende, maer van egale authoriteyt over 't volck van Oorloge te Lande ende te Water, reſpective, waeromme dat oock de Commiſſie van de Capiteyns Generaels niet en zijn mede-brengende (het geen die Commiſſien van de Gouverneurs voorſz, in der ſelver regardt expreſſelijcken ſyn inhoudende) dat de ſelve Capiteyns Generael over die Admiraels ſullen ghebieden, edoch is doorgaens op de *Capiteyns Generael* het Admiraelſchap Generael als een aparte Charge, ofte by een ende de ſelve, ofte oock wel by ſeparate Commiſſie, mede gedefereert geworden.

Uyt alle 't welcke abondantelijck blijckende, de pertinente diſtinctie die daer is, tuſſchen het Gouvernement ende het Capiteynſchap Generael, beyde uyt den Hoofde van de Generaliteyt, in deſen Lande bedient geweeſt zijnde; ſoo willen haer Ed. Gro. Mog. oock kortelijck aengheweſen hebben de ſeparate Officien van den Capiteyn Generael over het volck van Oorloghe, van wegen de Generaliteyt, ende van de Capiteyns over de Militie van wegen de particuliere Provincien gheſtelt, onnoodich achtende verder te ſpreecken van het voorſz Gouvernement Generael der Vereenichde Provincien, alſoo het ſelve, als by tijden van den Grave van *Lyceſter* ghemortificeert, tegenwoordich niet komt in eenige conſideratie, ſonder oock alhier aen te wyſen de diſtinctie, die daer ſoude mogen weſen tuſſchen het Gouvernement ende Capiteynſchap Generael der particuliere Provincien, alſoo de ſelve Chargen altijdt in een ende de ſelve Perſonen ſyn gecombineert geweeſt.

Ende alſoo hier vooren ten vollen is gheaſtrueert dat het opperſte geſach over de Militie binnen de reſpective Provincien altijdt heeft ghecompeteert, ende oock noch tegenwoordich competeert die Provinciale Regeringhe dien ofte in manieren voorſz de Capiteyns Generael van de particuliere Provincien by de ſelve Provinciale Regeringe gheſtelt, ſoo volcht, dat het gheſach ende de authoriteyt van de Capiteyns Generaels der Geunieerde Provincien, gheſtelt by de Staten Generael, in qualiteyt als ſodanige, niet verder en heeft gheſtreckt, ofte oock niet verder en heeft konnen ſtrecken als over het volck van Oorloghe, ofte de Legers, buyten de ſtemmende Provincien ende te Velde zijnde, ghelijck ſulcks der ſelver

ſerver Commiſſie oock uytdruckelijck ſyn mede brengende, in voegen, dat het onderſcheyt der Charges van de Capiteyns Generaels der Generaliteyt, ende de Capiteyns Generaels van de particuliere Provincien, daer in beſtaen heeft dat de eerſte als oprechte Hoofden of Velt-Oversten over de Legers ofte de Militie buyten de Provincie ende te Velde zijnde, hebben ghecommandeert, ende de andere gehadt hebben het Opperſte geſach over de Militie, ende het beleyt der Oorloge binnen de reſpective ſtemmende Provincien, by advys van de Staten, ofte hare Gecommitteerde Raden voor ſoo veel aengaet de verſeeckertheyt van yder der ſelver Provincie in 't particulier.

De Staten Generael der Vereenichde Provincien, hebbende gheſpeurt in wat voegen den *Grave van Lyceſter* hadde geexcedeert ende misbruyct de macht van 't Gouvernement Generael, hem by de ſelve Vereenichde Provincien gedefereert, ſyn te rade gheworden, om ſodanige inconvenienten in 't toekomende te verhoeden, de ſelve Charge te *mortificeren, gelijck de ſelve abſolutelijck tot deſen huydigen dach toe ghemortificeert gebleven is* (ſulcx dat daer over, als vooren geſeyt is, tegenwoordich geen deliberatien behooren te vallen) dan echter de Provincien zijnde in ſeer ſwaere Oorloch tegens den Koninck van Spaengien, en dienvolgens een Velt-Overſte of Opperhooft van de Unie van nooden hebbende, ſyn te rade geworden tot Capiteyn Generael over 't volck van Oorloge te Lande, als mede tot Admirael Generael over 't volck van Oorloge te water te verkieſen *Syn Excell. Prins Mauritz* onſterffelijcke Memorie, en na overlyden van de ſelve de voorſz Oorloge noch durende, wederom de vacante plaetſe, door Employ van hare Hoogheden *Hendrick* ende *Willem*, beyde Princen van Orangie ſucceſſivelijck te ſuppleren, dan den Oorloge door Godes genadigen zegen tegenwoordich geeyndicht en in een glorieuſe Vrede verandert zijnde, ſo ſyn haer Ed. Gro. Mog. van meninghe dat daer door de ſelve bewegende oorſaecke zijnde komen te ceſſeren, ende als noch ceſſerende, dienvolgende niet noodich, ende om verſcheyden pregnante redenen ſoo by monde als in de voorſz ſchriftelijcke Propoſitie van wegen haer Ed. Gro. Mog. gededuceert, *niet dienſtich* ende *ongeraden* is, wederom tot electie van een Capiteyn Generael te procederen.

Temeer, alſoo haer Ed. Gro. Mog. noch boven dien niet anders konnen oordelen, dan dat de directie van de Militie tegenwoordich in deſe Landen onaenghеſien het overlyden van de Capiteyn Generael noch ſodanich beſtelt ſy, dat ſelfs by overkomſte van Oorloch (daer vooren Godt Almachtich deſe Landen door ſyn genade wil beſchermen) geen noodtſaeckelijckheyt ſoude weſen, om tot verkieſinghe van een Capiteyn Generael te procederen.

Hebbende de *Militie* deſer Vereenichde Provincien een bequaem *Overhooft* of Directeur van wegen de Generaliteyt tot *Veldt-Maerſchalck* over 't volck van Oorloge, ſoo te paerde als te voet in dienſt van den Staet weſende, ofte die daer in naemaels ſouden mogen komen by Commiſſie van dato den *een en dertichſten* July 1642. geſtelt.

Zijnde de ſelve Velt-Marſchalck by de ſelve Commiſſie gegeven volkomen macht, authoriteyt, ende ſpeciael bevel, om in dier qualiteyt 't ſelve volck te ghebieden in alle goede ordre, regule, ende Krychs-diſcipline te brengen ende te houden, oock tot defentie van de Vereenichde Nederlanden, Quartieren, Stercten ende Plaetſen van dien, nae de ordre van de Vereenichde Provincien in 't generael ende particulier te gebruycken, den Vyandt aen te grypen, te beſpringen ende afbreuck te doen: Item de voorſz Vereenichde Landen in 't Generael, Provincien, Quartieren, Steden, Plaetſen, ende Ingeſetenen van dien, tegens alle geweldt ende overlaſt te beſchermen ende beſchutten, &c.

By welcke Commiſſie haer Ed. Gro. Mog. meynen de Militie, met een bequaem Overhooft, ende 't ſelve Overhooft met genoechſame macht ende authoriteyt verſien te zijn,

Dan echter in cas by U Ho. Mog. geoordeelt mochte worden, daer aen noch yets te ontbreecken, ſullen haer Ed. Gro. Mo. geen difficulteyt maecken dat het ſelve defect geſuppleert, ende de voorſz Commiſſie, by gemeen advys van de Bondtgenooten, nae eyſch van ſaecken geamplieert worde.

Alle welcke vooren ghededuceerde redenen ende allegatien, haer Ed. Gro. Mog. ganſch dienſtelijck zijn verſoeckende, dat by U Ho. Mog. ernſtelijck overwogen mochte worden, vaſtelijck vertrouwende, dat de ſelve U Ho. Mog. daer door klaerlijck ſullen ſien ende ondervinden de voorſz ghеproponeerde poincten, niet naer het particulier Intereſt van de Provincie van Hollandt gheformeert, maer met fondamentele gronden der Regeringe, t'eenemael over een ſtemmende te zijn, ende dat oock dienvolgende U Ho. Mog. haer tegens de ſelve, niet alleenlijck niet formaliſeren, maer veel eer daer mede tot ruſt, vreede, welſtant, ende gemene beſten deſer Landen in alles conformeren ſullen.

Des anderen daeghs den 31 January ſyn ingedient de Provisionele Conſideratien van Zeelandt, op de drie poincten in de Tijtel begrepen; van 't welck als oock van alle voorgaende t'elckens aen de Provincien is ghegeven Coppe, om haer belang daer weder op te ſeggen.

Proviſionele Conſideratien van de Provincien van Zeelant op het poinct van 't geven van de Patenten, ende 't verleggen van de Guarniſoenen met het geen daer aen dependeert, mitsgaders op de Collatie van de Ampten Militair

DAt aen den *Raedt van State* ſoude worden ghelaten het beleyt ende diſpoſitie over 't volck van Oorloge, in conformité van der ſelver Inſtructie, midts de ſelve al vooren ſy gecorrigeert ende geamplieert in eenige poincten, naer de tegenwoordighe conſtitutie van tijdt ende ſaecken.

Dat de *Staten van de particuliere Provincien*, ofte der ſelver Gecommitteerde Raden ſouden ghebruycken het recht ende macht, om de Compagnien binnen hare reſpective Provincien leggende, ſonder bekroon van yemant te verplaetſen ofte doen verplaetſen (blyvende binnen 't reſort van de ſelve Provincien reſpective) ſo dickwils als ſy des geraden ſullen vinden.

Dat als het noodich ſal weſen eenige Compagnien uyt een *ſtemmende* Provincie te lichten, in ſulcken ghevalle den Raedt van State aen de Staten van de ſelve Provincie, ofte der ſelver Gecommitteerde Raden, believen ſoo veel Compagnien te laten volgen als den Raedt ſal oordeelen van nooden te weſen, met byvoeginge van de beweech-redenen van dien, ende toeſendinge der Patenten, daer in de namen van de Capiteynen open gelaten ſullen worden, om by de Staten ofte Gecommitteerde Raden van die Provincie ghevult, ende daer toe haer eygen Patent mede ghevoecht te worden, ende dat daer op de verſochte Compagnien ſullen volgen, ten ware de Staten of Gecommitteerde Raden van de Provincie redenen hadden ter contrarie, daer van de ſelve in aller haeſt aen den Raedt van State ſullen advertentie geven, om by den ſelven Raedt daer over geoordeelt te worden, ende de redenen niet ſuffiſant vindende, dat op het tweede verſoeck van den Raedt, de Compagnien in de Provincie leggende, ende niet zijnde van der ſelver Repartie, niet dan met expres conſent ende Patent van de Betaels-Heeren ſullen mogen worden gelicht.

Doch alles met dien verſtande, datmen tot onderlingh contentement ende geruſtheyt ſal maecken *twee Lijſten*, de een van de *beſettinge*, ende de ander van *Employ*, ende dat in cas van invaſie ende ſubiten overval van den Vyant den Raedt ſal vermogen te lichten de Compagnien ſtaende op de *Lijſte* van *Employ*, midts daer van gevende advertentie aen de Staten van de Provincie, alwaer, ende in wiens geadſigneerde Frontieren die gelegen zijn, ende latende de ſelve het perijckel voor by zijnde, weder keeren na hare voorige Guarniſoenen.

Dat geen Compagnie in een ſtemmende Provincie ingeleyt mogen worden *ſonder expres conſent en Patent van de Staten* der ſelver Provincie ofte haere Gecommitteerde Raden, ende dat het ſelve mede ghevolcht moet

worden in 't regard van de Inquartieringe, Doortocht, of Loop-plaets.

Dat soo veel doenlijck is, de Compagnien in Guarnisoenen behooren te worden gheleyt binnen de Provincien ende in de Frontieren daer omtrent ghelegen, van welcke Provincie de selve Compagnien worden betaelt, en tot dien eynde met gemeen advijs van de Leden, daer in yder Provincie sekere Frontier-plaetsen behooren geassigneert te worden, binnen welcke respective Frontier-plaetsen den opgemelden Raet van State de Compagnie sullen mogen verplaetsen, met kennisse vande Regeringe van die Provincie, aen de welcke de selve Frontieren zijn geassigneert, ende dat de Staten van de Provincie, of der selver Gecommitteerde Raden sulcx mede souden vermogen te doen, als oock de Compagnien uyt de selve Frontieren brengen binnen hare Provincie, *& vice versa* uyt hare Provincie in de selve Frontieren doen vertrecken, midts daer van op 't spoedichste advertentie gevende aen de meergemelde Raden.

Dat den Raedt van State willende uyt de gheassigneerde Frontieren eenige Compagnien lichten, daer toe versoeck soude doen aen de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincie, de welcke de selve Frontieren gheassigneert zijn, sendende daer toe de Patenten over met opene namen, om by de voorschreve Staten of der selver Gecommitteerde Raden gevult, ofte hare redenen van beswaernisse aen den Raedt overgeschreven, ende by den Raedt daer van gheoordeelt te worden, ende dat op het tweede versoeck van den Raedt (de voorgeschrevene redenen van beswaernisse niet voor suffisant aenghenomen worden) de Compagnien souden moeten volgen.

Dat het *vergeven van alle Militaire Ampten* indistinctelijck is staende ter dispositie van de Staten of Gecommitteerde Raden yder Provincie, tot welckers repartitie de selve zijn behoorende, mitsgaders het confereren van de Gouvernementen ende Commandementen van alle Steden, Forten ende Plaetsen der principale Regeringe, binnen welckers Territoire ofte gheassigneerde quartieren de selve zijn gelegen, gelijck mede het vergeven van de Militaire Chargen, staende tot laste van de Generaliteyt, ofte waer van de Generaliteyt voor desen de dispositie gehadt heeft, ende van Commandementen der plaetsen onder des Generaliteyts ressort behoorende, absolutelijck is staende ter dispositie van de gemeene Leden van de Unie.

Dat de *Militie* boven den generalen *Eedt* aen de Generaliteyt, oock particulierlijck aen de Provincie daer in die geleyt sal worden, midtsgaders tot welckers repartitie die is staende, als mede aen de respective Stede van de stemmende Provincien, daer in die in Guarnisoen geleyt worden, gehouden sal wesen Eedt te doen, achtervolgens de formulieren alrede ghearresteert, ofte by Provinciale Regeringe al noch te arresteren.

Den eersten February is door den Pensionaris Veth van wegen Zeelandt / gedaen een notable Propositie tegen het geven ende ontfangen van presenten ende corruptien / mitsgaders ooch overgegeven een Concept Instructie voor den Raedt van State / voor welcken goeden yver en meeninge die van Zeelandt door den Heer presiderende syn bedanckt. Ende zijnde by Coppe overgenomen, so hebben des anderen daechs die van Hollant verclaringe gedaen / dat sy gelijckelijck en in alles haer conformeerden met de Consideratien by de Heeren Staten van Zeelandt den voorigen dach ter Vergadering ingebracht / so nopende de ampliatien van de Instructie voor den Raedt van State / tegens het ontfangen van giften ende gaven by de Gedeputeerde in den opgemelde Raedt ende anders / als mede ten aensien van alle andere Collegien ofte Vergaderingen van de Generaliteyt. De andere Provincien hebben dan gelijcken aengenomen / haer op dat stuck te verklaren.

Ho. ende Mog. Heeren;

TErwyle dat U Ho. Mog. besich zijn, om te letten op de *vaststellinge van de Regeringe*, ende de selve al ome te verseeckeren met goede ende salutaire Wetten en Constitutien, soo hebben de Gedeputeerden van de Heeren Staten van *Zeelandt* ondertusschen het ooch en haer ghedachten laten gaen op de principaelste oorsaecken waer door de selve *Regeringe* voor desen mach hebben gebrauleert, ende souden oordelen, dat wel eenige van de voornaemste van dien soude zijn *het schandelijck gebruyck van giften ende pensioenen te geven en te ontfangen*, twelck alhier te Lande gepleecht soude worden, tot confusie en beschamens toe, indien men publijcke onveranderlijcke geruchten mach gelooven.

Wy en sullen, Hooch Mog. Heeren, in de saecke niet particulariseren, maer om redenen de selve voorstellen alleen in *thesi* ende buyten alle personaliteyt.

En bekennen geern, dat een yeder die de naem draecht van een eerlijck Man te wesen, na rechten gepresumeert moet worden van in alle saecken die hem voorkomen, te sullen advyseren aendachtelijck, oprechtelijck, ende vrymoedelijck so hy na syne beste wetenschap ende in conscientie tot meeste eere van Godt Almachtich, ende den welstant van 't gemeen bevint te behooren, dat oock alle die tot eenige Ampten van de Regeringe worden verkoren, daer toe behoorden te worden geroepen met sulcke een speciale reflexie, dat mede alle Instructien en Commissien soo in hare Provincien als dispositiven pertinentelijck daer op slaen, dat oock alle Regenten daer toe, of *implicite* haer verbinden ofte particulierlijck worden bedicht, maer weten oock seer wel, hoe lichtelijck veele 't sy door swackheyt van ghemoet, niet konnende tegen staen de tentativen daer mede sy worden geaggresseert of door eenige *repentive verruckinge*, ofte door *demostique necessiteyt*, ofte wel door *exempel van anderen*, ofte oock eyndelijck 't geen het aldererchste is, *met opset* ende *moetwil*, daer toe geinciteert door hare ambitie of gierigheyt van haren schuldigen plicht ende publijcke trouwe, worden gediverteert, de welcke so daer van niet dadelijck of met een Christelijcke ende genereuse resolutie en penitteren of door publijcke straffe worden verstrict, soo is in allen manieren niet anders te vreesen dan dat de siecte door ghewoonte van sondigen ende impuniteyt sal degenereren allenxkens van quaedt tot erger, ende oock eyndelijck tot notoyre ruyne van den Staet worden inremediabel.

U Ho. Mog. weten, dat als de selve eerst de Wapenen hebben aengenomen tegens den Koninck van Spagnien, ende daer naer de selve verklaert vervallen te zijn van het recht ende heerschappye deser Landen, dat het selve om geen andere redenen is geschiet, dan om tegens der selver vreemde ende onghehoorde dominatie, de Vryheden, Rechten ende Privilegien deser Landen te beschermen en vindiceren.

Nu is het niet moghelijck dat de selve Wetten en Privilegien, alhoewel gevindiceert, van selfs spreecken, maer sy hebben van nooden hare *Voorstanders* en *Defenseurs*, de welcke als niet en zijn getrou ende sincer, soo en missen niet alleen de voorsz Privilegien hare necessaire voorspraecke, maer worden selve tegens nature daer door geprejudiceert, gelijck oock niet wel mogelijck is, dat deselve Voorstanders by hare oprechtigheyt en getrouwigheyt konnen worden behouden, so wanneer de selve door *corruptie* ende *vuyligheden* syn gecontramineert, als dan buyten alle contradictie niet konnende treden tot eenige deliberatie ende besoigne sonder prejuditie van quade intentie door het Contract ende Verbandt, waer mede den *Nemer* aen den *Gever* tot uytwerckinghe van der selver dessyn het sy met ofte tegen syn ghemoet, en tegens syn betere wetenschap, expresselijck wordt verobligeert.

Wy en sullen, Ho. Mog. Heeren, ons niet in 't breede extenderen om te bethoonen de pernicieuse effecten van dit quaedt, wanneer het selve de overhandt soude hebben in alle de deelen van dese Republycke, alsoo het selve soude wesen eene tespatieuse materie, maer sullen met der selver permissie alleenlijck aenroeren eenige van de notabelste en essentieelste.

Ende om voor eerst te thoonen, hoe gansch schadelijck ende reformidabel de selve siecte is, wanneer de selve heeft gheinfecteert de hooghe Collegien van Justitie, kan

kan een yder van verſtandt zijnde wel oordeelen, die conſidereert hoe dat de ſelve Collegien recht doen, niet alleen in Civile, maer oock in Criminele ſaecken, niet alleen over 't goedt, maer oock voor de eere, reputatie, ende 't leven van de gemeene Ingeſetenen van 't Landt, ende dat dienvolgens onmogelijck is, dat de ſelve Ingeſetenen, ſoo hooge als lages Standts, of buyten Rechten van het eene ende het ander naer behooren ſouden konnen zijn verſeeckert, of in Rechten van eene ſincere ende inviolable adminiſtratie van Juſtitie geperſuadeert ſo wanneer de gene die daer toe ſyn geſtelt, tot de judicature van dien, niet en ſouden treden met alſulcke *onbeſmeurde herten en handen* als naer alle Goddelijcke ende Wereltlijcke Rechten wort gerequireert.

Waeromme oock by de verſtandichſte Politijcque gehouden wort voor eene van de principaelſte oorſaecken van verſcheyden inconvenienten ende ſwaricheden, daer mede het Rijck van Vranckrijck meenichmael is geconcuſſeert geweeſt, dat de Ampten en de functien Judicieel aldaer gheambieert ende verkregen worden *om geldt*, als niet anders konnen beſeffen dan dat de *Deucht* ende *Wetenſchap* moeten veracht zijn, daer de bedieningen geſtelt worden *op prijs*, ende daer de *Giericheyt* betreedt de ſtoelen van *Gerecht*, dat aldaer alle *integriteyt* moet exulceren.

Gelijck oock om de ſelve reſpecten ſoo by de beſchreven Rechten als Conſtitutien van verſcheyde Natien is gheordonneert dat alle de gene die tot ſoodanige functie worden gheadvanceert voor den aenvangh der ſelver by Eede haer moeten ſuyveren, van dat ſy om daer toe te komen directelijck of indirectelijck aen yemandt oyt yet hebben *gepreſenteert, belooft ofte gegeven*.

Hoe ſchadelijck, ja ruyneus de ſelve exorbitantie oock is voor de *Politie* en *Adminiſtratie* van Regeringe, kan daer uyt blijcken dat de ſelve voornamentlijck haer vertoont ende haer beſonderſte operatie exerceert omtrent de Collatie van de *Publijcke Ampten*, het edelſte ende ſenſibelſte Poinct van de ſelve Regeringe.

Waer uyt dan onvermydelijck reſulteren driederley incongoviteyten.

Eerſtelijck, dat daer door in 't beleyt van de Politie en directie van 's Landts affairen worden gebruyckt, *de ondeughdelijckſte, geringhſte, ende onbequaemſte* perſoonen met preteritie van de *rijckſte, verſtandichſte en eerlijckſte*, die, ſoo naer 't bevel van Godt Almachtich ende natuyrlijcke redenen als naer de beſchreven Rechten, Wetten ende Privilegien van den Lande, voor alle andere daer toe ſyn gerechticht en ghequalificeert, en overſulcx oock met notoire infractie van de Juſtitie diſtributive, die ſoo wel, jae oock meerder plaetſe moet hebben in 't voorſz ſubject als op welckers integriteyt de ruſte van 't gemeen principalijck ſtaet gebout, als de Juſtitie, communicative in ſaecken tuſſchen partyen differentiael voor eenige hoge Collegien of ſubalterne Gerechten.

Ten tweeden, dat de ſelve onnutte en geringe perſoonen totte voorſz Ampten eenmael zijnde geavanceert of vreeſende van de gene die van beter qualiteyt ende conditie zijn, naermaels daer uyt te ſullen worden geſtooten of wel reformiderende, der ſelver deught en kenniſſe als eene continuele cenſure over haere actien ende comportementen, ende dienvolgende niet durvende aen de ſelve eenige wetenſchap ofte communicatie doen, van hare ſiniſtre practijcken ende menees voortaen de Collegien met perſoonen van ghelijcken ſtoffe tot hare ſecuriteyt houden voorſien ende beſet.

Ende ten *derden*, dat alſulcke Regenten die niet door haer deught en waerdicheyt, maer door enckele vuylicheden ingekropen zijn in de Magiſtrature, bevonden ſullen worden doorgaens alle hare actien ſoo die concerneren hare functien als daer buyten te houden venael ende mercenael, gheconſidereert dat ſy niet alleen brengen tot de Regeringe een gantſch infinceer en beſmet ghemoet, maer oock om daer toe te komen, haer dickwils ſeer hebben moeten beſwaren in hare gelegentheden, en daerom oock om de verſchoten Penningen te krygen gherembourſeert, haer vinden geneceſſiteert te volgen den cours van hare Promoteurs, eerſt wel met een ſtrenge, maer daer naer met ſulcken wyden toom, dat ſy in haren loop niet en zijn te ſteuyten, en gemeenlijck oock tot den eynde haers levens daer in continueren, gelijck men in ſteyle plaetſen niet en blijft ten halven leggen, maer men valt van boven tot onder toe.

Zijnde oock wel te conſidereren dat de gene die ſchryven van de ſaecken van Politie ons leeren dat uyt de drie boven ſtaende incongruiteyten als uyt eene Fonteyne vloeyen ende reſulteren, by ordre die andere ofte gelijck pernicieuſe effecten van eene verderffelijcke oorſaecke.

Gelijck de ſelve evidentlijck bewyſen dat door de voorſz corruptien worden gecauſeert in evitable contentien en ſeparatien tuſſchen de Perſoonen en Ledematen van een Collegie, overmits de ondeucht alhoewel ſeer vruchtbaer in haer infectien, nochtans op alle gemoederen geen ghelijcke operatie en kan doen, maer van vele door een genereuſe reſiſtentie wort geroboutteert, ende conſequentelijck door de diverſche intentie en ſtudie van de vrome tegens de onvrome nootelijck vallen moet tuſſchen beyde *diſcrepantie* van opinie, en wederom uyt de ſelve onderlinge alteratie, ende voorts diviſie tot merckelijcke prejudicie van 't Publijck, ſoo ſulcx niet alleen by experientie is bevonden, maer oock doorgaens in de Hiſtorien wort aengeteeckent als eene van de voornaemſte oorſaecken waer door verſcheyden Landen ende Republijcken zijn gecollabeert, ghelijck onder anderen *Tacitus* 't ſelve gheallegeert voor een principale reden van 't verlies van de *Liberteyt van Roomen*, ſtellende in de eerſte plaetſe *avaritiam Magiſtratuum*, ende daer naer, *certamina Potentium*, met deſe notable Clauſule *in valido Legum auxilio, quæ vi, ambitu, Poſtremo Pecunia turbantur*.

Behalven dat oock niet mogelijck is, dat door die maniere van doen geene ſeditie ende commotie onder de Gemeente ſoude ontſtaen, als de welcke ſiende, dat in plaetſe dat ſy van hare Overheden en Magiſtraten in alle Juſtitie ende integriteyt ſouden worden gheregeert, ter contrarie van de ſelve worden ghetravailleert door exactien en concuſſien, daer uyt voor eerſt opnemen rechtveerdige redenen van miſcontentement ende vervolgens niet ſiende eenige apparentie van redres door ordre van 't Publijck, haer ſelven by wegen van *oproer* trachten te rechten ende vindiceren, de welcke dan dickwils door de macht der Wapenen van 't Landt niet en is te beletten.

Waeromme oock by de Romeynen voorſichtelijck was gheſtatueert dat alle de gene die eenige van der ſelver Provincien hadden beleyt en gheadminiſtreert, ter expiratie van haere bedieninge noch eenigen tijdt in de ſelve Provincien ſoude moeten verblyven, vertoonende haer in 't Publijck, en preſenterende te rechte te ſtaen, tegens een yder die eenige aenklachten ten reſpecte harer adminiſtratien tegens haer ſouden willen informeren.

Gelijck daer toe oock pertinentelijck applicabel zijn de ſolemnele obteſtatien van *Moſes, Joſua, Samuel*, ende andere Godtſalige Regenten ghedaen op 't afſcheyt van hare bedieningen voor Godt ende 't ghemeene Volck, daer over ſy als wachten waren gheſtelt, betuygende opentlijck, *dat ſy niemants Oſſen ofte Ezels en hebben ghenomen, niemandt hadden verongelijckt ofte onderdruckt, noch van yemandt eenich geſchenck hadden ghenomen om hare oogen van hem te verbergen*, dat is, over ſyne misdaet te diſſimuleren, *ende oock preſenterende ſoo ſy aen 't minſte van dien ſchuldich mochten weſen, behoorlijcke reſtitutie van dien*, en ſoo niet, verſocht en oock geobtineert hebbende van 't Volck, *publijcke getuygeniſſe van haer onſchult en integriteyt*.

Soo oock niet minder alhier ten propooſte dienen de Reſolutien ende Commiſſien in deſe Landen, en particulierlijck in de Provincie alwaer deſe Vergaderinge de eere heeft van tegen woordich te compareren, ghenomen ende gedecreteert *ſuper Cenſura bonorum*, dat is, *om ſick te informeren op alle nieuwe Rijckdommen ende apparente onbehoorlijcke Conqueſten, de ſelve by Proviſie te noteren, en oock te nemen in ſequeſtrage, om vervolgens als naer Rechten daer op te worden gelet ende gediſponeert*, ſoo de eygen woorden van de ſelve Reſolutie in ſubſtantie luyden, en in de Regiſters ſtaen bekent, het welck in dien alhier te Lande is goet gevonden in te voeren ende practiſeren in

der ſelver meeſte beſwaerniſſe ende perplexiteyt in 't begin van de Troubelen, wanneer daer toe geene redenen ſchenen te Militeren, wat behoorde dan niet ghedaen te worden in deſe tijden, in de welcke ſoo door 't geluck van de Wapenen als Floriſſante Commercien de Rijckdommen, ende daer nevens de luxurie deſen Staet gheheelijck hebben overſtort, ende en ſoude men nu niet mogen dencken en ſoo vragen met meerder, *Ubi nunc lex julia dormis?*

Wel is waer Ho. Mog. Heeren, dat naer de beſchreven Rechten toegelaten was, *den genen die de adminiſtratie van eenige Provincie was toebetrout te mogen ontfangen van de Provincialen eenige eet ende dranck Waeren die binnen weynige dagen konden worden geconſumeert* (ghelijck ock ſommige ſeer onvoorſichtelijck daer op ſoecken te fonderen de licentie van *Corruptien*) maer dat gheſchiede om geene andere redenen, dan om dat de ſelve perſoonen totte voorſz bedieningen worden Gecommitteert en geſonden van Roomen verre buyten hare Familien en ghelegentheyt, en ſulcx tot *merckelijcke prejudicie van haer domeſticque ſaecken*, daer nu ter contrarie byſonderlijck in deſe Landen, conform der ſelver Coſtumen ende Privilegien, geene tot publijcke Ampten mogen worden verkoren dan die aldaer zijn gebooren ende ghedomicileert, en die ſulcx boven 't genot van het Tractement daer mede ſy van wegen de ghemeene ſaecke worden gheſalariſeert, daer door niet worden belet om ock ordre te konnen ſtellen over hare particuliere ſaecken.

Behalven dat ock in de voornaemſte plaetſen ten deſen conſiderabel is, dat waer de voorſz *Vuylicheden ende Corruptien* door impuniteyt worden overſien ende geleden het niet mogelijck is, dat eenige publijcke deliberatien, advyſen en reſoluten naer behooren konnen blyven ſecreet, welcke ſecreteſſe nochtans, gelijck als de ziele van het edelſte deel van de ſaecken van Staet.

En of ock wel in andere forme van Regeringe 't ſelve quaet mede wort bevonden te graſſeren, ſoo is nochtans ſeecker dat alle groote *Republicquen* voornamentlijck daer mede zijn getravailleert ende gedruckt geweeſt.

Waerom ock in eenige van de ſelve met goet recht den Regeerders is verboden, *van te mogen ſpreecken ofte communiceren met eenige Publijcke Miniſters van Uytheemſche Princen ende Potentaten by haer reſiderende*, overmits de ſelve Miniſters in 't byſonder haer werck maecken van neerſtelijck te *inquireren* op de gheheele forme ende alle de deelen van 't Gouvernement, van te *perſcruteren en aen te teeckenen imperii arcana*, *te fonderen de humeuren* van de Regenten, en pertinentelijck te letten op der ſelver actien ende comportementen om met alles op ſyn tijdt haer proffijt te doen, en reſcontrerende ergens eenige onvaſte of inſincere perſoonen de ſelve by alle wegen te engageren ter intentie en dienſt van hare Committenten.

Wy en ſpreecken niet Ho. Mog. Heeren van *Extraordinaris Legaten* en beſendingen die voor weynich tijdt duren, maer van ordinaris die in de Hiſtorien ock onder de alderwyſte en geciviliſeerſte Natien en dienvolgende in 't gheheel *Volckeren Recht* niet en ſyn bekent, ende welcke naderhandt eerſt ingevoert zijnde door *Ferdinand de eerſte* van dien name Coninck van Caſtilien, van andere Princen ock wel ſyn ghebruyckt, maer tot groot *nadeel en onruſte van de gemeene Societeyt*, gelijck by alle verſtandige Politicque wordt aengeweſen ende daerom me ock de ſelve by verſcheyden Chriſten Princen tot vermydinge van de geallegeerde inconvenienten in hare Landen niet en worden getollereert.

Ende al hoe wel het by deſe occaſie niet moeyelijck en ſoude weſen, te repreſenteren eenige ſwaricheden die ock den Staet deſer Landen daer door zijn voorgekomen, ſo ſullen wy nochtans om goede reſpecten, ons daer van liever diſpenſeren in deſe groote Vergaderinge die by den anderen is ghekomen, niet tot turbatie maer tot eenicheyt, niet om Cenſure te oeffenen over 't gepaſſeerde, maer om ordre te ſtellen over het toekomende.

Waeromme ock Mijn Heeren de Staten van Zeelandt oordeelen (onder correctie) dat U Ho. Mog. hare gedachten latende gaen over 't ſelve ſubject ende eenich redres van dien, daer mede betrachten ſullen niet alleen eene van de eerlijckſte, rechtveerdichſte, en aengenaemſte, maer ock de alderdienſtelijckſte ende neceſſairſte die hier kan worden getracteert, en weerdich is de deliberatie van deſe Tafel.

Als daer door de gemeene Ingeſetenen bevrijdt ſullen weſen van alle *exactie*, *concuſſie ende outragen*, de *Juſtitie* alleſints in integriteyt en ſuyverheyt geadminiſtreert, de *Regeringe* gereſpecteert naer hare ghewichte ende meriten, de *Regenten* gehouden in hare ſchuldige plichten, by haer Eedt ende Inſtructie ende alomme ſonder contradictie gehoorſaemſt, ende in 't generael den Staet van de Vereenichde Provincien gemainteneert by haer aenſien ende reputatie ſo binnen als buyten 's Landts.

Gelijck men ock daerom leeſt hoe dat den *Keyſer Juſtinianus* by ſynen tijdt naer eene ſerieuſe Deliberatie, Ordre ende Reglement hebbende gheſtelt tot weeringe van de voorſz *Vuylicheden*, die ſyne Rijcken krachtelijck hadden geinfecteert, niet alleen ſelve Godt Almachtich daer over in ſeer magnifijcke termen, en met ſeer efficacieuſe woorden heeft gedanckt, maer ock alle ſyne Onderſaten ſcherpelijcken gheſtaft 't ſelve met hem te doen, als daer door voor haer hebbende geprocureert, ſo hy oordeelde drie dingen, *eerſtelijck*, dat ſy daer door elck in haer Landt geruſtelijck voortaen ſouden mogen woonen, *hare goederen en middelen* in ſeeckerheyt beſitten, ende ock ſyn geaſſeureert van een ghetrouwe en oprechte adminiſtratie van Juſtitie.

En ock in de Hiſtorien wort gheremarqueert dat andere Wyſe ende Vrome Koningen en Potentaten 't ſelve hebbende betracht, hebben geoordeelt daer mede aen Godt de Heere een principale dienſte hebben gedaen, en voor haer ſelve geprocureert, eerſtelijck hier de *ghetuygeniſſe van een blijde Conſcientie*, namaels den *loon van een meerder en onverwelckende Heerlijckheyt*, alſo aen dit eene quaet vele andere ergerlijcke fauten ende abuſen zijn geconcateneert, en 't ſelve geweeſt, daer door geleght wort een vaſte en ſolide Fondament van eene gheluckige Regeringe.

Gelijck wy ock niet en konnen ſien Ho. ende Mog. Heeren, hoe dat by gebreck van de nootlijcke remedie tegens 't ſelve quaet eenige Collegien 't ſy van *Juſtitie* ende *Politie*, of van *Finantie* en *Militie* konnen beſtaen.

Want ſoo in de hooge Collegien van Juſtitie de onrechtvaerdicheyt en iniquiteyt domineert wie ſal eenich Recht konnen verwachten van Subalterne Gerechten of particuliere perſoonen, ſo de gene die aen 't Roer ſtaen van de ſupreme Regeringe, haer niet en ontſien ſich met vuylicheden ende geſchencken te contramineren, wie ſal ſich verwonderen dat de mindere Regenten en hare Miniſters 't ſelve doen, hoe ſullen ſy ordre ſtellen tegens concuſſien ende exactien van de Officieren 't ſy van Juſtitie of Militie, die ſelve bevonden worden daer aen ſchuldich te zijn, hoe ſullen ſy konnen letten op den welſtandt ende Meſnage van de Finantie die ſelve oorſaecke zijn, dat die alomme wort geconturbeert, ende die haer proffijt ſoecken uyt de confuſie, hoe ſullen die rechte ſorge konnen dragen voor des ghemeene Landts Middelen ende goederen, die haer ſelve niet ſouden ontſien daer mede te verrijcken, en eyndelijck, hoe iſt mogelijck dat ſulcke andere wel ſullen konnen argueren over hare malverſatie, die ſelve daer mede zijn beſwaert, en ock wat plaetſe ſal daer tegens genoech verſeeckert konnen zijn, of wat Bolwerck voor genoech ſuffiſant geimagineert, als 't ſelve ock doorbreeckt tot de hooghſte Collegien, als van waer het gewoon is te deſlueren tot beneden toe, en te penetreren ock tot de kleynſte ende minderſte deelen van het Lichaem ſonder yets t'exciperen.

En ſo oyt dienſtich is geweeſt Ho. Mog. Heeren, om tegens dit ergerlijcke quaet ordre te ſtellen, ſo is het voornamentlijck oorbaer by deſe conjuncture van tijdt ende in deſe conſtitutie van Regeringe, als in de welcke ten meerendeel zijnde *Ariſtocratijck*, ten deele *Populair*, 't ſelve is van dangereuſer conſequentie als in eene *Monarchie*, om vele redenen die by de Politicque ſouden konnen worden geallegeert, ten ware dat ſy door de experientie ſelve ghenoechſaem waren notoir ende aen yder kennelijck,

lijck, hoe dat tot precautie tegens het ſelve by den Senaet ende Republijcke van Venetien van oudts is geſtelt eene ſeeckerlijcke ende ſalutaire ordre daer door de ſelve het geluck heeft van nu omtrent de *twaelf hondert Jaren* in onveranderlijcken fleur ende mogentheyt te hebben geſtaen.

Welcken zegen ſo gaern als U Ho. Mog. oock ſagen toegebracht aen dit ons Lieve Vaderlandt, ende aen deſe ſoffelijcke Republijcke. So verſoecken wy de ſelve in alle ghedienſtelijckheyt, dat op dit important Poinct vigoureuſelijck metten eerſten mach worden gelet.

Te meer, alſoo oock anderſints niet mogelijck ſal weſen van deſe Landen af te keeren den rechtveerdigen toorn Godts, die daer over midts de voorſz ghepleechde vuylicheden mach ſyn ontſteecken, ende oock buyten twijffel eenmael ſal ontbranden, ten ſy de ſelve worde verſoent door een prompte ontmoetinge ende correctie van den genen die hy macht gegeven heeft om 't ſelve te remedieren, ende die hy oock daer over reeckenſchap ſal eyſſchen de welcke haer daer in quytende nae behooren, alle eere ende ſegeninge ſullen beerven, en ter contrarie deficierende niet alleen hier van haer eygen conſcientie, alle vrome beſwaert ſullen worden met een laſterlijcke prejudicie, maer oock namaels van den Rechter der gheheele Werelt met een ſchrickelijck oordeel gheconfondeert ende geſtraft.

Om 't welcke wel te betrachten Mijne Heeren, laet ons ſpiegelen aen andere Republijcquen die door de *deucht ende incorruptibiliteyt* van haere Regenten langen tijdt hebbende ghebloeyt, daer naer door deſe *Vuylicheyt* ſyn te gronde gegaen ende geruyneert, ende onder de ſelve voornamentlijck de Republijcke van *Roomen*, die in dit Poinct ſoo verre is vervallen gheweeſt, dat hare Hiſtorie-ſchryvers haer niet en hebben ontſien te ſeggen, *venalem fuiſſe ſi reperiſſet emptorem.*

En ſo U Ho. Mog. op dit ſubject gedient ſouden konnen worden van onſe conſideratien, en begeerich ſouden zijn om te weten wat remedien wy meenen dat beſt daer tegens ſouden konnen worden ghebruyct, ſoo ſullen wy met der ſelver permiſſie daer toe niet appliceren 't gene in andere Landen ende Republijcken daer tegens is geſtatueert, maer alleen 't gene ſo naer de beſchreven Wetten, die hier ſyn in bloeyende obſervantie, als 't gene by andere occaſien in deſe Landen daer tegens is geſtatueert.

En eerſtelijck, ſouden wy onder correctie oordeelen noodich te weſen dat alle de gene die tot eenich Ampt ofte bedieninge in eenige Collegien van de Generaliteyt ſouden worden gheroepen, voor 't aennemen der ſelver gehouden ſoude zijn, boven den behoorlijcken ende gewoonlijcken Eedt, te ſweeren, dat *hy om 't ſelve Ampt te verkrygen, niet en hebbe gepreſenteert, belooft, noch ghegeven, noch oyt yets beloven of geven ſullen directelijck noch indirectelijck.*

Ten tweeden, en ſullen ſy directelijck of indirectelijck, noch door haer ſelven nochte hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien, of yemant anders eenige *giften, gaven, noch geſchencken mogen ontfangen, genieten, noch proffiteren* van eenige dingen, hoe kleyn die oock ſouden mogen weſen, oock van *Eetwaren, Spijſe of Dranck*, ende dat van yemandt 't ſy Steden, Collegien, Perſonagien ofte particuliere Perſoonen, die ſy weten yets aen het Collegie te doen te hebben, ofte apparentelijck te ſullen ghekrygen, ende dat ſo wel voor als naer, dat de ſaecke in 't Collegie afgedaen ſal zijn, ende by aldien eenige ſoodanige giften ontfangen ſullen hebben van yemandt die ſy naemaels vernamen yets aen het voorſchreve Collegie te doen te hebben, 't welck ſy ten tijde van het ontfangen van de giften niet en hadde geweten, of dat de ſelve namaels aen het Collegie yets te doen mochte krygen, ſullen ſyluyden gehouden weſen het Collegie daer van te verwittigen, en de ontfangen giften ofte de waerde van dien ten behoeve van den Armen te bekeren, ſulcx als hen ſal worden geordonneert, en ſullen boven dien niet mogen ſtaen over de deliberatie van de ſaecken concernerende den genen van den welcken ſy ſodanige giften ontfangen ſullen hebben, ſonder daer toe by 't Collegie geadmitteert te zijn, alles op pene dat de gene die bevonden ſullen worden, contrarie 't gene voorſz is, of eenich Poinct van dien ghedaen te hebben, ſullen worden ghedeporteert van haren Staet, ende weſen infaem ende inhabil om eenich Ampt ofte Officie binnen de Geunieerde Provincien, Geaſſocieerde Landen, Steden ende Leden van dien t'eeniger tijt te mogen bedienen, ende daer en boven ghehouden uyt te keeren ende op te brengen het viervout van 't gene ſy ter ſaecke van de ontfangen giften ende gaven genoten ende geproffiteert ſullen hebben, ende voorder ſubject zijn ſodanige andere *Amenden ende arbitrale Correctien* als naer exigentie van ſaecken bevonden ſal worden te behooren, ende ſullen de ſelve op ſeeckeren dagh, ende de gene die als dan abſent ſouden mogen zijn, op den eerſten dagh op welcken ſy daer naer in 't Collegie ſullen verſchijnen, voor alle beſoignes gehouden weſen in 't voorſz Collegie haer tegens den anderen by ſolemnelen Eede te ſuyveren, van dat ſy hen in 't gene voorſz is, wel ende vromelijck ſullen hebben gequeten, ende dat ſy niet en weten, dat by hare Huysvrouwen, Kinderen, Familie, ofte yemandt anders die haerluyden aengaen contrarie het gunt voorſz is, ghedaen, ende voorts beloven daer inne in alle oprechticheyt te continueren, ſonder dat yemandt totte beſoignes van het Collegie ſal worden geadmitteert voor ende aleer hy de voorſz expurgatie ende belofte als vooren ſolemnelijck ſal hebben gedaen.

Sullen oock daer en boven oock op de minſte gehouden zijn t'allen tijden haer tegens den anderen onderlinge by *Eede* als vooren daer van te ſuyveren, als oock de gene die aen 't ſelve Collegie te doen hebben, ende op de welcke eenige ſuſpicie valt, by Eede te doen verklaren, dat ſy aen niemant van de voorſz perſoonen directelijck of indirectelijck yetwes hebben belooft noch gegeven, of ſullen beloven oft geven.

Ende ſullen de gene die bevonden worden aen yemandt van de voorſz perſoonen, der ſelver Huysvrouwen, Kinderen, Familien oft yemandt anders van harent wegen eenige giften of geſchencken te hebben ghegeven ofte belooft, ofte doen geven ofte beloven, directelijck of indirectelijck, of na dat de ſaecke afgedaen ſal zijn, om expeditie van de ſaecke of anderſints onder hoedanich pretext het ſelve ſoude mogen zijn, by Sententie te worden gecondemneert in een *Amende* geproportioneert of eſgalerende de waerde van de ſaecke die verhandelt wort, of anderſints naer gelegentheyt ende vereyſch van ſaecken, ende ſullen alle de voorſz Amenden worden geappliceert voor een derde part ten behoeve van den aenbrenger, en de twee reſterende derde parten ten behoeve van den Armen, alwaert dat het ſelve exces ofte corruptie eerſt ondervonden wierde eenige Jaren naer dat de ſelve begaen ſullen zijn.

Ende op dat het gene voorſz is te beter achtervolght mach worden, ende niemandt van de gene die aen het Collegie te doen hebben, daer van eenige ignorantie hebbe te pretenderen, ſal op ſeeckere plaetſe omtrent het voorſz Collegie gehangen worden een open Patent ghеſtelt in de *Nederlandtſche, Franſche, Engelſche ende Schotſche Tale*, daer by een yder gewaerſchout ſal worden dat ſy aen de voorſz perſoonen, der ſelver Huysvrouwen, Kinderen, Familien of yemant anders van harent wegen eenige giften of gheſchencken ſullen preſenteren, geven ofte beloven, ofte doen preſenteren, geven ofte beloven, directelijck noch indirectelijck, op de penen ende Amenden in het naeſt voorgaende Articul uytgedruckt, gelijck mede de Procureurs, Solliciteurs ende andere die haer ordinaris voor 't voorſz Collegie laten gebruycken, op den voorſz ſeeckeren dach, ofte als dan abſent zijnde, ſoo haeſt ſy daer weder ſullen zijn ghekomen, aen het Collegie onder Eede ſullen beloven, haer niet te ſullen laten gebruycken, ofte oock haer Meeſters ingeven ofte doen ingeven van aen de voorſz perſoonen, der ſelver Huysvrouwen, Kinderen, Familien of yemant anders van harentwegen eenige giften ofte geſchencken te geven ofte beloven, ofte doen geven ofte beloven directelijck of indirectelijck, maer ſoo wanneer haer van hare Meeſters ſoude mogen voorkomen dat ſy genegen ſouden zijn eenige geſchencken aen yemandt van de voorſz perſoonen te geven ofte beloven,

beloven, dat sy de selve daer van sullen afraden, of soo sy alrede eenige der voorsz giften mochten ghegeven ofte belooft hebben, dat sy sulcx het voorsz Collegie terstont sullen bekent maecken, gelijck sy mede gehouden sullen zijn ten aenvang van haer Employ haer Meesters getrouwelijck te waerschouwen, van aen de voorsz Personen uyt saecke als vooren te geven ofte beloven eenige giften, gaven ofte gheschencken directelijck ofte indirectelijck, ende soo sy eenige gaven ghegeven hebben, 't selve het Collegie bekendt te maecken op peyne van bevonden werdende contrarie gedaen te hebben, daer over gecorrigeert te worden nae exigentie van saecken.

Ende sullen beyde de *Hoven van Justie* alhier in 's Graven-Hage worden versocht ende by forme van de Legatie ghecommitteert, om te samen ende met den anderen in een Collegie gevoecht, kennisse te willen nemen van sodanige excessen als hier vooren gementioneert zijn, en sullen daer inne recht doen, achtervolgende het dispositif van de voorsz artyckelen ende sulcx als sy in goeder conscientie sullen bevinden te behooren.

Ende sullen den Fiscael van de Generaliteyt, ende den Fiscael en Procureur Generael van den Hove van Hollandt, Zeelandt ende Vriesslandt te samen, ofte den Fiscael ende Procureur Generael van den voorsz Hove alleen, so wanneer de Fiscael van de Generaliteyt selfs soude syn te beklagen, achtervolgende de Instructie hem dien aengaende te gheven ter Ordonantie van de voorsz Hoven van Justitie haer pertinentelijck informeren op de voorsz excessen ende tegens die geen der voorsz Personen die daer aen schuldich souden mogen zijn, de selve haer Proces maecken, instrueren ende vervolgen ter diffinctive Sententie toe, welcke Sententie volkomen effect sorteren sal sonder dat daer van ons ofte eenich ander Collegie geprovoceert sal mogen worden.

Ofte wel soo by de andere Provincien eenich bedencken soude mogen vallen op de voorsz delegatie, ende dat geoordeelt soude mogen worden dat de Heeren van beyde de Hoven niet te veel in sware saecken daghelijcx syn geoccupeert dan dat de selve de differenten en Processen dien aengaende te ontstaen met commoditeyt ende naer behooren soude konnen expedieren. Soo soude naer de opinie van de Heeren van Zeelandt, niet ongeraden ofte ondienstich worden gheoordeelt dat eenige verstandige gheleerde ende bescheydene Personen daer toe worden Gecommitteert uyt de respective Provincien aen de welcke oock de kennisse ende berechtinge van de saecken juditieel die by Appel ofte provocatie aen 't Collegie van de Staten Generael devolveren, worden gedefereert onder een sodanige Commissie, Instructie ende Tractement als met gemeen advys van de Provincien.

Ende gelijck wy vertrouwen Ho. Mog. Heeren, dat de selve dese onse Consideratien in behoorlijcke achtinghe sullen nemen, soo willen wy oock niet twyffelen ofte de selve sullen na hare hooghe wysheyt ende ouden yver tot het ghemeene beste, tot represse van de voorsz vuyligheden ende corruptien, een spoedige ende animeuse ordre daer tegen stellen, op dat de Justitie in alle integriteyt geadministreert, de Politie nae behooren ghedient, de Onderseten tegens alle outrage beschermt, en een vrye deur geopent voor de Deucht, Wetenschap, Eere ende Godtsaligheyt, met weringe van alle concussien ende profaniteyt. Waer op wy ons dan wel verseeckert sullen houden dat Godt Almachtich den Autheur ende Protecteur van dese florissante Republijck tot der selver behoudenisse ende maintien U Ho. Mog. deliberatien ende resolutien in dese groote ende solemnele Vergaderinge allesints sal doen prospereren.

Daer volcht de Instructie voor den Raedt van State/ &c.

Instructie voor den Raedt van Staten van de Vereenichde Nederlanden, waer nae de Heeren in den selven Raedt wettelijck Gecommitteert, ende noch te Committeren, by Provisie, ende tot anders by de Staten Generael sal wesen geordonneert, sullen beleyden ende dirigeren de saecken van den gemeenen Staet, de Defentie, Conservatie ende Unie van de voorsz Landen aengaende.

I.

IN den voorsz Raedt sullen begrepen wesen en tot allen tijden daer in compareren, plaetse ende stemme hebbende Gouverneurs van de respective Provincien, daer de selve zijn, ende sullen de saecken in den selven Raedt gehandelt, gedelibereert ende getracteert worden by alle behoorlijcke reverentie, respect ende modestie, ten meesten dienste van de voorsz Landen, tot goede eenigheyt ende vrientschap onder den selve Steden ende Leden van dien, eensaemlijck van de Heeren in den selven Raedt comparerende onderlinghe. Ende worden de Gouverneurs van de respective Provincien, ende den President van de voorsz Raedt in der tijdt versocht, goede opsichte te nemen dat alle particuliere affectien, twistlijcke ende inpertinente propoosten (niet raeckende de materie ende affairen die ghedelibereert worden) voorgekomen ende gehindert.

II.

In den voorsz Raedt en sullen te samen niet mogen wesen die malkanderen in consanguiniteyt tot in de vierde grade en in affiniteyt tot in den tweeden grade naer de reeckeninge vande Werelsijcke Rechten, syn bestaende.

III.

Ende tot beter directie ende beleydt van alle voorvallende saecken, sal den selven Raedt Ordinaris vergaderen ten negen uyren voor de middach, ende ten drie uyren na de middach; ende en sullen de Raden uyt den voorschreve Raedt niet mogen scheyden sonder voorweten van den Raedts-Heer presiderende, en sullen de selve Raets-Heeren gehouden wesen gestadelijck hen te laten vinden ter plaetse aldaer den selven Raedt sal besoigneren, ende te compareren tot allen tijden, als sy daer toe versocht sullen worden, uytgesondert wettelijcke excusen.

IV.

Den voorsz Raedt sal nemen goet regart ten eynde de Landen ende Vereenichde Provincien, Steden ende Leden van dien, onderlingh, in conformiteyt van de Verbonden tusschen de selve ghemaeckt ende opgherecht, als mede de selve met den Gouverneurs ende Krychs-Oversten der selver, midtsgaders de selve Gouverneurs ende Krychs-Oversten onder den anderen gestelt ende gehouden worden in goede eendracht.

V.

Ende sal den selven Raedt hebben ende gebruycken de selve authoriteyt om te disponeren in de saecke van den Oorloch ende over het volck van Oorloch in dienste van de selve Landen wesende, doende hare bevelen volbrengen door de voorsz Gouverneurs van de Provincien in der tijdt wesende, den Admirael ofte andere Officieren elcx in hun regardt.

VI.

Sonder dat sylieden yets sullen mogen doen ofte attenteren, dat soude mogen strecken tot prejuditie van de Privilegien, Rechten, Vryheden, Tractaten, Contracten, Ordonnantien, Statuyten, Decreten ende Usantie der selver Landen in 't generael, ofte van eenige Provincien, Steden ofte Leden van dien in 't particulier.

VII.

Den voorsz Raedt sal bevorderen dat de Generale Middelen tot gemeene Defensie van den Lande eenpaerlijck ende in 't gemeen over alle de Geunieerde Provincien, Geassocieerde Landtschappen, Steden ende Leden van dien, mitsgaders over de Quartieren resorterende onder de Generaliteyt in 't bysonder, gheconsenteert ende noch te consenteren, ende tot hare dispositie by de Consenten van de Provincien gestelt, ende noch te stellen, wel ende alomme eenpaerlijck worden geheven, ende dat de Pachters ende Collecteurs der selver, worden ghehandelt in 't innen ende executeren van 't geen hen Verpacht ofte te Collecteren bevolen sal wesen, ende dat de Contraventien van de Ordonnantien daer op gemaeckt, ofte noch te maecken, sonder eenighe dissimulatie worden ghestraft, sonder dat die van den Raedt van Brabandt ofte Vlaenderen haer met de voorsz middelen ofte questien ende verschil-

verſchillen daer over te ontſtaen, eenichſints ſullen hebben te bemoeyen.

VIII.

Ende ſullen op den opheven der ſelver Generale Middelen volgen ende doen volgen al ſulcke Inſtructien ende Ordonnantien als by de Generale Staten daer op ghemaeckt zijn, ofte noch gemaeckt ſullen worden.

IX.

Ende in't doen innen ende executeren van de ſelve gemene Middelen, midtsgaders de Conſenten van de Provincien, ende op den voet die ghedragen ſullen worden, ſal by den voornoemden Raedt tegen den Debiteurs, Pachters ende Collecteurs, mitsgaders tegen den Ingeſetenen van de Provincien ende Steden in gebreecke weſende, ende hare goederen worden geprocedeert gelijckmen in deſe Landen voor 's Princen daden ende penningen gewoon is geweeſt te doen, ende volgens de executorien daer toe te verlenen, behoudelijck dat niemandt en ſal worden gevoceert buyten de Provincien daer inne hy woont, ſonder conſent van de Staten van de ſelve Provincie.

X.

Sullen beſorgen ende naerſtelijck aenhouden dat alle Comptoblen van de Generaliteyts Middelen behoorlijcken reeckenen ter Generaliteyts Reecken-Kamer.

XI.

De penningen procederende van de voorſz geconſenteerde Middelen ende andere Conſenten, ſullen bekeert ende geemployeert worden tot betalinge van den volcke van Oorloge, ende andere behoeften van der Oorloge, in conformiteyt van de Conſenten van de reſpective Provincien, ofte ſulcx als in 't Generael by de Provincien ſal worden gheordonneert tot meeſte profyte van den Lande, ende voor al ſal ordre op de Monſteringe ende diſcipline Militaire over 't volck van Oorloge geſtelt worden, ende dat die betaelt mogen worden hooft voor hooft.

XII.

Sullen ſorge dragen ende de Capiteyns in dienſte van den Lande zijnde, precyſelijck ende op peyne van caſſatie daer toe houden, dat de ſelve aen hare Soldaten ſullen betalen ende laten volgen de volle Soldye na de ordre van 't Landt, ſonder oock de ſelve Soldaten af te trecken den achſten dach, ende ſullen de geen door welckers aenghe-ven eenige contraventien tegen 't gunt voorſz is, ontdeckt ſullen zijn, houden in goede recommandatie tot bevorderinge ende avancement nae gelegentheyt van ſaecken.

XIII.

Alle Patenten ende Bevelen addreſſerende aen het volck van Oorloge, ſullen worden gheteeckent by drie Raden, weſende van verſcheyde Provincien, ende by den Secretaris.

XIV.

Gelijck mede alle Ordonantien van betalinge ſullen geteeckent worden by den Treſorier en drie vande Raden, weſende van verſcheyde Provincien, ende by den Secretaris van den ſelven Raedt, ende en ſullen egeen Ordonnantien van betalinge in waerden gehouden worden, dan die geteeckent ſullen weſen als boven, met de notule van *Regiſtrata folio tali*, daer op geſtelt weſende.

XV.

Sullen oock de handt daer aen houden, ende ſoo verre des noodt zy, bevorderen dat de Convoye volgende de Conſenten ende Lyſten by de Staten Generael daer op gemaeckt ende noch te maecken, ende van gelijcken oock de Licenten, volgende de Lyſten daer op gedreſſeert en noch te dreſſeren, eenpaerlijck worden geheven en achtervolcht, ende dat by de Staten van de particuliere Provincien, de Gouverneurs der ſelver noch de Magiſtraten ofte Gemeente van eenighe Steden ofte Plaetſen, ofte by yemant anders, de paſſagien ende uytvoer van de goederen die behoorlijcke ende volgens de voorſz Lyſte verconvoyt ende verlicent zijn, niet verhindert en worden, ofte dat yemandt wie hy zy, boven de voorſchreve Lyſten van de ſelve goederen, yets eyſſchen ofte nemen, ende dat de contraventien die directelijck ofte indirectelijck ſullen gheſchieden, geſtraft mogen worden exemplaerlijck.

XVI.

Sullen de Steden laten by hun ghebruyck, om in tijde van noodt, ende als de ſaecken geen uytſtel mogen lyden, hen te Water te wapenen ende ſchepen van Oorloge uyt te ruſten, tot laſte van den Lande, om me uyt de voorſz Middelen betaelt te worden, ende dat tegens alle Pyraten ende andere diergelijcke Vyanden van 't gemene beſten, de ſelve te reſiſteren ende in haer geweldt te krygen, behoudelijck dat de kenniſſe ende ſtraffe ſoo over de Perſonen als haere ſchepen ende goederen ſal ſtaen ter deciſie van de Collegien ter Admiraliteyt in de reſpective Quartieren gheſtelt ofte noch te ſtellen uyt de Provincien beſtaende by de Handelinge ende Trafficque ter Zee.

XVII.

De Raden van Staten ſullen ghehouden weſen over te leveren aen de Generale Staten ende Staten van de particuliere Provincien, pertinente Staet van drie Maenden tot drie Maenden van de Lyſte van Oorloge ende het inkomen van de Middelen daer toe te conſenteren, en den Employ van dien.

XVIII.

Sullen houden een pertinente Lyſte van de beſettinge van alle Steden, Forten ende Plaetſen, ſo als de ſelve van tijdt tot tijdt bevonden ſullen worden, ende ſullen daer van aen de Provincien, des verſoeckende, t'allen tijden gehouden zijn Copye te laten volgen.

XIX.

Sullen nae haer vermogen, beſorgen dat de Palen ende Limiten van de voorſz Provincien reſpectivelijck niet en worden vermindert, ende dat alle Steden ende Plaetſen reſorterende onder de Generaliteyt, worden gebracht ende gehouden onder ghelijcke contributie tot gemeene defenſie van den Lande, voor ſoo veel mogelijck ſal weſen, ende dat van gelijcken gebruyct worden in reguarde van de Steden ende Plaetſen die verkort ſullen worden.

XX.

Sullen beſorgen dat alle Gouverneurs, Admirals, Generaels, Overſten, Ritmeeſters, Capiteynen ende al het volck van Oorloge te Water ende te Lande, ſullen beloven ende ſweeren de Staten van de Vereenichde Landen die by de Unie ende handthoudinghe van de Gereformeerde Religie ſullen blyven eenſamentlijck, de Staten van de Provincien, ende de Magiſtraten van de Steden daer inne ſy-lieden gebruyct ende tot wiens laſte ofte repartitie ſy betaelt ſullen worden, ghehou ende ghetrou te weſen, den ſelven getrouwelijck te dienen, ende dat Sylieden den voornoemde Staten Generael ende oock de Staten van de perticuliere Provincien, elck in ſyn regard ſullen obedieren; dat inſgelijcx de Gouverneurs van de Provincien ende Generaels, ſullen beloven te obedieren den Raedt van State, by de Staten Generael geſtelt, ofte naemaels te ſtellen; ende dat de Overſten, Ritmeeſters, Capiteynen ende alle andere volck van Oorloge boven dien oock beloven ende ſweeren ſullen de bevelen van de Gouverneurs van de Provincien daer in ſy gebruyct worden, ende het volck van Oorloghe te Water, de bevelen van den Admirael, en voorts alle andere Hoofden over henlieden te ſtellen, ſullen gehoorſamen ende obedieren nae behooren.

XXI.

Sullen onderhouden alle Tractaten ende Alliantien tuſſchen de Vereenichde Landen, de Provincien, Steden ende Leden van dien, met de Naburige Rycken, Landtſchappen ende Republijcken ghemaeckt, ende ſullen ten ſelven eynde, ende tot avancement van de Neeringhe ende Traffijcque deſer Landen onderhouden goede correſpondentie, vriendtſchap ende Nabuyrſchap met de Uytheemſche Princen ende Heeren, omleggende Koninckrijcken, Republijcken, Landen ende Steden, by de beſte middelen die ſy daer toe ſullen advyſeren.

XXII.

Die van den Raedt voornoemt ende elck van hen opinierende, ſullen opentlijck verklaren het geen haer by haer Eere, plicht ende conſcientie goet duncken ſal, het ſy om hem te conformeren met andere opinien, ingevalle de ſelve hen goet duncken, om te eviteren, rediten, ofte al ſulcx als hun beſt duncken ſal, door andere redenen en

conſi-

conſideratien. Ende ſullen alle ſaecken in den voorſchreve Rade beſlooten worden by de meeſte ſtemmen van de preſente Heeren daer op gheopineert hebbende, ende wanneer eenige van den ſelven Raden, directelijck ofte indirectelijck, ſoo in regart van hare Perſonen als van hare Vrienden ende Magen tot in den vierden Grade, en ſullen de ſelve daer op niet mogen gheven eenich advys noch preſent weſen op de deliberatie ende beſluyt der ſelver ſaecken, maer ſullen hen vertrecken ende blyven uyt de Kamer van den Raedt gedurende de ſelve deliberatie.

XXIII.

In den voorſz Raedt en ſullen niet worden eyndelijck beſlooten ofte gearresteert eenige ſaecken dan in preſentie van alle de Heeren van den Rade, die weſen ſullen ter plaetſe alwaer den Raet hen ſal onthouden, ofte ten meeſtendeel van hen-lieden.

XXIV.

De Raden en ſullen niet mogen vergaderen ofte reſolveren op eenige extraordinaire ſaecken dan by voorgaende intimatie daer van gedaen aen alle Raden die ter plaetſen ſullen weſen.

XXV.

Sullen geen Octroye verlenen, nochte oock die by den Staten Generael voor ſeeckeren tijdt van jaren verleent zijn, nae de expiratie van de ſelve te continueren, nochte eenige penſioenen ofte beniſitien tot laſte van den Lande, noch reſignatien van Officien mogen toeſtaen.

XXVI.

Sullen geen Remiſſien aen Pachters ofte andere Debiteuren van het gemene Landt mogen verlenen, anders als ter preſentie van alle de Raden, ende dat ten minſten met twee derde parten van de ſtemmen.

XXVII.

Sullen alle wercken in 't openbaer beſteden, ende geen continuatie van aengenomen wercken mogen toeſtaen, op pene van in hare particulier te vergoede de ſchade die het ghemeene Landt daer door ſoude mogen komen te lyden.

XXVIII.

De voorſz Raden ſullen geen part of deel mogen hebben, directelijck ofte indirectelijck, in eenighe wercken die van wegen het gemeene Landt alrede zijn ofte noch ſullen worden beſteet, noch in eenige Convoyen, Impoſten ofte andere gemeene middelen, nochte in eenige van Buspolver, Scherp, Artillerie, Wapener, Kooren, Rogge, Haver, Boter, Kaes, ofte andere Vyvres, Amunitie van Oorloge ende behoeften, hoedanich die ſouden mogen zijn, die tot profijte ende dienſte van de ghemeene ſaecke worden ghebruyct, ſullen mede niet mogen koopen ofte by eenige anderen Tytel overnemen ofte belenen eenige Ordonnantien die tot laſte van den Lande in het ghemeen ofte van eenighe Provincie in 't particulier ſyn verleent, door haer ſelven, haer Huysvrouwen, Kinders, Familien, ofte door yemandt anders wie het oock ſoude mogen weſen, ofte in den koop, overneminge en beleninge by anderen ghedaen, mogen participeren, directelijck noch indirectelijck, nochte door haer ſelven, hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders als vooren eenige giften, gaven, ofte geſchencken mogen ontfangen, ghenieten noch profiteren van eenige dingen hoe kleen die oock ſoude mogen weſen, oock van eetbare Waren ofte dranck, ende dat van yemant het ſy Steden, Collegien, Perſonagien, ofte particuliere Perſonen die ſy weten yets aen den Raedt te doen te hebben, ofte apparentelijck te ſullen ghekrygen, ende dat ſoo wel voor als naer, dat de ſaecke in den Raedt afgedaen ſal zijn, ende by aldien eenige ſodanighe giften ontfangen ſullen hebben van yemandt die ſy naemaels vernamen yets aen den voorſz Raedt te doen te hebben, 't welcke ſy ten tijde van het ontfangen van de giften niet en hadden geweten, ofte dat, die namaels aen den Raedt yets te doen mochte krygen, ſullen ſy-lieden ghehouden weſen den Raedt daer van te verwittigen, ende de ontfangen giften, ofte de waerde van dien, ten behoeve van de Armen te bekeren, ſulcx als hen by den Raedt gheordonneert ſal worden, ende ſullen boven dien niet mogen ſtaen over de deliberatie van de ſaecken, concernerende den genen van de welcke ſy ſodanighe giften ontfangen ſullen hebben, ſonder daer toe by den Raedt gheadmitteert te zijn, alles op pene dat de geene die bevonden ſullen worden contrarie het geen voorſz is, ofte eenich poinct van dien gedaen te hebben, ſullen worden gedeporteert van haren Staet, ende weſen infaem ende inhabil om eenich Ampt ofte Officie binnen de Geunieerde Provincien, Geaſſocieerde Landen, Steden ende Leden van dien, t'eeniger tijdt te mogen bedienen, ende daer en boven ghehouden uyt te keeren ende op te brengen het viervout van 't geen ſy uyt de participatie van de voorſz wercken, leverantie van Vyvres, Amunitie ende andere behoeften, in koop, overneminge, beleninge van Ordonnantien, ofte uyt de participatie van de ſelve, midtsgaders van de ontfangen giften ende gaven genooten ende geprofiteert ſullen hebben, ende verder ſubject zijn ſodanige andere Amenden ende arbitrale correctie als nae exigentie van ſaecken bevonden ſal worden te behooren, ende ſullen de voorſz Raden alle jaren op den eerſten Dingſdagh in de Maendt van Mey, ende de geen die als dan abſent ſouden mogen weſen, op den eerſten Dinghſdagh, op de welcke ſy daer na in den Raedt ſullen verſchynen, voor alle beſoignes gehouden weſen in den voorſz Raedt haer tegens den anderen by ſolemnele Eeden te ſuyveren, ende den Treſorier Generael, Ontfanger Generael, Fiſcael, Secretaris, ende Commyſen, haer te doen ſuyveren, van dat ſy hen van 't geen voorſz is, wel ende vroomelijck ſullen hebben ghequeten, ende dat ſy niet en weten dat by hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders die henlieden aengaen, contrarie het geen voorſz is, directelijck ofte indirectelijck is ghedaen, ende voorts belooven daer inne in allen oprechtigheyt te continueren, ſonder dat yemandt tot de beſoignes van den Raedt ſal worden geadmitteert voor ende al eer hy de voorſz expurgatie en beloften als vooren, ſolemnelijck ſal hebben gedaen.

XXIX.

Sullen voorts de voorſz Raden daer en boven oock op de minſte ſuſpitie tot allen tijden ghehouden zijn haer tegens den anderen onderlinghe by Eeden als vooren, daer van te ſuyveren, ende den Treſorier Generael, Ontfanger Generael, ende Fiſcael, Secretaris ende Commiſen van de Generaliteyt haer daer van te doen ſuyveren, mitsgaders die geenen die aen den Raedt te doen hebben, en op de welcke eenighe ſuſpitie valt, by Eeden te doen verklaren, dat ſy aen niemant van de voorſz Perſonen, directelijck ofte indirectelijck, yetwes hebben belooft of gegeven, ofte ſullen beloven ende geven.

XXX.

Ende ſullen de genen die bevonden ſullen worden aen yemandt van de voorſz Perſonen der ſelver Huysvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemant anders van harentwegen, eenige giften ofte gheſchencken te hebben gegeven ofte belooft, ofte doen gheven ofte beloven, directelijck ofte indirectelijck, 't ſy voor ofte na dat de ſaecke afgedaen ſal zijn, omme expeditie van de ſaecke ofte anderſints, onder hoedanich pretext 't ſelve ſoude mogen zijn, by Sententie van den voorſz Raedt worden ghecondemneert in een amende geproportioneert ofte egalerende de waerde van de ſaecke die verhandelt wordt, ofte anderſints nae gelegentheyt ende vereyſch van ſaecken. Ende ſullen alle de voorſz amenden worden geappliceert voor een derde part ten behoeve van den Aenbrenger, ende de twee reſterende derde parten ten behoeve van den Armen, alwaer het dat het exces ofte de corruptie eerſt ondervonden wierden eenige Jaren nae dat de ſelve begaen ſullen zijn.

XXXI.

Ende op dat het geen voorſz is te beter achtervolcht mach worden, ende niemant van die geen die aen den Raedt van doen hebben daer van eenige ignorantie hebben te pretenderen, ſal in de Voor-Zael van den Raedt gehangen worden een open Patent, gheſtelt in de Nederlandtſche, Franſche, Engelſche ende Schotſche Talen, daer by yeder een gewaerſchout ſal worden, dat ſy aen de voorſz Perſonen, der ſelver Huysvrouwen ende Kinderen, Familien, ofte yemandt anders van harentwegen eenige giften ofte gheſchencken ſullen preſenteren, gheven noch

noch beloven, directelijck noch indirectelijck, op pene ende amende in 't naeste volgende artyckel uytghedruct, gelijck mede de Procureurs, Solliciteurs, ende andere die haer Ordinaris voor den Raedt voorsz laten ghebruycken, op de voorsz Dingsdach, ofte als dan absent zijnde, soo haest sy daer nae in den Hage weder sullen syn gekomen, aen den Raedt onder Eede sullen beloven, haer niet te sullen laten gebruycken, ofte oock haer Meesters ingeven ofte doen ingeven van aen de voorsz Personen, der selver Huysvrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemant anders van harentwegen, eenige giften ofte geschencken te geven ofte beloven, ofte doen gheven ofte beloven directelijck noch indirectelijck, maer so wanneer haer van hare Meesters soude mogen voorkomen, dat sy genegen soude zijn eenige geschencken aen yemant van de voorsz Personen te geven ofte belooven, dat sy de selve daer van sullen afraden, ofte soo sy alrede eenige der voorsz giften mochten gheven ofte belooft hebben, dat sy sulcx den voorsz Raedt terstont bekent sullen maecken, ghelijck sy mede gehouden zijn ten aenvanck van haer Employ haer Meesters ghetrouwelijck te waerschouwen van aen de voorsz Personen, uyt saecken als vooren, te gheven ofte geschencken, directelijck ofte indirectelijck, ende soo sy eenige gaven ofte geschencken gegeven hebben, het selve den Raedt bekendt te maecken, op pene van bevonden wordende contrarie ghedaen te hebben, daer over by den Raedt gecorrigeert te worden nae exigentie van saecken.

XXXII.

Ende op dat den Raedt te beter soude mogen vaceren in de saecke der ghemeene welstant ende beschermínghe van den Lande aengaende, ende daer in niet en souden worden verhindert, voor de examinatien van de Processen die ontstaen soude mogen over de excessen in de voorsz artyckelen ghemelt, ende daer mede yemandt van den Raedt, Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Fiscael, Secretaris, ofte yemandt van Commysen, soude mogen worden bgticht, ende dat voorghekomen soude mogen worden alle onlust, twist ende tweedracht, die daer door onder de Raden tot verachteringe van het ghemeene beste soude konnen ontstaen, soo sullen de Heeren van de Justitie alhier in 's Graven-Hage worden versocht, ende by forme van deligatie Gecommitteert, om te samen en met den anderen in een Collegie ghevoecht, kennisse te willen nemen van sodanighe excessen als hier vooren ghementioneert zijn, ende daer mede de voorsz Raden, Tresorier Generael, Ontfanger Generael, Secretaris, ofte Commisen, beschuldicht souden mogen worden, ende sullen daer in recht doen, achtervolgende het dispositijf van de voorsz artyckelen, ende sulcx als sy in goede conscientie sullen bevinden te behooren.

XXXIII.

Ende sullen de Fiscael van de Generaliteyt, ende Fiscael ende Procureur Generael van den Hove van Hollant, Zelant, en Vriesland t'samen, of den Fiscael en Procureur Generael van den voorsz Hove alleen, soo wanneer de Fiscael van de Generaliteyt selfs soude zijn te beklagen, achtervolgende de Instructien hem dien aengaende gegeven ter Ordonnantie van den voorsz Hoven van Justitie, haer pertinentelijck informeren op de voorsz excessen ende tegens der voorsz Personen die daer aen schuldich soude mogen zijn, de selve haer Proces maecken, instruerende ende vervolgens ter diffentive Sententie volkomen effect sorteren sal, sonder dat daer van aen ons ofte eenich ander Collegie gheprovoceert sal mogen worden.

XXXIV.

Alle Commissien, Ordonnantien, Instructien, Brieven ende Depeschen, sullen worden gheparapheert met den gheheelen naem van den Raedt presiderende, ende wesende alsoo gheparapheert, sullen gheteeckent worden by een van de Gouverneurs van de Provincien, ofte by yemandt anders van den Raedt; ende dit al, ingeval sulcx midts de importantie van de saecke by den Raedt noodich geacht wordt, ende voorts by den Secretaris van den Raedt, sonder die te laten komen in handen van anderen, ofte met yemandt te communiceren dan die van den selven Raedt, ende sal den Secretaris houden goede ende pertinente Registeren ofte Memoriael-Boecken van alle de Resolutien ende besluyten van de materien en saecken die ghehandelt ende geslooten sullen worden in den selven Raedt, ten minsten die wesen sullen van importantie ende notabele consideratien, ende de saecken ende materien beslooten ende gearresteert zijnde by gemeene ofte de meeste stemmen, sullen alle die van den selven Raden indifferentelijck, het sy die present ofte absent syn geweest, ofte van een ofte contrarie opinie hem gesamender handt sonder eenich tegen seggen, laten gebruycken tot het goedt beleydt, effect ende onderhoudinge van de voorsz besluyten ende Resolutien.

XXXV.

Den Raedt van State sal de Staten Generael van de Vereenichde Provincien mogen beschryven in seeckere bequame ende verseeckerde plaetsen van de Vereenichde Nederlanden, ingevalle den noodt sulcx vereyscht, de welcke aldaer sullen compareren sonder prejuditie, nochtans van hare Privilegien van buyten de Provincien niet gevoceert ofte beschreven te mogen worden.

XXXVI.

De Residentie van de voorsz Raedt sal gehouden worden in een bequame ende verseeckerde plaetse van de Vereenichde Provincien, sonder gehouden te zijn te blyven in seeckere plaetse precise, maer sullen vergaderen ter plaetsen daer den dienst ende het ghemeene beste van den Lande, ende bysonder de directie van de saecken van den Oorloge is vereysschende.

XXXVII.

De Gagien van de Raden sullen wesen *vijftien hondert* ponden van *veertich* grooten 's Jaers, te betalen by de Provincien daer uyt sy gestelt zijn, van drie Maenden tot drie Maenden, daer op sy hen eerlijck na hare Staet sullen onderhouden, sonder dat sy eenige extraordinaris kosten tot laste van den Lande sullen mogen brengen anders als de Vrachten ende Convoyen, ende verders als by de Reglementen die daer op sullen worden gemaect, geordonneert sal worden; Ende als een van den Raedt komt te overlyden ofte syn Staet te verlaten, sal by de Provincie van die hy gestelt is, een ander bequaem Persoon, de Staten Generael aengenaem wesende, genomineert, ende by de Staten Generael geadmitteert worden.

XXXVIII.

Beneffens den voorsz Raedt sal gehouden worden een Tresorier ende Ontfanger Generael, op de Gagien henlieden toe te voegen.

XXXIX.

Ende een Secretaris op een Tractement van *achthondert* ponden 's Jaers, ende op al sulcke Instructien als de Staten Generael by advys van den Raedt alreede hebben gemaect, ende namaels maecken sullen.

XL.

De Depeschen van de saecken volgens dese Instructie ter dispositie van den voorsz Raedt staende, sullen worden gedaen, wesende van al sulcke importantie ende consideratie, dat voor den Oorloch de selve soude hebben gedepescheert geweest op den naem van de voorige Princen deser Landen, sullen op den Naem ende onder het Zegel ende contre Zegel en Cachet van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, by advys van den Raedt, worden uytgegeven by dese onderschryvinge, ter relatie van den Raedt van State der selver.

XLI.

Ende de Depeschen die van soo groote importantie ende consideratie niet en zijn, sullen uytgegeven worden op den naem van den Raedt van State van de Vereenichde Provincien, nochtans onder het Zegel, contre Zegel ende Cachet van de Staten Generael voornoemt.

XLII.

Het Zegel sal bewaert worden by een van de Raedts-Heeren daer toe te Committeren, die daer van gehouden sal wesen te beantwoorden, sonder het selve in yemandts handen te laten komen in eeniger manieren, ende sal van alle Depeschen ende het recht van 't Zegel goet Register ende Contrerolle ghehouden, ende daer van betaelt worden den taux by de Staten Generael gheordonneert, ofte

noch

noch te ordonneren, ende ſullen de profijten daer van proceder rende bekeert worden tot betalinge van de Officiers van den voorſz Raedt en andere noodelijcke ſaecken tot Diſpoſitie van den Raedt.

XLIII.

Ende verſtaende de Staten Generael voornoemt, dat tot conſervatie van het recht van de Vereenichde Landen in 't generael ende particulier, ſylieden van hen met deſe Inſtructie ofte inſtellinge van Regeringe ende Raet van Staten niet en abſideren de macht ende het recht om by de Staten Generael, ende de Staten van de Provincien in 't particulier, elck ſoo veel hem aengaet by tijden van noodt, ofte als de ſaecken van den Lande ſulcx ſullen vereyſchen, ſelfs ordre tot dienſte van den Lande, in de ſaecke by henlieden ter diſpoſitie van den voorſz Raedt gheſtelt, te mogen ſtellen ende exerceren by directie van de ſaecken van Oorloghe te Water ende te Lande, met alle het geen daer aen kleeft, ende namentlijck mede het doen van de Monſteringen, houden van de diſcipline, Militaire ſtraffe van alle exceſſen, ende in alle andere ſaecken, den Staet, Politie, ende Juſtitie van de voorſz Landen, Steden ende Leden van dien in 't generael ende particulier aengaende, ter diſpoſitie van den Raedt, niet expreſſelijck geſtelt ſullen blyven ter diſpoſitie van de Staten Generael, den Staet van de particuliere Provincien, de Magiſtraten van de Steden ende andere wettelijcke Overigheden elck in haer regardt ende reſerven de Staten van de reſpective Provincien aen haer het gheven van de Patenten aen de Borger-Hoplieden, ſoo wanneer de ſelve in tijdt van noodt, ende den dienſt van den Lande ſulcx ſoude mogen komen te vereyſchen buyten haer eygen Steden ſullen moeten worden ghebruyct, ſonder dat den Raedt haer met het geven van ſodanige Patenten eenichſins ſal mogen bemoeyen.

XLIV.

Die van den Raedt van Staten voornoemt, ſullen ten aenvange van haer dienſt by Eede in 't expurgeren, dat ſy om den ſelven dienſt te bekomen niet en hebben ghegeven nochte belooft eenich geldt ofte geldts waerde, ofte anders, hoedanich het ſelve ſoude mogen zijn, noch ſullen beloven, directelijck ofte indirectelijck, ende voorts belooven ende ſweren in handen van de Staten Generael ofte der ſelver Gedeputeerde te weſen gehou en getrou, den ſelven Staten Generael van de Provincien die in de Unie ende by de handthoudinghe van de Ware Chriſtelijcke Religie ſullen blyven, ende by Eede renuncieren van alle particuliere Correſpondentie, 't ſy met de Provincien, Steden ofte prievate ende particuliere Perſonen, voor ſoo veel 't ſelve den gemeene beſte mochte weſen hinderlijck, ende dat ſonder aenſien te nemen op de Provincien ofte Steden daer uyt ſy ſyn gebooren ofte verkoren, ofte particulier profijt der ſelver van hen ſelven ofte van yemandt anders, ende alleenlijck voor oogen ſullen hebben de Eere Godts, ende de welvaert ende conſervatie der voorſz Landen ende de ghemeene ſaecken, dat ſy niet en ſullen openbaren de Communicatien, Deliberatien ofte Reſolutien die ſecreet behooren te blyven, ende dat ſy daer van met niemant ſullen ſpreecken buyten der ſelver Raedt, ende inſonderheyt niet met eenige Miniſters van Uytheemſche Koningen, Princen, Republijcken ende Staten, in wat geſelſchappen ofte met wien het ſy, ten ware met dien van den ſelven Rade van State apart gheſcheyde van alle anderen. Item, dat ſy niet en ſullen ten dienſte weſen van yemanden, nochte ontfangen ofte ghenieten van de ſelve eenighe Penſioenen, dat ſy niet en hebben nochte ſullen nemen part ofte deel, directelijck ofte indirectelijck in eenighe wercken die van wegen het gemeene Landt alrede zijn, ofte noch ſullen worden beſteet, nochte eenige Convoyen, Impoſten, ofte andere gemeene middelen, nochte in eenige leveringh van Bospolver, Scherp, Artillerie, Wapenen, Kooren, Rogge, Boter, Kaes, Bier, Haver, ofte andere Vyvres, Amunitie van Oorloge ende behoeften, hoedanich die ſoude mogen zijn, die tot profijt ende tot dienſte van de ghemeene ſaecken worden ghebruyct, dat ſy niet en ſullen koopen ofte by eenige andere Tytel overnemen ofte belenen eenige Ordonnantien die tot laſte van den Lande in 't gemeen, ofte van eenighe Provincien in 't particulier zijn verleent, door haer ſelven, hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte door yemant anders wie het oock ſoude mogen weſen, ofte inkoop, overneminghe ende beleninge by anderen gedaen, ſullen particeperen, directelijck noch indirectelijck, noch door haer ſelven, hare Huysvrouwen, Kinderen, Familien, of yemant anders als vooren, eenige gifte, gaven, of geſchencken ſullen ontfangen, genieten, noch profijteren van eenige dingen, hoe kleyn die oock ſoude mogen weſen, oock van Eet-ware, Spyſe ofte Dranck, ende dat van yemant, 't ſy van Steden, Collegien, Perſonagien ofte particuliere Perſonen, die ſy weten yets aen den Raedt te doen te hebben, ofte apparentlijck te ſullen gekrygen, ende dat ſoo wel voor als nae dat de ſaecke afghedaen ſal zijn, ende by aldien ſy eenige ſodanige giften ſouden mogen komen te ontfangen van yemandt die ſy namaels ſouden vermeenen yets aen den Raedt te doen te hebben, 't welck ſy ten tijde van het ontfangen van de gaven niet en ſouden hebben geweten, ofte dat de ſelve namaels aen den Raedt yets te doen mochte krygen, dat ſy daer van den Raedt kenniſſe ſullen gheven, ende dat ſy haer vorder preciſelijck ſullen reguleren na den inhoudt van deſe Inſtructie en yder artyckel van dien, ende wyders doen dat goede en ghetrouwe Raden van Staten ghehouden zijn te doen, ende dit alles by proviſie.

XLV.

Inghevalle deſe Inſtructie bevonden wordt te hebben eenige duyſterheyt, ofte dat de ſelve eenige alteratie, verminderinge ofte vermeerderinghe ſoude vereyſchen, ſal daer op ter eerſte Vergaderinge van de Staten Generael met kenniſſe ende advys van den Raedt gedaen ende gelet worden nae behooren.

Aldus ghedaen in de Vergaderinge van de voorſz Heeren Staten Generael, gearreſteert op den twaelfden April Anno vijftienhondert acht en tachtich.

Alſoo ondervonden wordt dat eenige dangereuſe ende ſchadelijcke Menſchen tot merckelijcke klepnachtinghe van 't Collegie van den Raedt van State / ende bedroefeniſſe van de Heeren in 't ſelve Gecommitteert / midtsgaders van der ſelver Miniſters / haer ſoo verre verſtouten dat ſy yets aen den gemelden Raedt hebben te berichten / derven ondernemen aen de gemelde Heeren Raden / den Treſorier Generael / Ontfanger Generael / Fiſcael ende Secretaris / midtsgaders aen de Commyſen ofte der ſelver Huysvrouwen / Kinderen / Familien / ofte yemandt anders de ſelve aengaende / te preſenteren ende aen te bieden eenige giften ofte geſchencken / ende daer mede verhooren ſodanige opinie niet te hebben van de getrouwigheyt / ſincerityt ende oprechtigheyt van de gemelde Heeren Raden / ende van de voorſz Miniſters / als de waerdigheyt van haerlieder Ampt / ende Eere van haerlieder Perſonen haer behoorde te gelooven / ende het ſelve zijn ſaecken van ſeer quade ghevolgen / ende voor Lieden van Eere / noch voor den Staet niet te lijden. Soo iſt: dat de Raden van Staten yder een van wat qualityt ofte conditie hy ſy / wel expreſſelijck interdiceert en verbiedt / het ſy om expeditie ofte anders onder wat pretext het ſelve ſoude mogen zijn / aen yemandt van de Heeren van den Raedt / den Treſorier Generael / Ontfanger Generael / Secretaris / ofte Commyſen / der ſelver Huysvrouwen / Kinders / Familien / ofte aen yemant anders de ſelve aengaende / te preſenteren / gheven ofte belooven / ofte voor yemandt anders te doen preſenteren / geven ofte te belooven eenige giften ofte geſchencken van eenighe dingen hoe kleyn die oock ſouden mogen weſen / oock van Eet waren / Spyſe ofte Dranck / op pene / dat de geene die bevonden ſal worden ſodanige giften aen de gemelde Heeren ende Miniſters / der ſelver Huysvrouwen / Kinderen / Familien / ofte yemandt anders haer aengaende gepreſenteert ofte ghegeven / ofte belooft te hebben / daer over by den Raedt ſullen worden gecondemneert in een Aem ende ghepropotioneert ofte gelarende de waerde van de ſaecke die ſy voor den Raedt te verhandelen hebben / ofte anderſints nae gelegenthept ende exigentie van het fept.

Dervol-

Verbolgens hebben oock die van Hollant ingebracht dese jaer nader verklaring op eenige pointe vande Unie.

Conſideratien by de Heeren van Hollant ende Weſt-Vrieſlant ter Generaliteyt ingebragt op eenige artyckelen vande Unie.

DE Heeren Staten van Hollant ende Weſt-Vrieſlant conſidererende dat deſe groote Vergaderinge is geconvoceert om gewichtige redenen en oorſaken, en dat in een ongelegen ſaiſoen van 't Jaer, en uyt de frequente by een komſte van U Ho.Mo. konnende bemercken dat der ſelver yver en affectie voor 't beſte van 't gemeen der ſelver particuliere incommoditeyten aen de zijde doet blyven, hebben geoordeelt, ende ſyn noch van dat gevoelen, dat de beſoignes in deſe Vergaderinge in ſulcker voegen dienen te worden gedirigeert, dat met eé goede eenigheyt die ſaken ten ſpoedigſten tot een heylſaem beſluyt mocht worden gebragt, om d'welcke te verhandelen U Ho.Mo. en eygentlijcken by een gekomen zijn, op dat de particuliere Leden van de Provincien in haer ongelegentheden verlicht, de Republijcke in haer ſelven door een ordentlijcke ſuppletie van 't defect, 't welck in een notable gheeelte van de Regeringe is voorgevallen, in verſekertheyt geſtelt, en de vaſtigheyt van den Staet *voor alle de Weerelt* getoont mach worden door *goede* ende *prompte reſolutie, ware effecten van wijsheyt, en van eenigheyt*, de ſeeckerſte gronden daer op een Republijcke welckers ghedurigheyt wort gehoopt, beſtaen kan, en daerom hebben de Heeren van Hollandt hare Propoſitien ſodanich geformeert, dat de ſelve daer in wel hebben doen influeren de poincten van de *Religie*, *Unie* en *Militie*; maer hebben op de twee eerſte in haer Propoſitie haer weynich geextendeert, niet om dat de ſelve van minder importantie ſoude worden geoordeelt, als dat leſte, maer om dat daer in by de tegenwoordige geſtalteniſſe van ſaken geen veranderinge is gevallen, en gepreſupponeert is in 't eerſte, als raeckende de eere Godes, de Provincien in een heylige en ſincere yver, en in't ander, als waer in beſtaet de behoudeniſſe van den Staet in oprechte affectie met den anderen concerteren.

Niet te min nademael eenige Provincien hebben believen te inſiſteren, dat de Heeren van Hollant haer ſpecialijck ſouden willen verklaren op 't 9 en andere artyckelen van de Unie, en op de expedienten waer door de verſchillen over ſaken in den ſelven artyckel ghemelt, die tuſſen de Provincien ſoude mogen ontſtaen, uyt de wege ſoude konnen worden geleyt, andere, als de Heeren van *Vrieslant en Stadt Groeningen ende Ommelanden* uyt de ſelve artyckelen en uyt een voorgewende neceſſiteyt, hebben gelieve ſodanige dillatien te maken, als of de Provincien gehouden ſouden zijn elck in den haere tot *verkieſinge van Stadthouders* te procederen, ſoo moeten de Heeren van Hollant onder behoorlijck reſpect van U Ho. Mog. verklaren, dat ſy niet en konnen begrypen, dat ofte met den text van de Unie ofte met eenige bondige Argumenten uyt de ſelve getrocken, of door andre voorgevende nootſakelijckheden oyt ſoude weſen of konnen worden gejuſtificeert dat de *Provincien gehouden ſoude zijn Stadthouders te verkieſen*, of dat den dienſt van de gemene Verbinteniſſe ſulcx ſoude vereyſchen, want is en wort by de ingediende conſideratien van de Provincien mede gehouden buyten diſpute, dat de Staten van de reſpective Geunieerde Provincien *yder in den haren, ſyn Souverayne Staten*, dat de Unie tuſſen de ſelve is gemaeckt onder ſodanich bedingh, dat yder Provincie daer door niet alleen ſoude blyven onverkort in hare vryheyt en gerechtigheden, en ſonder dat ſy daerom den anderen eenich prejuditie, hinder of beletſel ſoude doen, maer ter contrarie, dat ſy lieden den anderen daer in met alle behoorlijcke en mogelijcke middelen, ja met lijf en goet helpen handthouden, ſtyven, ſtercken en beſchermen ſou tegen allen en een yegelijck wie of hoedanich die ſoude weſen, en alſo onder de voornoemde gerechtigheden het grootſte en notabelſte point is, de vrye en Souveraine Regeringe, ſo hebben oock de Provincien daer inne den anderen in hare reſpective reſorten geen regel nochte mate willen ſtellen; maer hebben elckander gelaten dienaengaende in haer volkomen vryheyt, omme alle deelen van de Souverainiteyt ſoo in Politie, Juſtitie ende anderſints, door haer ſelven ofte eenige van dien in haren naem door andere te doen adminiſtreren, jae en konnen oock de Bondtgenooten ten tijde van de Unie in ſpecie niet bedacht hebben van den anderen te verbinden tot het ſtellen van Stadthouders, door dien de ſelve ten dien tijde de Heerſchappye van den Koningh van Spaengien noch niet en hadden afgeſwooren, doen mits dien noch niet gequalificeert en waren, omme Stadthouders te ſtellen, ende daeromme kan te minder eenich bondich argument gemaeckt worden uyt het *tiende* artyckel van de Unie, *als dat de Staten haer verobligeert ſouden hebben te continueren in 't ſtellen van Stadthouders*, dewijl de ſelve doenmaels daer van noch geen aenvangh hadden gemaeckt; maer de Stadthouders dien doenmalen waren, hare Commiſſien hadden van den Koninck van Spaengien, behalven dat by het voornoemde artyckel de queſtien die over ſaecken aldaer gemeldt, ſouden komen te ontſtaen *niet abſolutelijck* ſyn verbleven aen de Stadthouders, maer alleen *by proviſie*, ende dan noch niet aen het Ampt van de Stadthouders, maer aen de Perſonen van de Stadthouders, *die doe ter tijdt waren*, ſulcx dat wel de voornoemde Proviſionele ordre by het leven van de Stadthouders *die doenmaels waren*, by contrarie Reſolutien ofte Verdrach niet en is ghediſcontinueert ofte veranderd, de voornoemde ſubmiſſie echter met het afſterven van de ſelve Stadthouders *is geeyndicht*, als de welcke de Bondtgenooten expreſſelijck vaſt hebben gemaeckt aen de verkieſinghe van *Perſonen* van de voornoemde Stadthouders, ende met de by-voeginghe van de woorden *nu ter tijdt weſende*, bethoont dat ſy niet en hebben verſtaen, dat de *Succeſſeurs* ghelijck recht ſouden hebben ten ware by naerdere Reſolutie, ſulcx aen de ſelve mochte worden ghedefereert, 't welck de Heeren van Hollandt niet beyinden gheſchiedt te zijn, kunnende de woorden van het voornoemde artyckel geenſints ſodanige uytlegginghe lyden, als by de Heeren van *Vrieſlandt* voor gheſtelt wordt, namentlijck: *Dat de Submiſſie niet en ſoude zijn Proviſioneel, maer dat de uytſpraecke by de Stadthouders te doen Proviſionele executie ſoude moeten hebben*, te min, alſoo daer tegen directelijck ſtrydt het *ſeſtiende* artyckel van de Unie, expreſſelijck mede brengende: *Dat de uytſpraeck van de Stadthouders nae gegaen ende achtervolcht ſoude worden, ſonder dat daer van wijder beroep ofte andere proviſie van Rechten, het ſy van Appel, Relief, Reviſie, Nulliteyt, ofte eenige andere querellen hoedanich die ſouden mogen zijn, verſocht ofte gebruyct ſullen mogen worden*, 't welck niet over een komt met de Proviſionele executie, de welcke preſupponeert een wyder beroep, waer door alteratie in de uytſpraecke ſoude konnen worden verwacht, gelijck mede de woorden, *nu ter tijdt weſende*, niet en konnen worden gherefereert tot de Geunieerde Provincien, dewyle daer door de Stadthouders van de Provincien die haer daer naer by de Unie ſouden hebben konnen voegen, van de voornoemde Arbitragie ſouden moeten blyven geexcludeert, ende de ſelve Provincien haer hebben moeten onderwerpen het oordeel van de Stadthouders van de andere Provincien, 't welck een ongelijck geſach onder de Leden van de Unie ſoude ſyn geweeſt, ende geenſints hebben konnen ſtrecken tot aenradinge van andre Provincien, om haer onder ſodane Verbont te begeven, veel min kan uyt het 24. *artijckel* van de *Unie* beſloten worden, dat de Provincien tottet ſtellen van *Stadthouders* gehoude zijn, om dat aldaer geſeyt wort, *dat de Stadthouders, die doenmaels waren, of namaels ſouden komen de Unie en artijckelen van dien, ſoude moeten beſweren*, want die woorden brengen wel mede wat de *Stadhouder* die gekoren ſou mogen worden ſoude moeten doen, maer geenſints dat de Provincien t'allen tijden *Stadthouders* ſoude moeten kieſen, oordelen oock de Heeren van *Hollant* niet dat het Officie van de *Stadthouders* tot wechneminge van different abſoluyt nootſakelijck ſou zijn, en dattet ſelve ſoude dienen als een uytterſte remedie, om de de verſchillen uyt de wege te leggen; want behalven dat aen d'een zijde onredelijck ſoude zijn, dat de Provincien alleen om 't beſlichte vande verſchillen tegens hare goede wil Stadhouders ſou moeten kieſen, die buyten de voorſz beſlichtinge verder ſoude doen alle ſaken die tot beleydt vande *Stadhouders* ordinair hebbe geſtaen, en aen d'ander

zijde oock onfatsoenlijck soude wesen, dat de Commissie van de Stadthouders soude worden bepaelt binnen de Limiten van de voorsz beslichtinge, soo wijst oock 't voorsz *negende* artyckel aen, dat de Voor-Ouders selfs hebben te gemoet gesien, dat de Stadthouders apparentlijck niet en soude zijn die geen van de welcke de decisien souden syn te verwachten, vermits de selve verplicht zijnde elck hare Provincie voor te staen, ende daer door aen de Interesten van de selve ghebonden, niet volkomentlijck neutrael souden zijn, ende daeromme geseyt wordt, dat als de selve met den anderen niet en souden konnen verdragen, dat sy lieden tot hen souden nemen onpartijdighe Assesseurs ende Adjuncten, ende daeromme meynen de Heeren van Hollandt, dat blyvende de Unie ende de Obligatie die de Provincien daer door op den anderen souden mogen hebben, sulcx als de selve leyt, soo wanneer eenich verschil soude mogen voorvallen, 't welck by decisie soude konnen ende moeten worden geterminneert, dat daer inne sullen worden ghevolcht eenige van de voorslagen by de Heeren van *Gelderlandt*, *Zeelandt*, ende *Uytrecht*, respectivelijck voort-gebracht, die de beste ende bequaemste naer ghelegentheyt van tijden ende saecken gheoordeelt sullen worden; Doch verhoopen, dat Godt de Heere den Staet met soo veel voorsichtigheyt, wijsheyt, ende eenigheyt, sal zegenen, dat niet noodich en sal zijn oyt tot eenige decisien van verschillen te komen, daer toe de Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt, niet alleen een goede wille, maer oprechte ende datelijcke effecten contribueren sullen, versoeckende dat de selve verklaringe, als komende van oprechter herten, wel opghenomen mach worden, voorbehoudens Myn Heeren van Hollandt ende West-Vrieslandt sodanige nader verklaringe, als de selve op de voorsz ende andere artyckelen van de Unie, na desen nader sullen gelieven te doen.

Eyndelijck syn oock inghekomen de Inclinatien van Over-Yssel den sevenden Februarij op de importante poincten van de groote Vergaderinge.

Ho. Mog. Heeren;

GElijck aen de eene zijde desen Staet groote redenen hadde van droefheyt over den doodelijcke afgangh van *Sijn Hoogheyt* den Prince van Oraengie onsterffelijcke ghedachtenisse, soo bevindt sich aen de andere zijde geen kleyne redenen van blydtschap onder de Bondtgenooten, als de selve onderlinge komen te speuren een extraordinarien yver, om in desen onverwachten val verdacht te zijn op extraordinaire ende salutaire remedien, waer door Ons lieve Vaderlandt soo wel van binnen als van buyten soude mogen blyven versseeckert.

De aenwesende Heeren van de Provincie van *Over-Yssel* hebben geoordeelt, als Leden van het gemeen laborerende Lichaem, haer schuldige plicht te wesen, het hare te contribueren, om dese Illustre Vergaderinge mede te dienen van hare Inclinatien ende Consideratien, om het voorschreve heylich werck soo veel doenlijck is, in goede eenigheyt ende onderlinge vriendtschap te helpen uytvoeren.

Ende also te dien eynde buyten alle contradictie nootsaeckelijck worden gehouden drie ontscheytbare hooftstucken, te weten *de Religie*, *Unie* ende *Militie*, sal het oock hoochnoodich zijn, dat men daer op verdacht zy, in wat voegen het een soo wel als het ander sal kunnen gemainteneert ende gehandthaeft worden.

De Religie belangende, is by U Hooch Mogende den *seven en twintichsten* Januarii laetstleden, in dese tegenwoordige Vergaderinge sodanige ordre beraemt, dat daer inne niet meer te desidereren is, alleenlijck geven wy U Hooch Mogende in bedencken, of niet daer yetwets inne gedaen soude konnen worden, in cas de een ofte de andere Provincie de Placcaten deses aengaende voor desen geëmaneert, ende de andere poincten in de voorsz Resolutie vervat, boven vermoeden *weygerde* in 't werck te stellen, ende daer inne notoyrlijck conniveerde, wat middelen by de handt dienen genomen te worden, omme die in gebreecke hier van sal blyven, daer toe te houden, geconsidereert de selve Resolutie daer van geen mentie en maeckt: Ende het tweede poinct de selve alleen spreeckt van het maintien van de Religie selfs, sonder dat het daer inne geexprimeerde penael verder als alleen hier toe, sich strecken; Souden van advys zijn, overwegende de droevighe ervarentheyt van de voorleden tijden, ons heeft doen ghevoelen hoe veel de Licentie der Paus-gesinden, als mede van *Secten* ende Gesintheden in dese Landen kan perturberen de gewenste eenigheyt, dat de Provincien sich onderlinge behooren te verbinden, niet alleene tot observantie van alle de artyckelen van de voor gheroerde Resolutie, nemaer oock het voorsz *Penael* te gebruycken tegen dat Lit ofte Provincie, de welcke tegen een van de voorsz poincten eenigen inbreuck sal willen doen, ofte gedogen gedaen te worden.

Wat aengaet de *Unie*, meenen dat die gelijckse Anno 1579. tot *Uytrecht* is gearresteert, behoort heylich en onverbreeckelijck onderhouden te worden, maer alsoo het soude konnen ghebeuren, 't welck Godt verhoeden wil, datter questien ofte misverstanden ontstonden tusschen de Leden in een Provincie te samen, de welcke uyt kracht van de voorsz *Unie* door de Heeren Stadthouders ten deele tot noch toe by gheleyt ende wech genomen zijn; by aldien de Provincien *geen Stadthouders* hebbende tot het aenstellen van nieuwe, niet goet en vonden te treden, sal in sulcken val hoochnoodich zijn, dat men overwege ende voorsla, middelen, waer door het selve defect aldaer gevoechlijckst soude konnen worden ghesuppleert, daer toe wy meenen by de Provincie van *Gelderlandt* besonderlijck goede voorslagen syn gedaen, daer mede wy ons wel souden konnen conformeren, dan souden evenwel, onder verbeteringe, oordelen een gevoechlijcke remedie te zijn, dat partyen binnen seeckeren peremptoyren tijdt souden moeten kiesen ende hare questien verblyven aen seecker getal van *neutrale Arbiters*, de welcke onder den anderen niet konnende accorderen ende stemmen steeckende, mede binnen eenen precysen tijdt souden moeten kiesen een *super Arbitrum*, om binnen den tijdt van een Maendt ten langhsten, ten ware het pressante quaedt yet spoedigers vereyste, de questien soo doenlijck te componeren, ofte by ontstentenisse op Instructie decideren, ende inghevalle eene parthye haer Arbiters in den voorschreve tijdt niet en mochten ghenomineert hebben, sal die als dan gherede, soo het Leden zijn van een Provincie, mogen versoecken ende gegeven worden; maer soo het Leden zijn die aldaer de stemmen souden doen steecken, ofte Provincie tegens Provincie, als dan van de Staten Generael beyders te doen binnen seeckeren tijdt, ende indien sulcx gebeurde tusschen de Provincien te samen, souden sodanige Arbiters konnen versocht worden aen het eene ofte het andere Hof van Justitie in dese Vereenichde Nederlanden.

Sal mede seer dienstich zijn, dat men dencke, hoemen sal doen *pareren* dese of diergelijcke vast te stellen ordre.

De executie van 't geen by uytspraecke in voegen als vooren mochte wesen verstaen, souden wy stellen aen de Generaliteyt nae de derde voorgaende sommatie.

De tranquilliteyt van de Bontgenooten, sal oock vereysschen, dat voor ofte nae, by, in, ofte onder de Provincie, *geene extremiteyten*, *repressalien ofte dateliickheden* sullen mogen worden gebruyct.

Het poinct van de *Militie* betreffende, souden verstaen, dat de dispositie over de selve behoort bevoolen te worden de Vergaderinge van de Staten Generael, met advys des Raedts van State op Instructie by de Bontgenooten eenpaerlijck te arresteren.

Souden noodich vinden te maecken een *Instructie* voor een *Hooft over de Militie*, de selve niet te arresteren, dan met eenparigheyt van alle de Provincien, de tijdt wanneer de selve behoort ghekooren te worden, meenen wy rypelijck behoort overwogen te worden, ende daer in niet geconcludeert als ten minsten met *vijf Provincien*.

De *Personen* oordeelen wy, dat als dan by pluraliteyt van stemmen moet gekooren worden.

Dat alle hooghe Ampten onder het Krychsvolck, soo voor desen ghestaen hebben ter *dispositie van de Staten Generael ofte Sijn Hoogheyt* tot die Charge van Colonel excluys

excluys, voortaen ſullen ghelaten worden ter *diſpoſitie van de Provincien* die haere advyſen daer van door haere Gecommitteerden ter Vergaderinge van de Staten Generael ſullen inbrengen.

Alle andere *Militaire Officien van Colonels, Luytenants Colonels, Sergeant Majoors, Ritmeeſters, Capiteynen*, ende van mindere Chargen, ſoo buyten nominatie by *Sijn Hoogheyt* abſolutelijck zijn vergheven, ſullen voortaen ſonder onderſcheyt (van in ofte Uytheemſche) vergeven worden by de Geunieerde Provincien, om onder de ſelve egualijck verdeelt te worden.

De *Commandeurs ende Majoors in de Steden ende Forten* van de Provincien, ſtemme in Staet hebbende, dat de ſelve vacant ende noodich zijnde, by de ſelve Provincien abſolutelijck op Commiſſien van de Staten Generael, of Raden van State ſullen worden vergeven, ſonder nochtans dat de ſelve Commandeurs ofte Majoors van nu af ſich eenichſints in ſodanighe Steden ſullen hebben aen te matigen het bewaren van de ſleutenen, openen en ſluyten van de Poorten, ofte het uytgeven van het Woordt, maer dat ſulcx privativelijck ende alleen ſal verblyven aen de Magiſtraten van de ſelve Steden.

Onder de voorſz *Majorſchappen* moeten niet mede begrepen worden die geen, de welcke tot noch toe geſtaen hebben ter diſpoſitie der Steden ſelfs, daer ſe zijn, de welcke gelaten ſullen worden by 't geen ſy tot noch toe gehad hebben.

De *Commandeurs voorſz in de ſtemmende Steden*, en ſullen niet verders de Militaire jurisdictie mogen gebruycken noch extenderen, als over die nalatigheyt ende overtredinge in tochten en wachten, overgaen aen den Vyant, deſertien van Compagnien, of verloop van d'eene Compagnie onder d'ander, ſonder Paspoort, midtsgaders over de exceſſen ende delicten die de Officieren ende Soldaten onderlinge of d'een tegen d'ander in Krygs-ſaecken, ſullen komen te begaen, ende verder niet, in voegen, dat alle andere ſaecken, ſy ſyn dan Criminele of Civile, de Militaire Perſonen apprehenſibel, convenibel, juſticiabel en executabel ſullen zijn by den Civilen of Politiken Rechter, wiens Sententien mede over ſchulden ende anders geweſen, by gebreck van gerede of ongerede goederen, na de ordre van 't Landt ter executie geſtelt ſullen worden.

De *Gouverneurs in de Steden ende Plaetſen, egeen ſtemme in Staet hebbende, als tot Sluys, Bergen op Zoom, Hulſt, Breda, 's Hertogenboſch, Willemſtadt, Maeſtricht* ende *Weſel*, ſullen geſtelt worden by de Provincien, ende ſulcx op de gewoonlijcke Commiſſien; de Commandementen in andere gelijcke Plaetſen, by de Staten Generael.

De *Majorſchappen* by den Raedt van State.

Die voortaen aen te ſtellen Officieren van Oorloghe, ſullen moeten weſen van de *Gereformeerde Religie*.

Aengaende het *uytgeven van Patenten ende verleggen van Guarniſoenen*, vergaderingen van Legers, ofte uytſenden van eenige notabele Troupen, op plaetſen ende in occaſien daer het den dienſt van het Landt vereyſcht, ſal ſtaen ende verblyven ter diſpotie van de Staten Generael, met advys van den Raedt van State.

Ende ſullen haer Ho. Mog. by pluraliteyt van ſtemmen daer in mogen concluderen.

Midts dat t'elckens als eenige veranderinge van Guarniſoenen ſal geſchieden, het ſelve bekendt ghemaeckt ſal worden aen de Provincien, Steden ende Plaetſen daer de Compagnien geſonden, ofte gelicht ſullen worden.

Gelijck mede by tijdts aen de Provincien, daer de ſelve Compagnien ſullen paſſeren ofte vergaderen, by Miſſive notificatie ghedaen worden, om op de door-tochten ofte logeringe ordre te mogen ſtellen.

Welverſtaende, dat oock de Regeringe in de reſpective Provincien vry ſal ſtaen eenige Compagnien tot verſeeckeringe van de andere te ſenden, de welcke de Officieren van de ſelve Compagnien oock ghehouden ſullen zijn te ghehoorſamen, midts dat dadelijcken daer van aen haer Hooch Mog. oock advertentie gedaen worde.

Ende dat voorts de Compagnien ſoo tegenwoordich in Guarniſoen leggende, ofte naermaels gheleydt ſullen mogen worden, aen de reſpective Magiſtraten der Steden, volgens het *ſeventiende* artyckel van de Unie, ſullen hebben te doen Eedt, in conformiteyt van het Formulier alreede gemaeckt, ofte noch te beramen, 't welck aen de Hooft-Officieren van het platte Landt, in cas de noodt quame te vereyſchen, aldaer eenige Compagnie tot bewaringe van de Stroomen ofte anders te leggen, mede ſal moeten worden gedaen.

De Steden van oudts ghepriviligeert, van met geen Guarniſoenen tegen haren wil beſwaert te mogen worden, ſullen in haer oude recht ende poſſeſſie blyven ongeprejudicieert.

Raeckende de *Secrete Correſpondentie*, binnen ende buyten 's Landts, ſal de ſelve ghehouden ende ghecontinueert worden by haer Ho. Mog. ende den Raedt van State, door ſodanige Perſonen ende op ſodanigen ordre als haer Ho. Mog. ende den Raedt van State, ten dienſte van 't Landt, ende met de meeſte ſecreteſſe ende meſnagie ſullen bevinden te behooren, daer toe de penningen ſullen worden gefurneert ten Comptoyre van den Ontfanger Generael.

Boven alle deſe voorſz Inclinatien ende Conſideratien willen de aenweſende Heeren van de Provincie van *Over-Yſſel*, haer ſelven reſerveren af te nemen, ofte by te voegen 't geen ſy ſullen oordeelen ten meeſten dienſte van den Lande te behooren.

Den dertienden Febyuarij zijnde nu inghehomen de Inclinatien ende Conſideratien van alle de Pzovincien op de ouverture ende Pzopoſitie bp ende van wegen Holſandt den achtienden Januarij gedaen / hebben de Heeren van Hollandt bp monde ghepzoponeert ende bp ghe-ſchzifte oberghelebert haer nader Conſideratien / tot be-hoztinge van de beſoignes van de gzoote Vergaderinge; iupdende als volcht:

De Heeren Staten van *Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt*, hebben ter Vergaderinge ingebracht ende gheopent hare naedere Conſideratien *op de bekortinge van de beſoignes* van deſe groote Vergaderingh, met diſtinctie van ſaecken *die puyr Provinciael zijn* (welcken aengaende de ſelve oock hare verklaringe hebben gedaen, in voegen als hier navolgende) *ende ſaecken die ſpecteren tot de deliberatien* van deſe Vergaderinge, houdende in effecte, dat welghemelde Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieslandt, door-geſien ende gheexamineert hebbende de reſpective Conſideratien by de Provincien in de welghemelde groote Vergaderinge ingedient, gheoordeelt hebben, dat eenige van de ſaecken in de ſelve Conſideratien ſyn vervat, puyrlijcken *ſyn Provinciael*, ende niet en behooren tot de deliberatien ende diſpoſitie van de ſelve Vergaderinge, maer privativelijck tot het beleydt van de reſpective Provincien, ende dat andere behooren tot het beleyt van de gemeene *Unie*, ende ſulcx tot de deliberatie van de voorſz groote Vergaderinge.

Dat de ſaecken die haer Ed. Mog. geoordeelt hebben te weſen Provinciael, ende ſulcx privativelijck te behooren tot het beleydt van de Staten van yder Provincie, ſyn de navolgende:

I.

Het ſtellen van de *Stadthouders*, ofte ſulcx na te laten, na het welgevallen van de Staten van yder Provincie.

II.

Het vergheven van de *Commandementen ende Majoorſchappen* in de Steden ende Forten binnen de reſpective Geunieerde Provincien gelegen, met de Condependentien van dien.

III.

Het *bewaren van de ſleutelen* van de Steden die ſtemmen in Staet hebben, ende het *geven van het Woordt* by de Magiſtraten van de ſelve Steden.

IV.

De *Jurisdictie over de Miltie* in alle ſaecken niet puyrlijck zijnde Militair.

V.

De *vergevinge van Colonelſchappen, Capiteynſchappen*, ende minder Charges, op hare repartitie ſtaende.

VI.

Het *verleggen van de Guarniſoenen* binnen de reſpective Provincien, ende condependentie van dien.

VII.

Het *be-eedigen van de Militie* by de Staten van de Provincie ende Magiſtraten van de Steden daer eenige Militie in Guarniſoen wordt geleyt, boven den Eedt die de ſelve Militie aen de Provincien, op welckers Repartitie die ſtaen, ſchuldich is te doen.

Dat haer Ed. Mog. verſtaen, dat de voorſz ſaecken privativelijck ſullen blyven aen de diſpoſitie van de Staten van de reſpective Provincien yeder in den haren, met verklaringe, dat haer Ed. Mog. van meeninge zijn 't ſelve recht ſodanich in den haren te ghebruycken, wel mogende lyden dat de Provincien ende Leden van de ſelve die goet ſullen vinden 't voorſz recht mede te ghebruycken, ende dienſtich ſullen achten dat van deſe Tafel aen de Officieren van de Militie, voor ſoo veel de ſelve aengaet, gheſchreven worde, dat ſy haer de diſpoſitie van de Staten van de Provincien ende Leden van de ſelve, in 't geen voorſz is, ſullen onderwerpen ende na komen, daer in worden geaccommodeert.

Dat de ſaecken die haer Ed. Mog. gheoordeelt hebben te hooren tot het *beleydt van de gemeene Unie*, ende ſulcx te zijn van de deliberatie van deſe Vergaderinge, zijn

I.

Of men in de *Generale directie ende diſpoſitie in ſaecken van Oorloge*, ende over 't volck van Oorloge, by gemeen advys van de Bontgenoten gedefereert aen den Raet van State goet ſal vinden eenige veranderinge te doen.

II.

By wie, ende in wat voegen gegeven ſullen worden de *Patenten* aen het volck van Oorloghe, zijnde buyten de Geunieerde Provincien.

III.

Op wat wyſe de ſtemmende Provincien ende de Steden van de ſelve, Guarniſoenen ontfangen ende doortochten ofte Loop-plaetſen toe laten ſullen.

IV.

Op wat wyſe het volck van Oorloge uyt de ſtemmende Provincien ende de Steden van dien gelicht ſal worden.

V.

Aen wien gelaten ſal worden de *vergevinge van de Gouvernementen ende Commandementen* in de Steden ende Forten buyten de ſtemmende Provincien gelegen.

VI.

Aen wien gelaten ſullen worden de vergevinge van de *Majoorſchappen* in de voorſz Steden ende Forten.

VII.

By wien vergheven ſullen worden de *Hooge Militaire Charges*, voor deſe geſtaen hebbende ter diſpoſitie van de Staten Generael of van *Sijn Hoogh.* tot Colonels excluys.

VIII.

Of de voorſz Charges, mitsgaders Gouvernementen, Commandementen ende Majoorſchappen, voortaen ſullen mogen worden vergeven aen Perſonen *niet weſende van de Gereformeer de Religie*.

IX.

Ofte ende wanneer, ende op wat wyſe gheprocedeert ſal worden tot electie van een *Capiteyn Genarael* over het volck van Oorloge.

X.

Hoe de *verſchillen* die tuſſchen alle de Provincien ſouden mogen ontſtaen, getermineert ſullen worden.

XI.

Hoe ende by wien de *ſecrete Correſpondentie* ſullen worden gehouden.

Dat aengaende deſe laetſte ſoorte van ſaecken hare Ed. Mog. niet anders hebben konnen afnemen of de Provincien ſyn met den anderen van een gevoelen op 't *vijfde, ſesde, ſevende* ende *achtſte* poinct, namentlijck,

Dat de *Gouvernementen* ende *Commandementen* in de Steden ende Forten buyten de ſtemmende Provincien gelegen, vergeven ſullen worden by de Staten Generael.

Dat de *Majoorſchappen* van de ſelve Plaetſen, ſullen worden vergeven by de Raden van State.

Dat de *Hooge Militaire Charges* voor deſen gheſtaen hebbende ter diſpoſitie van de Staten Generael, ofte van *Sijn Hoogheyt* tot Colonelſchappen excluys, vergheven ſullen worden by de Staten Generael.

Ende dat de voorſz *Hooge Charges*, mitsgaders Gouvernementen, Commandementen ende Majoorſchappen, aen geen ander Perſonen voortaen ſullen worden vergeven als aen de geen die zijn van de *Gereformeerde Religie*.

Ende dat mitsdien de deliberatien over de voorſz pointen de Vergaderinge niet ſal ophouden, maer dat daer in volgende de voorſz eenparigheyt ſal konnen worden geconcludeert.

Ende dat derhalven alleen ſal ſtaen te delibereren op de ſaecken vervat in de voorſz *eerſte, tweede, derde, vierde, negende, tiende* ende *elfde* artyckelen, namentlijck,

I.

Of men goet ſal vinden veranderinge te doen in de *directie van de ſaecken van Oorloge*.

II.

Op het geven van de *Patenten* aen het volck van Oorloge buyten de Geunieerde Provincien.

III. ende IV.

Op het *inleggen ende lichten* van het volck van Oorloge in ende uyt de ſtemmende Provincien.

V.

Ofte wanneer, ende op wat wyſe ſal worden geprocedeert tot electie van een *Capiteyn Generael*.

VI.

Hoe de *verſchillen* tuſſchen alle de Provincien ontſtaende, ſullen worden getermineert.

VII.

Hoe en by wien de *ſecrete Correſpondentie* ſullen worden gehouden.

In de deliberatie van welcke poincten haer Ed. Mog. verklaert hebben te vertrouwen dat de Provincien defererende aen het gewichte van de redenen, ende het ooge hebbende alleen op de ruſte, eenigheyt, ende behoudeniſſe van den Staet, den anderen met ſoo veel affectie en confidentie ſullen bejegenen, dat daer in mede in't korte een goet beſluyt ſal konnen worden gemaeckt.

Waer nae by de Heer preſiderende de twee navolgende poincten van deliberatie ſyn voor geſtelt, om volgens de ordre van de tegenwoordighe Vergaderinge daer op morgen by de reſpective Provincien geadvyſeert te worden.

Eerſtelijck; Of men in de *Generale directie ende diſpoſitie in ſaecken van Oorloge* ende over het volck van Oorloge, by gemeen advys van de Bontgenooten gedefereert aen den Raedt van State, goet ſal vinden eenige veranderinge te doen.

Ende ten *tweeden*: By wien ende in wat voegen gegeven ſullen worden *Patenten* aen het volck van Oorloghe zijnde buyten de Geunieerde Provincien.

Des anderen daeghs ſyn de Provincien gheſommeert ende verſocht haer verklaringhe te doen / noopende de twee poincten des voorigen daeghs gheproponeert / namentlijck / de Directie van de Militie, ende het geven van Patenten.

Ter ſelver tijdt heeft de Princeſſe Douagiere Groot-Moeder van den jonghe Prins van Orangie door den Heer preſiderende aen de Groote Vergaderinge ingegeven volgende Geſchrift / zijnde eene heuſche ende cijvile vermaninge aen de Staten van de Provincien / om niet geheel uyt haer ghedachtenis te ſtellen den ſelven jongen Prins; doch daer by verklarende geenſints te preteuderen dat de Staet daer aen gebonden / of dat de Charges by ſyne Predeceſſeurs bedient / ſouden Erffelijck zijn; maer dat Hy ende Sy, 't ſelve ſoude nemen als teecheuen van pure affectie ende danckbaerheyt.

Ho. ende Mog. Heeren;

DE Princeſſe Douagierre van Orangie, addreſſeert ſich mitsdeſen *eerbiedelijck* aen de tegenwoordige U Ho. Mog. Doorluchtige Vergaderinge met haren hartgrondelijcken wenſch, ten eynde Godt Almachtich ghelieve over hare loflijcke Regeringe ſyn gewoonlijcke gunſte ende genade te continueren, inſonderheyt U Ho. Mo. tegenwoordige ſeer ghewichtige Vergaderinge te zegenen met ſoo een gheluckige ſucces van heylſame Reſolutien als den meeſten dienſt ende verſeeckertheyt der

gemeene

gemeene ſaecken in deſe beſwaerlijcke gelegentheyt van tijden ſyn vereyſſchende.

Ende dewyle haer *Hoogheyt* geinformeert is hoe dat U Ho. Mog. voor een gedeelte van hare importante beſoignes, hare gedachten ſullen laten gaen, over de *gelegentheyt der voornaemſte Politijcke ende Militaire Ampten* onlanghs door het ſubyt overlyden van den Heer Prins haren Soon, ontruymt, vindt ſich hare *Hoogheyt* ſoo ten reſpecte van hare oprechte ghenegentheyt ten dienſte van deſen Staet, als inſonderheyt mede uyt den grondt van hare Groot-Moederlijcke affectie bewoogen ende geobligeert U Ho. Mog. met *vriendelijcke eerbiedinge* te ghemoet te voeren, ende indachtich te maecken, hoe dat tegenwoordichlijck door Godts genade, tot een beſondere vertrooſtinge in hare meenichvuldige ſware afflixien, in de wiege is leggende de eenige achterghelatene Mannelijcke Erve ende Nazaet van die Doorluchtige Prins van Oraengie, van de welcke hare *Hoogheyt* vertrout dat U Ho. Mog. al noch met eenich genoegen ende ſatisfactie hooren te rememoreren, hoe dat ſy niet alleen de *grontveſten* deſer Republijcke hebben helpen leggen, maer oock de opbouwinge der ſelver met hare aldervlytichſte ende kloeckmoedichſte getrouwigheyt, jae met haer goet ende bloedt den tijdt van over de *tachtich jaren* langh in ſodaniger voegen hebben by geſtaen ende gehandthaeft, dat de ſelve onder Godts genade ende U Ho. Mog. wyſe directie daer door tot die gezegende hoochte is geſtegen, dat niet alleen de goede Ingheſetenen deſer Landen, ſich in volkomen voorſpoet, vryheyt ende gheruſtigheyt van conſcientie onder haere eygen Wyngaert ende Vyghe-Boom bevinden gheſeten te zijn, maer dat ſelfs alle Uytheemſche Natien, ende *tegens haren danck de quaetwillige van deſen Staet* met ſchrick ende verwonderinghe komen aen te ſchouwen dat het aenſienlijcke Lichaem deſer Unie tegenwoordich in vollen Vrede ende eendrachtigheyt verſamelt zijn, onder de ſchaduwe van de glorieuſe *Veſtoenen* ende *Laurier-tacken*, welcke U Hooch Mogende door hoochghemelde heare loffelijcke Veldt-Heeren van Jare te Jare ſyn t'huys gebracht.

Het is waer Hooch Mogende Heeren, dat hare *Hoogheyt* noyt en heeft in twijffel ghetrocken ofte U Hooch Mog. ſouden ſich in deſe occaſie van ſodanige aen haren Staet beweſen hooge ende langhdurige dienſten nae hare ghewoonlijcke wijsheyt ende diſcretie, ſonder eenige aenmaninge, weten te erinneren, bevindt ſich oock in dat vertrouwen merckelijck gheconfirmeert by de vriendelijcke Reſcriptie die ſy van het meerendeel van de reſpective Provincien heeft ontfangen, het geen ſy haer Ed. Mog. korts naer het overlyden van meer ghemelde Prince haren Soon, ende de geluckige geboorte van den tegenwoordigen jongen Prins, in faveur van de ſelve by Miſſive hadde vertoont.

Maer en heeft hare *Hoogheyt* daeromme niet gheoordeelt ledich te konnen ſtaen van ſich als noch ten overvloet tot volkomen ontlaſtinghe van haere Groot-Moederlijcke devoyren, ten beſten van haere onmondighe Kindts-Kindt andermael alhier van dit Officie te aquiteren, verſoeckende dienvolgens ganſch dienſt-vriendelijck, dewyle U Hooch Mogende gelieft heeft het ſelve met de eere van hare getuygeniſſe over Syne Chriſtelijcken Doop van haere ſpeciale gunſt ende protectie in het aengeſichte van de Kerck te verſeeckeren, daer op ſodanigen regardt te willen nemen als ſy nae hare hooge wijsheyt ende voorſichtigheyt uyt voorgemelde conſideratie ſullen achten te behooren.

Hare *Hoogheyt* ghetrooſt ſich daer op U Hooch Mogende gunſtige Reſolutie af te wachten, ſonder de ſelve deſenthalven met eenige wydere aenſpraeck te doen importuneren, beſluytende deſen alleenlijck met hare wel tuytdruckelijcke verklaringe ende proteſtatie, als dat hare minſte intentie niet en is van U Hooch Mogende in deſen yetwes te vorderen, in ſodanigen ſchyn *als waren de hooghe Ampten by de Doorluchtige Princen van Orangien in deſe Regeringe lange jaren bekleedt, daer door aen hare Huyſen ofte Nazaten in eeniger manieren gheaffecteert*, maer ter contrarie dat haere *Hoogheyt* van meeninghe is, alle het geen op U Hooch Mogende op haer verſoeck, in deſen ſal ghelieven te defereren, aen te ſullen ſien ende te ontfangen als *puyrlijck ende oorſprouckelijck voortkomende uyt de goede ende vriendelijcke genegentheyt*, die ſy het ſelve Huys ten aenſien van gemelde lange ende menichvuldige dienſten ende meriten, met loffelijcke danckbaerheyt ſullen willen bethoonen, welcke gunſt hare *Hoogheyt* vertrout dat tot ſyner tijdt door deſe Jonge Spruyt met ghelijcke vlijt ende ghetrouwigheyt, dat als die van ſyne Heeren Voor-Vaderen tegens U Hooch Mogende ende den Staet van den Lande behoorlijck ſal worden erkent, waer toe ſich in der daedt U Hooch Mog. ſeeckerlijck ſchynen te mogen verlaten, niet alleen ten regarde van den Huyſe daer uyt deſen Prince is geſprooten, maer oock ten opſichte van de groote ende conſiderable goederen die hen boven allen andere Ingeſetenen onder het gebiedt van U Hooch Mogende by wettige ſucceſſie ſyn aengeſtorven, ſullen over ſulcx althoos in ſynen Perſoon concurreren de conſideratie van ſyn eygene Intereſt met die van ſynen ende ſyne Voor-Vaderen Eere ende glorie neffens de aengeboorne liefde ende affectie tot de gedurige welvaert van den Staet; daer toe Godt Almachtich ſynen heyligen Zegen geve;

Geteeckent

AMELIA *Princeſſe d'Orangie.*

Op deſe Memorie gedelibereert zijnde, is niet gedaen, als dat het aengenomen is voor notificatie, ende by Coppe overgenomen by de Provincie. Blyvende Hollandt ende de meeſte andere Provincien al noch by de inclinatie van niet te willen dencken om ſodanige macht als de voorige Stadthouders ende Capiteyns Generael hadden gehadt, te confereren aen een Perſoon, veel wepniger aen een Kindt. Vrieſlandt ende Stadt ende Landen **alreede een Stadthouder hebbende, konden veel wepniger in 't ſtuck van het Stadthouderſchap voor den jonge Prins treden; ende aengaende de Charge van Capiteyn Generael, waren de ſelve Provincien ſeer yverende om die aen den jongen Prins te confereren, mits dat Graef Willem ondertuſſchen ende gedurende ſijne minder-jarigheyt, mocht ſijn Luytenant zijn; maer 't was by de andere niet ſmaeckelijck.**

De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieſlant, advijſerende op de twee poincten by den Heer preſiderende, gelept in deliberatie van den dertienden **deſes, verklaerden op het eerſte van advijs te zijn:**

Dat in de Generale directie ende diſpoſitie over ſaecken van Oorloge ende over het volck van Oorloghe by gemeen advys van de Bondtgenooten ghedefereert aen den Raedt van Staten, geen veranderinge ſoude worden gedaen, ende de ſelve directie aen den gemelden Raedt ghelaten worden, ende dat de Inſtructie van den ſelven Raedt tot geruſtigheyt van de Provincien ſoude worden gedreſſeert, volgende de conſideratien by de Heeren van *Zeelandt* op den *eerſten* deſes alhier ingebracht, daer mede haer Ed. Gro. Mog. hebben verklaert haer te conformeren.

Ende op het *tweede*, dat ſoo veel doenlijck is, de Compagnien in Guarniſoen behooren te worden geleyt binnen de Provincien ende in de Frontieren daer omtrent ghelegen, van welcke Provincie de ſelve Compagnien worden betaelt, ende dat tot dien eynde by ghemeen advijs van de Leden der Unie yeder Provincie ſeeckere Frontier-plaetſen gheaſſigneert ſouden worden, binnen welcke reſpective Frontier-plaetſen den opghemelden Raet van State de Compagnien met kenniſſe van de Provinciale Regeringe ſoude mogen verplaetſen, ende dat de Staten van de Provincie de welcke de voorſz Frontierplaetſen geaſſigneert ſoude zijn, ofte der ſelver Gecommitteerden Raden ſulcx mede ſullen vermogen te doen, als oock de Compagnien uyt de ſelve Frontieren te brengen binnen hare Provincie, ende *vice verſa* uyt hare Provincie in de ſelve Frontieren te doen vertrecken, midts daer van ten ſpoedichſten ghevende advertentie aen den Raedt van Staten.

Dat den Raedt van State willende uyt de *geaſſigneerde* Frontieren eenighe Compagnien lichten, daer toe verſoeck ſoude doen aen de Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincien de welcke de ſelve Frontieren gheaſſigneert zijn, ſendende daer toe *Patenten* over met open namen, omme beyde de voorſz Staten ofte der ſelver Gecommitteerde Raden ghevult, ofte hare redenen van beſwaerniſſe aen den Raedt overgeſchreven ende by den Raedt daer van gheoordeelt te worden, ende dat op het *tweede* verſoeck van den Raedt, (de overgeſchreven redenen van beſwaerniſſe niet voor ſuffiſant aenghenomen wordende) de Compagnien ſoude moeten volgen, doch alles met dien verſtande dat by ghemeen advys van de Bondtghenooten ende tot onderlinge contentement ende gerustigheyt van de ſelve ſouden worden gemaeckt *twee Lijſten*, de een van *beſettinge*, ende de ander van *employ*, ende dat in cas van invaſie ende ſubiten overval van den Vyandt, den Raedt ſoude vermogen te lichten ſoo veel Compagnien als op de *Lijſte van employ* ſouden ſyn gheſtelt, midts daer van ghevende advertentie aen de Provincien alwaer ende in wiens geaſſigneerde Frontieren die ghelegen waren, ende latende het ſelve pericul voor by zijnde, de ſelve wederkeren in hare voorige Garniſoenen.

Dat van Zeelandt/ luyde als volcht:

De Heeren Gedeputeerde van de Provincie van *Zeelandt*, advyſerende van wegen haere Principalen op de *twee* poincten by de Heeren preſiderende ter Vergaderinge preſiderende gheleyt in deliberatie op den *dertienden* deſer.

Verklaerden op het eerſte te conſenteren, dat by deſe tegenwoordige Conſtitutie van tijdt en saecken aen het Collegie van den Raedt van State ſoude worden gedefereert de Generale directie ende diſpoſitie in de saecken van Oorloghe ende over het Volck van Oorloghe onder een ſodanighe pertinente en bondige Inſtructie als volgens het Concept van wegen haer Ed. Mog. over eenige dagen alhier ter Vergaderinge overgegeven, ofte anderſints met advys van de gemeene Bontgenooten beſt ſoude worden geoordeelt, op welck arreſt van Inſtructie haer Ed. Mog. oock verſtonden dat *pari paſſu* met het decreteren van de voorſz delatie ende niet anders en ſoude mogen worden ghediſponeert, als ſonder 't welck ſy verklaerden het voorſz haer conſent te houden voor geen conſent.

Op het *tweede* poinct oordeelden haer Ed. Mog. dat *explicité* quamen in conſideratie 't ſtuck van repartitie ende aſſignatie van de Frontieren te doen aen de reſpective Provincien en het verleggen van de Guarniſoenen in de ſelve.

Verklarende voor haer Ed. Mog. advys dat de Militie en 't Volck van Oorloge, ſtaende op de repartitie ende tot laſte van de reſpective Provincien binnen de ſelve Provincien, mitsgaders in de Frontieren en Plaetſen tot der ſelver voorſorge en beſcherminge gheaſſigneert, ſoo veel moghelijck ſouden worden geleyt, midts niet gehouden weſende tot getrouwigheyt ende gehoorſaemheyt te bewyſen aen de ſelve hare Betaels-Heeren anderen Eedt of in andere maniere te doen, als in conformiteyt van het oude formulier dat voor deſen gebruyckelijck is geweeſt.

Dat mede aen de ſelve reſpective Provincien in gevolge van de voorgaende practijcke ende exempelen ſouden worden geaſſigneert tot haer particuliere defenſie, voorſorge, ende geſach, al ſulcke Sterckten en Frontieren als de ſelve naeſt gelegen en in de welcker conſervatie en behoudeniſſe de ſelve meeſt ſyn geintereſſeert, daer op haer Ed. Mog. verſoecken dat door Gecommitteerde van deſe ſolemnele Vergaderinge een ernſtige conferentie en beſoigne mocht worden aengeſtelt, midtsgaders favorabelijck gediſponeert.

Op het ſtuck van 't geven van de Patenten, het *verleggen* van de Guarniſoenen in de ſelve geaſſigneerde Plaetſen, verklaerde ten principalen te perſiſteren by der ſelver advys ende conſideratien den .... deſer by forme van inclinatie ghepreſenteert, in alle hare poincten ende artyckelen ſonder eenige veranderinge, alleenlijck daer by verſoeckende, dat op het formeren van de Lyſten ſoo van *employ als beſettinge* aldaer ghementioneert, met den eerſten mocht worden gediſponeert.

Ende verſtonden expreſſelijck met haer advys ende verklaringe op de bovenſtaende poincten in geender manieren te willen prejudicieren de deliberatien en diſpoſitien die hier na op het poinct van het Capiteynſchap Generael ſal mogen vallen.

Daer na de andere Provincien deſgelijcx gecommitteert zijnde/ heeft Gelderlandt **inghebracht haer advijs op de ſelve pointen/ nae dat ſy in 't korte hadden gheſept/ dat ſy bevonden de advijſen der Provincien in de gewichtigſte poincten te diſcreperen/ dat daerom noodich was** eenige weynige Gecommitteerden **uyt alle Provincien te ſtellen/ om niet alleen over de diſcrepantie te confereren/ maer ooch over de** Conſolidatie **van het** Over-Quartier van Gelderlandt **tegen een equivalent te beramen eenige voorſlagen; hier nae volgende:**

Amplicatie van de Gelderſche Inſtructie op de directie van de Militie, dat die moet blyven aen de Staten Generael, en niet aen den Raedt van State.

OM dat in de Vergaderinghe van de Staten Generael yder Provincie evenveel ſtems heeft, en niet in den Raedt, en yeder Provincie in de directie van de Militie, evenveel te ſeggen moet hebben, als zijnde op het beleyt van de ghemeene defentie niet in conſideratie ghekomen yders quota, of hoe de Militie naderhandt is gereparticert, nae dat de *ſeven Souverainen* elck nae vermogen wat tot het Generael hebben gebracht over welck Generael yder evenveel ſoude hebben te ſeggen.

Sulex is oock conform de outſte en beſte Regeringen van de Republijcken en van de hedendaechſche *Cantons*.

Het is oock conform de oude Regeringe van de Nederlanden in 't Generael, als de ſelve tot de gemeene defentie te ſamen quamen, en over de defentie evenveel geſaghs hadden.

Oock is het conform de Unie artyckel *drie, vier, ſes, ſeven* ende *negen*, ende daer op ghevolchde Reſolutien voor al genomen in dat ſelve Jaer *vijftienhondert negen en ſeventich* ende *vijftienhondert twee en tachtich* ende *vier en tachtich*.

Men kan de directie oock niet brengen aen den Raedt van Staten, niet alleen om dat in den Raedt zijn *inegale ſtemmen*, uyt de Provincien, maer nu oock noch inegaelder ſoude weſen, ten aenſien dat eenige Provincien daer in hebben de Stem van een Stadthouder, waer tegen al ſchoon Gelderlandt noch een Perſoon mochte inbrengen, ſoo conſidereren de ſelve al noch het ſtemmen van *Groote Perſonagien, aenſienlijckheyt*, en andere inconvenienten.

Dat oock by de Inſtructie van den Raedt de directie van de Militie alleen voor weynich tijdt is geſtelt geweeſt aen den Raedt, is gheſchiedt om dat *Engelandt*, ten aenſien van de Subſidie volgens Accord, daer in mede hadde te ſeggen.

Zijnde de directie over de Militie aen den Raedt alleen ſtucx-gewijs geſtelt, en haer Inſtructie meeſt in prohibitive termen beſtaende, ende niet lange daer nae omtrent drie Maenden nae het arreſteren van de Inſtructie voor den Raedt van Staten, de Staten Generael weder vergadert hebben de Generale directie weder aen ſich genomen, volgens de Unie artyckel *negen*. Ende moet het oock daer aen verblyven, midts de Vergaderinge regulerende met Inſtructie, ende oock op eenen Generalen Eedt, volgens die den *veertienden* Mey 1580. ghearreſteert, ende den *twee en twintichſten* October 1586. vernieut, dat lichter ſal weſen te doen als den Raedt ſoo te formeren, dat het alle de Provincien ſal weſen aenghenaem.

Soude het ſtaen aen den Raedt, het is bekendt dat de Staten van Hollandt altijdts in den Hage vergaderende en meeſt by een zijnde, in den Raedt niet ſoude worden ghedaen, als met advys van de Heeren Staten van Hol-

landt, als te ſien uyt het rapport by den Raedt aen de Staten Generael ghedaen den *thienden* December 1588. Daerom beſt dat oock de andere Provincien wat ſterck omtrent den Raedt zijn, ende ſelfs met Gecommitteerdens uyt Hollandt, het geheele beleyt behouden.

Applicatie op het vergeven van Patenten ende verleggen van Guarniſoenen.

IN cas men geen *Capiteyn Generael ofte Stadthouder* voor als noch goet vindt te kieſen, dewyl over 't geven van Patenten in de ſtemmende Provincien geen differentie is, hoewel het conſiderabel is, maer alleen over het verleggen van Guarniſoenen *buyten de Provincie*, ſo wort wegen de Provincie van Gelderlandt gheſuſtineert, dat ſulcx moet geſchieden by de Staten Generael met advys van den Raedt van Staten.

Om dat het is conform de voorgaende redenen geſtelt op de Generale directie van de Militie.

Het is conform de Unie artyckel *negen*, conform de opgevolchde Reſolutien van Anno 1582. *Notantur*, dat men de Guarniſoenen buyten de Provincien ſoude ordonnerem met advys van den Raedt van Staten van Anno 1584. met deſe woorden, *dat men de Guarniſoenen met de* Steden en Forten met force gewonnen ſou ordonneren met goetvinden van de Staten Generael.

Indien de particuliere Provincien ſouden hebben het geven van Patenten op de Frontieren, yder ſou op het ſyne ſien en het generael ſou worden genegligeert, en de verdeelinge ſou eerſt worden gepractiſeert onder de Provincien, en daer na onder Leden van de Provincie, *de minſt gevende ſouden minſt worden bewaert*, al ſchoon dat daer den meeſten noot ware, exempel aen de Admiraliteyten, de middelen van Licenten en Convoyen, en de directie Anno 1597. verdeylt is, oorſaecke dat de Commercie uyt de Maes en van andere plaetſen niet ſoo wel en na vereyſch kan worden gheconvoyeert als van Amſterdam, ende noteert hoe weynich de Admiraliteyten aen de Staten Generael obedieren.

Onnoodich is het te verhalen alle de inconvenienten die zijn ontſtaen, door dien dat het geven van *Patenten* beeft gheſtaen en is geuſurpeert gheweeſt by particuliere Provincien, hoe wel het in cas van noot nu en dan dienſtich is geweeſt, dat men in noot noch toeſtaet.

Dat in't vergeven van Militaire Charges yder Provincie even veel heeft te ſeggen.

I.

Om dat het is conform de oude Regeringen en de beſte geappliceert op deſen Staet.

II.

Dat ſulcx oock is conform de oude Regeringe van de Nederlanden in 't gemeyn.

III.

Dat het is conform de Unie waer in de middelen van Conſumptien, en wat laſten gemeyn worden opgeſtelt, gemeyn moeten worden geappliceert Articul *ſes*, en dat conform den *negende* Articul met ſtemmen als men in de Generaliteyt gewoon is, noch klaerder in de opgevolchde Reſolutien geſtelt in Anno 1584.

IV.

Het *vergeven van Officien* is oock eerſt generael aen de Staten Generael geweeſt, en by Reſolutie van den *een en twintichſten* Juny 1581. geſtelt aen den *Capiteyn Generael* met infertie van deſe woorden in de Commiſſien, op voorgaende Reſolutie van de Staten Generael.

V.

Soo men het particulier wil maecken, het ſal eerſt weſen tuſſchen de Provincien, daer na tuſſchen de Leden in de Provincien, en daer naer onder de Familien; indien *Amſterdam* dat ſuſtineerde in Hollandt, de Stadt *Uytrecht* in 't Sticht, het *Nimweeghſche* quartier in Gelderlandt, *Middelburgh* in Zeelandt, &c. wat ſou het ten laetſten worden als een *Generale afwijckinge van de Unie*.

VI.

Als men ſulcx naer yders quota ſoude doen, noteert dat dan *Gelderlandt* niet beter van conditie ſou weſen, als by exempel de Steden *Emmerick*, *Rhees*, *Weſel*, *Rhijnberck*, &c. daer haer Ho. Mog. ſenden de Officieren, doch met ſoo veel onderſcheyt, ſy *geven niet*, *en worden bewaert*. Gelderlandt ſoude met Officieren van Hollandt worden bewaert en even veel geven, alleen datſe een Gouverneur ſouden ſtellen en *vijf en een half* Compagnien in 't hondert, men moet vaſt houden dat de repartitie geen Recht geeft, maer dat de defenſie is gemeyn, en met de doot van *Syn Hoogheyt* het vergeven van de Militaire Charges weer gedevolveert aen de Provincien in 't gemeyn.

VII.

Of wil men niet gemeyn hebben, gelijck het evenwel volgens de Unie op alle drie voorſz Poincten behoort, men procedere gelijck in de Admiraliteyten volgens intereſſe, gelegentheyt, en naturel van de Bondtgenooten: Gelderlandt, Sticht en Over-Yſſel laten alle Officien ten Oorloch uyt de ghemeene middelen van Licenten en Convoyen onderhouden aen Hollandt, waerom oock niet die diſcretie uyt de gemeene middelen van Conſomptien te Lande geſtelt aen de Provincien te Lande meeſt geintereſſeert wel gelegen, en volgens haer naturel, ſtaende te noteren de Practijcke, dat als de Generaliteyt heeft te vergeven Officien ter Zee of te Lande in Hollandt, men defereert het aen Hollandt, iſt te Lande in andere Provincien, men defereert het aen die Provincie.

VIII.

Alleen dient men yet te ſeggen op 't gene dat men allegeert wegen de Practijcke van Vrieſlandt en Stadt en Landen voeght by de inclinatie van Zeelandt op alle drie voorſz Poincten, die Practijcke is daerom tolerabel en even wel in 't generael niet applicabel om dat de Provincien van Stadt en Landen naer advenant datſe de Zee en Landt hebben te bewaren, naer advenant datſe tot de gemeyne defenſie geven noch qualijck voor een ſevende deel geſach nemen en gebruycken in de gemene defenſie geven van Patenten en vergeven van Charges, ſoo dat ſulcx het Generael tot geen diſproportie kan brengen, en miſſchien ſouden die Provincien alles ſoo lief in 't Generael brengen, en weder in 't generael voor een ſevende deel geſach hebben, maer ſulcx alles op Hollandt en hare quota tegen Gelderlandt, Uytrecht, en Over-Yſſel te allegeren, ſou weſen te ſeer buyten de Unie, *Et tum Gelri eſſent ſub tutola Hollandorum*: en ghepractiſeert ſou men met recht de Regeringe van de Republijcke van Romen op die vier Provincien konnen appliceren en ſeggen, *Socii Romanorum tacite redigebantur in Servitutem.*

Den achtienden **Febꝛuarij hebben die van Vrieſlant deſgelijcx overgegeben haer advijs over de Poincten by Hollandt den** dertienden **ingebꝛacht/luydende als volgt:**

De Gecommitteerde wegen de Provincie van Vrieslandt geexamineert hebbende de twee Poincten by Mijn Heeren van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt ghepropooneert, ende uyt haer Ed. Mog. nader Conſideratien den *dertienden* February leſtleden geextraheert, bevindende de diſpoſitie der nader Conſideratien alſoo gequalificeert, dat daer onder worden ghevonden eenige Poincten van malckander geſepareert, die met meerder vrucht hadden konnen geconjungeert worden, ende eenige ghepoſtponeert, de welcke eerſt afgedaen zijnde, groote verlichtinge konde geven van de gene die voorgeſtelt zijn, men laet ſtaen dat de Hooft-Poincten waer beneffens in deſe Illuſtre Vergaderinge te ſullen ghehandelt worden, vaſt geſet is, in drien zijn gedeelt, te weten, *Religie*, *Unie*, ende *Militie*, ende dat de Religie na 't gevoelen van 't meerendeel der Provincien afgedaen zijnde, de Unie, ende wat daer toe neffens ſoude konnen ſtaen te conſidereren, als van *Stadthouders* Remedie tegens voorvallende verſchillen, behoorde te volgen, voor ende aleer datmen neffens het ſubject van Militie in conferentie trede. Jae hebben Mijn Heeren van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt gheoordeelt, dat neffens eenige by haer Ed. Mog. voorgeſtelde verdeelinge tuſſchen de Provincien geen verſchil was, ſonder dat veel der Provincien ſoodanigen haer Ed. Mo. Provinciael gevoelen hebben geexamineert, veel weyniger

ger toegheſtemt. Ende dewijl dan de Gecommitteerde wegen de Provincie van Vrieſlandt verſcheyden malen aen de Heer preſiderende hebben verſocht dat by 't geen Myn Heeren van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt hebben gelieven dies aengaende in de beſoigne van deſe Vergaderinghe te ſtellen, by de Provincien Copyen worden verſocht, die haer vergunt worden, het ſelve tot deſen toe noch niet heeft konnen geſchien; Soo advyſeren de Gecommitteerde wegen de Provincie van Vrieſlandt dat eerſt in deſe Vergaderinge behoort in deliberatie geleyt te worden, ofte ſamentlijcke Provincien de diſpoſitie van den *dertienden* deſes by haer Ed. Mog. Myn Heeren van Hollandt in de beſoigne gheinſereert ende de methode van dien ghevallich was ofte niet, voor ende al eer plaets kan hebben, dat daer uyt yets wort geextraheert, ende om op te advyſeren voor geſtelt, ende ſouden daerom de Gecommitteerde van de Provincien van Vrieſlandt vriendelijck verſoecken dat de ſamentlijcke Provincien eerſt gelieve haer bedenckingen te openen over dit ſubject, op dat ſulcx gheſchiedt alles by ordre, ende ſonder de Unie onder de Militie, ende de Militie onder de Unie te vermengen, worde ghebeſoigneert, ende alſoo de Provincie van Vrieſlandt deſe hare verklaringe *actis publicis*, mach worden geinſereert om te ſtrecken ſoo des behooren ſal.

Den een en twintichſten, ſyn de Provincien weder gheſommeert op het ſtuck van de Militie / de diſtincte ende aſſignatie der Fronticren ende Compagnien; daer op die van Over-Yſſel hebben ober gegeven 't nabolgende advijs.

Ho. ende Mog. Heeren;

OMme op het geproponeerde by de Heeren van Hollandt, ende nu by de Heeren preſiderende, wederom in omvrage ghebracht wel te kunnen advyſeren, meenen de aenweſende Heeren van de Provincie van Over-Yſſel, onder verbeteringe, dat al voorens dient geweten en verklaringe gedaen, hoe veel Perſonen het Collegie van den Raedt conſtitueren moeten, en mede wat men verſtaet door Generale directie ende diſpoſitie in ſaecken van Oorloghe, ende hoe veel men daer onder begrypen wil, dat daer en boven te blyven 't geene ſchynt ghepreſupponeert te worden, dat ſulcken depoſitie ſo Generael, waer onder ſelfs het Oppergeſach ſoude konnen getrocken worden aen den Raedt van State by de Bondtgenooten gedefereert ſy; wy vinden wel dat de Staten Generael in de tijden als het Collegie van den Raedt is opgherecht, niet althoos konnende vergaderen, aen den ſelven Raedt by proviſie de directie van de ſaecken van Oorloge aenbevoolen hebben ende eenige andere, als zijn ordres tot betalinge van de Militie, ende behoeften van Oorloghe, Monſteringhe ende diſcipline, Militaire be-eedigen van het Krijchsvolck, midtsgaders het afdancken op voorgaende ordre van de Bondtgenooten, ende wat dierghelijcke ſaecken meer zijn, maer niet de Generale, ende daer en boven met ſulcke reſerve dat ſy de ſelve hebben konnen doen ophouden, als ſy ofte de Staten van de Provincien in 't particulier ſelfs ordre willen ſtellen.

Wy weten oock niet, dat deſe proviſionele dolatie ſoude ſyn geſchiedt by gemeen advys, 't welck beteeckende de eenparigheyt van ſtemmen van alle de Leden van de Unie, waer mede nochtans wy niet en willen contradiceren dat de Bondtgenooten met ghemeen advys ſouden hebben goet ghevonden het voorſz Collegie op te rechten ende voor het ſelve een Inſtructie te maecken; maer en konnen niet ſien, dat daer uyt volgen kan dat de artyckelen ende poincten van ordre daer in begrepen, alle te ſamen met eenparige ſtemmen van alle de Bondtgenooten ſouden zijn gearreſteert, alſoo in 't beleyt van de Confœderatie ende wat daer van dependeert, gnevolcht moet worden het geen by de meeſte ſtemmen van de Provincien ſal worden geſlooten, die gecolligeert moeten worden, ſulcx als men ter dier tijdt toe, in de Generaliteyt van de Staten gebruyct hadde, achtervolgens het *negende* artyckel van de Unie, zijnde daer inne noyt eenige veranderinge gemaeckt, ende oock niet en kan gheſchieden als met gemeen advys.

Ende genomen, de voorſz directie aen den Raedt met ghemeen advys ghedefereert ware (gelijck wy nochtans niet en hebben konnen vinden) ſoo is notoyr, dat het ſelve Collegie albereyts ſoo veel is verandert, ſo ten aenſien van de bewegende oorſaecken, waerom het is geeligeert, ende door de continuatie van de veranderinge van de Generale Staten, ende het miſſen van de voortreffelijcke Militaire Perſonagien die het doenmaels hebben gheconſtitueert, als mede ten opſichte van de ſaecken die daer moeſten verhandelt worden ten deele *tacité*, en ten deele expreſſe conſenſu van de Provincien gheabregeert, ofte aen andere ghedefereert, ofte *ad primum* fonten weder gekeert, dat het tegenwoordich een heel ander ghedaente is hebbende. Ende konnen derhalven de aenweſende Heeren van *Over-Yſſel* geen genoechſame redenen vinden, waeromme nu aen het voorſz Collegie ghelijck het tegenwoordich is geconſtitueert, meerder authoriteyt behoort gebracht te worden. Ende oordelen dat het Oppergheſach blyvende aen den Souverain, dat is, de Provincie ſelfs, de Generale directie ende diſpoſitie in ſaecken van Oorloge behoort ghelaten te worden, onder Inſtructie aen een Regeringe alwaer geen inegualiteyt ghevonden wordt, ende de Provincien gelaten by de prerogativen haer by de Unie in 't Colligeren van de ſtemmen toegheſtaen, hoedanich recht men niet en vindt by haer oyt is geabdiceert, dewyle noyt is vaſt geſtelt het getal der Perſonen in den Raedt.

En dit onvermindert de Confœderatien van de Heeren onſe Principalen, om daer by ofte af te doen, 't geen haer Ed. Mog. ten dienſte van den Lande bevinden ſullen te behooren.

Op het *tweede* poinct ſullen wy ons ghedragen tot onſe overgegevene inclinatien ende conſideratien, wy als mede het voorgaende ſullen ſoecken met den eerſten te juſtificeren.

Die van *Vrieſlandt* ſiende dat de meeſte Provincien haer geheelijck ſtellende om te blyven ſonder *Stadthouder ende Capiteyn Generael*, 't ſelve poinct niet alleen niet meer repten, maer ghenoechſaem in vergetinge ſtelden, hebben goet ghedacht een Geſchrift te formeren, ſulcx den *een en twintichſten* Februarii ingevende ende latende leſen in de groote Vergaderinge: Pogende ſoo uyt de ervarentheyt ende natuyr van deſe Republijcken, als uyt de Unie te bewyſen hoe noodtwendich het was dat deſen Staet zijnde *Poliarchique*, wierde getempereert door een ſchyn ende ſchaduwe van Monarchie.

Deductie van Vrieſlandt tot juſtificatie van haer Ed. Mog. ingeleyde conſideratien.

Ho. Mog. Heeren;

DE Gecommitteerde der Provincie van Vrieſlandt gheſien hebbende het *debat* by de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt den *negende* deſes ter Generaliteyt inghebracht op de conſideratien ende inclinatien den *ſeven en twintichſten* Januarii laetſtleden, wegen de voorſz Provincie ingedient, konnen niet ledich ſtaen tot bevrydinge van haer ghemoet ende quytinge van haer plicht te verklaren, dat ſy het voorſz *debat* onder reverentie niet en konnen oordeelen van ſodanigen gewichte, dat ſy daer door buyten bekommerniſſe mogen worden geſtelt, als of daer mede alle byghebrachte motiven ende conſideratien waren geenerveert.

Want het is onder de Politijcke meer als bekent dat in *Poliarchico ſtatu, aller meeſt te bevreſen is twiſt ende tweedracht* onder de Regenten, ſpruytende uyt diſſentie, emulatien ende factien, als mede uyt diverſe intereſten, oochmercken ende andere inſichten die ſodanigen Staet doorgaens volgen, ghelijck de ſchaduwe het Lichaem, betuygende ſulcx der *Demogagorum* continuele diſputen ende onruſten tot *Athenen*, die veelvuldige veranderinge ende commotien in de Stadt *Romen poſt ejectos Reges*, ende andere ontallijcke exempelen, die behalven dien ons leeren, *quod, quo plures imperant eo gravius ſit diſcordiarum periculum quodque multæ Reſpublicæ in tanto diſſentionum æſtu, ipſæ à ſe ipſis, ſubverſæ ſint.*

Het welcke onſe ſeer voorſichtige Voor-Ouders, Autheurs

theurs van die nadere Unie, door aenwyſinge des Ouden Heer Prins Wilhelm hoochloffelijcker Memorie (weſende den beſten Politijck ende Advyſeur in dien tijden) wel te gemoet ſiende, hebben by advys ende goet vinden van hoochgedachte Prins die functie, authoriteyt, ende beleyt der Stadthouders, als een *temperamentum Polyarchiæ*, dienſtich ende noodich geoordeelt, tot uytſluytinge ende voorkominge van ſodanige diſſentien ende tweeſpaltigheden, jae als een bandt ende keeten van het eeuwich Verbondt 't welck ſy onderlingh aengingen, ende indien niet tegenſtaende dit preſervatijf de ſelve verſchillen ende oneenigheden tuſſchen de Provincien mochten inkruypen ende plaets vinden, hebben ſy de voornoemde Stadthouders als een *panaceam* ofte *ſacram anchoram*, ende eenichſte remedie tot dempinge ende ſliſſinge van ſodanige diſputen ende onluſten gekeurt, gheſtelt, ende beveſticht; in voegen dat die queſtien raeckende Vreede, Beſtant, Oorloch, ende Contributien tot der ſelver deciſie by proviſie ſyn gelaten, volgens het *negende* artyckel van de Unie, ende alle andere tuſſchen de Provincien in 't Generael ontſtaende diſputen ten principalen ende abſolute gheremitteert ende begeven aen hoochgedachte Stadthouders, ſonder dat wyder beroep, Appel, Reviſie, ofte eenige andere querellen mogen verſocht ende gebruyct worden, alles in conformite van het *ſeſtiende* artyckel der voorſz Unie.

Op welcke fondamenten mede gebout is de interpretatie der twijffelachtigheden uyt de voorſz Unie mogenderyſen, aen de Stadthouders mede geweſen, vermogens het *een en twintichſten* artyckel, Item den Eedt der Stadthouders om de artyckelen der Confœderatie te ſullen nagaen ende onderhouden, doen naegaen ende onderhouden, in het *vier en twintichſte* artyckel verhaelt, als mede de Schutterien in Steden ende Vlecken te mainteneren, ende daer van die gemaecte Brieven te bezegelen, breder in het *vijf en twintichſte* ende *ſes en twintichſten* artyckel der vooren gementioneerde Unie uytgedruct.

Alle welcke precautien, ſteunſelen ende remedien ten regarde van alle de Geconfœdereerde Provincien in 't gemeen, ende conſequentelijck aen den geheelen Staet, ende tot conſervatie van dien ſyn vaſt gheſtelt, beraemt, ende by *forme van Contract* ingegaen ende aengenomen; waer uyt noodſaeckelijck volcht, dat eenige, ofte de meeſte Leden van de *Unie* daer in niet konnen veranderen in weder wille van een, twee, ofte drie Provincien, *maer gehouden zijn* nae de exempelen der Provincien, de Unie hier in naekomende *mede Stadthouders te kieſen*, om door dit middel de boven verhaelde effecten alleen Provincien te doen joüiſſeren: *Nam quemadmodum qui ad finem obligatus eſt, obligatus quoque eſt ad media: ſic in hoc caſu Provinciæ, quæ obligatæ ſunt ad Unionem conſervandam, & diſcordias tum præcavendas, tum ſopiendas, obligatæ ſunt ad media ad iſtum finem ducentia, maxime quia illa ſemel communi fœderatorum placito ſpecifice & formaliter recepta ac approbata ſunt.* Die niet konnen verandert worden als by gemeen advys ende conſent van de Bondtgenooten; ghelijck *notantur in terminis* van de *Stadthouders* in't *elfde* ende *een en twintigſte* artyckel der meer gemelde *Unie* wort gepoſeert, en generalijck uyt de nature eygentſchap en kracht van alle Contracten artyckel *twee en twintich* gereitereert, dat geen veranderinge in eenige poinct ofte artyckelen mach gheſchieden, als by ghemeen advys ende conſent van de Bontgenooten, *additus verbis taxativis*, ende anders niet.

Hier te boven komt te conſidereren die groote diverſiteyt der opinien, ende *enorme langſaemheyt der Reſolutien in regimine Polyarchico* als een *proprum quarti modi* inhærerende, die *apud Plutarchum* in 't ſubject der *Samniten* worden gedepingeert met de woorden *Conſilia veſtra longa ſunt, effectus lenti ac ſæpe milli* welcke traegheyt ende diverſiteyt door vigilantie, credit, authoriteyt ende de exteriteyt eenes Stadthouders merckelijck wordt ghemendeert, ende tot ſpoedigheyt, eenparigheyt en Uniteyt gebracht, in diervoegen, *ut Conſiliorum fiat & concluſio & executio*, 't welck is het geen de *Politici* ſeggen: *Polyarchicum ſtatum catenus eſſe laudabilem, quatenus in ſe habet ſimilitudinem & repreſentationem Monarchiæ, atque adeo quatenus illi plures qui imperant reducuntur ad unitatem*, zijnde wel remarquel 't welck *Bodinus* op ſeeckere plaets verhaelt, *ſi plurium imperia memoria recolamus inveniemus eos aut cum civibus internum aut cum hoſtibus externum bellum perpetuo geſſiſſe, & quandum feoruerunt Polyarchiæ non plurium ſed ſapientiſſimi cujusdam civis Imperio, nutu, ac Conſiliis quaſi Regia quadam poteſtate gubernatas ac moderatas fuiſſe.* Ende geeft de dagelijckſche ervaringe met wat beletſel, ongherijf ende prejudicie de andere Provincien, ja de geheele Unie door irreſolutie van een vaeck wordt aenghedaen, ſulcx dat by expedite deliberatien, Reſolutien ende Executien van de een ofte andere Bondtgenooten de andere ten hoochſten gheintereſſeert zijn, ende dienvolgende wel deghelijck bevoecht te inſiſteren, dat oock in ſodanigen regarde de Ed. Mog. Heeren Staten van alle de Provincien believe gedient te zijn met een reſoluyt ende goet ghenegen gemoet *tot verkieſinge van Stadthouder ofte Stadthouders* te verſtaen, vermidts ons Godt de Heer by ſodanighe forme van Regeringhe tot verwonderinge van alle de Werelt, ſoo verre heeft ghezegent, ende te beduchten ſtaet ('t welck Godt de Heer uyt genade verhoede) *ne mutatione Reipublicæ fortuna Belgici nominis mutetur, Tacitus hunc metum inſtillat, dum inquit, ſcito ſuper omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum & quæ convertuntur, indeterius mutari; vulgus hoc non ignorat, quia ſæpe experitur, quod dum vitia quædam vitare ſtudet in contraria multoque majora, deteriora, ac periculoſiora incurrat, quare ſaniſſimum eſt Alcibiadis apud Thucididem judicium dicentis; eos tutiſſime agre qui Rempublicam adminiſtrantes in Regimine & Legibus minimum variant*; men laet ſtaen, *quod autoritas reginiſ* (*quam Lipſius definit, impreſſam ſubditis & exteris opinionem reverentem de Reipublicæ ſtatu*) *à conſtanti Reipublici forma pendeat, & per innovationem ac mutationem valde accidatur ac ubique vileſcat.*

Eyndelijck wordt in de Inſtructie des Raedts van State articulo *een, vier, ſes, twintich, vier en dertich*, en meer andere geformeert in den Jare 1588. ſoo dickwils verhael gedaen van de Stadthouders ofte Gouverneurs als *de partibus integrantibus ſtatuum*, dat oock daer uyt ghenoechſaem blijct dat onſe Voor-Vaderen het Ampt der *Stadthouderen* in de reſpective Provincien hebben *noodich* geoordeelt.

Waer tegens niet en opereert het geen ten debatte van de Souverainiteyt yder Provincie wort by gebracht door dien de Majeſteyt door Contract ende Verbondt niet wordt gequetſt, gherestringeert ofte vermindert, anderſints ſouden alle Koningen ende Staten van haer Oppersſte ghelach komen te verlieſen, ſoo dickwils de ſelve ſich verbinden buyten den anderen geenen Vreede ofte Beſtandt met den ghemeenen Vyandt te maecken, 't welck ongerymt zijnde, moet van ghelijcke nature gheoordeelt worden ſodanich ſuſtenu, waer uyt dit is volgende: *Quid multis?* waerom wordt door de noodtwendigheyt *van Stadshouders* te kieſen de Souverainiteyt meer gekrenct als door obligatie van *geen Beſtandt ofte Pays te maecken, geen Oorloch aen te vangen, geen Impoſten in te ſtellen, geen Confœderatien te maecken met eenige naburige Heeren ofte Landen, ofte den cours der Munte niet te veranderen*, welcke nochtans de principaelſte Marcken van de Oppersſte Macht zijn. *Quemadmodum ergo libertatem non afficit vel alterat ſi quis lege prohibeatur quid facere, ſic Majeſtatem non afficit vel imminuit, ſi conventione vel fœdere impediatur hoc vel illud agere vel cogatur ad aliquid faciendum vel præſtandum.*

Vorder is van vreemder illatie dat poſitivement wordt verhaelt, *dat men ter tijdt van de gemaecte Unie niet gequalificeert is gheweeſt om Stadthouders te ſtellen, vermidts de Heerſchappie van den Koningh van Spaengien noch niet en was afgheſwooren, ende de Stadthouders die doenmaels waren, hare Commiſſien van den Koningh hadden, &c.* vermidts dat daer door alle actien deſes Staets tegen den Koninck van Spaengien ofte des ſelfs Miniſters ghepleecht voor het affweeren, by Hollandt ende Zeelandt in 't Jaer 1580. ende by Vrieſlandt in 't Jaer 1581. geſchiedt; ja de Unie ſelfs onwettelijck ende van geen waerde worden geinſimuleert, behalven dat *in facto* waer is, dat *Graef Jan*

van

van Naſſau hoochloflijcker Memorie op het aenhouden der Staten van Gelderlandt; by de Staten Generael tot Stadthouder van die Provincie is beroepen. Ende alſoo geen Commiſſie van den Koninck heeft gehadt, ende dat alle Provincien ten tijde van de ghemaecte Unie met Stadthouder verſien, geen gedachten konden hebben op een Regeringe ſonder Stadthouder t'eeniger tijdt te formeren.

Ende wat uyt de woorden *by proviſie* het *negende* artyckel in verlijft, wordt geurgeert, is in der waerheyt van geringen naedruck: Ten *eerſten*, als *in caſibus ſpecialibus* ſpreeckende: Ten *tweeden*, dat oock noch in den ſelven *caſibus* het geſchil geſubmitteert ſal worden aen de Heeren Stadthouders, *by proviſie, tot dat anders ſal zijn geordonneert by gemeen advijs van de Bondtgenooten, uti articulus 9. expreſſe habet, cujus prior explicatio etiam ad hunc poſteriorem caſum pertinet, quia nullæ diverſitatis ratio poteſt dari vel alia commodior explicatio adduci.* Konnende in allen gevalle dit proviſionele *remedium* gene Provincie benomen worden ofte verandert als *by gemeen advijs*, vermits de Stadthouders in den anderen *caſibus*, buyten die voor verhaelde, ten principale ende *en dernier reſſort* ſullen recht doen.

Die diſtinctie tuſſchen het *Ampt der Stadthouders* en die *Perſonen* van de ſelve ghenomen uyt de woorden des *negende* artyckel, *nu ter tijdt weſende* (voor by gaende de contradictien des debats) ſmaeckt meer *ſcherpſinnigheyt* als *waerſchijnlijckheyt*, ende is ten deele literael, ſtrydende met de meeninge, intentie ende oochmerck der Bontgenooten, die ſonder allen twijffel ſulcx syn geweeſt, dat hare Ed. de queſtien uyt de voor verhaelde oorſaecken komende te ryſen, immers ſoo geerne hebben willen begeven, ende noodich gheacht te accommoderen ende te dempen by de volgende Stadthouders, als by de welcke ter tijdt van de gemaecte Unie syn geweeſt, te weten, *by proviſie, tot dat by gemeen conſent ende advijs daer in nader ſal zijn verſien*, 't welck tot noch toe niet en gheſchiedt. Soo is oock openbaer dat het voorſz *negende* artyckel alleen van 't voorſz *caſibus* handelt, ende dat het *feſtiende* ende *een en twintichſte*, ende meer andere hier vooren geallegeert, gheneralijck ende indiſtinctelijck van alle de Stadthouders ſpreecken, ſoo toekomende als tegenwoordige, ghelijck in eenen byſonder *caſu* buyten de voorſz vaeck gementioneerde, noch onlanghs by U Ho. Mog. is verſtaen, volgens Reſolutie van den *achtienden* Auguſti 1650. de welcke de ſpecien aldaer verhaelt, ſtelt ter diciſie van de Heeren Stadthouders ofte Stadthouder der Provincien in dier tijdt, t'eenemael reflexie nemende op de Unie ende allen deelen van dien.

Het ſurplus van 't debat, beſtaet in *al te breede opneminge der by gebrachte interpretatien, onbequame illatien, refutatien van eygen ghewaende objecten, gepreſumeerde bepalinge van het Ampt der Stadthouders*, ende diergelijcken, de welcke uyt de hier voorgaende redenen ende explicatien komen te vervallen, ende over ſulcx de Gedeputeerden niet noodich achten te repeteren, ende op elck point te approprieren; Verklarende de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden van Vrieſlant uyt oprechter herten ende yver tot handthavinge van de gemeene ſaecke, conſervatie, ende vaſt-ſtellinge des Staets, 't geen hier is gededuceert, voortgebracht hebben, als tegens de mutatien met *ſchreumen ende beven* aenſiende, vermits de eene veranderinge meer andere mede ſlepen, ende ſeer ſelden ten beſten gedyen, ende deſen Staet by den voorigen form van Regeringe ſich ſoo wel heeft bevonden, dat de Geunieerde Provincien met reden ſich mogen erinneren 't geen van Romen geſeyt wordt: *Moribus antiquis res ſtat Romana virisque.*

In ghevolge ende aenmerckinge van het geen die van Zeelandt den eerſten Febvarij hadden geproponeert tegen de corruptien ende ontfangen van preſenten, heeft de Heer Jacob Veth ter Vergaderinge van wegen Zeelandt preſiderende den twee en twintichſten Febvarij haer Ho. Mog. in bedencken gegeven, of de ſelve om redenen ende motiven by hyn Ed. in 't lange ende breede gededuceert, niet en ſouden konnen goet vinden van nu af by expreſſe Reſolutie vaſt te ſtellen, dat de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden die voortaen eenighe Tractaten van wegen deſen Staet ſoude mogen aengaen en maecken met Ambaſſadeurs ofte andere publijcke Miniſters van Uytheemſche Princen, Potentaten ende Republijcken, al voorens diesaengaende in beſoignes te treden, gehouden ſoude zijn te doen mutatis mutandis ſodanigen Eet als de Heeren haer Ho. Mo. geweſen extraordinaris Ambaſſadeurs ende Plenipotentariſſen op de Generale Vrede-handelinghe tot Munſter in Weſtphalen, voor haer bereerech deerwaerts in conformite van het negende ende een en negentichſte artijckelen van haer Inſtructie ſolemnelijcken hadden gedaen ende gepreſteert.

Daer op is des anderen daechs expreſſelijck gereſolveert, dat alle de geene die in toekomende van wegen deſen Staet ſouden worden gebruyckt tot het maecken van eenich Tractaet met Ambaſſadeurs ende andere Miniſters van Uytheemſche Koningen, Republijcken, Princen, Vorſten ende Heeren, gehouden ſouden zijn met ſolemneien ende geſtaefden Eede te beloven ende ſweeren van dat ſy voor het aengaen van de handelinghe niet en hadden genomen, nochte genooten, dat ſy gedurende de ſelve, noch oock nae het beſluyt van 't Tractaet, niet en ſoude nemen nochte genieten eenige giften ofte preſenten, directelijck ofte indirectelijck, op eeniger manieren bedenckelijck ofte onbedenckelijck, maer dat ſy ter contrarie, by aldien na deſen haer eenige gifte voor den aenvangh der voorſz Handelinge mochte weſen ghepreſenteert, ooch gedurende de ſelve, ofte naer het ſluyten van het Tractaet ghepreſenteert mochte worden, dat ſy daer van haer Ho. Mog. in aller oprechtighept ende getrouwighept, ten alderſpoedichſten ende ſonder eenich uytſtel ſouden kennisſe geven, op pene van daer over gheinfameert ende vervolgens naer ghelegentheyt van ſaecken geſtraft te worden: Gelijck oock de ſelve gehouden ſouden zijn Eedt te doen van dat ſy hare Inſtructie, ende de Reſolutie daer toe ſpecterende oprechtelijck ende getrouwelijck ſouden achtervolgen, ende alles contribueren wat tot de meeſte bevorderinge van dien ſoude ſtrecken, ende ter contrarie derlineren ende tegens gaen alle 't geene dat tot retardement ofte naedeel van dien ſoude mogen gebracht worden.

Ten ſelven dage is oock gaet gevonden te ſchrijven in minnelijcke termen aen de Provincie van Stadt ende Lande, alleen in deſe groote Vergaderinge abſent zijnde, ten eynde de ſelve mocht believen haer Gedeputeerde herwaerts te ſenden, om met ende neffens de andere Provincie over de importante deliberatien te helpen reſolveren.

Sedert ſijn eenighe dagen verloopen, dat niet ſonderlings van de ſaecken der groote Vergaderinghe is voorgekomen, werdende mede aldaer ghebracht (hoewel tegen de eerſte meeninge ende inſtellinge van de Vergaderinge) de ſaecken van Weſt-Indien; Ratificatie der Deenſche concepa Tractaten; de klachten ende contra klachten van Spangien en Vranckrijck; waer op ſucceſſivelijck ende reſpective hebben audientie gehadt de Ambaſſadeur van Spaengien, de Reſident Braſſet, ende de Konincklijcke Sweedtſche Commiſſaris Appelboom; alle 't welcke, als niet ſpecterende tot onſen propoost, voort voor by gegaen.

Hollandt ſelfs, heeft koel geweeſt in 't urgeren van de Militie, 't ſy dat het wilde afwachten de aenkomſte van de Engelſche Ambaſſadeurs; om jalouſie te geven aen de andere Provincien, dat Hollandt ende Zeelandt alleen, des noodt zijnde, ſoude konnen haer Staet met Engelandt ſoo vaſt ſtellen, dat de andere Provincien van ſelfs ſouden moeten haer nae de begeerte van Hollant accommoderen, ofte dat Hollandt ende Zeelandt nu haer meeninge ende ſuſtenu geopenbaert hebbende, ende daer by bijvende taciré wilden te verſtaen gheven, dat ſy niet dachten het gheſach over haer te betalene Militie met de ander verder te participeren, als volgens den voorſlach van te aſſigneren de Limiten ende diſtinctie der Compagnien, ende om het te laten aen den Raedt van State; ende indien de andere Provincien daer toe van ſelfs niet quamen, dat dan Hollandt ende Zeelandt op haer ſelfs ſouden bijven ſtaen.

Die

Die van Drenthe hebben sedert eenighe dagen door haer Gedeputeerden Schickard ende Struyck respective Landtschryver ende Secretaris van den Landtschappe Drenthe / in alle de particuliere Provinciale Vergaderingen / ook weder voor gedragen ende opgewerkt haer pretensie / sedert vele Jaren gheurgeert / van te zijn een Lidt van den Staet / als hebbende van begin aen de Unie mede gheteeckent / ende haer eygen Stadthouder ende Regeringe hebbende.

Ende nae dat sy sulcx in 't particulier hadden genoeth ghepreparceert / hebben audientie versocht in de groote Vergaderinge / ende verkregen den tweeden Maert op Brieven van Czedentie van den Oyost ende Gedeputeerden der voorsz Landtschappe / ende nae toewenschinge van Godes ghenadigen zegen over de tegenwoordige importante deliberatien van haer Ho. Mog. haer versocht / volgens der selver aenschrijvens van den sesden November mede leestleden / in haer Vergaderinge souden ghelieven aen te nemen / ende aenwijsinghe doen van de plaetsen daer sy Heeren Gecommitteerden uyt den naem ende van wegen de gedachte Landtschap hare ordinaris Sessie met ende benevens de andere Provincien souden hebben te nemen / als mede dat aen de Gedeputeerden van de selve Landtschap mede Sessie mochte worden vergunt in alle Collegien van de Generaliteyt / waer op goet ghevonden is / dat de retroacta over ende ter saecke van diergelijckse Propositien van de opghemelde Landtschap in voorige tijden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen / souden worden opgesocht.

Item was verwondert te sien / dat ook een aenschrijvinge van wegen haer Ho. Mog. ghedateert den sesden November / gheteeckent by den Heer doen presiderende / ende by den Griffier was gedaen aen die van Drenthe, waer by de selve alsoo wel genoodicht wierden om op de groote Vergaderinge te komen / ende haer advijsen in te brengen als de Seven andere Provincien: Ende daer op versochten de selve Gecommitteerde Sessie / als geseydt is. De Heer presiderende versocht zijnde hoe dat abuys mocht by ghekomen zijn / heeft niet anders konnen bybrengen / dan dat sodanige depesches dependeren van de directie / opmerckinge / ende oprechtigheyt van den Griffier / alsoo de selve de Registers ende Originele Acten in syn bewaringe heeft / ende een President onmoghelijck is / om alles / wat hem ghebracht wordt te teeckenen / te collationeren met de Registers / ofte naer te sien of alles wel is / wordende somtijdts twintich / dertich / en meerderley dingen gesonden op een tijdt / ende in der haest / om te teeckenen: Immers heeft dit abuys die van Drenthe niet gepositeert; maer sy zijn nae als voor / stilswijgens buyten de Vergaderinge gehouden.

Wat sy tot beweeringhe van haer sustenu hebben op het papier ghebracht / ende aen de Heeren van de Vergaderinge gecommuniceert / is te sien uyt dit nabolgende:

Ho. Mog. Heeren;

Ridderschap ende Eygen-Erfden van den Lantschappe Drenthe, verstaen hebbende, dat U Ho. Mog. onlancx gelieft heeft, de Heeren Staten van de *respective* Provincien aen te schryven, om by occasie van de aenstaende Handelinge van Vrede ofte Trefves tot *Munster* ende *Osnabrugge*, te delibereren ende te resolveren op de noodige Ordre, als men tot maintien van den Staet deser Landen sal bevinden te behooren, ende namentlijck ook om de ghemeene *Unie* van *Uytrecht*, soo als die eertijdts gemaeck ende onderhouden is, van nieus te confirmeren, sonder dat de Landtschap *Drenthe*, zijnde nochtans notoyrlijck mede een Lidt van de selve *Unie*, dienaengaende eenige notitie ofte aenschrijvinge van wegen U Ho. Mog. is gedaen:

Hebben op haer jongst gehoudenen Lantdach Staetsgewyse vergadert zijnde, goet ende noodich ghevonden daer over aen U Ho. Mog. te laten doen hare rechtvaerdige Doleantien, ende over sulcx my te committeren en te lasten, U Ho. Mog. naer voorgaende presentatie van haren ootmoedigen dienst, ende wenschinge van langhdurige voorspoedige Regeringe, met allen behoorlijcken respect ende eerbiedinge in 't korte wederomme voor te dragen het geene voor desen tot meermalen soo mondelijck als by geschrifte, alhier is verthoont, ende met ghenoechsamen blycken klaerlijck geverificeert.

Dat de gemelde Landtschap van *Drenthe*, van oude tijden geweest, ende noch is, een geheele geformeerde Provincie, separaet ende apart van anderen, hebbende altoos ghehadt ende noch hebbende haer eygen selfs volkomen Leden, Regeringe, Hoogheden, Rechten, Gerechtigheden, hooge ende lage Jurisdictien, Magistraten, Naem, Wapen, Zegel, *Ærarium*, Wetten ende Coustumen, van anderen Provincien onderscheyden.

Dat oock de selve Landtschap onder de Souverainen van de Landen, soo wel by de Regeringhe van de Bisschoppen van Uytrecht, als van het Huys van Bourgondien altoos niet anders gekendt ende gehouden is geweest als eenige van hare naburige Provincien.

Niet alleen in 't stuck van besondere huldinge en reciproque beloften, ende confirmatie van hare Rechten en Privilegien.

Ende in 't contribueren tot de ghemeene Lasten, daer toe de gemelde Landtschap altoos apert gebeden en versocht, oock van hare vrywillige Consenten bedanct is geworden, alhoewel de selve dickwils verre soo hooch niet en wierden gedragen als de petitien wel mede brachten.

Maer mede in cas van convocatie van de Heeren Staten Generael, soo wanneer eenige swaere ende wichtighe saecken, de ghemeene Landen raeckende, Vergaderinge van Staten vereysten, waer toe de Staten van den Landtschap *Drenthe* niet min als de Staten van de andere Provincien altoos zijn verschreven ende versocht geweest.

Gelijck sulcx onder andere notabelijck is ghebleecken ten tijde van de solemnele Overdracht van dese Nederlanden by Keyser Karel aen syn Soon den Koninck Philips in den Jare 1555. binnen Brussel gedaen.

Tot welcken *actum* de Staten van den Landtschappe *Drente* by Keyser Karel en Koninck Philips in 't besonder syn verschreven en gecompareert, oock op des Keysers voorgaende versoeck haer bewillinge tot de voornoemde Overdracht ghegheven, ende dienvolgens in 't besonder van den Eedt aen Keyser Karel gedaen ontslagen zijnde, op het nieu Koninck Philips gehuldiget, ende daer en tegens van de selve wederomme den Eedt en confirmatie van hun Rechten, Vryheden ende Possessien ontfangen hebben.

Zijnde de selve Landtschap insgelijcx daer na, als dese Nederlanden in Oorloghe gheraect waren met den Koninck van Spaengien, ende hun by de Unie van Uytrecht nader hadden verbonden, niet minder gekent, maer stedes versocht ende verschreven, om alle saecken van de Landen te willen by-woonen ende te helpen beraedtslagen, oock al eer de selve noch in de Unie waren ontfangen, alsoo notoyr ende kennelijck ware, dat de meergemelde Landtschap tot het compareren ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael van haer selfs gequalificeert ende gherechtiget was, ende dat volgens het *derde* artyckel van de Pacificatie van Gent de Convocatie van de Generale Staten moeste gheschieden in sulcker forme ende maniere, als die geschiedt was doen Keyser Karel de Opdracht van dese Landen dede aen syn Soon Koninck Philips, alwaer de Staten van den Landtschap Drenthe mede waren verschreven ende present geweest.

Ten welcken insichte oock de gheseyde Landtschap is gehouden geweest voor een soo essentielen *membrum* van de Vergaderinge, dat de selve in den Jare 1579. niet alleen is verschreven geweest om nevens de andere Provincien Gedeputeerdens te willen senden om te helpen advyseren ende resolveren, soo over de Vrede-Handel tot Keulen aengestelt, als op de goede directie van Oorloch;

Maer dat oock de Heeren Staten Generael ende den Aerts-Hartoch Matthius Gouverneur van de Landen, by haer Brieven tot meermalen rondelijck hebben verklaert, daer over egeen Resolutie te mogen ofte konnen nemen sonder advys van den Landtschap Drenthe, ende over sulcx by gebreecke van 't senden harer Gedeputeerden, ofte ten minsten van hun advys, genootsaect te sullen worden de voor geroerde saecken ongedaen te laten.

Dienvolgens syn Ridderschap ende Eygen-Eerfden repre-

repreſenterende de Staten der Landtſchap ofte Graefſchap Drenthe op den *elfden* April 1580. in de Unie van Uytrecht, ſolemnelijck *æquo jure* als Bondtgenooten op ende aengenomen.

Hebben oock daer op Seſſie ende ſtemme ter Vergaderinge van de Heeren Generale Staten gehadt ende genooten, in de Generaliteyts Collegien ghebeſoigneert, ende daer in ſoo lange ghecontinueert tot dat de Landtſchap tot haren groot leetweſen, ende buyten haer ſchult, door het innemen van *Groeningen*, *Coevoerden* en *Steenwijck*, by den Vyandt overheert, ende voor een tijdt langh van de Unie geſcheurt is geweeſt.

Gelijck het ſelve wel mede andere van hare Naburige Provincien in 't geheel ofte ten deele is gebeurt, die dies niet te min volgens de Unie, ghereduceert zijnde, haere voorige Plaetſen ende Gerechtigheden *jure poſtliminii* wederom hebben genooten.

Sulcx dat het in alle wegen meer als reden ende billick is, dat die Landtſchap van Drenthe, nae hare verloſſinge reductie in 't gheheel inſghelijcx in haren voorigen ſtaet worde herſtelt.

Het welck U Ho. Mog. oock ſelve alſoo hebben verſtaen, en klaerlijck te kennen gegeven in den Jare 1584. doen U Ho. Mog. ſtonden om te handelen met den Koninck van Vranckrijck nae het overlyden van den Hertoch van Alençon, als wanneer niet alleen by het *derde* artijckel van de Conditien alle der Landen privilegien in 't generael ende in 't beſonder gereſerveert, maer oock by het *twee en twintichſte* artyckel expreſſelijck bedongen wierde, dat alle noch Vereenichde Provincien, als Over-Yſſel, Ommelanden ende Drenthe (die doen ter tijdt meeſt door des Vyandts geweldt onderdruct waren) gelijcke conditien ſouden hebben te genieten, als *Reidanus* verhaelt in 't begin van het vierde boeck der Nederlandtſche geſchiedeniſſen.

Moetende de voorſeyde reſtitutie ofte herſtellinge alhier om ſoo veel te meer plaetſe hebben, ten aenſien van de aenbiedinge ende beloften die U Ho. Mog. ghelieft heeft in den Jare 1602. ende 1632. by openbare Placcaten in ſeer ample termen te doen, oock aen ſodane Provincien die noch onder die dominatie van Spaengien ſtaen, ende waer van eenige te vooren met haren eygen vrye wille de Unie hadden verlaten.

Daer ter contrarie de Landtſchappe Drenthe haer vrywillich in de Unie begeven, oock haer altoos als getrouwe Bondtgenooten gedragen, ende in de gemeene laſten na, jae, genoech boven haer vermogen ghecontribueert, ende in 't geringſte niet ghemeriteert en heeft, van haer recht gefruſteert ofte gepriveert te worden.

Sonder dat die gemelde Lantſchap hier in eenichſints kan obſteren haer klenigheyt ofte geringe vermogen, alſoo de ſelve niet tegenſtaende deſe conſideratie al voor langh in de Unie ende in de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael *æquo jure* is aengenomen, en daerom ten ſulcken inſichte daer uyt nu niet en kan worden verſmeten.

Oock kennelijck is, dat heel ſelden ghebeurt, dat alle Geconfœdereerde Leden altoos gelijcke machtich ende vermogende zijn, die dies niet te min gelijcke recht van Seſſien ende ſuffragien ghenieten, als in oude tijden ghebleecken is by het Verbont van den machtigen Koninck van Perſien ende die van Theben, als oock by de Confœderatie van de *Achæers*, ende noch huydiges daechs notoyrlijcken geblijcket by de Eedt-ghenoodtſchap van die van Switſerlandt, jae, om niet verre te gaen ſelfs in deſe Nederlandtſche Geunieerde Provincien, ende der ſelver Leden ende Steden in 't particulier.

Behalven dat de meer genoemde Landtſchap Drenthe oock ſoo geringe ende van ſoo weynich conſideratie niet en is, of ſy is van wegen hare gelegentheyt een ſleutel van twee ofte drie van haere Naburighe Geallieerde Provincien, ende daer de Landen niet weynich aen gelegen is.

Konnende mede de ſelve Landtſchap niet hinderlijck zijn, datter wel verſcheyden, oock perticuliere Steden in de Unie ſyn geadmitteert, die daerom even wel geen ſeſſie ofte ſtem in de Vergaderinge hebben ghehadt.

Alſoo notoyrlijcken een groot onderſcheyt is tuſſchen een ofte meer perticuliere Steden van een Provincie, die men ſlechts in de Unie aenghenomen, doch noyt tot de Seſſie in de Staten van de Landen toegelaten heeft, ende tuſſchen een geheele geformeerde Landtſchap ofte Provincie, ghelijck is de Landtſchap Drenthe, die als vooren verhaelt, al van oudts, oock voor het oprechten van de Unie in de ghemelde Vergaderinge beydes Seſſie ende ſtemme *ſuo jure* heeft gehadt, ende naderhandt als Staten niet alleen tot de Unie *ſimpliciter*, maer oock tot de Seſſie ende het recht van ſtemmen van de andere Provincien ende Bondtgenooten ſolemnelijcken is gheroepen, ende gheadmitteert, jae voor ſoo een nootwendich Lidt van de Vergaderinge gehouden ende gekent geweeſt, dat ſonder haer ende haere Reſolutien over geen poincten raeckende Pays ende Oorloge, ofte andere wichtige ſaecken van de Landen, by de Heeren Staten Generael volgens der ſelver eygene verklaringe, eyndelijcke Reſolutie neeft konnen genomen worden.

Ende ſyn oock geen reden van State, die de Lantſchap in haer oude hebbende recht ſouden mogen nadellch weſen, ghelijckmen voor deſen wel heeft willen voorwenden.

Gemerct, dat geen beter maximen ofte fondamenten van Staet konnen worden gevonden ofte gheleyt als die Godt de eenichte Autheur ende Stichter van alle wel-beſtelde Regeringen, ſelve heeft geſtelt, ſeggende: *In Juſtitia ſtabilietur thronis Regis.*

Ende dat niet rechtvaerdigers en is, nochte den Godtlijcken, Natuyrlijcken ende aller volckeren rechten meer conform, als dat ſolemnele opgherechte, jae beſwoorne Verbinteniſſen ende Confœderatien Religieuſelijck onderhouden worden.

Ende ter contrarie tegens alle *jura Societatis & Fœderum* is ſtrydende, dat de een over de ander ſoude ſoecken te uſurperen.

Gelijck U Ho. Mog. ſelve verſtaen, ende by ſeeckere hare Reſolutie van den *eerſten* September 1592. ſeer loflijck hebben verklaert, dat den welſtant van den Lande in 't Generael, ende van elcke Provincie in 't perticulier daer aen ten hoochſten ghelegen is, dat een yeghelijck in ſyne gherechtigheyt, Recht ende Privilegie worde ghemaintineert, alſoo de Wapenen by de Landen daer vooren aengenomen, ende noch tegenwoordelijck ghevoert worden, ende dat het ſelve ghelchiedende achtervolgens de Generale Unie by de Provincien beſwooren, ſonder op eenighe tijden d'een op d'ander in het minſte yets te uſurperen ofte te empicteren, Godt den Almogenden de ghemeene ſaecke zegenen, ende een goede uytkomſte daer van verleenen ſal, ende daer tegen doende, daer uyt meerder ongeluck ende ſtraffen hier namaels ſouden geraecken te volgen.

Ende of nu wel uyt de naem van de vaeck ghemelde Landtſchap Drenthe, om tot haeren voorigen ſtaet wederom te gheraecken, oock om niet gheſeyt te mogen worden, haer Recht dien aengaende eenichſins verſuymt, verwaerlooſet, nochte *expreſſe vel tacite* afgeſtaen te hebben voorts naer haere reductie ende verloſſinge van den Vyandt, ende vervolgens daer naer tot veel verſcheyden malen menichvoudige Doleantien, Remonſtrantien, ende Interpellatien aen U Ho. Mog. hierom zijn gedaen.

Ende onder anderen in den Jare 1618. by een wel gefondeerde Remonſtrantie met *annexe* ende onder *nombren* ende Letteren ghecappliceerde Documenten, waer van hier by Copye wort overgegeven, haer voorverhaelde notoire Recht klaerlijck is gededuceert ende beweſen.

Sulcx oock dat u Ho. Mog. gehoort hebbende het rapport van de Heeren tot Examinatie van de gemelde ſtucken, uyt yeder Provincie een Gecommitteert, de ſake wel geapprehendeert, en als gefondeert, in goede conſideratie hebben ghenomen, oock de ſelve ghecommuniceert met ſijn Excellentie de Heer Prins Maurits van Oraignen onſterffelijcker memorie, ende met ſyn Genad. den Heere Graef Wilhelm van Naſſauwen loffelijcker ghedachteniſſe als Stadthouderen, om te verſtaen der ſelver advys.

Het welck ſoodanich is geweeſt, dat men van de geſeyde Remonſtrantie ende bylagen Copyen behoorde te ſenden

ſenden aen de t'ſamentlijcke Vereenichde Provincien, ende aen den ſelven het verſoeck daer by gedaen recommanderen, ende dies niet te min de Landtſchap accorderen Seſſie in den Raedt van State, ſonder de ſelve voortaen noch meer te dringen in de Conſenten die verſocht ſullen worden, anders als by Propoſitie.

Waer op U Ho. Mog. gelieft heeft de Copyen van de voorgemelde Remonſtrantie ende bylagen te ſenden aen de t'ſamentlijcke Provincien, ende aen de ſelve de ſaecke ſerieuſelijck te recommanderen, om by bequame ghelegentheden ende op haer Landtsdagen alles rypelijck te willen examineren, ende daer op ghelet hebbende, hare Gecommitteerden tot deſe Vergaderinge laſten ende authoriſeren, omme met gemeen advys van de ſamentlijcke Provincien op het verſoeck van den Landtſchap te reſolveren nae behooren, blyckende by de Reſolutien van den *ſeven en twintichſten* October, ende den *een en twintichſten* November 1618. ende by U Ho. Mog. ſerieuſe Brieven van recommandatie, mede gedateert den voorſz *een en twintichſten* November hier by over te leveren onder H. ende I.

't Welck is geweeſt van deſen effecte, dat eenige Provincien daer op verklaringe gedaen hebben, van hare Gedeputeerden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. te ſullen laſten ende authoriſeren tot het inbrengen van ſodane Reſolutie, daer mede de Landtſchap Drenthe contentement ſoude hebben, ende daer mede niemandt in ſyn goet hebbende Recht verkortet moge worden: Eenige hebben oock haere Gecommitteerden by expreſſe Reſolutie in der daedt alle ghelaſtet om daer in te mogen reſolveren, ende eenighe, om in 't verſoeck van de Landtſchap, 't welcke men bevonde in reden ghefundeert te weſen, te mogen conſenteren, blyckende by de reſpective Reſolutien des noodich, mede te exhiberen, *ſub lit. K.*

Alhoewel oock hier op wyders niet volgende, van wegen de Lantſchap in den . . Novemb. 1632. deſen aengaende wederom nieuwe inſtantie is gheſchiedt, ende als doen by U Ho. Mog. op het nieuwe eenige Heeren, uyt yeder Provincie een gecommitteert ſyn geweeſt tot examinatie van de ingeleyde ſtucken, de welcke Heeren op een *negentienden* Februarii 1633. mede een ampel rapport ter Vergaderinge van U Ho. Mog. hebben gedaen, te ſien hier nevens onder L.

Soo en heeftmen evenwel de behoorlijcke verwachte ende ghewenſte vruchten daer van tot noch toe niet ghenooten, maer moeten toeſien ende gedogen, dat de Staten van de Landtſchap Drenthe, in plaetſe datſe ten tijde van de Biſſchoppen van Uytrecht, en de Koningen van Spaengien tot contribueren van de gemene laſten Bedewyſe wierden verſocht, en voor haer Conſenten beleefdelijck bedancket, nu by haer eygen Bontgenoten vervangen ende genoech als *tributarii* getracteert worden.

Dat de ſelve in plaetſe, datſe ſoo wel ten tijde van de Souverayn, als by deſe Regeringe, ſoo wel als de Staten van andere Provincien ſolemnelijck verſchreven wierden, ter Vergaderinge van de Staten Generael te compareren, om te helpen delibereren ende te reſolveren op alle ſaecken van importantie de ghemeene Landen raeckende, dienvolgens oock gecompareert zijn, ende de Generaliteyts Collegien hebben helpen bekleden, nu uyt de Generaliteyts Collegien ende van alle ghemeene beraetſlagingen worden gecxcludeert, ende verachtelijck voor by ghegaen, ſelfs nu by deſe notable ghelegentheyt, daer men niet alleen over de ſaecken van de aenſtaende handelinge van Vrede ofte Beſtant tot Munſter ende Oſnabrugge ſal delibereren ende reſolveren, maer oock de gemaecte Unie van Uytrecht op 't nieu te confirmeren, in hoedanighe ſaecken nochtans volgens het *negende* ende *twee en twintichſten* artyckel van de Unie van Uytrecht niet en mach worden getreden, ſonder gemeen advys en conſent van de Geunieerde Provincie, anders niet ghelijck als ofte de Landtſchap Drenthe noyt een Lidt van de Unie ware geweeſt, ofte noch ware.

Alles tot hare merckelijcke verkleninge, grooten naedeel, beſwaringhe, ende niet minder verdriet ende rechtvaerdich miſnoegen.

Waer over de ſelve ghenootſaeckt worden nochmaels ſeer dienſtelijck te bidden ende te verſoecken, dat ten aenſien van de voorverhaelde reden, ende van het geene voor deſen dien aengaende van wegen de Landtſchappe Drenthe breeder is vertoont, mede ten regarde van haer getrouwe dienſten ende devoyren, die ſy na hare geringe vermogen tot ſtuyr ende handthavinge van de gemeene ſaecke aen de Landen altoos met alle gewilligheyt hebben gedaen, U Ho. Mog. goede gelieffe ſy, henlieden te laten vry hebben en genieten 't recht hun van allen oude tijden competerende, ende by geen Regeringe oyt geweygert.

Om niet alleen by te woonen de aenſtaende deliberatien ende beſoignen over de voorgeroerde Munſterſche ende Oſnabruchſe handelinghe, ende op de confirmatie van de Unie vallende.

Maer oock voortaen ende in 't komſtich in U Hooch Mog. Vergaderinge nevens andere Provincien hare Naburen ende Bondtgenooten Ordinaris mede te compareren, oock Seſſie ende Suffragie ende andere digniteyten, die ſy voor deſen gehadt hebben te genieten, ende ſodane voordelen te trecken als de *Jure Societatis æquo jure coïta* ſelfs mede brengen.

Sonder dat de Landtſchap in 't ſtuck van de Contributien ofte Conſenten by maniere van vervanginge wyders beſwaert, ofte dien aengaende anders ghetracteert worde als de andere Vereenichde Provincien.

't Welcke, behalven dat het in allen rechten, redenen, ende billijckheyt beſtaet, de Staten van de welghemelde Landtſchap te meerder oorſaecke ſal geven in haren gewoonlijcken yver ten dienſte van 't Lant en 'tgemene welvaren, als goede en getrouwe Bontgenoté te continueren.

COPYE.

Van de Deductie in den Jare 1618. overgegeven.

HO. MOG. HEEREN;

REmonſtreren met behoorlijcke Reverentie de Staten der Landtſchap Drenthe, hoe dat buyten alle diſpute kennelijck ſy, ende ten overvloet kan ghenlijcken, uyt het gunt naderhandt ſal worden ghededuceert, dat de Landtſchap (*a*) van Drenthe van oude tijden voor en boven memorie van menſchen is geweeſt, gelijck ſy tegenwoordich noch is een geformeerde Provincie, byſonder hare Hoogheden, Rechten ende Gerechtigheden alle tijt apart gehadt ende noch hebbende ſonder eenichſints onder ymandts anders te reſorteren.

(*a*) *Drenthe is geweeſt een vrye geformeerde Provincie apart.*

Zijnde de ſelvighe over ſulcx in 't contribueren tot de ghemeene Laſten van de Souvereynen der Landen ſucceſſivelijck niet anders erkendt ende gehouden, als eenige van de andere hare Naburige Provincien.

In voegen dat voorgeroerde Souvereyne eenige penningen van nooden hebbende, de ſelve ſtedes by forme van Bede van de voorſz Landtſchap in 't beſonder, gelijck als aen anderen verſocht hebben, ende daer op haer lieder (*b*) Conſenten begeert, gelijck ſulcx by verſcheyden hare Brieven te ſien is.

(*b*) *Over ſulcx ſtedes ſpecialijck mede verſocht tot vrye Conſenten.*

Ende voor eerſt ten tijde van de (*c*) Regeringe der Biſſchoppen van Uytrecht, daer van alhier twee worden overgeleyt, d'een van Heer Fredrick Marckgraef van Baden Biſſchop tot Uytrecht, in dato den 10 May 1516. de ander by Heer Philips van Bourgoignen des voorgaende Succeſſeur de dato . . 1520. daer aenvolgende, met verklaringe van beyde de voorſz Heeren, dat haer de ſelvige Conſenten uyt rechter gunſte, ende alleen om Bede wille waren gegunt ende belieft, &c. *ſub num.* 1. & 2.

(*c*) *By de Regeringe van de Biſſchoppen van Vytrecht.*

De voorſz Landtſchap, ghelijck oock andere haer Naburen, naderhandt onder het (*d*) Huys van Bourgoignen geraeckt zijnde, hebben de Staten van de ſelve Landtſchap gelijck die van de andere Provincien ſpecialijck daer toe verſocht zijnde, den Prince van Spaengien, naermaels Koninck Philippus in perſone van den Graef van Arenberge mede ghehuldiget, ende *reciproce* van den ſelvigen

Eedt ontfangen, dat de Prince t'ſyner aenkomſte ende Succeſſie tot de ſelvige Lantſchap de ghemelden Staten ſoude laten by alle Rechten ende Privilegien, gelijck ſulx de Brieven van den *vierden* Februarii 1550. daer van zijnde, mede brengen, Num. 3.

(d) Komende aen het Huys van Bourgoigne, worden ſpecialijck mede verſocht. 1. tot beſondere huldinge.

Ende hebben oock ten opſichte van dien de Heeren van den voorſz Huyſe van Bourgoignen noyt de voorſz Landtſchap in het dragen van Conſenten by de andere Provincien ofte yemants anders, doen vervangen, maer volgens het exempel van de voorgaende Heeren der Landen alle tijdt apart ende beſonder van de ſelvighe haere (c) Conſenten verſocht, blyckende by de Brieven van de Keyſer ende Koninck in Spangien Carel V. de dato den leſten Februarii 1552. van den *vijfden* Auguſti 1561. van den *acht en twintichſten* Septemb. 1564. van de Gouvernante van den *een en twintichſten* Octobet *anni ejuſdem*, van den Grave van Arenberge van den *ſesden* Feb. 1570. van Duc d'Alba van den *tienden* Junii 1573. van den Koninck ende de Lieden van ſyn Finantie, en van den *tweeden* September 1575. van Don Louys de Requeſens, &c. ſub Num. 4. 8. 10. 11. 12. ende 14.

(c) 2 Tot vrywillige Conſenten.

By welcken mede te vernemen is, dat, gelijck het verſoeck by forme van Bede ſtedes is ghedaen, alſoo oock de Staten van de Landtſchap na hare vermogen, goet duncken ende believen de Conſenten daer op alle tijdt hebben geformeert.

Het ſy met reſtricten ende conditien, als op de Bede van den Hertoch van Savoyen ad N. 8. en Don Louys *ad* num. 14. met verminderinge, als op die by de Gouvernante Margareta gedaen *ad* n. 10. & 11. alwaer in plaetſe van *twintich duyſent* guld. maer *twaelf duyſent* by de ſelve worden geconſenteert, ofte oock anderſints de Petitie in voegen die voorgheſtelt was voorby gaende, ende in plaetſe van dien een ſeecker conſenterende, als op verſoeck by Duc d'Alba van de *hondertſte*, *twintichſte* ende *tienden* penning *ad* art. 12. In ſtede van de welcke de ſomma van *vier en twintich duyſent* guldens eens, op vier termynen te betalen, worden ingewillicht, &c.

Dat oock dies niet tegenſtaende de voorſz Souverayne en ende hare Stadthouderen de ſelve Conſenten ſodanich als die waren gevallen altijdt voor goet hebben aengenomen, ende de Staten der Lantſchap voorſz daer voor bedanct *ad* num. 10. 11. 12. ende 14.

Dienende 't geen voorſz is, om te bethoonen daer het noodich is, dat de Souverayne en ende Heeren vande Landen de Landtſchap Drenthe in 't ſtuck van Conſenten in hunnen qualiteyt niet minder als de andere Provincien en hebben gehouden, maer ſtedes ende alle tijdt wel ſpecialijcken ende apart daer toe mede verſocht.

Gelijck ſy de ſelvige oock mede hebben doen verſoecken en aenſchryven beneffens de (f) Staten van andere Provincien, ſo wanneer eenige ſware ende hoochwichtige ſaecken de gemeene Landen rakende, de welcke Vergaderinge van Staten vereyſcheden, waren voorgevallen, als ſulcx is ghebleecken onder anderen op de Overdracht van de Provincien aen Koninck Philips, op de welcke ſy lieden by Keyſer Karel V. mede ſpecialijcken zijn beſchreven tot Bruſſel alwaer de Staten der Nederlanden waren vergadert by Brieven van den leſten Nov. 1555. n. 5. ende den Koninck Philips *ſub dato eodem* n. 6. Item, inſgelijcx by Margareta Gouvernante over eenige ſaken, den dienſt van Syn Majeſteyt ende het welvaren van den Lande grotelijx betreffende, By Miſſive van den *twaelfden* Julii 1564. num. 9. ende meer andere.

(f) 3 Beſchreven en verſocht tot de Vergaderinge der Heeren Staten van de Landen, ſub domo Burgundica, vide Metter. lib. 1.

(g) Is oock ten tijde van de voorſz Overdrachte der Provincien de Grave van Arenberge, ſpecialijcke gecommitteert, om de Staten der Landtſchap Drenthe van den Eedt daer mede ſy lieden Syn Keyſerl. Majeſteyt waren verplichtet te ontſlaen, ontfangende van de ſelvige eenen nieuwen Eedt ende Overdracht der voorſz Landen van wegen des ſelvigen Soons Koninck Philips.

(g) Specialijck ombandent van Eedt aen Keyſerl. Majeſteyt ende de ſelve van niens aen Koninck Philips gedaen, neffens Overdrach van hare Lantſchap, Sabylure & privilegis majorum.

Gelijck als de voorſz Graef van Arenberge als doen mede *viſe verſa* van wegen en uyt namen als voren onder Eede beloovet heeft de Lantſchap by hare Rechten ende Privilegien te willen mainteneren, num. 5. 6. ende 7.

Onder welcke Rechten mede niet het gheringſte was dat de voorſz Landtſchap als een vrye Staet ende Provincie zijnde, het Recht hadde om ter Vergaderinge van de Staten der Landen te mogen compareren, gelijck ſy ſulx van oudts hadden gehadt ende noch hadden, oock de nature van ſodanighe Provincien van ſelfs doch was mede brengende.

Van ſulcke conditien ende qualiteyt is oock voorts de voorſz Landtſchap gekent ende gehouden by de volgende Regeringe.

(h) Want de Nederlanden naderhant in Oorloge geraect zijnde met den Koninck van Spaengien, ende by de Unie van Uytrecht ſich naerder verbindende, hebben de Heeren Staten Generael en den Aerts-Hertoch Mathias van Ooſtenrijck Gouverneur van de Landen de Staten van de Lantſchap Drenthe ſtedes verſocht ende beſchreven, om alle ſaecken van den Lande te willen bywoonen ende te helpen beraetſlagen, niet tegenſtaende de ſelvige noch doen ter tijt in de voorſchreve nadere Unie en waren ontfangen, als wetende de Landtſchap tot het compareren ter Vergaderinghe der Heeren Staten Generael gerechtiget te weſen.

(h) De Landen in Oorloch raeckende met Spangien, worden als voren ſpecialijcken mede geroepen ende toegelaten tot de Vergaderinge der Heeren Staten Generael van haer Ho. Mog. ſelve ende van den Aerts-Hertoch Mathias. Al eer de Landtſchap noch in de Unie van Uytrecht was aengenomen.

Te ſien voor eerſt by Brieven van den hoochghedachten Aerts-Hertoch Mathias de dato den *twintichſten* Junii 1579. omme hare Gedeputeerden neffens die van andere Provincien geauthoriſeert, te willen ſenden (i) op de Vrede-Handel tot Ceulen, om te helpen advyſeren en reſolveren op de occurrentien ende gelegentheyt van de ſaecken, ſoo wel om het Tractaet van de Vrede-Handel, als goede directie van den Oorloge, &c. ſoo breder in de Brieven *ſub A.* En inſonderheyt van die daer op gevolchde van den *elfden* Auguſty 1579. met *B.* en den *tweeen twintichſten* Septemb. 1579. met *C.* te vernemen ſtaet.

(i) Om te delibereren op de Vrede-Handel tot Ceulen. Ende t'advyſeren mede te reſolveren op 't ſtuck van Oorloge.

NB. Waer by de voorſz Aerts-Hertoch verklaert, dat de Heeren Staten Generael op den Vrede-Handel tot Ceulen binnen Antwerpen vergadert zijnde, niet en ſoude mogen noch begeeren te reſolveren, ſonder al vooren daer over te hebben het advys ende intentie van de Staten der Landtſchap Drenthe.

NB. Item, verſoeckt inſtanter, dat de Heeren Staten der voorſz Landtſchap tegens den *vijftienden* October *vijftienhondert negen en ſeventich* hare Reſolutie neffens der ſelver Gedeputeerden volkomentlijck gheauthoriſeert ter Vergaderinge der Heeren Staten Generael willen ſchicken, op dat de Gedeputeerden van de andere Provincien op de Negociatie van den Vrede-Handel tot Ceulen vergadert zijnde, anderſints door ghebreck van dien niet genoot ſaect en worden (de voorſz ſaecke ongedaen) te vertrecken tot verwijt, &c.

NB. Sullende de Reſolutie van den Staten van Drenthe gheconfereert worden met de Reſolutien van de andere Provincien, om een eenparige ende generale Reſolutie daer uyt gemaect te worden, &c.

De Heeren Staten Generael daer by voegende in hare Brieven van den *vijf en twintichſten* September 1579. binnen Antwerpen Staetsgewyſe vergadert zijnde, dat by gebreecke, dat de Staten der Landtſchap Drenthe haere Reſolutie ende Gecommitteerden niet en ſchicken op de artyckelen van den Vrede-Handel, geen finale Reſolutie op de ſelve artyckelen genomen kan worden *ſub D.*

Op

Op welcken ferieuſen ende inſtantelijcken aenhouden ende verſoeck eyndelijck de Staten der Lantſchap *Drenthe* (*k*) hare Gecommitteerden den E. E. Johan van Echten tot Echten, ende Hendrick de Vos van Steenwyck na Uytrecht hebben geſonden, met laſt om de voorſz nader Unie van Uytrecht van harentwegen te ondertekenen.

(*k*) *Schicken hare Gecommitteerden. Teeckenen de Unie van Uytrecht.*

Gelijck ſy lieden als doen den *elfden* April 1580. de ſelvige oock hebben geteeckent.

Ende dienvolgens in voorgeroerde Vergaderinge van de Heeren Staten Generael voorts (*l*) Seſſie wederom ghenomen, blijckende het ſelve by Acte onder E. by de welcke de Heeren Staten Generael der Geunieerde Provincien ofte hare Gecommitteerde aldaer vergadert zijnde, verklaren de Staten van de Landtſchap voorſz te houden voor hare Bondtgenooten.

(*l*) *Nomen ſeſſie, ende werden in de Unie aengenomen.*

Ende zijn ſy lieden 't ſedert dien tijt daer vooren oock gehouden geweeſt, als geblijckt uyt Miſſive van de Gedeputeerden der nader Unie de dato den *vier en twintigſten* December 1580. uyt Delft, geſchreven onder G.

(*m*) Zijnde 't ſedert dien tijdt oock mede de Wapenen van Drenthe beneffens die van de andere Provincien op Pocalen ofte andere guldens ofte ſilvere gheſchieren, daer mede perſonen de Landen dienſt gedaen hebbende vereert zijn, mede geſtelt, gelijck onder andere kan gheblijcken by een Pogge in een vergulden Becken gheſtaen hebbende aen ſeecker Perſoon van qualiteyt by de Heeren Staten Generael.

(*m*) *Continueren in hare Seſſie, tot dat hare Landtſchap door Spaengien wert ruineert.*

In gevolge van welcken de voorſz Staten ſich van dien tijdt aen als getrouwe Bondtgenooten hebben gedragen, haer Seſſie continuelijck in de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael ghehadt ende gehouden hebbende, oock naer vermogen als andere Provincien, willich gheContribueert.

Ter tijdt toe ende ſoo langhe de Landtſchap door den Spaengiaert is verheert, als ſulcx gheblijcken kan by Extracten van de Protocollen hier by gaende onder F.

Gemerckt dan dat de Landtſchap Drenthe van allen ouden tijden is gheweeſt een geformeerde vrye Provincie, haer ſelfs Regeringe ende *Jure Majeſtatis* Hooghe ende Lage Jurisdictien, Magiſtraten, *Ærarium*, Naem Zegel, Wetten ende Coſtumen, van andere onderſcheyden hebbende, daer voor van de Souveraynen der Landen van oudts niet weyniger als andere gehouden zijnde.

Als mede dat de ſelvige van allen tijden neffens de andere Provincien het recht van Seſſie ende ſtemmen in de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Landen heeft gehadt.

Leſtelijck, oock als de ghemeene Landen in Oorloge zijn getreden tegens den Koninck van Spaengien tot defenſie van elck eenes Privilegien vry ende gherechtigheden, mede ſpecialijck in de naeder Unie tot dien fijne gemaeckt, ſolemnelijck *æque fœdere*, als een Bondtgenoot is opgenomen.

Ende dat de nature van ſodane Societeyten en Unien ſulcx is, dat de Geunieerde ghelijcke recht ende voordeel dies aengaende hebben, ende behooren te genieten.

Soo geven ſy Remonſtranten U Ho. Mog. te bedencken, hoe verdrietich ende beſwaerlijck dat het voor die Landtſchap zy, buyten alle reden, nu ſoo een lange tijdt geen plaetſe in U Ho. Mog. Vergaderinge beneffens andere hare Bondtgenooten gehadt te hebben; *Si enim fœdus eſt, ſi Societas, æquatio Juris eſt, ſi ſocialis exercitus, cur non & cætera æquantur? Ubi enim pars virium eſt ibi & pars Imperii eſſe debebat, Livius decad. 1. lib. 8.*

U E. Ho. Mog. is kennelijck, dat het *contra jura ſocietatis & fœderum* ſy, dat de een over de ander ſoude ſoecken te uſurperen.

De Remonſtranten tegenwoordich, om haer recht tegens die geen die henlieden daer in ſoude willen bekorten te defenderen, ſich in de Unie begeven hebbende, ſouden niet verhoopen dat haer eygen Bondtgenooten haer daer in ſouden begeren te benadeylen, als die door kracht van dien veel meer gehouden zijn haerlieden daer by te maintineren, *& excuſſo communibus Sociorum viribus à cervicibus publicis Hiſpanorum jugo, poſtliminio* haer deuchdelijcke Privilegien te reſtitueren.

Gelijck de ſelvige uyt kracht van voorgeroerde Confœderatie aen andere hare mede Bondtgenooten en Naburen billijck hebben gedaen. Die mede na dat die ſelvige in de Unie waren opghenomen, naederhandt van den Vyandt waren verheert.

U Ho. Mog. ſullen geen redenen bevinden waer door men ſal konnen eenichſints ſuſtineren dat de Landtſchap van Drenthe niet en ſoude behooren te genieten *jus ſuffragii* ende Seſſie, ende 't geen andere hare Mede-Bontgenooten *jure ſocietatis* genieten, of gemeriteert hebben, dat ſy lieden daer van behooren gefruſteert te worden.

Want, belangende de kleynheyt van de voorſz Landtſchap, behalven dat de ſelvige niet ſoo geringe en is, of ſy is van wegen hare gelegenheyt, als een ſleutel van drie hare Benabuyrde en Geallieerde Provincien, daer by nochtans ſodanig dat de Landé daer aen niet weynig is gelegen.

Soo kan doch de ſelve kleynheyt alhier in geen argument ghetogen worden; *cum non in univerſum & ubique omnes ſocii viribus ac potentia ſint pares.*

Nam nec Achæorum olim vel Helvetiorum hoc tempore, ut & nec ipſius Belgii Confœderatæ Civitatis aut Provinciæ tales, non eo minus tamen æquali ſeſſionis ac ſuffragiorum, &c. jure gaudentis.

Nec enim obſtat, quin Thebanorum exigua civitas & perlarum Potentiſſimi Reges æquo fœdere in Societatem veniant, quod olim factum eſſe notant hiſtorici, obſervant Politici, vid. Plutar. in Polopid. Bod. lib. 1. Polit. cap. 7. Petr. Gregor. lib. 11. Polit. cap. 11. num. 8. Simlerus de Repub. Helvet. Guicciard. in ſua Belgii deſcript.

Qualia præcipue ſunt illa quæ inter liberos panguntur populos, liber autem populus eſt is qui nullius alterius populi poteſtati eſt ſubjectus, ut definit. Jureconſ. in l. non dub. 7. ff. de captivis.

Het is mede wel waer, dat ſy lieden van den Vyant ſyn geweeſt overtogen, en alſo voor een tijt lang van de Unie geſcheurt, en is 't ſelve aen andere van haer Naburige Provincien mede of in 't geheel, of ten deele wel geſchiedt.

Maer hebben de ſelve dies niet te min volgens de Unie gereduceert zijnde *jure poſtliminii* hare voorige plaets en gerechtigheden wederom genooten.

Ten doet oock niet dat geallegeert mocht worden, dat men verſcheyde oock perticuliere Steden wel in de Unie heeft geadmitteert, die nochtans deshalven geen Seſſie in de Vergaderinge ofte *jus ſuffragii* wordt vergunnet, want behalven dat groote onderſcheyt is tuſſchen een perticuliere Stadt van een Provincie, niet mede geunieert zijnde, ende een geheele geformeerde ende Souveraine Provincie, welcke alhier billick in conſideratie behoort te komen, ſo zijn ſodanige perticuliere Steden maer *ſimpliciter* in de Unie toegelaten, hebbende noyt Seſſie ofte ſtem in Vergaderinge van Staten der Landen gehadt voor dato.

Daer ter contrarie uyt het voorige gebleecken is, dat de Landtſchap Drenthe van veele tijden af voor dato van de Unie *ſuo jure* beydes gehadt, ende naderhandt niet alleen tot de Unie *ſimpliciter*, maer oock tot Seſſie ende 't recht van ſtemmen, van de andere Provincien ende Bondtgenoten is ſolemnelijcken geroepen ende geadmitteert.

Ja oock by de ſelvige gehouden voor een ſoo eſſentieel *membrum* van de Vergaderinghe, dat ſy lieden verklaren, dat ſonder haer ende hare Reſolutien op ſodanige pointen, daer onder mede het handelen over Pays en Oorloch (daer van 't 9. artyckel ſpreeckt) dat ſonder gemeen Conſent van alle de Provincien niet en ſal mogen verhandelt worden, geen Reſolutie by de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael konde worden genomen.

Het heeft U Ho. Mog. noch in den Jare 1602. goet gedacht de Provincien, Leden ende Steden van dien ſoo noch onder 't Jock van den Spangiaert ſtonden, ende in hare Privilegien door de Dominatie van de ſelvige worden veronghelijcket, by opene Placcaten aen te ſchryven ende te vermanen, ſich te willen by U Ho. Mog. macht, daer toe ſpecialijcken ghedeſtineert, by voegen, ende de

verloorene liberteyt beneffens hare Privilegien uyt gheweldt en onderdruckinge der ſelver te helpen ontrecken.

Beloovende elck een ten vollen by het ſyne te willen laten verblyven.

Wat luſt ende begeerte nu ſodane Provincien ſullen konnen ſcheppen, om ſich te voegen by de Unie ende Societeyt van U Ho. Mog. by ſoo verre ſy lieden haere Oude Privilegien niet meer en ſouden hebben te genieten als vooren.

Ende niet als Bondtghenooten *vocem in communi Capitulo* hebben.

Maar alleenlijck als *Tributarii aut Ærarii* ghereeckent ofte anderſints in *Cæritum Tabulas* gerefereert worden.

Konnen de ſelvige U H.Mo. wel lichtelijck afnemen.

Een conditie boven al beſwaerlijck, ende de welcke ſy Remonſtranten vaſtelijck vertrouwen, ende ſich verſeeckert houden, dat haer noch yemant van ſyn Bontgenooten ſal worden toegepaſt.

Verſoeckende derhalven nochmaels ſeer dienſtelijcken U Ho Mo. wil gelieven, ten aenſien van 't geen vooren is gededuceert, ende mede ten regarde van hare Remonſtrante getrouwe dienſten, die ſy na haer kleyn vermogen tot ſtuyr ende handthavinge van de gemeene ſaecke ende defenſie van haer ende hare Geunieerde Privilegien Vry ende Gerechtigheden, mede aen de Landen hebben ghepreſteert, haerlieden laten vry hebben en gebruycken het Recht haer van allen ouden tijden competerende, ende by geen Regeringe oyt geweygert.

Om in U Ho. Mog. Vergaderinghe beneffens andere Provincien hare Naburen ende Bondtgenooten mede te mogen compareren, oock Seſſie, ſuffragie, ende andere digniteyten, gelijck ſy voor deſen ghehadt hebben, ende andere noch hebben, genieten ende ſodanige voordeelen trecken als de *Jura Societatis æquo jure coitæ* ſeſſs mede brengen.

Sulcx doende, ſullen U Ho. Mog. doen het geen billick, den Geunieerden Provincien onſchadelijck, ja vorderlijck, ende tot hare *renommée* dienſtich ſal zijn, ende hare Remonſtranten ende des Landtſchaps Ingeſetenen tot ſoulagement gedyen.

Nu volgen de ſtucken by de Deductie gehoorich.

COPYE.

N. 1. FRederick van Godts Genade Biſſchop tot Uytrecht, gebooren Marck-Grave van Baden, allen den geenen die deſen onſen Brief ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt: Alſoo *na den Olden Privilegien, Rechten en gewoonte onſen Lande van Drenthe van onſen Voorvaderen gegont, ende by ons belieft ende gheconfirmeert behoort ende gehoorlycken is wy alle Scholt Jare ſelve in perſone in onſe Landt voorſz. komen ende onſe precarie aldaer eyſſchen ſullen*, De ons onſe Landt voorſz naerder eyſſchinge ſchuldich is te betalen, ende want het thans overmidrs ſeeckere merckelijcke noodtſaecken ons niet ghelegen is geweeſt wy ſelven in deſen tegenwoordighe Schult Jare in onſe Lande voorſz komen mochten, noch oock komen en mogen, welcke ſaecken onſe Landen voorſz by onſen reden wittich ende kundich gemaeckt, *Alſoo dat ſy ons op deſe tijdt onſe precarie uyt rechter gunſten alleene ende anders om geene ſaecken wille gegont ende belieft hebben*, bekennen ende believen wy daeromme voor ons ende onſe nakomelingen Biſſchoppen t'Uytrecht *dat overmidts deſer gunſtiger believinge deſe voorſz Landen ende Onderſaten des in geenen Privilegien, Rechten, ende oude gewoonten, Geeſtelijcke noch Wereltlijcke van Sendtbrieven ofte Landtbrieven verkortet ofte verachtert ſullen weſen*, maer ſullen weſen ende blyven in allen haere machten en volkomentlijcke gheheel, ende al ghehouden worden als dat van oudts gewoonlijcken ende tot nu toe geweeſt is, ſonder innevallen, ſonder arch ofte liſt. In oyrconde 'sBriefs bezegelt met onſen Zegel, gegeven in onſen Slote Deurſteden in 't Jaer onſes Heeren *duyſendt vijfhondert en ſeſtien* op den *tienden* dagh in May. Op de plijcque ſtondt gheteeckent H. Hundebeecke, de Principale van deſen was gheſchreven in Franchyn, ende was beveſtiget met een groot uythangent Zegel gedruct, weſende in rooden Waſſe. Onder ſtondt, nae Collatie is de Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 'sGraven-Hage den *achſten* October 1642. Geteeckent

W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

N. 2. PHilips van Bourgoignen by der Genade Godts Biſſchop tot Uytrecht, allen den geenen die deſen Onſen Brief ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt: *Alſoo na den ouden Privilegien, Rechten ende ghewoonten onſen Lande van Drenthe* by onſen zaligen Voor-Vaderen gegonſt ende by ons oock naederhandt belieft ende gheconfirmeert behoort ende behoorlijck is, *wy alle ſcholdere Jare ſelfs in perſoon in onſen Landen voorſz komen ende onſe precarien aldaer eyſſchen ſullen*, die ons onſe Landt voorſz naerder eyſſchinghe ſchuldich is te betalen, ende want ons dan dit tegenwoordige Scholder Jaer, overmits merckelijcke noodtſaecken niet ghelegen en is gheweeſt ſelfs perſoonlijcken in onſen voorſz Lande van Drenthe te komen, welcke ſaecken onſen Lande voorſz by onſe reden wittich ende kundich gemaeckt, *ſoo dat ſy ons op deſe tijdt onſe precarien uyt rechter gunſten alleene ende anders om geener ſaecken wille gegonſt ende geconſenteert hebben*, bekennen ende believen wy daeromme voor ons en onſen Naerkomelingen Biſſchoppen tot Uytrecht, *dat overmidts deſer gunſtelijcker believinge onſe voorſz Landen* ende Onderſaten van Drenthe, des in geenen Privilegien, Rechten ofte ouden ghewoonten, Geeſtelijcke noch Weereltlijcke, van Sendtbrieven ofte Landtbrieven verkortet en ſullen weſen, maer ſullen blyven in allen hare machten ende volkomentlijcke gheheel ende al gehouden worden als dat van oudts gewoonlijcken ende tot nu toe gheweeſt is, ſonder arch ofte liſt, in oyrkonde Briefs bezegelt met onſen Zegel, gegeven in onſer Stadt Campen in 't Jaer ons Heeren *duyſendt vijfhondert en twintich* op den . . . Onder ſtont P. H. F. ende op de plijcke ſtonde aldus *F. Herdinck*, de Principael van deſen was gheſchreven in Francyn, ende was beveſtiget met een groot uythangent Zegel, ghedruct weſende in rooden Waſſe. Onder ſtont, nae Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 'sGraven-Hage den *achſten* October 1643. By my

W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

N. 3. WY Johan van Ligne Grave toe Arenberghe Fryheer tot Barbanſon, Heer toe Buyſſiere Ridder vander Ordere van den Gulde Vlieſe, ende Keyſerlijcke Majeſteyts Stadthouder Generael van Vrieslandt, Over-Yſſel, Groeningen ende der Ommelanden, als gemachtiget, ende daer toe ſpeciael Commiſſie ende bevel hebbende van den Doorluchtichſten, hoochſtgebooren Furſten ende Heeren, Heeren Philips Prince van Spaengien, van beyden Sicilien, Aerts-Hartoge van Ooſtenrijcke, Hartoge van Bourgongien, van Brabant, &c. Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Brabandt, van Hollandt, &c. Heer van Vrieſlandt, Over-Yſſel ende Groeningen, &c. Doen kondt, ende bekennen, vermidts deſen onſe Brieve, *Dat nadien de ghemeene Ridderſchap, Eygen-Erfden, ende ſamentlijcke Ingeſetenen des Landts van Drenthe*, achtervolgende des Keyſers onſes aldergenadichſten Heere goede wille en beliefte, *ſich bewillicht hebben ſynder Princelijcker Doorlucht. ende ſynnen Erven ende Nakomelingen als natuyrlijcke Erf-Heere 's Landts van Drenthe te ontfangen*, hulden, ende ſweeren voor toekomende Erf-Heer van den ſelven Lande na den aſlyvigheyt onſes aldergenadigſten Heer Keyſerlijcke Majeſteyt den Godt een langh zalich leven verlienen wil, ende al ſulcke huldinghe ende Eedt, op huyden Datum van deſen van ſy ghedaen, ende by ons ontfangen is geweeſt, ſo hebben wy uyt den name, en als ghemachtiget van ſynder Princelijcker Doorl. *henlieden wederom Eedt ghedaen, ghelijck van woorden te woorden hier naer* volget: Wy Johan van Ligne Grave tot Arenberge, Vryheer tot Barbanſon, Heer tot Buyſſiere, Ridder van

van den Ordre des gulden Vlieses, Stadthouder ende Capiteyn Generael van wegen Roomscher Keyserl. Majesteyt onses aldergenadichsten Heeren van de Landen van Vriesslandt, Over-Yssel, Groeningen ende der Ommelanden, als Volmachtichr, ende uyt den naem des Doorluchtichsten Furſten ende Heeren, Heeren Philips Prins van Spaengien, van beyde Sicilien, van Jerusalem, &c. Aerts-Hertoge van Oosten-Rijcke, Hertoge van Bourgoignen, van Brabandt, &c. Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Hollandt, &c. gelooven ende sweeren op dese Godts heylige Evangelien, dat syne Princelijcke Doorluchtigheyt t'syner aenkomste ende Successie totter heerlijckheyt des Landts van Drenthe, der heylige Kercken voorstaen sal, Weduwen ende Wesen beschermen ende doen beschermen, de ghemeene Ridderschap, Eygen-Erfden, ende samentlijcke Ingheseetenen des Landts van Drenthe laten blyven ende onderhouden in allen haren Rechten, Privilegien, Vryheden, Possessien ende goede Costumen, die sy hebben, ende daer af sy deuchdelijcken hen tot hier toe gebruyckt hebben, ende voorts sie beschudden ende beschermen, ende alles doen sal als een genadiger Lant-Furſt en Erf-Heer synen getrouwen ende ghehoorsamen Onderſaten te doen schuldich ende ghehouden is, soo moet ons Godt helpen, ende alle syne Heyligen, ende want dit aldus ghescheidt is: Soo hebben Wy des tot oyrconde desen Brief met onsen name onderteeckent, ende onsen Zegel daer aen doen hangen, ghegeven in 't Landt van Drenthe den *vierden* dach Februarii in 't Jaer ons Heeren *duysent vijfhondert en vijftich*, ende was onderteeckent Jan van Ligne, de principale van desen was ghescheven in Francyn, ende was bevestiget met een uythangende Zegel, gedruct wesende in Rooden Wasse. Onder stont, naer Collatie is dese Copye met syn Principael bevonden te accorderen. In des Graven-Hage den *achsten* October 1643. By My, ende was onderteeckent *W. Rietraet* Notar. Publ.

COPYE.

By den Keyser ende Koninck.

N. 4. EDele, Erentfeste, Eersame Lieve ende Besondere, Wy hebben den Edelen Wel-ghebooren Heeren Johan van Ligne Grave van Arenberge, Ridder van onser Ordre ende Stadthouder Generael van Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen, Lingen; ende den waerdigen ende Erentfesten Heeren Wynault van Breyllant Commandeur der Deutscher Ordens van byesen toe Maestricht ende Meesteren Everardt Nicolay Raedt Ordinaris in onsen Secreten Rade, brengers van desen tegenwoordelijcken afgevaerdicht, om op den Landtdagh daer toe beschreven den Sonnendagh *Judica*, *&c.* der naestkomende Maendt van Maert, van onsentwegen etelijcke saecken u voor te houden ende proponeren, belangende de welvaert ende beschermenisse van u ende andere dese onse Neder-Erf-Landen ende goede Onderſaten soo ghy door hen wyder vernemen wert, is daerom ons ernstich begeeren, ghy willet den voorgemelden Gecommitteerden ofte den geenen van hen die daer toe best sullen mogen verstaen in heuren aenbrengen volkomen gheloove gheven, als ons selven, ende *op de petitie die sy u van onsentwegen doen sullen, om de groote kosten behoeflijck zijnde, totter noodtlijcker beschermenissen, van den gemeene Landen, soo wel van u, als anderen te helpen vervallen u soo goet willich bevinden laten*, dat wy bekennen mogen die goede ghenegentheyt ende affectie die ghy tot onsen dienste ende u selfs verseeckertheden ende welvaren dragende zijdt, so ghy altijdts wel ende getrouwelijck gedaen hebt ende hoopen in desen uytterſten noot al noch doen sult, Edele, Erentfeste lieve ende besondere, Godt sy met u, ghescheven te Brussel den lesten dach Februarii 1552. gheteeckent *Charles*. Lager stont vt. *Viglius*, noch leger d'*Overlope*. De superscriptie was, den Edelen, Erentfesten Eersamen ende onsen lieven besondere de gemene Ridderschap ende samptlijcke Eygen-Erfden ende Ingesetenen onses Landts van Drenthe, zijnde voorts bezegelt met Zegel van den Keyser in Roden Wasse; Onder stont na Collatie is de Copye met syn principale bevonden te accorderen, 's Graven-Hage den *achsten* October 1643. By my, en was onderteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

COPYE.

N. 8. JOhan van Ligne Grave tot Arenberch Vry-Heer toe Barbanson, Zevenbergen, ende Ridder van de Ordre des Gulden Vlies, Koninckl. Majesteyts Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen ende Lingen, doen kont en bekennen in ende vermits desen, dat wy op den *twaelfden* dach van May in't Jaer ons Heeren *duysent vijfhondert acht en vijftich* afgeveerdicht en uytgeschict hebben Wylen den wel geleerden unt erbaren Mr. Gerlich Doys, in syn leve Koninckl. Majesteyts onser aldergenadichsten *Heeren Raedt in Over-Yssel, Drenthe en Lingen*, aen den Doorl. hoochgeboren Furſten und Hertogen van Savoyen, ende Heer Emanuel Philibert in der tijdt Stadthouder Guvernator und Capiteyn Generael van dese hoochgem. Koninckl. Majesteyts Erf-Nederlanden, om syn Furstel. Doorl. te eropenen ende te kennen te geven verscheyden saecken dienmael in onse voorsz Stadthouder-Ampten voorghevallen, allet vermuger schrifteijcker instructien met onse eygene handt geteeckent, wy gemelden Raedt als doen met gegeven in etlijcke artyckelen verdeelt und gedistingeert, ende onder ander den artyckel de Opdracht, Verkopinge ende Transport der Jurisdictien en hooge Heerlijckheyt over Roon belangende, daer van den inhoudt ende tencur van woorde te woorde hier nae volcht; Eerstelijck: Sulck syne Furst Genade overantwoorden onse Brieven van Credentie soo wy u doen overleveren hebben, en daer na syn Furstl. Gen. in't lange verhalen 't geen op den *vijftienden* dach van Maert jongst vergangen *tusschen ons ende die Landtschap vander Drenthe ghehandelt ende ghetracteert is, oock op wat conditien sy die alternative Bede ende Contributien Koninckl. Majesteyt wie u bewuſt, bewilliget ende gheconsenteert hebben*, wat afscheyt wy den selven daer op gegeven, namelijck, dat wy syn Majesteyts schrifelijck goet gelieven en resolutien daer op vorderen, ende hun daer van in 't korten verstendigen souden om sich daer na weten toe richten, dat wy hun etlijcke dagen daer na syn Majesteyts Resolutien door den Drosten van Loevorden te kennen doen geven, daer op sy eyndelijck oire uyterlijcke *walmeninge ende alterative erbiedinge gedaen hebben*, sulcx als u in schrifte overgegeven is, die ghy syn Furstl. Gen. in 't lange soo oire voorsz eerbiedinghe, *als die splijtinge der jurisdictien 's Landts van Drenthe, en die beswaringe soo daer uyt erwassen wil* belangende, voorbehouden sullen, om daer op by syn Furstl. Gen. sodane Resolutie ghenomen te worden, als die selve Koninckl. Majesteyt oirborlijck en dienstlijck sal bevinden te wesen, op welcke artyckel meer gemelden Raet op den *vijfden* dach van Junio doen naestvolgende binnen de Stadt van Antwerpen door syn Furstelijcke Genade voor afscheyt ende antwoort ghegeven, de welcke oock met syn Furstelijcke Doorluchtigheyts eygen handt bevesticht, seeckere apostille der appointement op de marge der voorsz Instructien gestelt als hier van woorde te woorde na volcht. Die Hertoch van Savoyen Stadthouder Gouverneur ende Capiteyn Generael van de Landen van herwaerts over, ghehoort hebbende het rapport van deser Instructien, *heeft in naem ende van wegen ons aldergenadichsten Heeren des Koninck aengenomen ende gheaccepteert het consent ende accoordt van dertien duysendt driehondert F. van veertich grooten het pont by die van den Lande van Drenthe synder Majesteyt bewilliget, ende en sal niet ghedogen dat den Koop versocht by Johan van Eusum voortgaen sal, maer volgende hun versoeck sal het selve Landt in sijn geheel laten blyven*: Oirconde der waerheyt, so hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen op den *vijfden* dagh van Augusto in 't Jaer onses Heeren *duysent vijfhondert een en sestich*: Op de plijcke stont geschreven aldus, uyt bevel van mynen Genadigen Heeren Stadthouder Gen. den Grave van Arenberch, en was onderteeckent Gualterottii, de principale van desen was geschreven in Franchyn, ende was bevesticht met een groot uythan-

gen Zegel ghedruct weſende in rooden Waſſe : Onder ſtont, nae Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen ; In 's Graven-Hage den *achſten* October 1643. By my geteeckent *W. Rietraet, Not. Publ.*

COPYE.

N. 10. ALſoo op het Vertooch van wegen onſe Allerghenadichſten Heeren des Koninckx onlanghs ghedaen *den Staten's Landts van Drenthe* by den Edelen wel gebooren Johan van Ligne Grave van Arenberge Stadthouder ende Capiteyn Generael van de Landen van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, ten eynde dat ſy, om te helpen vervallen de ſwaere uytnemende ſchulden en te achterheden, daer mede Syn Majeſteyt als noch belaſt is, door de langhwylige leſt verleden Oorloge tegens Vranckrijck, ende overmits meer andere merckelijcke redenen, henlieden voor gehouden, der ſelver Majeſteyt ſouden willen conſenteren de ſomme van *twintich duyſendt* Carolus guldens, te betalen op ſeecker gevoechlijcke termynen, *de ſelve Staten 's Lants vander Drenthe* nae lange ende verſcheyeden Communicatien ende deliberatien t'ſamentlijcken daer op ghehouden, hoewel ſy in het voorleden Jaer *twee en ſeſtich*, groote ſchade ende verlies ghehadt hebben door de afſterven van hare Beeſten, ſulcx daer ſy plegen een goet deel van dien te verkoopen, ſy lieden benoodicht zijn geweeſt die te moeten koopen, om hare Landtwinninge te doen, ende dat daer door het voorſz. Landt grootelijcx verarmt is, des niet te min begerende naer haer macht ende ghelaetheyt te bethoonen de goede affectie ende genegentheyt, die ſy tot voorgemelde Koninclijcke Majeſteyt dienſt dragende zijn, als goede ende getrouwe Onderſaten haren Prins ende Landt-Vorſt ſchuldich zijn te doen, hebben der ſelver Majeſteyt om ſyne voorſz Laſten ende achterheden te helpen vervallen, in plaetſe van de voorſchreve Eyſch willichlijck geconſenteert ende gheaccordeert die ſomme van *twaelf duyſent* Carolus guldens van *twintich* ſtuyvers Brabants 't ſtuck, te betalen op *vier* Jaren ende termynen naer den anderen volgende, daer van de eerſte Jaer ende termyn vallende ende verſchynen ſal in 't eynde van de Maendt May naeſtkomende ; Behoudelijck dat het ſelve Accoort niet getogen en ſoude worden in conſequentie, als de excederende het derdedeel van de Bede by de Staten van Over-Yſſel tegenwoordelijck gedaen ; met welck derdendeel ſy pretenderen te behooren geſtaen, biddende ſeer ootmoedelijck *de voorſz Staten 's Landts vander Drenthe* hun voorſz. conſent voor danckelijck te willen aennemen, de Hertoginne van Parma ende van Plaiſance Regente ende Gouvernante voor Syn Koninclijcke Majeſteyt in deſe ſynen Erf-Nederlanden, ghehoort hebbende het rapport van het voorſz Conſent ende Accoordt, ende aenmerckende de facultеyt ende goede ghenegentheyt van de voorſz *Staten des Landts vander Drenthe*, heeft het ſelfde Accoort in naem ende van wegen hoochghedachte Koninclijcke Majeſteyt voor aenghenaem gheaccepteert ende accepteert by deſen, hen daer van hoochlijcken bedanckende ; Ende belangende eenige ſwarigheden *by den voorſz Staten vander Drenthe* ghemoveert, aengaende de ſcheydinge ende ſplitinghe van den ſelven Lande, den Impoſt op de Turven paſſerende de Swarte Sluys, ende voorts de ſettinghe van de Rentmeeſter Generael van Groeningen ende Drenthe, ende den Etſtoel van den Droſſardt ende vier en twintich Etten des ſelfs Landts, hare Hoogheyt heeft daer op geordineert ende verſien ſulcx als de voornoemde Grave van Arenberge Stadthouder *den ſelven Staten* ſal doen verſtaen ende te kennen gheven, daer na ſy hen ſullen mogen voegen ende reguleren. Aldus ghedaen tot Bruſſel den *acht en twintichſten* dach Semptember *vijftienhondert vier en ſeſtich*, en was geteeckent *Margarita*, Onder ſtondt, door bevel harer Vorſtelijcke Genaden, ende onderteeckent *d'Overloope*. Lager ſtont,

Naer Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Haghe den *achſten* October 1642. By my, ende was onderteeckent

W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

Johan van Ligne Grave tot Arenberch, Vryheer tot Barbanſon, Soevenbergen, en Koninclijcke Majeſteyts Stadthouder ende Capiteyn Generael over Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen.

N. 11. ERentveſte, Eerbare, Lieve, Beſondere; Wy willen u goeder wel-meninge niet verhalden, dat wy Furſtel. Doorl. Hertoginne tot Parma Playſance in Stadt Koninclijcke Majeſteyt der Erf-Nederlanden Regente overgeſchreven hebben de ſwarigheden, doleantien ende klachten ghy ons op den *dertienden* Septembris leſtleden op Biſſchops-Bergh, muntelijcken doen voordragen, ende hare Furſtel. Doorl. daer by gheadverteert, van de goede wille, affectie ende ghenegentheyt, die ghy lieden hoochſtghed. Koninclijcke Majeſteyt tot verſet ende vervallen der ſwaerer ſchulden ende achterweſen, daer mede Syn Majeſteyt al noch van de leſte Oorlogen belaſt, in 't conſenteren vander Bede gedaen ende beweſen hebben, welcke Conſent ende Accoordt haer Furſtel. Doorl. in name ende van wegen hoochged. Koninclijcke Majeſteyt voor aengenaem aenneemt, ende u Lieden van wegen Syn Majeſteyt hoochlijck bedanckende is, als wy ook voor onſe Perſoon doende zijn, ende ghy des alles breeder uyt de Acte hier by gevoecht hebben te vernemen, doende daer mede U den Almachtigen bevelen, datum Lingen den *een en twintichſten* October 1564. Ende was onderteeckent *Jan van Ligne*; de opſchrift was, Den Erentveſten, Eerbaren ons lieven beſonderen Droſt ende vier en twintich Etten, 's Landts van Drenthe, ofte den verordenten des ſelven Landts ; Onder ſtont, *Collata Concordat*, en was onderteeckent *W. Rietraet*. Notar. publ.

COPYE.

N. 12. ALſoo by de Propoſitie *der Staten der Landtſchap vander Drenthe*, gedaen van wegen ons aldergenadichſten Heeren des Koninckx, by den Edelen welghebooren Heer Carel van Grimen, Grave van Megen, Ridder vander Orden, Stadthouder ende Capiteyn Generael van de Landen van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, ende door laſt ende bevel van den Hertoch van Alve Stadthouder Gouverneur ende Capiteyn Generael van Koninclijcke Majeſteyt in deſe ſyne Erf-Nederlanden, *den ſelven Staten* voorgehouden is geweeſt, dat tot bewaerniſſe ende conſervatie van onſe oude oprechte Religie, Juſtitie, ruſte, ende tranquilliteyt van de ſelve Landen, tegens die aenſlagen ende practijcken van de Ketters, oproeringe, wederſpannige ende Rebellen, ſyn voorſz Majeſteyt alreede ſoo veel gekoſt hebbende : Ende om voor den toekomende tijdt te mogen verſien, dat by gebreecke van het ſelve te kunnen vervallen, men wederomme niet en ſoude in eenich meerder inconvinient, ſoo wel door de boſe aenſlagen ende liſten der voorſz Rebellen verloopen fugitive ende ghebanden uyt ſaecken van de voorleden troubelen ende beroerten, als ook door hun aenhangeren ende andere quaedtwilligе, ganſchelijck van nooden was goets tijdt bequame middelen te ſoecken ende vinden, om ſulcx voor te komen ende beletten, door hulpe en aſſiſtentie van Synder Majeſteyts goede ende getrouwe Vaſallen ende Onderſaten, van de welcke de ſelve principalijcken moeten procederen, ende ſyne voorſz Majeſteyt te ontlaſten van de achterſtallen ende ſchulden, bedragende tot groote ende uytnemende ſommen van penningen, die men den Krychslieden, Kooplieden, ende andere ſchuldich is, uyt ſaecken van de verleden Oorloghe, ende de Domeynen ſoo grootelijcx belaſt, verpant, beleent, ende verſet weſende, te redreſſeren, ten eynde dat men daer mede in toekomende tijden ſoude mogen ſuſtineren ende onderhouden die ordinare Laſten van deſe Landen, ghemerckt dat alle de Beden, daer men hem mede ſoude mogen behelpen, alreede gheexpireert waren, ende de Laſten grootelijcx vermeerdert, ende ook te vinden ende opſtellen een Jaerlijcx inkomen, in plaetſe van de voorſz Domeynen

nen, ter tijdt toe dat op de groote noodtlijckheyt van Syn Majesteyt versien, ofte datmen andere bequame ende genoechsame middelen geraemt ende geadvyseert soude hebben, om in den voorsz laft niet eeuwelijck te blyven, ende boven dien een merckelijcke somme van penningen in de pooft ende espargne Jaerlijcx te leggen tot een Thresoor, om hem daer mede te mogen behelpen, indien datter eenige noodtlijcke affayren overquamen, ende te dienen voor een provisie tegens een onverfichtige invasie, oproer, ende commotie, *den verfoeckende*, dat sy om de redenen voorsz ende andere, breder in de voorsz Propositie verhaelt, souden willen accorderen den hondersten penninck voor een reyse van alle goederen roerende ende onroerende, midtsgaders een Impositie ofte ongelt op alle verkoopingen, diemen gheneralijck binnen de voorsz Landtschap vander Drenthe doen soude, soo wel van den roerende ende onroerende goederen ten laste van de Verkooper, als te weten van den thienden penninck van t'syner procederende van de roerlijcke goederen, ende van den twintichsten komende van de onroerende goederen : *Die voorsz Staten der Landtschap vander Drenthe, 't geene des voorsz is overwogen hebbende, ende na verscheyden communicatien ende ghemeene Landtdagen t'samentlijck daer op ghehouden, hebbben in plaetse van het voorsz verfoeck fynder voorsz Majesteyt bewillicht ende geconsenteert* de somme van *vier en twintich duysent* Carolus guldens eens, van *twintich* stuyvers Brabants 't stuck, te betalen op vier Jaren ende termynen, daer van de eerste termyn vallen ende verschynen sal op May naestkomende in 't Jaer *vijftienhondert een en seventich*, ende also voorts van Jare tot Jare, tot dat de voorsz *vier en twintich duysendt* Carolus guldens vol ende al vernucht ende betaelt sullen zijn : Biddende de voornoemde Staten synder Excellentie seer demoedelijck, dat de selve op des voorsz Landts vander Drenthe geringe, dorre ende magere ghelegentheyt, ende veele ondragelijcke laften, kosten, ongelden, ende schaden, midtsgaders op de Remonstrantie by den selven Staten met hun voorsz Consent overgesonden, een ghenadich insien nemen wilde, ende insonderheyt versien ende verset doen van het afghehouwen Hout tot de sterckte binnen der Stadt Groeningen besteedt ende gheemployeert ; voorts dese bewillichde somme van penningen op de voorsz vierjarige termynen te betalen, *in plaetse van de voorsz hondert, thienden ende twintichsten penningen aen te nemen ende aggreëren* : Syne *voorsz Excellentie gehoort hebbende 't rapport van 't voorsz Accoordt ende Consent by den voornoemde Staten der Lantschap vander Drenthe ghedaen, heeft het selve in den naem ende van wegen Koninclijcke Majesteyt aenghenomen ende gheaccepteert, aenneemt ende accepteert by desen, op de termynen voorsz, ende dat in plaetse van de Bede van de voorschreve hondersten, twintichsten ende thienden penninck, de selve verlatende, ende de voornoemde Staten daer van genadelijck bedanckende*, ende aengaende 't geen des sy by hun Accoordt ende de Remonstrantien daer by ghevoecht, vorder begeeren ende versoecken, sal syne voorsz Excellentie al 't selve laten communiceren die van Koninckl. Majesteyts Rade in Over-Yssel ende anderen die het behooren sal, ende soo veel aengaet het voorsz afgehouwen Hout, *sullen de voorsz Staten* het selve in 't perticulier by supplicatie mogen verthoonen, met specificatie van den genen die daer by beschadicht geweest zijn, ende van hoe veel, alles behoorlijck geestimeert ende geatteseert by de Bevelhebberen van de Wercken van de voorsz sterckte tot Groningen, ende sal Syn Excellent. daer op een genadich insien nemen, ende daer in doen ende ordonneren, soo men naer reden ende billijckheyt bevinden sal te behooren. Aldus gedaen t'Antwerpen onder den naem van syne voorsz Excellent. den *sesten* dach Februarii *vijftienhondert seventich*, en was onderteeckent *F. D. Duc d'Alba*, volgens stonde gheschreven, aldus my tegenwoordich, en onder stont *d'Overlope* ; de Principale van desen was geschreven in Franchyn ; Lager stont, nae Collatie is dese Copye met de Principale bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achsten* October 1643.

By my, was onderteeckent
W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

N. 13. PHhilips by der Gratien Godes Koninck van Castilien, van Leon, van Arragon, van Navarre, van Napels, van Sicilien, van Maillorcque, van Sardeyne, van de Eylanden Indien ende vaste Landen der Zee Oceane, Aerts-Hertoge van Oostenrijck, Hertoge van Bourgoigne, van Lothrijck, van Brabandt, van Limburch, van Gebre ende Luxenburch, van Melanen, Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoignen, Palts-Grave ende van Henegou, van Hollandt, van Zeelandt, van Namen, ende van Zutphen, Prince van Swave, Marck-Grave des Heyligen Rijcks, Heer van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, vander Stadt Steden ende Landen van Uytrecht, Over-Yssel, ende Groeningen, ende Dominateur in Asia en in Africa : Allen den geenen die desen tegenwoordigen sien sullen, Saluyt : Alsoo die Edele Eyge-Erfden ende Inwoonderen ons 's Lants vander Drenthe ons tegenwoordelijck by haere Gedeputeerde hebben doen aensoecken op dat wy hen souden willen doen rembourseren ende restitueren sulcke *veertien duysent vierhondert* ponden van *veertich* grooten onser Vlaemscher Munte het pont, als sy in de Maendt van Julii voorleden Jaer *vijftienhondert twee en seventich* op 't versoeckt hen als doen van onsentwegen gedaen, by den Heer van Billy onser Cantsler van Over-Yssel, ende Drossart van Coeverden opgebracht ende ghefurneert hebben, om die Soldaten, leggende in besettinghe ofte Guarnisoen binnen onser Stadt Groeningen, daer mede voor ettelijcke tijdt te onderhouden ende bystaen, ende want wy als nu weynich middel hebben, om de voorsz somme op te brengen ende restitueren, overmidts de uytnemende sommen van penningen die wy behoeven tot onderhoudt van soo groote menichte van Ruyteren ende Knechten, wesende in onsen dienste, om dese onse Erf-Nederlanden tegens de Rebellen ende wederspannige te behoeden ende beschermen, hebben wy aen de selve begeert, dat sy aenschou nemende op de voorsz groote noodtlijckheyt, te vreden souden willen zijn, dat de voorsz *veertien duysent vierhondert* ponden hen afghekort soude worden op de eerste Bede *die de Staten des selven Landts ons voortaen accorderen sullen, 't welck de voorsz Gedeputeerde om ons dienst te doen, eyndelijck geconsenteert hebben*, midts hen daer op doende expedieren ende overleveren onse opene Brieven van verseeckeringhe ende indemniteyt in behoorlijcke formen, doen te weten, dat wy de saecke voorsz overghemerckt, *ende willende met den Staten van onsen voornoemde Lande vander Drenthe ter goeder trouwe procederen*, hebben de selve by advyse ende deliberatie van onsen seer lieven en vriendelijcke Neve, Ridder van onsen Orden, Stadthouder, Gouverneur ende Capiteyn Generael in dese onse voorsz Erf-Nederlanden, de Hertoge van Albe, Marquis van Coria, &c. ende van onsen lieven ende ghetrouwen die Hoofden Thresorier Generael ende Gecommitieerde van onse Domeynen ende Finantien, belooft ende belooven by desen, *in Koninclijcke ende Princelijcke woorden*, dat wy de voorsz somme van *veertien duysendt vierhondert* ponden Munte voorsz, *den voornoemden Staten vander Drenthe sullen laten afkorten ende innehouden op de eerste Bede, die sy ons voortaen accorderen sullen*, ordonneren den geenen van onsen Rentmeesters, die de administratie ende handelinge van de selve Bede hebben sal, die voorsz afkortinge te admitteren ende laten geschien, ende onsen lieven ende getrouwe die Lieden van onse Reeckeninge in Hollandt, de selve afghekorte sommen te lyden ende passeren in de Reeckeninge des voorsz Rentemeesters, sonder eenige swarigheyt, mits overbrengende desen onsen Originalen Brief, midtsgaders behoorlijck bewys *van de voorsz Staten vander Drenthe*, daer by blijcke dat sy van den voornoemden afkortinge ghenooten sullen hebben alleenlijck, ontbieden daeromme ende beveelen onsen lieven ende ghetrouwen die Hooft-Presidenten ende Lieden van onsen Secreten ende grooten Raden, Stadthouder, Cantsler ende Raden van onsen Landen van Over-Yssel, Drenthe en Lingen, den voornoemden

noemde van onſe Finantie en Reeckenmeeſters in Hollandt, ende allen anderen onſen Rechteren, Amptlieden, Officieren ende Onderdanen, die dit aengaen ſal, dat ſy van deſen onſen tegenwoordige gelofte, verſeeckeringe, ende indemniteyt, in der voegen ende manieren voorſz doen, laten, ende gedogen *den voornoemde Staten vander Drenthe*, ruſtelijck, vreedelijck, ende volkomelijck ghenieten ende gebruycken, ſonder hen te doen noch laten gheſchieden eenich hinder, letſel, ofte moeyteniſſen ter contrarien, want ons alſoo gelieft: Des t'oirconde hebben Wy onſen Zegel hier aen doen hangen, niet tegenſtaende eenighe Ordinantien, Reſtrictien, Geboden ofte Verboden ter contrarien, gegeven in onſen Stadt Nimwegen den *thienden* dach van Junio in 't Jaer ons Heeren *duyſent vijfhondett drie en ſeventich* van onſen Rycken, te weten, van Spaengien, Sicilien het achtiende, van Napels het twintichſte. Op de Plijcque ſtont geſchreven aldus, by den Koninck, de Hertoge van Alve ende Gouverneur Generael, de Hertoghe van Aertſchot Hooft-Heer, Jois de Damhoudere Ridder, Jacques Reyngout, ende Engelbert de Oeyenbrugge Gecommitteerde van de Finantie, ende andere tegenwoordich: Ende was onderteeckent d'Overlope, de Principale van deſen was geſchreven in Franchyn, ende was beveſticht met een groot uythangende Zegel ghedruct weſende in Roden Waſſe; noch in dorſo ſtondt gheſchreven, de Hoofden Threſorier Generael ende Gecommitteerde van de Domeyner ende Finantien ons Heeren des Koninex, conſenteren alſoo veele als in hen is de inhouden in 't witte van deſen te worden gefurneert ende volbracht, in aldervoegen en manieren, alſoo Syn Majeſteyt dat wil ende beveelt ghedaen te worden by deſen. Geſchreven te Bruſſel onder de handteeckenen van den ſelven Hoofden Threſorier Generael ende Gecommitteerden den *ſeven en twintichſten* dach van Junio *vijftienhondert drie en ſeventich*, ende was onderteeckent Philippe de Cröy, G. Schets, I. Damhoudere, Reyngout ende Oyenbruege: Onder ſtont, na Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achſten* October 1653. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Not. Publ.

COPYE.

N. 14. ALſoo op het verſoeck onlanghs gedaen by den Heer van Billy, Stadthouder ende Capiteyn Generael van de Landen van Vrieſlandt, Groeningen ende Ommelanden, ende van de Drenthe, in naem ende van wegen ons Heere des Koninex, aen die van de Lande van de Drenthe voorſz. Ten eynde dat ſy tot vorderinge van de wercken van de Sloote van Groeningen ſouden willen accorderen ſeeckere ſomme van penningen, ende dat de voorghemelde Heer van den ſelven Lande wegen overgheſchreven heeft aen de Groote Commandeut van Caſtilien, Stadthouder Gouverneur ende Capiteyn Generael in deſe Landen van herwaerts over, als dat de Ridderſchap ende Volmachtige van de Dinckſpillen, ende Kerſpels der Lantſchap van de Drenthe voorſz Syn Koninckl. Majeſteyt *geaccordeert ende bewillicht hebben, voor een vereeringe ende gratuiteyt*, de ſomme van *vijftien duyſendt achthondert* Carolus guldens van *twintich* ſtuyvers het ſtuck eens, daer in begrepen ſeeckere Obligatie by den Commiſſaris Diego de Guemes die van de Lande ghegeven voor de ſomme van *drie* ende *achthondert* gelijcke guldens, by die van de Landtſchappe voorſz voor Syn Majeſteyt in 't voorleden Jaer 1574. uytgeleyt ende verſchooten, ende die aen de voorſz ſomme van *vijftien duyſent achthondert* guldens afgetogen zijnde, die reſterende *twaelf duyſent* guldens te betalen, te weten, de *ſes duyſendt* op Martini, ende de andere *ſes duyſent* in de Somer toekomende, ende dit alles op ſeeckere Remonſtrantien, Conditien en artyckelen by hen overgegeven, ende by den voorſz Heer van Billy overgeſchreven. Soo iſt, dat Syn Excellentie ghehoort hebbende het rapport van het Accoort van die van de Drenthe, met de Remonſtrantien, Conditien ende artyckelen voorſz, *bedanct hen van dien, ende hebbende het ſelve voor aengenaem, heeft de voorſz bewillichde ſomme voor een gratuiteyt, tot behoeft, ende in den naem van ſijner Koninckl. Majeſteyt aenghenomen ende geacepteert, aenneemt ende accepteert by deſen*, met toeſeggınghe aengaende hare Privilegion, Landt-rechten ende Coſtumen, daer in ſy begeren gehandthaeft te worden, ſonderlinghe aengaende den Amptman ende Droſt van Coeverden, ende van de Drenthe, mits by heure lieden doende behoorlijck blycken van heure voorſz Privilegien, de ſelve van nu voortaen te doen onderhouden, alſoo dat het voorſz Amptmanſchap ende Droſt-Ampt van Coeverden, ende van de Drenthe, niet en ſal gegeven worden dan aen ghequalificeerde Perſonen, weſende ghebooren Ingeſetenen Landtzaet van der Drenthe ofte Zallandt, verſtaende Syn Excellentie dat den ſelve Droſt van Coeverde ſyne reſidentie tot Coeverden nemen en houden ſal, ſoo oock de Schulten der voorſz Landtſchap van de Drenthe heure fixe reſidentie, een yder in ſyn Carſpel ende Schult-Ampt voortaen ſullen moeten houden, waer in ſyn voorſz Excellent. in dien naem, ende van wegen als vooren, die vander Drenthe, ende in andere hare Privilegien handthaven ende confirmeren ſal, hanthaeft ende confirmeert by deſen, ende daer en boven ſal hem van overlaſt van Ruyteren ende Knechten, ende van vorder exaction, Contributien, Laſten, ende ſwarigheden beſchermen, ſoo veel in deſe ſware tijden mogelijck ende doenlijck weſen ſal, ende dit oock al ſonder prejuditie van de *veertien duyſent* guldens, die ſy quereleren, voor de welcke ſy in tijden ende wylen heure actien ſullen mogen intenteren, daer ende alſoo ſy ſullen bevinden te behooren. Gedaen t'Antwerpen onder den naem van ſyn voorſz Excellentie den *tweeden* dach van Septemb. 1575. Ende was ondertekent D. Louys de Requiſens; beneden ſtont noch geſchreven: Aldus door bevel van Syn Excellentie, ende was onderteeckent *d'Overlope*; de Principale van deſen was geſchreven in Franchyn, onder ſtont, na Collatie is deſe Copye met de Principale bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achſten* Octob. 1643. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Not. Publ.

COPYE.

By den Keyſer ende Koninck.

N. 5. ERentfeſte Lieve getrouwe; *Alſoo ghy onlancx uwe Volmachtige alhier geſchict hebt, om metten anderen Staten van de Landen van herwaerts over tegenwoordich te ſyne* daer wy ſelve Landen onſen ſeer Lieven ende vrienderlijcke Soon den Koninck van Engelandt overghegheven ende opghedragen hebben, ende ſy onſe voornoemde Soon voor haren Eerf-Heer ende Landt-Vorſt, doen ontfangen hebben, begeerende nochtans dat ghelijcke Ceſſie ende Opdracht van onſentwegen ende behoorlijcke huldinghe in naem van onſen Soon derwaerts over ghedaen ſoude worden, hebben wy tegenwoordelijck afgevaerdicht den Edelen ende Wel-gebooren Heer Johan van Ligne Grave tot Arenberge, Ridder van onſer Orden, ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, om ghelijcke Overgift ende Opdracht der Landen van Over-Yſſel, ende naementlijck des Landts van de Drenthe van onſentwegen te doene, ende U ende de andere Onderſaten van de Drenthe, des Eedts by U ende hen reſpectivelijck ons hier voortijts gedaen te verlaten, ende voorts aen wel ghedachte onſen Soon den Koninck wyſen, alles na luydende inhoudt der Volmacht ende Commiſſie die hy deshalven van onſentwegen heeft, ſoo ghy door hem wyder vernemen wort, is daerom ons ernſtich begeren, ghy willet den ſelve Grave van Arenberge in ſyn aenbrengen volkomen gheloove geven als ons ſelven, ende tot volbrengen van ſynen Laſt alle goetwilligheyt doen ende bewyſen, ſoo Wy U des gantſlijcken toe-betrouwen, Erentfeſten Lieve getrouwe ons Heere Godt ſy met U. Geſchreven tot Bruſſel den leſten dagh November 1555. Onderteeckent *Charles*, ende onder *Brave*. De Opſchrift was, Den Erentfeſten onſen Lieve getrouwe Ridderſchap, Eygen-Erfden, ende Ingeſetenen des Landts van de Drenthe; hebbende opghedruct het Cachet van Syn Majeſteyt. Onder ſtont, nae Collatie is

deſe

deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen In 's Graven-Hage den *achſten* October 1643.

By my geteeckent
W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

By den Koninck.

N. 6. ERentfeſte, Lieve getrouwe, alſoo ghy onlanghs *Uwe Volmachtichde albier geſchict hebt omme met den anderen Staten van den Lande van herwaerts over tegenwoordich te ſijne daer de Keyſer onſe Heer ende Vader de ſelve Landen ons overgeven ende opgedragen heeft*, Ende ſy ons voor heuren Erf-Heer ende Landt-Furſt als doen ontfangen hebben, begerende nochtans dat gelijcke Ceſſie ende Opdracht van wegen der hoochghedachte Keyſerlijcke Majeſteyt ende behoorlijcke huldinge in onſen Naem derwaerts overgedaen ſal worden, hebben wy gecommitteert den Edelen welghebooren Heer Johan van Ligne, Grave tot Arenberge, Ridder van onſer Ordene ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, om na die voorſz Ceſſie ende Opdracht die hy van wegen ſyner Majeſteyt aldaer doen ſal, het Landt van Drenthe in onſen Naem wederom te aenvangen ende accepteren, ende voorts die behoorlijcke huldinghe doen, alles vermogens der Volmacht ende Commiſſien die hy deshalven van onſentwegen heeft, ſoo ghy door hem wyder vernemen werdt; Isdaeromme ons ernſtich begeren, ghy willet den ſelven Grave van Arenberge in ſyn aenbrengen volkomen geloove gheven als ons ſelven, ende tot volbrengen van ſynen laſt, alle goetwilligheyt doen ende bewyſen, ſoo wy u des ganſchelijcken toebetrouwen: Erentfeſte ende ghetrouwe ons Heere Godt ſy met U, geſchreven te Bruſſel den leſten Novembris 1555. Onderteeckent *P. Gle.* En onder vt *d'Overlope*; De Opſchrift was aldus, Den Erentfeſten onſen Lieven ghetrouwen Ridderſchap, Eygen-Erfden ende Ingheſetenen des Landts vander Drenthe, Onder ſtont, nae Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Haghe den *tsiendẽ* October 1643. By my, ende was onderteeckent
W. Rietraet, Notar. Publ.

COPYE.

Margarite by der Gratie Godes, Hertoginne van Parma ende van Plaiſance, Regente ende Gouvernante.

N. 7. ERentfeſte, Lieve beſondere: Alſoo wy den Edelen Welgebooren onſen Lieve Neve, Heer Johan van Ligne, Grave van Arenberge, &c. Ridder van de Orden, ende Stadthouder Generael der Landen van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, in Naem ende van wegen ons Heeren des Koninck laſt en bevel gegeven hebben, u te vertoonen ende voorhouden etlijcke ſaecken, grootelijcx aengaende Syn Koninckliycke Majeſteyts dienſt ende het ghemeene welvaren van de Landen, ſoo ghy door hen wyder vernemen wert, is daerom ons ernſtich begeeren ghy willet den voornoemde Grave van Arenberghe in ſynen aenbrengen volkomen gelove geven als ons ſelven, en in 't geen des hy u van wegen als boven voorhouden ſal, u ſulcx voegen en ſo goetwillich laten bevinden, dat de ſaecke tot eenen goede eynde komen mach, na die goede meeninge ende hoope van Syn Majeſteyt, ende ſoo wy u des ganſchelijcken toe betrouwen: Erentfeſte Lieve beſondere onſe Heere Godt ſy met U. Geſchreven te Bruſſel den *twaelfden* dach van Julio 1564. Ende was onderteeckent *Margarita*, beneden ſtont noch geteeckent *d'Overlope*; De Opſchrift was aldus, Den Erentfeſten onſen Lieven beſonderen die Ridderſchap, Eygen-Erfden ende Ingeſetenen des Lants vander Drenthe; Onder ſtont, nae Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achſte* October 1643. By my, en was onderteeckent, *W. Rietraet*, Notar. Publ.

COPYE.

N. 8. WY Johan van Ligne Grave tot Arenbergh Vry-Heer toe Barbanſon, ende Ridder vander Orden van den Gulden Vlies, Koninckliycke Majeſteyts Stadthouder ende Generael van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Groeningen ende Lingen, doen kont ende bekenden, dat wy op huyden datum van deſen, in den naem en van wegen Rooms Keyſerlijcke Majeſteyt onſes aldergenadichſte Heer, ende daer toe by Syn Keyſerl. Majeſteyts openen Brieven van Commiſſie, inſonderheyt Volmachticht ende Gedeputeert voor de ghemeene Ridderſchap ende Alinge Lantſchap van Drenthe vander ſelver Lantſchap met allen oyren toebehoort Opdracht, Ceſſie ende Tranſport tot behoef van hoochgemelde Koninckliycke Majeſteyt van Spaengien, Syner Keyſerlijcke Majeſteyt gelieften Soon gedaen, dat wy oock die voorſz Ridderſchap ende Alinge Landtſchap van Drenthe van de Eedt daer met ſy Keyſerlijcke Majeſteyt bis aen haer verplicht ende verbonden ſyn geweeſt, ontſlagen ende ontlediget, ende daer na van wegen der Koninckliycke Majeſteyt die voorſz Opdracht, Ceſſie ende Tranſport der Landtſchap van Drenthe met haren toebehooren aengenomen ende gheaccepteert, ende al het geen voorgenomen alſoo gheſchiedt der ſelver Ridderſchap ende Alinge Landtſchap van Drenthe ghelovet ende gheſwooren hebben, dat Syn Koninckliycke Majeſteyt voortaen onderhouden ſal alle het geen wes de ſelve Syn Majeſteyt ter voorgaender huldinghe ende aenneminghe der voorſz Landtſchap van Drenthe geſwooren ende ghelooft heeft, ofte van Syner Koninckliycke Majeſteyt wegen aldaer gheſwooren ende gelooft is gheweeſt ſoo in 't generael als perticulier, ende ſoo Syn Koninckl. Majeſteyt uyt krachte van Syn Majeſteyt voorgaenden Eedt, ende nae vermogen den Revers Brief daer van al doen gegeven, gehouden ende verbonden ſoude weſen, naer den overlyden van hoochghedachte Rooms Keyſerl. Majeſteyt ſynen Heer Vader, en Syn Koninckl. Majeſteyt voorſz doen ſal, alle het geen dat een goet Erf-Heer ende Landt-Furſt ſchuldich is en behoort te doen; In oyrkonde der waerheyt ſoo hebben wy onſe Naem hier onder gheſtelt ende deſe tegenwoordige met onſen uythangende Zegel doen beveſtigen, den *derden* dach September in 't Jaer ons Heeren *duyſent vijfhondert ſes en vijftich*, ende was onderteeckent Johan van Ligne, geſchreven in Franchyn, onder uythangende een Zegel in rooden Waſſe, onder ſtont, nae Collatie is deſe Copye met de Principale bevonden te accorderen; In 's Graven-Hage den *achſte* October 1643. By my, geteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

COPYE.

Matthias by der Gratie Godts Aerts-Hartege van Ooſtenrijck, Hertoge van Bourgoignen Gouverneur ende Capiteyn Generael.

A. LIeve beſondere, al iſt ſo dat wy by verſcheyde onſe voorgaende Brieven geſchreven hebben, aen den Grave van Reynenbergh, Stadthouder ende Capiteyn Generael van Vrieſlandt, Over-Yſſel, Lingen, Groeningen, Ommelanden ende van Drenthe, *op dat ghy uwe Gedeputeerden albier ſoudt willen ſchicken* tegens den *ſesden* van deſe tegenwoordighe Maendt, des nochtans niet tegenſtaende, verſtaen wy dat ghy het ſelve als noch niet gedaen en hebt, tot groote verachtinge van den welvaert van de Lande, *aengeſien dat de præſentie van uwe Gedeputeerden geauthoriſeert ſoo 't behoort, wel noodtlijck is om te advijſeren ende reſolveren op de occurrentien ende gelegentheyt van de ſaecken ſoo wel Tractaet van de Peyſe als goede directie van de Oorloge*, ende oock dat by faute van Contributie van de Provincien het Secours van Maeſtricht verachtert is, ende de ordre onder de Krychſlieden belet, tot groot voordeel van den gemeenen Vyandt, ende ſchade van de Landen, *waeromme hebben wy met de Generale Staten noot ſaeckelijck bevonden u anderwerf midts deſen te ſchryven ende ernſtelijck verſoecken, dat alle de ſaecken achter*

*ter ghelaten ende alle dilayen ende uytſtellen ghepoſtponeert ghy uwe voorſz. Gedeputeerden alhier terſtont ſchict ghenoechſaem gheautho*riſeert *ſoo wel omme abſolutelijck te reſolveren op de poincten in onſe voorſz voorgaende Brieven gementioneert als op den tijdt aen de Gedeputeerde van Ceulen ghe*prefigeert, *ofte ſy bevinden ſullen den ſelven termijn te prolongeren ofte niet*, u tot dien eynde overſenden de artyckelen ofte antwoorde van den Hertoge van Terra Nova ende andere ſtucken van het ghebeſoigneerde tot Ceulen voorſz gedaen, verſoeckende dat ghy ten aldergeringſten ende ſpoedichſten dat moghelijck ſy, *op alles wel wilt letten ende advijſeren*, ende terſtont uwe Gedeputeerden over ſenden, geauthoriſeert als boven, ſonderlijck in aenſieninge van den korten tijdt geprefigeert aen onſe Gedeputeerde tot Ceulen voorſz weſende, des en wilt in geenen ghebreecke weſen, Lieve beſondere onſe Heere Godt ſy met U, gheſchreven tot Antwerpen den *twinſtichſten* dagh van Junio 1579. Was geteeckent *Mathius*, noch lager ſtont *Bottelſtge*, onder ſtont, na Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achſten* October 1643. By my, geteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

De Opſchrift was, *Onſe Lieve beſondere de Staten van Drentke, ofte haer Gedeputeerde.*

COPYE.

Matheus by der Gratie Godes Aerts-Hertoge van Ooſtenrijck, Hertoge van Bourgoignen, &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael.

B. LIeve beſondere: Alſoo onlangs de Gedeputeerden van de Generale Staten weſende tot Ceulen, overgeſonden hebben ſeeckere artyckelen hen overghegeven by de Heeren de Keur-Vorſten ende andere Gedeputeerden van de Keyſerl. Majeſteyt onſe Heer ende Broeder, midtsgaders ſeeckere andere ſtucken aengaende de vorderinge van het Tractaet van de Pays, *ende want wy ende de Generale Staten alhier vergadert weſende dáer op niet en ſouden mogen ofte begeeren te reſolveren ſonder al vooren uwe advijs ende intentie te hebben, ſoo 't ſelfde u en elck een van u in 't generael raeckt*, ſoo hebben wy daerom de Copyen van de ſelfde ſtucken wel willen over ſenden, u verſoeckende wel ernſtelijck, dat ghy ten aldergeringſten ende met den eerſten dat moghelijck ſy *op alles wel letten ende advijſeren willet ende ons uwe Reſolutie overſchicken* ſonder eenich dilay ofte uytſtel, gemerckt dat daer af dependeert het eenich welvaren, ruſte ende tranquilliteyt van alle de Landen, Lieve beſondere onſe Heere Godt ſy met U, gheſchreven tot Antwerpen den *elfden* dagh van Auguſto 1579. Was geparapheert R. S. vt. ende geteeckent *Matheus*, noch leger ſtont *Pottelsberge*, Onder ſtondt, nae Collatie is deſe Copye met de Principale bevonden te accorderen. In 'sGraven-Hage den *achſten* October 1643. By my, geteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

De Opſchrift, *Onſe lieve beſondere, de Staten van Drenthe, ofte hare Gedeputeerden, &c.*

COPYE.

Mattheus by der Gratie Godes, Aerts-Hertoghe van Ooſtenrijck, Hertoghe van Bourgoignen, &c. Gouverneur ende Capiteyn Generael.

C. SEer lieve ende beminde: Wy hebben by verſcheyden onſe voorgaende Brieven aen U Lieden verſocht, dat ghy lieden ſoude willen met aller vlyt *vorderen U Lieden Reſolutien, op de poincten ende artyckelen van Pays*, laetſtmael by de Heeren de Keur-Vorſten weſende tot Ceulen ons overgeſonden, ende overmidts wy lieden tot noch toe daer af niet en hebben vernomen, ende wy dagelijcx worden vermaent om de ſelve te willen vorderen, ſoo van de voorſz. Heeren Keur-Vorſten, als oock van onſe Gedeputeerden, verwachtende de voorſz U Lieden Reſolutie tot Ceulen, haer beginnende te verdrieten het langhe blyven in de voorſz. Stadt, ſonder daer eenige vrucht of vorderinge van de voorſz Pays te doen, datter oock voor het gemeene beſte daer veel aen gelegen is, datter eens eyndelijcke Reſolutie genomen worde op de voorſz. Negotiatie, om dien volgende te mogen ordre ſtellen op onſe ſaecken, het waere tot Oorloge ofte Pays, ſonder ſo lange te blyven in twijffelende ongereſolveert, weſende het ſelve een groote oorſaecke dat onſe ſaecken met al ſulcke ordre ende vierigheyt niet en worden beleyt als de noot en 't welvaren van de Landen wel vereyſt, boven dien dattet van noden is, ſo haeſt als het eenigſints mogelijck is *de voorſz eyndelijcke reſolutie te ſenden* aen de voorſz. Heeren Keur-Vorſten, op dat anderſints door ghebreecke van dien, ſy niet gheoorſaeckt en worden van duer (de voorſz. ſaecke ongedaen) te vertrecken, met een mishagen van ons lieden, als ons wytende dat de ſelve negociatie egeenen voortganck gehadt en heeft, maer door onſe ſchuldt ware achter gebleven, de welcke de Keyſerl. Majeſteyt de Heeren Keur-Vorſten ende andere Princen van den Rijcke, ſoude oock mogen oorſaeck geven, om hen tegens deſe Landen te verbitteren, ghelijck ghy lieden door uwe voorſieninge wysheyt wel kunt bemercken ende overleggen waerom; Soo iſt, dat wy Amptshalven, ende om de goede affectie die wy tot deſe Landen ende u lieden zijn dragende, niet hebben konnen gelaten aen u lieden anderwerf midtsdeſen wel ernſtelijck te verſoecken, dat ghy lieden ſonder langer vertreck *advijſeren* ende eyndelijck pertinentelijck *reſolveren op de voorſz artyckelen*, ende 't ſelve ghedaen, ons de ſelve Reſolutie met eenighe u lieden Gedeputeerde, ghenoechſaemlijck geauthoriſeert, ende volkomentlijck gemachticht, in diligentie overſenden, ten langſten tegens den *vijftienden* naeſtkomende Maendt *in de Vergaderinge van de Staten Generael* (*daer ſy hun vryelijcken ſonder achterdencken ſullen mogen vinden*, achtervolgende de Sauvegarde laeſtmael verleent ende ghefonden) om aldaer in onſen preſentien, ende van onſen ſeer lieve en beminden Neve de Stadthouder Generael, *midtsgaders den Raedt van State, neffens ons weſende uwe voorſz. Reſolutie gheconfereert te worden met de Reſolutien van de andere Provincien, ende gelijckerhandt, ende met gemeene voys ende delsberatie beaccordeert ende vereenicht om een vaerdige ende generale Reſolutie daer uyt ghemaeckt te worden*, ſulcke ghelijckmen tot meeſte ruſte ende verſeeckertheyt van de Landen ſal vinden te behooren, ende alſoo eens het voorſz *Tractaet van Pays* tot een eynde te brengen, midtsgaders redelijck contentement den voorſz Keyſerlijcke Majeſteyt, Heeren Keur-Vorſten, ende alle andere te gheven, ſonder des in gebreecke te weſen, gemerckt dat het gantſch welvaren van het Vaderlandt, ende van u lieden, oock in 't beſonder aenhanght; Seer lieve ende beminde, hier mede blijft Godt Almachtich bevolen, uyt Antwerpen den *twee en twintickſten* Sept. 1579. was geparapheert, Phil. vt. en geteeckent Mathias; Lager ſtont H. V. *Aſſeliers*; Onder ſtont, naer Collatie is deſe Copye met de Principale bevonden te accorderen. In 's Graven-Haghe den *achſten* October 1643. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

De Subſcriptie was, *Onſe lieve ende beminde de Staten van Drenthe.*

COPYE.

D. EDele, Erentfeſte, Eerbare, Wyſe ende voorſichtighe Heeren, wy hebbon diverſche onſe Miſſiven aen U Ed. ghefonden, ende by de ſelve ſeer inſtantelijck verſocht, dat u believen ſoude *in onſe Vergaderinge te ſenden uwe E. Gedeputeerden met de Reſolutie by U E. ghenomen op de artyckelen van den Pays ende andere ſtucken*, die wy van de Gedeputeerde van Syn Majeſteyt weſende tot Ceulen ontfangen, ende met onſe Brieven aen uwe E. overgeſonden hebben, *op dat eene ſo een gewichtigen ſake die een yeghelijck raeckt, mochte met ghemeenen conſente tot ſulcken eynde gedreven worden*, als men tot Godts eer, ruſte van den Lande, ende verlichtinghe van de arme Onderſaten ſoude noodtlijck bevinden, maer bemerckende tot onſen groote leedtweſen ende verachteringhe van de gemeene ſaecken, *dat U E. ende eenige andere Provincien, hunne*

hunne Gedeputeerden met de voorsz Resolutie aen ons noch ter tijdt niet en hebben gesonden, ende dat wy by ghebreecke van dien niet en konnen eenige signal Resolutie op de voorsz artijckelen genemen, ende beduchtende oock, dat de Gedeputeerde van Syn Keyserl. Majesteyt die tot noch toe met lange patientie ende groote kosten na de voorsz Resolutie vertoeft hebben ten lesten sullen vertrecken, ende den Vrede-Handel verlaten, door dien wy onse Resolutien niet en vorderen, niet tegenstaende dat sy 't met diversche Brieven te meer reysen seer Instantelijck versocht hebben, als oock gedaen hebben onse Gedeputeerden aldaer zijnde, als uwe E. by hunne leste Brieven (daer af Copye hier mede gaet) sien sullen, en hebben niet konnen gelaten, om ons in alles te quyten, *andermael aen uwe E. seer neerstelijck te versoecken, ende hertelijck te begeeren, dat u believe ten langhsten tegen den vijfthienden October naestcommende uwe Gedeputeerden ghenoechsaem gheauthoriseert met uwe Resolutie hier te schicken*, sonder eenichsints toe te laten dat het selve advys worde ghesonden aen de voorsz Gedeputeerden van Syn Keyserlijcke Majesteyt 't sy by u lieder E. in 't particulier of by eenige Gemeenten van uwe ressorte ende bevele, *omme de selve Resolutie met de Resolutien van de andere Provincien in presentie van Sijn Hoogheyt Sijn Excellentie ende den Raedt van State te conferveren, ende soo verre mogelijck is te vereenigen, en een generale resolutie te maecken*, als men tot ruste ende verseeckertheyt van den Lande sal bevinden te behooren, om alsoo eens een eynde van den voorsz Vrede-Handel te maecken, ende by gebreecke van dien *gesamentlijck te advyseren* hoe ende in wat manieren men den gemeenen Vyandt sal mogen wederstaen, hebbende het selve alsoo goet ghevonden (onder correctie van U E. ende van de Geunieerde Provincien) omme disunien ende het afscheyden soo van de Provincien als Steden ende particuliere Leden van de selve te schouwen, de welcke Godt verhoede ende verleene U.

Edele, Erentfeste, Eerbare, Wyse ende voorsichtighe Heeren, in ghesontheyt, ruste, ende vrede, uyt Antwerpen den *vijfen twintichsten* Septemb. 1579. Onder stont, uwe seer goede ende geaffectioneerde Vrienden, *De Generale Staten van de Nederlanden*; noch leger stont, Ter Ordonnantie van de voornoemde Staten, gheteeckent *A. Blyleven*. Onder stont, nae Collatie is dese Copye met syn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achsten* October 1643. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

De Opschrift was: *Den Edelen, Erentfesten, Eerbaren, Wijsen ende voorsichtigen Ridderschap ende Eygen-Erfden der Landtschap van Drenthe.*

COPYE.

E. ALsoo op huyden datum onderschreven in de Vergaderinge van de Gedeputeerde der naeder Geunieerde Provincien erschenen ende ghecompareert zijn Jonckheeren Johan van Echten, ende Hendrick de Vos van Steenwyck, Gecommitteerden van de Ridderschap ende Eygen-Erfden, *representerende de Staten van de Graefschap Drenthe*, ende versochten uyt krachte haerlieder Procuratie in dato den *twintichsten* Maert 1580. in de nader Unie binnen Uytrecht gearresteert ende geslooten, ende den *negen en twintichsten* Januarii 1579. lestleden gepubliceert, ontfangen ende geaccepteert te worden, hebben de voorsz Gedeputeerden na dien de voorsz Gecommitteerde de selve naerder Unie onderteeckent hadden, de selve *in qualite als boven in de voorsz Union ontfangen ende gheaccepteert, ghelijck sy de selve ontfangen ende accepteren midts desen, henlieden houdende voor hare Mede-Bontgenooten*, belovende uyt krachte ende naer inhoudt der selver Unie henlieden te handthaven ende beschermen; Des te oyrconde het Cachet van de voorsz Gedeputeerden hier op gedruct, ende desen by haren Secretaris onderteeckent binnen Uytrecht den *elfden* April 1580. Onder stont geschreven: Ter Ordonnantie van de Gedeputeerden der naerder Geunieerde Provincien voorsz, ende was geteeckent *G. van Zuylen*, ende ter zijden opgedruct seecker Cachet in rooden Wasse met papier overdect. Onder stont, naer Collatie is dese Copye met de principale Acte bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achsten* October 1643. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

COPYE.

Extract, uyt het Register der Resolutien, gehouden by Myn Heeren de Gedeputeerden der nader Geunieerde Provincien.

Den XI. April binnen Uytrecht.

IS verstaen ende oock geaccordeert, dat die van Drenthe voor de Maendt Martius ende Aprilis sullen opbrengen vij. M. F. midts de falquerende het geen sy over de Maent Martius tot behoef van de Soldaten ofte Ruyterie verstrect mogen hebben, des salmen henlieden belooven vry te houden, ende soo weynich met Ruyterie ende Knechten te beswaren als het mogelijck zy, en syn daer op die van Drenthe voorsz in de naerder Unie ontfangen, achtervolgens de Acte daer af gemaect, ende by henlieden Gedeputeerden als namelijck Vos en Echten onderteeckent.

Presentibus Gruyter, Baelde, Roorda, Rengers, 't Accoort met die van Drenthe aengegaen. Drenthe in de Unie ontfangen.

Den XII. Aprilis.

Gehoort de verklaringhe ghedaen by Meester Henich Agilius, is goetgevonden, &c.

Presentibus, Loon, Gruytere, Baelde, Colenberch, Motsbergen, Roorda, Rengers, ende Drenthe.

Eodem die post prandium.

Op de Missive gekomen van Willem van Houdaen, is gheresolveert, &c.

Presentibus, Loon, Gruytere, Baelde, Breuck, Braeckel, Moetsbergen, Roorda, Echten, Vos.

Den XIII. April.

Is van wegen de Conventualen van Bethelem, &c.

Presentibus, Gruytere', Baelde, Breuck, Wael, Roorda, Echten.

Den XIV. Aprilis.

Gehoort het rapport van de Gecommitteerde geweest zijnde, &c.

Presentibus, Breuck, Baelde, Gruytere, Braeckel, Moetsbergen, Roorda, Rengers, Vos van Steenwyck, Echten.

Den XVI. Aprilis.

Is belieft Obligatie ghepasseert te worden tot behoeft, &c.

Presentibus, Gruytere, Breuck, Swieten, Wenssin, Moetsbergen, Roorda, Rengers, Vos.

Den XV. Aprilis.

Is belieft Acte van verseeckertheyt verleent te worden aen, &c.

Presentibus, Baelde, Gruytre, Breuck, Poelgeest, Braeckel, Roorda, Vos, Echten.

Den VIII. May.

Is gheresolveert dat men de Schans van Bourtange, &c.

Presentibus, Dilsen, Steenberch, Gruytere, Baelde, Breuck, Swieten, Buys Wenssen, Dreumen, Preyse, Roorda, Oskens, Sterkenborgh, Welvelt, Rossum.

Den IX. May.

Alsoo den Ritmeester Ludewich Rimf te kennen gegeven, &c.

Presentibus, Steenbergen, Dilsen, Gruyter, Breuck, Baelde, Swieten, Bruyne, Preys, Sterckenburch, Welwel, debes dicere Welvelt.

Wordt voorts in de voorsz Register van Resolutien de Anno 1580. bevonden, dat niet alleen de voorsz Gedepu-

deputeerden van Drenthe, als Vos, Echten, Welveldt, Roſſum, hier vooren genoemt, maer noch twee anderen, te weten, Albert Hertſuycker ende Dirck Thaſe, Scholts tot Anloo, van wegen der Lantſchap van Drenthe in de Collegie der naeder Geunieerde Provincien mede ghecompareert ende gebeſoigneert hebben, behalven 't geen diesaengaende in de Regiſter van de Reſolutien de Anno 1581. mach worden gevonden.

COPYE.

G. EDele, Erentfeſte, vrome, wyſe, voorſichtige, diſcrete goede Vrienden: Wy hadden wel verhoopt, dat volgens de Reſolutie tot Amſterdam ſo ſolemnelijck genomen, ende oock ſoo meenichvuldige onſe ſchryvens U E. ſouden heure Gecommitteerden omme in de Collegie te beſoigneren geſonden hebben, ſoo hier dagelijcx veele ende verſcheyden ſaecken de Generaliteyt en voornamentlijck U E. Quartier concernerende, ende daer op men U E. Advys ende Reſolutie wel van doen hadden voorvallen, hebben daeromme als noch by deſen U E. wel ernſtelijck willen vermanen ende verſoecken dat de ſelve in conformite van de voor gementioneerde t'Amſterdam genome Reſolutie gelieve haren Gedeputeerden eerſtdaeghs ten fine als boven, ende op dat de ghemeene ſaecke des te beter gevordert mochte worden, herwaerts te ſenden, ofte by gebreecke van 't ſelve ons ſchriftelijck te adverteren, wat U E. meninge zy, waer na wy ons ſouden mogen weten te richten; Hier mede

Edele, Erentfeſte, Vrome, Wyſe, Voorſichtige, Diſcrete goede Vrienden, den Heere bevolen, Uyt Delft den *vier en twintichſten* December 1580. Onder ſtondt, U E. goede Vrienden, de Gedeputeerden der naerder Unie; noch leger ſtont, Ter Ordonnantie van de ſelve, ende geteeckent *G. van Zuylen*; Onder ſtont, na Collatie is deſe Copye met ſyn Principael bevonden te accorderen. In 's Graven-Hage den *achſten* October 1643. By my, ende was onderteeckent *W. Rietraet*, Notar. Publ.

De Opſchrift was: *Edelen, Erentfeſten, Vromen, Wijſen, Voorſichtigen, Diſcrete, beſondere goede Vrienden, Ridderſchap ende Eygen-Erfden van Drenthe, repreſenterende de Staten aldaer.*

COPYE.

Extract, uyt het Regiſter der Reſolutien van de Ho. ende Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbathi den 27 Octobris 1618.

H. SYn ter Vergaderinghe ghecompareert die Edele, Erentfeſte Roelandt van Echten tot Echten, Albert Hagewolt ende Balthaſer Lupart, reſpective mede Gedeputeerden ende Landtſchryver der Lantſchap Drenthe, gheaſſiſteert met den Droſſart van Coevorden Euſſum, hebben na gedaen preſentatie van haren Credents-Brief van Ridderſchap ende Eygen-Erfden der voorſz. Landtſchap Drenthe, ghedateert tot Aſſen den *veertienden* September leſtleden by monde ende ſchriftelijcke Deductie verthoont ende voorgedragen het recht van Seſſie, dat hun van ouden tijden Legiteme ende ſeer debite toebehoort ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. ende andere des Generaliteyts Collegien, oock volgens aenghehouden, ten eynde ſy het effect van dien mogen ghenieten, gelaſt zijnde ten ſelven eynde voor haer Ho. Mog. Commiſſariſen, des noodt zijnde, te exhiberen de Originele ſtucken, daer op ſy haer Recht ende Intentie zijn funderende, verſoeckende dat over ſulcx eenige Commiſſariſen hier toe ſouden worden gecommitteert, ende dat hare Ho. Mog. gelieven op alles met goede opſichten rypelijck te letten, ende hun te laten wedervaren 't geen ſy by tijden van alle Souverayne Princen neffens de andere Provincien hebben gepoſſideert, gelijck ſy daer van 't ſedert de erectie van de nader Unie tot Uytrecht in volkomen poſſeſſie ende beſit ſyn geweeſt, hier op ghedelibereert zijnde, hebben hare Ho. Mog. ghecommitteert uyt yder Provincie een, namentlijck, de Heeren Voocht, Teylingen, Joachimi, Ploos, Nanna, Boeckhorſt ende Coenders, omme de verificatien ende Documenten, die de Compareerde preſenteren te verthoonen ende exhiberen, op te nemen, te viſiteren ende examineren, omme daer van alhier ter Vergaderinghe eerſt rapport ghedaen zijnde, daer naer alles aen de Vereenichde Provincien overgheſonden te worden by Copye, om daer op der ſelver advyſen alhier ter Vergaderinge in te ſenden aen hunne reſpective Gecommitteerde, omme met gemeen advys op het verſoeck van de voorſz Landtſchap Drenthe gereſolveert ende gediſponeert te worden, gelijck bevonden ſal worden te behooren.

Mercurii den 21 November 1618.

De Heeren Voocht ende Coenders rapporteren, dat ſy volgens de Ordre van hare Ho. Mog. Syn Excell. en den Welgebooren Heer Graef Wilhelm Loduwich van Naſſau Stadthouder, gecommuniceert hebbende de Remonſtrantie van de aenweſende Gedeputeerde van de Landtſchap Drenthe, met de bylagen daer toe dienende, ende by de ſelve daer mede overgegeven, midtsgaders de beſoigne daer op gevallen tuſſchen de Gecommitteerden van hare Ho. Mog. uyt deſe Vergaderinge ende de voorſz Gedeputeerden van Drenthe, omme daer op te verſtaen der ſelver Syn Excellentie ende des welghemelden Heere Grave advys, haer L. voor advys bedunckt, dat men de voorſz Remonſtrantie ende bylage by Copye behoort te ſenden aen den t'ſamentlijcke Vereenichde Provincien, ende aen de ſelve der Remonſtranten verſoeck recommanderen, ende des niet te min der Remonſtranten accorderen Seſſie in den Raedt van State, ſonder die voortaen noch meer te dringen in de Conſenten, die verſocht ſullen worden by vervanginge, gelijck gheſchiedt, anders als by Propoſitie, remitterende niet te min alles ter diſcretie van hare Ho. Mog. hier op ghedelibereert en ommevrage gedaen zijnde, is met gemeen advys van de t'ſamentlijcke Vereenichde Provincien verſtaen ende ghereſolveert, dat men Copye van de voorſz Remonſtrantie ende ſtucken ſal ſenden aen de t'ſamentlijcke Provincien, ende de ſelve ſerieuſelijck recommanderen, dat de ſelve by bequame gelegentheyt ende op hare Landtsdagen alles rypelijck willen examineren, ende daer op gelet hebbende, hare Gecommitteerden reſpective tot deſer Vergaderinge laſten ende authoriſeren, omme met ghemeen advys van de t'ſamentlijcke Provincien op het verſoeck van de voorſz Remonſtranten te reſolveren, ghelijck bevonden ſal worden te behooren.

COPYE.

I. EDele, &c. uyt de ghevoechde Remonſtrantie van de Heeren Staten der Landtſchap Drenthe, die haer E. aen ons hebben doen preſenteren door der ſelver expreſſe Gedeputeerden aen ons afgeſonden, met haer E. Brieven van Credentie copyelijck hier by gevoecht, ſullen U E. verſtaen dat de ſelve Remonſtranten, om de redenen ſoo daer inne, als de byweſende verificatien ende bewyſen daer toe dienende, in 't lange gededuceert, ernſtelijck wederom verſoecken ende inſtantie zijn doende, dat haer L. in onſe Vergaderinghe benevens de andere Vereenichde Provincien der ſelver Naburen ende Bontgenooten mede ſouden mogen compareren, oock Seſſie, Suffragie, ende andere digniteyten, gelijck ſy voor deſen gehadt hebben, ende andere noch hebben, genieten, ende ſodane voordelen trecken als *de Jure Societatis æquo Jure coïtæ* ſelfs mede brengen, daer aen dat men ſoude doen het geen billijck, den Vereenichde Provincien onſchadelijck, jae vorderlijck, ende tot hare renomme dienſtlich ſal zijn, ende hare Remonſtranten ende der Landtſchaps Ingheſetenen tot ſoulagement gedyen, &c. Hier op ſyn by ons gecommitteert gheworden een uyt elcke Provincie, met laſt om met de voorſz afgheſonden Gecommitteerden op de voorſz Remonſtrantie te komen in naeder communicatie ende conferentie, mitsgaders op te nemen ende

ende examineren die voorſz verificatien ende bewyſen, 't welcke de ſelve oock geachtervolcht, ende ons van haer ghebeſoigneerde rapport ghedaen hebbende, wierdt goet gevonden tot vorderinge van de Reſolutie, by de reſpective Provincien op het voorſz der Remonſtranten verſoeck te nemen, dat de voorſz Heeren Rapporteurs haer beſoigne oock ſouden refereren aen Syn Excellentie en den Welgeboren Heer Graef Wilhelm Loduwijck Grave van Naſſou, &c. als Gouverneurs reſpective van de voorſz Vereenichde Nederlanden, ende tot goede correſpondentie, daer op verſtaen der ſelver advys ghelijck geſchiet is, ende is alſo, op alles na behooren gedelibereert weſende, eenparichlijck verſtaen en gereſolveert dat men aen de t'ſamentlijcke Vereenichde Provincien ſoude ſenden Copye van de voorſz Remonſtrantie ende Stucken, ende aen de ſelve ſerieuſelijck recommanderen by bequame gelegentheyt op hare E. aenſtaende Landtdagen alles te willen examineren ende overwegen, ende daer op met rype deliberatie na behooren gelet hebbende, hunne Gecommitteerde reſpective in onſe Vergaderinge laſten en authoriſeren, om met ghemeen advys op het voorſz verſoeck der Remonſtranten te reſolveren, ghelijck bevonden ſal worden te behooren, welcken achtervolgende ſenden wy uwer E. de voorſz Remonſtrantie met de Bewys-Stucken daer toe dienende by Copyen, ernſtelijck verſoeckende ende ſerieuſelijck recommanderende, dat uwer E. voor ſoo veel de Provincie van Gelderlandt aengaet, by bequame ghelegentheyt op haren aenſtaenden Landtsdagh alles geviſiteert ende geexamineert hebbende, volgende de voorſz eenparighe Reſolutie, hunne Gecommitteerde in onſe Vergaderinge ghelieven te laſten ende authoriſeren, omme benevens de Gecommitteerde van de andere Provincien met gemeen advys op 't voorſz verſoeck van de Remonſtranten te reſolveren, gelijck de ſelve ſullen bevinden te behooren. Uwer E. hier mede Edele, &c. Actum den *een en twintichſten* November 1618.

COPYE.

Exhibitum den 2 Julii 1619.

DE Staten des Vorſtendoms Gelre ende Graefſchaps Zutphen, gehoort hebbende de Propoſitie, ghedaen in haer Mog. Ed. Vergaderinghe, by Hendrick van Weſterhoudt ende Johan Dortman als Afgeſanten van de Ridderſchap ende Eygen-Erfden der Landtſchap Drenthe, kraft der ſelver Brieven van Credentie, als oock ſchriftelijck overgeleverde Remonſtrantie met verſcheyden Bewys-Stucken bekledet ende met Brieven van recommandatie, der Hooch Mog. Heeren Staten Generael geſecundeert, verſoeckende na aenbiedinge van alle goede vrientſchap ende Nabuyrlijcke correſpondentie, beneffens de andere Provincien hare Naburen ende Bontghenooten ter Vergaderinge der Ho. Mog. Heeren Staten Generael mede te mogen compareren, oock Seſſie, Suffragie ende andere dignitey ten te genieten, verklären na reciproque aenbiedinge van alle Nabuyrlijcke vrientſchap ende correſpondentie haren Gecommitteerde volkomentlijck te ſullen laſten, om met de andere Provincien na vereyſch van ſaecken ende ghelegentheyt daer op te letten. Aldus gedaen t'Zutphen op den Landagh den *ſevenden* Junii 1619. Onder ſtont, Ter Ordonnantie van de Landtſchap, geteeckent *I. Schifforſteen.*

COPYE,
EXTRACT.

Den 16 Martii Anno 1619.

K. TOt de examinatie van de Propoſitie, Verſoecke, ende overgeſondene ſtucken van den Landtſchap Drenthe, ſyn Gedeputeert den Heer van Wummenim, Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, Amſterdam, Rotterdam, Alckmaer, Hoorn, Enckhuyſen, ende aen deſe Vergaderinge te doen rapport.

Uytgegeven voor Extract authentijck op den 20 Martii voorſz. by my (onder ſtont.)

COPYE,
EXTRACT,

Uyt de Notulen van d'Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt.

Den 3 Martii 1619.

K. DE Heer Penſionaris Beaumont doet rapport van de gelegentheyt, ende bevindt van de Stucken en Bewyſen in ſyn Ed. handen gheſtelt raeckende het verſoeck van de Gedeputeerden van den Landtſchap Drenthe, daer by de ſelve ſuſtineren gefundeert te weſen ende recht te hebben, om te hebben Seſſie in de Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, ende de andere des Generaliteyts Collegien, ende verklaert dat by de ſelve ſtucken genoechſaem bevonden wort, dat de voorſz Landtſchap is geweeſt een vrye ende geformeerde Landtſchap apart, ende over ſulcx mede verſocht tot Conſenten ende Beden by de Regeringhe der Biſſchoppen van Uytrecht, daer onder de ſelve hebben ghehoort, oock ſpecialijcken verſocht tot de Huldinge van de ſelve, ende gelijck andere Provincien tot vrywillighe Conſenten, oock beſchreven op de Vergaderinge van de Staten onder 't Huys van Bourgondien, oock ontboden waren op den Overdracht van de Keyſer van de Landen aen ſyn Soon de Koninck Philips ende aen den ſelven Eedt hebben ghedaen, dat ſy oock ten tijde van den Aerts-Hartoch Mathias geroepen ſyn geweeſt, en by de Heeren Staten Generael als Bontgenooten in de Unie van Uytrecht aengenomen te zijn, ende dat hunne comparitie in de marge is aengeteeckent, ende voorts wederleggende eenighe argumenten die hier tegen ſoude mogen dienen, concludeerde als hier vooren, waer op weſende ghedelibereert, is generalijck verſtaen, alſoo de Leden op deſe materie niet en waren ſpecialijck gelaſt, ende dat de ſelve was van beſondere importantie ende inſichte, dat men ſonder daer op te doen behoorlijck rapport niet en konde advyſeren, niet te min dat men aen de voorſz Heeren Gedeputeerden tot antwoort ſouden ſeggen, dat de Heeren Staten van Zeelant hebbende al vooren in handen van yemant van hunnen gedaen ſtellen der Heeren Remonſtranten Vertooch en Bewys-Stucken, om de ſelve te overſien ende te examineren, ende daer van gehoort hebbende het rapport, hadden goet ghevonden nae deliberatien hunne aenweſende Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aen te ſchryven en te authoriſeren om nevens de Gedeputeerden van de andere Provincien op der Heeren Remonſtranten verſoeck behoorlijck te letten, ende na de gelegentheyt van de tijdt ſulcx daer op te helpen advyſeren ende reſolveren, ghelijck men tot maintenement van goede Nabuyrſchap in de reden equiteyt ende billijckheyt ſal bevinden te behooren, met vertrouwen dat de Heeren Gedeputeerden daer mede ſullen gelieven te nemen contentement.

COPYE.
EXTRACT,

Veneris XIX. Martii 1619.

OMme de Gedeputeerden van den Landtſchap Drenthe aen te ſeggen, dat de Heeren Staten 's Landts van Uytrecht, hare Ed. Mog. Ordinaris Gedeputeerden ghe-authoriſeert hebben, omme hare Ed. Remonſtrantie met de by-gevoechde Stucken ende Miſſiven op gifteren nae de middach alhier ter Kamer geexhibeert naerder te viſiteren, ende ter naeſter Beſchryvinge daer van rapport te doen, is Gecommitteert de Heer Advocaet Hamel.

Geextraheert uyt het Reſolutie Boeck van de Heeren Staten 's Landts van Uytrecht.

By my, onder ſtont, geteeckent

Ant. van Hilten.

COPYE,
EXTRACT,
Mercurii den 4 Auguſti 1619.

Op 't X. Artijckel van de Beſchryvinge.

IS nae behoorlijck genomene deliberatie gereſolveert, dat de Gecommitteerde deſer Provincie ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael op het verſoeck van de Staten der Lantſchap Drenthe, beneffens de Gecommitteerden van andere Provincien ſullen mogen reſolveren, ghelijck de ſelve ten meeſten dienſte van den Lande ſullen bevinden te behooren.

Geextraheert uyt de Reſolutien by de Ed. Mog. Heeren Staten 's Landts van Uytrecht genomen ende geaccoordeert,
In kenniſſe van my. Onder ſtont geteeckent
ANT. van HILTEN.

COPYE.

Extract, uyt het Regiſter der Reſolutien van Ridderſchap ende Steden der Landtſchap van Over-Yſſel.

K. IS inghekomen de E. Reynt de Vos van Steenwyck Gecommitteerde van Droſt ende Gedeputeerden des Landts Drenthe, ende heeft overmaels geproponeert ende ghefuſtineert, dat de Staten van Drenthe, *legitime* ende *dibite* competeerde, het recht van Seſſie ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael ende andere Generaliteyts Collegien, verſoeckende derhalven dat de Gedeputeerden deſer Landtſchap ter Vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael mochten worden ghelaſtert, om neffens de Gedeputeerden van de andere Provincien den voorſz Staten van Drenthe tot ſodane Seſſie toe admitteren; als mede dat van wegen de verſochte doorvaert der Drentſche ſchepen, tot gherijf van beyderzijdts Ingheſetenen ende voortplantinge van Neringe vruchtbaerlijck mochte worden ghereſolveert: Is daer op tot antwoordt ghegeven, dat Ridderſchap ende Steden haer Ed. Mog. Gecommitteerden ter vergaderinge van de Heeren Staten Generael ſullen laſten, ſodane Reſolutie in te brengen daer mede de Heeren Staten van Drenthe mogen komen te ghenieten het geen bevonden ſal worden haer Ed. te competeren, ende aengaende de verſochte doorvaert der ſchepen, willen Ridderſchap en Steden ſich op de ghelegentheyt nader informeren, ende die van de Drenthe ſoo veele moghelijck met een bequame doorvaert ſien te accommoderen. Actum op den Landtdach binnen de Stadt Swol den *vier en twintichſten* May 1620. Onder ſtont *Collat.* geteeckent *Roelinck*.

COPYE,

Extract, uyt het Reſolutie-Boeck van de Heeren Staten der Stadt Groeningen ende Ommelanden.

Jovis den 25 *Febr.* 1619.

K. DE Staten der Stadt Groningen ende Ommelanden gehoort het rapport van de Heeren Gecommitteerden van Stadt ende Lande, de welcke ghelaſt zijn tot viſitatie van de ſtucken by de Heeren Gecommitteerden van den Landtſchap Drenthe overgegeven, ende gelet hebbende op de Miſſive van de Hooch ende Mog. Heeren Staten Generael, ſampt die Remonſtrantie met die blijcken daer by gevoecht by de ſelve Landtſchap aen haer Ho. Mog. ghepreſenteert daer toe dienende, dat de voorſz Landtſchap van Drenthe moge worden toeghelaten om in de Vergaderinghe van haer Ho. Mog. beneffens de andere Vereenichde Provincien der ſelver Naburen ende Bontgenooten mede te mogen compareren, oock Seſſie, ſuffragie, ende andere digniteyten, gelijck ſy ſuſtineren, van te vooren gehadt te hebben, noch te mogen genieten, midtsgaders ſodane voordelen te trecken, als *de jura ſocietatis* zijn mede brengende, hebben na vlytige lecture ende examinatie van de ſelve Remonſtrantie, ende die blijcken daer op reſponderende verklaert, dat men de Gecommitteerden van deſe Provincie in de Vergaderinge van haer Ho. Mog. reſiderende, ſal laſten ende authoriſeren, gelijck de ſelve by deſen gelaſtet ende geauthoriſeert worden, om neffens den Gecommitteerden van de andere Provincien in het verſoeck ghedaen by de Landtſchap van Drenthe ('t welck men hier verſtaet in reden gefundeert te weſen) mede te mogen conſenteren.

COPYE,

Extract, uyt het Regiſter der Reſolutie van de Ho. ende Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbathi den 19 *Februarii* 1633.

L. DE Heer Eſſen ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden achtervolgens der ſelver Reſolutie van den *acht en twintichſten* Januarii leſtleden gheviſiteert en gheexamineert hebbende de ſtucken by de Heeren Gecommitteerden van 't Landtſchap Drenthe overgelevert noopende het recht van Seſſie ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. hebben gherapporteert, dat de voorſz Heeren Gecommitteerde hebben geexhibeert verſcheyde Documenten daer met ſy poogen te doceren: Eerſtelijck, van Beden ende vrywillige Conſenten des voorſz Lantſchaps onder den Biſſchop van Uytrecht, als oock onder 't Huys van Bourgondien: ten tweeden, van voorgaende bewilliginge tot Overdracht van haer Lantſchap by Keyſer Karel aen Koninck Philips ghedaen: ten derden, van haer Comparitien met de andere Staten van de Landen op de voorſz generale Overdracht ſodanige comparitie ende de Vergaderinge van Generale Staten onder het Huys van Bourgondien noyt meer geweeſt is, en dat daerom 't derde artyckel van de Pacificatie van Gent ſich tot geen ander, maer tot de forme ende maniere die doen ter tijt geweeſt is, refereret: ten vierden, van de beſondere huldinge voor en na de voorſz Overdracht ende ſpecialen Eedt van maintenement by hare Rechten, Privilegien, Vryheden ende Poſſeſſien: ten vijfden, van beſchryvinge in ſaken 't gemeen welvaren van den Lande aengaende, op dat ſy haer gevoechlijck en goetwillich ſoude laten bevinden: ten ſeſten, van beſchryvinge, ſo om Tractaet van Pays als goede directie van den Oorloch, gedaen door den Aerts-Hertoch Matthias met de Generale Staten: ten ſevenden, van verklaring dat noch den voorſz Aerts-Hertoch, noch de Generale Staten op 't Tractaet van Pays ſoude mogen of begeren te reſolveren, ſonder al voorens haer advys en intentie te hebben, op dat ſoo een gewichtige ſaecke die een ygelijck raeckt, mochte met gemeen Conſent tot ſulcken eynde gedreven worden, als men tot Godes eere, ruſte van den Lande, ende verlichtinge van de arme Onderſaten, nootlijck bevinden ſoude, met vergelijckinge van de Landtſchap met de andere Provincien ende verſoeck van hare Reſolutien, om met advyſen van de andere Provincien in preſentie van de Staten te confereren, ende ſo verre mogelijck is vereenigen ende een generale reſolutie te maecken als men tot verſeeckertheyt ende ruſte van den Lande ſal bevinden te behooren, 't ſy tot Vredehandel, ofte om te advyſeren hoemen den gemenen Vyandt ſal mogen wederſtaen, ende dat (onder correctie van de Landtſchap ende van de Geunieerde Provincien) omme diſunien te ſchouwen: ten achſten, van beſendinge aen de meer ghenoemde Landtſchap gedaen, om haer tot de Unie te begeven: ten negenden, van dat ſy de Unie tot Uytrecht hebben onderteeckent, ende daer in ſyn ontfangen ende geaccepteert, ende gehouden voor Bontgenooten: ten thienden, van hare Seſſie ende ſtemmen, en van de aenſchryvinge om in de Collegie te beſoigneren, ende hebben de welgemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden hier by gevoecht dat de meergenoemde Gecommitteerde van de voorſz Landtſchap hebben gealleegeert dat vande diſcontinuatie vande voorſz hare Seſſie en beſoi-

beſoigne klaerlijck blijct, vermits ſy van het geweldt van de Vyandt niet konden by deſen Staet beſchermt worden, ende dat hare verloſſinge ende reductie tegenwoordich in 't gheheel is, ende dat van hare inſtantie die ſy tot recuperatie van de poſſeſſie van de voorſz hare Seſſie hebben gedaen, ſonderlingh blijct uyt het gebeſoigneerde en gerapporteerde de Anno 1618. ende namentlijck, dat hare ſaecke doen ter tijdt wel is gheapprehendeert, ende als gefondeert by haer Ho. Mog in ſerieuſe recommandatie genomen, ende ſulcx gecommuniceert met Syn Excell. ende Graef Wilhelm Stadthouders, om daer op te verſtaen der ſelver advys, ende dat het advys by de welgheMelde Heeren Stadthouders daer op ghegheven, mede brenght, dat men haer ſoude accorderen Seſſie in den Raedt van State, ſonder haer voortaen noch meer te dringen in de Conſenten dieder verſocht ſouden worden by vervanginge (gelijck geſchiedt) anders als by Propoſitie; waer op gedelibereert zijnde, hebben de Provincien van het voorſz rapport, als oock van de ſtucken daer in ghementioneert, verſocht Copyen, om alle de ſelve te communiceren aen de Heeren hare reſpective Principalen, die geaccordeert zijn. Onder ſtont, Accordeert met het voorſz Regiſter, geteeckent *Cornel. Muſch.*

COPYE.

Extract, uyt het Regiſter der Reſolutien van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Veneris den 9 October 1643.

IS in de Vergaderinge gecompareert D. E. Jacob Schickhart Landtſchryver der Landtſchap Drenthe, Gecommitteert by ende van wegen Droſt ende Gedeputeerden desſelven Landtſchaps als hier toe gheauthoriſeert by de Heeren Ridderſchap ende Eygen-Erfden van dien, ende heeft de ghemelde Heer Schickhart in kracht van ſynen Brief van Credentie dato Aſſen *prima* Julii leſtleden naer voorgaende behoorlijcke Complimenten, eerſt by monde gedaen ende vervolgens in geſchrifte, ſtaende Vergaderinge overgelevert de Propoſitie hier naer geinſereert, gelijck hy oock daer neffens heeft overgelevert verſcheyden bylagen, ſpecterende tot den inhoudt van de gemelde Propoſitie, waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mog. den ghemelden Heer Schickhart over ende ter ſaecke van de moeyte by hem genomen gedanct; ende is voorts goet gevonden ende verſtaen, dat de voornoemde Propoſitie morgen ter Vergaderinge ſal worden geleſen. Accordeert met het voorſz Regiſter. Onder ſtont, *Cornelis Muſch.*

COPYE.

Extract, uyt het Regiſter der Reſolutien, van de Hooch Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Sabbathi den 10 October 1643.

IS ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. geleſen de ſchriftelijcke Propoſitie giſteren aen haer Ho. Mog. overgegeven door den E. Jacob Schickhart Landtſchryver, ende daer toe ſpecialijck ghecommitteert van de Landtſchap Drenthe, daer in verthoont ende gepreſenteert wort, dat de ſelve Landtſchap van oude tijden geweeſt, ende noch is, een geheele geformeerde Provincie, ſeparaet en apart van anderen, hebbende altoos gehadt ende noch hebbende haer eygen ſelfs volkomen Leden, Regeringe, Hoogheden, Rechten, Gerechtigheden, Hooghe ende Laghe Jurisdictien, Magiſtraten, Naem, Wapen ende Zegel, *Ærarium*, Wetten ende Coſtumen, van andere Provincien onderſcheyden, dat oock de ſelve Landtſchap onder de Souvereynen van de Landen, ſoo wel by de Regeringe van de Biſſchoppen van Uytrecht als van het Huys van Bourgondien, altoos niet anders ghekent en gehouden is geweeſt als eenighe van hare Naburige Provincien, niet alleen in 't ſtuck van beſondere Huldinge ende reciproce beloften ende confirmatie van hare Rechten ende Privilegien, en in 't contribueren tot de gemeene laſten, daer toe de gemelde Landtſchap altoos apart gebeden ende verſocht, oock voor hare vrywillighe Conſenten bedanct is geworden, maer mede in cas van convocatie van de Heeren Staten Generael, ſoo wanneer eenige ſware en wichtige ſaecken de gemene Landen raeckende, Vergaderinge van Staten vereyſten, waer toe de Staten van de Landtſchap Drenthe, niet min als de Staten van de andere Provincien, altoos ſyn verſchreven en verſocht geweeſt, dat oock ten tijde van de ſolemnele Overdracht van de Nederlanden by Keyſer Carel aen ſyn Soon den Koninck Philips in den Jare 1555. binnen Bruſſel gedaen, de Staten van den Lantſchap Drenthe by Keyſer Karel en Koninck Philips in 't beſonder *ad illum actum* ſyn verſchreven ende gecompareert, oock op des Keyſers voorgaende verſoeck hare bewillinge tot de voorſz Overdracht gegeven, ende dienvolgens in 't beſonder van den Eedt aen Keyſer Karel gedaen ontſlagen zijnde, op 't nieuwe Koninck Philips gehuldiget, ende daer en tegens van de ſelve wederom den Eedt in confirmatie van hun recht en vryheden ende poſſeſſien ontfangen hebben, ende is de ſelve Landtſchap insghelijcx daer naer als deſe Nederlanden in Oorloch geraeckt waren met den Koninck van Spaengien ende hun by de Unie van Uytrecht naerder hadden verbonden, niet minder gekendt, maer ſteets verſocht ende verſchreven, om alle ſaecken van de Landen te willen bywoonen ende helpen beraetſlagen, oock al eer de ſelve noch in de Unie waren ontfangen, alſo notoyr en kennelijck ware dat de meergemelde Lantſchap tot het compareren ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, van haer ſelfs gequalificeert ende gherechtiget was; en dat volgens het *derde* artyckel van de Pacificatie van Gent de convocatie van de Generale Staten moeſte geſchieden, in ſulcker forme ende maniere als die geſchiet was doe Keyſer Karel de Opdracht van deſe Landen dede aen ſyn Soon Koninck Philips, alwaer de Staten van de Landtſchap Drenthe mede waren verſchreven ende preſent geweeſt zijn, dat oock de Heeren Staten Generael ende den Aerts-Hertoch Mathias als Gouverneur van de Landen by haere Brieven tot meermalen rondelijck hebben verklaert, dat over de Vredehandel tot Keulen aenghe-ſtelt, als op de goede directie van Oorloge, geen Reſolutien konde ofte mochte ghenomen worden ſonder advys van de Landtſchap Drenthe, ende dat dienvolgens Ridderſchap ende Eygen-Erfden repreſenterende de Staten der Landtſchap ofte Graefſchap Drenthe op den *elfden* April 1580. in de Unie van Uytrecht ſolemnelijck *æquo jure* als Bondtgenooten op ende aenghenomen, hebben oock daer op Seſſie ende ſtem ter Vergaderinghe van de Heeren Staten Generael ghehadt ende ghenooten, in de Generaliteyts Collegien gebeſoigneert, ende daer in ſoo lange gecontinueert tot dat de Lantſchap tot haren grooten leetweſen, ende buyten haren ſchuldt, door het innemen van Groeningen, Coeverden en Steenwijck, by den Vyant overheert, ende voor een tijdt lanck van de Unie geſcheurt is geweeſt, ſulcx dat in allenwegen meer als reden ende billijck is dat de Landtſchap van Drenthe naet hare verloſſinge ende reductie in 't gheheel, insgelijcks in hare voorige ſtaet worde herſtelt, werdende hier toe by de voorſz Propoſitie geallegeert verſcheydene redenen ende motiven, daerom om kortheyts wille gerefereert wordt, welcke redenen en motiven van wegen de meergemelde Lantſchap onderſtaen worden te adſtrueren en verificeren, met vele ende verſcheydene bylagen, daer toe met en neffens de voornoemde Propoſitie overghelevert, waer op gedelibereert zijnde, hebben de reſpective Provincien van de meer genoemde Propoſitie ende bylagen verſocht Copye, die haer E. wort geaccordeert, met recommandatie om daer op te willen uytwercken ſodane prompte en favorabele Reſolutie als de reſpective Principalen, nae de rechte beſchapenheyt ende gelegentheyt van ſaecken bevinden ſullen te behooren.

Onder ſtont *Wigb. Aldringa*, vt
Accordeert met 't voorſz Regiſter, noch leger ſtont, *Corn. Muſch.* 1643.

Saterdagh den elfden Maert / alsoo wepnich van de drie poincten op de groote Vergaderinge / als geseyt is / wierdt gesproocken / hebben die van Vrieslandt, presiderende voorgheslelt / ofte niet goet ware de Vergaderinge voor een tijdt op reces te doen scheyden / also in verscheyde Provincien de particuliere Landt-dagen op handen waren / waer op den 14. de vijf Provincien hebben gheadvijseert tot continuatie der Vergadering / werdende by die van Hollant vertoont dat het een groote disreputatie voor den Staet soude zijn / te scheyden sonder Resolutie / alsoo al de werelt groote verwachtinghe hadde van dese groote by een-komste / tot vaststellinge der eenigheyt / die nu dese scheydinge of voor een rupture der Unie / of voor een groote onordeninghe soude nemen ; 'sanderendaeghs wierden die van Vrieslandt versocht oock haer te willen verklaren op de twee poincten voor desen by die van Hollant voorgheslelt / namelijck / raeckende de directie ende dispositie in saecken van Oorloge / midtsgaders het geven van Patenten.

Den achtienden over de selve twee poincten nader gelibereert zijnde / als oock op den naerder voorslach by de Heeren van Gelderlant ende eenighe andere Provintien ghedaen / om eenige weynige Heeren uyt het middel van dese Vergaderinge te committeren de welcke de advijsen ende consideratien by de respective Provincien inghebracht op de saecke voor het overlijden van Syn Hoocheyt voorgheballen / souden examineren / te sien / waer in de selve met den anderen accoorderen / of van den anderen discrependerende waren / ende daer van uytbrengen een Concept conciliatoir, is de voorsz saecke noch opgehouden / ende wierden de Provincien de welcke haer op de voorsz bewuste twee poincten / ende andere de directie en employ van de Militie raeckende / noch niet en hadden geopent gants vyandt en ernstelijck versocht / het selve al noch met den eersten ende sonder langer uytstel te willen doen.

Den 22 syn etlijcke van wegen yder Provincie genomineert eenige Commissarisen / om te examineren ende visiteren alle de consideratien en advijsen by de respective Provincien op de saken raeckende de directie en dispositie over de Militie / en het geben van de Patenten / successivelijck van tijdt tot tijdt ter Vergaderinge inghebracht / ende te letten in wat poincten de selve met den anderen waren accoorderende / ende waer in noch van den anderen discrependerende / daer van op het papier te brengen een Concept ofte advys Conciliatoir, ende van alles aen haer Ho. Mog. rapport te doen / welverstaende dat yder Provincie vry sou staen 't getal van der selver Gedeputeerde te vermeerderen ofte verminderen na haer welgevallen.

Des anderendaeghs is goetghevonden dat van yder Provincie niet meer als drie Gecommitteerden mochten zijn tot de besoigne Conciliatoir.

Den vier en twintichsten hebben de Heeren van Gelderlandt ingegeben volgende Geschrift :

Van wegen de Provincie van Gelderlant wordt aen de groote Veagaderinge versocht dat haer Ho. Mog. believen willen.

Dat uyt der selver Name gheschreven worde aen de *Commandeurs* van de Guarnisoenen in de Steden, stem in Staet hebbende, ten eynde de voorsz Commandeurs ofte hare Majoors sich van nu af niet sullen hebben aen te matigen *het bewaren, van de sleutelen, openen ende het sluyten van de Poorten, of het uytgeven van't Woordt*, maer sulcks privatelijck ende alleen te laten verblyven aen de Magistraten van de voorsz Steden stem in Staet hebbende.

Ten anderen, dat de voorsz. Commandeurs met den Krychsraet in de voorgemelde Steden ende Militaire Jurisdictie niet vorders sullen mogen gebruycken noch extenderen als voor die *nalatigheyt en overtredinge in Tochten ende Wachten, overgaen aen den Vyandt, desertie van Compagnien ofte verloop van d'een Compagnie onder d'ander sonder Paspoort, mitsgaders over excessen ende delicten die de Officieren ende Soldaten onderlingh ofte d'een tegens den anderen sullen komen te begaen en vorder niet*, in voegen dat over alle andere saecken sy syn dan Crimineel of Civile, die Militaire personen apprehensibel ende executabel sullen zijn *by den Civilen ofte Politijcken Rechter*, wiens Sententie mede over schulden ende anders gewesen, by gebreck van gerede ofte ongerede goederen op de *Gagie* van gecondemneerden na de ordre van 't Lant ter executie gestelt sullen worden.

Eyndelijck, dat de Compagnien soo te voet als te paert soo tegenwoordich in de meergemelde Steden in Guarnisoen syn leggende, ofte namaels souden mogen geleydt worden, achtervolgende den *sevende* artykel van de Unie *aen de Magistraten* van de selve Steden sullen hebben *Eet* te doen, sonder prejuditie van den ghemeenen Eedt aen de Geunieerde Provincien te samen ende particulier respective alrede ghedaen ofte noch te doen, ghelijck mede aen de Officieren ten platten Landen daer selve Militie mocht geleyt worden.

By welcke occasien voorgestelt wordt of het niet dienstich soude zijn voor eenige Gecommitteerde daer toe te nomineren / te maken formulieren van Eet by de Militie te doen respective : Ten eersten, aen de gemeene Bondtgenoten. Ten tweeden, aen de Provincien hare Betaels-Heeren. Ten derden, aen de Provintien daer sy sullen worden geemployeert. Ten vierden, aen de Magistraten van de Steden ende de Officieren van andere plaetsen ten platten Lande daer de selve soude in Guarnisoen geleydt worden, alles ten eynde de voorsz Eeden d'een d'ander niet mochten komen te contravenieren.

Waer op ghedelibereert zijnde / hebben de Provincien daer van versocht en genomen Coppe / ende 'sanderendaeghs is daer op goet gevonden dat in conformite van dien gheschreven soude worden aen de Commandeurs van de Guarnisoenen in de Steden van Gelderlandt stem in State hebbende / ten eynde de voorsz Commandeurs ofte hare Majoors sich van nu af niet en souden hebben aen te matigen het bewaren van de sleutelen, openen en sluyten van de Poorten, of het uytgeven van het Woordt, maer sulcks privatibeliick ende alleen te laten verblyven aen de Magistraten van de voorsz Steden stem in Staet hebbende.

Ten anderen / dat de voorsz Commandeurs met den Krijchsraedt in de voorgemelde Steden de Militaire Jurisdictie niet voorder souden mogen gebruycken noch extenderen / als over die nalatigheyt ende overtredinghe in Tochten ende Wachten / overgaen aen den Vyandt / desertie van Compagnien ofte verloop van d'een Compagnie onder d'andere sonder Paspoort / mitsgaders over excessen ende delicten die de Officieren ende Soldaten onderlingh of d'een tegens den anderen souden komen te begaen ende voorder niet : In voegen dat over alle andere saecken / sy waren dan Criminele ofte Civile / die Militaire Personen apprehensibel / convenibel / Justiciabel ende Executabel souden zijn by den Civilen ofte Politiquen Rechter / wiens Sententien mede over schulden ende anders gewesen by gebreck van gerede ofte ongerede goederen op de Gagie van de gecondemneerde nae de ordre van 't Landt ter executie gestelt souden worden.

Wijders hebbende haer Ho. Mog. op 't geproponeerde als vooren verklaert / dat die Compagnien so te voet als te paert / soo tegenwoordich in de voorgemelde Steden in Guarnisoen waren leggende / ofte namaels aldaer souden mogen geleyt worden / achterbolgende den sevenden artijckel van de Unie / aen de Magistraten van de selve Steden souden hebben Eedt te doen / sonder prejuditie van den gemenen Eedt aen de Geunieerde Provincien te samen en particulierlijck respective alrede gedaen of nach te doen / gelijck mede aen de Officieren ten platten Lande daer de voorsz Militie mochte geleyt worden.

By welcke occasie mede goetgevonden is / dat voor eenighe Gecommitteerden daer toe te nomineren / mede soude worden gheconcipieert de formulieren van Eede by de Militie te doen aen de ghemeene Bondtgenooten / hebbende voorts de Provincien aengenomen voor hare Gecommitteerde in de selve besoigne onderlinge te communiceren de respective formulieren van Eede by de selve Militie te doen aen de Provincien hare Betaels-Heeren / als mede aen de Provincien daer sy souden worden geemployeert / en oock aen de Magistraten van de Steden / ende de Officieren van andere Plaetsen ten platten

Lande

Lande / daer de selve souden mogen in Guarnisoen gheleyt worden / alle ten eynde de voorsz Eeden de eene de andere niet mochten komen te contrarieren.

Men heeft den acht en twintichsten goet gevonden dat in de Conferentie Consiliatoir op de poincten de directie ende dispositie van de saecken van Oorloch, ende over het Volck van Oorloge raechende niet Capitatim maer Provinciatim souden worden geadviseert / dat de voorsz Conferentie noch dien namiddach in de Ordinaris Vergaderinge van haer Ho. Mog. ten vier uyren precijs soude worden aengevangen / ende wierden de Provincien versocht door der selver Gedeputeerde de selve Conferentie ten voorsz uyre precijs waer te nemen op dat de besoigne in alle diligentie gevoordert ende daer-van soo haest doenelijck aen haer Ho. Mog. rapport ghedaen / zijnde daer beneffens goet gevonden dat den Griffier van haer Ho. Mog. de opgemelde Heeren Gedeputeerde in de voorsz Conferentie soude worden by gevoecht / ende wierde dese haer Ho. Mog. Resolutie sonder voorgaende resumptie uytgegeven.

Aengaende het presteren van den Eedt ende wat daer den dast is / hebben die van Hollandt ghemaeckt eene besoigne / ende daer van gedaen volgende rapport.

Ed. Grò. Mog. Heeren;

DE Leden *Dordrecht, Amsterdam ende Alckmaer*, in gevolge van de Commissie by U Ed. Gro. Mog. den *vijfen twintichsten* February lestleden op henluyden gedecerneert, hebbende geconcipieert ende op 't Papier gebracht *twee Formulieren* van Eede te doen by 't Volck van Oorloge, Guarnisoen houdende binnen dese Provincien aen handen van U Ed. Gro. Mog. ende de Magistraten van de Steden respective, mitsgaders by haerluyder rapport dien aengaende gedaen, gemoveert, ende U Ed. Gro. Mog. te gemoet gevoert dese navolgende bedenckelijckheden.

Eerstelijck aengaende den Eedt te presteren aen U Ed. Groot Mogende.

I.

BY wat persoonen den selven Eedt sal worden gedaen.

II.

Waer ende aen wiens handen den voorsz Eedt sal worden afgedaen.

III.

Of het Formulier alvoorens alhier ghearresteert ende in practijcke gebracht te worden, aen andere Provincien sal worden gecommuniceert ofte niet.

IV.

Of de Militie eenmael den Eedt gedaen hebben ende naderhandt buyten de Provincie geweest, mitsgaders wederom ingekomen zijnde, gehouden sal wesen op nieuws Eedt te doen ofte niet.

Ende nopende den Eedt te presteren aen de Magistraten van de Steden.

I.

INsgelijcks aen wien de selve sal worden gedaen.

II.

Of de selve in alle Steden sal werden afgenomen ofte niet, ende wat distinctie daer in te maecken.

III.

Of den Eedt eens gepresteert zijnde, ende naderhandt het Volck van Oorloge buyten de Steden uytgetogen ende wederom ingekomen wesende, de *novo* gesworen sal moeten worden of niet.

IV.

Of de Steden die gewoon geweest zijn eenige Articulen te laten besweeren, of naer voorgaende onderteeckeninge de onderhoudinge van dien te doen beloven, onaengesien de voorsz Eedt in 't voorseyde gebruyck sullen continueren, daer en boven of oock andere Steden eenige soodanige Articulen sullen mogen formeren, ende op wat wyse.

Ende hebben de voorsz Gecommitteerde by die occasie versocht op de selve bedenckelijckheden te mogen verstaen de intentie van U Ed. Gro. Mog. soo heeft het U Ed. Gro. Mog. gelieft gehadt hunlieden wederom by nadere Resolutie van den *seventienden* Febr. te versoecken om U Ed. Gr. Mo. daer op mede te dienen van advys.

In voldoeninge van welcke Resolutie de voorsz Gecommitteerden naer verscheyden discoursen op 't voorsz subject gehouden, goet gevonden hebben (onder verbeteringe van U Ed. Gro. Mog.) op de voorsz Articulen t'adviseren in voegen hier na volgende.

Op 't eerste Artijckel voerende den Eedt te presteren aen U Ed. Groot Mogende.

DAt de selve Eedt behoort te worden ghedaen by alle *Oversten en Bevelhebberen* in dese Provincie wesende ende Commandement exercerende over eenich Volck van Oorloge Guarnisoen houdende binnen de selve, ende sulcks by alle *Colonellen, Luytenant-Colonellen, Sergeanten Majoors, Ritmeesteren, Capiteynen*, ende alle andere mindere Officieren sonder onderscheyt, of der selver onderhoorige Trouppen in 't geheel binnen dese Provincie, ofte wel voor een gedeelte alleenlijck in Guarnisoen souden leggen.

Dat oock de selve behoort te worden ghedaen by alle gemeene Soldaten, geene uytgesondert.

Op 't tweede Artijckel.

Dat alle de voorgenoemde Officieren tot Ritmeesters ende Capiteynen incluys, by U Ed. Gro. Mog. behooren te worden beschreven, omme haer metten eersten in 's Gravenhage te vervoegen, ende 't selve gedaen, alhier in dese Vergaderinge, ofte in absentie van U Ed. Gro. Mog. aen de Gecommitteerde Raden den Eedt met opgesteken vingeren *in solemni forma* te presteren.

Dat de voorsz Commissarien uyt het midden van U Ed. Gro. Mog. behooren gedeputeert te worden; omme te trecken naer alle plaetsen deser Provincie, daer eenige Militie in Guarnisoen is leggende, ende aldaer in presentie van de voorgemelde Officieren den Eedt af te nemen van alle mindere Officieren ende ghemeene Soldaten als voorsz is.

Ende dat in het regard van de Militie die in 't toekomende van buyten de Provincie alhier sal komen Guarnisoen houdende, ofte oock op nieus ten dienste van den Lande aengenomen souden mogen worden, soodanigen voet soude konnen worden ghehouden, dat inkomende Officiers tot Ritmeesters ende Capiteyns incluys nevens Patent, 't welck U Ed. Gro. Mog. de selve sullen toesenden; by Missive worden belast haer herwaerts aen te vervoegen, omme by hunlieden den Eedt als vooren gedaen te worden, gelijck mede in sulcker voegen soude konnen worden gehandelt met alsulcke Officieren de welcke niet zijnde van U Ed. Groot Mog. repartitie, uytten hoofde van eenige andere Provincien alhier souden mogen worden gheselt, ende dat voor soo veel de Militie van U Ed. Gro. Mog. repartitie aengaet, oock de Luytenanten ende Vendrichs den Eedt alhier soude konnen worden afgenomen, als moetende de selve hier in *loco* zijn omme hare Commissien t'ontfangen; dat voorts alle het voordere Volck van Oorloge, ofte van buyten de Provincie inkomende ofte op nieus aengenomen wordende, in de Steden ende plaetsen daer Gouverneurs of Commandeurs by U Ed. Gro. Mog. zijn gheselt, den Eedt souden doen in handen van de selve Gouverneurs oft Commandeurs, ende in de voordere Steden ende plaetsen in handen van de Magistraten aldaer, ofte anderssints in handen van haren Capiteyn, ende by absentie van de selve in handen van soodanige ander Officiers, als aldaer de Compagnie commanderende present sal wesen, ende dat tot dien eynde de Commandeurs, Magistraten, Capiteynen ende andere Officieren, daer toe by speciale Missive ofte acten by den genen die den voorschreven Eedt afnemen sullen, alvoorens het selve te doen opentlijck ende duydelijck voorlesen aen den geenen die den Eedt sullen presteren.

Op't derde artijckel.

Dat het formulier soude dienen te worden gecommuniceert met de Heeren van Zeelandt om 't selve gedaen als dan nader ghedelibereert te worden, of oock noodich wesen sal eenige vordere Communicatie daer van aen de andere Provincien te doen.

Op't vierde artyckel.

Dat de Militie onaenghesien dat de selve den voorsz Eedt een ofte meermalen mochten hebben gedaen, echter t'elckens buyten de Provincie geweest, ende wederom inghekomen zijnde, op de wyse als vooren de selve op nieus behoort te presteren.

Aengaende den Eedt te presteren aen handen van de Magistraten der Steden.

Op 't eerste artijckel.

Dat de selve behoorde te worden ghepresteert niet alleen by alle de geene die eenich commando syn hebbende over 't Volck van Oorloghe aldaer Guarnisoen houdende, 't sy dat der selver Troupen ofte in 't gheheel ofte voor een gedeelte alleenlijck daer binnen leggende (daer onder mede begrepen de Commandementen in de Steden, stemme in de Vergaderinghe hebbende, maer oock by alle de gemeene Soldaten sonder onderscheyt.

Op't tweede artijckel.

Dat in de andere Steden, daer Gouverneurs of Commandeurs syn ghestelt de Capiteynen, minder Officieren ende gemeene Soldaten den voorsz Eedt afleggen sullen, sonder dat den Gouverneur sulcx behoort te worden gevercht.

Op't derde artijckel.

Dat de Militie uyt de Stadt ghetogen ende wederom daer in ghekomen zijnde, ghehouden sal wesen nieuwen Eedt te doen.

Op't vierde artijckel.

Dat boven den voorsz Eedt, geene andere artyckelen behooren beswooren te worden, maer wel dat de Steden die sulcx voor desen hebben ghepresteert, vry behoort te staen hunne artyckelen by de Capiteynen te doen belooven, oock onderteeckenen soo sy lieden des geraden vinden sullen, dat oock de vordere Steden sodanige artyckelen ofte andere van ghelijcke nature, aennemen ofte instellen souden mogen.

Waer mede de voorsz Gecommitteerden vertrouwen U Ed. Gro. Mog. intentie te hebben voldaen, sullen haer voorts tot de dispositie van U Ed. Groot Mog. in alles refereren.

Aldus gedaen en geadviseert by de voorsz Gecommitteerde Leden van U Ed. Gr. Mo. den lesten Martii 1651.

CONCEPT.

Formulier van Eedt te doen by 't Volck van Oorloge, Guarnisoen houdende binnen de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt aen handen van de Staten der selver ofte hare Gecommitteerden.

WY belooven ende sweeren de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, die by de Unie ende handthoudinghe van de ware Christelijcke Religie sullen blyven, ende naementlijck de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt gehou ende getrou te wesen, den selven vroomelijck ende getrouwelijck te dienen tot voorstant van de voorsz Vereenichde Nederlanden, ende namentlijck de Landen van Hollandt ende West-Vrieslant, den Quartieren, Steden ende Leden van dien, tegens alle hare Vyanden, de welgemelde Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt ofte haere Gecommitteerde Raden, voor den tijdt dat wy in de selve Provincie zijn, gehoorsaem te wesen in 't geen sy lieden ons tot vorderinge van den dienst ende defensie van de voorsz Landen der voorsz Provincie van Inlegeringen ende foulen van het Volck van Oorloge te helpen beschermen, oock binnen dese Provincie niet te sullen marcheren als op Patent van de voorgemelde Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt ofte der selver Gecommitteerde Raden ende voorts in alles de Ordonnantien ende artyckelen van den Oorloch te achtervolgen. *Soo waerlijck moet ons Godt Almachtich helpen.*

CONCEPT.

Formulier van Eedt te doen by de Capiteynen ende Bevelhebberen in handen van de Magistraten der Steden daer inne sy lieden respectivelijck met hare Compagnien in Guarnisoen syn leggende.

ICk beloove ende sweere met myne onderhebbende Compagnie dese Stadt ende de Magistraten van dien, gehou ende ghetrou te wesen, de selve ghetrouwelijck te dienen ende te gehoorsamen in 't geen sy lieden my tot onderhoudenisse, dienst, ende ruste harer Stede, ende namentlijck tegens *alle Oproer ende Seditie* van den Volcke de bevelen die de Heeren Staten deser Provincie ofte der selver Gecommitteerde Raden aen my souden gheven. *Soo waerlijck, &c.*

Den twee en twintichsten Maert hebben ooch Baenderheeren / Edelen ende Steden van Brabandt / onder het ressort van desen Staet zijnde / weder voor ende aen de groote Vergadering gebracht ende gelijck sy in't Jaer 1648. voor ende by het sluyten van de Vrede seecker lang vertooch op dat subject hadden ingegeven / alsoo hebben sy nu wederom het volgende ingestelt; ende versocht audientie / ghelijck dan ooch uyt de Opschrift ende in den Text te sien is / dat sy haer niet aenstelden als Supplianten / ootmoedich ofte eerbiedelijck versoeckende / maer als gelijckmatige Bondtgenooten / ja als eerste Lidt van de Unie. Sy hadden verscheyden van de Yare in Commissie ghesonden ghehadt in de particuliere Provincien / om de saecken te recommanderen / alwaer den selve wel beleeft / doch generael / ende een niet concludent antwoort ende resolutie wierdt gegeven.

De stucken / soo wat Anno 1648. als wat nu wierdt overgegeven / volgen hier nae.

Vertooch ende Bewijs dat de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt, Geunieert ende Geassocieert met de andere Vereenichde Nederlantsche Provincien wel gefondeert zijn in haer versoeck aen de Generaliteyt gedaen.

PHilips, toegenaemt de goede, Hertoch van Bourgoignen, Graef van Vlaenderen, Artois, &c. by recht van collaterale Successive gheworden Hertoch van Brabandt, Limburgh, ende van de Landen van Overmase; Graef van Henegouwe, Hollandt, Zeelandt ende West-Vrieslandt, ende by koope, Hertoch van Lutsenburgh, Graef van Namen, ende Heer van Mechelen, heeft die Landen (voortijdts gheweest zijnde onder verscheyden Landts-Heeren) tot een Lichaem te samen gevoecht.

Daer naer Keyser Carel de vijfde bekomen hebbende de Over-Rhynse Provincien, van Vrieslandt, Uytrecht ende Over-Yssel, Groeningen ende Ommelanden, Gelderlandt ende Zutphen, voor hem en syne Erfgenamen ende Nakomelingen, als Hertogen van Brabandt ende Graven van Hollandt, ende aen 't selve Lichaem wederom gebrocht ende gheannexeert hebbende merckelijcke parthyen die langen tijdt daer van vertrocken ende gedistraheert hadden geweest, heeft in den Jare 1549. by consent ende versoeck van de Staten van de Landen, gemaeckt de *Pragmatijcke*, ten eynde *alle de voorsz Nederlanden voor altijdt alleen onder eenen Prince in eene masse geconserveert soude blyven in haer geheel.*

Als den hoochgemelden Keyser in den Jare 1555. de Heerschappie over dese Nederlanden op syn Soon Koninck Philips de tweeden hadde overgedragen, ende syn afscheydt

aſſcheyt ſoude nemen van alle de Provincien, heeft hy de ſelve doen vermanen, *dat niet tegenſtaende de Landen verſcheyden ende gheſepareert waren, de ſelve nochtans ſamentlijck een Lichaem maecten, ende dat de Leden van het ſelve Lichaem elckanderen moeſten helpen, byſtaen ende aſſiſteren, want dat ſonder ſulcken eendracht en conjunctie de Vyanden groote commoditeyt ende middel ſouden hebben om de ſelve te overvallen, ende blyvende de ſelve t'ſamen vereenicht, ende d'een d'ander byſtaende, dat by experientie bevonden was wat ſy vermochten, om te wederſtaen den geenen die de ſelve wilde beſchadigen ende overlaſt doen.*

Na't beſluyt van den Vrede tot Camerijck in den Jare 1559. hebben de Staten al te ſamen eendrachtelijck het Spaenſch en vreemde Krijchsvolck, uyt deſe Landen geweert, en elckanderen belooft altijdt te weeren.

Waer naer de troubelen en bloedigen Nederlantſchen Oorlogh ontſtaen zijnde, hebben de voornaemſte van de Landen haer van den aenbeginne voor de vryheyt t'ſamen verbonden, en eenpaerlijck met gemeenen raedt en daet, goet en bloet, de Inquiſitie ende Spaenſche Tyrannie tegen geſtaen.

De geconfereerde Edelen die in't Jaer 1566. de requeſte tot Bruſſel aen de Hertoginne van Parma Gouvernante van de Nederlanden preſenteerden, waren wel uyt alle Provincien, dan meerendeel uyt Brabant en Vlaenderen.

Tegens de executie van den tienden Penning hebben haer die van Bruſſel voornamentlijck gheoppoſeert, niet tegenſtaende den Hertoch van Alba met ſterck Guarniſoen van Spaignaerden daer binnen was.

Waer op gevolght zijnde het onverwacht beginſel van verloſſinge met het verraſſen en in nemen van den Briel, hebben haer meeſt alle de Steden van Hollandt en Zeelandt voor de vryheyt t'ſamen gevoecht, dan die van Brabandt en andere naeſt en binnen gelegene Provincien, door des Hertogen van Alba tyrannie met Caſteelen en ſtercke Guarniſoenen ondergedruckt zijnde, hadden de bequaemheyt en ghelegentheyt die die van Hollandt en Zeelandt hadden, noch niet ghevonden, om't Spaenſche jück van haer af te werpen; maer moeſt de Stadt van Antwerpen alvooren tweemael van de Spaignaerts gheplondert worden.

Op den Vredehandel tot Breda in den Jare 1575. hebben de Gedeputeerde van wegen den Prins van Oraigne, Staten en Steden van Hollandt en Zeelandt, Bommel en Buren, met hare geaſſocieerde, namentlijck eenige Edelen uyt andere Provincien, getracteert met de Commiſſariſen des Conings.

In den hoochſten noodt, als wanneer Noordt en Zuyt Hollandt door't in nemen van Haerlem, en de Provincie van Zeelandt door dat van Zierickzee, en van den Lande van Schouwen in haer ſelven en van den anderen geſcheyden waren, is de *Pacificatie van Gent* (waer van de Staten van Brabandt de eerſte en voornaemſte Autheurs zijn geweeſt) in't Jaer 1576. gemaeckt, aen de eene zijde niet alleen by de Gedeputeerde van de Prelaten, Edelen, Steden en Leden van Brabandt, Vlaenderen, Arthois en Henegouw, maer oock by particuliere Steden en Landen op haer ſelven, als by de Stadt van Valenchijn, van Doornick, die van't Landt Tourneſis, die van de Steden van Rijſſel, Douay, en Orchies, en die van de Stadt Mechelen repreſenterende de Staten van de ſelve *Provincien, Steden, en Landen*, en aen de ander zijde by de Gedeputeerden, die ghelaſt waren van den Prins van Oraigne, de Staten van Hollant en Zeelant en hare geaſſocieerde; en daer by beſloten tuſſchen de voorſchreven Partyen en Landen een *eeuwige vaſte Vreae, Verbondt en Eenicheyt, om dat de Ingeſetenen van alle de Nederlanden in eene onverbreeckelijcke Vrientſchap en Accoordt vereenicht weſende, elckanderen t'allen tijden en in alle occurrentien, met raet en daedt, goet en bloedt ſouden byſtaen, en inſonderheyt om uyt de Landen te verdryven, en daer buyten te houden de Spaenſche en andere Uytheemſche Soldaten en hare aenhangeren, en die weder ſtellen in't gebruyck van hare Rechten, Privilegien, Coſtumen en Vryheden.*

En dienvolgens hebben de Staten het vreemt en Duytſche Krijchsvolck gedwongen te verlaten de Steden van Zierickzee, Bergen op Zoom, Steenbergen, Tholen, 's Hertogen-Boſch, Breda, Grave, Campen, Deventer, en ingenomen en afgeworpen de Kaſteelen van Uytrecht, Antwerpen en Groeningen.

Dan alſoo men bevondt, dat't ſedert de voorſz Pacificatie de Spaignaerts met Don Jean alle middelen geſocht hadden om de Landen te brengen onder haer ſlavernye, en de Provincien ſoo met Wapenen als practijcke van den anderen te ſcheyden en deſmembreren, en de Unie by de voorſz Pacificatie gemaeckt te niet te doen, ſo hebben haer de Ridderſchappe des Vorſtendoms Gelre en Graefſchap Zutphen, de Staten van Hollandt, Zeelandt, Uytrecht en Vrieſſche Ommelanden tuſſchen die Eems en Lauwers, om vorder ſeparatie van de voorſz Provincien en particuliere Leden van dien te ſchouwen, nader en particulierlijck metten anderen verbonden, geconſoedereert en vereenicht *ten eewwigen dage by den anderen te blyven in alle formen ende manieren als of ſy lieden maer een Provincie en waren ſonder hen t'eeniger tijdt van den anderen te ſcheyden of laten ſcheyden om eenigerley oorſaecke, met verbintenisſe elckanderen in haerlieden ſpeciale en particuliere Privilegien met lijf en goedt te ſullen handt haven en beſchermen, tegens alle en yegelijck die hen daer in eenige datelijcke inbreuck ſouden willen doen, mitsgaders tegens alle Uytheemſche Heeren die hen in't generael oft particulier eenich gewelt oft ongelijck ſoude willen aendoen oft Oorloge maecken*, welcke voorſz naerder Unie binnen Uytrecht geſloten en gepubliceert zijnde van den Stadt-Huyſe den 29. January des Jaers 1579. is oock geapprobeert en onderteeckent by verſcheyden Baender-Heeren, Edelen, en Steden, die niet ghequalificeert en waren, om de Staten van hunne Provincien te repreſenteren, als onder veele andere, by de Heere Prins van Oraigne, en van de Stadt Breda, *de welcke hunne Gedeputeerde ter Vergadering van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, ghehadt hebben*, gelijck met vele en verſcheyden beſchrijf en *Commiſſie-Brieven* beweſen kan worden.

Dan weynigen tijdt daer na, by *die van Brabant Staets en Provinces gewijſe de voorſchreve Unie aengenomen*, en oock *beſonderlijck binnen de Stadt van 's Hertogen-Boſch gepubliceert zijnde*, hebben de ſelve naer ouder gewoonte *hunne Gedeputeerden ter Vergaderinge van de voornoemde Staten Generael geſonden*, ende alſoo quamen te ceſſeren de Deputatien in de voorſchreve Unie van de voorſchreve particulieren.

Maer ſoo't ghebeurt hadde dat de Provincie van Brabandt de Unie daer na niet en hadde aengenomen, ſouden den Heere Prins van Oraigne, ende Stadt Breda onghetwijffelijck in't particulier als Litmaten der voorſz Unie ghebleven, ende daer in plaets en ſtemmen behouden hebben.

De gelegentheyt der ſaecke nu ſulcx verandert zijnde, dat den hoochgemelden Prins en des ſelfs Doorluchtige Deſcendenten, met de Steden van Bergen op den Zoom ende Willemſtadt, tot noch toe de voorſz Unie met alle middelen voorgeſtaen ende daer by gebleven zijn.

En dat de Steden van *'s Hertogen-Boſch, Breda, Grave en Steenbergen* met ghewelt van de Unie gheruckt zijnde, daer onder met de Wapenen van haer Bontgenooten gereduceert zijn.

Soo en behooren de voorſz Steden uyt de ghemeene Unie tegens den expreſſen ſin van de ſelve niet uytgeſloten te worden.

Te meer alſoo de gemelde Steden in deſen in gelijcken graet ſtaen met *vele andere, de welcke tegenwoordich part en deel in de Generale Regeringe hebben.*

Het doorluchtich Huys van Naſſau is naeſt Godt Almachtich een voornaem middel van de behoudeniſſe, en verkregene vryheyt van de Geunieerde Landen.

Van de voorſz Brabandtſche Steden heeft haer geene van't gemeene Lichaem van de Geunieerde Provincien oyt moetwillich ghefcheyden tegens't Verbondt met de ſelve aengegaen, en ſolemnelijck geſloten; maer zijn alle by gewelt des Vyandts of verraet van andere, buyten haer ſchult, ja tot haer grooten leetweſen daer af geſcheurt, en hebben dienvolgende geenſins verdient om gheproſcribeert te worden by de Staten van de Geunieerde Nederlanden,

landen, *gelijck die van Brugge en 't Landt van Vryc* in den Jare 1584. *en die van Venlo* in 't Jaer 1586.

Aen de welcke nochtans, ghelijck oock aen de andere afgevallen Provincien en Steden by het Tractaet onlangs met Vranckrijck gemaeckt, ghepresenteert wiert, *dat in gevalle eenige Provincien, Steden, Princen, of Heeren, haer quamen te voegen tot de oprechtinge van een Vrede en hare vryheyt, den Coningh ende Staten de selve souden nemen in protectie en verbont, en met de selve maecken een Ligue Offensive en Defensive, en in gevalle drie ofte vier Steden sich overgaven, dat de selve souden hebben wogen maecken een vry Lichaem van Staet.*

De Staten van Brabandt hebben met die van Gelderlandt en Zutphen, Hollandt, Zeelant, Mechelen en Uytrecht, tot beschermenisse ende bewaernisse van hare ende den anderen Landtsaren Rechten, Privilegien, en herkomen, ende vryheden van haer Vaderlandt, ghemaeckt het solemneel *Decreet* in dato den 26. July 1581. daer by den Coninck van Spaignen verklaert wort vervallen te zijn van de Overheyt der voorsz Nederlanden; ende in conformiteyt van de Unie van Uytrecht geordonneert, dat *in plaetse van des Coninex Zegelen men voortaen ghebruycken soude den grooten Zegel, Contre-Zegel, ende Cachette van de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden in saecken raeckende de gemeene Regeringe; maer in saecken raeckende Politie, Administratie van Justitie, ende andere particuliere in elck Landt besondere ghebruyckt soude worden by de Provinciale ende andere Raden den naem en titele, en Zegel van de Landen respectivelijck daer 't selve valt te doene sonder ander, al op pene van nulliteyt van de Brieven, Bescheden, of Depesschen die contrarie van 't gene voorsz is, gedaen of gezegelt soude wesen.*

Op de handelinge van de Staten van Brabandt, Gelderlandt, Vlaenderen, Hollandt en West-Vrieslandt, Zeelandt, Zutphen, Uytrecht, Vrieslandt, en Mechelen met den Coninck van Vranckrijck, aengaende het transport van de Souverainiteyt, droegen de Staten onder de Articulen by haer den *derden* Decembris des Jaers 1584. gearresteert, aen den Coninck voor, *dat den Coninck onder syn gehoorsaemheyt soude regneren de Steden en Platte Landen by de Vyanden gheoccupeert, en de selve voegen aen de Provincien onder de welcke die resorteerden, sonder dat de contracterende Provincien van malkanderen t'eeniger tyde souden mogen worden gesepareert of gespleten.*

Het is wel waer dat na 't verlies van Antwerpen in den Jare 1585. Richardt van Merode Heer van Oirschot, de Heer van Poederlo, vander Werck ende vander Meulen, Gedeputeerde van Brabandt in de Generaliteyt haer afscheyt genomen hebben van de ordinarisse Vergaderinge der Staten Generael met dese bede, dat de Heeren Staten souden ghelieven op de resterende Steden van Brabandt sulcx te letten, dat sy mochten worden gehandelt conform de Privilegie van den selven Lande.

Dan syn de voorsz Gedeputeerden (die van haren particulieren interest waren ingenomen) van hare principalen tot sulcx niet gelast gheweest, ende hebben oock daer mede geen prejudicie konnen geven aen de gerechticheden van de andere Baender-Heeren, Edelen, en Steden van Brabandt aen de Unie blyvende, ende die namaels daer onder gereduceert zijn.

Waer op gevolght is dat den Raedts-Heer Bruynincx van wegen Prins Maurits, en de Heeren van Lokeren, Sonsvelt, ende Famars, uyt den name van hen selven, en voor de andere Baender-Heeren en Edelen, mitsgaders de Gedeputeerden der Stadt van Bergen op den Zoom, soo schriftelijcke als mondelingh in de Jaren 1586. 1587. 1588. aengehouden en versocht hebben, datse sonder eenich belet souden mogen beleyden en administreren hunnen staet in 't particulier, ende in saecken de Generaliteyt aengaende, als daer zijn het inwilligen van de middelen van Oorloge, 't Verpachten en Collecteren van Impostен, opstellen van Licenten, toevoegingen van Servicien, en andere saecken, sulcken part en kennisse hebben, als die van Brabandt onder de Generaliteyt uyt krachte van de ghemeene Unie toekomt en behooren te hebben.

Op welck versoeck na verscheyde Communicatien, so voor Commissariissen van de Staten Generael, als selfs ter Vergaderinge ghevallen, haer Ho. Mog. ghelieft heeft te verklaren, dat sy de Remonstranten in die ghestalteniſse van Brabandt niet anders kennen oft houden en konden als henlieden geassocieerde, ende niet als Staten van Brabandt.

Ende is by Acte van den selven Jare 1588. Prins Maurits hoochl. memorie gecommitteert tot Capiteyn Generael over de Steden, Forten ende Krijchsvolck in Brabandt.

En den Raedt van State geauthoriseert *by provisie* alle saecken aengaende 't Gouvernement van Brabandt te beleyden ende dirigeren, uyt den naem van de Staten Generael in regard van den Staet van Brabandt op die tijdt, *sonder prejudicie* van de Staten van Brabandt, aen dese zijde wesende, oock van de Stadt van Bergen op den Zoom, *met belofte* dat in gevalle namaels van een Generale Vrede-handelinge ofte transport van Souverainiteyt van de Landen in 't Generael soude mogen worden getracteert, de voorsz Baender-Heeren, Baenderrotsen en Edelen van Brabandt ende Regeerders van Bergen op den Zoom beschreven souden worden.

Het welck ten opsichte van eene Stadt belooft zijnde, wat en behoort na den tegenwoordigen standt van Brabandt niet te volgen, daer niet alleen een Hooft-Stadt, maer oock *andere notabele Steden, die voor desen ter Vergaderinge van de Staten beschreven*, en de Unie aengenomen hebben gelegen zijn.

Gedurende de voorsz onderhandelinge, hadde Prins Maurits in den Jare 1587. eenige gestelt ende geauthoriseert tot Raden van Brabandt in saecken van Justitie, by de welcke alle Provisien, Mandatmenten, Appointementen en Vonnissen verleent, gewesen en doen executeren zijn, tot dat in den Jare 1591. de Staten Generael van de Geunieerde Nederlanden, in plaetse van de Cancellerye en Leenhof *eenen Raedt van Brabandt ingestelt hebben*, onder dese verklaringe, dat sy in sonderlinge recommandatie hebbende, dat die Landen, Baender-Heeren, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen, ende andere Ingesetenen van Brabandt *in de Unie van de Nederlanden gebleven, en die namaels daer onder gereduceert waren, ende noch door Godes genade ghereduceert souden worden*, in goede ordre, Politie ende Justitie mochten worden gheregeert, gheordonneert hadden, &c. *onvermindert ende sonder prejudicie van de Privilegien ende Gerechticheden van 't Landt van Brabandt, en van de Baender-Heeren, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen, ende andere Ingesetenen van dien.*

Daer na in den Jare 1600. als by de Staten Generael tot Bergen op Zoom ende Breda de verhooginge van de Generale Middelen ingevoert wierdt, en van wegen de voorsz Steden soo mondelingh als schriftelijck geklaecht wierdt, datmen de selve Steden in saecke van Middelen, Contributien ende andere beswaernisse niet en tracteerden naer hare oude Gerechticheden en Privilegien van Brabandt, soo hebben de ghemelde Staten Generael verklaert, dat sy verstonden, dat de Remonstranten, als Leden van de gemeene Unie beneffens hare naburen de lasten behoorden te dragen, ende in geval namaels eenige verhooginge oft nieuwe middelen van de voorsz Steden gevoordert souden worden, datmen de selve daer op eerst soude beschryven om te compareren ter Vergaderinge van de voorsz Staten Generael, *met gelijcke authoriteyt als sy op de selve saecken in de Staten van Brabandt compareren souden, indien de selve Vergaderinge na behooren geformeert mocht worden.*

In den voorsz Staet en Regeringe zijn de saecke van Brabandt gebleven, niet tegenstaende dat haren Staet hoe langer hoe meer versterckt en toegenomen heeft, door de reductie van de Steden van *Breda, Steenbergen, Grave, 's Hertogen-Bosch, Maestricht, &c.* soo dat den Staet van Brabandt de zijde van de Geunieerde Nederlanden houdende, tegenwoordich bestaende is in ses vaste ende bemuerde Steden (*behalven Maestricht*) en verscheyden andere onderhoorende, en daer by een excessijf groot district van plat Landt, Vryheden, Dorpen, en Gehuchten daer onder resorterende, 't welck *in de dertich mylen langh, en over de thien en meer mylen breedt is*, ende *in ter-*

reir

voir grooter als de helft, van het geheel Hertochdom van Brabandt.

Voor de troublen waren die van Vlaenderen in Beden en Schattingen belaſt met een derdendeel der generale ſomme, die van de Nederlanden geeyſt en gheaccordeert wierdt, Brabandt met het vierendeel, Hollandt met het vierendeel van de quote van Vlaenderen;

Maer Brabandt door den Oorloch verarmt, ende Hollandt met de andere Geunieerde Landen verrijct zijnde, ſal dan het ongeluck dat die van Brabandt om de gemeene ſaecke verjaecht, ende hare Steden met geweldt ende anderſints van de Vyanden geplondert ende ingenomen ſyn gheweeſt, de oorſaecke en reden weſen van de verbeurte van hare vryheyt?

Uyt welcke alle reſulteert en ghenoechſaem blyct, dat de Nederlanden hoewel verſcheyden en geſepareert van den anderen, t'ſamentlijck een Lichaem maecken, egalijck *atque æquo fœdere* geallieert zijnde, ſonder dat d'een over d'ander eenich recht van ſuperioriteyt of dominatie heeft; ende tot verſterckinge van dien, ſoo dient, dat Prins Wilhelm van Orangie hoochloflijcker Memorie, ende de Staten van Hollandt ende Zeelandt ſchryvende in den Jare 1573. aen den Koninck van Spaengien uytdruckelijck ſeggen, *dat de Nederlanden weſende eertijdts onder verſcheyde Landts-Heeren, namaels onder een Hooft des Huys van Bourgoignien gekomen waren, en daer nà met het Huys van Ooſtenrijck, en ten leſten met het Koninckrijck van Spaengien gheallieert, doch altijdts by uytgedructe Beſprecken ende Voorwaerden, dat de ſelve Landen ende elcke Provincie byſonderlijck ſoude blyven ende onderhouden worden in ſyn eygen Politien, Rechten ende Vryheden, daer in ſy van allen ouden hercomen waren, ſonder dat den eenen Lande ofte Rijcke ſoude toecomen eenich recht van Heerſchappie over het ander, om't ſelve eenichſints afhandich te maecken van ſyn rechten en vryheden; maer ſouden onder elcanderen verbonden zijn in eendrachtigheyt en gelijcken graet.*

By de Unie van Uytrecht verbonden haer Landen, als of ſy maer eene Provincie en waren, te weten, om niet gheſcheyden te worden; maer malkanderen by te ſtaen ende te aſſiſteren, onvermindert nochtans eenen yeghelijcke Provincie ende die perticuliere Steden, Leden en Ingeſetenen van dien, haerlieder ſpeciale en perticuliere Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, Statuten, loffelijcke ende welherghebrachte Coſtumen, Uſantien, ende allen anderen haerlieder gerechtigheden.

Daer nu ſodanige Unie is, wordt in bedenckinge ghegeven, of het eene Lidt ſich boven de andere behoort te verheffen op ſyn geluck ende macht. Het is gheſamentlijck maer een Lichaem, tot welckers beſcherminge yder Lidt het ſyne gewillich heeft ghecontribueert, want heeft d'een meer middelen ghegeven, d'ander heeft de Revieren beſet en beſchermt, de derde heeft ſyn Landen ten beſten gegeven, en het geweldt der Vyanden op ſyn Steden gevangen. De Doorluchtighe Princen van Orangie hoochloffel. Memorien hebben daer toe haer kloeck en wys beleydt gedaen, en haer Perſonen, leven ende middelen daer by opgheſet, ende alſoo heeft een yder byghebracht het geen tot het formeren van den gemeenen ſtaet noodich was.

Den Oorloch en is niet ontſtaen tuſſchen de Nederlanders, maer van de Nederlanders aengevangen tegens de Spaengiaerts. Hier op ſiet het geen by den Sent-Brief der Ridderſchap, Edelen ende Steden van Hollandt gheſchreven aen de Staten Generael van den Landen tot Bruſſel vergadert in dato den *twaelfden* September 1573. wordt geſeyt: Wy verhoopen, dat ghy nimmermeer en ſult konnen vergheten de goetwillige ende vriendelijcke trouhertigheyt die wy d'een den anderen hier voortijdts altijdt hebben toeghedragen ende noch toedragen, voor Godt ende voor alle Menſchen ſchuldich, en van onſentwegen noch bereydt ende veerdich zijn: Ghylieden ſullet bedencken (ghelijck als de waerheyt is) dat wy geenen Krych en voeren d'een tegens den anderen, want wy elckanderen noyt in't kleyne noch in't groote miſdaen en hebben, maer onſe twiſt en krych is alleen ende enckelijck tegen de Regeringe van de vreemde Natien.

De Confœderatie en Unie der Nederlanden is offenſijf ende defenſijf voor altijdt, eeuwich, tegens alle ende yegelijck wie ende hoedanich die ſouden mogen weſen, die de Landen in hare ſpeciale en perticuliere Privilegien eenige datelijcke inbreucke ſoude willen doen, ſulcx dat onder de Conditien van de Unie de voornaemſte is, de Landen te maintineren by haere Gerechtigheden, waer onder ongetwijffelt oock is de *Regeringe*; want de Unie is tot voordeel, ende niet tot nadeel.

De Koninck van Spaengien heeft op de Vredehandelinge van Breda, Ceulen, ende alle vordere Tractaten, doen preſenteren, dat hy de Landen ſoo wel in't Generael als in't perticulier ſoude houden ende handthaven in alle hare Privilegien, Rechten, Wetten ende Coſtumen, gelijck als het ſelve voor de Troublen geweeſt was, ende indien yet verandert ofte vermindert ware dat het ſelve gherеſtitueert ſoude worden, midts te kennen ghevende wat het waer.

Tot voorſtant van dit fundament hebben de Staten van de Vereenichde Nederlanden dickwylen en op verſcheyden tijden gheſommeert de Staten van de Landen ſubject de Spaenſche Regeringe, en onder andere in ſekeren Brief ghedateert den *ſevenden* Junii 1602. in deſe woorden: Alleenlijck willen wy u als noch ſeer vriendelijck verſoecken, vermanen ende bidden, ernſtelijck te letten op de loffelijcke reputatie die ghylieden ende onſe Voor-Ouders van over veele hondert hebben verworven, ende tot onſen tijde toe ons tot een richtſnoer naeghelaten, van te weſen oprechte Voorſtanders ende Beſchermers der vrye en gerechtigheden der Nederlanden in't ghemeen, ende der Landtſchappen, Leden, Steden, ende Ingeſetenen van dien in't particulier.

Tot diſtinctie van de Provincien ende Steden deſer zijde, die t'ſamen in de ghemeene Unie zijn, worden die Provincien ende Steden van Nederlandt onder Spaengien zijnde; by deſen Staet genaemt *Overheerde Landen*.

In de reductien van de Steden van Brabandt aen de Unie is beſonderlijck onderſproocken ende belooft, dat de Steden ende Ingeſetenen van dien gemaintineert ſullen worden by hare Privilegien ende gerechtigheden.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden hebben noch onlancx by hare Miſſive van den *veertienden* Maert van het voorleden Jaer, aen alle de Steden van de Unie gheſonden, verklaert, dat ſy tot Capiteyn ende Admirael Generael over't Volck van Oorloch in dienſt deſer Landen geſtelt hebben Syn Hoogheyt Prins Wilhelm van Orangie, tot maintiement van de Unie, Rechten ende Privilegien van den Lande, Leden ende Steden van dien.

De Staten van Hollandt hebben op den *negenthienden* Februarii des ſelven Jaers verklaert, aengaende de Unie wel te weten, dat de Provincien verbonden zijn malkanderen met lijf en goedt by te ſtaen, oock by den anderen te blyven ſonder ſich te laten ſcheyden, doch dat dit te verſtaen is van de geene de welcke onder de Unie hebben begeert ende als noch begeeren te zijn, de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt hebben't ſelve altijdt begeert en verklaren by deſen,'t ſelve noch uytterlijck te begeren.

By delatie van de Staten in dato den *eerſten* Februarii 1586. wierdt den Graef van Lyceſtert ghecommitteert tot Gouverneur ende Capiteyn Generael van de Geunieerde Provincien, te weten, Gelderlandt, Zutphen, Vlaenderen, Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlandt, en der ſelver Geaſſocieerden, ende by Acte van den ſelven dage wierden in handen van den Graef geſtelt de Generale Middelen van Conſumptie van Gelderlandt, Vlaenderen, en de gheaſſocieerde Steden van Brabandt. Ende in gevolge van de voorſz Commiſſie dede den Graef Eedt aen de Staten van de Vereenichde Provincien ende der ſelver Geaſſocieerde, ende de Staten aen den Graef, ſoo uyt den name van hare reſpective Provincien als van hare Geaſſocieerde.

De Staten Generael der Vereenichde Nederlanden addreſſeren de Uytſchrijf-Brieven van de Vaſt ende Bedendagen, ende andere, de algemeene ſaecken betreffende, aen de Brabandtſche Steden deſer zijde onder den naem van Geaſſocieerde. Ende verſcheyde Steden van

de

de Geunieerde Provincien in hare perticuliere Missiven aen de Steden van Brabandt onderteeckenen haer Bontgenooten van de selve.

Ja het Tractaet tusschen Vranckrijck, Engelant, en de Staten Generael op den laetsten October des Jaers 1596. beslooten, brengt expres mede, dat de Ambassadeurs ontfangen ende associeren in den naem ende van wegen den Koninck van Vranckrijck en Koninginne van Engelant en hare Successeurs, de Staten Generael der Vereenichde Nederlandtsche Provincien, te weten, Gelderlandt ende Zutphen, Hollant ende West-Vrieslant, Zeelandt, Uytrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Groeningen ende Ommelanden, midtsgaders de Edelen, Steden ende Fortressen van Brabandt, die op die tijdt met de hoochghemelde Staten Generael vereenicht waren.

Ende hoewel op den naem van de Staten Generael het Gouvernement van Brabandt sedert het verlies van Antwerpen tot noch toe beleydt is, soo is het selve nochtans alleen geschiedt *by provisie voor die tijdt, onvermindert en onder protestatie van non præjuditie van de Privilegien en Gerechtigheden, de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt competerende*, ghelijck hier voor volkomelijck bewesen is.

Ende alsoo den Oorloch door Godes zegen nu geeyndicht is, ende den Koninck van Spaengien by het Tractaet van Vrede tot Munster geslooten, verklaert ende erkendt, dat de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende respective Landtschappen, Steden, en aenaenhoorige Landen, syn vrye en Souveraine Steden, Provincien ende Landen, op en aen welcken noch op haere geassocieerde Landtschappen, Steden ende Landen den voorsz Koninck niet en pretendeert noch nu noch naemaels voor syn selfs, syn Successeurs ende Nackomelingen, yet sal pretenderen: Soo vertrouwen vastelijck de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabant, in de Unie ende Geassocieerde zijnde, datse volgens de voorsz Concordaten, Confœderatien, Unien, Tractaten, beloften, erkentenissen van Koningen, selfs van den Koningh van Spaengien by de Geunieerde Provincien ghehouden sullen worden voor Bondt ende Eedt-genooten, Geassocieerde ende Vrye, en niet voor geconquesteerde, Overheerde, ende van ergere conditien als de Spaensche Nederlanden.

Aen de Hooch Mog. Heeren, de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

VErtoonen en versoecken de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabant houdende de zijde van de Unie, dat vermidts den Oorloch door Godes Zegen als nu een eynde heeft ghenomen, sy Verthoonderen als Geassocieerde ende Bontgenooten van de gemene Unie Sessie ende stem in de Generaliteyt mochten hebben als andere Provincien, uyt redenen in het medegaende Vertooch gededuceert.

Ofte ingevalle uwe Ho. Mog. sulcx voor als noch niet en konden toestaen, gelijck vertrout wort ja, dat de Verthoonderen ten minsten sonder prejuditie van de gherechtigheden van Brabandt hare Provincie perticulierlijck mochten regeren, midts tot den gemeenen welstant ende bescherminge beneffens andere Provincien contribuerende sodanige Quote als by onderlingh Verdrach in billickheyt bevonden sal worden te behooren, 't Welck doende, &c.

Ho. Mog. Heeren;

DE Gecommitteerde van Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt, houdende de zijde van de Unie, hebben in April des Jaers 1646. aen de Ho. ende Mog. Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt eene Remonstrantie ende Vertooch hier neffens geexhibeert, overgegeven, ende daer by alternative geconcludeert, ofte om in de Generale Regeringe Sessie ende stemme te hebben, ghelijck andere Provincien, ofte ten minsten sonder prejuditie van de gherechtigheden van Brabandt, haere Provincie perticulierlijcken te mogen Regeren, midts tot den gemeene welstant ende bescherminge sodanigen Quote ofte Tauxe contribuerende, als nae gelegentheyt der Landen ende Inwoonderen by onderlingh Verdrach in billickheyt bevonden soude worden te behooren.

Waer op by haer Ho. Mog. geen Resolutie ghevallen zijnde, so hebben sich de Verthoonderen aen de Ed. Gro. Mo. Heeren Staten der respective Provincien geaddresseert, ende aen de selve de gemelde alternative Conclusie voorgedragen, de welcke meest alle, na onderscoeck ende rype deliberatie genoechsaem verstaen hebben, het tweede Lidt der voorsz Conclusie aen de Verthoonderen niet te konnen worden geweygert, tot dien eynde hare Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt authoriserende, om met de Heeren Gedeputeerden van de andere Provincien daer over in beso ighe te mogen treden.

Ende alsoo de Geunieerde Provincien nu extraordinaris ende Staets-gewijse syn Vergadert om te delibereren op de Importante poincten tot staiblissement van desen Staet, voornamentlijcken op het maintien ende vast-stellen der Unie.

Soo komen de Verthoonderen sich met behoorlijcke eerbiedinge aen dese hoochwaerdighe Vergaderinge addresseren, om de voorgemelde Conclusie op de Unie gegrontvest, te retireren, ende daer op aen U Ho. Mog. te gemoet voeren.

Dat de Verthoonderen syn geweest, en over al sonder contradictie erkent voor Geassocieerde ende Bontgenoten van desen Staet, ende Leden van de gemeene Unie, soo uyt krachte der Pacificatie van Gent de Anno 1576. waer van die van Brabant de eerste Autheurs syn geweest, als mede specialijcken der naeder Unie van Uytrecht de Anno 1579. by die van Breda tot Uytrecht gheteeckent binnen 's Hertogenbosch gepubliceert, ende by de andere Steden Staets-gewijse aengenomen ende gevolcht.

Dat insghelijcx niemandt der Verthoonderen van de Unie oyt is geweecken, maer dat de Steden 's Hertogenbosch, Breda, Grave ende Steenbergen, door dwanck van Uytheemsche ofte Inheemsche fortse ende geweldt, met verlies van goet ende bloedt der goede parthye, van de selve syn afgeruct, Bergen op ten Zoom ende Willemstadt by de Unie altijdt gebleven zijnde, gelijck breeder in het neffensgaende nader Bericht wort geadstruert.

Dat de voorsz *vier* afgheructe Steden met hulpe der Bondtgenooten in conformiteyt der Pacificatie en Unie voorsz wederom syn verlost ende aen de Unie gebracht.

Ende nademael dat op de conservatie van de bovengemelden onderlingh ghemaecte oyt vast beslotene Unien ende Eeuwichdurende Confœderatien syn rustende de fondamenten van den geheelen Staet.

Ende dat in gevolge van de selve *æquo jure* aengegaen, niet alleen het eene Lidt het andere met goedt en bloedt moet helpen mainteneren, maer oock (des noot zijnde) herstellen in syne oude Rechten, Vryheden ende Privilegien, waer tegens dan directelijck soude stryden dat het eene Lidt over het andere soude voeren eenige superioriteyt ofte Dominatie.

Soo en mogen de Verthoonderen tegenwoordich agerende voor soo een notabel ghetal van Steden ende groot district van Landen, in Terroir de grootste helft van Brabandt, sich aenbiedende tot den gemeenen welstant naer vermogen te contribueren, geensints worden gheweerdt ofte uytgeslooten, maer behooren volkomentlijcken het effect der Confœderatien, ghelijck andere Geunieerde Leden te genieten.

Sullen oock ontwijffelijcken door der Verthoonderen directie de Brabantsche middelen, ten meesten voordele ter Generaliteyt worden ingebracht.

Desen allen nochtans niet tegenstaende, alsoo sy Verthoonderen worden gehouden ende getracteert als Overheerde ende geconquesteerde Plaetsen, indracht lydende genoechsaem gheneralijcken in alle hare Rechten en Privilegien, soo ten reguarde van het administreren der Justitie buyten hare Landen, als directie haerder Policie en Finantie; Soo vertrouwen sy, dat U Ho. Mog. om redenen alhier in 't korte ghellegueert, ende breeder in de neffens gaende stucken gededuceert, der selver Vertoonderen hoochst-gelederde recht sullen herstellen in belier

voegen

voegen ende manieren, ofte ten minſten de ſelve laten genieten het effect van het tweede Lidt haerder genomene Concluſie.

Nader Vertooch en Bericht voor het recht van de Baender-Heeren, Edelen ende Steden van Brabandt, houdende de zijde van de Unie.

HEt is een yegelijck kennelijck, dat de hoochſte macht van de *Sereniſſime* Nederlandtſche Republijcke, beſtaet in de *Generale Staten van de Vereenichde Nederlanden*, ſoo genaemt na de Generale Vereeninge ende Unie van Gent ende naerdere van Uytrecht, waer op de ſelve gegrontveſt is.

Tot behoudinge van de goede eenigheyt in den Staet op de oude en loffelijcke fondamenten van de eerſte Regeringe, hebben de Groot Mog. Staten van alle de Provincien op den *ſeſtienden* November des Jaers 1646. in de Regiſters van de Generaliteyt tot een eeuwige memorie doen inſchryven, *dat ſy de voorſz Unie tuſſchen de Provincien, als oock Geaſſocieerde Landtſchappen, Steden ende Leden van dien, ſullen handthaven en maintineren*; ende noch laetſt op de Beſendinge van de Provincie van Hollandt aen de *ſes* andere, een paerlijck betuycht, dat haere Reſolutie ende intentie ſy de voorſz Unie heylichlijck ende onverbreeckelijck vaſt te houden.

Van de voorſz Unie van Gent ſyn de Staten van Brabandt de eerſte ende voornaemſte Autheurs geweeſt.

De naedere van *Uytrecht* is by de Stadt *Breda* originelijck ondertekent, binnen *'sHertogenboſch* ghepubliceert, ende by de andere Brabandtſche Steden Staets-ghewijs aengenomen.

Hier op is beſonderlijck gefondeert 't verſoeck van de *Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabandt*, de welcke Ledematen van de voorſz gemeene Unien zijnde de effecten van dien behooren te ghenieten, ende niet *tegen beloften* ende onderteeckeningen by hare Bondtgenooten getracteert te worden.

Uyt den teneur van de voorſz Unien, blyct, dat tuſſchen de Nederlanden beſlooten zy *een eeuwige vaſte Vrede, Verbondt ende Eenigheyt*, om te verdryven de Spaengiaerts ende hare aenhangeren, ende de Ingeſetenen wederom te ſtellen in 't ghebruyck van hare oude Rechten, Privilegien, Coſtumen ende Vryheden, ſoo dat het eyndt ende oochmerck van de ghemeenen Unien zy *de verloſſinge van de Landen, ende herſtellinghe van een yder in ſyn Privilegien ende Gerechtigheden*.

In alle publijcke Schriften worden die van Brabandt by de Staten van de Vereenichde Nederlanden wel niet anders gequalificeert als *Geaſſocieerde*, maer met de monde van veelen tegen recht en reden ghenaemt *gheconqueſteerde*.

Want het woordt *Conqueſt* kan geen plaets hebben tuſſchen *Bondtgenooten ende Geaſſocieerde*, die d'een den anderen reciproquelijck verbonden zijn, gelijck de voorſz gemeene Unien uytwyſen.

Daerom hebben de Staten te recht de *verloſſingen* ende reſtauratien van de afgeructe Steden, by de Capitulatien ende anderſints genaemt *Reductien*, ende niet *Conqueſten*.

Men moet in deſen onderſcheyt maecken tuſſchen Steden ende Landen, die aen de Vyanden eygen, men door Oorloch op haer wint, in welcken geval de Rechten dicteren, dat den geene die de Oorloch voert, de ſelve goederen in eygendom bekomt, ende de Steden ende Landen die voortijdts onſe Vrienden en Geaſſocieerden toegekomen hebben, ende uyt der Vyanden handen verloſt ende weder genomen worden, in welcken geval de ſelve aen den eerſten ende ouderen Heer moeten volgen.

Alſoo ſyn eertijdts *Arras*, *Doornick*, ende andere Steden van *Artoys*, *Vlaenderen ende Lutſenburch* den Franchoyſen weder afgenomen ende aen den Nederlantſchen Staet gereduceert.

Insgelijcx heeft den Koninck van Spaengien, ghedurende den Inlandtſchen Oorloch, de Provincien ende Steden by hem vermeeſtert, in voorigen Staet ende Regeringe herſtelt.

In conformiteyt van dien ſyn de Steden van *Zutphen*, *Haerlem*, *Zierickzee*, *Amersfoort*, *Deventer*, *Campen*, ende andere meer, van de Spaengiaerts ende der ſelver aenhangeren ingenomen zijnde, by hare Bondtgenooten gherſtituëert in 't gebruyck van hare Rechten.

Ja verſcheyde Steden, de welcke ghedwongen ſyn geweeſt om de Spaenſche zijde te verlaten, als *Nimwegen*, *Amſterdam*, *Schoonhoven*, *Middelburgh*, *Goes*, *Thoolen*, *Uytrecht*, *Groeningen*, en ſyn daerom voor geen gheconqueſteerde gehouden geworden; alles ten inſichte dat in de voorſz Steden een goede partye aen den Staet geaffectioneert is geweeſt, de welcke onder een qualijck geaffectioneerde parthye ſoo langen tijdt heeft moeten ſuccumberen, tot dat ſy by de Bondtghenooten verloſt, ende aen de Unie gebracht is.

Om nu te bethoonen wat de tegenwoordige Brabandtſche Steden van de Unie voor het ghemeene beſt gedurende de Nederlantſche Troublen ende Oorloch gedaen ende uytgeſtaen hebben, ſal het naervolgende in 't korte dienen.

Eerſtelijck: Dat haer de Steden van *Bergen op Zoom* ende *Willemſtadt*, de welcke aen den Geunieerden Staet geconſerveert ſyn gebleven, by alle ghelegentheden ende middelen van defenſie ende offenſie tegens de ghemeene Vyanden ſeer geevertueert hebben, is een yder bekendt.

Die van de Stadt van *'sHartogenboſch* ſyn van de eerſte geweeſt die in 't begin der Troublen haren yver tot de Ware Gereformeerde Religie uyt opentlijcke Predicatien bethoonende, ſich tegens den Spaenſche Raedt met vigeur hebben geoppoſeert, ende den Cancelier van Brabandt, ende Heer van Petershem komende van wegen de Gouvernante om ſulcx te beletten, ende tot dien eynde bedectelijck eenige Vaendelen Knechten daer binnen te brengen, in arreſt genomen, waer over ſy oock van wegen den Koninck by Placcate van den *achtienden* Maert 1567. ſyn *geproſcribeert* ende *geblocqueert* geweeſt, tot nae het vertreck van den Prins van Orangien, als wanneer de goede partye de voorſz Stadt heeft verlaten, ende uyt den Lande moeten vertrecken; ghelijck gheneralijcken door ganſch Nederlandt als doen is geſchiedt.

Waer na de voorſz Stadt vermaent zijnde, continuelijcken door macht van Krychsvolck, ſo Spaengiaerden, Italianen, ende andere vreemde Natien ondergehouden ende qualijck getracteert is geworden, tot dat in den Jare 1577. de ſelve van de Hoochduytſen door haer Bontgenooten is ontlaſt.

In den Jare 1576. heeft de voorſz Stadt de Pacificatie van *Gent* geteeckent ende bezegelt.

In den Jare 1578. den Religions Vrede beſwooren; en in den Jare 1579. de *Unie van Uytrecht* aenghenomen en gepubliceert.

Tot maintien van de welcke de goede parthye binnen de ſelve Stadt, Lijf ende goedt heeft opgeſet, continuelijcken arbeydende om van de Bondtghenooten met Volck ende Ammonitien geſterct te worden; gelijck ſulcx hun oock van de ſelve door Gedeputeerden (eenigen tijdt na de voorſz Publicatie) zijnde aengheboden ende belooft, by de gantſche Regeringhe der Stadt, danckbaerlijck is aenghenomen gheweeſt, ten hoochſten proteſteren van meeninge te zijn ſich noyt te ſepareren van de Generaliteyt, waer mede ſy by ſolemnele gheloftenisſe ende Eedt waren verplicht ende geconfœdereert.

Dan alſoo de Bondtghenooten volgens de voorſz preſentatie, geen tijdelijck ſecours en ſonden, ende dat den *Prins van Parma* na het veroveren van *Maeſtricht*, ſich na de voorſz Stadt van *'sHertogenboſch* keerende, de ſelve dede ſommeren ende opeyſchen, ſoo is de goede parthye, niet konnende aen de qualijck geaffectioneerde van binnen met de welcke ſy te vooren al ganſch gemeen was geweeſt, ende aen het machtige Leger van den voorſz *Prins van Parma* van buyten, teffens reſiſteren, ghenootſaeckt geweeſt, ſich met hare Familien eenige duyſenden ſterck uyt de Stadt te begeven ende al haer welvaren te verlaten.

Welcke Stadt nu door de Wapenen van hare Bondtghenooten in den Jare 1629. aen de Unie ghereduceert zijnde, *jure quaſi poſtlumini* oock in hare oude Privilegie ende Gerechtigheden behoort herſtelt te worden.

Van

Van de getrouwe dienſten van *Breda* voor de gemene Vryheyt is in de Nederlandtſche Hiſtorien veel aengheteeckent.

Tot een proef ſullen wy alleenlijck hier aenraecken dat het Vaendel van de uytgheweecken van Breda tegen de Spaengiaerts voor *Bergen in Henegou*, *Haerlem*, *binnen Zirckzee*, ende elders, ſonderlinge dienſten gedaen heeft.

Den Inlantſchen Oorloch heeft geen Stadt vande Nederlanden ſoo getroffen ende ghelmert als deſe, want de ſelve by den *Hartoch van Alba* in 't Jaer 1568. in confiſcatie genomen zijnde, is daer naer vervolgens met ſware Guarniſoenen te voet ende te paert ten hoochſten overlaſt gheweeſt, tot dat de ſelve by den Graef van Hohenlo in 't Jaer 1577 belegert en verloſt is geworden.

Daer naer op den *acht en twintichſten* Junii des Jaers 1581. is deſe Stadt, ontbloot zijnde van Guarniſoen, door het Kaſteel by de Spaenſche met gewelt ingenomen ende jammerlijck geplondert, niet tegenſtaende den overmannelijcken tegenweer van de Burgeren, ende inſonderheyt van de Jonghgeſellen der Stadt, die haer meeſt alle doodt vochten,

Waer na in't Jaer 1590. op den *vierden* Maert het Kaſteel met een Turf-Schip by Prins Maurits wederomme is verovert.

Gedurende de Spaenſche Belegeringe van den *ſeven en twintichſten* Auguſty 1624. tot den *vijfden* Junii 1625. ſyn over de *vijfduyſent* zielen van de Ingeſetenen binnen de Stadt door den Oorloch, Peſt ende hongers noot, omghekomen, ende de Stadt na de veroveringe van meer als de drie vierde parten van de Burgeren verlaten, waer op daer naer in het Jaer 1637. de Reductie der Stadt ghevolcht is.

Die van de Stadt *Grave* hebben haer in den voorleden Oorloch tegen de Vyanden des ghemeenen Vaderlandts ſeer yverich ende mannelijck gethoont, want korts naer de Pacificatie van *Gent*, hebben ſy haeren Spaenſchen Gouverneur gevangen ghenomen, ende het Spaenſch en Hoochduytſche Guarniſoen met geldt ende gewelt, oock verlies van veele Borgeren, doen vertrecken ende uytgejaecht.

Daer na op den *vierden* May des Jaers 1586. hebben alle de Ingeſetenen van dien gheſwooren, dat ſy alle tegenſtant ſouden helpen doen den gemeenen Landts Vyandt den Koninck van Spaengien ende ſyne Toeſtanders; oock geenſints verſtaen tot eenich ackoort ofte *reconciliatie* met de voorſz Vyanden.

Dan korts daer na deſe Stadt met geweldt van de Unie afgeruct zijnde, is in 't Jaer 1602. by Prins Maurits aen den Vereenichde Staet gereduceert.

Steenbergen, een ſeer oude Stadt van Brabandt, in den Jare 1577. van het Hoochduytſch Guarniſoen bevrydt, is by de Spaenſche in de Jaren 1582. ende 1622. met gewelt ingenomen, ende met de Wapenen van hare Bondtghenooten in den Jare 1591. en 't voorſz Jaer van 1622. gereduceert.

Het is remarquabel, dat gedurende de Spaenſche deſe Stadt gehouden hebben, de ſelve van de Burgeren verlaten zijnde, ſoo deſolaet gelegen heeft, datter geen Rechtbancke gehouden ofte Juſtitie gepleecht is.

Uyt welcke alles blijct, dat geene van de voorſ Brabantſche Steden haer oyt vervordert heeft tegen de Unie en Eedt, ſonder noodtſaeck te ackorderen met de Spaengiaerts ofte der ſelver Aenhangeren, ende alſoo haer van een Geunieerden Staet moetwillich te diſmembreren, maer ſyn alle by gheweldt des Vyandts ontbloot van Secours ofte verraet van andere, buyten hare ſchuldt, ja tot haren grooten leetweſen en verderf daer af geſcheurt.

De Steden van *Brugghe* met het Landt van *Vryc* ende *Venloo*, ſyn de eenichſte die om 't voorſz Criem van perduellie by Letters van Placcaten voor Vyanden verklaert zijn, ende dienvolgende vervallen van de Rechten ende pretentien uyt kracht van de Unien haer ghecompeteert hebbende.

In alle publijcke Acten worden die van Brabandt by de Staten van de Geunieerde Provincien wel ghenaemt *Geaſſocieerde*, maer metter daedt ghehandelt als overheerde.

Tot bewijs ſullen wy van veele, maer deſe *drie* poincten voorbrengen.

Ten *eerſten*, belangende *de Juſtitie*, ſoo reſideert den Raedt van Brabandt buyten de Provincie, tegen de notoyre Privilegien ende blyde inkomſten by alle Hertogen beſwooren, ſtreckende boven de voorſz indracht tot exceſſive moeyten, koſten, ende ongelegentheden van de goede Ingeſetenen.

Ten *tweeden*, aengaende de *Policie*, ſoo introduceert men by eene nieuwe maniere van naturaliſatie, Vreemdelingen in Brabandt, om de Ingeborenen die buyten hare Provincie uyt Ampten ende Bedieningen ghehouden worden, in hare Provincie noch uyt te ſluyten tegen expreſſe Privilegie, *quod competit univerſo populo Brabantiæ*, en 't welck by de Staten tegens den Prins is beſproocken, ende by den Prins beſwooren.

Dit Privilegie is voor de Troublen noyt in Brabandt gevioleert, ende is oock noch onder de Spaenſche Regeringe ſuyver ende ongeſchent tot op den huydigen dach.

Ten *derden*, betreffende de *Finantien*, ſoo heeft men van tijdt tot tijdt die van Brabandt nieuwe Laſten opgeleyt, en men dreycht de ſelve noch met ſwaerder, nae believen, ſonder der ſelver toeſtemminge, jae ſonder die te hooren.

't Welck niet alleen en ſtrydt tegen de Privilegien van den Lande, maer oock perticulierlijck tegen de geloften van de Staten Generael van den Jare 1600. by het voorige Vertooch geallegueert.

Men ſal alhier geen vorder verhael doen, van de Oppoſitie van de *Staten van Hollandt* tegens Keyſer Karel wegens het *Congie-Geldt*, noch van de Stadt van Bruſſel tegen den Aerts-Hartoch Albertus wegens *een gheringen Impoſt op de Bieren*; maer alleen met een woort aenraecken, dat in Spaengien, Engelandt ende Duytſlant, altijdt onderhouden is geweeſt, ende noch wordt, ghelijck oock door Philips van Cominées in de Staten van Vranckrijck onder Karel den *achtſten* te Tours ghehouden, verthoont wierdt, *datter geen Prins en is, die macht heeft Impoſitien te lichten over ſyn Onderdanen*, ofte het ſelve recht te preſcriberen, ten ſy met der ſelver conſent.

De Societeyt, die de Brabandtſche Steden ende Landen met de andere Bontgenooten in ſulcker voegen hebben, mach voorwaer wel *miſerabel ende beſchreyelijck* genaemt worden, ghelijck het beneficie van ceſſie van goederen by de Rechtsgeleerde.

Ende daerom klaechden de Latini ende Cinili den Batavier van de Romeynen, *ſub umbra, fœderis ſervitutem ſe pati, neque enim ſocietatem, ut clim, ſed tanquam mancipia haberi.*

De *Liefde* is de rechte grontveſt van alle Regeringen, ende gelijck eertijdts een wys Man ſeyde, *dien Staet van een Republique vaert wel en duyrt alderlangſt, den welcken alle de deelen van dien lief hebben, en begeeren dat hy duyrt.*

By de voorſz gemeyne Unie hebben ſich de Nederlanden voor altijdt met den anderen verbonden, onvermindert de perticuliere Provincien, Steden, Leden ende Ingeſetenen van dien, haerlieder ſpeciale Privilegien, waer in ſy malkanderen niet alleen geen prejuditie ofte hinder ſullen mogen doen, maer den anderen verobligeert daer in met alle middelen, raedt ende daedt, goet ende bloedt, te helpen ende beſchermen tegen een yeghelijck die hen daer in eenige inbreuck ſoude willen doen, ſulcx dat onder de Conditien van de Unie de voornaemſte ſy *de Landen, Steden, Leden ende Ingheſetenen* van dien te maintineren by hare particuliere Privilegien, daer onder ongetwijffelt oock de Regeringe is.

Aen de welcke van oudts niet alleen de *Hooft-Steden*, maer oock de *ſmalle Steden* in Brabandt part en deel ghehadt hebben.

Tot bericht van welck ſal dienen, dat onder de Steden van Brabandt voor deſen geen ſeecker ordre ghehouden en is, uytwyſens de verbonden van de Steden in de Jaren 1354. 1370. 1426. Chartien van Corteberge, van den Jare 1312. ende van Vrou Johanna van 't Jaer 1385. en de Privilegien van Hartoch Jan de vierde van den Jare *veertienhondert twee en twintich*.

Dat oock de voorſz Steden van Brabandt ter Vergaderinge

ringe van de Staten van Brabandt van oudts beſchreven ende gecompareert zijn geweeſt, is notoyr.

Waer by noch merckelijcken komt, dat in de Pacificatie van Gent ende Unie van Uytrecht, niet alleen genodicht en inghelaten zijn, de groote of Hooft-Steden van de Provincien, maer indifferentelijck alle Steden ende Leden van dien, ghelijck oock daer op de practique een yder kennelijck in de Geunieerde Provincien gevolgt is.

By de voorſz gemeene Unie ſyn de Landen ende Steden *eſgalijck en in gelijcken graed* verbonden, ſonder dat de een over de ander eenich recht van ſuperioriteyt competeert.

Sulcx dat aen de Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabant op geen fondament belet kan worden 't beleyt van haren Staet, particulier buyten de Generaliteyt.

De Regeringe van de Republicque van de Switſers, kan in deſen tot een exempel dienen.

De ſelve beſtaet uyt drie deelen.

Eerſt, in *dertien Cantons*, waer van elcken Souverain is in 't zijn, doch met den anderen tot ghemeene defenſie verbonden.

Ten tweeden, in de *Geconfœdereerde*, als daer zijn den Abt en Stadt van *St. Gal*, de *Griſons*, den Biſſchop en het Landt van *Valaye*, *Rotwiel*, *Mulhauſen*, en meer andere, van de welcke elck oock in 't ſijn Souverain is, doch tot de gemeene beſcherminge verbonden met de Cantons.

Ten derden, in de *Præfecturen* de welcke op de vyanden geconqueſteert onderdanen zijn van de Cantons, en by de ſelve verſcheydelijck gheregeert worden, onder de welcke geene Landen oft Steden zijn, die bevoorens Leden der Cantons ofte der ſelver Geaſſocieerde zijn gheweeſt.

En alſoo by ghebreck van een Prins en overheerde *Souverainiteyt der Landen reſteert en wederkeert in handen van de Edelen en Steden*, ghelijck de Staten van Hollandt in verſcheyden Verklaringen en Remonſtrantien aen Liceſter te recht verſtaen hebben.

En dat het Gouvernement van Brabant ſints 't verlies van *Antwerpen* tot noch toe in tijde van Oorloch, op den naem van de Ho. Mog. Staten Generael alleenlijck beleydt is by proviſie voor die tijdt, onvermindert ende onder proteſtatie van non-prejuditie van de Privilegien en Gerechticheden, de Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabant competeerde, gelijck by verſcheyden Acten van de Ho. Mog. Staten Generael verklaert, en dienvolgende der ſelver verſoeck in ordre en redres beſtaet, en daerom volgens de Unie by de meeſte ſtemmen ghetermineert behoort te worden, ſoo vertrouwen vaſtelijck de voorſz Baender-Heeren, Edelen en Steden van Brabandt, datſe als Bontgenooten en Geaſſocieerde van deſe Sereniſſime Republijcke, de vruchten van den Vrede, volgens de ghemeene Unie en haere Privilegien en Gerechticheden, benevens de andere Provincien ſullen mogen genieten.

De Pꝛinceſſe Royale heeft in 't begin van Januarius afgeſchaft alle Tafels van haer Domeſticquen, den ſelben gebende een Penſioen, om te dupren tot naer de Begraeffenis, haer diſpute met de Pꝛinceſſe Gꝛoot-Moeder van de Pꝛince over de Cutele duꝛꝛde noch, niet ſonder eenige ydelcheyt ende verꝛeemdinge, niemant wilde den ander wijcken. Ende 't was notabel, daer d'Overleden Pꝛins die van Hollandt in de verleden Somer hadde beſchuldicht van oneenicheyt (hoe wel ſy het contrarie ſuſtineerden ende eendꝛachtich tot de menage gingen) en haer daerom ſoo hardt hadde ghehandelt, dat nu ter contrarie naer ſyn doodt ſyn eygen Huys van Godt beſocht wiert met gꝛoote oneenicheyt ende twiſt, ende dat die van ſyn Huys haer toeblucht moeſten nemen ende om recht verſoecken de ſelve Staten, die hy te voꝛ hy kans hadde t'onder ghebꝛacht. Het Hof van Hollandt heeft verſcheyden voꝛſlagen gedaen tot accommodatie, maer de Pꝛ. Gꝛoot-Moeder willende mede Cutrix, ende de Royale willende alleen Cutrix zijn, ſoo zijn alle expedienten ende middelwegen te vergeefs gheweeſt, ſoo dat in 't eynde van Febꝛuarij de Heer Moetsvels en de Commiſſaris Copes als van wegen de Pꝛ. Gꝛoot-Moeder ende den Keur-Voꝛſt van Brandenborch zijn gheſonden in den Raedt van den Pꝛince, alwaer dooꝛ een Miſſive van de Pꝛ. Gꝛoot-Moeder, inſinuerende ende verklarende nul ende van geender weerde alle Acten Poſſeſſoir die de Pꝛ. Royale hadde gedaen, haer laſtende van ſulcx voꝛtaen te deſiſteren, of dat ſy ſulcx tegen haer Perſoonen ſoude weten te reſſenteren, ſulcx wierdt ſpecialijck dooꝛ een Bꝛief aen den Griffier Buſero ooch geinſinueert, ſuſtinerende ſy Pꝛ. Gꝛoot-Moeder, dat alle Rechten, deliberatie Principe & Judice (de Staten ende 't Hof van Hollandt) by de Pꝛinceſſe Royale niet behooꝛde te woꝛden geinnoveert of geattenteert.

De Royale ſuſtineerde dat de Schoon-Moeder haer eerſt ende vooꝛ al ſoude kennen vooꝛ Tutrix, dan wilde ſy hooren ſpꝛeecken van mede Tutele, de Schoon-Moeder ter contrarie wilde dat de Royale haer eerſt ende vooꝛ al ſoude kennen vooꝛ Tutrix, ende dan wilde ſy hooren ſpꝛeecken de Contutela.

De Kindt-Doop des Jongen Pꝛince wiert eyntlijck gereſolveert te doen Sondach den vijfthienden Januarij in de Gꝛoote Kerck des namiddaeghs, ende gheſchiede deſe Ceremonie in volgende manier.

De Gecommitteerde der Staten Generael, die van Hollandt, die van Zeelandt, als ooch die van de Steden Delft, Leyden, Amſterdam, Vergaderden terſtont naer de middagh elck op haer Vergaderingh-plaets.

Die van de Staten Generael waren de eerſte die in Caroſſe reden na de Gꝛoote Kerck, alwaer het Hecken waer in de Kercken-Raedt ſit om den Pꝛedickſtoel was afgebꝛoocken ende wyder uptgeſet, zijnde gemaeckt dꝛie lange Bancken in 't midden van een gheſchepden tot een inganck, aen de rechter zyde ſaten de Gecommitteerde der Staten Generael, eerſt ingaende die van Stadt ende Landen, ſoo dat die van Gelderlandt de Heer van Soelen ſat naeſt aen den inganck, ende alſoo recht tegen over naeſt aen de Pꝛeeckſtoel, aen de ander zyde ſat naeſt aen den inganck de Heer van Brederode, als eerſte van de Gecommitteerde van Hollandt, op de tweede Banck die van Zeelandt, ende ſoo verbolgens die van de dꝛie Steden.

Alle de ſelve Bancken, ooch de Vloer in, ende bupten 't Hecken tot bupten de Kercke, dooꝛ de deure die achter op de Pꝛeeckſtoel reſpondeert, tot aen de Ringmuyꝛ die 't Kerckhof van de Vigmarckt ſcheyt, was belept met ſwarten Bay.

De Hofmeeſter Dorp met des Pꝛinces Edel-lieden ende Hellebardiers quam de Gecommitteerde der Staten Generael die eerſt quamen, ghelijck ooch ſucceſſivelijck de andere Gecommitteerdens ontfangen tot aen de Caroſſe ende geleyden aen haer Banck.

Tot Pꝛedicant om te Pꝛeecken was Tegnejus, tot het Doopen Lindanus.

De Kercke was ſeer vol volck die upt nieusgierichepdt op den Oꝛgel, op Mupren, op Bancken ende op Veſſenaren om te beter te ſien, geklommen waren, ſoo dat veel Bancken ſticken bꝛaecken, ende was daerom diſoꝛdꝛe in 't ſingen ende wepnich gehooꝛ.

Tegnejus op den Stoel gegaen, ende 't ſingen ende Gebedt gedaen zijnde, bleef ſitten ende ſwygen tot alle Gecommitteerde pꝛeſent waren.

Doen beginnende te pꝛeecken ende de Kercke hoe langer hoe voller van menſchen ende diſoꝛdꝛe woꝛdende, wiert ſoo wepnich ghehooꝛt, dat hy etlijcke mael moeſt kloppen met de handt om audientie te maecken, maer 't was om niet, ſoo dat hy na dat het Kint ende 't gevolg van dien in de Kercke was, kozts daer na moeſt afbꝛeke.

In 't Hoff was ooch eenich diſoꝛdꝛe ende langhſaemhepdt om een diſpute over het mede gaen van den Hertoch van Jorck.

De eerſte oꝛdꝛe was dat de Pꝛinceſſe Albertina het Kindt ſoude dꝛagen, ende dat ſy ſoude woꝛden gheleydet dooꝛ den Hertoch van Jorck, ende Pꝛins Eduard, maer den Hertoch excuſeerde ſich daer van, ſeggende noch niet verwillekomt geweeſt te zijn van wegen den Staet, ende dat hy nochtans ſich nu ſullende binden in ghezelſchap van eenige der Regering, niet wiſte hoe hy de ſelve ſoude mogen bejegenen of aenſpꝛeken, doch ſeyde te ſullen mede

gaen ende de Koninginne van Bohemen gelepden. Daer na sich weder bedenckende / sepde weder sijne voorighe excuse / ende ginck geheel niet mede ten Doop.

Maer alsoo hy sich niet aen den Staet hadde aengheg[e]ven ende daerom niet konde worden verwellekomt / so viel sijn excuse / ende men presumeerde meer dat hy het weygerde upt grootheyt, of om de contentie tusschen de Princessen Royale ende Douariere over de Tutele.

Willende dan daerom de Princesse Albertina oock het Kindt niet dragen / soo wierdt voorgheslagen / dat Madame Stanhop Goubernante van de Princesse Royale het Kindt soude dragen / ende de Treulins van Brederode, en van Dona den sleep / zijnde een langh stuck Lakens met wit bont met swarte stippen / houden.

Daer tegen opponeerde haer Me-Vrou van Brederode, seggende: niet te begeren dat haer Dochters de sleep soude dragen achter Madame Stanhop.

Des wierdt eyndelijck gheaccordeert dat Madame de Dona, Dochter van den Heer van Brederode soude het Kindt dragen / gelijck sy dede / gelept aen de rechter handt door Graef Maurits / aen de lincker door den Lort Gorins, alias Graef van Norwich, den sleep van 't Kint droegen twee Treulins van Dona, ende twee van Brederode.

Daer na volchde de Koningin van Bohemen / gelepdt door den . . . daer nae de Princesse Douariere Groot-Moeder / gelept door den Prins Eduart, daer na de Princesse Loupse / de jonge Princessen van Grangie van Hoohenzollern / ende andere meest en foule.

Beneden in de Carosse gereden zijnde / voeren naer de Kerck met een groot ghevolch van Carossen / van de Carosse op voorgaende ordre ende wijse gekomen inde Kercke / ende gheseten zijnde aen beyde zyden der preeckstoel / was so wepnich gehoor / dat de Predicant het hoyt maette / ende doorts de instellinge des Doops op de ordinaris manier gelesen zijnde (gedurende 't welck het geheele gesel[s]chap overeynde stont) so presenteerde de Koninginne het Kindt aen de Predicant Lindanus, die het noemde Willem Hendrick.

Men sepde / dattet de Princesse Royale geern genoemt hadde Carel Willem, maer dat de Princesse Groot-Moeder daer alsoo tegen was / dat sy soude gheseyt hebben / wil men hem Carel noemen, soo sal ick niet mede ten Doop gaen.

De predicatie gedaen zijnde / stonden de Gecommitteerde elck nae haer rangh weder op / passerende voor by de Dames nae de Carosse / elck naer haer Vergaderinge-plaets / ende de andere na het Hof.

Allwaer een wepnich gheweest zijnde / quamen de Gecommitteerde van haer Ho. Mog. vinden de Princesse Royale / staende voor haer bedde / ende recht tegen haer over de Koninginne ende Princesse Groot-Moeder. Ende naer dat den Heer van Soelen een compliment op de gelegenthept passende / hadde ghedaen / presenteerde een goude Doose daer in was een pensioen brief van acht duysent guldens 's Jaers. De Princesse Royale antwoorde met gelijck compliment / doch stack de handt niet upt om de Doose te ontfangen; maer werdende met een wenck gheweesen op een stoel daer by staende / soo lach hy de selve Doose daer op / nemende daer mede haer affscheyt latende geben duysent guld. in schoon gout in de Kraem-Kamer. Gelijck verbolgens een wepnich daer nae hebben ghedaen die van Hollandt / welcker present was een Gouden Doos ende daer in een Pensioen-Brief van vijf duysent guldens / ghevende achthondert guldens in de Kraem-Kamer.

Die van Delft hebben gegeben een pensioen van twee hondert guldens 's Jaers.

Die van Amsterdam een van 1000 guld. des Jaers.

Die van Zeelant twintich duysent guldens eens.

Van wegen den jonge Prins wiert aen den Predicant die gepreecht / ende die ghedoopt heeft / gegeben elck drie hondert guldens.

Van wegen den Keur-Vorst van Brandenburch, ghelijck ooch van geen bupten Vrienden / is niemandt / noch in persoon / noch per Legatum present / als Gehader geweest.

Van wegen de Staten Generael / waren de Heeren van Soelen, Wimmenum, Veth, Renswoude, Donia, Mulart ende Eyssinga.

Festin ofte Collation is niet gehouden:

Eenige hebben niet wel ghenomen dat Hellebardiers gingen ter zijden de Carosse van den jonghe Prins / ooch dat het Kindt gedeckt was met bont van armyne swart op wit / zijnde Koninchlijck.

De Heer Donia een van de Gecommitteerde is des anderendaeghs branch gheworden / ende den volgenden Vrydach gestorven.

De Begraeffenis van den Prins was geresolveert te laten geschieden op Dinghsdagh den sevenden Maert / maer om het regenich ende ongestuymich weder / wiert opgeschort tot op Woensdagh den achtsten. Alle genodichde waren beschepden tegen negen uyren 's morgens / maer 't was wel by middach eermen begost te gaen.

Alles op volgende Ordre.

Voor eerst: De Guarde van Syn Hoogheyt, bestaende in *vierhondert* Koppen, seer statelijck met slepende Vaendel ende Spiessen, de Musquetten onder de armen, met de Trompen nederwaerts hangende.

Daer nae alle Militaire Officieren in den Hage present zijnde.

Daer na twee Contrarolleurs met stocken om den rou te leyden.

Daer na alle de Domestiquen soo Adel als Onadel.

Twee Ketel-Trommels.

Twaelf Trompetters met sluwele Rocken de Trompetten behangen met groote Quispels en Wapens van Syn Hoogheyt.

Een *Herault des Armes.*

La Cornette des couleurs.

Le Guidons des couleurs, zijnde een Velt-Wimpel met couleuren.

l'Heaulme de jouste, ofte den Tournoy helm met pluymen, gedragen op een korte stock.

La Targette, zijnde een Schilt met couleuren, ende als vooren gedragen op een korte stock.

Het Tournoy Paert, behangen tot der aerde, met couleuren ende devisen.

Den grooten Standaert met couleuren *des Armes.*

Een *Herault des Armes.*

Hier aen volchde de Paerden ende Banieren.

't Paert met de Wapenen van Warneton.
De Banderolle met de selve Wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Herstal.*
De Banderolle met de selve Wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Grimbergen.*
De Banderolle met de selve Wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Cranendonck.*
De Banderolle met de selve Wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Geertruydenbergh.*
De Banderolle met de selve Wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Diest.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *de Grave* en *Lande van Kuyck.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Ysselsteyn.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van Breda ende *Polanen.*
De Banderollen met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *der Veer* ende *Vlissingen.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Leerdam.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Buyren.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de Wapenen van *Meurs.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Lingen.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Chalon.*
De Banderolle met de selve wapenen.
't Paert met de wapenen van *Diets.*

De Banderolle met de ſelve Wapenen.
Het Paert met de Wapenen van *Vyanden.*
De Banderolle met de ſelve Wapenen.
Het Paert met de Wapenen van *Catzenellebogen.*
De Banderolle met de ſelve Wapenen.
Het Paert met de Wapenen van *Naſſau.*
De Banderolle met de ſelve Wapenen.
Het Paert met de Wapenen van *Orangien.*
De Banderollen met de ſelve Wapenen.
Den *Herault* van Wapenen.
Le Penons des Armes, ofte den *Velt-Wimpel* van Wapenen.
Le Guidon des Armes, ofte den *Veldt-Wimpel* van Oorloge.
Het *Paert van Batalie* geborduyrt tot boven de Knien met de Wapenen van Syn Hoogheyt.
Den *Grooten Standaert*, met de volle Wapenen van Syn Hoogheyt.
Le Cheval d'Honneur, ofte het Paert van Eeren, geborduyrt met volle Wapenen van Syn Hoogheyt tot der aerden toe.
De Groote Bannier.

De vier Hooft-Quartieren.

Witgenſteyn. Colligny. Solms. Naſſau.
Alle gedragen met ordre.
De *Helm met de Kroon*, gedragen op een korten ſtock.
l'Eſcu aux pleines Armes, zijnde het volle Wapen van Syn Hoogheyt met de Kroon, en d'ordre van de Jartier daerom, gedragen op een korte ſtock.
Het Rappier in de Schede, *l'eſpée des Armes.*
De *Wapen rock, la cotte d'armes*, gedragen op een ſtock.
Het *Paert*, zijnde het rou-paert.
De Collier ende *Jartier* van Engelant, gedragen op een Kuſſen.
Het *Swaert van Souverainiteyt*, ghedragen wordende bloot met de punt om hooch.
De *Princelijcke Kroon.*
Den eerſten Hof-Meeſter *Herault.*
Hier op volchde het Princelijck Lyck, overdeckt met ſwart fluweel, ſtaende op een Wagen onder een hemel, ſeer langſaem voortgetrocke met acht paerden, alle overkleet met ſwart fluweel tot de voeten, vergheſelſchapt rontom met veele Ed. Graven ende andere Heeren van groote qualiteyt, en over wederzijden Hellebardiers van Syn Hoogheyt.
Hier na volchden de *Hartogen, Princen* en *Graven* van 't loffelijck huys van Orangien en Naſſou, *naeſte Bloedtverwanten* van Syn Hoogheyt, alle na malkanderen met lange ſlepende mantels.
Als eerſtelijck de Hartoch van Jorck, geleydet by Don Emanuel ende Don Ferdinand, Sonen van Don Guliaume Louys Prins van Portugael.
Graef Johan Wolfart van Brederode.
De Graef van Solms.
Graef Chriſtiaen van Dona.
Graef Hendrick van Brederode.
Graef Frits van Naſſau.
Prins Eduaert Pals-Graef.
Graef Johan Maurits van Naſſau.
Graef Hendrick van Naſſau.
Graef Willem Fredrick van Naſſau, Stadthouder van Vrieſlandt, &c.
Den Rhyn-Graef Gouverneur van Maeſtricht.
De Graef van Limburch ende Stierum.
Daer naer volchden de Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael *en corps*, voor yder Provincie gaende een *Herault* met de Wapenen van de Provincie.
Daer na de Ed. Mog. Heeren Raden van State.
De *Gecommitteerden Raden* van de Ed. Gro. Mo. Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt.
De Ed. Mog. Heeren de Preſident en Raden van den *hoogen Raedt* over Hollant, Zeelant, en Weſt-Vrieſlant.
De Ed. Mog. Heeren van den *Provincialen Rade* van Hollandt, Zeelandt ende Weſt-Vrieſlandt.
De Ed. Mog. Heeren van de Graeflijckheyts *Reecken-Kamer* van Hollandt.
De Magiſtraet der Stadt Delft.
De Magiſtraet van 'sGraven-Hage.
De Predicanten van Delft.
De Predicanten van 'sGravenhage.

Deſe Collegien al te ſamen ſeer ſtatich in rouwe.

Daer naer volchden de *ſes Compagnien Schutteren van 'sGraven-Hage*, mede met ſlepende Vaendelen en Spiefſen, muſquetten onder de armen de trompe nederwaerts hangende, de Officiers alle in den rou, die de treyn volgden tot buyten den Haghe aen het Siecken ofte Leprooshuys, alwaer ſtonden een groote menichte van Caroſſen, Wagens ende Paerden, alle met ſwart overkleet, voor de Edelen ende Heeren die den wegh langs ſeer ſtatich malkanderen volchden tot Delft toe, alwaer de Schutterie in de Wapen zijnde, het Lijck Convoyeerden tot aen de Nieuwe Kerck.

Met den Prins wierdt niet begraven de hevige contentie **tuſſchen de Princeſſen over de Tutele Derſchepde voorſlagen wierden gedaen tot achtoort/als onder andere deſe volgende:**

Propoſitions d'accord entre Son Alteſſe Royale, Madame la Princeſſe Douariere, & Monſeig. l'Electeur de Brandenbourg, touchant la Tutele du Prince.

I.

QUe Son Alteſſe Royale, comme Mere aura l'education du Prince Son Fils, & ſera recognue pour *Premiere & principale Tutrice* du Prince Son Fils, & aura la premiere voix en la *Tutele.*

II.

Que Madame la Princeſſe *Douariere* & Monſeigeur l'Electeur de *Brandenbourg* ſeront joints a S. A. Royale, comme Curateurs, & en cela ne feront enſemble qu'une voix, qui ſera la ſeconde.

III.

Que la Tutele ainſi eſtablie aura la direction de tous les domaines & biens du Prince.

IV.

Que cette direction s'eſtendra ſur l'Employ du *revenu*, comme auſſi ſur les deſpences qui concernent la Perſonne, & la Maiſon du Prince, & qu'on reglera avec commun conſentement combien on y doibt employer annuellement.

V.

Que S. A. Royale aura ſeule la diſpoſition abſolue des Magiſtratures & Charges, dans tous les lieux qui luy ſont & ſeront aſſignées, pour ſon douaire tant par ſon contract de Mariage que par le Codicille du Prince ſon Mary, comme auſſi aux autres endroits, ou ſelon la conſtitution locale, & en ſuite, du droit de gardenoble, de regence, ou d'uſufructuaire luy appartiendra.

VI.

Et comme les biens de Zelande, ont eſté ſurrogé en la place du Comté de *Leerdam*, Baronnie *d'Yſſelſteyn* & le *Poldre d'Orange*, ou le Douaire de S. A. Royale eſtoit affecté, elle aura privativement & ſeule la diſpoſition des Charges & Magiſtratures dans les biens de Zelande.

VII.

Que dans les autres lieux non compris cy dedans l'Election des Magiſtrats & la Collation des Charges ſera partageé eſgalement entre S. A. Royale d'une part, & Madame la Princeſſe *Douariere* avec Monſeign. Electeur de *Brandenbourg* de l'autre, dont le choix ſe fera entre eux, par le ſort.

VIII.

Que l'on reglera avec commun conſentement le nombre des Conſeilliers, & des Officiers qui en dependent, & qu'une moitié du Conſeil ſe fera par l'Election de S. A. Royale, & l'autre par celle de Madame la Princeſſe *Douariere* avec Monſieur l'Electeur de *Brandenbourg.*

IX.

Et affin que les biens de *Zelande* demeuront pour tousjours a S. A. Royale privativement non ſeulement comme Tutrice par accord fait, mais pour ſon *Douaire* en vertu

de la ſurrogation faicte : S. A. Royale conſent que Madame la Princeſſe Douariere aura pour ceſt effect la Collation des Charges, Offices, Benefices & Magiſtratures dans les Terres de Geertruydenberg, Hooge ende Laghe Swalu, Leerdam & Yſſelſteyn.

Bien entendu, que ſi ces Propoſitions ne ſont acceptées qu'elles ne titeront a aucune Conſequence, ſoubs Proteſtation, bien expreſſe.

Item deſe volgende in 't laetſte van May.

Als dat van nu af de Princeſſe Royale / de Princeſſe Douariere ende ſijne Keur-Vorſtel. Doorl. ſouden zijn Tuteurs ende Mombers / ende te ſamen hebben directie / niet alleen over de Perſoon / maer oock over alle de goederen van den gemelden jonghe Pupille / den Prins van Orangien.

Behoudelijck / dat de Educatie van de ſelve Prins pupille alleen ſoude ſtaen ende ſpecteren aen de hoochghemelde Princeſſe Royale als Moeder / met advijs ende goetvinden van de Groot-Moeder de Princeſſe Douariere.

Ende dat alſoo de voorſz Tutele met ghemeen advijs ende geſamentlijck aengeleyt ſoude worden tot voorſtant ende conſervatie van de rechten / gerechtigheden en preeminentien van Syn Hooghеyt den Prins van Orangie / mitsgaders van ſijne Domainen ende goederen / en wijders haer verſtrecken over de adminiſtratie ende de directie der ſelver.

Onder welcke directie mede begrepen ſoude zijn het employ ende inneminen van de ſelve Domeynen ende goederen / ten behoeve van de Perſoon ende Staet van de voorſz Prince / ende dat midsdien by gemeen advijs ende reſolutie van de voorſz ghеſamentlijcke Voochden ſoude worden gearbitreert / hoe veel jaerlijcx daer toe ſoude worden geemployeert.

Dat de hoochgem. Koninckl. Prinсeſſe als Moeder van den jonge Prins ſoude zijn de eerſte Voochdeſſe van den ſelven haren Soon / ende hebben in alle deliberatien / de voorſz Tutele conſerneerende / de eerſte ſtemme.

Dat van de Vaderlijcke zijde de Groot-Moeder Mevrouwe de Princeſſe Douariere / mitsgaders ſijn Keur-Vorſtelijcke Doorl. van Brandenburch / te ſamen ſoude hebben de tweede ſtemme.

Dat de Electie van Magiſtraten / item de Collatie van alle Ampten ende Beneficien in alle plaetſen tuſſen de voorghemelde Princeſſen ende ſijn Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ſoude worden verdeelt half en half / de heure daer van komende aen die geen die het Loth de ſelve ſoude geben.

Edoch dat de Electie van Magiſtraten / item Collatie van alle Ampten ende Benefitien de Prinсeſſe Royale volgens de Huwelijckſe Voorwaerden competerende / in alle plaetſe daer op haer Douartere is gheaſſigneert / beſonders ende alleen ſoude hebben.

Daer beneffens ſoude de Prinсeſſe Royale hebben de Collatie van Benefitien ende Officien in de beyde Steden Vliſſingen ende Veere / tot dat de penningen by die van Amſterdam opgebracht / ſoude weſen afgeloſt / blyvende het committeren van de eerſte Edele in Zeelandt ter diſpoſitie van alle de voorſz Momberen.

Dat met gemeen addijs gheraeamt ſoude worden het getal van Raden ende Officieren tot den Raedt ſpecterende ; ende indien pemandt van de ſelve quame te overlijden / dat het weder aenſtellen van de ſelve gedaen ſoude worden by beurten / waer van de eerſte beurte ſoude hebben de Prinсeſſe Royale.

Ende dat alle de Commiſſien / ſoo wel van de Benefitien ende Officien die de Prinсeſſe Royale in de Steden van Vliſſingen ende Veere / als die de geſamentlijcke Mombers ſouden confereren / altijdt ſouden worden gedepeſcheert ende uytgegeven op den Naem van de voorſz drie geſamentlijcke Mombers / ende ſouden oock de Raden / Officianten ende alle andere die be-eedicht moeſten worden / haren Eedt doen aen de ſelve / ofte aen ſodanige perſoon / die by de ſelve daer toe ſoude worden Gecommitteert.

Ende wierde deſe middelen van Accoort voorgheſtelt onder exprеſſe proteſtatie / dat niet te ſullen verbinden / noch ymant prejudicieren indien de minnelijcke accommodatie geen effect ſorteerde.

Deſe voorſlagen ſeg ick / wierden van wegen de Prinсeſſe Douariere en de Keur-Vorſt van Brandenburgh gedaen ; maer by de Royale afgheſlagen / die de hoope hadde door inpreſſie van eenige / dat ſy alleen Voochdeſſe behoorde te zijn.

De Prinсeſſe Royale heeft in Zeelandt op den Landdagh in April door de harige / ſeer laten arbeyden om den jongen Prins weder te doen aennemen voor Premier Noble, op verſcheyden ſuſtenuen / die de Provincie nochtans haer geenſints toeſtondt / de ſelve zijn te ſien in volgende Memorie haerentwegen aen die van Zeelandt ingehandicht.

Ed. Mog. Heeren ;

DE Princeſſe Royale, Moeder ende Voochdeſſe van den Prins van Orangie haeren Soon, bevindt haer mits de aflyvigheyt van haer lieven Man van zal. gedachteniſſe, geneceſſiteert U Ed. Mog. in hare hoochwichtighe deliberatien te interpelleren, met een verſoeck, ten hoochſten important voor den gemelde haren Soon.

Ende aen de ſelve te remonſtreren, hoe dat den laetſte overlede Prins van Orangie en ſyn Doorl. Voor-Ouders, in den Lande van Zeelandt eenen langhwyligen tijdt van jaren ſucceſſivelijck ende ſonder eenige interruptie, in de Vergaderinge van U Ed. Mog. altijdt bekleedt hebbben den Staet van de *eerſte ende andere Edelen* van den voorſz Lande.

Ende de ſelve qualiteyt door haer Gecommitteerde ſo in de voorſz. Vergaderinge van Staten als in de Gecommitteerde Raden, Reecken-kamer, ende Staten hebben gedaen bewaren.

Zijnde tot den voorſchreve Staet, met de voorſz annexe rechten ende oordelen by U Ed. Mog. erkent privativelijck gerechticht te zijn, ende dat om ſeer pregnante ende gantſch rechtmatige redenen ende conſideratien.

Gefundeert niet alleen op haere *overgroote ende ontallijcke dienſten* in alle reſpecten gedaen aen deſen Staet, en in't beſonder aen de Provincie van U Ed. Mog. midtsgaders op de onwaerdeerlijcke meriten daer uyt ontſtaen.

Maer oock, ende inſonderheyt op de conſiderable intereſten die de voorſz Illuſtre Voor-Ouders van haren Soon, gehadt hebben in den welſtant van den Staet van de voorſz Provincie, ten reſpect van de *groote ende aenſienlijcke goederen* by haer in de ſelve ghepoſſideert, als onder andere zijn de importante Steden ende machtighe Fortreſſen van *Vliſſingen* ende *Veer*, met haer reſpective gevolch.

Ende alſoo mits de doodt van hare voorſz. Lieve Man van hooger Memorie, den voorſz Staet van te repreſenteren *de Eerſte ende de andere Edelen*, met de voorſz Ampten daer van dependerende, ſy komen te vaceren, ende mitsdien het Lichaem van U Ed. Mog. Republijcke is *getronqueert van een notabel Lit*, ſonder 't welcke de ſelve haer weſen niet en kan hebben ende in haer forme niet beſtaen.

Soo iſt dat de Remonſtrante hier in conſidererende het *groote Intreſt* van haren Soon.

Geoordeelt heeft haer devoyr te zijn, U Ed. Mo. ſulx te repreſenteren, ende de ſelve ſeer ghedienſtelijck ende vriendelijck te verſoecken, ten eynde het geen voorſeyt is, by haer in behoorlijcke ende rechtmatige conſideratie genomen zijnde, gelieven, volgens de gewoonlijcke Ordre in haer Regeringe geobſerveert, van den voorſz vacerenden Staet, tegens de aenſtaende Vergaderinge van Staten, een poinct van beſchryvinge te maecken.

Op dat hare voorgemelden Soon by U Ed. Mog. declaratoire Reſolutie daer toe ontfangen zijnde, ſy in de voorſz qualiteyt moghe helpen beſorgen dat het voorſz *defect in den Staet ende forme van Regeringhe* van U Ed. Mog. mach worden geheelt.

Ende tot dien eynde gecommitteert Perſonen tot ſoo hoochwichtige bedieninge gequalificeert, en U Ed. Mog. door haer bequaemheyt ende geboorte aengenaem.

Op

Op dat alſoo den voorſz. Staet ende Regeringe tot ſyn volkomen ende noodige forme gherestitueert zijnde, de Reſolutien van U Ed. Mog. mogen hebben *alle qualiteyten* die tot het weſen ende perfectie van de ſelve na rechten worden gerequireert.

Op de ſelve tijdt wierdt ooch ghearbeydt om die van Zeelandt te diſponeren tot het kieſen van een Stadthouder: Item/om in 't werck te ſtellen het Ambulatoir-ſcnap.

Die van Hollandt / om op ſulcks het ooch te hebben/ ſeynden der waerts de Heeren van Opdam, de Wit, Nypoort ende Rypen: **Om die van Zeelant te noodigen tot weder beſendinge op de groote Vergaderinge / en tot het erigeren van de** Chambre Mypartie; **maer in der daedt om te diverteren den ſlach van 't kieſen eens** Stadthouhouders ende Priemier Noble. **Ende hebben ſoo veel gedaen/ dat op de Vergaderingh niet is als Reſolutie ghenomen van weder na den Haech te ſenden. Ende namen de Graeffelijcke Steden aen het recht van eygen Raedtskieſinge, nae 't exempel van die van Hollandt.**

Alle voorſlagen ende tentativen tot accommodement vruchteloos afgeloopen zijnde tuſſchen de Princeſſen op het ſtuck der Tutele, ſoo is eyndelijck by 't Hof van Hollandt gepronuncieert volgende Sententie: van de welcke de Heer Keur-Vorſt van Brandenburch, **of in ſyn name de Heeren van** Sonsvelt **ende** Wymam **ſynen Raden (die gedurende deſe diſputen hier ſijn geweeſt) ende de Princeſſe Douariere terſtondt hebben gheappelleert aen den Hoogen Raedt / verſoeckende Mandement met de clauſule van** inhibitie. **Ende hoewel by veele gheſuſtineert wiert ſulex niet te konnen gheſchiede/ ſo is echter 'tſelve verleent.**

OP de differenten ghereſen voor den Hove van Hollandt tuſſchen hare *Koninckl. Hoogheyt* Eyſcherſe in *cas poſſeſſoir* ende Verweerderſe in *reconventie* ter eenre. Ende hare Hoogheyt de *Princeſſe Douariere* voor haer ſelven, ende als *conjuncta perſona*, midtsgaders *de rato* caverende voor Syn Keur-Vorſtelijcke Doorl. van *Brandenburg* Verweerderſe ende Eyſcherſe in 't voorſz cas reſpective ter anderen zijde, midtsgaders Syn Excellentie *Don Guillaume Prince van Portugael*, de Heer *Fredrick Ludewijck Pals-Graef by den Rhyn* ende Hartoch van *Lansbergen* voor hem ſelven, ende als Volmachtichde, ende *conſtitutes procurator in rem ſuam* van de Heer Louys Philippe Prince Palatyn van de Rhyn, Hartoch van *Lantsbergen* voor hem ſelven, ende als Volmachtichde, ende *conſtitutus procurator in rem ſuam* van den Heer Louys Philippe Prince Palatyn van den Rhyn, Hartoch van Baviere, ende *Cimmeren*, ende Syn Excell. *Don Emanuel Prince* van Portugael, alle drie elcks in 't byſonder Requiranten, ende mede Prætendenten tot de Voochdye van Syne Hoogheyt den Heere Prins van Orangie ter derde zijde.

Het voorſz Hof gheſien het Proces Verbael by de boven gemelde Hooge Partyen voor den ſelven Hove gehouden, gehoort de mondelinge Pleydoye van wegen de ſelve in den Rade gedaen, geſien de ſtucken ende munimenten reſpectivelijck overghelevert, doende recht in conventie ende reconventie, *maintineert, ſtijft en ſterckt*, hare Koninclijcke Hoogheyt in de *poſſeſſie vel quaſi* van de Tutele van Syn Hoogheyt den Heer Prins van Orangie haren Soon. *Adjungeert* by de ſelve hare Koninclijcke Hoogheyt als Moeder ende Principale Voochdeſſe van de beſtorven zijde, Syn Keur-Vorſtel. Doorluchtigheyt tot *Mede-Voocht* over de goederen, midtsgaders den Perſoon van de hoochgemelde Prince. Ende tot *toeſiende Voochdeſſe* haere Hoogheyt de Princeſſe Douariere; blyvende de Collatie van alle Benefitien ende Ampten, mitsgaders het gheven van Commiſſien van Officieren, Juſticieren, ende andere in alle plaetſen, uytgeſondert die geen, waer op hare Koninclijcke Hoogheyt met haere Douariere is geaſſigneert, ofte als noch geaſſigneert ſoude mogen worden, aen de ſelve hare Koninclijcke Hoogheyt, in de voorſz qualiteyt als Moeder ende Principale Voochdeſſe op den Naem van de Prince haren Soon. Ontſeyt de hoochghemelde hare Hoogheden reſpective hare verdere, ende de andere Heeren Prætendenten hare pretentien, ende geſuſtineerde ten voorſz Verbale gedaen. Gedaen in den Hage M. *Johan Dedel, Hugo Bloq, Gerard Crommon, Sebaſtiaen Francke, Gaſper van Kinſchot, Fredrick van Dorp, Diderick Sicxty, Gualther de Raedt, Aelbert Nierop*, ende *Willem van Waſſenaer Heere van Veur*, ende gepronuncieert den *een en dertichſten* May 1651.

In kenniſſe van my

ADR. POTS.

Het Mandament van Appel/ luyde als volcht:

Mandament met de Clauſule van Inhibitie.

DEn Preſident ende andere Raden van den Hoogen Rade in Hollandt, uyt den naem ende van wegen de Hooghe Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt, Zeelandt ende Vrieſlandt, den eerſten Deurwaerder of Sergeant van Wapenen van de voornoemde Hoogen Rade, hier op verſocht, Saluyt. Wy hebben ontfangen de ſupplicatie van *hare Hoogheyt Vrouwe Æmilia Princeſſe Douariere van Orangie, &c.* voor haer ſelven, mitspaders als *conjuncta perſona*, ende *de rato* caverende voor *Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt den Heer Keur-Vorſt van Brandenburgh, &c.* Inhoudende dat hooger gedachteniſſe *Prins Wilhelm* in ſyn leven *Prince van Orangie*, deſer Werelt overleden zijnde, ſonder by Uyterſte-wille ghediſponeert te hebben over de Voochdye van de Vrucht, waer van de *Princeſſe Royale* ſyn Gemalinne te ſynder overlyden ſwanger was, ende de *Princeſſe Royale* daer nae gelegen zijnde van een jongen Soon den tegenwoordigen *Prince van Orangie*, queſtie ende different ontſtaen is, over de Voochdye van den ſelven jonge Prince, tuſſchen des ſelfs *Vrouwe Moeder hare Koninghlijcke Hoogheyt* ter eenre, ende de *Vrouwe Verthoondereſſe* in beyde qualiteyten hier vooren verhaelt, ter andere zijden, dat de Heeren van het Hof Provinciael ter Ordonnantie van de *Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt*, getenteert hebbende 't ſelve different by een minnelijck accoort ter neder te leggen, ende 't ſelve alſo niet ghevonden hebbende konnen worden, uyt oorſaecke dat de ſelve Princeſſe Royale 't ſelve different by wegen van rechten wilde afgedaen hebben, de ſelve Princeſſe Royale dienaengaende Eyſch voor den voornoemden Hove gedaen heeft, ende op ſceckere abuſive, midtsgaders impertinente premiſſen, ſoo ten poſſeſſoire als petitoire geconcludeert dat *hare Koninghl. Hoogheyt* gemaintineert, geſtijft ende geſterckt, mitsgaders reſpective geimmitteert ſoude worden in de poſſeſſie *vel quaſi* poſſeſſie van de voornoemde Voochdye ende de Vrouwe Verthoonderſſe, midtsgaders Syn hoochghemelde Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt gecondemneert ſoude worden alle belet hare Hoogheyt daer inne gedaen koſteloos ende ſchadeloos af te doen, ende voorts gecondemneert ſoude worden de ſelve haere Hoogheyt met de ſelve Voochdye te laten geworden, ende dat hare Hoogheyt by proviſie geadjudiceert ſoude worden de Recredentie ende Proviſionele Immiſſie in de voornoemde poſſeſſie of tot andere, &c. Dat van wegen de Vrouwe Verthoonderſſe in qualite als vooren daer tegens onder meer anderen verthoont zijnde, dat in een ſake als deſe, geen ordinaris procederen voor den ſelven Hove gehouden, veel min eerſt in *poſſeſſorie* en daer na in *petitorie* geprocedeert; maer alles *ſummarie & ſine ſtrepitu judicii ſub aliquali informatione* van de Perſonen die tot de ſelve Voogdye de naeſte en bequaemſte zijn *ex officio judicum* gedaen moeſte worden, midtsgaders dat de ſelve Princeſſe Royale mits hare minderjarigheyt voor als noch nae beſchreven Rechten, en oock naer Coſtume deſer Landen tot de voornoemde Voogdye niet habil nochte admiſſibel en is, *voorts verſogt ende geinſiſteert is geweeſt dat hare Hoogheyt tot Voogdeſſe, ende Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt tot Vooght*

over den Hoochgeboren jongen Prince Pupille by den voornoemde Hove aengenomen ende gedeclareert soude worden, dat wegens de meergemelte *Princesse Royale* 't selve afgeslagen ende geinsisteert, mitsgaders oock daer naer by den voornoemden Hove geordonneert zijnde, dat de *Vrouwe verthoondersschen ende Syn Keur-Vorstelijcke Doorlugtigheyt* op den eysch by haere *Coninckl. Hoogheyt* gedaen soude hebben te antwoorden en de saecke voorts volgens de style van den Hove te voldingen, omme de selve saecke alsoo in state van wijsen gebracht zijnde, naer mondelinge Pleydoye ofte schrifcelijcke deductie ghedecideert te worden, van wegens de Vrouwe Verthoondersse in qualite als vooren tegens den hier verhaelden eysch ende conclusie van Hare *Coninckl. Hoogheyt* contrarie conclusie ghenomen is, ende ghesustineert datter voor *Hare Hoogheyt* geene Provisie konde vallen, ende voorts *by wegen van Reconventie ten petitoire gheconcludeert, dat de Vrouwe Verthoondersse Voochdesse, ende Syn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt Voocht over den jonge Prince Pupille aenghenomen ende ghedeclareert soude worden, met exclusie van Hoochgedachte Princesse Royale soo lange de selve minderjarich sal zijn*, ende dat voorts alle feytelijckheden dien aengaende gepleecht, kosteloos ende schadeloos souden worden gherepareert, daer tegens in de reconventie, van wegens de selve *Princesse Royale* exceptie van niet onfancklijckheyt ghebeproponeert, ende dien onverminder oock ten principalen geantwoort ende voorts beyde de saken soo inconventie als reconventie voldongen zijn geworden, ende ter weder zijden van stucken gewisselt is, sulx mede geschiet zijnde *in regard van eenige andere hooge Stants-Personen, en Heeren Bloetverwanten van hoochgedachte jonge Prince*, ende mede pretenderende tot des selfs Voochdie gerechticht te zijn, alles volgens den voornoemde Verbale daer over voor den voornoemden Hove ghehouden, daer op de saecke tusschen alle de selve hooge partye voor het volle Collegie van den selve Hove mondelinge gededuceert ende bepleyt is geworden, ende daer op eyndelijck *Sententie ghevolcht is in dato den derthichsten May voorleden*, waer by 't voornoemde Hof soo ten Possessoire als Petitoire heeft finalijck de saecke ghedecideert, ende doende recht in conventie ende reconventie haere hoochghemelde *Koninckl. Hoogheyt* mainteneert stijft ende sterct in possessie *vel quasi* van de Tutele van *Syn Hoogheyt* den Heere *Prins van Orangie haren Soon*, by de selve haere *Koninckl. Hoogheyt als Moeder* ende principale Voochdesse, adjungeert van de bestorven zijde *Syn Keur-Vorstelijcke Doorl.* tot Mede-Voocht over de goederen, mitsgaders de Persoon van den hoochghemelde *Prins*; ende tot tocsiende Voochdesse haere *Hoogheyt de Vrouwe Verthoondersse*, blyvende de Collatie van alle Benefitien en Ampten, midtsgaders het gheven van de Commissien van Officieren, Justicieren, ende andere in alle Plaetsen (uytghesondert die geen waer op haer *Koninclijcke Hoogheyt* met hare Douarie is geassigneert, ofte als noch soude mogen gheassigneert worden) aen de selve hare *Koninglijcke Hoogheyt* in de voornoemde qualiteyt van Moeder ende principale Voochdesse op den Naem van den *Prins haren Soon*, ende voorts de hoochgemelde *hare Hoogheden* respective hare verdere ende de andere *Heeren pretendenten* hare pretentien ende gesustineerde ten voornoemde Verbale ghedaen worden ontseyt. By welcke *Sententie de Vrouwe verthoondersse* in qualite als vooren, haer ten hoochsten bevindende gegraveert, voor soo veel de hoochghemelde *Princesse Royale* daer by wort gestijft, gemainteneert ende gesterct, in haer ghepretendeerde possessie *vel quasi* van de voornoemde Tutele, ende de selve niet ter contrarie wordt gecondemneert alle feytelijckheden dien aengaende gepleecht kosteloos ende schadeloos te repareren, midtsgaders dat sy *Vrouwe verthoondersse* tot Voochdesse ende Syne *Keur-Vorstel. Doorl.* tot Voocht over den hoochgemelde jonge Prins niet geadmitteert ende gedeclareert en zijn geworden *met exclusie van de hoochged. Princesse Royale soo lange sy minderjarich sal zijn.* Soo stelt de *Vrou verthoondersse* in qualite als vooren, voor soo veel het geen voornoemt is, ende verder niet, haer Appellante aen desen Hoogen Rade, versoeckende daeromme onse provisie; *Soo ist: Dat wy de saecke voort overghemerct, Uontbieden ende bevelen, daer toe committerende midts desen, dat ghy ten versoecke van de voornoemde Verthoondersse van wegen de Hooge Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt, Zeelant ende Vrieslandt, Dachvaert de voornoemde Princesse Royale, ende alle andere des noodt zijnde, te komen ende Compareren ofte Gemachtichde te senden tot seeckeren tamelijcken dage voor ons alhier in den Hage, om de voornoemde Sententie te sustineren ende verantwoorden ofte daer van te renuncieren indient haer goet dunct, de selve te sien ende hooren wijsen ende verklaren nul, negeen ende van onwaerden, ende over sulex beteren ende corrigeren na Rechten, indien sulx behoort, Inthimerende voorts den gesetten dagh die voornoemde van den Provincialen Rade, ten eynde dat sylieden als dan alhier oock komen ende compareren, indien die saecke henlieden eenichsints aengaet: Verbiedende ende bevelende voorts seer scherpelijck van wegen als boven, op seeckere groote pene daer tegens te verbeuren, de voornoemde Gedaegde gheintimeerdens ende alle anderen des noodt zijnde, dat hangende de saecke van Appel, sy niet en doen attenteren noch innoveren tegens noch inprejuditie der selver, noch de voornoemde Appellante, maer daer mede te suppercederen tot Dingsdagh toecomende veerthien dagen precise, om als dan de saecke in desen vermelt, op alles voldongen ende mondelinge voor 't Collegie van den Rade bepleyt te worden, naer voorgaende wisselinghe van stucken onder behoorlijcken Inventaris te doen, ende ware daer yet gedaen, gheattenteert, ofte ghemoveert ter contrarie, dat sy het selve terstont ende sonder vertreck repareren ende stellen, ofte te doen stellen in synen eersten ende behoorlijcken state; latende so welten behoeve van de Gedaechde als Geintimeerdens Copye van desen, ende van uwen Exploicten, ons overschrywende ten voornoemde dage, wes ghy hier in gedaen sult hebben.*

Gegeven in den Hage onder 't Zegel van Justitie van den voornoemde Hoogen Rade, den *sestienden* Junii 1651. Onder stondt, By mynen Heeren den President ende Raden van den Hoogen Rade van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, ende was onderteeckent *I. vander Graef*, hebbende onder uythangen 't Zegel van Justitie van den selven Rade.

Men sach hoogs daer na oock upthonden volgende casus Politie ende Consultatien.

A. Is de Princesse Royale Moeder.
B. Is de Princesse Douagiere Groot-Moeder.

A. HEeft in cas *possessoir* voor den Hove van Hollandt Procces ghecinteteert tegens B. die daer tegens in cas *petitoir* reconventie gedaen, ende in cas *possessoir* contrarie conclusie genomen heeft, daer op de saecke in 't respective cas, voldongen, ende in state van wyse gebracht wesende, heeft het voorsz Hof den eysch in cas *possessoir* A. geadjudiceert, ende B. haren eysch in cas *petitoir* ontseyt, met Compensatie van kosten.

QUÆRITUR.

Of tegens de voorsz Sententie by den Hoogen Rade mach worden verleent, Mandemendt in cas d'Appel, met de *clausule* van *inhibitie*.

Dunct (onder correctie) dat de voorsz Provisie van Appel niet kan worden verleent, voor eerst niet nopende het ontseggen van den Eysch in reconventie ten *petitoire* gedaen, overmits daer by de Eysscherse in 't selve cas niet en is beswaerdt met yets te moeten presteren, daer over sy soude mogen worden geexecuteert, om 't welcke te beletten haer Mandament van Appel met *inhibitie* van nooden soude wesen, ende dat het in de practicque ongehoort is, dat de Eysscherse haren eysch ontseyt wesende, daer tegens soude versoecken, min verleent worden Mandement in cas d'Appel met *inhibitie*. Ende voor soo veel belangt de *adjudicatie* in cas *possessoir* gedaen, tegens rechten soude stryden, toe te laten eenige Provocatie aen den Hoogen Rechter *secundum l. unicam Cod. si de momentanea possessione appellat. sicut & ibid. gloss. Dd.* Dat oock ons wetens by den voorsz Hoogen Rade, noyt Mandament van Reformatie, veel minder van Appellatie, en is verleent

leent tegens een Sententie by den voorsz Hove Provinciael diffinitivelijck in cas *Mere possessoir* gheweesen, maer sulex versocht wesende, is afgeslagen, ende naementlijck noch in een saecke by den Hove Provinciael *in pleno possessorio* : geweesen tusschen N. Turck ter eenre, ende Jusfrou vander Werve, van Almeras, ende Johan vander Wielen, nopende het Huys vander Werve tot Ryswijck.

Aldus geadvyseert in *'sGraven-Hage* den *derthienden* Junii 1651.

I. van Andel, D. van Roosendael, Adr. vander Hoeck, L. van Boswelt, Jacob Deael, W. van den Kerckhoven, I. van Pothoven, Jacob Deym, C van Ravensteyn.

Gesien by de onderschreve *de casus positie* tusschen A. ende B. daer op den *dertienden* Junius 1651. in *'sGraven-Hage* by *negen* Rechtsgeleerden, is gegeven een schriftelijck Advys, welck schriftelijck Advys mede by de voorseyde onderschreven is gesien ende op alles gelet.

Dunct de onderschreven (onder correctie) dat by de Hoogen Raedt tegen de Sententie in de voorsz *casus positie* gementioneert, mach worden verleent Mandament in cas d'Appel met de *clausule* van *inhibitie*, ende dat in't voorsz advys geen reden in rechten ghefondeert daer tegen kan gevonden worden. Ende ten *tweeden*, dat naer alle rechten, Goddelijcke, natuyrlijcke, aller Volckeren, ende Borgerlijcke, men vermach altoos te appelleren, ten sy by een van de voorsz rechten in *speciali casu* het verboden zy, 't welck hier niet en is, ende als de Opper-Rechter een behoorlijcke remedie van Appel weygerde, dat hy grooten misslach soude doen, ende om dat hy de onderschreve hier in te meer soude ghelooven, dat hy insie de Observantien van Cooren, in de saecke van de Doopers, genaemt de Vlaminge binnen Haerlem, (so de onderschreve wel meent onthouden te hebben.) Wat aengaet de *momentanea possessio*, dat men rondt moet gaen, en datter mede gespot is, dat men de B. sedert de doodt van *Prins Wilhelm* heeft uyt de possessie ghehouden, dat men een momentane Possessie wil heeten van *acht* Maenden, dat de rechten niet en zijn woorden-knibbelinge, maer datelijckheden.

Wat dat den Hoogen Raedt voor desen gedaen heeft, en mach noch en kan de waerheyt en het recht in dit cas niet prejudicieren.

Dus geadvyseert binnen Middelburch in Zeelandt den *derden* van Julius 1651. *Willem Roelsius.*

Ondertusschen quam Syn Heur-Vorstel. Doorl. van Brandenburgh selfs in den Hage met de Heur-Vorstinne, logerende in 't Hof van de Princesse Douariere, ende vernemende, dat ghepresupponeert wierdt dat de groote vehighept ende partyschap in de Princesse Royale meer quam uyt quaden raedt als uyt eygen beweechnis, suspecterende de Heeren van Beverwaert ende van Heenvliet, soo heeft de Heer Heur-Vorst eerst aen de Princesse Royale laten doen, volgende voorslach door syn Raedt den Heer Sweryn.

Articles servants pour instruction au Sieur de Sweryn Conseillier de S. A. Electorale de Brandenbourch pour les proposer à Madame la Princesse Royale apres une intradiction civile & convenable au sujet.

I.

QUe S. A. E. a esté marrie d'apprendre les mal entendus suscites par personnes mal intentionnés en ceste Illustre Maison au temps mesme, que par la cheute du Chef elle avoit le plus besoing de se ramasser en union & concorde. Que S. A. E. avoit tousjours esperé que Mess. les *Estats d'Hollande* ou d'autre personnes de condition eussent porté la main a huider les differens si aises a terminer.

II.

Veu qu'à considerer la seule *utilité* du Prince Pupille, qui doit estre l'unique but de la Tutele, il n'y avoit que de joindre ensemble les plus Proches & plus considerables parens de la Maison, comme cela se practique par tout ailleurs.

III.

Mais qu'au lieu d'embrasser les offres qui en ont esté faites des le commencement on a voulu en toute sorte s'addresser a la Justice (chose assés prejudiciable & derogeante a la grandeur de l'heritage d'un *Prince Souverain*) qu'il n'y a que d'en attendre l'issue jusques a la derniere decision laquelle S. A. E. ose bien se promettre plus raisonnable que cette *Sentence* si decriée de la Cour d'Hollande, qui mesmes en son particulier l'a chocque avec tant de subject.

IV.

Comme a fait bien plus sensiblement encore cette autre action de la mesme Cour, qui n'a Point voulu deferer aux instances faites pour la reparation de ce qui s'est passé a l'ouverture du *Cabinet* de feu S. A. Mons. le Prince d'Orange son beaufrere par des *voyes de fait*, inusitées & non tolerables tandis que parties sont en termes de proces devant le juge.

V.

Que S. A. E. ne peut dissimuler d'avoir esté si touchée de cest estrange procedé, que c'est la dessus principalement qu'elle s'asseure que ceux du grand Conseil voudront avoir l'egard que l'importance de la chose requiert.

VI.

Que comme il est dit d'entrée, toutes ces choses & tant d'autres grands prejudices arrivée a l'Infant & la Maison eussent pû estre prevenus si l'ont eut voulu s'entendre *en amitié* comme Personnes de ceste naissance & proximité le devoient. Mais que S. A. E. venant icy sur les lieux à bien remarqué qu'apres tant *d'aigreurs & indignités* survenues il n'y a plus d'apparence d'y songer. Nommement quand elle a veu jusques ou l'on s'est eslargi, quels avantages l'on a esté prest de quitter, & ce qu'on n'a point fait pour *acheter la paix* & *Concorde* dans la Maison : En quoy veritablement elle trouve Madame la Princesse sa belle Mere avoir descendu plus bas que S. A. E. ne luy auroit jamais pû ni voulu permettre, s'estant trouvé icy en presence : Pouvant S. A. E. bien declarer que c'est la seule chose de laquelle elle pourroit trouver suject de desadvoüer Madame la Princesse sa belle Mere, qui par tout ailleurs s'est comportée en cecy avec tant de *discretion* & de *generosité*, & a tant rendu de tesmoignage de sa grande affection au bien du jeusne Prince & de la Maison qu'on ne l'en sçauroit assés dignement loüer & remercier. Que, sans doubte, si du commencement ses discretes offres & ses prudens advis eussent esté embrassés, comme ils devoient, l'on seroit encores a present au dessus des *pertes & dommages* que ces *fascheux & inutiles & non necessaires differens ont causés*.

VII.

Qu'en suitte S. A. E. prie & recommande serieusement a S. A. R. d'escouter encor aujourd'huy les bonnes & salutaires advertences, que madite Dame la Princesse a eu soing de luy faire donner depuis peu par la *Reyne de Boheme* sur ce qui regarde la conservation de la Ville & Principauté *d'Orange*, qu'en conformité de ce qu'il luy a pleu avancer la dessus une chose y est absolument necessaire : C'est qu'on se retienne de donner occasion a ce qu'en une Terre si importante & si esloigné il soit causé *aucune sorte d'alteration*, soit par *divisions* internes, ou par *remuemens* au dehors, par ce que l'une ou l'autre doit causer la perte indubitable de la place, que les feus Princes d'Orange ont tousjours eu soing de conserver en *pleine Neutralité* avec tous Princes : chose qui jamais ne pourroit estre excusée a la posterité ; attendu que le Gouvernement se trouve entre les mains d'Une Personne que sa *naissance* & tant d'autres *considerations indisputables* mettent au dessus de toute impression, contraire a ce qui se peut attendre du plus affidé Ministre & Officier qui se puisse choisir. Que S. A. E. trouve en ce particulier les raisonnemens de madite Dame la Princesse si fondés & si importants qu'il ne se peut empescher de les imprimer dans l'esprit de S. A. R. le plus serieusement qu'il est possible, mesmes jusques a *protester* de sa part de *tous inconveniens* qui pourront arriver sur ce suject, s'ils ne sont prevenus par les precautions susdites.

En

VIII.

En priant ſadite A. R. *qu'apres avoir tant appris ce que peuvent les voyes de fait* pendant les cauſes indeciſes, & combien d'aigreurs & des diſordres il en peut arriver, Elle vueille finalement ſur ce point icy uſer de la retenue que l'on a ſuject d'attendre de ſa diſcretion naturelle, juſques a ce que l'on puiſſe conſulter unanimement ſur ce que requerront les intereſts de ceſte Maiſon embarraſſée & des *debtes* & de beaucoup des *facheux affaires* apres qu'une fois la Tutele ſera compoſée & eſtablie ainſi qu'il appartient.

IX.

Ce que S. A. R. eſt prieé de vouloir pluſtoſt faire accelerer, que *traverſer* des longeurs & remiſes *par les gens de ſon Conſeil.*

X.

Que S. A. E. en temps & lieu teſmoignera de ſon coſté l'affection qu'elle a pour le bien & la grandeur du Prince ſon Neveu & de ſa Maiſon dans le ſoing qu'il veut aider a prendre, & de la bonne education de ſa perſonne & de la deſcharge & conſervation de ſon domaine.

Fait à la Haye le 24 Juin 1651.

FRED. WILHELM Electeur.

Het ſevende artijckel ſach daer op dat uyt kracht van ſeeckere Acte ghetreckient by Prins Willem hooger memorie van den vier en twintichſten Februarij 1649. hier nae volgende; men ſeyde dat de Princeſſe Royale wilde den Graef van Dona benemen het Gouvernement / en het geven aen een Fransch Edelman.

Op het ghemelde Fransch Geſchrift dede de Princeſſe Royale antwoorden als volcht:

S. A. R. croyoit qu'une *entreveüe* entre Perſonnes ſi proches, euſt eſté une voye plus propre pour terminer les differents preſents, que non pas un *eſcrit remply de reproches* & de *proteſtes*; a quoy elle ne croit pas avoir donné ſuject par ſon procedé, ayant touſiours eſté parlé a un accommodement qu'elle a recherché par toutes les voyes poſſibles, ayant faict ſi ſouvent des *advances conſiderables* pour ceſt Effect, meſme au prejudice de ſon droict; ce qu'elle ne doubte point qu'il ne ſoit recogneu de tous ceux qui auront veu ſes propoſitions, qui toutesfois, quoy que tresjuſtes & raiſonnables, ont tousjours eſté rejectées.

Ce qui teſmoigne aſſes que ſi de part & d'autre l'on euſt agi avec cette méme moderation, l'on auroit peu prevenir les *pertes qui ſont ſurvenues a la maiſon par ces diſputes.*

Il eſt vray que ces *dommages ſont grands & conſiderables*, mais S. A. Royale, conſidere auſſi qu'on ne luy en doibt pas imputer la conſequence, puis qu'elle a eſté obligeé de ſe deffendre, & qu'on l'a reduite a avoir recours a la Juſtice comme il a paru par la Sentence de la Cour d'Hollande qui en eſt ſuivie.

S. A. R. ne croit pas qu'il ſoit neceſſaire de juſtifier icy les Actions de la Cour, puis qu'elles le ſont aſſez par *l'integrité*, avec laquelle elle adminiſtre la Juſtice, & quoy que par un prejugé extraordinaire *l'on ſe vente* du jugement de Meſſieurs du grand Conſeil, & qu'on en veuille intimider S. A. R. neantmoins elle ne veoit qu'elle aye ſuject d'en apprehender l'iſſue ſachant bien que la *cauſe eſt touſiours la meſme*, & ce qu'elle doibt attendre de leur *equité.*

Et pour ce qui eſt des *indignités*, dont on fait mention, il ſemble que ce ſeroit plus a S. A. R. d'uſer de ces termes, veu celles qu'elle a receu en ſi grand nombre, & particulierement en ce que ſoubs des pretextes recherchés on a *pretendu l'exclurre de la tutelle*, ce qui eſt la vouloir deſpouiller d'un droit, qui appartient a une Mere ſi autentiquement, *ſelon Dieu, la nature & les couſtumes de ce pais.*

Quant a ce qui regarde la *Principauté d'Orange*, feu S. A luy en ayant commis le ſoing par *un Acte* particulier & ceſte terre eſtant la principale que la maiſon poſſede par le luſtre qu'elle en reçoit, S. A. R. ne manquera pas d'y apporter tous les ſoins neceſſaires pour la conſerver, comme en effect elle y eſt obligée par les volontés de feu S. A. & le debvoir d'Une bonne Mere.

S. A. R. ne peult concevoir auſſi ſus quels fondements l'on qualifie, du nom *d'attentat*, *l'ouverture du Cabinet* de feu Monſieur le Prince, l'on ſçait aſſez de quelle nature eſtoient les ſeaux, qui y avoient eſté poſés, comme ce n'avoit eſté par aucune authorité publicque, & qu ils n'appartenoient ſimplement qu'a des particuliers & domeſticques de la maiſon.

Outre que ceſt une forme qui s'obſerve tous les jours dans les Familles, ou le dernier vivant demeure depoſitaire des papiers du deffunct, & d'en uſer autrement ne ſeroit ce pas vouloir publier, ou au moins penetrer dans les *ſecrets du mariage*, en quoy l'on violeroit les *droicts de l'amitié* & les liens de la ſocieté civile.

Finalement pour teſmoigner que S. A. R. ne deſire pas méme ſe prevaloir de la Sentence de la Cour en tirant les affaires en longuer, elle eſt contente pour eviter les procedures ordinaires d'un Proces, qui pourroit revenir encores a une Riviſion, que *trois* de la Court avec autant du grand Conſeil, auſquels auſſi l'on priera Meſſieurs les *Eſtats d'Hollande* d'y joindre *trois* de leur corps, puiſſent s'aſſembler avec plain pouvoir de donner une Sentence definitive.

Beyde deſe Geſchriften hebben geen effect gehadt / en alſoo in 't Geſchrift van den Heer Keur-Vorſt wiert mentie ghemaeckt in het negende artijckel van quaden Raedt / ſoo heeft Syn Keur Vorſtel. Doorl. laten doen deſe volgende twee Inſinuatien.

DEn *ſeven en twintichſten* Junii 1651. hebben wy onderſchreven Johan van Dieſt, der Rechten Doctor, Raedt van Syn Keur-Vorſtel. Doorl. van Brandenburg, ende Johan Copes, Commiſſaris van Syn hoochſtgemelde Keur-Vorſtel. Doorl. by haer Ho. Mog. doorlaſt van Syn Keur-Vorſt. Doorl. in preſentie van Martyn Beeckman Openbaer Notaris by den Hove van Hollandt ghe-admitteert in 'sGraven-Hage, den Heer van Beverwaert aengeſeyt, dat Syn meer hoochſtgemelde Keur-Vorſtel. Doorl. vreemt was voorghekomen, dat den ſelven Heer hem met de queſtien tuſſchen Myn Heer de Keur-Vorſt van Brandenburch hare Hoogheyt Douariere, ende Mevrou de Princeſſe Royale, raeckende de *Tutele* van Syn Hoogheyt den jongen Heer Prins van Orangie, hadde gemoeyt, ende met Synen Raedt de ſelve ſaecke mede helpen dirigeren, dat tot nu toe niet vruchtbaerlijcx of vorderlicx voor Syn Hoogheyt en was gedaen, dat Syn Keur-Vorſtel. Doorl. den Heer van Beverwaert liet waerſchouwen, dat hy hem voortaen met geenen Raedt in de ſelve ſaecke te geven wilden bemoeyen, als tot vrede ende ten beſten van Syn Hoogheyt den jonghe Prince van Orangie, ende dat den Heer van Beverwaert ſich behoorde indachtich te maecken, wat Obligatien hy aen den Huyſe van Orangie hadde, ende daerom de Princeſſe Douariere van Orangie, met ſodanigen reſpect te bejegenen, als of Syn Hoogheyt (hoochloflijcker Memorie) noch in 't leven was: Ofte dat Syn Keur-Vorſtel. Doorl. niet en ſoude onderlaten, nader verantwoorden, dies aengaende, van den Heer van Beverwaert te vorde.

WAer op de voorgemelde Heer van Beverwaert heeft gheantwoordt, dat hy vertroude dat Myn Heer den Keur-Vorſt van Brandenburgh qualijck was gheinformeert, aengaende 't geen voorſz is, ende verſocht dat wy Syn Keur-Vorſtel. Doorl. daer in wilden diſabuſeren.

Dat Hy in geen dienſt van de Princeſſe Royale en was, oock niet in haren Eedt ofte Raedt en was, en geen Gagie van haere Hoogheyt en trock, niet te min dat Hy de Perſoon van Syn Hoogheyt (hoochloflijcker Memorie) ende van de Princeſſe Royale in ſoo hooge eſtime hielt, dat indien de Princeſſe Royale Synen Raedt verſocht, hy ghewillichlijck was haer, niet alleen met Synen Raedt, maer oock met ſyn Perſoon, ende wat daer van dependeert, te dienen, edoch dat hy noyt yet ſouda raden, dan tot beſte van den Huyſe ende Perſoon van ſyn Hoogheyt den Heer Prins van Orangien, als zijnde het eenichſte Overblijffel van 't Huys van Orangien.

Ende ſeyde den Heer van Beverwaert verder: Dat hy aen

aen syne hoochstgemelde Keur-Vorstel. Doorl. alle behoorlijck respect wilde bethoonen, als een Prince van so hooghe qualiteyt toekomt, dan dat hy geen Onderdaen van Syne Keur-Vorstel. Doorl. en was, maer van Myn Heeren de Staten van Hollandt, aen welcke hy gehouden was reeckeninge van syn actien te geven.

Ende aengaende dat hy Heer van Beverwaert gesommeert wierde wegen het respect van Me-Vrou de Princesse Douariere te doen, seyde de selve dat hy geen obligatie aen de Persoon, maer aen haer hooge qualiteyt hadde, ende dat hy wel wiste wat hy aen Princen van so hooge Geboorte schuldich was. Actum Hage, Dagh, Maent, ende Jaer als vooren. Was onderteeckent *Johan van Diest, Johan Copes*. In presentie van myn ondergeschreven als hier toe gerequireerde Getuygen.

DEn *seven twintigsten* Junii 1651. hebben wy ondersz *Johan van Diest* der Rechten Doctor, Raedt van Syn Keur-Vorstel. Doorl. van Brandenburgh, ende *Johan Copes* Commissaris van Syn hoochghemelde Keur-Vorstelijcke Doorl. in presentie van *Marthyn Beeckman* Openbaer Notaris by den Hove van Hollandt geadmitteert, alhier in 's Graven-Hage den *Heer van Heenvliet*, &c. door ordre van Syn Keur-Vorstel. Doorl. aengeseyt *dat sijn meer hoochgemelde Keur-Vorst. Doorl. met bevreminge was voor gecomen, dat de selvige Heer van Heenvliet hem hadde vermengt met de strijdigheyt tusschen Syn Keur-Vorstel. Doorl. van Brandenburgh, Me-Vrouwe de Princesse Douariere van Orangie, en Me-Vrouwe de Princesse Royale wegens de* Tutele *van den jongen Prins van Orangie, ende door sijn raedt ende directie de saecke mede in sulcken standt gestelt, dat tot nu toe niet vruchtbaerlijck tot voordeel van den jongen Heer Prins in die saecke was uytgewerct, dat Syn Keur-Vorstel. Doorl. den Persoon van de Heer van Heenvliedt te geringh hielde om sich in die saecken van Syn Hooghcyt den Heer Prins van Orangie aengaende, te laten gebruycken, maer niet daer tegen hadden dat hy de prive saecken ende affairen van de Princesse Royale* (als een Domestiquen der selve) *verrichtede, dat oock sijn Keur-Vorstel. Doorl. den selven Heer van Heenvliet wilde gewaerschout hebben, sich voortaen te wachten om sich met de affairen den Heere Prince van Orangie aengaende te bemoeyen, ofte dat sijn Keur-Vorstel. Doorl. de handen niet vercort soude zijn om't selve aen de Heer van Heenvliets persoon te verhalen.*

Waer op den voorsz Heer van Heenvliet heeft geantwoort: *Dat hy last ende commissie hadde van Wijlen Sijne Koninghl. Majesteyt van Groot Brittannien, die oock by tegenwoordige Sijn Majesteyt was vernieut, omme de Princesse Royale in alle hare saecken ende affairen met sijn raedt te assisteren, ende het geen hy tot nu toe gedaen hadde uyt crachte van dien was geschiedt, ende ghelijck Sijn Keur-Vorstel. Doorl. der selver Ministers mainteneerde, vertroude hy, dat hy oock sodanich by de voorsz. syne Commissie soude worden gemainteneert*: Seyde vorder: *Dat hy in den vollen Raedt hadde verclaert, dat hy sich noyt met de saecke van Sijn Hooghcyt eenichsints wilde bemoeyen, maer alleen met de affairen van de Princesse Royale, daer toe hy ghelast was*: Voegende den Heer van Heenvliet daer by, *dat hy sich noyt soude laten beletten van Syn Keur-Vorstel. Doorluchtigheyt, of ymant ter Werelt, te avijseren in de affairen van de Princesse Royale*: Seyde onder andere mede, *indien men het hem by Geschrifte wilde geven, woude hy by Geschrifte daer op antwoorden.*

Actum Hage ten Dage, Maendt ende Jare als vooren 1651. geteeckent *Johan van Diest, Johan Copes.*

My present hier toe gerequireerde getuyge M. Beeckman.

DE Princesse Douariere heeft den negen en twintichsten Junij/ de opgemelde twee Rapporten of Insinuation laten behandigen aen den Heer Raedt Pensionaris Cats, om ter Vergaderinge van haer Ed. Gro. Mog. te worden gelesen/ ten eynde daer uyt soude mogen worden verstaen de rechte ende ware gelegenthcyt van 't geen was gepasseert tusschen sijn Keur-Vorstelijcke Doorl. van Brandenburch ofte des selfs Ministers/ ende den Heer van Beverwaert/ mitsgaders de Heer van Heenvliet/ het geen haer Hooghcyt verklaerde anders aen haer Ed. Groot Mog. te zijn overgebracht als de rechte waerheyt was gedragende: Doen is mede gheleesen een ander Geschrift/ gedateert den acht en twintichsten der selver Maendt Junij/ by den Secretaris van de Princesse Royale aen den gemelden Raedt Pensionaris ter handt ghestelt/ houdende in effect dat haer Koninckl. Hooghcyt merckelijcke onghelijck was aengedaen door dien syn voornoemde Keur-Vorstelijcke Doorl. seeckere twee Personen/ niet alleen den Heer van Heenvliet hare Superintendent/ maer oock een van haere Vrienden buyten fatsoen, ordre, ende redenen, nae sijne phantasie hadde laten bejegenen/ ende daer by te commineren by so verre sy hun met hare Koninckl. Hooghcyt concernerende de Tutele van den jonge Prins haren Soon/ verder quamen te bemoeyen; met versoeck/ dat daer tegen sodanige voorsieninge ende ordre mocht worden gestelt/ als de selve haer Ed. Groot Mog. in reden ende Justitie tot vorderinge van haere saecken souden bevinden te behooren/ waer op gedelibereert zijnde/ is goet ghevonden/ dat so de Persoon van de Heer van Beverwaert als van den Heer van Heenvliet souden worden ghenomen/ ende wierden genomen in de proterie van haer Ed. Gr. Mog. ende dat suick de Raden ende Ministers van Sijn Keur-Vorstelijcke Doorl. van wegen haer Ed. Groot Mog. soude worden kennelijck ghemaeckt/ met byvoeginge van verklaringhe/ dat de selve sodanige manieren van doen/ als na de Constitutie van desen Staet niet lijdelijck waren imporerende: Dat van gheliicken Me-Vrouwe de Princesse Douariere van Orangie't geen voorsz is/ mede kennelijck soude worden gemaeckt/ ende dat haer Hooghcyt daer beneffens op het ernstichste soude worden versocht Sijn Keur-Vorstelijcke Doorlucht. te willen disponeren sodanige procduren na te laten/ en een saecke aen de Justitie bevoolen/ by de selve te laten decideren/ sonder dienthalven drepgement ofte eenige sodanige onbetamelijcke manieren van doen (als de voorsz geschriften sijn mede hrengende) te gebruycken tegen yemandt/ende sonderlinge tegen Personen haer Koninckelijcke Hooghcyt raeckende/ ofte de selve met raedt assisterende; ende om de opghemelde Resolutie upt te wereken/ syn versocht ende ghecommitteert de Heeren van Dordrecht, Haerlem, Amsterdam, Alckmaer, met de Raedt Pensionaris.

Ende is by occasie van de voorsz Resolutie mede goet gevonden te letten by wat middel na desen soude konnen worden versocht dat geen Groote Personagien sich binnen de Steden ende Forten van desen Staet souden hebben te begeven sonder preallable kennis ende goet vinden van de Regeringe.

Een verheffinge ende vermeerderinghe van contentie gaf ooch/ dat in dese tijdt tijdinge quam dat de Gouverneur van Orange de Graef van Dona, hadde op het Casteel vast laten stellen een Orangeois Edelman Rafaëlis, te voor Frans Predikant in den Hage/ daer naer Raedt van den Prins/ zijnde van wegen de Princesse Royale heymelijck gesonden/ om het Prinsdom Orange te doen haer verklaren/ volgens seeckere Acte die Prins Willhelm soude hebben ghegeven aen den Graef van Dona, luydende als volcht:

Le Prince d'Orange.

ORdonne par cette au Seigneur Conte de Dona, Gouverneur d'Orange de ne rendre ladite place entre les mains de personne apres sa mort, mais *suivre les ordres, que la Princesse Royale son Espouse luy donnera*, & aura ledit Sr. Conte a maintenir la place *pour elle contre tous autres* qui pourroient pretendere. Fait a la Haye, ce 24 de Febr. 1649. Signé G. P. d'Orange, & plus bas Busero.

Als de selve Rafaëlis sijn affschepdt quam nemen van de Princesse Douariere/ seyde haer Hooghcyt terstondt tegens hem/ ghy gaet om affairen van de Princes Royale; maer hy verklaerde iteratidelijck te gaen om sijn eygen particuliere affairen. In Orangie quam hy so laet (ende het scheen dat hy het alsoo hadde gecompasseert) dat het Casteel alreede gheslooten was/ om alsoo sich te excu-

excuseren dat hy den Gouverneur niet hadde konnen spreecken eer hy pemandt anders spraeck/ also sonder tijt te verstuymen/ ginck hy die van het Parlement ende van de Magistraet / om te recommanderen de intentie van de Princesse Ropale; maer de Gouverneur condtschap daer van krygende / liet hem by nacht saiseren ende op het Kasteel setten.

Het Protes voor den Hoogen Raedt eyndelijck voldongen zijnde / is noch al wederom in alle manieren geteutert via concordiæ, maer niet geluckende / is gepronuncieert/ volgende Sententie. Waer in oock gedisponeert wierdt aengaende het Cabinet, daer van die van het Hof Provinciael in haer Sententie niet eens hadden gementioneert.

INde saecke hangende voor den hoogen Raedt in Hollandt tusschen Syn *Keur-Vorstel Doorl. van Brandenburch* en hare *Hoogheyt de Princesse Douariere* Impetranten in cas d'Appel ter eenre, ende hare *Koninghl. Hoochheyt* Gedaechde in 't selve cas ter andere zijde; midtsgaders haer Excellentie *Don Emanuel* ende *Don Louys Guilliaume* Princen van Portugael, ende de Heer *Fredrick Loduwijck* Pals-Graef by den Rhyn, Hertoch van Landtsbergen voor hem selven, ende als Volmachtichde ende *constitutes procurator in rem suam*, van den Heere *Louys Philippe* Hertoch *van Cimmeren*, alle drie, elcx in 't bysonder, Impetranten in cas van reformatie, ende mede pretendenten tot de Voochdye van *Sijn Hoogheyt den Heere Prins van Orange* ter derde zijde, die voor 't Collegie van den Rade mondelinge was bepleyt. 't Hof met rijpe deliberatie van Rade doorghesien ende overwogen hebbende alle het geen ter materie dienende was, ende heeft mogen moveren. Doende recht uyt den naem ende van wegen de hooghe Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt, Zeelandt ende Vriesslandt, rejecteert de exceptien by hare *Koninghl. Hoogheyt* geproponeert, doet te niet de Sententie van den Rade Provinciael in questie, ende doende van nieus Recht, verklaert tot Voochden over de Persoon, Goederen, Rechten ende Gerechtigheden van den hoochgemelden *Heere Prins van Orangie*, haer *Koninghl. Hoogheyt* als Moeder; ende van de bestorven zijde, *Sijn Keur-Vorstel. Doorl. van Brandenburg*, haer Hoogheyt de *Princesse Douariere*, ende den gemelden Heer Hertoch van *Landtsbergen* uyt syn eyge hoofde, op den voet van syne presentatie voor den Rade Provinciael gedaen, ende alhier in *judicio* gerenoveert. Ordonneert dat het *Cabinet* ten processe vermelt, sal worden herstelt in sulcken state, als het is geweest ten tijde 't selve door ordre van haer *Koninghl. Hoogheyt* is ghedaen openen. Ontseydt de hoochghemelde parthyen haer verder gesustineerde ende de ander Heeren Princen mede pretendenten, haer Eysschen ende Conclusien, soo voor den Rade Provinciael, als voor desen Hove gedaen ende genomen, ende compenseert de kosten van den Processe om redenen. Gepronunceert den *negen en twintichsten* Julii 1651. *In kennisse van my onderteeckent*

IMAN CAU.

De Princesse Ropale haer bindende by dese Sententie seer benadeelt/ heeft verklaert Rebiste daer van te willen versoecken / en om dat ondertusschen de Crediteurs ende Leveranciers onbetaelt bleven/ tot groote murmuratie/ soo heeft de Princesse Ropale laten doen volgende insinuatie.

DEn eersten Notaris hier toe versocht, sal hem behoorlijck geassisteert zijnde, ten versoecke van hare Koninclijcke hoogheyt *Maria* Princesse van Groot Britagnie, *Douariere* van Orangie, &c. addresseren aen Syn Hoogheyt den *Keur-Vorst van Brandenburch*, ofte aen Syn Hoogheyts Commissaris ofte Raden, mitsgaders aen hare Hoogheyt de *Princesse Douariere*, ende de selve hare Hoogheden insinueren.

Dat nademael voor desen Sententie by den Hove van Hollandt was gewesen tusschen hoochgemelde parthyen, daer van de hoochgemelde *Keur-Vorst van Brandenburch* ende de *Princesse Douariere*, hadden believen te appelleren aen den hoogen Raden in Hollandt, ende hare Koninclijcke Hoogheyt geproponeert *grieven animina*, en dan eyndelijck de selve Sententie by den hoogen Rade in Hollandt te niet ghedaen zijnde, van nieus Recht is ghedaen, in voegen als de selve Sententie in dato den *negentwintichsten* Julii 1651. wyders is medebrengen: Ende dat hare Koninclijcke Hoogheyt verstaende daer inne *erreur* te zijn, van meeninghe is van de selve Sententie te versoecken Revysie, ende binnen den tijdt na Rechten, daer toe gestatueert de Revysie te interjecteren ende vervolgen. Ende dat niet te min eenige ordre dient ghestelt op de voldoeninge van eenige Crediteuren, soo van het Sterfhuys van hoochloffelijcker Memorie *Prins Wilhelm* hare Gemael, als van den *jongen Prins* hare Soon, gelijck hare Koninclijcke Hoogheyt voor desen, wanneer de Sententie van 't Hof van Hollandt was gewesen, door haren Secretaris heeft doen aendienen aen de Commissaris van Syn Keur-Vorstel. Doorluchtigheyt dat het selve als doen hadde mogen geschieden sonder prejuditie van yemandts Recht, en 't selve sonder redenen ende tot groote prejuditie van de voornoemde Crediteuren is afgeslagen, dat hare Koninclijcke Hoogheyt daerom wel te vreden is, dat met gemeender handt daer op de selve ordre wordt beraemt, sonder dat haer Koninclijcke Hoogheyt nochtans verstaet daer mede de voornoemde Sententie te acquisceren; maer dat hare Koninclijcke Hoogheyt soo in 't selve, als 't geen wyders soude mogen worden ghedaen, hare voorgaende deuchdelijcke possessie en Recht is houdende ongeprejudiceert, ende sonder dat daer mede hare voornoemde gheinterjecteerde Revysie verstaen sal worden eenichlints te zijn verkort. Levert hier van Copye, ende relateert u wedervaren by ghescrifte. Gedaen in 's Gravenhage den *een en dertichsten* Julii 1651.

Ende was onderteeckent MARIA.

Daer op is van wegen de Princesse Douariere gedaen volgende antwoort.

VAn wegen de *Princesse Royale* aen My den *een en dertichsten* Julii 1651. door Notaris ende Getuygen in't Hof van haer *Hoogheyt* geinsinueert, ende voorgheleesen, Ick daer mede tot haer *Hoogheyt* gaende (de welcke medecyne genomen hebbende, niemant acces geven konde) ende den inhoudt voordragende, ben belast aen de Notaris tot antwoort te geven, ghelijck ghesschiedt is, dat dit Protest in twee leden bestont, in 't begeren van Revysie van de Sententie voor den hoogen Raedt ghepubliceert, ende tot betalinge van de Crediteuren: Wat de Revysie aengaet, ware hare *Hoogheyt* ende *Sijn Keur-Vorst. Doorl.* meer bevoecht de Revysie te soecken als de *Princes Royale*, dewyl de selve was in de *Tutele* mede gestelt, tegens de Rechten, zijnde noch minderjarich: ende dat hare *Hoogheyt* gewenst hadde dat de genegotieerde penningen niet waren elders gediverteert, maer daer toe aengewent, waer toe die zijn ghenegotieert; haer *Hoogheyt* was niet schuldich daer aen, dat de Crediteuren niet betaelt zijn geworden, maer heeft daerom den hoogen Raedt laten versoecken, dat die wilde den Raedt authoriseren tot de voldoeninge van de Crediteurs, haer *Hoogheyt* wenscht dat de *Princesse Royale* mochte die sorge dragen, dat de penningen ghevonden wierden tot betalinge van de Crediteuren, haere *Hoogheyt* soude niet liever sien als dat die eerlijcke Lieden mochte gecontenteert worden.

Doch om dat alle dese disputen niet als groote verwijderinge/ schade/ ende nadeel konde geben / soo is seer tusschen beyden gearbeydt tot accommodatie: Een der swarigheden was / dat de Prins van Lantsbergen voor mede Tuteur was ghekendt/ doch eyndelijck is den dertienden Augustij gebonden een Accoort/ daer by de selve Prins is stilswijgens voor by ghegaen/ als presupponerende dat hem ongelegen soude zijn op syn eygen beurs alhier de administratie te doen / gelijck nochtans gepresenteert was: Het selve Accoort getreckent zijnde/ tooch de Princesse Douariere noch dien selven avondt/ zijnde een Sondagh/ uyt den Hage na Alten om haer gheson-

theyt/ sonder de Princesse Ropale te sien: na haer Hoogheyts

heyts vertreck / quam weder nieuwe diſpute tot bveetiens toe: doch is weder bygelept / ende alles gheredreſſeert op volgende wijſe:

OP huyden den *dertienden* Auguſty 1651. ſoo syn hare Koninckl. Hoogheyt Maria Princeſſe van Brittaignien, Douariere de Orange, &c. ende Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburch, mitsgaders hare Hoogheyt de Vrouwe Princeſſe Douariere, noopende de Voochdye van den Perſoon ende goederen van Syn Hoogheyt den jonge Prins van Orangie, ende het geen daer van is dependerende met den anderen, in 't minnelijcke verdragen ende gheaccordeert in manieren ende op conditien hier na volgende.

I.

Dat voor gemelde hare Koninckl. Hoogheyt als Moeder alleen ſoo veel gheſach ſal hebben in alle ſaecken de voorſch Voochdye aengaende, als de andere twee gheſamentlijcke Mede-Voochden.

II.

Dat de voorſz Tutele over den Perſoon ende goederen met gemeen advys ende *conjunctim* ſal aengeleyt worden tot voorſtant ende conſervatie van de Rechten, gerechtigheden ende præminentien van Syn Hoogheyt den Prince van Orangien, mitsgaders van Syne Domeynen ende goederen, ende haer ſal verſtrecken over de Adminiſtratie ende directie der ſelver.

III.

Onder welcke directie mede begrepen ſal zijn het Employ van 't inkomen van de ſelve Domeynen ende goederen, ten behoeve van den *Perſoon* ende *Staet* van den voorſz Prince. Ende dat mitsdien by gemeen advys ende Reſolutie van de voorſz gheſamentlijcke Voochden, ſal worden gearbitreert hoe veel Jaerlijcx daer toe ſal worden geemployeert.

IV.

Dat de queſtie van het gheſach over het Prinsdom van Orangie reſulterende uyt de Acte van Syn Hoogheyt die haer Koninckl. Hoogheyt ſeyt te zijn ghegeven aen den tegenwoordigen Gouverneur, gelaten ſal worden tot deciſie van beyde de Hoven van Juſtitie *conjunctim*, omme by de ſelve nae voldingen ende wiſſelingen van ſtucken, dat geſchieden ſal binnen veerthien dagen, als dan na gedane mondelinge Pleydoye in 't eerſte ende beginne nae de expiratie van den tegenwoordighe Vacantie van den Ougſt getermineert te worden, gelijck mede het geſuſtineerde van Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt, en hare Hoogheyt de Vrouwe Princeſſe Douariere, van dat hare Koninclijcke Hoogheyt uyt krachte van haer Huwelijckſe verſchryvinge, midtsgaders de Codicillaire diſpoſitie van zal. ged. haren Man, niet en ſouden weſen gerechticht tot de *Collatie* ende het vergheven van alle de *Ampten* ende ſtellen van Magiſtraten in alle plaetſen, daer op de *Douariere* van hare *Koninckl. Hoogheyt*, by hoochgemelde Syn Hoogheyt by de voorſz Codicille alreede is gheaſſigneert ofte gheaſſigneert mochte worden, welcke voorſz poinct inſghelijcx wordt ghelaten tot deciſie van beyde de voorſz. *Hoven conjunctim*, in manieren ende op den voet als vooren; ende ſal middelertijdt in 't regarde van de voorſz *principauté* van Orangie, ende de Collatie van de Ampten in de voorſz *ſubmiſſie* gheroert, tot dat de voorſz *deciſie* ſal weſen gedaen, *alles blyven in State*, ende ſonder dat middelertijdt by de een ofte de ander dienaengaende yets ſal mogen worden gedaen, als met ghemeen advys ende conſent.

V.

Ende hebben Parthyen ten wederzijden belooft, als ſy belooven by deſen, van de *deciſie* by de voorſz. *Hove van Juſtitie* in beyde de voorgemelde ſaecken te doen, niet te ſullen afwijcken noch daer tegens gaen, het ſy *ſupplicatie* aen de Ed. Groot Mog. Heeren de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, ofte by Propoſitie van *erreur* in cas van Reviſie, noch by forme van Relief, ofte eenich ander middel van rechten, hoedanich 't ſelve ſou mogen weſen, als daer van expreſſelijck renuncierende by deſen.

VI.

Dat de Electie van Magiſtraten, midtsgaders Collatie van alle Ampten ende Benefitien in alle verdere plaetſen, ende die de Koninckl. Princeſſe in gevolge van hare Douaire niet bevonden ſullen worden te competeren tuſſchen de voorghemelde Princeſſen ende Syne Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburch ſullen worden verdeelt half en half, ende als dan worden geloot wie de eene ofte de andere helft ſal toevallen.

VII.

Behoudelijck, dat haere Koninclijcke Hoogheyt in qualiteyt als Mooder ende Voochdeſſe in Zeelandt ſal hebben de Electie van de Magiſtrature over de Stadt Vliſſingen met het reſſort van dien, ende de Collatie van alle Ampten ende Beneficien, geen uytgheſondert Syne Hoogheyt den jongen Prins aldaer competerende, ende dat Syn Keur-Vorſtelijcke Doorluchtigheyt ende haere Hoogheyt de Princeſſe Douariere daer tegens ſullen hebben de Stadt van der Veer, met ghelijcke recht ende preëminentien als vooren, blyvende alle vordere gerechtigheden ende preëminentien van de voorſz *Tutele* dependerende, ende in de voorſz verdeelinghe niet begrepen tot de ghemeene diſpoſitie van de hoochghemelde gheſamentlijcke Voochden. Ende namentlijck het ſtellen van de eerſte Edele in den Lande van Zeelandt, ende alle het geen daer van is dependerende.

VIII.

Dat de Raden tegenwoordich zijnde *vijf* in getale, die Commiſſie ten tijde van Syn Hoogheyt hoochloffelijcker Memorie hebben ghehadt, ſullen worden ghegeven nieuwe Commiſſien, ende dat by de ſelve ſullen worden noch twee Raden, den eenen by hare Koninckl. Hoocheyt, ende den anderen by de verdere mede Voochden geſtelt ofte gheconfirmeert, op ghelijcke Commiſſie ten wederzijden te geven, met gelijcke qualiteyt ende macht als de voorſz *vijf* andere Raden ende met de ſelve extentie.

IX.

Dat by afflyvigheyt van de Raden ende de Officieren tot den Raedt ſpecterende, de verkieſinge ſal gedaen worden *by beurte*, ſullende daer van *de eerſte* beurte hebben hare Koninckl. Hoogheyt, welverſtaende nochtans dat de *voorkeure* ten aenſien van de voorſz Officieren alleen ſal weſen relatijf tot het Ampt van Griffier ende Threſorier, ende ſullen hare Hoogheden den Keur-Vorſt van Brandenburch ende de Vrouwe Princeſſe Douariere van Orangie, hebben de *voorkeure* van de *vordere Ampten* van den voorſz Raedt dependerende.

X.

Dat alle Ampten, Beneficien en Officien die de Princeſſe Royale in qualiteyt als Moeder ende Voochdeſſe, als mede de andere Momboirs, ſullen komen te confereren, altijdt gedepeſcheert ende uytgegeven ſullen worden *op den Naem van den jonge Prins*, ende Commiſſie van de voorſz gheſamentlijcke Voochden; ende van ghelijcken oock de Raden, Officianten, ende alle andere onder den voorſz Raedt ghehoorende, ende die be-eedicht moeten worden, haren Eedt doen aen de ſelve, ofte aen ſodanige Perſonen die by de ſelve daer toe ſullen worden Gecommitteert.

XI.

Dat alle Ampten, Officien, Magiſtraturen, by de Voogden ten wederzijden vergeven ſullen worden aen *eerlijcke ende gequalificeerde* Perſonen, volgens de Privilegien, Rechten ende Coſtumen van den Landen, ende ſonder eenighe *nundinatie*, ende ſullen alle ſodanige die eenich Ampt, Officie ofte Beneficie ſullen komen te conſequeren voor den aenvangh van het ſelve gehouden zijn, haer *by Eede* te ſuyveren directelijck of indirectelijcken, *daer vooren niet gegeven ofte belooft hebben*, ende ſal het ſelve in de te doene Eeden worden geinſereert.

XII.

Dat alle andere geſchillen ende ontſtaende *differenten* ſullen *worden verbleven aen vier Perſonen*, daer van by hare Koninckl. Hoogheyt twee, ende by ſyne meergem. Keur-Vorſtel. Doorluchtigheyt ende hare Hoogheyt de Vrouwe Princeſſe Douariere de reſterende twee ſullen worden verſocht, welcke *vier* Heeren een *vijfde Perſoon* ſullen vermogen te aſſumeren, om de plano ende ſonder eenich

eenich dilay, het sy by *minnelijcke Mediatie, of rechtelijcke uytspraecke afgedaen te worden.*

XIII.

Ende sullen hier mede komen te cesseren, doodt ende te niete zijn alle questien ende differenten, soo voor den Hove van Hollandt als voor den Hoogen Rade tusschen de hoochgemelde Partyen gemoveert uyt saecke van de voorsz Voochdye ende 't gene daer van is dependerende.

XIV.

Alle welcke Poincten ende Articulen belooven wy ondergeschreve op ons Princelijcke woordt onbreeckelijck te sullen onderhouden ende naerkomen.

Hier van syn ghemaeckt twee ghelijck luydende, het een gheteeckent MARIA, het ander AMELIE *Princesse d'Orange.*

Ende alsoo in dit accoort niet is gesproocken van het Cabinet, soo heeft suick daer naer gegeben nieuwe disputе. Want de Kopale pretendeerde dat sy volgens dit accoort ongehouden was het Cabinet te herstellen / datter oock eenige secreten in waren die sy niet konde reveleren of divulgeren. De andere sepden / dat door het accoort niet was wech genomen een Lit van de Sententie daer van het accoort geen gewach maeckte/dat oock na rechte alle Curateurs noodwendich moesten Inventaris leveren. Endtlijck dan oock heeft haer de Princesse Kopale laten inducceren het Cabinet te restitueren / ghelijck sy gedaen heeft op haer Princelijcke woort.

De saeckie der Curele dan nu alsoo gesleten ende vereffent zijnde/ soo heeft men sich weder geaddresseert aen den Koninckliycke Spaenschen Ambassadeur Brun, om te voltrecken het Tractaet / soo als het alreede met den overleden Prins was geconcipieert. Ende hoe wel 't selve Concept dies tijdts was gemaeckt te voordeilichter voor Sijne Hooghept om dat de Spaensche beducht waren voor verwyderingen / ende dat Sijn Hooghept mochte te veel inclinatie hrijgen tot Vranckrijck / ende nu de Spaensche het werck wel hadden konnen slepende houden/of in eene nieuwe Handeling werpen/soo hebben nochtans de Spaensche de genereushept ghetoont van te persisteren by het Concept soo het lach. Alleen dit voordeel hadden sy door den doodt van den Prins ende de dispuyten over de Curele bekomen / dat in plaets van te betalen de Renten ende Interessen van het equibalent van de teechening der Vede / ghelijck de Prins pretendeerde / beydes nu eerst syn aenvanck nam : winnende niet alleen de voorige (van de teechening der Vede af) maer ooch dese tijdt (van de doodt van den Prins af) tot de teechening toe/een vrucht van Domesticque questien ende misverstanden onder Vrienden.

De Hooghdessen drongen oock op een nieuwe Acte van Cautie of Prestatie der Prelaten/ gelijck de voorige Tractaten den achsten January/den seven en twintichsten Decembris 1647. tot Munster geteeckent daer mede gemuniceert waren. Maer de Heer Ambassadeur riet dat men 't niet soude roeren / want de Prelaten soudent lichtelijck weygeren/ende om haer ghesach/men soudese niet willen of konnen dwingen;ende by ontstentenis dan van die Acte soudemen mogen seggen / dat de voorige was geoordeelt invalide/ dies is dat voorby gegaen. Het Tractaet gheteeckent zijnde/ soo wierden de gedolmachtighde Raden de Heeren de Kuyt, Beaumont, de Willem, ende den Griffier Busero, ende daer beneffens Sijn Excellentie de Heer Stadthouder Graef Wilhelm by den Spaenschen Ambassadeur te gast ghenoodicht/ ende in plaets van de Princessen getracteert.

Het Tractaet luydt als volght.

COmme par deux Traictez faicts & conclus à Munster entre sa Majesté le Roy d'Espagne d'vn costé, & les defuncts Seigneurs Princes d'Oranges Frederic Henry & Guilliaume d'autre, le premier desdits Traictez en date du 8. Ianv. de l'an 1647. & le second du 27. Decemb. de la mesme année, dont mention & insertion est faite au *quarantecinquiesme* Article du Traicté de Paix, arresté au mesme lieu de Munster le 30. Ianvier de l'an suivant 1648. entre sadite Majesté & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas, parmy diverses clauses & conventions contenues aux dits deux Traittez de l'An 1647. de la part dudit Roy, a deu estre delivrée en proprieté audit Prince, pour luy, ses hoirs & Successeurs *le Marquisat de Bergues sur le Zoom avec ses dependances*, moyennant certaines conditions exprimées aux dits Traictez, sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du *Marquisat de Bergues sur le Zoom*, s'estant rencontrées quelques difficultez & contestations long temps debatues de part & d'autre, on seroit enfin tombé d'accord en la maniere & forme suivante.

Sçavoir que Messire *Anthoine de Brun* Chevallier Seigneur de Villeclair, Angiray & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espagne en son Conseil d'Estat, & supreme pour les affaires des Pays-Bas & Bourgoigne pres de sa personne, & a present son Ambassadeur ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux, auroit au nom & de la part dudit Roy son Maistre de nouveau Traicté & convenu par forme d'Interpretation & Execution desdits deux Traictez du 8. Ianvier & 27. Decembre, & relativement a iceux, avec les Sieurs *Jean de Knuyt*, Chavallier Seigneur de Vosmar, Weelde, Ravels, &c. *Arnault de Beaumont*, & *David de Wilhelm*, Conseilliers au Conseil & en la Cour Feodale de Brabant, tous trois Conseilliers du Seigneur Prince d'Orange, & *Laurens Buysero* Chevallier Secretaire, & Greffier dudit Prince, comme specialement a ce Deputez & authorisez (ainsi qu'en faict plaine foy & asseurance la Procuration speciale qui sera inserée au bas du present Traicté) par les Dames Princesses d'Oranges, Mere & Ayeule du Seigneur Prince d'Orange *Guillaume Henry*, unique Fils, Heritier & Successeur dudit feu Seigneur Prince *Guillaume*, & par le Seigneur Electeur de Brandenbourg son Oncle, comme ayants la Gardenoble, Tutele, & direction des biens & personne dudit jeune Prince, & sous promesse reciproque de maintenir pour bon, vaillable, & irrevocable en tout temps ledit present accord, & porter quite envers & contre tous sadite Majesté des Payements qui seront faicts de sa part pour l'accomplissement dudit present accord & Traicté, sans que jamais ledit Prince d'Orange leur Pupille, ses Hoirs, Successeurs, ou ayants cause ny quelque autre que ce soit les puisse contredire ny disputer, s'obligeant a les maintenir pour bons, bien & devement faicts & les faire authoriser par Justice en cas de besoing.

Premierement, que ledit Seigneur Prince d'Orange demeurera en la plaine & entiere Possession, joüissance, & proprieté de tours ses biens, Domaines, & Seigneuries, qui sont situé riere la Souveraineté de sadite Majesté, & specifié dans lesdits deux Traictez, jaçoit & non obstant qu'ils eussent esté destinez, comme il se voit par lesdits Traictez, pour servir & tenir lieu d'eschange & permutation dudit Marquisat.

Secondement, pour satisfaire au surplus de la valeur, & supplier l'importance dudit Marquisat, sera fournie au prouffit dudit Prince, & reellement delivrée par ledit Ambassadeur de la part dudit Roy son Maistre la somme de *cincq cent mille florins* de vingt souls chascun florin, ladite somme payable en ce lieu de la Haye, ou en celuy d'Amsterdam au choix dudit Ambassadeur, & en deux termes, sçavoir *deux cent mille florins* aussi tost apres la Signature par les parties contractantes du present accord, & autres *trois cent mille* cincq mois apres la Signature.

Troisiesmement, qu'outre le payement desdits *cincq cent mille florins* sera constituée au prouffit du mesme Prince une rente annuelle de *quatre vingt mille florins*, aussi de vingt souls par pieces payables par chacun an, soit en ce lieu de la Haye, soit en celuy d'Amsterdam de mesme, au choix de sadite Majesté, & selon le cours commun qui se trouvera estre des especes auxdits lieux, lors que les payements s'en feront d'année a autre, les Interests de laquelle rente au prouffit dudit Seigneur Prince, commenceront à courir *des le mesme temps de la Signature*, & date du present accord & convention, & dont le Capital se pourra rachetter *au denier vingt dans douze ans à diverses fois, & par diverses parties*, qui ne pourront estre moindres que de *trois cent mille florins* chalcune fois.

Et

Et pour seureté de l'accomplissement des conditions & conventions cy dessus, demeureront en leur force & vigueur les cautions, seuretez & hypotheques mentionnées, dans l'accord du *huictiesme* Ianvier & promesse pour l'accomplissement d'iceluy du *trentiesme* d'Aoust & l'accord du *vingtceptiesme* Decembre *mil six cent quarante cept.* Comme aussi dans le Traitté de Paix, conclu entre ladite Majesté d'Espagne, & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas le *trentiesme* Janvier de l'An suivante *mil six cent quarante huict.* Et pour assignation speciale *seront obligé les Biens, Domaines, aydes & touts autres revenues de sa Majesté dans la Duché de Brabant & Comté de Flandres*, dont seront depeschez lettres & actes en forme convenable à l'asseurance & satisfaction dudit Seigneur Prince d'Orange, dans le temps & terme de six mois apres la date du present accord.

Moyennant lesquelles conditions & conventions cy dessus exprimées, toutes difficultez demeureront appaisées & esteintes entre les parties au regard dudit *Marquisat de Bergues sur le Zoom*, & lesdits Roy & Prince pour eux & leurs Hoirs & Successeurs & Descendants, obligez à l'observation du present Traitté, sans y pouvoir contrevenir ny en disceder, ains l'accomplir punctuellement & de bonne foy, hypothequant à cet effect reciprocquement ladite Majesté & ledit Seigneur Prince leurs Biens & Domaines, pour y avoir recours en cas de contravention.

Et finalement outre la Ratification desdites Dames Princesses & dudit Seigneur Electeur qui devront suivre incontinent, sera de plus ledit present Traitté & accord approuvé & ratifié, tant par ledit Seigneur Roy d'Espagne que par les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas, dans le temps & terme de *cincq mois* apres la date & signature d'iceluy, & lesdits Tuteurs recevant les payements, soit dudit Ambassadeur ou autre de la part dudit Roy, devront donner des receus & quitances en bonne forme, passées par devant la Cour de la Province d'Hollande, & enregistrées aussi bien que le present Traitté dans les Archives d'icelle Cour, pour y avoir recours en cas de besoing, & en pouvoir tirer diverses Copies authenticques.

Ensuit la teneur de la Procuration des Deputez desdites Dames Princesses, & dudit Seigneur Electeur, en qualité de Tuteurs du Seigneur Prince d'Orange Guilliaume Henry.

NOus *Marie* par la grace de Dieu Princesse de la grande Bretaigne & Douairiere d'Orange &c. & nous *Amalie* par la grace de Dieu Princesse Douairiere d'Orange &c. pour nous & au nom de Monsieur l'Electeur de Brandenbourg &c. en vertu du pouvoir qui s'ensuit. Nous Frederic Guillaume par la grace de Dieu Marquis de Brandenbourg &c. à tous ceux qui ces presentes verront Salut. Sçavoir faisons, comme par deux Traittez faits & conclus à Munster entre le Roy d'Espagne d'vn costé, & les Seigneurs Princes d'Oranges Frederic Henry & Guilliaume de glorieuse memoire d'autre, en date du *huictiesme* Ianvier *mil six cent quarante cept*, & *vingtceptiesme* Decembre de la mesme année, dont mention & insertion est faite au *quarantecincquiesme* article du Traitté de Paix, arresté au mesme lieu de Munster le *trentiesme* Ianvier de l'An suivant *mil six cent quarante huict* entre ladite Roy, & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas, parmy diverses clauses & contenues auxdites deux Traittez de l'An *mil six cent quarante cept*, de la part dudit Roy, a deu estre delivré en proprieté audit Prince pour luy, ses Hoirs & Successeurs le Marquisat de Bergues sur le Zoom avec ses dependances, sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du Marquisat de Bergues sur le Zoom, s'estant rencontrées quelques difficultez, pour l'assoupissement desquelles difficultez de la part dudit Roy est commis & authorisé Messire *Anthoine de Brun* Chevallier, Seigneur de Villeclair, Angiray & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espagne en son Conseil d'Estat, & supreme pour les affaires du Pays-Bas & de Bourgoigne pres de sa personne, & à present son Ambassadeur ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux. Et qu'il est necessaire de nostre part, comme estant Oncle & aussi Tuteur dudit jeune Prince d'Orange, a cause de nostre absence, de commettre & authoriser quelque Personne de qualité pour traitter & conclure avec ledit Seigneur Ambassadeur, nous confians à l'affection, experience & capacité de Madame *Amalie* Princesse Douairiere d'Orange, nostre treschere Belle-Mere, comme Ayeule & aussi Tutrice dudit jeune Prince, l'avons requise, comme nous la requerons & authorisons par cette nostre Procuration particuliere (combien quayons cy devant donnée Procuration & pouvoir absolut à la susdite Dame nostre Belle-Mere, pour tout ce qui concerneroit l'administration de ladite Tutele) de pouvoir traitter, conclure, & signer ledit Traitté avec ledit Seigneur Ambassadeur, & cela ou en sa propre personne, ou bien en substituant, commettant & authorisant à cette fin quelque autre personne ou personnes cõme bon luy semblera, & estant ledit traitté cõclu, arresté & signé par ledit substitué ou substituez, de le pouvoir ratifier & signer en nostre nom, & generalemẽt de faire touchant l'equivalent du Marquisat, tout ce & en la mesme forme & maniere que nous mesmes pourrions faire en personne, promettants en parole de Prince d'avoir agreable, ferme & stable, ce que par ladite Dame en cet endroit sera fait, traitté, conclus & arresté. Fait à Cleves le *trentiesme* Septembre *mil six cent cincquante vn*, comme Mere, Oncle, & Ayeule du Seigneur jeune Prince d'Orange *Guilliaume Henry* nostre Fils, Nepveu, & petit Fils, & ayants la Tutele & direction des biens & personne dudit jeune Prince, à tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Sçavoir faisons, que comme par deux Traittez faits & conclu à Munster entre sa Majesté le Roy d Espagne d'vn costé, & les Seigneurs Princes d'Oranges Frederic Henry & Guilliaume de glorieuse memoire d'autre, en date du *huictiesme* Janvier *mil six cent quarante cept*, & *vingtceptiesme* Decembre de la mesme Année, dont mention & insertion est faite au *quarantecincquiesme* Article du Traitté de Paix, arresté au mesme lieu de Munster *le trentiesme* Janvier de l'An suivant *mil six cent quarante huict*, entre sadite Majesté & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas, parmy diverses clauses & conventions contenues auxdits deux Traittez de l'An *mil six cent quarante cept*, de la part dudit Roy a deu estre delivré en proprieté audit Prince pour luy, ses Hoirs & Successeurs le Marquisat de Bergues sur le Zoom avec ses dependances, sur l'execution & accomplissement desquelles & de ladite remise & delivrance du Marquisat de Bergues sur le Zoom, l'estant rencontrées quelques difficultez, pour l'assaipissement desquelles difficultez de la part de sa Majesté est Commis & authorisé Messire *Anthoine de Brun* Chevallier, Seigneur de Villeclair, Angirav & Villerchemin, Conseillier dudit Roy d'Espagne en son Conseil d'Estat, & supreme pour les affaires des Pays-Bas & Bourgoigne pres de sa personne, & à present son Ambassadeur ordinaire aupres desdits Seigneurs Estats Generaux, & qu'il est neceſſaire de la part dudit jeune Prince d'Orange, de commettre & authoriser quelques Personnes de qualité pour traitter & conclure avec ledit Seigneur Ambassadeur, nous comme Mere, Oncle, & Ayeule, & ayants la Tutele dudit jeune Prince nostre Fils, Nepveu, & petit Fils, nous confians en la capacité, prend'homie & experience des Sieurs *Jean de Knuyt* Chancelier, Seigneur de Vosmar, Weelde, Ravels, *&c. Aernault de Beaumont* & *David de Wilhelm* Conseilliers au Conseil & en la Cour Feodale de Brabant, tous trois Conseilliers du Prince nostre Fils, Nepveu, & petit Fils, ensemble *Laurens Buysſero* Chevallier, Secretaire & Greffier dudit Prince, iceux ensenblement ou bien la plus grande part d'iceux par absence ou autre incommodité les avons Deputé, Commis & authorisé, comme nous les Deputons, Committons & authorisons par ces presentes, pour traitter, conclure & accorder avec ledit Sieur Ambassadeur touchant l'equivalent du Marquisat, en la mesme forme & maniere que nous mesmes pourrions faire en personnes, & de signer ledit Traitté en nostre absence, promettans en parole de

Princes d'avoir agreable, forme & ſtable, & ratifier ce que par les ſurnommez ſera traitté, conclu, & arreſté en ceſt endroit Fait & ſigné à *Turnhout* & à *Teylingen* le *quatrieſme* & le *ſeptieſme* du Mois d'Octobre *mil ſix cent cincquante vn.* Eſtoit ſigné MARIE & AMALIE Princeſſes d'Oranges, Cachetté des Cachets deſdites Dames Princeſſes.

En foy de ce que deſſus eſt le preſent Traitté ſigné par ledit Seigneur Ambaſſadeur du Roy d'Eſpagne, & par leſdits Deputez deſdites Dames Princeſſes, & dudit Seigneur Electeur de Brandenbourg en la qualité que deſſus de Tuteurs du Jeuſne Prince d'Orange, & en vertu du pouvoir donné auxdits Deputez. Fait à la Haye le *douzieſme* d'Octobre *mil ſix cent cincquante vn*, eſtoit ſigné.

L.S. *A. Brun.* L.S. *I. de Knuyt.*
L.S. *A. van Beaumont.*
L.S. *D. de Wilhelm.*
L.S. *C. Buyſſero.*

NOus MARIE par la grace de Dieu Princeſſe de la Grande Britaigne Douariere d'Orange, &c. & Nous AMALIE par la grace de Dieu Princeſſe Douariere d'Orange, pour nous & au nom de Monſieur l'Electeur de Brandenbourg, &c. en vertu du pouvoir cy deſſus inſeré, comme Mere, Oncle, & Ayeule du jeune Prince d'Orange Guilliaume Henry, & ayant la Tutele & direction des biens & Perſonne dudit jeune Prince, ayants en & examiné le Traitté cy deſſus conclu & ſigné par nos Deputez avec Monſieur l'Ambaſſadeur du Roy d'Eſpagne le *douzieſme* d'Octobre *mil ſix cent cincquante vn.* en vertu de noſtre Procuration auſſi y inſeré, avons en la qualité ſuſditte, ledit Traitté receu pour bon, ferme, & vaillable, aggreé, approuvé & ratifié, comme nous le recevons, aggreons, approuvons & ratifions par ces preſentes, ſelon la forme & teneur, promettans de l'enſuivre, obſerver, & accomplir inviolablement & poinctuellement, & de le faire faire enſuivre, obſerver & accomplir, tout ainſi comme ſi nous meſmes l'avions traitté & ſigné. Fait à Teylingen & à la Haye le *quatorzieſme* & le *ſeizieſme* du Mois d'Octobre *mil ſix cent cincquante vn.* Eſtoit ſigné.

MARIE. AMALIE *Princeſſe d'Orange.*
L.S. L.S.

Et plus bas contre ſigné.

Par Ordonnance de leurs Alteſſes
BUYSSERO.

Hebbende dus verre geſproocken van het Defect door het overlyden van den Heer Prins/ ſullen nu weder vervolgen 't ghene tot ordentlijcke ſuppletie/ dat is/ de Herſtellinge der Regeringe is ter handt ghenomen.

In 't laetſte van Maert ende begin van April/ gelijck oock te voor ende daer naer/ is de Groote Vergaderinge meer beſigh gheweeſt met affairen van Vranckrijck/ Spagnien/ Portugael ende andere/ als met 't ghunt Domeſtijck/ ende waer over eygentlijck de Vergaderingh was by een geroepen. Alle de ſelve vreemde saecken als niet ter materie dienende/ſullen maer blootelijck als met den vinger aenroeren.

De Koninclijcke Franſche Ambaſſadeur Believre was ghekomen in 't begin van den Maert/ ende alſoo men ſich niet konde met hem verſtaen nopende den Rang, ſoo is noyt geen Conferentie met hem ghehouden. Soo dat hy ſiende niet te konnen hier verrichten/is in 't begin van May vertoogen.

De Ambaſſadeurs St. John ende Stricklandt beyde Raden van State der Republijcke van Engelandt/ met een Suite van by de drie hondert perſoonen ghekomen zijnde in 't laetſte van Maert/ ende den dertichſten van dien audientie hebbende/ hebben verſchepden ende soodanige bejegeninghghehadt van wegen de Hoven ende Hovelingen (hoe ſeer ooch de Heeren van Hollandt daer ordre tegen ſtelden) dat ſy in 't laetſte van April laſt hiegen om weder te vertrecken/ verklarende behoudens haer ſecuriteyt ende de reputatie van de Republijcke niet langer te konnen hier blyven.

De Staet heeft geſocht haer alle mogelijcke satisfactie te geven/ oock haer voorſtellende het Tractaet van het Jaer veertienhondert vijf en negentich. Die van Hollandt hebben 't ſelve door den Heer Commiſſaris Schaep laten by 't Parlement ſmaeckelijck maecken/ ende verſoecken prolongatie van verblijf: 't welck voor eecker korten tijdt vergunt zijnde/ zijn tegen 't leſte van Junius weder gerevoceert/ ende hoewel men alle mogelijcke Inductien aenwendede om haer vertreck noch wat op te ſchorten/ ſoo zijn ſy niet te bewegen geweeſt: ende alſoo de Tractaten onvolmaeckt waren/ ſoo is gereſolveert door een Expreſſe Extraordinaris Ambaſſade van hier in Engelandt te ſenden/ de ſelve te voltrecken. Sy namen den dertichſten July uyt den Hage.

De langh ende ſedert het Jaer ſeſtienhondert negen en veertich getracteert hebbende Ratificatie op de Anno ſeſtienhondert negen en veertich met Denemarck door den Rijck Hof-Meeſter Ulefelt ghemaeckte Tractaten/ zijn eyndtlijck den een en twintichſten Marty op de Groote Vergaderingh voltogen ende bast gheſet/ onaengeſien de Officien der Koninghlijcke Sweetſche Miniſters de Afgeſanten Cantersteyn ende den Commiſſaris Appelboom reſpectivelijck ende ſucceſſivelijck daer tegen gedaen.

De Koninghlijcke Portugaelſche Ambaſſadeur Souſa de Macedo, naer langh dilay eyndtlijck oock den ſeſten Marty audientie hebbende/ ende ſijne Propoſitie in 't Latijn doende in de Groote Vergaderingh/ heeft ghegeven meer hoop als effecten: Soo dat den vijf en twintichſten Marty ghereſolveert ende verſtaen wierdt alle voordere Confederantien (hoewel de Koninginne van Sweden door welgemelden Commiſſaris Appelboom liet preſenteren haer Mediatie tuſſchen deſen Staet ende den Portugyſchen Ambaſſadeur) met hem af te ſnyden ende hem voortaen niet meer te nemen voor Ambaſſadeur/ dies hy eenigen tijdt daer na is ghetogen naer Hamborgh.

Tuſſchen de Koninghlijcke Spaenſche Heer Ambaſſadeur Brun ende de Koninghlijcke Franſche Heer Reſident Braſſet paſſeerden soo door als geduyrende het verblijf van den Heer Ambaſſadeur Believre (die ſich het niet aentoogh) verſchepden Contentien/ ſoo by publijcke audientie als door Memorien in de Groote Vergaderingh reſpective ghedaen ende inghegeven: voordende ſulcx (apparentelijck door haer eygen toedoen) t'elckens door den Druck gemeen gemaeckt. Het welck alles de Staet niet als met hooren ende ſien heeft bejegent.

Om dan weder te komen tot de Domeſtieque saetken/ dient dat al ſedert den acht en twintichſten Marty was ghebeſoigneert tot conſiliatie van de diſvereperende inclinatien die tot noch toe waren ingekomen/ daer uyt eyndtlijck reſulteerde op het papier gebracht/ ende den ſes en twintichſten Aprilis gherapporteert wierdt 't gene hier naer op den ſeſtienden July is volkomentlijck gearreſteert/ daerom alhier onnoodich.

In deſe tijdt ſtondt het in Zeelandt niet ſeer naer wenſch van de Heeren van Hollandt/ die vernamen dat aldaer ghearbeydt wierde tot wederſtieſingh van een Stadthouder/ Capitepn Generael/ &c. Ende of wel ſulcx geen noodwendicheyt gaf aen de Heeren van Hollandt om desgelijck te doen/ ſoo vreesden niet te min ſy/ dat ſulcx ſoo in de Provincie van Gelderlandt/ Vtrecht/ Over-Yſſel/ als in eenige Steden van Hollandt ſoude geven alteratie. Om dan de ſelve Provincie te houden met Hollandt ghevoeght/ ſoo zijn (gelijck ooch elders is geſept) derwaerts geſonden de Heeren van Oldam, de Wit, Nypoort ende Ricce, die aldaer hebben gedaen volgende Propoſitie.

En.

ED. MOG. HEEREN;

WY hebben tot voldoeninghe van den laſt, ende volgens intentie van onſe Heeren Committenten, ons verplicht gheoordeelt Uwe Edele Mogende der ſelver Conſideratien ende bekommerlijcke bedenckelijckheden, raeckende het Capiteynſchap Generael, ſucceſſivelijck te gemoet te voeren. Alle die andere poincten, van de Religie, Unie ende Militie, in de onderlinge Conferentien, tuſſchen de twee Provincien (Godt lof) ſoo wel met eenparigheyt zijnde gheadjuſteert; dat wy op geen ander ſubject eenighe diſcrepantie hebben konnen bemercken.

Uwe Edele Mogende is bekendt, dat yeder der Geunieerde Provincien, competeert het Opperſte ghevach over het Krychsvolck, ende het beleydt van de ſaecken van Oorlogh binnen haer eygen Souverain Provinciael reſort: welcken volgende, oock aen de perticuliere Stadthouders altijdts hebben ghegheven de qualiteyt van Capiteyn Generael over de Militie binnen hare reſpective Provincien weſende; ende inſonderheyt de Provincien, welckers Stadthouders niet zijn bekleedt gheweeſt met de qualiteyt van Capiteyn Generael van de gheheele Unie: waeromme dan oock de Provincie van Stadt ende Landen, haer niet en heeft ghecontenteert met hunne Stadthouders by Commiſſie, als alle die andere Provincien, mede Capiteyn Generael te maecken; maer heeft noch daer en boven in der ſelver Inſtructie artyckel *negen* geexpreſſeert: Dat de Stadthouder mede weſen ſal Capiteyn Generael, ende het Opper-Hooft (*Nota*) van het Krychsvolck te Paerde ende te Voet, 't welck in deſelve Provincie tegenwoordich is, ofte hier naemaels daer inne ſal mogen komen.

Ghelijck oock by Uwe Edele Mogende neffens die Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, verſcheyden malen Staets-gewyſe is verklaert, ende naementlijck by Reſolutie van den ſeſten Februarii vijftienhondert ſeven en tachtich: Dat Syn Excell. Prins Mauris onſterffelijcker Memorie (die alleenlijck was perticulier Gouverneur ende Capiteyn Generael over Hollandt ende Zeelandt, ſonder te dier tijdt Commiſſie van de Generaliteyt te hebben) die ſaecke ende het beleydt van den Oorloghe te Lande in Hollandt ende Zeelandt, ende namentlijck de beſettinge van alle Steden ende Sterckten der ſelver Landen, by advijs van de Staten van dien, ofte haer Gecommitteerde Raden ſoude hebben. Waer uyt dan volght, nademael de ſtemmende Provincien, noch by de Commiſſien aen de Capiteyns Generaels van de Unie verleent, noch by eenige andere Acten, 't voorſz geſagh over 't Krijchsvolck, ende het beleydt van den Oorloge aen den ſelven gedefereert ofte overgegeven hebben, dat dienvolgende de Succeſſive Capiteyns Generaels van de Unie, in dier qualité oock geen geſagh ofte authoriteyt ter wereldt, binnen het territoir van de ſtemmende Provincien gecompeteert heeft.

Sulcx dat alleenlijck te Velde ende buyten het reſſort van de ſtemmende Provincien, de functie van het Capiteynſchap Generael heeft konnen worden gheexerceert.

Wel is waer dat onſe Voor-Ouderen in den beginne van den Oorlogh, volgende het exempel des Koninghs van Spagnien ende voorgaende Landts-Heeren, goet gevonden hebben over deſe Landen te ſtellen een Gouverneur Generael, welckers gheſagh ſich mede binnen de Limiten van de ſtemmende Provincien heeft gheextendeert, felfs oock in 't ſtuck van de Politie ende Juſtitie in den hooghſten grade: Dan naderhandt door het gevoeligh exempel van de exceſſen by den Grave van Lyceſter ghepleeght, hebbende geſpeurt hoe lichtelijck ſoodanige hooge macht tot groot nadeel van den Lande, ende met extreem ghevaer van de liberteyt ende vryheyt van den Volcke kan worden misbruyckt: Soo zijn de ſelve onſe Voor-Ouders te rade gheworden, de voorſz Charge van Gouverneur Generael te mortificeren, ghelijck de ſelve van die tijdt af, tot deſen huydige dage toe, gemortificeert is ghebleven, ende hebben vervolgens in plaetſe van dien, niet wederom een Gouverneur Generael, maer alleenlijck een Capiteyn Generael geeligeert gehadt, welckers macht ſich in geenen deele (ghelijck vooren beweſen is) binnen de limiten van de ſtemmende Provincien (als wel die van den Gouverneur Generael hadde gedaen) hebbende geextendeert, oock conſequentelijck maer alleenlijck over 't Volck van Oorloge, ofte die Legers buyten de reſpective reſſorten van de ſtemmende Provincien, ende te Velde zijnde, gheſtreckt heeft. Gelijck alle 't ſelve breeder is blijckende by collatie van den inhouden der Commiſſie aen den Grave van Lyceſter als Gouverneur Generael verleent, tegens de gene de welcke aen de Princen van Orangien als Capiteyns Generaels by de ſamentlijcke Provincien zijn gegeven, ende ſouden buyten alle twijffel onſe voorſichtige Voor-Ouders oock tot verkieſinge van een Capiteyn Generael nimmermeer gereſolveert gehadt hebben, ten ware die ſware Oorloge haere Militie te Velde ghevoordert, ende de Militie te Velde zijnde, henlieden by gevolge door een ooghſchijnelijcke neceſſiteyt een Opperhooft afgeperſt hadden.

Doch de ſaecke tegenwoordich door Godes genadige byſtandt ſoo verre ghebracht weſende, dat de bloedige Oorlogen zijn verandert in eene lange gewenſte Vrede, ende conſequentelijck daer door de voorgeroerde bewegende oorſaecke is komen te ceſſeren, ſoo konnen wy mede niet anders oordeelen, dan dat die Charge die op de ſelve oorſaecke is gefondeert geweeſt, oock in effecte door ceſſatie van dien, van ſelfs voor gemortificeert gehouden moet worden, niet konnende ſien hoe daer geene Legers verſamelt wordende, een Capiteyn Generael over de Legers die niet en zijn, ofte de Militie niet te Velde gaende, een Velt-Overſte daer geen Velt-tocht en valt, gemaeckt ſoude konnen worden.

Oock noyt een eenich exempel gehoort oft gevonden hebben, dat eene Republicque in de gantſche wereldt by tijde van Vrede een Capiteyn Generael aengehouden veel min aengenomen ſoude hebben. Maer ter contrarie notoir zijnde, dat veele welgereguleerde Landen gewoon zijn haer Capiteyns Generaels ofte Velt-Overſten alleenlijck voor een Tocht ofte expeditie Commiſſie te geven, wordende de ſelve Velt-Overſte in ſulcken ghevalle t'elckens het Volck van Oorloge weder gekeert zijnde, in haere Guarniſoenen ofte Winter-quartieren, van de ſelve hunne qualiteyt wederom ontbloot, onaengeſien de Oorlogen aldaer ghemeenlijck noch duren, ende de Militie oock korts daer aen wederomme te Velde treckende, van een Over-hooft verſien moet weſen.

Zijnde de Hertoge van Alba geweeſt de eerſte die ſpecifice tot Capiteyn Generael over deſe Nederlanden by den Coningh van Spangien onder 't Gouvernement van de Hertoginne van Parma in den Jare *vijftien hondert ſeven en ſeſtich* is geſtelt.

By welckers Commiſſie van dato den leſten January des voorſchreve Jaers, den ſelven Coningh van Spangien oock expreſſelijck voor redenen ende motiven van dien allegeert, de onluſten ende troubelen in de Nederlanden ontſtaen, midtsgaders de noodtwendicheyt om den wech van Wapenen te ghebruycken, (ſoo hy voorgeeft) daer uyt reſulterende, ende ſulckx daer mede ghenoechſaem te kennen gevende, dat by paiſible tijden, ofte in Vrede, het ſelve noyt en ſoude hebben geſchiedt.

Midts alle welcke redenen wy vaſtelijck willen vertrouwen, dat Uwe Ed. Mogende neffens ons apprehenderende by deſe tegenwoordighe tijden, de Geunieerde Provincien geen dienſt ofte nuttigheyt ter Werelt van

een Capiteyn Generael te konnen trecken : Oock niet en ſullen zijn de geen de welcke tegen het exempel van alle andere Republijcquen , jae tegens het exempel van deſe Nederlanden ſelfs , contrarie de practicque van alle wel ghepolitieerde volckeren , tot miſcontentement van hare Bondtgenooten, ende ſonderlingh van die geen, die in alle ſware tijden eene Republijcque als een Lichaem, jae als een Stadt, met Uwe Ed. Mogende gheweeſt zijn, die verkieſinge van een Capiteyn Generael ſullen willen urgeren.

Gelijck wy dan oock , tot een teecken van dien , met ſonderlinge aenghenaemheyt hebben opghenomen , dat Uwe Ed. Mogende Gedeputeerden in de perticuliere Conferentien , met Gecommitteerden uyt de Vergaderinghe van onſe Heeren Committenten , laetſtelijck in 's Graven-Hage gehouden , ſouden hebben verklaert wel te konnen oordeelen , dat ſonder ondienſt van den Lande, gedurende de minder-jarigheyt van den Jongen ghebooren Prince van Orangie , met de verkieſinge van een Capiteyn Generael ſoude konnen worden ghepreſuperſedeert ; maer aen de andere zijde , ſoo moeten wy mede verklaren , dat wy niet konnen vinden in de redenen te beſtaen , ofte met den dienſt van den Lande te quadreren het geen Uwe Ed. Mogende Gecommitteerden met eenen ſchynen urgeren : Dat van nu af aen by Reſolutie ſoude worden vaſt gheſtelt , dat gedurende de minderjarigheyt van deſen Jongen gebooren Prince van Orangien , geen Capiteyn Generael verkooren ſoude mogen worden : Oock mede niet, dat van gelijcken ſoude worden vaſt geſtelt , dat die ſelve Heere Prince tot meerderjarigheyt gekomen zijnde , ende by de meeſte ſtemmende Provincien bequaem gheoordeelt wordende, de ſelve als dan tot het Capiteynſchap Generael voor alle andere ſoude worden geprefereert.

Geconſidereert , dat daer door aen eene zijde in tijden ende wylen by overkomſte van Oorloge ofte anderſints (daer voor Godt Almachtich deſe Landen ghenadelijck wil behoeden ende beſchermen) de ghelegentheyt van den Lande ſoodanich ſoude konnen weſen, dat dienſtich ſoude zijn tot verkieſinghe van een Capiteyn Generael , ſelfs ghedurende de minder-jarigheyt voorſchreven te procederen : Ende dat echter in ſulcken gevalle des niet tegenſtaende de Provincien dienaengaende, tot merckelijcke ondienſt van den Lande, de handen geſlooten ſouden zijn.

Ende aen de andere zijde oock ſoude konnen ghebeuren (ghelijck wy verhoopen dat met Godes hulpe ghebeuren ſal) dat den Jongen Prince van Orangie al meerderjarich gheworden zijnde , deſe Nederlanden noch ſodanich met Vreede ſullen zijn gezegent, dat alle de redenen ende motiven hier vooren gededuceert, waerom wy oordeelen tegenwoordich niet dienſtich ende ongheraden te zijn een Capiteyn Generael te maecken , oock ten ſelven tijde noch ſullen blyven Meliteren, jae dat ſelfs als dan ghevonden ſoude konnen worden die Electie van een Capiteyn Generael , directelijck tegens den dienſt van het Landt ende het ghemeene beſte ſtrydich te weſen.

Ende dat over ſulcks ten hoochſten ſchadelijck ſoude zijn, onſe Nakomelingen door ſodanighe beloften eeniger maten geengageert te hebben.

Immers, ende in allen gevalle, ſoo meenen wy, dat den oyrbaer ende dienſt van den Lande, ofte het ghemeene beſte behoort te weſen , het eenich Doel-wit van alle vroome Regenten , ende het rechte richtſnoer waer naer de ſelve alle hare Actien ende deliberatien behooren te regulieren ; ende dat voor al aen de poſteriteyt mede behoort te worden ghelaten de ſelve Vryheyt, omme in haren tijdt te mogen ende konnen doen ofte laten het geen de ſelve als dan ſal oordeelen den dienſt van den Lande ende het gemeene beſte te vereyſchen. Oock niet ſonder groote apparentie ſtaende te vreeſen , dat de toekomende Regenten ſouden mogen verſtaen, in ſoodanighe hoochwichtighe ſaecken door die Reſolutien ofte beloften van haer Voorſaten , niet te hebben konnen verbonden ende in hunne deliberatien gheprejudiceert worden. Waer door dan den Heere Prince van Orangien met de ſyne , haer funderende op die ſelve beloften , ende uyt krachte van dien oordeelende een billijcke pretenſie te konnen maecken , nier anders dan evidente factien ende ſcheuringen in den Staet ſouden ſtaen te verwachten, die wy ons verſeeckeren dat Uwe Ed. Mogende naer haere ghewoonlijcke voorſichtigheyt , mede in alle manieren ſullen ſoecken te verhoeden.

Behalven dat oock by alle de Provincien , tegens het verſoecken van Survivantien ende beloften van eenighe Ampten van het toekommende , ende by ſommige Provincien oock *nominatie* in het reguardt van Capiteynſchap Generael over haer reſort , expreſſe Reſolutien genomen, ende *prohibitive* Wetten gemaeckt zijn , ontwijfelijck uyt oorſaecke , dat ſodanige Survivances ende Beloften , alleenlijck door Kuyperien ofte faveur van aenſienlijcke Perſonen , ſonder aenſchou van het ghemeene beſte ende den dienſt van het Landt plege te weghe ghebracht ende uytgewerckt te worden.

Welcke redenen ende meer andere , wy oock willen vertrouwen , dat Uwe Ed. Mog. ſullen moveren, omme tot deſe hoochwichtige ſaecken buyten de ordinaris ghewoonte, ende tegens de gebruyckelijcke ordre mede niet te procederen ; maer alleen met gemeen advys van beyde die Provincien.

Op deſe Propoſitie den vijf en twintichſten Aprill gedaen, is wel niet als complimenteuſelijck ende in ghenerale termen gheantwoordt, dat de Heeren van Zeelandt haer Gecommitteerde ter Groote Vergaderinge op het gepropooneerde alſoo ſouden laſten, dat het ghemeene beſte geen detriment quame te lijden ; maer alles by ghehacht worde wat tot ruſte ende vaſt ſtellinge van dien, ſoude mogen ſtrecken.

Korts daer nae, is nochtans daer op ghevolcht notable veranderinge, ghelijck in het eynde van dit Boeck in het verdolck van de ſaecke het Huys van Orangie treffende, ſal worden verhaelt.

Nu ſullen wy weder keeren tot het merckelijckſte dat uyt de Groote Vergaderinghe reſulteerde. Alwaer de Heer van Andreé in het eynde van April, preſiderende heeft voor gheſtelt, dat haer Hooch Mogende haer ghedachten ſouden gelieven te laten gaen tot naeder elucidatie van der ſelver Reſolutie van den ſeven en twintichſten January laetſtleden , raeckende het ſtuck van de Religie, met den gevolge ende aenkleven van dien, ende in ſpecie tot uytvindinge van ſodanige Temperament op het inkomen van de geſepde Roomſche Geeſtelijckheyt in deſe Landen, als ſonder krenckinge van het Tractaet van Vreede beſt ende ghevoechlijckſt ſoude konnen geſchieden : mitsgaders op het beramen van een eenparigen voet in het executeren van de Placcaten deſer Landen tegens de Pausgeſinde geemaneert.

Waer op des anderen daeghs by den Heer preſiderende is voor gheſlagen dat eenighe Heeren uyt de Provincien mogen worden Gecommitteert, de welcke haer inſonderheerden van den voet die gedurende den twaelf-jarigen Treves deſen aengaende was ghehouden gheweeſt, ende daer op Concipieren een bequaem ende behoorlijck Temperament, omme ter Vergaderinge ghecommuniceert , de verbolgens daer op ghedelibereert ende ghereſolveert te worden nae behooren, ſulcks is daer naer gerenvoyeert aen de Ordinaris Vergaderinge, ende tacite verbleven by het gereſolveerde van den acht en twintichſten January laetſtleden, ende gereſumeert den ſeventienden July.

In het begin van May, hebben de Heeren van Hollandt ghepropooneert ende verſocht, dat de Heer Velde Maerſchalck mocht worden gheadmitteert in den Raedt van State omme aldaer mede te adviſeren in Militaire ſaecken ; maer het is by de andere, by ſonder by die van

van Vrieslandt ende Stadt ende Lande met smaecklijck geweest.

In May is verbolgens seer ghebesoigneert op het stuck van het gheven der Patenten / ende Ampliatie der Instructie voor den Raedt van State / ende weeringhe van corruptien.

Den twaelfden May is ghearresteert het Formulier van Commissie te gheven aen de Gouverneurs ende Commandeurs van de Steden ende Plaetsen immediatelijck resorterende onder de Generaliteyt / ghelijck het selve op den thienden deser ter Vergaderinghe voor ghedragen ende verbolgens ghelesen was / ende wierden dienvolgende voor alle de ghemelde Gouverneurs ofte Commandeurs / die voor desen alleenlijck Actens van Sijn Hooghept den Heere Prince van Oranje hooghloffelijcker Memorie ontfangen hadden / ende by haer Hooch Mogende alhier beschreven / haere Commissien ghedepescheert / doende daer op haeren behoorlijcken Eedt.

Volght het Formulier van Commissie.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden allen den geenen die dese tegenwoordige sullen sien ofte hooren lesen, Salut: Doen te weten, dat wy vertrouwende op de kloeckheyt, dapperheyt, ende goede experientie van handelinge in Militair saken van (*Tytel ende Naem van de Gouverneur*) *hebben wy by deliberatie van de Raedt van State der Vereenichde Nederlanden* den selven gecontinueert, gestelt, Gecommitteert, ende geauthoriseert, gelijck wy continueren, stellen, Committeren ende authoriseren by desen tot Commandeur over de Stadt, &c. (*Naem van de Stadt ofte Fort*) gevende hem volkomen macht, authoriteyt, ende sonderlinge Bevel om over alle het volck van Oorloge in de voorsz Stadt, &c. . . . . leggende ofte die naemaels nae de occurrentien ende ghelegentheyt van saecken derwaerts in Guarnisoen gesonden souden mogen worden, te ghebieden, ende de selve te ghebruycken tegen alle ende een yegelijck de welcke yets Vyandtlijcks tot naedeel van de voorsz Stadt, &c. *Dese Staet in't Generael, de Provincien in't perticulier, ende Leden van dien soude mogen ondernemen ofte machineren, ende sulcx anders ende in sodanighe voegen, als het hem by ons ende den Raedt van State deser Vereenichde Nederlanden ofte andere, ons last hebbende, sal worden geordonneert ende bevolen,* houdende het Guarnisoen in goede Ordre, Wacht ende Krychs-discipline, soo by daghe als by nacht, sonder te gedogen datse de Borgeren ende Ingesetenen binnen de Steden ende platte Landen der Vereenichde Provincien, noch oock de Naburige Neutrale Landen, eenighe schade ofte over last aen doen, *oock soo veel in hem is, ontdecken, tegen gaen, afweeren, ende doen afweeren, alles wat tegen den dienst van den voorsz Landen, Leden ende Steden van dien eenichsints soude mogen strecken, ende voorts ons ende den Raedt van State* doen advertentie in alle voorvallende saecken, naer dat den noodt ofte ghelegentheyt soude mogen vereyschen, ende voornamentlijck de voorsz Stadt, &c. . . . . aen niemandt in te ruymen ofte over te geven, *nochte oock geen Krijchsvolck daer inne te laten ofte uyt te laten trecken dan met onse, die daer toe ghe authoriseert sullen zijn, Resolutie goet believen ende beloorlijck Patent, ende daer beneffens precijselijck toesien ende daer op letten dat de Compagnien van het voorsz Guarnisoen compleet ende gewapent gehouden worden, volgens hare bestellinge ende de ordre op de Wapeningh gearresteert, ende daer inne eenich manquement bevindende, des advertentie geven aen ons ofte den Raedt van State, ten eynde daer inne mach worden gheremedieert*: Des blijft de (*Naem van de Gouverneur*) . . . . gehouden hier op den behoorlijcken Eedt te doen in onse handen: 't Welck gedaen zijnde, ontbieden ende bevelen Wy de gesamentlijcke Ritmeesteren, Capiteynen, Officiers, Soldaten ende volck van Oorloghe, in de voornoemde Stadt, &c. . . . . in Guarnisoen zijnde ofte noch sullen komen den (*Gouverneur*) voor onsen bestelden *Commandeur* t'erkennen, respecteren, ende ghehoorsamen ende obedieren, versoeckende ende bevelende, oock respective alle andere, dien dat aengaen sal, dat sy hem in 't exerceren van synen Last ende Commissie alle addres ende behulp doen.

Gedaen in 'sGraven-Haghe onder onsen Contre Zegel, Paraphure, ende Signature van onsen Griffier den . . . . .

Op het werck van de Ampliatie ofte verbeteringe der Instructie voor den Raedt van State / is by die van Gelderlandt den twaelfden May inghebracht seecker Concept van Instructie voor den Raedt van State. Ende syn de andere Provincien vermaendt omme haere verklaringhe respective op dat stuck desgheliex in te brengen; doch hoe eyndelijck de selve Instructie is vast gestelt / sal den achtienden Julij volgen / daer onnoodich het selve Concept te stellen.

Den derthienden May ende verbolgens / syn in de groote Vergadering gecompareert Adriaen vander Myle Gouverneur van Willemstadt, Johan van Merode Heer van Kumen commanderende tot Ravesteyn, Francois de Ram Heer van Hagendoorn commanderende tot Steenbergen, Willem Reynier van Cloet tot Levesfelt Commandeur van Meurs, Maerten van Juchem Commandeur van Wesel, Govert le Lyon Commandeur van Yssendyck, Philippe de Vahsy Commandeur van 't Fort S. Anna in de Polder van Namen / Simon Schotte Commandeur tot Philippine, ende Frederick van Inthima Commandeur van Aerdenburgh, ende hebben upt kracht van haer Ho. Mog. Resolutie van den twaelfden deses in de voorsz qualitepten respective naer oplesinge van der selver Commissien in handen van den Heer van Schagen ter Vergaderingge presiderende / ghedaen den behoorlijcken Eedt.

Den seventienden May wiert gelesen het advijs van den Raedt van State van den derthienden, inhoudende dat de Patenten van de Compagnien te paerde ende te voet eertijdts directelijck zijn geaddresseert geweest aen de Ritmeester ofte Capiteyn van de Compagnien ghelijck sulcks oock ghecontinueert is aen die geen leggende in binnelandtsche Guarnisoenen; maer dat een gherupmen tijdt herwaerts de Patenten voor de Compagnie / in de Frontieren daer een Gouverneur ofte Commandeur is / aen de selve Gouverneur ofte Commandeur geaddresseert zijn gheweest / om de voorschreve Compagnien met de beste ordre te doen vertrecken; welcken voet haer Ed. Mogende souden meenen dat soude dienen gheliclit te worden.

Naer dat eenigen tijdt herwaerts door de Heeren van Gent ende andere haer Hooch Mogende Gecommitteerden waren ghehouden verscheyden Conferentien Consiliatoir, soo hebben sy eyndelijck den twintichsten May gedaen naerder rapport / ende verbolgens doen lesen het Advijs Conciliatoir de directie ende dispositie van de saecken van Oorloghe ende over het volck van Oorloge raeckende / mitsgaders het Formulier van den Eedt voor de Militie / ghelijck beyde de selve in naerder Conferentie geamplieert ende gedresseert zijn / hebbende van gelijcken ter Vergaderinge ingebracht ende verbolgens doen lesen de Concepte Instructien voor de Heeren Gecommitteerden ter Vergaderinghe van haer Hooch Mogende, waer naer de selve haer souden moeten reguleren in het gheven van de Patenten aen het ghemelde volck van Oorloghe ende het besorgen van de Frontieren van den Staet / in voegen ende manieren als alle de selve hier naevolgende op den sestienden Junij staen geinsereert / de welgemelde Heeren zijn daer over bedanckt ende hebben haer op alle de voorschreve saecken de Provincien van Gelderlandt, Hollandt ende Zeelandt, noch staende Vergaderinghe met het voorschreven ghebesoigneerde in het geheel ende in alles gheconformeert / ende zijn de andere defectieuse Provincien ernstelijck versocht / van gelijcken soo haest doenlijck te willen doen. Ooch is goedt ghevonden dat de Heeren Staten van Vrieslandt ende Stadt ende Landen, nochmaels volgens ende in Conformiteyt van het negenthienden artijckel van de Unie, by serieuse aenschrijvinghe versocht

ſouden woꝛden dat de ſelve ſonder langer uptſtel Staetsgewijſe herwaerts wilde komen/ (alſo ſy ſedert Febꝛuarius/om het houden van haer Landts-dagh waren vertrocken/ ende abſent gheweeſt/ latende de Vergaderinge alleen dooꝛ een ofte twee Gedeputeerden/ ſonder laſt bekleden)omme beneffens de andere Pꝛovincien de impoꝛtante deliberatien van deſe Vergaderinge/ by te woonen ende tot een ſpoedighe ende ghewenſcht eynde te helpen bꝛengen.

Dien dach wierdt oock vaſt geſtelt op het advijs van den Raedt van State van den derthienden deſes/ dat de Patenten dooꝛ de Compagnien paerde ende te voet in Fꝛontieren van de Generalitept daer een Gouverneur ofte Commandeur is/ aen den ſelven Gouverneur ofte Commandeur geaddꝛeſſeert ſouden woꝛden/ ende dat in de ſtemmende Steden van de Geunieerde Pꝛovincien ſulck ſoude ghedaen woꝛden dooꝛ de Staten van de ſelve Pꝛovincie ofte hare gheauthoꝛiſeerde aen de Bꝛoꝛgemeeſteren ende Regeerders van de ſelve Steden om de vooꝛſchꝛeve Compagnien met de beſte oꝛdꝛe doen verrecken.

Den drie en twintichſten May ghedelibereert zijnde op het advys Conciliatoir aengaende de diſpoſitie ende directie der ſaecken van Oꝛloghe ende over het Volck van Oꝛloge/ mitsgaders op 't foꝛmulier van den Eedt voor de Militie ende de Inſtructie vooꝛ de Heeren Gecommitteerde ter Generalitept/ waer nae de ſelve haer ſouden reguleren in 't geven van de Patenten aen 't volck van Oꝛloghe/ ende het beſoꝛgen van de Fꝛontieren van den Staet, hebben de Heeren van Uytrecht verklaert van de Heeren hare Pꝛincipalen ghelaſt te zijn haer met het vooꝛſz advijs ende foꝛmulier van den Eede, ſulck als de ſelve by de Heeren van Gent ende andere hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de Conferentie Conciliatoyr op den ſes en twintichſten Apꝛil leſtleden ter Vergaderinge waren inghebꝛacht/ in 't geheel ende alles te conformeren, dan alſoo achter het negende artijckel van 't vooꝛnoemde advijs/ als mede in 't vooꝛſz foꝛmulier van den Eedt 't ſedert dien tijdt eenige ampliatie by nadere Conferentie tot Conciliatie van de advijſen der reſpectiue Pꝛovincien was gevallen/ ende daer van op den negenthienden deſes ter Vergaderinghe rappoꝛt gedaen. Soo hebben welghemelde Heeren van Uytrecht verklaert/ dat haer Ed. de vooꝛſz Ampliatien aen de welgemelde Heeren hare Pꝛincipalen mede hadden overgeſonden/ om daer op van gelijcken met den aldereerſten haren naederen laſt te ontfangen. Ende wierden de andere Pꝛovincien de welcke haer op het geen vooꝛſz is/ noch niet en hadden verklaert/gantſch bꝛtendelijck verſocht haer op alle de vooꝛſchꝛeve pointen met de andere vooꝛſtemmende Pꝛovincien ſoo haeſt doenlijck te confoꝛmeren.

Die van Uytrecht hebben ter ſelver tijdt oock vooꝛgedꝛagen/dat de Heeren haer Pꝛincipalen haer Ed. hadden gelaſt alhier te repꝛeſenteren het recht 't welck de ſelve upt kracht van de Unie was competerende/om in den Raedt van State te mogen deputeren ſodanich getal van Perſonen/ als eenich van de andere Pꝛovincien aldaer was hebbende/ verſoeckende dienvolgens dat de voꝛdere Pꝛovincien inſonderheyt by de tegenwooꝛdige conjuncture van tijden (als wanneer den welghemelden Raedt van State meerder directie ende ghelach in ſaecken van Oꝛloghe ſoude woꝛden ghedefereert/ als vooꝛ deſen) de Deputatie van gelijck getal aen vooꝛ welghemelde Pꝛovincie van Uytrecht niet gelieft de te difficulteren.

Des anderen daechs hebben de Heeren van Over-Yſſel gedaen dierghelijck verſoeck/ als by de Heeren van Uytrecht gedaen was.

Den ſeven en twintichſten May hebben de Heeren van Uytrecht ter Vergaderinge geopent den laſt van de Heeren der ſelver Pꝛincipalen/ de welcke haer in 't gheheel ende in alles hebben gheconfoꝛmeert met het advys Conciliatoir, aengaende de directie ende diſpoſitie van de ſaecken van Oorloge, ende over het volck van Oorloge,oock geappꝛobeert ende aengenomen het Formulier van den Eedt vooꝛ de Militie van deſen Staet/ mitsgaders de Inſtructie vooꝛ de Heeren Gecommitteerden ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. ober het gheven van Patenten,met den gevolge ende aenkleven van dien/ ſulck als de ſelve in nadere Conferentie gedꝛeſſeert/ ende op den twintichſten deſes dooꝛ de Heeren van Gent ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden ter Vergaderinge waren ingedient/ (hier onder te ſien op den ſeſtienden Junij) verꝛouwende middelerwijlen welgemelde Heeren van Uytrecht, dat hare Ho. Mog. facilitept ſouden bybꝛengen omme haer E. te doen hebben ſatisfactie in het vermeerderen van hare Gedeputeerden in den Raet van State/ waer op ghedelibeert zijnde/ ſyn de Pꝛovincien van Vꝛieſlandt/Over-Yſſel ende Stadt ende Landen verſocht haer op het vooꝛſz advijs Conſiliatoir/foꝛmulier van den Eedt ende Inſtructie vooꝛ de Gecommitteerden ter Generalitept met de vooꝛſtemmende Pꝛovincien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt ende Uytrecht, ten ſpoedichſten ende ſonder langer uptſtel te willen confoꝛmeren.

Den acht en twintichſten May was het Pinxterdach, gedurende welcke Feeſt en andere dagen de meeſte Heeren (ſonder ſchepdinge der Vergaderingh) reces namen/ ofte meeſt nae huys togen/ ende wierdt Saterdach den thienden Junij/ pꝛeſiderende de Heer 't Jaſſens van Gꝛoeningen/weder de eerſte Vergaderinge op de Gꝛote Zael gehouden/ alwaer wederom gedelibereert zijnde op het advijs Conſiliatoir aengaende de directie ende diſpoſitie van de ſaecken van Oorloge ende over het volck van Oorloge, als mede op het foꝛmulier van den Eedt vooꝛ de Militie van deſen Staet/mitsgaders op de Inſtructie waer nae de Heeren Gedeputeerden ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ſouden hebben te reguleren in 't geben van Patenten met den ghevolge ende aenkleven van dien/ hebben de Heeren van Over-Yſſel volgens den laſt van de Heeren der ſelver Pꝛincipalen op alles het geen vooꝛſz haer in't geheel ende in alles gheconfoꝛmeert met de vier vooꝛſtemmende Pꝛovincien van Gelderlandt, Hollant, Zeelandt ende Uytrecht,de welcke daer over by haer Ho. Mog. wierden bedanckt/ ende de Heeren van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen,mitsdien verſocht haer met de gemelde vijf Pꝛovincien mede in deſen te willen confoꝛmeren ende haer ten ſpoedichſten daer op te verklaren/ 't welck oock de ſelve aengenomen hebben in't begin van de aenſtaende weecke te ſullen doen.

Den twaelfden, derthienden ende veertienden Junij ſijn de Heeren van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen, iteratlijck ende ernſtelijck verſocht ende vermaendt haer op 't geen vooꝛſz is/ met de vijf andere Pꝛovincien te willen confoꝛmeren. Eyndelijck den ſeſtienden Junij pꝛeſiderende de Heer van Gent, by reſumptie ghedelibereert zijnde op de pointen de directie ende diſpoſitie van de ſaecken van Oorloge ende over het volck van Oꝛloghe raeckende/ ende in ſpecie by wie, op wat reglement, ende in wat voegen gegeven ſouden woꝛden de Patenten aen het gemelde volck van Oꝛloge te Landen met den ghevolge ende aenkleven van dien/ is in confoꝛmite van het advys Conſiliatoir den twintichſten May dooꝛ de Heeren van Gent ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden ter Vergaderinge inghebꝛacht/ goetgevonden en verſtaen.

I.

Dat by pꝛoviſie ende tot nader oꝛdꝛe van de t'ſamentlijcke Bontgenooten de diſpoſitie ober het verleenen van de Patenten ſoude ſtaen aen de Ordinaris Vergaderinghe van de Heeren Gecommitteerden ter Generalitept met vooꝛgaende advys van den Raedt van State,die daer ober ghebꝛaecht zijnde/ ghehouden ſoude zijn pꝛomptelijck te addijſeren / omme by haer Ho. Mog. daer op naerder ende finalijck gediſponeert/ ende dienvolgende de Patenten gheexpedieert te woꝛden / onder paraphure van den pꝛeſiderende ter Generalitept/teeckeninge van twee Gedeputeerden upt de twee navolgende Pꝛovincien pꝛeſent zijnde/ Signature van den Griffier ende opdꝛuckinghe van het Zegel van haer Ho. Mog. om als dan gefonden te woꝛden aen den Raedt van State aldaer datelijck geparapheert by den pꝛeſiderende/ ende gheteeckent by den Secretaris/ oock ghezegelt met het Zegel van den ghemelden Raedt ende by den ſelven ten ſpoedichſten ſonder eenich uptſtel afgeſonden te woꝛden.

Wel-

IJ.

Welverstaende/ dat oock den welgemelden Raedt van State soude gehouden zijn van tijdt tot tijdt aen de Ordinaris Vergaderinge ter Generaliteyt te addijseren van de rechte beschapenheyt van de Frontieren ende Forten van desen Staet / ende de noodtwendigheyt van eenighe veranderinghe van Compagnien soo menichmael haer Ed. de selve sulcx souden oordeelen te verepsschen/ om na ingenomen addijs als vooren op de verplaetsinge van de Compagnien ende veranderinge der Guarnisoenen by haer Ho. Mog. gedisponeert te worden.

IJJ.

Tot welcken eynde oock by haer Ho. Mog. geconformeert/ gearresteert ende vast gestelt is / specialijck op dit point/ een Instructie / verhattende den voet ende het reglement die de gemelde Gecommitteerden ter Generaliteyt precijselijck sullen hebben te achtervolgen/ ghelijck de selve Instructie achter dese haer Ho. Mog. Resolutie immediatelijck volcht ende staet geinsereert.

IV.

Welcke Instructie de selve Gecommitteerden oock sullen hebben te besweeren / ende sonder eenich aensien van particuliere interessen van de Provincien / Steden ofte Forten / daer upt sy Gecommitteert ofte gheboren zijn/ wordende de selve voor soo veel desen aengaende ghedispenseert van den particulieren Eedt die de selve by het ontfangen van hare respective Commissien/ofte andersints aen hare Heeren Committenten hebben gedaen ofte noch souden mogen doen.

V.

Ende souden dienvolgende de voornoemde Gecommitteerden ter Generaliteyt met addijs van den Raedt van State als boven eerst ende voor al sorge dragen/ dat de Frontieren van desen Staet in 't ghemeen met suffisant Guarnisoen van verscheyde Natien beset/ende met noodige Ammonitie van Oorloghe door den Raedt van State versien worden/ende dat de voordere Militie/ voor soo veel doenlijck ende de ghelegenthcyt toelaet / verdeelt ende gelept worde in de naeste ende gelegenste plaetse omtrent de selve Frontieren / om t'allen tijden / in val van subiten noodt/ soo binnen als buyten/ by de handt te konnen wesen.

VJ.

Ende in cas noodich bevonden soude worden eenighe Compagnien uyt een stemmende Provincie te lichten/ dat in sulcken val de Staten van der selver Provincien/ ofte hare geauthoriseerde/ sullen worden versocht/ so veel Compagnien te laten volgen als noodich geoordeelt soude worden / met byvoeginge van de bewegende redenen/ ende toesendinge van de Patenten met open namen/ om by de gemelde Staten ofte hare geauthoriseerde gebult/ ende hare perticuliere Patenten daer by gevoecht te worden/ ende dat daer op de versochte Compagnien sullen volgen/ welverstaende dat tusschen de Bondtghenooten met ghemeen advijs soude worden beraemt / hoe veel Compagnien binnen yder der Geunieerde Provincien sullen worden gelaten tot besettinge van de Steden ende Forten van dien / midtsgaders tot assistentie van de Overheden in 't uytvoeren van haere Politijcque bevelen; welck getal door uytlichtinghe niet en soude mogen worden vermindert/ als in tijdt van noodt/ ende met expres consent van de Staten van de selve Provincie ofte der selver geauthoriseerden / midts dat de noodt voor by zijnde/ de selve wederomme sullen worden gelept in hare voorige Guarnisoen/ ofte andere in plaetse van dien.

VIJ.

Dat geen Compagnien in een stemmende Provincie gelept souden worden/ anders als met voorweten/addijs ende bewilliginge / mitsgaders op Patent van de Staten van de selve Provincie/ ofte hare geauthoriseerde.

VIIJ.

Dat geen volck van Oorloghe soude mogen passeren door een stemmende Provincie, als mits daer van tijdelijck addertentie ghegheven zijnde aen de Staten van de selve Provincie/ ofte hare geauthoriseerde / op dat oorde op de doortochten soude mogen worden gestelt / ende dat geen Compagnien ofte volck van Oorloge / 't sy te Water ofte te Lande/ gaende binnen eenige besloten Steden van de voornoemde Provincien souden mogen komen omme door de selve te passeren / sonder kennisse van de respective Magistraten van dien ; maer dat de selve buyten de voornoemde Steden souden moeten blyven leggen/ ende van hare aenkomste addertentie geven aen de gemelde Magistraten / den welcken soo haest doenlijck/ oorde sullen geven/ om het voornoemde volck / 't sy door de Steden/ofte buyten om de selve te doen passeren/ sulcx sy goet vinden sullen te ordonneren / welcke orde het volck van Oorloge ghehouden sal zijn precijselijck te achtervolgen.

IJE.

Dat de Staten in de respective Provincien / ofte die bande selve daer toe specialijck sullen zijn geauthoriseert/ by sal staen de Compagnien met Patenten binnen der selver Provincie van de eene plaetse tot de andere te versenden/ dat de Officieren van de selve Compagnien oock gehouden sullen zijn te gehoorsamen / mits dat daer van dateljck aen haer Ho. Mog. ende den Raedt van State addertentie ghedaen worde ; geljck mede de Staten van de respective Provincien ofte hare gheauthoriseerde / in cas van subiten noodt/ ende dat de Patenten van de Generaliteyt niet en sullen konnen worden afgewacht / sullen vermogen Compagnien in hare Provincien leggende/ op hare perticuliere Patenten/ te versenden uyt hare Provincie in perticuliterende Steden ende Forten / immediatelijck resorterende onder de Generaliteyt ; van het welck gehouden sal zijn spoedige addertentie te geven aen de Heeren Staten Generael ende den Raedt van State / met byvoeginghe van de bewegende redenen ; welcke Compagnien alsoo uytghesonden zijnde/ de Staten van de selve Provincie ofte hare geauthoriseerde op haer Patent wederom te rugge sullen mogen doen keeren binnen haere Provincie / soo wanneer de noodt als vooren aldaer sulcx sal verepsschen/ doende daer van mede addertentie als vooren ; welverstaende dat het selve geen plaets sal hebben in regard van Compagnien dis boven het ordinaris getal zijn van de beraemde besettinge/ soo wanneer ende by aldien de selve door de voorschreve Revocatien van de Generaliteyt contrarie orde sullen hebben ontfangen.

E.

Dat de Militie boven den generalen Eedt aen de Generaliteyt oock perticulierlijck aen de Provincie daer in de selve gelept sal worden/ mitsgaders tot welckers Repartitie die is staende / als mede aen de respective Magistraten in de Steden van de stemmende Provincien/ daer in die in Guarnisoen gelept worden / ghehouden sal wesen Eedt te doen conform het Formulier mede hier nebens ghearresteert ende vast gestelt / ghelijck het selve achter dese haer Ho. Mog. Resolutie van woorden tot woorden volcht ende staet geinsereert/ welcken Eedt mede ghedaen sal moeten worden aen de Hooft-Officieren ten platten Lande/ ofte den selven representerende / soo wanneer de noodt mochte verepsschen aldaer eenighe Compagnien te leggen / 't sy tot bewaringe van de stromen ende Rivieren ofte andersints.

EJ.

Dat de Guarnisoenen van de Frontier-Steden ende Forten mede van tijdt tot tijdt sullen worden verandert/ soo als ten meesten dienst ende welstant van den Lande/ nae gelegenthcyt ende occurrentie van saecken bevonden sal worden te behooren.

EJJ.

Ende dat mede ghehouden sal worden een pertinente Lyste van de besettinghe van alle Steden/ Forten / ende plaetsen/ soo als de selve van tijdt tot tijdt sullen worden bevonden/ende dat men daer van aen de Provincien/ des verloeckende / tot allen tijden Coppen sal laten volgen/ om aldaet in Archives bewaert ende gesecreteert te worden : ende sal Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie gesonden worden aen den Raet van State/ om te dienen tot narechtinge/ en voor soo veel hun aengaet / haer daer na precise te reguleren.

Volgt nu de Instructie hier voor in't 3. artijckel van de bovenstaende Resolutie gementioneert en vast gestelt.

Instruc-

Inſtructie voor de Heeren Gecommitteerden ter Vergaderinge van haer Ho. Mogende de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, waer nae deſelve haer ſullen reguleren in't geven van de Patenten aent volck van Oorloge ende het beſorgen van de Frontieren van deſen Staet.

I.

DE voorſz Gecommitteerden ſullen met advys van den Raedt van State ſorghe dragen, dat de Frontieren van den Staet in 't Generael met *ſuffiſant Guarniſoen van verſcheyde Natien* beſet, ende met noodige *Ammunitie* van Oorloge ende *Vyvres* door den Raedt van State behoorlijck worden verſien, ende dat de vordere Militie, voor ſoo veel doenlijck ende de ghelegentheyt toelaet, verdeelt ende geleyt worde in de naeſte ende gelegenſte Plaetſen omtrent de ſelve Frontieren, omme tot allen tijden in cas van ſubyten noodt, ſoo binnen als buyten by de handt te konnen weſen.

II.

Sullen geen Patenten geven aen het volck van Oorloge, als nae genomen advys van den Raedt van Staten, en het ſelve advys gehoort ende goetgevonden zijnde, eenige *Patenten* uyt te geven, ſullen de ſelve doen expedieren onder de Paraphure van den preſiderende in de ghemelde Vergaderinge van haer Ho. Mog. ende teeckeninge van twee Gedeputeerden uyt de twee naervolgende Provincien, preſent zijnde, mitsgaders de Signature van den Griffier ende opdruckinghe van het Zegel van haer Ho. Mog. ende ſullen de ſelve Patenten gheparapheert, gheteeckent ende gezegelt als vooren, ſenden aen den Rade van State, omme aldaer by den Preſident mede gheparapheert, by den Secretaris gheteeckent ende met het Zegel van den gemelden Raedt gezegelt ende by den ſelven ten ſpoedichſten afgeſonden te worden.

III.

Ende ſoo noodich bevonden ſoude mogen worden eenige Compagnien uyt een ſtemmende Provincie te lichten, ſullen in ſulcken gevalle de Staten van de ſelve Provincie ofte der ſelver geauthoriſeerde verſoecken ſo veel Compagnien te willen laten volgen als noodich gheoordeelt ſal worden, met byvoeginge van de *bewegende redenen*, ende ſullen daer toe aen de gemelde Staten ofte hare geauthoriſeerden toeſenden Patenten met open namen, omme by de ſelve Staten ofte hare geauthoriſeerden gevult ende hare perticuliere Patenten daer by gevoecht te worden.

IV.

Doch en ſullen niet vermogen uyt de ghemelde Provincien ſoo veel Compagnien te lichten, dat daer door vermindert ſoude worden het getal 't welck goet gevonden is, ofte naemaels goetghevonden ſoude mogen worden, binnen yder der gemelde Provincien te laten tot beſettinge van de Steden ende Forten van dien, mitsgaders tot aſſiſtentie van de Overheden in 't uytvoeren van hare Politicque bevelen, ten ware dat den noodt ſulcx ſoude komen te vereyſchen, en dat daer toe by de Staten van de ghemelde Provincien ofte der ſelver geauthoriſeerde expres conſent wierde ghedragen, ende ſullen in ſulcken gevalle, de noodt voor by zijnde, de voorſz Compagnien ofte anderen in der ſelver plaetſe weder laten keeren in haere voorige Guarniſoenen.

V.

Sullen geen Compagnien in een ſtemmende Provincie mogen leggen, als met voorweten, advys ende bewillinge, midtsgaders op Patent van de Staten van de ſelve Provincie, ofte hare geauthoriſeerde.

VI.

Sullen geen volck van Oorloge doen paſſeren door een ſtemmende Provincie, ſonder daer van tijdelijck advertentie te geven aen de Staten van de ſelve Provincie ofte hare geauthoriſeerde, op dat by de ſelve ordre op de doortochten geſtelt ſoude mogen worden.

VII.

Sullen de Guarniſoenen van de Frontier-Steden ende Forten *met advijs van den Raedt* van State ende met Patenten in voegen als vooren gheexpedieert, van tijdt tot tijdt veranderen, ſulcx als ten meeſten dienſte ende welſtant van den Lande, nae gelegentheyt ende occurrentie van ſaecken bevonden ſal worden te behooren.

VIII.

Sullen mede doen houden een pertinente Lyſte van beſettinge van alle Steden, Forten ende Plaetſen, ſoo als de ſelve van tijdt tot tijdt ſullen worden bevonden, ende daer van aen de Provincien, des verſoeckende, Copye laten volgen.

IX.

De voorſz Gecommitteerden die tegenwoordich zijn, ofte namaels ſullen worden ghecommitteert in de voorſz Vergaderinghe, ſullen by Eede belooven ende ſweeren, dat ſy haer preciſelijck ſullen reguleren naer den inhouden van deſe Inſtructie ende yder artyckel van dien, ſonder de ſelve in eenige gedeelte te buyten te gaen, ofte daer tegens te doen, directelijck ofte indirectelijck, nochte gedogen dat daer tegens ghedaen worde, ende ſullen deſen aengaende by Eede renuncieren van alle perticuliere Correſpondentie, het ſy met de Provincien, Steden ofte Leden van dien, ofte private ofte perticuliere Perſonen voor ſoo veel de ſelve den ghemeenen beſten hinderlijck ſoude mogen weſen, ende dat ſonder aenſien van de Provincien ofte Steden daer uyt ſy gebooren ofte verkooren zijn, ofte het particulier profijt der ſelver van hem ſelven ofte van yemandt anders, ende belooven alleen voor oogen te ſullen hebben de welvaert ende conſervatie der voorſz Landen, ende van de gemeene ſaecken, en voorts deſen aengaende doen dat goede ende getrouwe Gecommitteerden gehouden ende ſchuldich zijn te doen.

Op welcke Inſtructie de aenweſende Heeren Gedeputeerden in de Ordinaris Vergaderinghe ter Generaliteyt gehouden worden datelijck aen de tegenwoordige Groote Vergaderinghe te preſteren den behoorlijcken Eedt, gelijck mede van tijdt tot tijt doen ſullen de Heeren Gedeputeerden in de hoochgemelde Ordinaris Vergaderinge tegenwoordich abſent zijnde, ofte die hier naer by de reſpective Provincien Gedeputeert ſullen worden ſo lange deſe tegenwoordige Vergaderinge by den anderen ſal zijn, ofte de ſelve geſcheyden zijnde, aen de meer hoochghemelde Ordinaris Vergaderinghe van haer Ho. Mog. ende ſal niemandt van de Extraordinaris Gedeputeerden van de reſpective Provincien ter gemelde Vergaderinge over het gheven van de Patenten mogen delibereren als nae dat de ſelve op de bovenſtaende Inſtructie den behoorlijcken Eedt ſal hebben gepreſteert.

Volcht nu het Formulier van den Eedt voor de Militie in 't thiende artijckel van de bovenſtaende Reſolutie gementioneert ende vaſt geſtelt.

Eedt voor de Militie aen de Generaliteyt te doen.

ICk beloove ende ſweere ghehou ende getrou te weſen de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden die by de Unie ende handthoudinge van de Gereformeerde Religie ſullen blyven, ende namentlijck de Ed. Mogende Heeren Staten van N. N. myne Betaels-Heeren, midtsgaders de Staten van de andere Provincien daer inne ick ſal ghebruyct worden, ende oock de Regenten van de Steden ſoo binnen de voorſz Provincien, als daer buyten daer in ick in Guarniſoen geleyt ſal worden, de ſelve onder het beleyt van de Hoofden ende Bevelhebberen over my geſtelt ofte noch te ſtellen, vromelijck ende ghetrouwelijck te dienen, ende de voorſz Heeren Staten Generael ende perticulier myne Betaels-Heeren, midtsgaders de Staten van de andere Vereenichde Provincien daer in ick in Guarniſoen geleyt ende gebruyct ſal worden, ende de Gouverneurs van de ſelve daer die zijn ofte naemaels ſouden mogen weſen, ende den welcken ghelach over de Militie aldaer is ghegheven, ofte naemaels ſouden mogen worden ghegeven, ende de voorſz Hoofden ende Bevelhebberen over my geſtelt ofte noch te ſtellen in haer bevelen te reſpecteren ende ghehoorſamen, voor den tijdt dat ick in de reſpective Provincien ende Steden ſal worden gebruyct, ende voorts my te reguleren naer de artyckelen ende Ordonnantien op den dienſt ghemaeckt, ende

ſpecia-

ſpecialijck geen Patenten te ſullen obedieren ende reſpecteren als geconditioneert zijnde, ſoo als hier na volcht.

Te weten, onder *paraphure* van de Heere preſiderende, nevens teeckeninghe van twee andere Heeren van de Gedeputeerden ter Generaliteyt *ſignature* van den Griffier, opdruckinge van het Zegel van haer Ho. Mogende *paraphure* van den Heere preſiderende van den Raedt van State, *teeckeninge* van den Secretaris ende *bezegelinge* van het ghemelde Collegie van den Raedt van State, ende by de welcke gevoecht ſullen zijn de Patenten van de Staten uyt welckers ofte in welckers Provincie my aenbevoolen ſal worden uyt ofte in te trecken, welverſtaende dat ick oock, leggende binnen eenighe van de Geunieerde Provincien, op ſpeciael Patent van de Staten van de ſelve Provincie ofte hare geauthoriſeerde, my ſal tranſporteren in een Stadt ofte Plaetſe van de ſelve Provincie, midtsgaders oock in de Steden ende Forten immediatelijck reſorterende onder de Generaliteyt ende wederomme uyt de ſelve Steden ende Forten binnen de Provincie daer uyt ick geſonden ſal zijn, ſoo dick en meenichmael als haer Ed. Mo. my 't ſelve tot haren dienſte of ten dienſte van de Generaliteyt noodich ſullen vinden te ordoneren, dat ick oock in cas van doortochte door een vande ſtemmende Provincien noch hoſtiliteyt noch foule, noch eenigen anderen overlaſt, hoedanich de ſelve oock genoemt ſouden moge worden, de Ingeſetenen van de voorſz Provincien ſal aendoen, noch door myn onderhebbende Soldaten ghedogen ſal aenghedaen te worden, noch yets ſal attenteren, nochte gedoogen dat door myn onderhebbende Soldaten gheattenteert worde het geen tot naedeel, verkortinge, beſwaerniſſe, ofte prejuditie van de ſelve Provincien, Leden ofte Steden van dien, ſoude mogen ſtrecken, ende by ſoo verre my yemant van wegen de Staten van ſodanigen Provincie ofte der ſelver geauthoriſeerde, behoorlijck ghemachticht, te gemoet ſoude mogen worden geſonden, omme my in de voorſz doortochte te gheleyden, dat ick de ordre van de ſelve dienaengaende punctuelijck ſal volgen, dat ick noch komende ontrent eenige beſlooten Steden van de voorſz ſtemmende Provincien in de ſelve niet en ſal intrecken ſonder al voorens daer van kenniſſe te geven aen de Magiſtraten van dien, maer dat ick daer buyten ſal blyven leggen, wachtende op der ſelver ordre ende gheliefte, het ſy door de ſelve Steden ofte buyten om de ſelve te paſſeren, ſulcx ſy Lieden ſullen ordonneren. *Soo waerlijck helpe my Godt.*

De Heeren van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen, hebben verklaert haer op alle het geen voorſz is, te conformeren met de vijf andere Provincien, ende dienvolgende in de bovenſtaende Reſolutie mede te conſenteren onder verklaringe reſpective, te weten:

Dat de Heeren Gecommitteerden van de Provincie van Vrieſlandt approbeerden de artijckelen van de Conferentie Conſiliatoir de dato den twintichſten May 1651 ende nu den ſeſtienden vaſt gheſtelt, onder expreſſe reſtrictie ende reſerve, dat door deſe provinſionele beraemde ordre de directie ende diſpoſitie der ſaecken van Oorloge raeckende, niet ſoude worden gheprejudicieert den voet, forme, ende ordre die tot conſervatie ende mutuele onderhoudinge van de Unie rede was beſlooten, ofte naemaels beſloten ſouden worden, in cas d'een ofte d'andere Provincie ſich tot reden ende obſervantie van de Unie in eenich point niet wilde accommoderen. Gelijck mede haer Ed. Mog. verſtonden, dat het recht van Stadthouder ofte Stadthouders niet ſoude worden gheprejudicieert, door dien den naem van den Raedt van State alleen in deſe artijckelen wierdt geſtelt, ſonder byvoeginge van Stadthouder ofte Stadthouders, dat haer Ed. Mo. verſtonden, dat de voorden Stadthouder ofte Stadthouders daer by gheboecht behoorden te worden, ende dat oock in 't minſte door deſe artijckelen Conciliatoir niet ſoude worden gheprejudicieert het recht van de Provincie van Vrieſlandt, ofte der ſelver Gouverneur in 't diſponeren over de Naburige Forten ende Commandeurs, volgens ouder ghewoonte, Reſolutie ende accoorden in verſcheyden Jaren by haer Ho. Mog. genomen.

De Heeren van Stadt ende Landen gheexamineert hebbende de Advyſen Conſiliatoir hier vooren geſtelt, verklaerden, dat ſy haer daer mede ſouden konnen conformeren, ſoo wanneer daer in eenige wepnige verandering wierden ghedaen, de welcke haer Ed. Mog. verſtonden het intereſt van hare Provincie ſonderlinghe te raecken, ende nochtans het eſſentiele van de Concepte Advijſen geenſints te verſetten ofte veranderen, als te weten:

Dat in 't eerſte artijckel ende alle andere, alwaer gheſeyt woorde van de advyſen van den Rade van State, geſtelt woorde, advys van de Heeren Stadthouders ofte Stadthouder ende den Raedt van State.

Met bypoeginge, dat de Stadthouder van de Provintie van Stadt ende Landen, hadde het ongheswijffelde recht om mede den voorſz Raedt te bekleden, ende voornamentlijck in materie van de Frontieren te verſeeckeren ende dierghelijcke, daer van het tweede Artijckel ſpreeckt, haer Ho. Mog. te dienen van advijs, wat in ſodanige gelegentheyt woorde bereyſt.

Den Text in voegen de ſelve gheconcipieert was blyvende, ſoude dit klare ende haer Ho. Mog. ſoo wel bekende recht van de Provincie ende der ſelver Stadthouder eerſt van veere verduyſtert, ende eyndelijck vernietiget mogen worden.

Alle het welcke (ſeyden ſy) by de voorſz veranderinge voorgekomen ſoude worden, ſonder nochtans het eſſentiele van het geconcipieerde advijs te altereren, want immers (ſeyde ſy) geenſints de meeninge is by deſe ſolemnele Vergaderinghe het eene ofte andere Lit van dien in ſijn recht ende geſach te verhoxten.

Belangende het vijfde artijckel, daer op deden de Heeren van Stadt ende Lande haer Ho. Mog. te gemoet te voeren.

Hoe dat aen de Provincie van Vrieſlandt ende neffens Stadt ende Lande, door der ſelver Heeren Stadthouders was gheweeſt ende verbieden de diſpoſitie ende directie op de veſtinge ende bewaringe van Schanſen Coevorden ende andere omtrent de Provincien ghelegen, ſedert de Reductie van de Stadt Groeningen af, dat dienvolgende van tijdt tot tijdt de reſpective Heeren Stadthouders van de voorſz Provincien by der ſelver Inſtructie beſonderlijck aenbevoolen was de veſtinge ende bewaringe van de gemelde Schanſen.

Dat ooch de Commandeurs van dien, altijdt aengeſtelt waren gheweeſt, ende hare Commiſſie ontfangen hadden van gemelde Heeren Stadthouders.

Ende ſulex alles op den voet ende ordre die haer Ho. Mog. gelieft hadde te beramen ten reſpecte van der ſelver Schanſen ende voorghemelde ghelegentheyt in den Jare 1596. den vijfden Julij ende anders.

Ende alſoo de text van het vijfde artijckel, in voegen die lach verblijvende dit voorſz recht ende geſach van de Heer Stadthouder der ghemelde Provincie notoirlijck quam te verdwynen tot merckelijcke intereſſe van dicti gemelde Provincie ſoo veere afgelegen.

Soo ſouden de Heeren van Stadt ende Landen verſtaen, dat het voorſz artijckel ſodanich behoort ghealtereert ofte geclauſuleert te worden, dat het voorſz recht ende Intereſt van de Provincien geſalveert blyve.

Ende ſouden haer Ed. Mog. verſtaen, dat de ordre ofte directie van ſaecke ende volck van Oorloge by deſe Conſiliatoir advyſen beraemt, alleen is Provinſioneel, ende dienvolgende alleen ſoude ſtant houden tot dat naer vereyſch van des ghemeene Landts conſtitutie anders ſoude worden gediſponeert.

De aenweſende Heeren Gecommitteerden van de Provincien van Over-Yſſel vernomen hebbende uyt de advijſen van de Provincien van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen op gisteren den ſeſtienden Junij ter Vergaderinge in geſchrift overgegeven op de pointen belangende de directie van de Militie ende het geven van Patenten, daer by voorgevende, dat de ſelve bevoecht ſouden zijn tot diſpoſitie ende directie op de beſettinghe ende bewaerniſſe van het Fort Coeverden. Soo hebben gemelde Heeren van Over-Yſſel niet ledich konnen ſtaen, tot conſervatie van het Recht van hare Provincie het

gepre-

gepzetendeerde Recht der voorsz Pzovincien van Vriesslandt ende Stadt ende Landen te contradicteren.

Doch naderhandt namelijck den een en twintichsten Juny is geconvenieert/dat nopende het gene de gemelde drie Pzovincien hadden laten aenteeckenen/ aen de selve soude worden gegeven satisfactie op volgende manier.

Dat op 't gemovveerde by eenige Pzovincien ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. nae deliberatie was goet gevonden expzesselijck te verklaren/ dat haer Ho. Mog. voor de Resolutie op de saecke van Oorloge ende dispositie over 't geven van Patenten den sestienden deses ghenomen/niet en verstonden in eenigen deele te enerveren/ altereren/ ofte pzejudicieren de Articulen van de Unie ende Eewigh Verbondt tusschen dese Geunieerde Pzovincien den negen en twintichsten January vijftienhondert negen en seventich binnen Uytrecht gemaeckt/ noch oock de Articulen van de Instructie van den Raet van State/ voor soo veel de selve van de Stadthouder is spzeeckende/ dat oock in 't minste voor de selve Resolutie niet en sullen worden gepzejudiceert de Pzovincien ofte eenige van dien/ noch oock der selver Stadthouder ofte Gouverneur in de dispositie over eenige nabuyrige Forten ende Commandeurs/ soo wanneer de selve sullen hebben bewesen daer toe by Resolutie ofte Accoorden van haer Ho. Mog. ofte eenige andere wettelijcke Cytulen absolutelijck 't Recht verhzegen te hebben.

In de voorgaende Resolutie van den sestienden staet wel den Eedt te doen aen de Generalitept/maer hoe ende in wat manieren by de Heeren van Hollandt zijn vast gestelt andere drie Formulieren raeckende de Pzovincien ende Steden in 't particulier/ daer van in den voorigen Eedt aen de Generalitept te doen oock wort gewaeght/ sulcks is te sien upt volgende Formulieren; als eerstelijck:

Formulier van Eedt voor alle Oversten, Colonellen, Ritmeesteren, Capiteynen, Luytenanten, minder Officieren ende alle het Volck van Oorloge, staende op de repartitie van Hollandt ende West-Vriesslandt, te doen aen handen van de Staten der selver, ofte hare Geauthoriseerden.

WY belooven ende sweeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, die by de Unie ende handthoudinge van de ware Christelijcke Religie sullen blyven, ende namentlijck de *Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt* gehou ende ghetrou te wesen, den selven vromelijcken ende getrouwelijcken te dienen, tot voorstandt van de voorsz Vereenighde Nederlanden, ende namentlijck den Lande van Hollandt ende West-Vriesslandt, den Quartieren, Steden, ende Leden van dien, tegens alle hare Vyanden, de wel-ghemelde Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt, ofte hare Geauthoriseerden gehoorsaem te wesen, in 't gene syluyden ons tot vorderinghe van den dienst en defentie van de voorsz Landen bevelen sullen, ende namentlijck omme de platte Landen der voorsz Provincie, van alle Inlegheringen ende Foelen van het Volck van Oorloghe te helpen beschermen * *oock binnen dese Provincie zijnde, aldaer niet en sullen marcheren, ofte daer buyten wesende daer inne niet en sullen komen, omme aldaer gebruyckt, geinquartiert ofte in Guarnisoen gheleydt te worden, als op Patent van meer-gemelte Heeren Staten van Hollant ende West-Vriesslandt, ofte der selver geauthoriseerden,* ende voorts in alles de Ordonnantien ende Articulen van den Oorloghe t'achtervolgen. *Soo Waerlijck moet ons Godt Almachtigh helpen.*

NOTA. * De woorden *oock binnen* &c. *tot geauthoriseerden* incluys, uyt te laten, soo wanneer den Eedt by de ghemeene Soldaten sal worden gedaen.

Formulier van Eedt voor alle Oversten, Colonellen, Ritmeesteren, Capiteynen, Luytenant, minder Officieren ende alle het Volck van Oorloge, Guarnisoen houdende binnen de Provincie van Hollandt ende West-Vriesslandt, ende niet zijnde van der selver repartitie, te doen aen handen van de Staten der selver Provincie oft hare Geauthoriseerden.

WY belooven, ende sweeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, die by de Unie ende handthoudinge van de Ware Christelijcke Religie sullen blyven, ende namentlijck de Staten van Hollandt ende West Vriesslandt, gehou ende getrou te wesen, den selven vroomelijcken ende getrouwelijcken te dienen, tot voorstant van de voorschreve Vereenigde Nederlanden, ende namentlijck den Landen van Hollant ende West-Vriesslandt, den Quartieren, Steden ende Leden van dien, tegens alle hare Vyanden, de wel-ghemelde Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt ofte hare Geauthoriseerden, voor den tijdt dat wy in de selve Provincie zyn ghehoorsaem te wesen, in het geene sy luyden ons tot vorderinghe van den dienst, ende defentie van de voorsz Landen bevelen sullen, ende namentlijck omme de platte Landen der voorsz Provincie, van alle Inlegeringe ende Foelen van het Volck van Oorloge te helpen beschermen, * *oock binnen dese Provincie niet te sullen marcheren als op Patent van meer-ghemelte Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt, ofte der selver Geauthoriseerden,* ende voorts in alles de Ordonnantien ende Articulen van den Oorloge t'achtervolgen. *Soo waerlijck moet ons Godt Almachtich helpen.*

NOTA. * De woorden *oock binnen* &c. *tot Geauthoriseerden* incluys, uyt te laten, soo wanneer den Eedt by de ghemeene Soldaten sal worden gedaen.

Formulier van Eedt te doen by de Capiteynen, andere Officieren ende Soldaten, in handen van de Magistraten der Steden daer inne sylieden respectivelijcken met hare Compagnien in Guarnisoen zijn leggende, ofte in geleydt sullen worden.

ICk beloove ende sweere, * *met mijn onderhebbende Compagnie*, dese Stadt ende Magistraten van dien gehou ende ghetrou te wesen, de selve ghetrouwelijcken te dienen ende te ghehoorsamen in 't gene sylieden my tot behoudenisse, dienst ende ruste haerer Stede, ende namentlijck tegens alle oproer ende seditie van den Volcke bevelen sullen, onvermindert nochtans de bevelen die de Heeren Staten deser Provincien ofte der selver Gecommitteerde Raden aen my souden mogen geven. *Soo waerlijck moet my Godt helpen.*

NOTA. * De woorden *met mijn onderhebbende Compagnie* uyt te laten, soo wanneer den Eedt by Luytenanten, mindere Officieren ende Soldaten sal worden gedaen.

Den negentienden Juny is goet gevonden de Heeren Roesvelt ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerde te versoecken/ dat de selve ten spoedichsten by der handt wilden nemen de besoigne op 't weeren van de Corruptien hier bevooren gedeceneert/ende daer van soo haest doenlijck rapport te doen.

Den een en twintichsten Juny is verstaen dat de beeedinge van de Militaire Officieren soude worden ghedaen door de Commissarien de welcke staen souden over de Monsteringe van de Militie van desen Staet. De Heeren van Vriesslandt hebben laten aenteeckenen dat sy in dese Conclusie niet wyders hebben geconsenteert/ als dat hunne Militie ende Militaire Personen op 't Formulier alhier gearresteert/ souden worden geeedicht door de Heeren Gedeputeerde Staten der selver Pzovincie/ van wien sy oock alle tijdt hare Commissie hadden ontfangen/ naer het oudt gebruyck sedert het begin van dese Republijcke aldaer gheobserveert/ waer in door de doodt van den Heere Prince van Oranjen geen veranderinge aldaer was gevallen.

Den twee en twintichsten Juny hebben de Heeren van Gent, Dorth, Raesvelt, Wimmenum, Loo, Paets, Sonck, Aylua, van der Beecke, Catz, Jacob Veth, van der Hoolck, t'Jassens ende Clant, aen de Groote Vergaderinge gepzesteert den Eedt op de Instructie den sestienden deses ghearresteert door de Heeren Gedeputeerde in de ordinaris Vergaderinge ter Generalitept/waer na de selve haer sullen reguleren in het geven van de Patenten aen het Volck van Oorloge/ ende het besorgen van de Frontieren van desen Staet/ suler is dervolgens oock gedaen by de andere ordinaris Gedeputeerden.

In 't leste van Junius zijn alle hooge ende mindere Rijchs-Officieren tot Capiteyns/ Luytenants/ ende Den-

Dendrigs inclups in den Hage wesende/in de Ordinaris Vergaderinge beschreyden / ende hebben dienvolgens aldaer gedaen den Eedt volgens Formulier den sestienden Juny op de Groote Zael gearresteert / alle staende ende bloots hoofts / uytgenomen Sijn Excellentie Graef Wilhelm van Nassau, als zijnde Stadthouder van Provincien/dien een stoel geset wiert/edoch den Eedt staende stont op ende ontdeckte sich. Desgelijck is van alle de selve gedaen in de Vergaderingh van Hollandt.

Tot weeringh van de Corruptien / is den seven en twintichsten Juny gedaen rapport/daer in bestaende dat een Placcaet (t welck namaels gearresteert ende op sijn tijdt volgende is) behoorde daer tegen te worden geemaneert / ende by Resolutie vast te stellen dat geene Ledematen van de Regeringe residerende in eenige Vergaderingh/Collegien/Magistraten of Gerichten / dependerende van de Generaliteyt/haer niet en souden hebben te laten verrucken met eenige giften/ gaben of geschenchen t'ontfangen/nemen of genieten van eenige persoonen die aen de opgemelde Regeringe ofte Collegien als vooren pets mochten hebben te versoecken.

Den dertichsten hebben die van Hollandt, Zeelandt ende Uytrecht haer daer mede geconformeert/wordende de andere Provincien versocht haer desgelijck daer op te verklaren.

Daer op is den eersten July de Heer Jacob Veth ter Grooter Vergaderingh presiderende/ gedisponeert ende eendrachtelijck geresolveert/goet gevonden ende verstaen dat de Heeren Gecommitteerde ter Vergaderinge van de Staten Generael, de Heeren Raden van State, Generaliteyts Reken-Kamer, de Collegien van de respective Admiraliteyten, de Heeren van Justitie van Brabandt ende Vlaenderen, der selver Hooge Ministers ofte Beampten respertive / ende voorts die van de Magistraten ende Gerichten / ende alle andere onder de Generaliteyt resorterende / geen uytgesondert / der selver Huysvrouwen/ Kinderen / ofte yemandt anders de selve aengaende / selfs ofte door yemandt anders / niet en mogen nemen/ ontfangen ofte genieten/oock niet by eenige onderhandelinge/ koop/ permutatie / ofte anderssints directelijck of indirectelijck eenige giften ofte geschencken van eenige dingen hoe kleyn die oock souden mogen wesen/ oock van dranck ende eetwaren van eenigerhande personen die sy weten dat aen de voorgemelde Vergaderinge / Haven ofte Collegien van welcken sy Ledematen zijn/te doen hebben/ofte apparentelijck te sullen krijgen/ upt saecke dat de selve oft yemandt anders pretenderen/ versoecken ofte gheobtineert soude mogen hebben eenige Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien, op eenigerhande saecken ofte om de expeditie van dien / onder wat pretext het oock soude mogen zijn/ende dat soo wel voor als naer dat de saecke afgedaen sal zijn / ende by aldien sy eenige soodanige giften souden mogen hebben ontfangen ofte genoten/ van yemandt die sy namaels vernamen pets aen de Vergaderinge/Haven ofte Collegien voornoemt/ waer af sy Ledematen/ hooge Ministers ofte Beampten waren/ te doen te hebben/ t welck sy ten tijde van het ontfangen van de gaben/ giften ofte geschenchen niet en hadden gheweten / dat sy daer van de Vergaderinge / Haven ende Collegien voornoemt kennisse souden geven / ende haer onthouden directelijck of indirectelijck aen de Vergaderinge ofte Leden van dien / selfs ofte door andere de saecken te recommanderen/ doch soo wanneer sy notoir bevonden souden worden eenige gaben / giften ofte geschenchen in voegen als vooren ghenoemt/ voorwetens ende opsettelijck ontfangen ende ghenooten te hebben / selfs of door anderen/ souden de selve verliesen hare Ampten ende bedieninge die sy alreede bekleeden ende besitten/ ende wyders inhabil verklaert om wederom in anderen gebruyckt te mogen worden/ende daerenboven arbitralijck gestraft/ende sullen de Leden by t inkomen in de Collegien respectivelijck in handen van den eerst ofte Presiderende hebben te doen den Eedt voor een yeders Collegie te formeren ende te passen/naer de gelegenthey van t selve. Ende op dat in desen allen hare Ho. Mo. goede meeninge wierde voldaen/soo soude een yegelijck die haer Ho. Mog. soude weten aen te brengen dat een of andere van de Regeringe voornoemt eenige giften ofte gaben ontfangen hadden/ daer voor ghenieten een premie ten minsten van ses honderd Carolus guldens ofte meer naer ghelegenthey van saecken / ende wierde Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie aen alle de opgemelde Collegien toegesonden/ omme haer naer den inneholden van dien pryse te reguleren. Wyders hebben haer Ho. Mog. goet gevonden te arresteren het naervolgende Placcaet / in voegen als t selve alhier van woorde te woorde staet gheinsereert/ ende wierde t voorsz Placcaet ten spoedichsten gedruckt/ ende naer de oorde van t Landt ghesonden om alomme gepubliceert ende geaffigeert daermen gewoon was Publicatie ende affixie te doen.

Het Placcaet soo als het is ghedruckt/ ghepubliceert/ ende geaffigeert geweest/ luydt als volght:

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, allen den genen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. *Doen te weten,* Alsoo ondervonden wordt, dat eenige dangereuse ende schadelijcke menschen tot groot despect ende kleynachtinge van de Hooge Regeringe ende andere des Generaliteyts Collegien, ende tot bedroefftheyt van de Leden van dien, haer soo verre verstouten, dat sy hebbende yets aen de opgemelde Hooge Regeringe ofte Collegien te verrichten, derven ondernemen aen der selver Leden te presenteren ofte doen presenteren eenige giften ofte geschencken, daer sylieden ter contrarie van der selver ghetrouwicheyt, sinceriteyt, vromicheyt, ende oprechticheyt soodanige opinie behooren te hebben, als de weerdicheyt haerer Ampten is vereysschende. *Soo ist,* dat wy omme hier inne naer behooren te versien, yeder een van wat qualiteyt ofte conditie hy sy,wel expresselijck interdiceren ende verbieden aen yemandt van de meer opgemelde Hooge Regeringe ofte andere des Generaliteyts Collegien, de Hoven van Justitie van Brabandt en Vlaenderen, aen der selver hooge Ministers ofte Beampten respective, de Magistraten ende Gerichten onder de Generaliteyt resorterende geen uytgesondert, der selver Huysvrouwen, Kinderen, die van hare Familien,ofte yemandt anders, t'eenigen tijden te presenteren, geven, ofte belooven,directelijck ofte indirectelijck, oock niet by eenige onderhandelinge, koop, permutatie oft anderssints,eenige giften ofte geschencken van eenige dingen hoe kleyn die souden mogen wesen, oock van dranck ofte eetwaren, om t'obtineren ofte geobtineert te hebben, voor hem selven ofte yemandt anders, directelijck of indirectelijck eenige Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien ofte Dispositien op eenigerhande saecken, ofte om de expeditie van dien, onder wat pretext het oock soude mogen wesen,op pene dat de Contraventeur van dien sal worden gecondemneert in een amende, gheproportioneert ofte egalerende de waerde van de saecken, die hy voor hem selven oft yemandt anders voor de meer opgemelde hooge Regeringe, ofte andere des Generaliteyts Collegien, de Hoven van Justitie, van Brabandt ende Vlaenderen, der selver hooge Ministers ofte Beampten respective, ende voorts alle Magistraten ende Gerechten onder de Generaliteyt resorterende te verhandelen heeft, ende dit alles boven arbitrale correctie,infamie ende inhabiliteyt, om eenige Ampten,Officien,ofte Beneficien, hoedanich die oock souden mogen wesen, immermeer te mogen bekleeden, hebben ofte ghenieten,ende dat de selve oock *ipso facto* ende metter daet, sal zijn ende blyven gheprivveert van alle soodanige Ampten, Officien ende Beneficien als de selve albereyts soude mogen hebben, bekleeden ofte genieten,sonder dat hier inne eenige conniventie,mitigatie ofte moderatie sal mogen worden gebruyct, te appliceren de bovenstaende Amende ten behoeve van de Officieren, Aenbrenger ende den Armen, elcks een derde part, ende sal den Aenbrenger sijn persoon ende naem daer benevens worden geswegen, ende selfs schuldigh bevonden wordende,daer van genieten impuniteyt. Ende op dat het gene voorsz is, wel ende in allen deelen gheeffectueert ende naergekomen worde, soo hebben de Heeren Staten van de respective Geunieerde Provincien

malkan-

malkanderen verſeeckert ende belooft elcks in den haren, ter requiſitie van ons, den Raedt van State, ofte andere des Generaliteyts Collegien, als oock van den Hove van Brabandt ende Vlaenderen, Magiſtraten ende Gerichten, alle Reſolutien, Sententien ende Vonniſſen, by de ſelve reſpectivelijck tegens de Contraventeurs van deſe onſe Placcate uytgeſproocken naer hare forme ende inhouden promptelijck te ſullen executeren ende doen executeren, ofte andere ter requiſitie als vooren, tegens de ſelve te procederen naer den inhout van den ſelven Placcate, alles ſonder eenige conniventie, weygeringe ofte uytſtel, want wy ſulcx ten dienſte van den Lande hebben bevonden te behooren. Ontbieden ende verſoecken daeromme de Heeren Staten, Gecommitteerde Raden, ende Gedeputeerde Staten van de Provincien reſpective van Gelderlandt ende 't Graefſchap Zutphen, Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlandt, Over-Yſſel, Stadt Groeningen ende Ommelanden, de Hoven van Juſtitie en Regierders in de Steden ende ten platten Lande, deſen onſen Placcate alomme daer ſulcks gewoon is gedaen te worden, te doen afkondigen ende aenplacken. Gedaen ter Vergaderinge van de hoochgemelde Staten Generael in 's Graven-Hage op de Groote Zale van 't Hof van Hollandt, den *eerſten* July ſeſtienhondert een en vijftich. Was geparapheert *Jacob Veth* vt. onderſtondt, ter ordonnantie van de ſelve, gheteeckent *N. Ruyſch.* Zijnde op 't Spatium gedruckt het Cachet der ſelver Heeren Staten in rooden Waſſche.

Het Formulier van Patent is gearreſteert als hier volght.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, naer genomen advys van den Raedt van State, laſten ende bevelen hier mede den Capiteyn met ſyne Compagnie te voet in Guarniſoen tot dat hy deſen geſien hebbende, ſich met de ſelve Compagnie, Vaendel, ende complete Wapenen in aller diligentie ſal hebben te begeven binnen om aldaer Guarniſoen te houden voor eenen korten tijdt, ende tot naerder ordre. Ende ſal hy onderwegen ſorge hebben te dragen, ende wel letten, dat de Huyſlieden ten platten Lande geen ſchade noch overlaſt en geſchiede. Ordonnerende haer Ho. Mog. den ende Magiſtraet der gemelde Stadt de voorſz Compagnie te voet van Logement te doen verſien. Gedaen in den Hage den

Ter Ordonnantie van de Hooghſtgemelde Heeren Staten Generael.

Aldus ghedaen naer vooren genomen advijs van den Raedt van State.

Ter Ordonnantie van den gemelden Raedt van State.

Haer Ho. Mog. hadden den Raet van State verſocht t'adviſeren op de beraminge van 't ghetal der Compagnien, die volgende het ſeſte Artickel van haer Ho. Mog. Reſolutie van den ſeſtienden Juny leſtleden, ſouden gelaten worden in de reſpectiue ſtemmende Prouincien, ſoo tot beſettinge ende bewaringe van dien, als tot uytvoeringe van hare Politicque bevelen, alvooren daer op te hooren bericht van den Heer Velt-Marſchalck ende andere Militaire hooge Officieren, in ghevolge van dien hebben ſy met Sijn Excellentie den Velt-Marſchalck daer over in Conferentie ghe weeſt, oock den Heer van Beverweert, Sergeant Majoor Generael van 't Leger ghehoort, ende voorts met Sijn Excellentie Stadthouder, &c. in den Raedt alles overleght ende wel overwogen hebbende, opineerden ende adviſeren dat de Frontieren gelegen buyten de ſtemmende Prouincien, na gelegenthey van 't Kruychsvolck nu in dienſt zijnde, niet minder behoorden beſet te zijn, als uytwyſende de bygaende Lyſte van Compagnie daer van ghemeldt, ende dat dan de voordere Compagnien konden ghelaten worden binnen de ſtemmende Prouincien tot beſettinge van de Frontieren der ſelver ende uytvoeringe der Politicque bevelen, ghelijck te vernemen was uyt de andere Lyſte daer van gemaeckt mede hier neffens ghevoeght, ſonder dat de ſelve daer uyt ſouden worden getrocken als in tijdt van noodt, met conſent van de Heeren Staten of Gecommitteerde van de Prouincie, ende voorts worden ghevolght het ſeſte ende negende Artickel van de voorſz Reſolutie van den ſeſtienden Juny. Ende wanneer daer by te gemoet dewyle dagelyck occaſien konden komen voor te vallen, waer door de Staet van buyten ofte van binnen eenich ongemack ſoude mogen worden aengedaen, by aldien niet tijdelijck 't ſelve worde te ghemoet geſien ende voorgekomen, dat daeromme dienſtich ſoude zijn Ho. Mog. dat de Ruyterye geminueert wierde van boven de Patenten van de Generaliteyt noch te moeten hebben approbatie ofte attache van de ſtemmende Prouincie, daer uyt de ſelve in cas van noodt ſouden ghelicht worden, want die ſubijt moetende ghebruycken tot weeringe van quade deſſeynen tegen 't gemeene beſte, ende te wachten dat daer toe ſoude komen approbatie uyt de Prouincien, gelijck de Compagnien te voet met attache of invoeginge van namen, ſoude wel licht te ſpade by komen, ende 't Landt voor retardement in groote ongelegenthey komen te geraecken, meynden derhalven dat de Patenten voor de Ruyterye alleen by de Generaliteyt behoorden gegeven te worden, op ſulcken maniere als de Patenten aen de Compagnien die tot beſettinge van de Frontieren worden gelaten, om de ſelve by alle voorvallende ſwaricheden te konnen by de handt hebben ende te doen marcheren, op dat door middel van dien alle onheylen geweert ende voorgekomen mochten worden, midts dat de ſelve (de ſwaricheyt voorby zijnde) wederom in hare voorige Guarniſoenen gebracht wierden.

Lyſte van de Guarniſoenen ſoo binnen de ſtemmende Prouincien dienen gelaten te worden.

	Compagnien te Voet.	*Ruyterye.*
Nimwegen	10	4
Bommel	2	
Thiel	2	
Fort Naſſau op de Voorn	3	
St. Andries	1	
Zutphen	5	3
Doesburgh	3	1
Grol	3	
Brevoort	3	
Arnhem	1	2
Briel	10	
's Graven-Hage.	1.	
Amſterdam,	2.	
Vyanen,	1.	1. *te weten de Caraboyns van de Guarde.*
Gornichem,	3.	1. *Curaſſier van de Guarde.*
Worcum,	2.	
Loevenſteyn	1.	
Heuſden met Hemert,	12.	2.
Crevecour,	1.	
Engelen,	1.	
Geertruydenbergh,	6.	1.
Clundert met Noordam,	3.	
Vliſſingen,	7.	
Vere,	2.	
Ter Tolen,	1.	
Axel,	2.	
Ter Neuſe.	1.	
Biervliet,	1.	
Lillo,	2.	
Liefkenshoeck,	2.	
Uytrecht,	4.	
Amersfort,	1.	
Rhenen,	1.	
Leeuwaerden,	3.	
Franicker,	1.	
Dockum,	1.	

Harlin-

Harlingen	2.	
Deventer	1.	3.
Zwol	4.	1.
Haſſelt	1.	
Steenwyck	1.	
Oldenzeel	1.	
Enſchede	1.	
Otmerſum	1.	
Groeningen	10.	2.
Delfziel	4.	
	131 *Compagnien te voet.*	21 *Compagnien te paerde.*

Lijſte van de Guarniſoenen ſoo buyten de ſtemmende Geunieerde Provincien dienen ghelaten te worden tot beſettinge.

	Voetvolck Compagnien.	*Ruyterie Compagnien.*
Embden	5.	
Lieroort	4.	
Bourtange	3.	
Bellingwolde	2.	
Lang-Acker Schans	2.	
Coeverden	6.	1.
Meurs	3	
Cracau te beſette uyt Meurs by gecommandeert volck		
Orſoy	8.	1.
Rhynberck	9.	2.
Weſel	15.	4.
Buderick	4.	
Rees	7.	1.
't Fort	2.	
Emmerick met het Fort	7.	
Schencken-Schans	4.	
Gennep	3.	
Raveſteyn	3.	1.
Maeſtricht	40.	7.
Grave	8.	1.
D. n Boſch met de Forten	23.	5.
Breda	23.	5.
Twee Forten	2.	
Willemſtadt	2.	
Steenbergen	3.	
't Fort	1.	
Bergen op den Zoom met de Forten	21.	2.
Frederick-Fort	1.	
Kruys-Schans	1.	
S. Anna	1.	
Hulſt met de Forten	18.	2.
't Sas van Gent mette forten	12.	
Het Fort Moerſpeuy ende S. Marck	3.	
Philippine	3.	
Yſendycke	3.	
Ooſtburgh met de Forten	2.	
Sluys met de Paſſen	19.	
Cadſandria	4.	
Het Fort St. Catharina by Ooſtburgh	1.	
Aerdenburgh	6.	
	284 *Compagnien te voet.*	31 *Compagnien te paerde.*

MEn heeft ſich langſaem ende beſwaerlijck daer op konnen reſolveren; elcke Provincie dacht verbovrdelt te zijn ende te wepnich Compagnien tot uytvoeringe van de Politijcke bevelen te krijgen. Ondertuſſchen wierdt peder een verdrietich over de langhſaemheyt van deſe Groote Vergaderinge; ende om die te verhoxten/ſoo wierdt den twaelfden Julp doox den Raedts-Heer Andreé gepxoponeert/ dat niet als op volgende Poincten in de groote Vergadering ſoude woxden gedelibereert ende geresolveert (alle andere saecken gerenvopeert woxdende aen de oxdinaris Vergadering) te weten op de voet ende maniere na de welcke gedecideert en geterminneert ſullen worden de differenten die tuſſchen de Pxovincien onderlinghe ſouden mogen komen te rijſen/ het houden van de Secrete Correſpondentien, het ſtuck van de Monſteringe, het fxmeren van een Inſtructie doox de Heeren gecommitteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael/het arreſteren van de geredxeſſeerde Inſtructie voox den Raedt van State, het redxeſſeren van de reſpective Inſtructie voox de Generaliteyts Reecken-Kamer, reſpective Collegien ter Admiraliteyt/ Threſorier Generael/ Ontfanger Generael/ Secretaris van den Raedt van State/ Secretariſen van de Generaliteyts Reecken-kamer/Advocaet Fiſcael van de Generaliteyt/ ende voxts voox de reſpective Suppoosten van de opgemelde Collegien van de Generaliteyt/ ende eyntelijck de Lijſte van beſettinghe ſoo binnen de ſtemmende Pxovincien/ als daer buyten. Des anderendaeghs is daer op gereſolveert dat alhier in ſpecie gedelibereert ſoude woxden op de navolgende Poincten/als te weten/op den voet ende maniere na de welcke gedecideert ende geterminneert ſullen werden de differenten, die tuſſchen de Pxovincien onderlinge ſouden mogen komen te rijſen. Het houden van de ſecrete Coxreſpondentien.

Aengaende het ſtuck van de Monſtering/ heeft den Raedt van State gefxmeert volgende addvijs:

Als dat ſy tot redxes van dat ſtuck hadden daer op de voorige Placcaten van den 4 Febxuarp 1599. ende van den 7. Julp 1623. geexaminneert; ende bevonden/ dat in de een en de ander Poincten waren die goet zijn/daer van te ſamen een goet Concept/ op deſen tijdt ende ghelegenthepdt ſtaende/ ſoude konnen ghefxmeert woxden/ uytlatende die poincten/ of nu niet practicabel/ of ſulck zijnde/dat niet wel ſonder alteratie ſouden te obſexveren zijn. Soo als men geſien heeft in den Jare 1623. dat terſtont na de Publicatie van dat Placcaet groote alteratie onder de Militie/ was ontſtaende/ daer doox eenighe plaetſen wel licht in ghevaer ſouden gekomen hebben/ ſoo men 't ſelve niet datelijck hadde geſteuyt/ daer toe Sijn Hoogthepdt Prince Hendrick, &c. met eenige Heeren Gedeputeerde haer in Perſoon binnen Breda moeſten begeven/ ſtillende de ſelve alteratie wel met exemplaire ſtraffe; maer niet te min daer upt volgende dat men het voorſz Placaet niet wijders en doxſte ſtrict na den inhoudt doen obſexveren/ gelijck ooch 't ſelve nopt in trepn en heeft konnen gebxacht ofte gehouden woxden/ ſy vonden haer geobligeert deſe conſideratien haer Hooch Mog. voox te bxengen/alvooren weder een Placcaet tot redxes van het ſtuck der Monſteringe in te ſtellen/ dat veel licht weder alteratie mocht maecken/ of niet na behooren ghexbſexveert/ ende de Penen na den inhoudt gexecuteert konden woxden/ niet dat ſy eenichſints ſouden willen pxotraheren het redxes tot het hebben ende houden van een goede Militie/ alſoo ſy ſulck ten alderhoochſten noodich te zijn achteden/ ende daerom van tijdt tot tijdt daer op gheurgeert/ ende 't ſelve ten hoochſten dienſte van den Lande ernſtich gerecommandeert hadden/ gelijck wp noch waren doende; maer dat men 't ſelve ſoude bekomen doox redres in de Monſteringe, ende de Placcaten ende oxdxes daer op ſcherp in te ſtellen/ dacht haer niet veel te ſullen opereren/ ſoo niet voox en gingh het redxes van 't pxetext daer op het veele waren nemende: Dat is/ voox eerſt/ prompte preciſe betalinghe, ſonder de Compagnien langen tijdt ende veele Maenden ten achteren te laten ſtaen/ ſoo als ſy ſepden haer onlanghs te zijn voorghekomen/ als ſy een Ritmeeſter wilden houden tot betalinghe ſpner klagende Rupteren/ alleguerende vier en twintich Maenden van ſpn Betaels-Heeren ten achteren te ſtaen. 't Welcke haer ooch van andere Ritmeeſteren ende Capitepnen meer was voox gekomen/ andere beter betaelt woxdende/ wierden nochtans niet eenige Laſten Maendelijchs beſwaert/ als met Solliciteurs ofte Schryvers, die haer wierden ghegeven met Injunctie van Tractement tot ſeſtich, ſeventich, ofte meer guldens ter Maendt/ neffens andere Laſten/ als mede het hoxten van den honderſten Penningh, ende anders meer/ die ſy

daer en boven moeten dragen / de welcke uyt haer eygen Gagie niet komende binden / (staende de Schyvber maer met een ordinaris paye op de Lijste) soo moesten sy / ofte de Ruyters ende Soldaten die groote interesten van soo veel Maenden t'achterheyt hoorden ende afrecken / daer door dan de klachten ontstaen / dat geen Soldye kregen / of soecken met practijcke haer schade te binden tot 's Landts groote ondienste; welcke oorsaecke tot preter van quaedt als wech ghenomen ware / ende dat de Compagnien maendtlijckse dan hare soldye wel precijs wierden betaelt / soude als dan seer licht het redres in de Monsteringe konnen volgen / ende de qualijckdoenders worden gecorrigeert ende ghestraft naer den inhoudt der Placcaten.

Voer by noch seyden / dat geremarqueert wierdt het stuck van de monsteringe niet over al / ten meersten dienste te worden gepractiseert / want eenige Provincien senden hare Commissarisen in een Guarnisoen daer veele Compagnien leggen van verschepden Repartien / aldaer monsteringe doende alleen van Compagnien staende op repartie van die Provincie daer van de Commissaris wordt ghesonden. Dat een yder nu wel konde begrijpen of sulcke Compagnien niet compleet konden monsteren / daer de andere wisten dat het haer niet en raeckte / al quamense schoon mede in de wapenen / ofte dat sy mede monsteringhe passeerden / alsoo daer naer niet betaelt en wierden; maer (seyden) als desen Kade dede monsteren de ghcheele Guarnisoenen / soo was niemandt bysom malhanderen volck te leenen: dat ooch noch beter soude hiem hebben soo op geen andere Rollen / als sulcke / in de Provincien betalinge en wierden gedaen / als wanneer beter den dienst soude betracht worden. Ende als d'een of d'ander van de Provincien ergens monsteringe begeert gedaen te hebben / soude den Raedt (des wetende) daer toe terstont ordre gegeven / protesterende den Raedt dit niet voor te brengen / om de Provincien in haer recht van selfs te mogen laten monsteren / in 't alderminste prejuditie te willen doen / maer alleen naer haren plicht ghedrongen zijnde / 't selve te mogen seggen / om datmen sach dat den dienst niet behoorlijck wiert betracht / ende 't Lant en de Provincien bedrogen: Sy versoecken over sulcx / dat haer Ho. Mog. believt alle 't geen voorsz is / in behoorlijcke achtinge te nemen / op dat men eenmael de saecken van de Militie soo soude mogen brengen in goeden Staet.

In Julio / zijn ooch wederom ghekomen een notabel aental Predicanten uyt alle Provincien; die den veertienden audientie hebbende / inleverden de naervolgende Remonstrantie.

Aen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Ho. Mog. Heeren;

IN den aenvangh van dese Groote ende Illustre Vergaderinge hebben de gemene Kercken onses Vaderlants door de Gedeputeerden, haer selven stracx geworpen in de armen van U Ho. Mog. omme de selve met onderdanigheyt ende groote bekommeringe haerder zielen, den welstandt van de Waere Christelijcke Gereformeerde Religie, de eenichste sleutel, de rechte *basis* ende fundament van desen florisanten Staet te recommanderen, als ooch de weeringe van 't geen de beveſtinge ende voortplantinge van dien ruyneux ende schadelijck mochte wesen, soo ten aensien van de Paepsche Afgoderie ende daghelijcxse aenwassende Sonden, die het Landt drucken, ende tot aen den Hemel roepen om Godts tooren ende plagen tegens ons te verwecken, op welcke Remonstrantie U Ho. Mog. den *seven en twintichsten* Januarii gants gunstelijck hebben verleent een heylsame Resolutie ofte conservatie van de voorsz Religie, ende steuytinghe van 't geen den opgangh ende voortgangh der selver hinderlijck mochte wesen, de welcke onghetwijffelt den Heer aengenaem is gheweest, de vroomen verheucht, ende alle Gereformeerde Kercken oorsaecke ghegheven heeft om U Hooch Mogende met aller ernst uyt de Inghewanden haerder herten te dancken, ghelijck sy doen by desen, te meer, om dat sy goede effecten daer van hebben beginnen te ghenieten, sonderlingh in het reformeren van de Meyerie van 's Hertogenbosch ende het Marquisaetschap van Bergen, niet alleen in het Ecclesiastijck, maer ooch in het Politicque, alwaer de Paepsche stoutigheden ende insolentien alsoo groot waren dat de Kercken van ons Lieve Vaderlandt, die haer ten hoochsten over den yver van U Hooch Mogende bethoont in het introduceren van de Gereformeerde Leeraers in de selve Quartieren hadden verblydt, siende den tragen voortgang van de Gereformeerde, ende in het tegendeel de groote ongehoorsaemheyt, hertneckigheyt ende bitterheyt van de Inwoonderen aldaer, haer tot in het binnenste van haer herten hebben moeten bedroeven, dat den heylige Kercken-dienst, ende de geene die de selve in die Quartieren betraden, soo vyandtlijck ende soo Barbarisch getracteert wierden, dat het onder de Turcken ende Moscoviters niet veel erger soude konnen geschieden, gelijck in voorighe Remonstrantien ghenoechsaem is verthoont gheweest: De Gedeputeerden der Synoden, Hooch Mogende Heeren, bekennen geerne, dat sedert de Politijcque Reformatie van de Officieren, merckelijcke verbeteringhe aen verscheydene Plaetsen is ghevolcht; maer evenwel nergens soo goet als sy wel verhoopt hadden, want sy en konnen niet naer laten U Hooch Mogende klaechsghewyse bekendt te maecken, hoe dat in eenighe Plaetsen van de Meyerie daer wel alreede Gereformeerde Officieren zijn inghevoert, het evenwel soo niet en gaet als het behoort, want daer van sommighe der voorgaende Paepsche Officieren alleen uyt Politijcque insichten hier en daer Gereformeerde Onder-Officieren gestelt waren, hebben eenige die haer plaetsen volchden, de selve weder afgheset, ende in tegendeel de bitterste Papisten wederomme ingevoert, desgelijcks Schepenen die soo vreemt niet en waren van de Gereformeerde Religie buyten tijdts uytgeworpen ende bittere Papisten in haer plaetse gheset, scheurende een seecker Quartier-Schout de Placcaten van U Hooch Mogende aen stucken, jae zijn ende blyven de Papisten soo stout datse den Luytenant van den Landt-Drost *Ravesway* wanneer die hare Vergaderinge in de Capelle van Aerlée in Peelandt daer sy honderden t'samen ghekomen waren wilden verstooren, hebben derven feytelijck tegen staen, slaen ende quetsen, ooch soo, dat in dien hy door eenige Ruyteren niet en waren ontset geweest, souden pericul van syn leven geloopen hebben, de *Huyskens*-van de *Sanctos* op de wegen daer de Papisten in haer blinde devotie rontom loopen, blyven tegens de Placcaten aen veele plaetsen ten thoon staen, ende in de Stadt van 's Hertogenbosch hebben de Papen ende Jesuyten haere wooningen ende verkeeringen soo openlijck, dat sy de selve in hare Quartieren ende Parochien verdeelt ende ingenomen hebben, de *Kloppen* ende *Quesals* loopen by honderden langhs de Straten, ende worden de Afgodische diensten sulcks aldaer ghedreven dat de Inghesetenen van de Meyerie met groote hoopen daer naer toe weyen; van de Baronnie van Breda, Marquisaetschap van Bergen, ende het Graefschap van Lingen, ende Landen van Kuyck, hoortmen insghelijcks dat de Paepsche insolentien geensints op en houden, maer aen veele plaetsen dagelijcks aengroeyen, dat namentlijck binnen Breda ses ofte seven Papen haer ordinaris onthouden, die daer soo publicquelijck woonen ende hare superstitieuse dienſten doen, ooch met soo grooten toeloop, jae als of sy daer toe openbare permissie van de hooghe Overigheyt hadden, dat de Papen ten platten Lande blyven, ende in veele plaetsen daer te vooren maer eene van haer woonden, zijnder nu dickmaels twee ofte drie: Datse hier ende daer de Pastoren Huysen met gheweldt in houden, de Lieden instituerende, ende met alle kracht beletten dat het Evangelium syn behoorlijcken loop niet hebben kan; daer noch by komt dat de Politijcque Reformatie aldaer geen effect kan forteren, maer dat de Paepsche Officieren alsoo in haere besettinghe blyven, jae ooch soo stout worden dat sy derven bestaen onder den deckmantel van Dorps-Lasten, geldt versamelen tot onderhoudt der Papen; ende noopende het Graefschap Lingen, dat ooch aldaer alle

alle de Voochden, uytgeſondert drie a vier Paeps zijn, de Gereformeerde Kercken onderdrucken de Predicanten in haer dienſten tegen ſtaen, die oock Schattinge uyt maecken tot onderhoudt van de Mis-Prieſteren, ende de Ingeſetenen ſulcx weygerende, worden geexecuteert, ſoo dat naulijcx yemandt meer ſich derf verthoonen de Gereformeerde Religie toeghedaen te zijn, uyt vreeſe van ſchade; van alle welcke exorbitantien ende dierghelijcke meer de Gedeputeerden van goeder handt zijn bericht, weshalven te bevreeſen ſtaet, indien alleen in deſen niet ſpoedelijck en worde voorſien, dat de hoope van reformatie in korten, gheheel ophouden ende verdwynen ſal, keeren over ſulcx de Gedeputeerden der Synoden haer tot U Ho. Mog. eerbiedelijck, ende met de hoochſte bekommerinqhe harer herten, verſoeckende dat by U Ho. Mog. in deſe groote Illuſtre Vergaderinge, eer de ſelve komt te ſcheyden, vaſte ordre mach worden gheſtelt tot effective executie van voor ghemelde loffelijcke Reſolutie, op het ſtuck van de Religie ende den aenkleven van dien, den *ſeven en twintichſten* Januarii laetſtleden in U Ho. Mog. groote Vergaderinge genomen ende ghearreſteert, ende dienvolgende dat niet alleen van yder Provincie in den haeren, maer oock van U Ho. Mog. in de Meyerie van den Boſch, Marquiſaetſchap van Bergen, Lande van Cuyck, Raveſteyn ende Over-Maſe, ende andere Quartieren, immediatelijck onder het reſſort van U Ho. Mog. ſtaende, de Paepſche ſtoutigheden effectivelijck mochten worden inghebonden, de Religie gehandthaeft, ende de Reformatie ſoo wel in Kerckelijcke, daerſe noch defectieus is, als in Politijcque ten vollen ende ſonder langer vertreck mach worden volbracht, ende ſpecialijck dat de plaetſe van *Gemert* die nu ontrent de *drie* Jaren met een Gereformeerde Predicant is verſien geweeſt, by deſen Staet mach gemaintineert blyven, dat oock tot dien eynde by U Ho. Mog. wijsheyt eenige levendighe ende vigoureuſe middelen mochten uytghevonden, vaſt gheſtelt ende ghepubliceert worden, waer door alle Sectariſen mochten genoodtſaeckt worden haer ſelven ſtil te houden, ſonder de Gereformeerde Religie ofte de Bedienaers der ſelver met woorden ofte Schriften te laſteren, oock haer in geene Plaetſen dan daerſe tegenwoordich zijn te extenderen, volgens U Ho. Mog. Reſolutie. Item, dat alle Paepſche pretenſe Geeſtelijcke Perſonen, Jeſuyten, Prieſters, Papen, Monnicken, uyt het Landt ghehouden worden, als zijnde geen Subjecten van eenighe ſeculaire Princen ofte Magiſtraten, maer alleen van het Hof van Romen, volgens haer eygene ſuſtenue, daer en boven dat alle krytende Godts tergende Sonden als openbare Sabbathſchendinghe, vloecken, ſweeren, ende andere by voorgaende Remonſtrantien van den *twintichſten* Januarii *ſeſtienhondert een en vijftich* aen U Ho. Mog. aenghewеſen, mochten ophouden, ende dat alle Officieren van U Hooch Mog. ſtrictelijck mochten ghelaſt worden op verbeurte van haer Ampt, ende andere ſwaere pene U Ho. Mog. goede intentie in deſen punctuelijck te voldoen, ende omme U Ho. Mog. niet langer op te houden, ſoo bidden ende ſmeecken ſy Gedeputeerden nochmaels als vooren in den Naem der gemeene Kercken, ja in den naem Onſes grooten Godts ende Salichmaeckers Jeſu Chriſti, dat U Ho. Mog. deſe hare Remonſtrantie ghelieven met hertelijcke beweginge aen te nemen ende ſoo veel te laten gelden, dat op de ſelve een vruchtbare Executie moge volgen, op dat ghelijck U Ho. Mog. uwe wijtberoemde Vergaderinge met den Heere, ſyn Leere ende Eere hebben begonnen, alſoo oock met den ſelven mogen eyndigen, tot vreuchde van alle de Kercken onſes Vaderlandts de welcke tegenwoordelijck met een hertelijck verlangen verwachten dat het groote werck van verſeeckeringe ende vaſt ſtellinge van Religie, dat by U Ho. Mog. groote ende Illuſtre Vergaderinge is aengevangen niet ten halven gelaten, maer geheel mochten volvoert ende voltrocken worden.

U Ho. Mog.

Onderdanichſte Dienaren in den Heere.

De Gedeputeerden van de Reſpective Synoden deſer Vereenichde Nederlanden, geteeckent

Petrus Cabeljau, *Deputatorum Præſes.*
Viglius Cornelii, *Docc. Deputat. Aſſeſſoir.*
Albertus Thomæ *Eccleſ. Deputatorum Scriba.*
Abrahamus Tilemus.
Cornelis Lemanus.
Nathanael Vogelſangh.
Volckerus ab Ooſterwijck.
Regnerus Berckel.
A. Perſijn.
Jacobus Clerquius.
Maximiliaen Teelingh.
Mathias Waelſweer.
Johannes Jameshuyſen.
Johannes Kniphuyſen.

Den vijftienden Junij is noch inghebracht volgende Reglement van Vacatien ende Reys-koſten, ſoo voor de Gecommitteerden van haer Hooch Mog. als van den Raedt van State, daer van hier na in 't reſolveren ende vaſt ſtellen van de Inſtructie des Raedts van State ſal worden gewach gemaeckt.

Als dat een Heer repſende in Commiſſie met een ofte meer Dienaers, ſoude des daeghs hebben voor Vacatien ende teer-koſten (bellefire ende plepſteringe daer in mede begrepen) acht guldens.

Een Bode neffens ſynen Dienaer ofte Dienaers voornoemt mede nemende, ſoude voor den ſelven Bode noch daer en boven hebben twee guilden daeghs, maeckende te ſamen thien guilden, blyvende den ſelven Bode ſyne vacatien daer buyten, gelijck oock de gemelde Heer ſyne Schuyt, Schip, Wagen vrachten, Conboy ende andere dierghelycke ongelden, waer van aparte declaratie mogen worden gedaen.

Een Heer met meerder gevolch ofte ghefelſchap, dan ſyn Mede-Gecommitteerde in Commiſſie repſende, ſo ſoude des ſelfs Mede-Gecommitteerde daer door niet beſwaert worden.

De voorſz reſpective Gecommitteerde ſouden geene de ſroponementen mogen aennemen, ofte genieten van de Magiſtraten van Steden ofte andere Plaetſen, onder de Generaliteyt reſorterende, noch oock van Perſonen in des Generaliteyts dienſt zijnde.

Op de voorſz reſpective Declaratien in behoorlijcke forme Ordonnantien te bekomen, ſouden de reſpective Originele Reſolutien van de Commiſſien aen de ſelve Declaratien gehechtet worden, ende alſoo aen den Raedt van State ingheleverd, om by de ſelve eerſt ghevisiteert ende gheexamineert te worden van waer de ſelve, in des Generaliteyts Reecken-Kamer ſouden overghebracht worden, om aldaer oock eerſt gevisiteert, geexamineert, ende geliquideert te worden, ende ſpecialijck naeghеſien of het Landt in de poſten aldaer ingebracht, ghehouden was of niet, ende van daer wederom aen den gemelden Raedt, om voor den ſelven daer op als dan, Ordonnantien verleent te mogen worden, welcke Ordonnantien by den Heer preſiderende neffens twee andere Heeren uyt den ſelven Raedt, alle uyt verſchеyden Provincien, den Thеſorier ende den Secretaris van het ſelve Collegie, nae voorgaende regiſtrature, folio tali, geteeckent ſouden moeten worden. 't Welche gheſchiedt zijnde, ſouden de ſelve Ordonnantien als dan met de voorſz aenghebrachte ſtucken wederom in de voorſz Reecken-Kamer moeten gebracht worden, om te examineren of de ſelve volgens orde van 't Lant gegeven waren; en na gedane examinatie, ſouden de ſelve Ordonnantien aldaer geregiſtreert worden folio tali, ſouden oock alle Ordonnantien op de reſpective Declaratien verleent ſodanich als voorſz geconditioneert moeten weſen, ofte ſoude daer op voor den Ontfanger Generael geene betalinghe mogen ghеſchieden.

Op de hier voorgaende Remonſtrantie der Predicanten hebben de Provincien den ſeventienden eenpartichlijck verklaert, de Reſolutie op het ſtuck van de Religie

den seven en twintichsten January lestleden ghenomen/ elck in den haren voor soo veel hun aenginck / effectivelijck te sullen naekomen / ende doen nackomen : Ende voor soo veel aenginck de Landen ende Steden resorterende onder de Generalitept / wierdt de Heeren Ordinaris Gedeputeerden ter Generalitept aenbevolen goet regard ende naeu opsicht te nemen / ten eynde dat de publijcke Reformatie soo in 't Kerckelijck als in 't Politijck / met behoorlijcken yver ende ernst voltrocken / de Placcaten na hare forme ende inhouden strichtelijck gheexecuteert / de stoutigheden ende insolentien der Sectarissen na behooren gerefreneert / ende alles in conformite van de boven gemelde Resolutie geeffectueert ende geexecuteert mochte worden. Gelijck mede de opgemelde Heeren Ordinaris Gedeputeerden aenbevolen wierdt behoorlijcke Placcaten tegens alle grove Sonden, Profanatie van den Sabbath des Heeren, vechten van Duellen, uytgeven van Twist-Schriften tusschen Predicanten ende Theologanten, argerlijcke Boecken, Sociniaense Schriften ende anders te doen emaneren ende verkondigen : Ende wierdt Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie aen de voornoemde Gedeputeerden behandicht / de welcke mitsdien by haer Ho. Mog. wierden ghedimitteert ende bedanckt voor haer goede devoyren/ yver ende moeyte in desen gehadt ende genomen.

Men heeft seer ghetracht in dese weecke/ presiderende d'Heer Scheel van wegen Over-Yssel een eynde te maecken; ende op het voorstel van Hollandt was sulcks den vijfrienden genoechsaem vast gestelt.

Men maeckte soo vaste staet daer op/ dat alreede gheproponeert was een Penninck van Goudt ende Silver te slaen/ tot gedachtenis van dese beroemde Vergaderinge. Tot dien eynde hadden de Heeren Catz ende de Brun, respective Raden ende Pensionarissen van Hollandt ende Zeelandt / ghemaeckt volgende concept; dat namelijck aen d'een zijde soude staen een Roos met seven heubelkens/ als representerende de seven Provincien / ende op een ander / de Vergaderinghe/ &c. met dese respective inscriptie.

* *Dum totus miratur orbis, & anceps expectat quo res Fœderati Belgii à morte Arausionensium Principis evasuræ sint aliis alia promoribus & genio cujusque augurantibus, Jani foribus pridem clausis, & magnâ Batavorum aulâ ingenti procerum consilio apertâ, tandem, annuente Deo, Religione, Fœdere, Militiâ fortiter assertis, sociis in orbem datis acceptisque manibus, & aliis aliorum colla amplectentibus, à se invicem dimissi, malorum spem ac vota egregie fefellerunt, bonarum superarunt.*

Ende op de Rotse met de seven heubelkens specteerde dit volgende:

Stant Fœdere juncti, ut rupes immota, Dei sub numine tuti.

Maer eensdeels wierdt het schip van de besoignes / in plaets van ten have in te zeylen/ wederom door een tempest / gheteuseert uyt de debatten over de Amnestie in Zee gedreven; anderdeels alsoo de onlusten van 't voorleden Jaer waren voortgekomen/uyt ende ter saecke van de Menage, soo heeftmen sulex ooch in desen willen betrachten / ende geen opspraeck veroorsaecken onder de Gemeenten van 's Landts geldt te spillen ; hoewel die van de andere Provincien/op inditatie van Hollant/hier gekomen zijnde/ ende veel dupsenden verteert hebbende/ meenden / de selve Provincie hadden behooren aen elcke Gecommitteerde een sodanige Goude Medaille vereert te hebben; maer 't is daer by gebleven.

Het stuck dan van de Religie, als gesept is/den eersten dagh van dese Presidentschap afgedaen zijnde/ soo is by der handt genomen het stuck van de secrete Correspondentie, welckes aengaende/volgens rapport van de Conciliatoire Conferentien, is goet gevonden ende vast ghestelt / dat hoochnoodich ende voor desen Staet dienstich soude zijn / dat aen de respective Hoven van den Keyser, Koninck van Spaengien, van Sweeden, tot Brussel, ende ooch elders daer sulex noodich soude worden ghevonden publijcque Ministers van wegen desen Staet (het sy Ambassadeurs, Residenten, Agenten ofte Commissarisen) behoorden ghesonden ende ghehouden te worden/ omme des te bequamer het beste van desen Staet / aldaer te doen betrachten ende waer te nemen / ooch van daer van tijdt tot tijdt te mogen weten wat aldaer tot voordeel ofte naedeel van desen Staet ommeginck ofte passeren mochte.

Dat ooch alle particuliere secrete Correspondentien door die respective Gouverneurs ende Commandeurs/ van de Frontier-Plaetsen van desen Staet volgens der selver respective Commissien soude worden ghecontinueert gelijck voor desen.

Vermeenende de voorsz Gecommitteerden dat desen Staet sich daer mede met provisie gedurende den Yzede soude kunnen behelpen.

Dat mede die penningen tot de secrete Correspondentie gheaffecteert by provisie tot Tractementen ende onderhout van de voorsz respective Ministers gheconverteert soude kunnen worden.

Dat van gelijcken alle publijcke Buytenlantsche Ministers van desen Staet / hare Brieven immediatelijck souden addresseren aen de Ordinaris Vergaderinge van de Staten Generael haer Ho. Mog. ende eenige saecken overschrijvende de welcke secreet behooren gehouden te worden/ dat de selve by besondere besloote Missive t'elckens derwaet ende in de ordinaris Brieven inghesloten/ overghesonden soude moeten worden / welversaende nochtans / dat t'elckens in de ordinarise Brieven van de inghelepde secrete Missiven vermaen ghemaeckt soude worden.

Welcke secrete Brieven niet dan by een seecker ghetal van Gecommitteerden (voor haer Ho. Mog. ter ordinarise Vergaderinghe upt yder van de aenwesende Provincien daer toe successivelijck te nomineren) ende den Griffier geopent soude mogen worden/en dattet selve Secreet aen de Ordinarise Vergadering dateliick soude moeten bekendt ghemaeckt worden/ ten ware dat het selbige eenige geringen tijdt volgens het oordeel van de voorsz Gecommitteerden dienden bedeckt ghehouden te worden / waer van de selve daer naer by het bekendt maecken van 't selve Secreet, gehouden souden wesen redenen te geven.

De voorsz Gouverneurs ende Commandeurs van de respective Frontier-Plaetsen/ als mede alle andere secrete Correspondentie souden hare Brieven op ghelijcke forme ende maniere / het sy mediatelijck onder Couvert voor eenen derden/ of immediatelijck te Ordinarise Vergaderinge van de Staten Generael addresseren/ende dat de selve Brieven aldaer alsoo gelijck voorsz gheopent en gemaisnageert soude worden.

Ende op dat den dienst van 't Landt / voor de voorsz publijcke Ministers/ des te beter ende te bequamer soude mogen worden betracht / souden de voorsz Gecommitteerden geraedtsaem oordeelen/ dat de selve Gecommitteerde (de welcke het openen van de voorsz secrete Brieven soude aenbevolen worden) versorcht ende geauthoriseert wierden om aen de voorsz publijcke Ministers van tijdt tot tijdt over te doen senden alle Resolutien ende noodighe Stucken hun tot uytvoeringhe van hare Chargen ten meesten dienste van den Lande noodich zijnde.

De Heeren van Gelderlandt hebben ten selven daghe ooch weder aenmaninge gedaen / ten eynde gerefolveert mocht worden noopende de Consolidatie van het Over-Quartier van Gelderlant/en het geven van de Compagnien die te voor ghestaen hadden tot dispositie van den Prince / dat sulex voortaen mocht geschieden by de Generalitept ; maer het selve heeft geen ghevolch gehadt. Het eerste spetterende tot de Chambre Mypartie, het tweede blijvende ter dispositie van de respective Heeren.

Aengaende de Instructie voor den Raedt van State is den achthienden July goet ghevonden ende ghereselveert / de selve mitsdien vast te stellen so als de selve voor de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in de Conferentie Consiliatoir ghedresseert / ende den sesden deses ter Vergaderinghe overghelevert / ooch ten selven daghe in de publijcke Notulen van haer Ho. Mog. was geinsereert / uytgesondert alleen dat het twaelfde artijckel van

van de ſelve Inſtructie / ſpreeckende van het verleenen van Ordonnantien op eenige Declaratien ghedreſſeert ſoude worden na het laetſte Articul van 't rapport by de Heeren Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerde totte Conferentie Conſiliatoir den vijfen twintichſten deſes ghedaen/ raeckende het Reglement op het ſtuck van de vocatien ende repshoſten / ſoo vooz de Gedeputeerde van haer Ho. Mog. als vooz de Gecommitteerde van den Raedt van State/repſende in Commiſſie van de Generaliteyt/de Heeren van Gelderlandt hebben hier op doen aenteeckenen dat de ſelve tot de voorſchreve ſaecke noch niet en waren gelaſt.

De Heeren van Vrieſlandt ende Stadt ende Lande hebben verklaert in de bovenſtaende Reſolutie te hebben conſenteert op 't behagen van de Heeren der ſelver reſpectiue Principalen.

Inſtructie voor den Raedt van State van de Vereenichdt Nederlanden, waer naer de Heeren in den ſelven Raedt wettelijck Gecommitteert ende noch te Committeren, by proviſie ende tot anders by de Staten Generael ſal weſen geordonneert, ſullen beleyden ende dirigeren de ſaecken den gemeenen Staet, defenſie, conſervatie ende Unie van de voorſchreve Landen aengaende.

I.

IN den voorſz Raedt ſullen begrepen weſen ende tot allen tijden daer inne compareren, plaetſe ende ſtemme hebben de *Gouverneurs van de reſpective Provincien*, daer de ſelve zijn ofte naermaels mochten komen, ende ſullen de ſaecken in den ſelven Raedt gehandelt, gedelibereert ende getracteert worden by alle behoorlijcke *reverentie, reſpect ende modeſtie*, ten meeſten dienſte van den voorſchreven Lande, tot goede *eenicheyt ende vrientſchap* onder den ſelven Steden ende Leden van dien, eenſamentlijck van de Heeren in den ſelven Raedt comparerende onderlinge, ende worden den *Gouverneurs* van de reſpective Provincien ende den *Preſident* van den voorſchreven Raedt in der tijdt verſocht goede opſicht te nemen, dat alle *particuliere affecten twiſtelijcke ende impertinente propoſten* (niet raeckende de materie ende affairen die gedelibereert worden) voorgekomen ende verhindert worden.

II.

In deſen Raedt ſullen aengeſtelt worden *gequalificeerde* bequame ende in materie van Staet geverſeerde Mannen van de ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, ghelijck de ſelve alomme in de publijcke Kercken deſer Landen tegenwoordich wordt gepredickt ende gheleert, ende niet zijnde in Eedt, Gagie ofte Dienſt van eenige Coningen, Princen, Heeren, in ofte Uytheemſche ende malkanderen in conſanguiniteyt tot in den vierden grade, ende in affiniteyt tot in den tweeden grade, na reeckeninge van de wereltlijcke Rechten niet beſtaende, ſonder dat daer inne eenige diſpenſatie ſal mogen gheſchieden, ende dat de ſelve in de Vergaderinge Plaetſe, ock vaſte reſidentie ſullen moeten houden.

III.

Ende tot beter directie ende beleyt van alle voorvallende ſaecken, ſal den ſelven Raedt ordinairis Vergaderen ten negen uyren voor den middagh, ende ten drie uyren naer den middagh, ende en ſullen de Raden uyt den ſelven Raedt niet mogen ſcheyden ſonder voorweten van den Raedts-Heer Preſiderende, ende ſullen de ſelve Raden gehouden weſen geſtadelijck hen te vinden ter plaetſen aldaer den ſelven Raedt ſal beſoigneren, ende te compareren t'allen tijden als ſy daer toe verſocht ſullen worden, uytgeſondert wettelijcke excuſen.

IV.

Den voorſz Raedt ſal met ende neffens de Vergaderinge van de Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt nemen goet regardt, ten eynde de Landen ende Vereenichde Provincien Steden ende Leden van dien, onderlingh ende in conformiteyt van de Verbonden tuſſchen de ſelve gemaeckt ende opgherecht, als mede dat de ſelve met de Gouverneurs ende Krychs Overſten der ſelver; midtsgaders de ſelve Gouverneurs ende Krychs-Overſten onder den anderen geſtelt, ende gehouden worde in goede eendracht.

V.

Ende ſal den ſelven Raedt met ende neffens de Vergaderinge van de Ordinaris Gecommitteerden als vooren, hebben ende ghebruycken de authoriteyt omme te diſponeren in de ſaecke van Oorloge ende over 't Volck van Oorloge in dienſte van den Lande weſende, nemende naer vereyſch van ſaecken, daer op de conſideratie van den Veldt-Maerſchalck ende andere voorneme ende hooge Officieren van Oorloge, ende doende haere bevelen volbrengen door de voorſchreve Gouverneurs van de Provincien in der tijdt weſende den Admirael, ofte andere Officieren, elcks in hen regard.

VI.

Sonder dat ſylieden yet ſullen mogen doen ofte attenteren, dat ſoude mogen ſtrecken tot prejudicie van de Privilegien, Rechten, Vryheden, Tractaten, Contracten, Ordonnantien, Statuten, Decreten ende Uſantien der ſelver Landen in 't generael, ofte van eenige Provincien, Steden ofte Leden van dien in 't particulier.

VII.

Ende ſal den voorſchreven Raedt met ende neffens de Vergaderinge van de Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt ſorge dragen dat de Frontieren van den Staet in het ghemeen met ſuffiſant Guarniſoen van verſcheyden Natien mogen zijn beſet, ende dat de voordere Militie ſoo veel doenlijck ende de gelegentheyt toelaet, verdeylt ende gheleyt worde in de naeſte ende gelegenſte plaetſe omtrent de ſelve Frontieren, om t'allen tijden in gevalle van ſubiten noodt, ſoo binnen als buyten by der handt te konnen weſen.

VIII.

Tot welcken eynde de voorſz Raedt by de ghemelde Vergaderinghe van de Ordinaris Gecommitteerden ter Generaliteyt weſende verſocht te advyſeren op het verleggen ofte uytſenden van eenighe Compagnie ende het verleenen van Patenten voor de ſelve ghehouden ſal zijn het verſochte advys promptelijck aen de ghemelde Vergaderinge toe te laten komen.

IX.

Ende daer en boven mede van tijdt tot tijdt aen de ſelve Vergaderinge van de Ordinaris Gecommitteerden ter Generaliteyt bericht te doen, ende te advyſeren van de rechte beſchapenheyt van de voorſz *Frontieren* ende de nootwendigheyt van eenige veranderinge van Compagnien ſoo menichmael de ſelve ſal oordeelen den dienſt van het Landt ſulcx te vereyſchen.

X.

Ende op dat de voorſz *Patenten* wel en behoorlijck na het goetvinden van de gemeene Bondtgenooten mogen worden geexpedieert, ende ſoo veel doenlijck, beſorcht dat geen Compagnie in een ſtemmende Provincie ſullen intrecken om aldaer Guarniſoen te houden, als met permiſſie ende met particulier Patent van de Staten van de ſelve Provincie ofte haerlieder geauthoriſeerde; mitsgaders dat geen Compagnien uyt de ſtemmende Provincien ſullen worden ghelicht, waer door het ghetal van de voorſz Compagnien ſouden worden vermindert, 't welck tuſſchen de Staten van de reſpective Provincien is beraemt, ofte naemaels met ghemeen advys beraemt ſoude mogen worden, dat in yder Provincie reſpectivelijck ſal moeten worden gelaten tot *beſettinge van de Steden ende Forten* van dien, mitsgaders tot *aſſiſtentie van de Overheden in 't uytvoeren van hare politycke bevelen*, ſal de voorſz Raedt de *Patenten* haer naer gegeven advys by de geme-

ne Vergaderinge van de Ordinaris Gecommitteerde ter Generaliteyt toegeſonden, naſien ende naerſtelijck letten, eerſtelijck of de ſelve *Patenten zijn geparapheert* by de Preſiderende ter Generaliteyt, gheteeckent by twee Gedeputeerden uyt de twee navolgende Provincien preſent zijnde, geſubſigneert by den Griffier, ende bezegelt met het Zegel van haer Ho. Mog.

XI.

Ende ſoo wanneer eenige Patenten ſullen dienen om daer op eenige Compagnie in Guarniſoen te doen gaen binnen een ſtemmende Provincie, ſal de voorſz Raedt verder letten, ofte op ſodanige Patenten is geſtelt de *clauſule, daer by de Officieren op haren Eedt worden vermaendt ende belaſt, dat ſy met hare Compagnie binnen ſodanige Provincien niet en ſullen intrecken voor ende al eer ſy daer toe permiſſie ende perticulier Patent van de Staten van de ſelve Provincie ofte der ſelver gheauthoriſeerde bekomen ſullen hebben*, ende ſoo de ſelve dienen omme daer op eenighe Compagnie uyt een ſtemmende Provincie te lichten, ſal voorſchreve Raedt letten dat in de ſelve Patenten open zijn ende blyven de Naemen van de Officieren, die de Compagnien leyden, op dat de ſelve Patenten by de Staten van de Provincien uyt de welcke de Compagnien worden verſocht ofte der ſelver geauthoriſeerde nae gelegentheyt ende volgende de ordre daer op tuſſchen de Bondtgenooten beraemt gevult te mogen worden.

XII.

Ende bevindende de voorſchreve Patenten in voegen als vooren geparapheert, geteeckent, geſubſigneert ende bezegelt, midtsgaders houdende de voorſchreve clauſule van vermaninghe ende bevel ſoo wanneer die ſtrecken om daer op eenighe Compagnie binnen een ſtemmende Provincie in Guarniſoen te doen gaen, en weſende met open Name van de Officieren die de Compagnien leyden ſoo wanneer de ſelve dienen omme daer op eenighe Compagnie uyt een ſtemmende Provincie te lichten, ſal den voorſz Raedt als dan, ende anders niet, de ſelve Patenten mede by den Preſiderende in den Raedt doen parapheren ende by den Secretaris doen teeckenen; midtsgaders met het Zegel van den Raedt doen bezegelen, en alſo ten ſpoedichſten en ſonder eenigen uytſtel affenden.

XIII.

Ende ſal wyders den voornoemden Raedt ſoo wanneer de Staten van een ſtemmende Provincie ofte de ſelver geauthoriſeerde in tijdt van noodt op het verſoeck van de Generaliteyt eenighe Compagnie uyt hare Provincie ſullen hebben laten volgen, waer door het ghetal, 't welck volgende de voorſchreve beraminge binnen de ſelve Provincie ten eynde als vooren ſoude moeten worden ghelaten, ſal zijn vermindert, voor ſoo veel in haer is, beſorgen ende aenhouden dat de noodt, waeromme ſodanige Compagnien ſullen zijn ghelicht, voor by zijnde, de voorſchreve Compagnien wederomme in hare voorige Guarniſoenen worden geleyt, ofte andere in plaetſe van dien.

XIV.

De voorſchreve Raedt ſal mede van tijdt tot tijdt beſorgen dat de Frontieren van den Staet in 't Generael behoorlijck mogen weſen verſien met noodige Amunitie, Vyvres, ende andere behoeften van Oorloch.

XV.

De voorſchreve Raedt ſal bevorderen, dat de Generale Middelen tot ghemeene defentie van den Landen eenpaerlijck ende in 't gemeen, over alle de Vereenichde Provincien, gheaſſocieerde Landtſchappen, Steden ende Leden van dien; midtsgaders over de Quartieren reſorterende onder de Generaliteyt in het byſonder gheconſenteert ende noch te conſenteren, ende tot hare diſpoſitie by de Conſenten van de Provincien geſtelt ende noch te ſtellen, wel ende eenpaerlijck al omme worden gheheven, ende dat de Pachters ende Collecteurs der ſelver worden ghehandthoudt in 't innen ende executeren van het geen hen Verpacht ofte te Collecteren bevoolen ſal weſen, ende dat de contraventie van de Ordonnantien daer op gemaeckt ofte noch te maecken, ſonder eenige diſſimulatie worden gheſtraft, ſonder dat die van den Rade van Brabandt ofte Vlaenderen haer met de voorſchreve Middelen ofte de queſtie ende verſchillen, daer over te ontſtaen, eenichſints ſullen hebben te bemoeyen.

XVI.

Ende ſullen op den Opheven der ſelver Generale Middelen, volgen ende doen volgen al ſulcke Inſtructie ende Ordonnantien als by de Generale Staten daer op ghemaeckt zijn, ofte noch gemaeckt ſullen worden.

XVII.

Ende in het doen innen ende executeren van de ſelve *Gemeene Middelen*, mitsgaders de Conſenten van de Provincien, ende op den voet als die gedragen ſullen worden, ſal by den voornoemden Raedt tegens de *Debiteurs, Pachters ende Collecteurs*, midtsgaders tegens de Ingheſetenen van de Provincien ende Steden in ghebreecke weſende, ende hare goederen worden geprocedeert, gelijckmen in deſe Landen voor Princen Beden ende penningen ghewoonlijck is geweeſt te doen, ende volgende de executorien daer toe te verleenen, behoudelijck dat niemandt en ſal worden gheevoceert buyten de Provincie daer in hy woont, ſonder conſent van de Staten van de ſelve Provincie.

XVIII.

Sullen beſorgen ende naerſtelijck aenhouden dat alle comptable van de Generaliteyts Middelen, ſoo van de Verpachtinge in de Steden als ten Platten Lande redemptie van Middelen, Contributien, Verpondingen, Geeſtelijcke goederen, het Zegel, Domeynen, Leenen, oock van Vyvres, Amunitie van Oorloge, ende van alle andere inkomſten geen uytgheſondert, jaerlijcx aen de Generaliteyts Reecken-Kamer reeckenen ende overleveren *drie Reeckeningen, als een voor den Raedt, een voor de Reecken-Kamer, ende een voor den Rendant*, met byvoeginghe van alle de Originele Documenten ende behoeften daer toe dienende, om by den voorſz Kamer gehoort ende geſlooten zijnde, daeromme de dubbelde uyt te leveren als vooren, ende ſulcx tot weeringe van abuſen.

XIX.

De Penningen procederende van de voorſz geconſenteerde Middelen ende alle andere *Conſenten*, ſullen bekeert ende geemployeert worden tot betalinghe van den volcke van Oorloge ende andere behouften van der Oorloge in conformite van de Conſenten van de reſpective Provincien, ofte ſulcx als in 't Generael by de Provincie ſal worden gheordonneert ten meeſten profyte van den Lande, ende voor al ſal ordre op Monſteringe ende diſcipline Militaire over het volck van Oorloge gheſtelt worden, ende dat die betaelt mogen worden hooft voor hooft voor ſoo veel doenlijck ſal weſen.

XX.

Sullen beſorgen de reſpective Provincie de Compagnie hare volle Soldie ſonder eenighe kortinge ofte belaſtinge, het ſy van Solliciteurs, Schryvers, Comptoyr-gelden, Nieu-Jaer gelden ofte anderſints, hoedanich het ſelve ſoude mogen worden genoemt, directelijck ofte indirectelijck, Maentlijck betalen, ende goet regardt nemen, ende de Ritmeeſteren ende Capiteynen daer toe houden dat de ſelve op pene van caſſatie aen haer Paert ende voet-volck oock betalen ende volgen laten hare volle Soldye nae ordre van het Landt, te weten, het Paerde volck ten alle Maenden, ende het voet-volck ten allen ſeven dagen, ende ſullen de geene door welckers aengeven eenige contraventie tegens het gunt voorſz is ontdeckt ſullen zijn, getracteert worden in conformiteyt van de Placcaten, op dat ſubject geemaneert ende noch te emaneren, ende vorders gehouden in goede recommandatie tot bevorderinge ende avancement na gelegentheyt van ſaecken.

XXI.

Alle Ordonnantien van betalinghe ſullen gheteeckent worden by den Threſorier, ende drie van de Raden, weſende van verſcheyde Provincien, ende by den Secretaris van den ſelven Rade, ende en ſullen egeene Ordonnantie van betalinge van waerden gehouden worden, dan die gheteeckent ſullen weſen als boven met de notulen van Regiſtrate *Folio tali* daer op geſtelt weſende, ende ſullen wyders by de Ordonnantie worden gevoecht alle de behoeften, beſtecken, ende andere beſcheyden tot de Ordonnan-

donnantie behoorende, ende tot welcker ſaecken de Ordonnantien zijn verleent; ende de ſelve alſoo geteeckent zijnde, gheſonden worden aen des Generaliteyts Reeckenkamer, omme aldaer mede geviſiteert, geexamineert, ende oock geregiſtreert te worden in cas de ſelve naer de ordre van 't Landt zijn verleent, ſonder 't welck de Ontfanger Generael geen betalinge ſal mogen doen, op pene van Royeringe.

XXII.

Sullen oock de handt daer aen houden, ende ſoo verre des noodt zy, bevorderen dat de Convoyen volgende de Conſenten ende de Lyſten by den Staten Generael daer op gemaeckt ende noch te maecken, ende van ghelijcken oock de Licenten volgende de Lyſten daer op gedreſſeert ende noch te dreſſeren, eenpaerlijck worde geheven ende achtervolcht, ende dat by de Staten van de particuliere Provincie de Gouverneurs ende Magiſtraten, ofte Gemeente van eenige Steden ofte Plaetſen, ofte by yemant anders de paſſagien ende uytvoer van de goederen, die behoorlijck ende volgende de voorſz. Lyſten verconvoyt ende verlicent zijn, niet verhindert en worden, ofte dat yemandt wie hy zy, boven de voorſz. Lyſten van de ſelve goederen yet eyſſchen ofte nemen, ende dat de contraventien die directelijck ofte indirectelijck ſullen geſchieden geſtraft mogen worden exemplaerlijck.

XXIII.

Sullen de Steden laten by hun ghebruyck, om in tijde van noodt, ende als de ſaecken geen uytſtel en mogen lyden, hen te water te wapenen ende ſchepen van Oorloge uyt te ruſten tot laſte van den Lande, midts daer van datelijck gevende advertentie aen de Generaliteyt, om uyt de voorſz. Middelen betaelt te worden, ende dat tegent alle piraten ende andere gelijcke Vyanden van het gemene beſte de ſelve te reſiſteren ende in haer gewelt te krygen, behoudelijck, dat de kenniſſe ende ſtraffe ſo over de Perſonen als hare ſchepen ende goederen, ſal ſtaen ter deciſie van de Collegien van de Admiraliteyt in de reſpective quartieren geſtelt, oock noch te ſtellen.

XXIV.

De voorſz. Raedt ſal ghehouden weſen over te leveren aen de Generale Staten ende Staten van elcke Provincie pertinente ſtaet van drie Maenden tot drie Maenden van de laſten van Oorloge, ende van het inkomen van de middelen daer toe te conſenteren, ende van den employ van dien.

XXV.

Sullen houden een pertinente Lyſte van de beſettinge van alle Steden, Forten, ende Plaetſen, ſoo als de ſelve van tijdt tot tijdt bevonden ſullen worden, ende ſullen daer van aen de Provincien, des verſoeckende, tot allen tijde Copye laten volgen.

XXVI.

Sullen nae hen vermogen, beſorgen dat de palen ende Limyten van de voorſz. Provincien reſpectivelijck niet en worden vermindert, ende dat alle Steden ende Plaetſen reſorterende onder de Generaliteyt worden gebracht ende gehouden onder gelijcke Contributie tot gemeene defentie van den Lande, voor ſoo veel moghelijck weſen ſal, ende dat van gelijcken gebruyct worden in regart van de Steden ende Plaetſen die verovert ſullen worden.

XXVII.

Sullen beſorgen dat alle Gouverneurs, Admiraels, Generaels, Overſten, Ritmeeſteren, Capiteynen, ende alle het volck van Oorloghe te Water ende te Landen, ſullen beloven ende ſweeren de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden die by de Unie ende hanthoudinge van de Gereformeerde Religie ſullen blyven, eenſamentlijck de Staten van de Provincien ende de Magiſtraten van de Steden daer in ſy lieden gebruyct, ende tot wiens laſt ofte repartitie ſy betaelt ſullen worden, ghehou ende getrou te weſen, den ſelven getrouwelijck te dienen, ende dat ſy lieden den voornoemde Staten Generael ende oock de Staten van de perticuliere Provincien, elck in ſyn regardt ſullen obedieren volgens het Formulier van den Eedt voor de Militie den *ſeſtienden* Junii 1651. op de Groote Zale gearreſteert; dat inſgelijcx de Gouverneurs van de Provincien ende Gouverneurs ſullen belooven te obedieren den Raedt van State by den Staten Generael geſtelt, ofte namaels te ſtellen, ende dat de Overſten, Ritmeeſteren, Capiteynen, ende alle ander volck van Oorloghe, boven dien oock beloven ende ſweeren ſullen de bevelen van de Gouverneurs van de Provincien daer in ſy gebruyct worden, ende het volck van Oorloge te Water de bevelen van den Admirael, ende voorts alle andere Hoofden over hen lieden te ſtellen, te gehoorſamen naer behooren.

XXVIII.

Sullen onderhouden alle Tractaten ende Aliantien tuſſchen de Vereenichde Landen, de Provincien, Steden ende Leden van dien, met de naburige Rycken, Landtſchappen ende Republijcke gemaeckt, ende ſullen ten ſelven eynde ende tot avancement van de Neringhe ende Trafficquen deſer Landen onderhouden goede correſpondentie, vriendtſchap ende Nabuyrſchap met de Uytheemſche Princen ende Heeren, omleggende Koninckrijcken, Republijcquen, Landen ende Steden, by de beſte middelen die ſy daer toe ſullen ordineren.

XXIX.

Die van den Rade voornoemt ende elck van hen opinierende, ſullen opentlijck, vrymoedelijck, volkomentlijck ende bedachtelijck verklaren, het gunt by haer eere, plicht, ende conſcientie goet duncken ſal, het ſy om hen te conformeren met andere opinien inghevalle de ſelve hen goet duncken, om te eviteren redicten, ofte al ſulcx als hen beſt duncken ſal, door andere redenen ende conſideratien; ende ſullen alle ſaecken in den voorſz. Raedt beſlooten worden by de meeſte ſtemmen van de preſente Heeren, daer over geopineert hebbende, ende wanneer eenige ſaecken ſullen voorkomen die aengaen moge eenige van de ſelve Raden, directelijck ofte indirectelijck, ſoo in regardt van heure Perſonen als van hare Vrienden ende Magen tot in den vierden Grade, en ſullen de ſelve daer op niet mogen ghoven eenich advys nochte preſent weſen op de deliberatie ende beſluyt der ſelver ſaecken, maer ſullen hen vertrecken ende blyven uyt de Kamer van den Raedt, gedurende de ſelve deliberatie ende Reſolutie.

XXX.

In den voorſz. Raedt en ſullen niet worden eyndelijck beſlooten ofte gearreſteert eenige ſaecken, dan in preſentie van alle de Heeren van den Rade, die weſen ſullen ter plaetſe aldaer den Raedt hem ſal onthouden, ofte den meeſten deel van hen lieden.

XXXI.

De Raden en ſullen niet mogen vergaderen ofte reſolveren op eenighe Extraordinaris ſaecken, dan by voorgaende inſumatie daer van gedaen aen alle Raden die ter ſelver plaetſe ſullen weſen.

XXXII.

Sullen voortaen geen Octroyen verleenen, nochte oock die by de Staten Generael voor ſeeckeren tijdt van Jaren verleent zijn, na de expiratie van de ſelve continueren, nochte eenighe Penſioenen ofte Benefitien tot laſte van den Lande, nochte reſignatie van Officien, expectativen, ſurvivanten, noch adjunctien mogen toeſtaen, verleenen, noch continueren.

XXXIII.

Sullen ſonder kenniſſe en toeſtemminge van de Vergaderinghe van de Ordinaris Gecommitteerden ter Generaliteyt geen remiſſie aen Pachters ofte Debiteuren van het gemeene Lant mogen verleenen, ende dan noch anders niet als ter preſentie van alle de Raden, ende dat ten minſten met twee derdeparten van de ſtemmen.

XXXIV.

Sullen na voorgaende tijdelijcke affixtie van Billetten alle Wercken in 't openbaer beſteden, ende de ſelve Billetten ende Beſtecken by de Ordonnantien voegen, ende geen continuatie van aengenome Wercken mogen toeſtaen, op peyne van in haer perticulier te vergoeden de ſchade die het ghemeene Landt daer door ſoude mogen komen te lyden, ende ſullen geen Ordonnantien, wat namen die oock ſoude mogen hebben, anders mogen worden ghedepeſcheert als op den *Ontfanger Generael*, die de Houders van de ſelve Ordonnantien op haer verſoeck

met

met Aſſignatien, op de *Subalterne Ontfangers* ter plaetſe van hare reſidentie, ofte tot der ſelver meeſte Grief ſal mogen accommoderen.

XXXV.

De voorſz *Raden*, *Threſorier Generael*, *Ontfanger Generael*, *Fiſcael*, *Secretaris*, *Commiſen*, *Klercken*, *Contrerolleurs van de Fortification*, ende alle andere Suppooſten van den Raedt, ſullen geen part ofte deel mogen hebben directelijck of indirectelijck in eenige Geeſtelijcke goederen, Landen, Schorren, Slycken ofte andere Domeynen, die van wegen de Generaliteyt worden verpacht, ofte anderſints uytghegeven, noch ock in eenige Wercken die van wegen het ghemeene Landt alrede zijn ofte noch ſullen worden beſtedet, noch in eenige *Convoyen*, *Impoſten*, ofte andere Gemeene Middelen, nochte in eenige leveringe van *Buspolver*, *Scherp*, *Artillerie*, *Wapen*, *Koorn*, *Rogge*, *Haver*, *Boter*, *Kaes*, ofte andere *Vyvres*, *Amunitie van Oorloge ende behouften*, hoedanich die ſouden mogen zijn, die tot proffite ende dienſte van de ghemeene ſaecke worden gebruyct; ſullen mede niet mogen koopen ofte by andere Tytel overnemen ofte beleenen eenige *Ordonnantien* die tot laſte van den Lande in 't gemeen ofte van eenighe Provincien in 't perticulier zijn verleent door haer ſelven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte door yemandt anders, wie het ock ſoude mogen weſen, ofte in den koop overneminge ende beleeningen by andere gedaen, mogen perticiperen, directelijck ofte indirectelijck, noch door haer ſelven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders, als vooren eenige *giften*, *gaven*, *ofte geſchencken* mogen ontfangen, genieten noch profiteren van eenige dingen hoe kleyn die ock ſoude mogen weſen, ock van *eetbare Spyſe ofte dranck*, ende dat van yemant het ſy *Steden*, *Collegien*, *Perſonagien ofte perticuliere Perſonen*, die ſy weten yets aen den Raedt te doen te hebben ofte apparentelijck te ſullen gekrygen, ende dat ſoo wel voor als naer dat de ſaecke in den Raedt afgedaen ſal zijn, ende by aldien ſy eenige ſodanige giften ontfangen ſullen hebben van yemandt die ſy namaels vernamen yets aen de voorſz Raedt te doen te hebben, 't welck ſy ten tijde van het ontfangen van de Giften niet en hadden gheweten, ofte dat de ſelve naemaels aen den Raedt yets te doen mochte krygen, ſullen ſy lieden gehouden weſen den Raedt daer van te verwittigen, ende de ontfangene Giften ofte de waerden van dien ten behouve van den Armen te bekeeren, ſulcx als hen by den Raedt geordonneert ſal worden, ende ſullen boven dien niet mogen ſtaen over de deliberatie van de ſaecke, concernerende den geenen van den welcken ſy ſoodanighe Giften ontfangen ſullen hebben, ſonder daer toe by den Raedt gheadmitteert te zijn, alles op peyne dat die geen die bevonden ſullen worden contrarie het gunt voorſz is, ofte eenich poinct van dien gedaen te hebben, ſullen worden ghedeporteert van haren Staet, ende weſen infaem ende inhabil, om eenich Ampt ofte Offitie binnen de Geunieerde Provincien, Geaſſocieerde Landen, Steden ende Leden van dien, t'eeniger tijdt te mogen bedienen, ende daer en boven ghehouden uyt te keeren ende op te brengen het viervout van 't geen ſy uyt de perticipatie van de voorſz Geeſtelijcke goederen, Landen, Schorren, Slycken, ofte andere Domeynen, die van wegen de Generaliteyt zijn verpacht ofte anderſints uytgegeven, ofte uyt de voorſz Wercken, leverantie van Vyvres, Amunitie ende andere behoeften, in koop, overneminge, beleeninghe van Ordonnantien, ofte uyt de perticipatie in de ſelve. Midtsgaders van de ontfangen *Giften* ende *Gaven* ghenooten ende gheprofiteert ſullen hebben, ende vorders ſubject zijn ſodanighe andere *Amenden* ende *arbitrale correctie*, als naer exigentie van ſaecken bevonden ſal worden te behooren; ende ſullen de voorſz Raden, den Threſorier Generael, Ontfanger Generael, Fiſcael, Secretaris, Commiſen, Klercken, Contrerolleurs van de Fortificatien ende alle andere Suppooſten van den Raedt die nu zijn ofte namaels komen ſullen op den aenvangh van haeren dienſt, den behoorlijcken *Eedt* afnemen, van dat ſy haer in het gunt voorſz is wel ende vroomelijck ſullen quiten, gelijck mede de voorſz Raden alle Jaren op den eerſten Dingsdach in de Maendt van May, ende die geen die als dan abſent ſoude mogen zijn op den eerſten dach, op de welcke ſy daer nae in den Raedt ſullen verſchynen, voor alle beſoignes ghehouden weſen in den voorſz Raedt haer tegens den anderen by ſolemnele Eede te ſuyveren, ende den Threſorier Generael, Ontfanger Generael, Fiſcael, Secretaris, Commiſen, Klercken, Contrerolleurs van de Fortificatie ende alle andere Suppooſten van den Raedt haer te doen ſuyveren, van dat ſy hen in 't geen voorſz is wel ende vroomelijck ſullen hebben ghequeten, ende dat ſy niet en weten dat by haer Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders die henlieden aengaen, contrarie het gunt voorſz is, directelijck noch indirectelijck is ghedaen, ende voorts belooven daer inne in alle oprechtigheyt te continueren, ſonder dat yemandt tot de beſoignes van den Raedt ſal worden gheadmitteert voor ende al eer hy de voorſz expurgatie ende beloften als vooren, ſolemnelijcken ſal hebben gedaen.

XXXVI.

Sullen voorts de voorſz Raden daer en boven ock op de minſte *ſuſpitie* t'allen tijden gehouden zijn haer tegens den anderen onderlinghe by *Eede* als vooren, daer van te ſuyveren, ende den Threſorier Generael, Ontfanger Generael, Fiſcael, Secretaris, Commiſen, Klercken, Contrerolleurs van de Fortificatien ende alle andere Suppooſten van den Raedt haer daer van te doen ſuyveren; mitsgaders die geen die aen den Raedt te doen hebben, ende op de welcke eenige *ſuſpitie* valt, by Eede te doen verklaren dat ſy aen niemandt van de voorſz Perſonen, directelijck ofte indirectelijck, yetwes hebben belooft ofte ghegeven, ofte ſullen belooven ofte geven.

XXXVII.

Ende ſullen die geen die bevonden ſullen worden aen yemant van de voorſz Perſonen, der ſelve Huysvrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders van harentwegen eenige *Giften* ofte *Geſchencken* te hebben ghegheven ofte belooft, ofte doen geven ofte belooven, directelijck ofte indirectelijck, 't ſy voor ofte na dat de ſaecke afghedaen ſal zijn, omme expeditie van de ſaecke ofte anderſints, onder hoedanich pretext het ſelve ſoude mogen zijn, by Sententie van den voorſz Raedt worden gecondemneert in een *Amende geproportioneert* ofte eſgalerende de waerde van deſaecke die verhandelt wordt, ofte anderſints nae ghelegentheyt ende vereyſch van ſaecken, ende ſullen alle de voorſz Amenden worden geappliceert voor een derdepart ten behoeven van den Aenbrenger, ende de twee reſterende derdeparten ten behoeven van den Armen, alwaert dat het exces ofte de corruptie eerſt ondervonden wierde eenige Jaren na dat de ſelve begaen ſullen zijn.

XXXVIII.

Ende op dat het gunt voorſz is te beter achtervolcht mocht worden, ende niemandt van die geen die aen den Raedt te doen hebben, daer van eenighe ignorantie hebben te pretenderen, ſal in de Voor-Zale van den Raedt ghehangen worden een *Open Patent* geſtelt in de Nederlantſe, Franſe, Engelſe ende Schotſe Talen, daer by yeder een ghewaerſchout ſal worden, dat ſy aen de voorſz Perſonen, der ſelver Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien ofte yemandt anders van harentwegen, geenige Giften ofte Geſchencken ſullen preſenteren, geven ofte belooven, directelijck noch indirectelijck, op de penen ende Amenden in 't naeſt voorgaende artyckel uytghedruct, gelijck mede de *Procureurs*, *Solliciteurs*, ende andere die haer Ordinaris voor den voorſz Raedt laten gebruycken, op den voorſz Dingsdagh ofte als dan abſent zijnde, ſoo haeſt ſy daer naer weder in den Haech ſullen zijn ghekomen, aen den Raedt onder Eede ſullen belooven, haer niet te ſullen laten gebruycken, ofte ock haer Meeſters ingeven ofte doen ingeven van aen de voorſz Perſonen, der ſelver Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders van harentwegen, eenige Giften ofte Geſchencken te geven ofte belooven, ofte doen geven ofte belooven, directelijck noch indirectelijck, maer ſo wanneer haer van hare Meeſters ſoude mogen voorkomen, dat ſy ghenegen ſoude zijn eenige Geſchencken aen yemandt van de ſelve Perſonen te geven ofte belooven, dat

ſy

ſy de ſelve daer van ſullen afraden, ofte ſoo ſy alrede eenige der voorſz Giften mochte ghegeven ofte belooft hebben, dat ſy ſulcx den voorſz Raedt terſtont bekent ſullen maecken, gelijck ſy mede gehouden ſullen zijn ten aenvangh van haer Employ hare Meeſters ghetrouwelijck te waerſchouwen van aen de voorſz Perſonen uyt ſaecken als voorſ'n niet te gheven, ofte belooven eenige Giften, Gaven ofte Geſchencken directelijck ofte indirectelijck, ende ſoo ſy eenige Gaven ghegeven hebben, 't ſelve den Rade bekendt te maecken, op pene van bevonden wordende contrarie gedaen te hebben, daer over by den Rade gecorrigeert te worden na exigentie van ſaecken.

XXIX.

Ende op dat de voorſz Exceſſen behoorlijcken mogen worden gerecherceert, ende de ſchuldige na meriten geſtraft, ſal de Fiſcael van de Generaliteyt nau letten op de Actie van alle de voorſz Perſonen, ende ſoo wanneer hy eenige ſuſpitie ſal hebben tegens yemandt van de Commiſen, Klercken, Contrerolleurs van de Fortificatien, ofte eenige andere mindere Suppoosten van den Raedt, ſal hy ſich ter Ordonnantie van den Raedt tegens de ſelve informeren, de ſelve dachvaerden voor den voorſz Raedt, henlieden maecken haer Proces, 't ſelve inſtrueren ende vervolgen ten definitive, ende vorders procederen ende doen procederen tot Executie van dien.

XL.

Ende ſoo de ſuſpitie valt tegens yemant van den Raet, den Threſorier Generael, Ontfanger Generael, ofte Secretaris van den Raedt, ſal de Fiſcael van de Generaliteyt ende de Fiſcael ende Procureur Generael van de Provincien daer den Raedt reſideren ſal, te ſamen, ofte ſoo de ſuſpitie valt tegens den Fiſcael van de Generaliteyt, de Fiſcael van de voorſz Provincie alleen ter Ordonnantie van het hoochſte Collegie van Juſtitie aldaer, ſich tegens de voorſz Perſonen informeren de ſelve Daghvaerden voor het voorſz Collegie van Juſtitie, henlieden maecken haer Proces, 't ſelve inſtrueren ende brengen in ſtate van wyſe: Ende ſoo de ſaecke raeckt den Threſorier Generael, ofte den Ontfanger Generael, ofte den Fiſcael, ofte Secretaris van den Raedt, de ſelve voor het voorſz hoochſte Collegie van Juſtitie vervolgen ten diffinitive: Ende ſoo de ſaecke raeckt yemandt van den Raedt, ſal het Proces behoorlijcken geinſtrueert zijnde, geſonden worden aen de Staten van de Provincien uyt de welcke de beklaechde gehouden ſal zijn, die aengenomen hebben ſelver aldaer by de Ordinaris Juſtitie te doen termineren achtervolgende het diſpoſitijf van de voorſz artyckelen binnen den tijdt van *ſes* weecken na den ontfangh, ende ſullen de Sententie in de voorſz materie geweſen, volkomen effect ſorteren, ſonder dat daer van aen ons ſal mogen worden geprovoceert.

XLI.

Alle *Commiſſien, Ordonnantien, Decharges, Inſtructien, Brieven ende Depeſchen*, ſullen worden geparapheert met den gheheelen naem van den Raedt preſiderende, ende weſende alſoo geparapheert ſullen geteeckent worden by een van de Provincien, ofte by yemandt anders van den Raedt, ende dit al inghevalle ſulcx midts de Importantie van de ſaecke by den Raedt noodich geacht wort, by den Raedt ende voorts by den Secretaris van den Raedt gheteeckent, ſonder die te laten komen in handen van andere, ofte met yemandt te communiceren dan die van den ſelven Raedt, ende ſal den *Secretaris* houden goede ende pertinente Regiſteren ofte Memoriael-Boecken van alle de Reſolutien ende Beſluyten van de materien ende ſaecken die ghehandelt ende beſlooten ſullen worden in den ſelven Raedt, ten minſten die weſen ſullen van Importantie ende Notable conſideratien, met aenteeckeninge van de Namen van de preſente Heeren: Ende de ſaecken ende materien beſlooten ende ghereſolveert zijnde, by gemeene ofte meeſte ſtemmen, ſullen alle die van den ſelven Rade indifferentelijck, 't ſy ofte die preſent ofte abſent zijn gheweeſt, ofte van een ofte contrarie opinie hen geſamenderhandt, ſonder eenich tegenſeggen, laten gebruycken tot het goet beleydt, effecte ende onderhoudinge van de voorſz Beſluyten ende Reſolutien.

XLII.

De voorſz Raedt oordelende noodich de *verſchryvinge* van de reſpective Bondtgenooten, ſal 't ſelve de Vergaderinghe van de Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt hebben te communiceren, ende ſodanighe beſchryvinghe te verſoecken, met inſertie van de poincten daer toe dienende, ende in cas de ſelve Gecommitteerde ſulcx mochte komen te difficulteren, ſoo wordt den gemelten Raedt geauthoriſeert daer van aen de reſpective Provincien juſtificatie te doen met gelijcke inſertie van de redenen daer toe dienende, ende in cas van Comparatie, en ſal ſulcx niet ſtrecken tot eenich prejuditie van hare Privilegien van buyten hare Provincien niet *geevoceert* ofte beſchreven te mogen worden.

XLIII.

De Reſidentie van den voorſz Raedt ſal met goet vinden van de Ordinaris Vergaderinge van de Staten Generael, gehouden worden in een bequame ende verſeeckerde Plaetſe van de Vereenichde Provincien, ſonder gehouden te zijn te blyven in ſeeckere Plaetſe preciſe, maer ſullen vergaderen ter plaetſe daer den dienſt ende het gemeene beſten van den Lande, ende beſonder de directie van de ſaecken van den Oorloghe is vereyſchende, ende ſullen uyt den voorſz Raedt t'allen tijden in abſentie van eenighe der ſelver in Commiſſien ofte anderſints *in loco* moeten verblyven ten *minſten vijf Perſonen uyt verſcheyde reſpective* Provincien, op dat den dienſt van 't Landt behoorlijck waergenomen worde.

XLIV.

De *Gagien* van den Raden, worden gelaten ter diſpoſitie van de reſpective Provincien daer uyt de ſelve ghehonden worden, daer mede ſy hen ſullen moeten contenteren, ſonder dat ſy eenich extraordinaris koſten tot laſte van den Lande ſullen mogen brengen anders als de Vrachten ende Convoyen, ende vorders als by de Reglementen die daer op ſullen worden ghemaeckt, gheordonneert ſal worden: Ende als een van den Raedt komt te overlyden ofte ſyn Staet te verlaten, ſal by de Provincie daer uyt die gheſtelt is, een ander bequaem Perſoon, de Staten Generael aengenaem weſende, ghenomineert, en by de Staten Generael Gecommitteert worden.

XLV.

Beneffens de voorſz Raedt ſal ghehouden worden een *Threſorier* ende *Ontfanger Generael* op de Gagie henluyden toe te voegen.

XLVI.

Ende een *Secretaris* op een Tractement van *achthondert ponden's* Jaers, ende op al ſulcke Inſtructie, als de Staten Generael by advijs van den Raedt alreede hebben gemaeckt, ende namaels maecken ſullen.

XLVII.

De Depeſchen van de ſaecken volgende deſe Inſtructie tot diſpoſitie van de voorſz Raedt ſtaende, ſullen worden gedaen, weſende vat ſulcke Importantie ende conſideratie dat voor de Oorloge de ſelve ſoude ſijn gedepeſcheert geweeſt op de naem van de *voorige Princen* van deſe Landen, ſullen op den name onder het Zegel, contra Zegel ende het Cachet van de *Staten Generael* der Vereenichde Nederlanden *by advijs van den Raedt van Staten* worden uytghegheven by deſe onderſchrijvinge: *Ter Ordonnantie van Mijn Heeren de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, ter relatie van den Raedt van State der ſelver.*

XLVIII.

Ende de Depeſchen die van *ſoo groote Importantien* en conſideratie niet en zijn, ſullen uytghegeven worden op den naem *van den Raedt van State van de Vereenichde Nederlanden*, nochtans onder het Zegel, contre Zegel ende Cachet van de Staten voornoemt.

XLIX.

't Zegel ſal bewaert worden by een van de *Raets-Heeren* daer toe te committeren, die daer van gehouden ſal weſen te verantwoorden, ſonder 't ſelve in ymants handen te laten komen in eeniger manieren, ende ſal van alle depeſchen ende t'recht van 't Zegel goet Regiſter ende contrerolle houden, ende daer van betaelt worden den Taux by de Staten Generael geordonneert ofte noch te ordonneren,

neren, ende ſullen de proffijten daer van procederende bekeert worden tot betalinge van de Officiers van den voorſz Raedt, ende andere nootelijcke ſaecken tot diſpoſitie van den Raedt.

L.

Ende verſtaen de ſamentlijcke Bondtgenooten voornoemt, dat tot conſervatie van het Recht van de Vereenichde Landen in't Generael, ende particulier ſy-luyden van hen met deſe Inſtructie niet en abdicere 't recht ende de Macht, omme by den Staten Generael, ende de Staten van de Provincien in't particulier, elck ſoo veel hen aengaet by tijde van noodt, ofte als de ſaecken van den Landen ſulcx ſullen vereyſchen, ſelfs ordre tot dienſte van den Lande, in de ſaecke by henluyden ter diſpoſitie van den voorſz Raedt gheſtelt, te mogen ſtellen ende executeren by directie van de ſaecke van Oorloge te Water ende te Lande met alle 'tgeene daer aen kleeft, ende namentlijck mede het doen van de *Monſteringhe, houden van de diſcipline Militaire* ſtraffe van alle *exceſſen* ende in alle andere ſaecken; Verſtaen oock dat alle ſaecken den Staet, Policie ende Juſtitie van de voorſz Landen, Steden ende Leden van dien in 't Generael ende in 't particulier aengaende, ter diſpoſitie van den Raedt niet expreſſelijck geſtelt, ſullen blijven ter diſpoſitie van de Staten Generael, de Staten van de particuliere Provincien, de Magiſtraten van de Steden ende andere Wettelijcke Overigheden, elcx in haer regard, ende ſal mede het geven van de *Patenten* aen de *Borger-Hoplieden*, ſo wanneer de ſelve in tijde van noot, ende den dienſt van den Lande ſulcx ſoude mogen komen te vereyſchen, buyten haer eygene Steden ſullen moeten worden gebruyct, in de Provincien blyven daer ſulcx behoort, ſonder dat den Raedt haer met het gheven van ſodanige Patenten eenighſints ſal mogen bemoeyen.

LI.

Die van de Raet van State voornoemt, ſullen ten aenvanck van haren dienſt by Eede haer *Expurgeren*, dat ſy omme den ſelven dienſt te bekomen, niet en hebben *gegeven ofte belooft eenigh Gelt, ofte Geltswaerde*, ofte yets anders, hoedanigh het ſelve ſoude mogen zijn, nochte ſullen geven ofte beloven directelijck ofte indirectelijck, ofte in eeniger manieren bedenckelijck ofte onbedenckelijck, ende voorts belooven ende ſweeren in handen van de Staten Generael ofte heurluyder Gedeputeerdens, te weſen *Gehou ende Getrou* den ſelven Staten Generael van de Provincien, die in de Unie ende by de hanthoudinge van de ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie ſullen blyven, ende ſullen by Eede renuncieren van alle particuliere Correſpondentien, 't ſy met de Provincien, Steden of Private ende particuliere perſonen, voor ſo veele den ſelve den gemeene beſte mochte weſen hinderlijck, ende dat ſonder aenſien te nemen op de Provincien ofte Steden daer uyt ſy gebooren ofte verkooren zijn, ofte particulier profijt der ſelver ofte van yemandt anders, ende alleenlijck voor oogen ſullen houden de Eere Godes ende de welvaert ende conſervatie der voorſchreve Landen ende de gemeene ſaecken, dat ſy niet en ſullen openbaren de Communicatien, Deliberatien ofte Reſolutien die ſecreet behooren te blyven, ende dat ſy daer van met niemanden en ſullen ſpreecken buyten der ſelver Raden, ende inſonderheyt niet met eenige Miniſters van Uytheemſche Koningen, Republijcken, Princen ende Staten, in wat Geſelſchappen ofte met wie het zy, ten ware met die van den ſelven Rade van State, apart gheſcheyden van alle andere. Item, dat ſy niet en ſullen ten dienſte weſen van yemanden, nochte ontfangen ofte ghenieten van de ſelve eenige Penſioenen, dat ſy niet en hebben nochte ſullen nemen part ofte deel, directelijck noch indirectelijck, in eenige wercken die van wegen het gemeene Landt alreede zijn ofte noch ſullen worden beſtedet, nochte in eenige Geeſtelijcke Goederen, Landen, Schorren, Slycken, ofte andere Domeynen die van wegen het ghemeene Landt zijn verpacht, ofte noch ſullen worden verpacht, nochte in eenige Convoyen, Impoſten, ofte andere Gemeene Middelen, nochte in eenighe leveringe van Buſpoeder, Scherp, Artillerie, Wapenen, Koorn, Rogge, Boter, Kaes, Bier, Haver, ofte andere Vyvres, Amunitie van Oorloge en behoeften, hoedanich die ſou mogen zijn, die tot profijte en dienſte van de gemene ſaken worden gebruyct, dat ſy niet en ſullen kopen of by eenige ander tytel overnemen ofte belenen eenige Ordonnantien die tot laſt van den Lande in 't gemeen of van eenige Provincien in 't perticulier zijn verleent, door haer ſelven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien of door yemant anders wie het oock ſoude mogen weſen, of in den koop overneminge ende beleeninge by andere gedaen, ſullen perticiperen, directelijck noch indirectelijck, noch door haer ſelven, hare Huys-Vrouwen, Kinderen, Familien, ofte yemandt anders als vooren, eenige Giften, Gaven ofte Geſchencken ſullen ontfangen, ghenieten, nochte profijteren van eenige dingen, hoe kleyn die oock ſoude mogen weſen, oock van eetbare ſpyſe ofte dranck, ende dat van yemandt het ſy Steden, Collegien, Perſonagien ofte perticuliere Perſonen, die ſy weten yets aen den Raedt te doen te hebben, ofte apparentelijck te ſullen gekrygen, ende dat ſoo wel voor als nae dat de ſaecke afghedaen ſal zijn, ende by aldien ſy eenige ſodanighe Giften ſoude mogen komen te ontfangen van yemandt die ſy naemaels ſouden vernemen yet aen den Raedt te doen te hebben, 't welck ſy ten tijde van het ontfangen van de Gaven niet en ſouden hebben gheweten, ofte dat de ſelve namaels aen den Raedt yets te doen mochte krygen, dat ſy daer van den Raedt kenniſſe ſullen geven, en dat ſy haer vorder preciſelijck ſullen regeleren naer den inhouden van deſe Inſtructie ende yeder artyckel van dien, ende wyders doen dat goede ende getrouwe Raden van State gehouden zijn te doen, ende dit al by proviſie.

LII.

Inghevalle deſe Inſtructie bevonden wordt te hebben eenige duyſterheyt, ofte dat de ſelve eenige alteratie, verminderinge ofte vermeerderinghe ſoude vereyſchen, ſal daer op by gelegentheyt ter Vergaderinge van de Staten Generael, met kenniſſe ende advys van den Raedt ghelet ende gedaen worden nae behooren.

Aldus gedaen ende in de Vergaderinge van de voorſz Heeren Staten Generael gearreſteert den *achtienden* Julii *ſeſtienhondert een en vijftich*.

NB. **Dat het een en twintichſten artijckel, beginnende alle Ordonnantien, &c. is gedreſſeert als volcht:**

Omme Ordonnantien van betalingen in behoorlijcke forme te bekomen, ſullen by de reſpective verſoecken ten ſelven fine aen den Raedt ghepreſenteert, ghevoecht moeten worden alle die behoeften, beſtecken ende andere beſcheyden, ter ſaecke waerom de ſelve reſpective Ordonnantien worden begeert, ghehoorende; ende ſullen de ſelve door den gemelden Raedt geviſiteert ende ghe-examineert zijnde, aen des Generaliteyts Reecken-Kamer alſoo over gebracht worden, om aldaer oock gevi-ſiteert, geexamineert, ende gheliquideert te worden, ende ſpecialijcken naer te ſien, of het Landt in de parthyen aldaer inghebracht ghehouden is of niet, van waer de ſelve wederom aen den gemelden Raedt ſullen geſonden worden, om door de ſelve als dan daer op Ordonnantie verleent te worden, welcke Ordonnantien by den Heer preſiderende, neffens twee andere Heeren van den ſelven Raedt, alle uyt verſcheyde Provincien, den Threſorier van 't ſelve Collegie, naer voorgaende Regiſtratie *folio tali*, onderteeckent ſullen worden. 't Welcke geſchiedt zijnde, ſullen de ſelve Ordonnantien als dan met de aengehechte ſtucken, wederom in de voorſz Reken-Kamer moeten gebracht worden, om ghe-examineert te worden, ofte de ſelve volgens ordre van 't Landt ghegheven zijn, ofte niet. Ende na gedane examinatie aldaer oock geregiſtreert worden *folio tali*, ende ſullen de Ordonnantien van betalinge ſodanich geconditioneert moeten zijn, of ſal daer op geen betalinge door den Ontfanger Generael mogen gedaen worden, by pene van royeringe.

Ten ſelvigen daghe is oock vaſt geſtelt het Reglement op het ſtuck van Vacatien ende Reys-koſten/ ſoo van de Gecommitteerden van haer Hooch Mog. als van den Raedt van State binnen het reſſort van deſen Staet in Commiſſie zijnde.

Een

Een Heere reyſende in Commiſſie binnen het Reſſort van deſen Staet met een ofte meer Dienaers, ſal des daegs voor Vacatie, Teer-koſten (*belleciere* ende pleyſteringe daer inne begrepen) hebben *thien* guldens eens; een Bode neffens ſyne Dienaer ofte Dienaers voornoemt mede nemende, ſal voor den ſelven Bode noch daer en boven hebben *twee* guldens daeghs, maeckende te ſamen *twaelf* guldens, blyvende den ſelven Bode ſyne Vacatien daer buyten, ghelijck oock den ghemelden Heer ſyn Schuyt, Schip, Wagen-vrachten, Convoy, ende andere dierghelijcke ongelden, waer van aperte declatien ſullen mogen worden gedaen.

Een Heer met meer ghevolch ofte ghеſelſchap dan ſyn Mede-Gecommitteerde in Commiſſie reyſende, ſal des ſelfs Mede-Gecommitteerde daer door niet beſwaert worden.

De voorſz reſpective Gecommitteerden ſullen geene *Defroyementen* mogen aennemen ofte ghenieten van de *Magiſtraten* van de Steden ofte andere Plaetſen onder de Generaliteyt reſorterende, noch oock van Perſonen in des Generaliteyts dienſt zijnde.

Om op de voorſz reſpective Declaratien in behoorlijcke forme Ordonnantie te bekomen, ſullen de reſpective Originele Reſolutien van deſe Commiſſien aen de ſelve Declaratien ghehechtet worden, ende alſoo den Raedt van State ingelevert, om by de ſelve eerſt ghevisiteert ende geexamineert te worden, van waer de ſelve in des Generaliteyts Reecken-Kamer ſullen over gebracht worden om aldaer eerſt gevisiteert, gheexamineert ende geliquideert te worden, ende ſpecialijck nae geſien of het Landt in de poſten aldaer in gebracht, ghehouden is ofte niet, ende van daer wederom nae den gemelden Raedt, om door den ſelven als dan daer op Ordonnantie by den Heer preſiderende nevens twee andere Heeren uyt den ſelven Rade, alle uyt verſcheyde Provincien, den Threſorier ende Secretaris van 't ſelve Collegie, na voorgaende Regiſtrature *folio tali*, geteeckent te worden: 't welck geſchiedt zijnde, ſullen de ſelve Ordonnantien als dan met de voorſz aengehechte ſtucken wederomyn de voorſchreve Reecken-Kamer worden gebracht, om geexamineert te worden of de ſelve volgens de ordre van 't Landt gegeven zijn, ende nae gedane examinatie ſullen de ſelve Ordonnantien aldaer gheregiſteert worden *folio tali*, ſullen oock alle Ordonnantien op de reſpective Declaratien verleent, ſodanich als voorſz, gheconditioneert moeten weſen, ofte ſal daer op door den Ontfanger Generael geen betalinge mogen geſchieden.

Ten ſelven tijde / is haer Ho. Mog. oock in bedencken gegeven / of tot beſluyt van deſe tegenwoordige Vergaderinghe niet by een Generale Reſolutie ſoude dienen verklaert te worden / dat alle haer Ho. Mog. Reſolutien alhier op de Groote Zale / noopende de Religie, Unie ende Militie genomen / ſullen ghehouden worden van de ſelve kracht ende vigeur te zijn / als of de ſelve in de Unie tot Uytrecht in den Jare 1579. gemaeckt ende gheſloten van woorde te woorde waren geinſereert; maer daer op is niet gereſolveert.

Den negentienden is verſtaen / dat de Staten van de reſpective Provincien de welcke in gevolge van het ſeſte artijckel van haer Ho. Mog. Reſolutie van den ſeſtienden Junij leſtleden / de Patenten haer met open namen toegeſonden / ſouden hebben gebuilt met andere Compagnien als daer toe de ſelve by aenſchrijvinghe van haer Ho. Mog. waren verſocht / het ſelve datelijck aen haer Hooch Mog. ende den Raedt van State ſullen bekendt maecken.

Dien dagh wierdt oock voor geſtelt dat Saterdagh den twee en twintichſten de Vergaderinge mocht worden gheſlooten met een Danck-Predicatie; waer toe de Heeren-Raedt van 's Graven-Haghe verſocht is een Predicant te diſpicieren.

Den twintichſten Julij is geleſen het naerder advijs des Raedts van State / gherefereert den negentienden deſes / op het redres van het ſtuck van de Monſteringe / hebbende tot bylage een concept van Placcaet op het voorſz ſubject ſtaende: Haer advijs was / dat voor allen dingen van nooden was prompte ende precijſe betalinge / ende dat de Ritmeeſters ende Capiteyns wierden ontlaſt ende ontheven van onnoodige laſten; ſonder 't welck dit Concept Placcaet ſoude zijn niet alleen ontijdich maer ook impracticabel.

Het Concept Placcaet luyde als volcht:

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden; Allen den geenen die deſen ſullen ſien ofte hooren leſen, Saluyt: Alſoo dagelijcx ſoo langs ſoo meer bevonden wordt dat de ordre, ende punctuele voorſieninge die eertijdts met groote ſorchvuldigheyt geſtelt is op 't ſtuck der Monſteringe, 't ſy by nalatigheyt ofte verſuymen, ſo weynich wordt betracht ende nagekomen, als of die noyt en ware gemaeckt ofte gepubliceert, ſulcx dat de gemeene ſaecke ende de beſcherminghe der ſelver, daer door lichtelijck in 't uytterſte gevaer ſoude mogen geraecken, dewyle men by alle gelegentheyt ende occaſien bevindt dat de Compagnien te Paerde ende te Voet, in 't gheral der Koppen ſeer veel verſchillen van 't getal der Rollen daer op ſy gemonſtert zijn, ende hare Soldye ghenieten, ende dat wy ſulcx achten meer als tijdt te weſen, daer in als noch wel ſcherpelijck ende ſtrenghelijck te voorſien: Soo iſt, dat wy ghereſumeert hebben de voorgaende Ordonnantien ende Placcaten nae verſcheyden communicatien en met advys van Syn Excellentie Graef Willem van Naſſau Stadthouder van Vrieſlandt, Groeningen ende Ommelanden ende Drenthe, ende den Raedt van State wederom van nieus geordonneert ende geſtatueert hebben, ordonneren ende ſtatueren mitsdeſen wel uytdruckelijck alle de poincten ende artyckelen hier na volgende, omme ſonder eenige nalatinge preciſelijck betracht ende na gekomen te worden op de peenen ende ſtraffen in de ſelve artyckelen vermeldt, die wy oock willen ſonder eenighe oochluyckinge, diſſimulatie, aenſien, ofte verſchooninge van Perſonen, datelijck geexecuteert te worden.

I.

Ende voor eerſt, ordonneren Wy wel expreſſelijck, dat geen Commiſſariſen van de Monſteringe hen ſullen onderſtaen eenighe *Giften ofte Gaven, gratuiteyten ofte preſenten* in 't minſte te nemen ofte genieten, directelijck ofte indirectelijck, van eenige Colonels, Ritmeeſters, Capiteynen ofte andere Krychs-Officieren, noch van de ſelve met Wyn, Maeltijden, ofte defroyementen hun laten tracteren, op pene van datelijcke caſſatie, voor de gevers ende nemers, ſoo wel voor als na de Monſteringe, aen de Commiſſariſen ſelve, ofte aen ymant van de ſyne.

II.

Dat voortaen geen Ritmeeſters ofte Capiteynen uyt ſyn Guarniſoen en ſal mogen abſenteren om ſyn affaires binnens 'sLandts te verrichten, als met verlof van ſyn Gouverneur ofte Commandeur, ende egeen Luytenant, Cornet, Vaendrich, ofte andere Officier, ſonder oock mede te hebben Conſent van ſyn Ritmeeſter ofte Capiteyn, belaſtende den Gouverneur ofte Commandeur, aen d'een ofte d'ander geen langer verlof te gheven als voor *veerthien dagen*, ende ſoo hun vorder conſent van nooden ware, en ſal 't ſelve niet mogen geaccordeert worden, *als by ons, den Raedt van State, ofte den Stadthouder, ofte Gecommitteerde Raden der Provincien* haere Betaels-Heeren, als op pene contrarie doende ende langer uytblyvende voor de eerſte reyſe van op de *Monſteringe niet goet gedaen te worden*, ende te verlieſen een Maendt van haere Soldye, ende voor de tweede reyſe op arbitrale correctie.

III.

Ordonneren oock voorts, dat van nu voorraen geen Colonel, Ritmeeſter, Capiteyn, Officier ende Soldaten, van Inlandtſche ofte Vreemde Natien, wie ofte van wat aenſien of qualiteyt ſy oock ſoude mogen zijn, *verlof om buyten deſe Landen* te mogen vertrecken, ende haer eygen affaires verrichten, by ons ofte den Raedt van State, en ſal langer gegeven worden als voor *drie ordinariſe loopende Maenden*, daer by hy dan oock ſal moeten verſoecken ende obtineren *Attache* van de Ed. Mog. Heeren Staten, ofte Gecommitteerde Raden ſyne Betaels-Heeren, als oock (ſoo hy licht in een ſtemmende Provincie) van de Heeren Staten ofte Gecommitteerde Raden der ſelver,

ſelver, maeckende al ſulcken verlof oeck bekendt aen ſyn Gouverneur ofte Commandeur, ende mede aen de Magiſtraet van de Stadt, ſoo het is binnen de ſtemmende Provincien, ende ſal hem noch t'ſynen verſoecke, met kenniſſe van ſaecken, voor een Maendt twee ofte drie continuatie van 't ſelve verlof mogen ghegunt worden. Ende ſoo hy dan boven ſyn verlof noch twee Maenden ſoude uyt blyven, dat ſynen Staet, Compagnie, ende Officie, ſal weſen impetrabel, ende aen een anderen geconfereert worden.

IV.

Dat voorts alle Overſten, Capiteynen, Bevelhebberen ende Soldaten, al omme behoorlijck ſullen hebben te reſpecteren de Commiſſariſen van de Monſteringhe, ende andere tot de Monſteringhe by ons, den Rade van State van de reſpective Provincien ofte hare Gecommitteerde Raden, te laſten, in haren laſt ende Ampt, ende by de ſelve vermaent zijnde om *Monſteringe* ofte *Reverie* te doen, terſtont ſonder eenige weygeringe, daer toe gereet ſullen zijn, alwaer 't oock dat den Ritmeeſter, Capiteyn, Luytenant, Cornet, Vaendrich, abſent waren, op peene van caſſatie ende vordere arbitrale correctie.

V.

Ordonneren mede dat de Ritmeeſteren ende Capiteynen, voortaen op de Monſteringhe ſullen hebben te preſenteren alleenlijck *oprechte ende waerachtighe Soldaten*, weſende goede kloecke Mannen tot de wapenen die ſy voeren bequaem, ende hare Soldye waerdich, behoorlijck gewapent, volgens de ordre op de Wapeninge ghemaeckt, ofte als noch te maecken, ende op de peene daer in begrepen, die op haere *Eedt ende volkomen Tractement* gehouden zijn de Compagnien al vooren te volgen tocht ende Wacht te doen, ſonder eenichſints onder haere Compagnien te preſenteren eenighe *Domeſticquen van Gouverneurs, Commandeurs, Ritmeeſters ofte Capiteynen, Borgers, Landtlieden, Soetelaers, Vrybuyters, Soldaten van andere Compagnien, Paſſevolanten ofte andere geen volkomen Gagie treckende, ofte in den Eedt ofte ſubjectie* harer Compagnien, om de ſelve al omme te volgen, Tocht en Wacht te doen, niet ſtaende, op peene van caſſatie, ende aen den *Lyve arbitralyck* ende oock *met ter doodt geſtraft* te worden, naer exigentie van ſaecken, ſoo wel de Capiteynen ende Officieren die bevonden ſullen worden ſulcke *toegemaeckte Perſonen ofte Paſſevolanten* gepretendeert ofte ter Monſter-Rolle gevordert te hebben als de voorſz Perſonen ofte Paſſevolanten ſelver authoriſerende op de Monſteringe, ende hare Aſſiſtenten, de Fraudateurs met ter daedt te doen ſtellen in handen van den Provooſt, en de ſaecke datelijck bekendt te maecken aen den Raedt van State, om voorts te procederen ſoo als men bevinden ſal te behooren.

VI.

Ende om te beter tegen alle frauden te voorſien, ordonneren Wy, dat alle Krancken (des doenlijck zijnde) op de Monſteringe ſullen moeten ghepreſenteert worden neffens de Compagnien, ende die ſoo kranck zijn dat ſonder ghevaer van ſterven daer niet konden ghebracht worden, dat de Commiſſaris die ſal *viſiteren*, ofte doen *viſiteren* by die hy betrout, ghelijck hy des ſal hebben te verantwoorden, nemende oock van die in Gaſthuyſen zijn, billet ofte verklaringe van de Gaſthuys-Meeſters, ende die by de Rolle voegende, ſonder eenighe andere te mogen paſſeren.

VII.

Ende ten eynde des te beter voortaen tegens alle fraude mach worden voorſien, hebben wy geordonneert ende ordonneren by deſen, dat binnen 's Jaers de ſelve ſullen mogen worden aenghebracht by een yeghelijck, oock by Perſonen geen Commiſſariſſen, Ritmeeſteren, ofte Capiteynen weſende, die de ſelve ſullen hebben gedaen, ofte daer in deelachtich gheweeſt, ende dat den Aenbrenger ſulcx bewyſende, boven het Pardon van ſyn Delict, ſoo verre hy culpabel is, voor recompenſe ſal ghenieten *twee hondert* guldens van veertich grooten 't ſtuck, ende ſo hy Soldaet is, boven dien, met verhooginge van Beſoldinge, ofte eenige Ampten daer hy toe bequaem is, en anderen van gelijcken met andere Staten ende Officien.

VIII.

Belaſtende ende bevelende voorts expreſſelijck alle ende een yeghelijcken van de Commiſſariſen van de Monſteringe, ende andere tot de Monſteringe te committeren, op haren Eedt, meyn-eedigheyt, privatie van Officien, en vordere arbitrale correctie, oock met ter doot geſtraft te worden naer exigentie van ſaken, niet een Perſoon in de Monſteringe meer goet te doen ofte te paſſeren als die oprechtelijck onder elcke Cornette Ruyteren, ende Vaendel Knechten actuelick dienen, ten dienſt bequaem zijn, Tocht ende Wacht ghehouden, ende het Vaendel ſchuldich zijn al omme te volgen, ende die ſy t'elckens ter Monſteringhe preſent ſullen vinden, ſonder oock eenighe Mortepayen voor Wacht-Meeſters ofte anderen onder eenich pretext te paſſeren.

IX.

En op dat de Monſteringe voortaen met beter vrucht moge geſchieden, ſal den Raedt van State de ſelve ordonneren te doen ſoo dickwils in 't Jaer als eenichſints doenlijck ſal weſen, waer van de Rollen by den Raedt voorts gheſlooten ende aen de Heeren Staten ofte Gecommitteerde Raden van de Provincien Betaels-Heeren ſullen geſonden worden, om de betalinge daer na te doen, blyvende niet te min aen de ſelve haer Ed. Mog. reſpectivelijck vry, des dienſtich achtende, ſelfs mede Monſteringe te laten doen, ſoo wel buyten als binnen hare Provincie, adverterende daer van den Raedt van State om confuſie te voorkomen; welckers commiſſe ende alſoo authoriſatie van gemelden Raedt van State het geheel Guarniſoen van wat Repartie het zy, ſullen mogen Monſteren, ende de Rolle oock aen den Raedt ſenden, ende ſoo die minder bevonden worden als voorige Monſteringe, ſal de betalinge daer na gedaen worden.

X.

Verbiedende voorts alle Ritmeeſters ende Capiteynen dat ſy geen *Borgers ofte Inwoonders* van de Steden ende Forten, noch eenighe Huyſlieden ofte Landtlieden, en ſullen onder haere Compagnien aennemen, dan op den ordinaris Eedt ende Dienſt ghehouden zijn Tocht ende Wacht te doen, ende het Vaendel over al te volgen, ſonder buyten te mogen blyven woonen, ofte oock ſonder beloften, dat ſy in 't vertrecken van de Cornette ofte het Vaendel ſullen worden ontſlagen, op peene van de ſelve in de Monſteringe niet goet gedaen, maer datelijck ghecaſſeert te worden ende arbitrale ſtraffe, ende een Soldaets Gagie van een Maendt voor den Aenbrenger.

XI.

Ordonneren mede, dat voortaen onder yder Cornette ofte Vaendel, maer een *Soetelaer, Soldaet* weſende, en ſal mogen weſen, die daer toe ſchriftelijck beſcheyt van den Ritmeeſter ofte Capiteyn ſal hebben, op pene dat de goederen die by de andere Soldaten ofte haere Vrouwen te koop geſtelt ofte verkocht ſullen worden, verbeurt ſullen weſen.

XII.

Item, dat de Ritmeeſters ende Capiteynen niet en ſullen vermogen van *nieus aennemen ofte afdancken* eenighe Ruyteren ofte Soldaten dan by kennis van de Commiſſaris *in loco*, daer een is: Ende ſoo middeler tijdt eenige Soldaten waren geſtorven, ofte oock voor Schelm mochten zijn wechgeloopen tuſſchen de Monſteringe, ſal den aengenomen in die plaetſe niet goet gedaen worden dan op den dagh van de volgende Monſteringhe daer hy preſent ſal paſſeren.

XIII.

Bevelende voorts alle Ritmeeſteren ende Capiteynen hare Compagnien gheſtadich compleet te houden, ende de Monſteringhe ghedaen wordende, tijdelijck aen den Commiſſaris over te geven pertinente Rollen, conform ende volgende de voorgaende, inhoudende pertinente expreſſie, eerſt van alle Officieren van de Compagnien, ende daer na van de Ruyteren ofte Soldaten, onder yder Rot ofte Corporaelſchap dienende, als mede uytdruckinge achter de ſelve Rolle wat nieuwe Ruyteren ofte Soldaten van Maent tot Maendt van Monſteringe tot Monſteringe ſullen weſen aengenomen, ende in allen gevalle geen namen meer in de Rolle te ſtellen als die in actuelen dienſt

dienſt zijn, op pene van een Maent Solts t'elckens by den Ritmeeſter ofte Capiteyn in gebreecke zijnde te verbeuren ſonder dat die Commiſſariſſen eenige andere Rollen ſullen mogen aennemen, op pene van Caſſatie van den Commiſſaris ofte Schryver die andere Rollen ſullen mogen aennemen ofte voorgedragen hebben.

XIV.

Ende ſullen niet alleen de Ritmeeſters, Capiteynen, Luytenanten, Cornetten ende Vaendrighs, maer oock de Quartiermeeſters ende Sergeanten van de Compagnien, gehouden weſen de Rollen *te teeckenen* en op haren *Eedt* te verklaren dat de Ruyteren ende Knechten ſulcx die op de Rolle gheſtelt zijn, oprechtelijck onder de Cornette ofte Compagnie dienen, op pene van caſſatie ende andere arbitrale correctie.

XV.

Ende ſullen de Ritmeeſters ende Capiteynen hebben aen den Commiſſaris over te leveren *drie* Rollen, daer van hy Commiſſaris de *twee* ſal ſchicken aen den Raedt van State, ende een by hem houden.

XVI.

Niemant ſal hem vervorderen in 't aenſchryven ofte Monſteren hem te doen noemen met *eenighe verſierde Naem* ofte toe-naem dan met ſyn eygen Chriſten naem ende gewoonlijcken ende wel bekenden toe-naem, mitsgaders de plaets van ſyn gheboorte, op pene van terſtont, ende op der daedt arbitralijck geſtraft te worden; ende en ſullen geen Ritmeeſters ofte Capiteynen mogen toelaten dat ymant anders als voorſz in de Rolle gheſtelt worden, op pene, datſe niet en ſullen gepaſſeert worden, ende arbitrale correctie.

XVII.

Sullen voorts alle Commiſſariſen oock de nacht ende dagh wacht mogen beſoecken, ten welcken eynde de Sergeanten Majoors gehouden ſullen zijn de Commiſſariſen het woort te geven, ende ſal de Commandeur met de Sergeant Majoor ofte Wacht-Meeſter in de Frontier-Steden ende Plaetſen oock gehouden zijn ten minſten eens ter weecke des nachts pertinente aenteeckeninge te doen van het juſte getal der Soldaten, en van wat Compagnien daer mede elcke *Corps de Garde* is beſet, ende alle twee Maenden de ſelve aentekeninge aen den Raedt van State overſenden, op pene van privatie van hare Officien.

XVIII.

Alle Ritmeeſteren ende Capiteynen ſullen ſonder eenigerhande weygeringe hebben te ghedogen *de betalinge hooft voor hooft* ſoo de Regeringe ſoude mogen goet vinden die te laten doen, ende ſoo verre 't ſelve voor eenige tijdt niet gedaen en wordt, ſullen hare Soldaten van hare loopende Soldye pertinente ende rechtvaerdighe afreeckeninge doen ten minſten alle vier Maenden, ſonder langer, ende dat ten byweſen van de Commiſſaris van de Monſteringhe *in loco*, ofte anderen daer toe ſpecialijck te Deputeren, ende tot dien eynde ſullen de Ritmeeſteren ende Capiteynen t'elcker reyſe aen de Commiſſariſen van de Monſteringe hebben aen te gheven den tijdt van de laetſte afreeckeninge, op de verbeurte van een Maent Gagie voor hare Perſonen, ende ſullen de Commiſſariſen binnen acht dagen daer nae ghehouden zijn de Provincien op wiens Repartitie de Compagnien ſtaen daer van te adverteren, op de verbeurde van een Maendt van haer tractement.

XIX.

De Ritmeeſteren ende Capiteynen en ſullen voortaen niet mogen voor meer als ten hoochſten tot drie Soldaten toe, uyt hare Compagnien, ende oock niet meer als ten langſten voor veertien dagen conſent te gheven niet als in noodighe ſaecken daer op ſy van den Gouverneur ofte Commandeur verlof in gheſchrifte ſullen hebben te bekomen, mede by den Commiſſaris *in loco* geteeckent, ſtellende daer in de plaetſe daer ſy ſullen gaen, welcke alſoo verloofde, oock niet goet gedaen ſullen worden, dan midts perſonelijcken verſchynende op de eerſte naevolgende Monſteringhe, ten ware nochtans dat eenige Soldaten, by laſt van den Gouverneur van de Provincie op eenich exploict waren uytgeſchict, die niet en ſullen uyttrecken dan gelijck hier na volcht.

XX.

Namentlijck, dat geen andere het ſy te paert ofte te voet, en ſullen mogen op Exploiten uytgeſchict worden dan oprechte Soldaten in actuelen dienſt ende geen Vrybuyters weſende, ende dat met een minder gheta1 als van vijf en twintich teffens, ten ware op Convoy ofte by eenich kleyn gheta1 op Contſchap, daer van den Gouverneur ofte Commandeur ter plaetſe dan oock wordt ghehouden te verantwoorden, welcke uyt-treckende paerde ofte voetvolck, weſende in getal van *vijf en twintich*, ſullen beleydt worden met een Corporael, Adelborſt ofte Sergeant, weſende boven de *vijf en twintich* tot *vijftich* toe ofte daer onder, met een Luytenant ofte Vaendrich boven de vijftich tot hondert toe, ofte daer beneden met een Ritmeeſter ofte Capiteyn, ende weſende boven de hondert met twee Ritmeeſteren ofte Capiteynen, al waren oock de voorſz getallen gemaect van diverſche Compagnien.

XXI.

Boven dien en ſullen ſulcke Soldaten te paert ofte te voet niet mogen uyttrecken dan midts hebben Paspoort van den Gouverneur ofte Commandeur ter plaetſe, ſoo verre daer een is, inhoudende de ſelve Paspoort de eygen namen ende ghewoonelijcke welbekende toenamen van alle de ſelve uyttreckende. Ende ſullen de Ritmeeſters, Capiteynen, Officieren ofte Adelborſten hebben te verantwoorden van de exceſſen van alle de ſelve uyttreckende Soldaten die ſy alſoo ſullen beleyt hebben.

XXII.

Voorts ordonneren wy dat voortaen onder de Engelſche, Francoyſen, Schotten ende Swirſers Compagnien voetvolck, ſoo veele eenichſints doenlijck zy, van elcke der ſelver Natien in vacante plaetſen ſullen aengenomen worden, ende en ſullen geen Soldaten van wat Natien die zijn, den dienſt van den Capiteyn ofte het Vaendel daer onder ſy dienen, mogen verlaten dan met wettich Paspoort, op peene dat de wechloopers met de koorde geſtraft ſullen worden.

XXIII.

Voorts ordonneren wy dat alle Officieren, Ruyteren ende Soldaten, zijnde met verlof buyten haer Guarniſoenen in eenige plaetſen daer Monſteringe gheſchiedt, ghehouden ſullen weſen haer mede te laten vinden ter Monſterplaetſe om van de Monſter-Commiſſaris behoorlijck aengeteeckent te worden met expreſſie van wat Guarniſoenen en onder welckers Compagnien ſy dienen, welcke notitie behoorlijck gheverifieert den voornoemde Commiſſaris aen den Raedt van State ſal overſchryven, om daer op ghelet te worden na behooren, ſonder dat ſodanige abſenten ſullen gepaſſeert worden op eenige wettelijcke Atteſtatie van haer *alibi*, ten ſy daer beneffens blycke van hare comparitie als boven.

XXIV.

Alle welcke poincten ende artyckelen wy verſtaen en ordonneren dat precyſelijck ende ſtrictelijck ſullen naer gekomen, achtervolcht ende gheexecuteert worden, op peene in elcke der ſelver vermelt, ſonder eenighe gratie, oochluyckinghe ofte verdrach, daer nae oock alle Gouverneurs, Overſten, Collonellen, Commiſſariſen, Ritmeeſteren, Capiteynen, Officieren ende Soldaten, ende alle anderen ſullen reguleren, op de voorſz peenen, willende dat de kenniſſe ende executie van alle deſe ſal weſen by ons ofte den voorſz Rade van State den Gouverneurs van de reſpectivie Provincien, ende Krychs-Raden, neffens den ſelven weſende, oock by de Gedeputeerde Raden der Staten van de reſpective Provincien, alles by *preventie*.

Ende op dat niemandt van deſe onſe tegenwoordighe Ordonnantie hebbe te pretenderen eenighe ignorantie, ontbieden ende verſoecken wy de Heeren Staten ofte hare Gecommitteerde Raden, Stadthouders van de Provincien daer ſy zijn reſpective, ende alle anderen Juſticieren, Officieren, ende Dienaren des verſocht weſende, dat ſy deſe Ordonnantie al omme doen verkondigen, uytroepen ende publiceren, daer men ghewoonlijck is uytroepinge en publicatie te doen, ende voorts den Gouverneur van de Provincien, Gouverneurs en Commandeurs

deurs in de Steden ende Forten, de selve Publicatie dickwils te doen vernieuwen in de Frontier-Steden ende Sterckten, voor den volcke van Oorloge te paerde ende te voet by Trompet ende Trommelslagh, verstaende niet te min dat alle de voorsz pointen onverbreeckelijck achtervolcht, ende dat de contraventien van dien gheslraft sullen worden met de penen hier vooren gheslelt, alwaer 't schoon dat de publicatie binnen 's Jaers niet en ware vernieut, sonder eenige gunste, saveur ofte dissimulatie ter contrarie, want wy het selvige tot vorderinge van den dienst van den Lande, alsoo bevonden hebben te behooren. Gegeven in 's Graven-Hage.

Dien dagh hebben de Heeren van Vrieslandt inge-geven het nabolgende Voorstel ende Advijs.

Ho. Mog. Heeren;

DE Heeren Gecommitteerden van *Vrieslandt* in nader bedenckinge genomen hebbende de Conclusie op gisteren genomen, noopende de Danckseggínge aen Godt Almachtich op toekomende Saterdagh te doen, vinden de selve pryselijck; maer wat den Name Godes waerdiger is, ende syn onbegrijpelijcke Almogentheyt machtiger der herten der gener, die hem aenroepen, te doorsien, wat oock noodiger is, dat die geen, die tot hem naderen, sulcx uyt reyner herten doen, ende haer versoeck in puyre termen van waerheyt voordragen, ende daerom de Gecommitteerden van Vrieslandt bevindende, dat de poincten van de *secrete correspondentie*, ende *het termineren van de verschillen tusschen de Provincien*, zijnde mede een van de principaelste banden ende fondamenten van de Unie, niet volkomentlijck tot contentement van de samentlijcke Provincien ten effecte zijn ghebracht. Soo souden de Gecommitteerden wegen Vrieslandt als noch versoecken, dat de selve volkomen met Eenigheyt ende liefde mogen worden gearresteert. Ende alsoo oock dese Illustre Vergaderinghe met geen ander oochmerck by de Staten van Hollandt is goet gevonden, ende aen de respective Provincien versocht, volgens de Propositien by haere Ed. Mog. Gecommitteerden in de respective Provincien ghedaen, als om *Eendracht*, *Vrede*, *Liefde*, ende *Vriendtschap* onder de samentlijcke Provincien te stabilieren ende onderhouden, ende alle misvertrouwen, jalousien ende erghwaen wech te nemen ende te assopieren. Soo hebben de Gecommitteerden wegen de Provincie van Vrieslandt noodich gheacht U Ho. Mog. in sericuse bedenckinge te geven, ofte niet billijck ende behoorlijck is, dat dese swaere ende langhdurige besoignes worden geslooten met een solemnele Resolutie van *Amnestie vergevinge ende vergetinge* van al 't geen by d'eene ofte de andere Provincie, ofte *eenighe particuliere* Personen ende Leden van dien in den Jare 1650. ghedaen ofte gehandelt is, noopende de questien, verschillen ende hare dependentie doenmaels ontresen.

Wat de Provincie van Vrieslandt aengaet, bevinden sulcx ten hoochsten noodich, op dat Godes Zegen over desen Staet ende 't gerefolveerde, soo veel t'overvloediger ende verseeckerder mach worden verwacht, ende na scheydinge van dese Vergaderinge niets in d'een ofte de andere Provincie met wercken ofte gheschriften *tot beswaernisse van Syn Hoogheyt* de Heer Prince van Orangie hoochloffelijcker Memorie, ofte *yemandt anders* by der handt ghenomen, waer door de gemoederen der Ingesetenen soude worden ontrustet, ende het gepretexeerde tot Vrede een Oly worden in 't vuyr, om den gheheelen Staet in een onuytblusselijcken Brandt van Twist ende Tweedracht te stellen, versoeckende dat alle Provincien op desen voorstel specialijck gelieven te advyseren ende resolveren.

Sonder welcke Resolutie de Heeren van Vrieslandt verstaen, dat de Danckseggínge tot Godt Almachtich haer behoorlijcke forme alhier niet sal konnen, nochte in de respective Provincien haer volkomen effect ghewinnen.

De oorsaeck ende gelegentheyt van dit werck moet alhier wat hooger worden opgehaelt; 't welck is, dat alrede voor eenige Maenden de Heer Carz Raedt ende Pensionaris van Hollandt hadde aen syn Heeren Principalen te kennen gegeven syne hooge Ouderdom van vier en seventich **jaren; versoeckende daerom dimissie om de rest van syn leven in rust ende voor sich selfs te mogen overbrengen. Sulcx eenighe mael gedaen ende nochtans niet geadmitteert wordende, heeft om te thoonen dat het een ernst was, eyndelijck verklaert sich te moeten ontslaen van verscheydene Papieren ende Secrete Resolutien, onder hem gheseponeert, tot dien eynde overleverende ooch seecker Geschrift, geintituleert** Redenen ende Motiven **die Syn Hoogheyt hebben bewogen by der handt te nemen soo ten regarde van de gearresteerde Heeren, als van het geen aengevangen is aen, by, ende ontrent der** Stede Amsterdam; **het welck Prins** Wilhelm **hooger Memorie in 't voorleden Jaer hadde overgegeven, ende 't welch om vredes wille doen goetgevonden was niet te openen. Dit Geschrift ter Vergaderinghe gheexhibeert zijnde, wiert omgevraecht, of men het soude opnemen, ofte verbranden; de meeste, insonderheyt de ghelesene opineerden dat het behoorde te worden gheleesen, om daer uyt te doen blijcken de onghefundeertheyt van de selve proceduren van den Heer Prins; gheopent ende gheleesen zijnde, is daer van ghenomen Coppe, luydende als volcht:**

DE Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ter herten nemende de langhdurige *verdrietige ende periculeuse onluysten ende verwijderinge*, dagelijcx meer ende meer in den Staet deser Landen toe-nemende ter oorsaecke van de *Discrepantie* ontstaen tusschen de *ses* Provincien ter eenre, ende de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt ter andere zijde, over de *Reductie ende Cassatie van een ghedeelte der Militie ende het vast-stellen van eenen Staet van Oorloge*, ende nae hare hooge wijsheyt ende kennisse van saecken te gemoet siende de inconvenientien die daer uyt souden komen te volgen, insonderheyt dewyle by de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt alrede een *separate Cassatie* met pluraliteyt van stemmen was gheresolveert, oock by hun ordre ghegeven van de selve effective in het werck te stellen, hebben goet ende noodich ghevonden te decreteren een *notabele Besendinge* (daer inne wy ons hebben ghevoecht) aen alle de Steden ende Leden van de meer ghemelde Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, omme de selve met alle bedenckelijcke Redenen te bewegen, dat sy haer wilden onthouden van alle *separate ende afsonderlijcke Cassatie*, verminderinge ende veranderinge van Krychs-volck in Dienst ende Eedt van de Generaliteyt zijnde, ende het geen ter contrarie van dien soude mogen zijn voorgenomen, laten varen, sich met de *ses* andere Provincien te conformeren ofte de poincten van discrepantie te submitteren volgens ende in conformite van de Unie, ende hebben de meer hoochghemelde Heeren Staten Generael, ons versocht ende geauthoriseert omme alle noodige ordre te stellen, ende die voorsieninghe te doen, ten eynde dat alles in goede Ruste ende Vreede worde geconserveert ende insonderheyt gemainteneert, ende vast ghehouden de Unie, met den gevolge ende aenkleven van dien, ende in tegendeel geweert ende te gemoet getreden, dat contrarie van dien soude worden voorgenomen.

Naer het voltrecken ende afleggen van de voornoemde Besendinghe vernemende, dat het selve geen effect en hadde gedaen, vermidts de weder-werckinge van eenige quaedtwillighe, hebben wy met ende neffens Syne Excellentie Stadthouder van Vrieslandt ende den Raedt van State naer ghehoudene menichvuldige Sessien ende Conferentien (onder Protestatie van de Provincie van Hollandt te moet te willen gaen) gheformeert een bundighe besoigne in saecken van Militie met den ghevolge ende aenkleven van dien, het welcke de samentlijcke Provincien aenghenaem ende smaeckelijck mochte wesen, ende voorts strecken tot Maintien ende conservatie van de Unie, ende vervolgens tot den meesten Dienst, Ruste, Eenigheyt, ende seeckerheyt van den Staet deser Landen.

Waer

Waer op wy hoopende, daer toe oock publijcke ende onder de handt alle vriendelijcke inductie ende persuasien aenwendende, hebben eyndelijck tot ons hoochste leetwesen bevonden, dat dien welgemeenden arbeyt soo langer soo vruchteloose wierde gemaeckt, *door insolentie steegheyt van eenighe, die liever 's Landts seeckerheyt van buyten ende der goeder Ingesetenen van binnen in de waechschale hebben willen leggen, dan dat sy een hayr breedt souden hebben willen wijcken van der selver quaae ingheslogen opinien daer van sy hare respective Vroetschappen hadden geabuseert, ende abusivelijck geinformeert, ende voorts andere goede Leden van de Vergaderinge van Hollandt ende West-Vriesslandt daer toe met menées ende achter Raedt ghepoocht te trecken.*

Oock uyt *enckele moetwil ende verwaentheyt* derven dryven ende willen mainteneren het voorsz. stuck der *separate cassatie*, seggende, *daer benevens Raedt ende middel te weten om de andere ses Provincien sulcx te doen ghehengen ende gedogen*, hier en boven noch wel *stoutelijck* voorgevende, *dat de Unie was gedissolveert ende t'eenemael vernietight*, by welckers verval eene notable veranderinghe, niet alleen inde Generale Politique Regeringe onvermydelijck stont te volgen.

Maer oock in 't stuck van de *Ware Gereformeerde Religie*, so die tegenwoordich in de Provincien, Geassocieerde Landtschappen, ende Steden by publijcke authoriteyt wort geexerceert.

Waer tegens dan geen apparentie meer resterende, dat langer eenige forme van inductie nochte van accommodatie soude mogen gelden, ende ondertusschen ons veelderhande *stoute, seditieuse, ende dangereuse discoursen* van die qualijck gheintentioneerde Persoonen ter ooren komende, neffens andere welgefondeerde waerschouwinge van seer *ongehoorde, pernitieuse, den Staet deser Landen notoirlijck ruineuse desseins ende Machinatien*, die onder haer wierden ontworpen, ende ten deele belooft waren by der handt te nemen, dewyle men onder schoonen schijn ende specieuse pretexten sochte tijdt te winnen tot het uytwercken der voorschreve *schadelijcke desseyns*, en den Staet deser Landen by dien wech in *notable scheuringe ende confusie* te brengen, tot merckelijcke avantage van de gene die met *jalousie over desen Staet swanger gaen.*

Hebben wy in kracht van onse Commissie ende daer toe ghegevene speciale Resolutie ende authorisatie van meer hooghgemelde Heeren Staten Generael gheoordeelt ende gheconsidereert, dat de boven gemelde *quade ende pernitieuse desseynen* die met soo grooten prejuditie ende perijckel van de gemeene saecke contrarie de Unie wierden voorgenomen, nootsaeckelijck ende eer het te laet wierde, diende geweert ende te gemoete getreden.

Ende daer op, hoe wel ongaerne (als by alle onse voorige vreedsame Officien ende vriendelijcke tentativen kan blijcken) geresolveert, de voorschreve Persoonen in haer *boos voornemen* te prevenieren, ende eenige van de *principaelste Belhamels* van dien in arrest te doen nemen ende houden, op dat sy de andere goede ende welgeintentioneerde Leden van de opgemelde Vergaderinge van Hollandt ende West-Vriesslandt niet en quamen te *misleyden* ende verder t'abuseren.

Wy hebben mede ter selver tijdt, ende op het selve fondament moeten resolveren, de Stede van *Amsterdam* met assistentie van eenich Volck van Oorloge te *gemoet te voeren*, hoe dat seer weynich Persoonen onder den haren van de *voornaemste aenleyders* der voorschreve directie belet hebbende de *audientie* die wy in qualiteyt als Stadthouder van de meergemelde Provincie van Hollandt in haer Vroetschap ten dienste ende tot bevoorderinge van de ghemeene saecke versocht hadden, mede nootsaeckelijck hare Regeringe van *soodanige Instrumenten* behooren te ontslaen, waer op als oock 't gene datter omtrent voorder in consideratie is genomen geweest, in 't goede ten weder zijden is verdragen.

Op alle het welcke staet te letten dat *het quaet ten archsten uytgebroocken zijnde*, gheschapen was den gantschen Staet ende Bandt der selver Provincien te sullen scheuren ende mitsdien in een *onvermydelijcke ruine* t'insolveren, de remedien by gebreck van sachter, nu stricter ende scherper hebben moeten by der handt genomen ende in 't werck gestelt worden.

Want ghelijckerwijs alsmen een *periculeusen brandt* siende opgaen, alles aenwent ende by de handt neemt om den selven te stiffen, daer aen men anderfints niet en soude willen dencken, als daer is somwylen *de ruine ende spoedige demolitie van eenige huysen om een gantsche straet, ende daer door een gantsche Stadt te salveren*, dat wy by Commissie ende Eedt verplicht de Unie ende de *Religie* te mainteneren, ende noch hier en boven by speciale Resolutie van de meer hooghgemelde Staten Generael op nieus tot maintenue van meer hoochgemelde Unie geauthoriseert zijnde, siende onder de Provincien een *Vlamme* opgaen, die by voortganck ende continuatie alle de selve gesamentlijck in kolen ende assche soude hebben geleyt, ende in de handt hebbende de middelen om daer tegens te versien, verstaen soude moeten worden dat wy onse Commissie, eere, Eedt ende conscientie niet ghequeten, nochte ghemelde soo speciale ende expresse authorisatie van de hooghste Regeringe naer behooren gerespicieert ende betracht soude hebben, ten ware wy met alle spoet ende yver tegens dat *rysende vuyr* waren ingelopen ende het selve betracht hadden te wederhouden ende te dempen, in voegen als in dese is geschiet.

Wat nu belangt eenige poincten van beswaernissen in het bysonder over de ghearresteerde Persoonen, die den eenen meerder als den anderen van hun respectivelijck zijn raeckende, de selve en hebben onder het Generael hier boven niet gebracht konnen worden, maer worden *gereserveert* om t'sijner tijdt gheprocedeert te worden na behooren.

Dit wercktе soo veel in de gemoederen van de Vergaderingh dat sy 't selve / gelijck oock de Propositie die de Prins ghedaen hadde / terstont na de Voyage in de Hollandtsche Steden op het wepgeren van de comparitie in de Vroetschap den dertichsten Junp in 't vooꝛleden Jaer ghedaen / beyde stelden in handen van eenige Leden die daer op voꝛmeerden nabolgende advijs.

Eerstelijck, **dat by schꝛiftelijcke Deductie in te stellen dooꝛ Commissarisen daer toe te nomineren de Procedueren by haer Ed. Gꝛo. Mog. in den vooꝛleden Jare ghehouden omtrent het werck van Menage ende de difficultepten gemaeckt in 't dꝛagen der gepititioneerde consenten van dese Pꝛovintie tot onderhoudinge ende betalinge van een ghedeelte der Militie by tijde van Oꝛꝛloge in dienst gheweest zijnde naer een sommier verhael van de verroacten souden dienen te wooꝛden ghejustificeert / ende daer toe wederlept den inhoude van de vooꝛsz twee acten ofte geschꝛiften / ende insonderheyt van het laetste geinstituleert / Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheyt den Prince van Orangien hebben bewogen by der handt te nemen soo in reguarde van de gearresteerde Heeren, als van 't gene aengevangen is geweest aen, by ende omtrent der Stede Amsterdam.**

Ende dat de vooꝛsz Deductie gepꝛepareert zijnde daer van ter Generalitept lecture diende te wooꝛden ghedaen / naer vooꝛgaende openinge van gelijck gheschꝛifte inhoudende redenen ende Motiven als vooren op den vijftienden Augusti 1650. by den Heere als doen Pꝛesiderende ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ingebꝛacht ende by resolutie in de secrete Casse van de Gꝛiffie aldaer gheseponeert. Ende in cas de vooꝛsz openinge by de Pꝛovincien buyten vermoeden mochte wooꝛden ghedifficulteert / oordeelen echter de Gecommitteerde Leden dat des onaengesien de vooꝛsz Justificatie ter Generalitept diende te wooꝛden ingebꝛacht ende ten Regiſter aldaer genotuleert.

Ten tweeden, **dat de besendinge in Junio des vooꝛleden Jaers 1650. dooꝛ Sijn Hooghept de Pꝛince van Orangien met geassumeerde Heeren aen alle de Steden van Hollandt en West-Vꝛiesslandt stemme in dese Vergaderinge hebbende gedaen metten gebolge en aenkleven van dien** als strydich tegens de ordre ende forme van de Regeringe, contrarierende de Hooghеyt en Gerechtigheyt van dese U Ed. Gro. Mog. Vergaderinge, oock insonderheyt prejudicierende de Vryheyt van de deliberatien der respective Leden van dien by positive Resolutie

diende te werden geimprobeert, ende te gelijck vast gheſtelt/ dat de Steden deſer Provincie in 't toekomende ſodanige beſendinge niet en ſouden hebben te defereren / in den haren admitteren / ofte toe te ſtaen/ dat de ſelve improbatoire Reſolutie nebens de bovengemelde ſchriftelijcke Deductie ende Juſtificatie ter Generaliteyt diende te worden ingebracht ende ten regiſtre aldaer aengeteeckent/oock de reſpective Provincien by miſſiven t'ſamen toegeſonden/ met verſoeck dat haer Ed. Gr. Mog. daer mede/om de peremptoire redenen/ſoo in de ſelve miſſive als in de voorſz Juſtificatoire Deductie te voegen elck in hun regard gelieve te conformeren; immers in allen gevalle na deſen tot ſodanige beſendinge geen gront te willen leggen ofte oyt ondernemen de ſelve te deterneren.

Ten derden, dat de reſpective Provincien/ſo ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. aen hare Gedeputeerde aldaer comparerende/als oock by gheraiſonneerde brieven aen hare Staetsgewijſe Vergaderinge diende te worden verſogt de Reſolutien van den 5 en 6 Junij 1650. ter Generaliteyt by eenige weynige Gedeput. geformeert/ als zijnde/ſo derrout wort/ſonder voorweten ende kennisſe/ veel min laſt en autoriſatie van de reſpective Staten der Provincien hare Heeren Principalen ghenomen/ oock buyten twijffel de ſelve Gedeputeerden/timmers het merendeel van dien/door de aenſienlijckheyt en authoriteyt van Syn Hoogheyt den Prins van Orangie overdrongen, en inſonderheyt outhoriſatie op de Perſoon van de ſelve Syn Hoogheyt mede voorgheroerde Reſolutie van den 5 Junij 1650. geinſereert met den gevolge ende aenkleven van dien te willen improberen; mitsgaders onwettelijck en van onwaerde te verklaren / oock verbolgens in te trecken de bewuſte afgheperſte bedanckingen aen meergemelde Syn Hooghept gedaen/ en te verklaren de ſelve als ſodanighe voor geen wettighe Reſolutien te houden/ oock daer van in de Regiſters van de Generaliteyt notitie te laten doen.

Ten vierden, dat haer Ed. Gr. Mog. by poſitive Reſolutien als vooren behoorden te verklaren den aenſlach op de Stadt Amſterdam den dertichſten July des voorleden Jaers ondernomen; mitsgaders het faiſiſſement van de bewuſte ſes Heeren upt deſe Souveraine Vergaderinge ten ſelven dage ghedaen met den gevolge van dien/ ghemeeſt te zijn een attentaet op de vryheyt, Hoogheyt ende Souvereyniteyt van deſe Provincie, directelijck ſtrydende tegens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van den ſelven.

Dat voorts ſoo de Bedeſchappen van de Steden/upt de welcke de voorgemelde ſes Heeren op deſe Vergaderinge hadden ghecompareert daer ende voor ſoo veel 't ſelve noch niet en was gheſchiedt/als oock alle andere Bedeſchappen op de ſelve Vergaderinge hare Gedeputeerden ſendende behoorden te worden verſocht ſchriftelijcke verklaringe te geven of hunne reſpective Gedeputeerden op de poincten van menagie ende in 't regard van de deliberatien op den Staet van Oorloge voor den Jare 1649. ghevallen op de inhoudinge der Conſenten tot betalinge van eenich Krijchsvolck by den Raet van Staten in de voorſz Staet van Oorloge gepetitioneert ende op de executie van dien met het geen daer van was dependerende haer hadden gedragen conform den laſt ende intentie van haer Heeren Principalen of niet/om de ſelve verklaringe geſien/als dan in 't regard van de Perſonen meergemelde ſes Heeren/ en andere / naeder verklaringe ghedaen te worden als na ghelegenthept ende eyſch van ſaecken bevonden ſoude worden te behooren.

Daer op ſyn gevolcht verſcheyde examinatien en informatien/als eerſtelijck/die men nam van de Perſonen van de reſpective gheweſene Secretaris ende Klercken Heylerſich, Hulſt ende Cunes.

Sulex geſchiede op den 15 ende 16 Junij voor eenige van wegen Holland daer toe Gecommitteerde Leden; de geweſen Secretaris Heylerſich wierdt gevraecht:

I.

Of hy Comparant aen de Klercken van de Secretarie/van Syn Hoogheyt niet en hadde ter handt geſtelt ſekere twee geſchriften; 't een inhoudende/klachten tegens die van Amſterdam, met verſoeck, reparatie en ſatisfactie over de poincten daer in begrepen; 't ander geintituleert/Redenen ende Motiven, die Syn Hoogheyt hebben bewogen eenige uyt haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge te ſaiſeren, ende de Stadt van Amſterdam met Krychsvolck te beſetten.

I.

Verklaerde jae, ende de ſelve Geſchriften uyt handen van Syn Hoogheyt te hebben ontfangen, doch de handt vande geen die de ſelve hadde geſchreven, niet te kennen.

II.

Of hy Comparant anderſints niet en wiſte wie de ſelve geſchreven ofte ingeſtelt hadde?

II.

Verklaerde neen.

III.

Of hy Comparant nopt by ſich ſelven eenige preſumtie gehadt had/wie de ſelve ſoude mogen hebben ingeſtelt.

III.

Seyde ſomwylen wel Geſchriften van al ſulcke nature, uyt handen van Syn Hoogheyt ontfangen te hebben, eenige uyren ofte eenige tijdt na dat den Griffier *Muſch* al. by Syn Hoogheyt hadde gheweeſt, ende daer uyt wel occaſie genomen te hebben om te ſuſpicieren, dat den voornoemden Griffier de ſelve Schriften ſoude mogen ingheſtelt hebben.

IV.

Of alle de voorghementioneerde Schriften niet met een en de ſelve handt geſchreven waren geweeſt of niet.

IV.

Seyde, te meenen dat den Brief by Syn Hoogheyt geſchroven aen de Provincien ende Steden, over 't ſubject van het voorſz Saiſſement ende beleringe, en het voorſz eerſt ghenoemde Schrift, met een en de ſelve handt gheſchreven te zijn gheweeſt, dan niet te konnen ſeggen of het Geſchrift, geintuleert *Redenen ende Motiven &c.* met de ſelve handt geſchreven was geweeſt, ofte niet.

V.

Andermael ende nader ondervraecht / of hy Comparant niet en wiſt te ſeggen/van de handt daer mede beyde de Geſchriften/ in 't eerſte artijckel gementioneert/gheſchreven waren geweeſt.

V.

Seyden te meenen dat een van de Klercken van de Secretarie van Syn Hoogheyt, genaemt *N. Hulſt*, ten tijde van 't copyeren van de ſelve Geſchriften, hem Comparant gheſeyt hadde, dat het was de handt van *Cunes* Opper-Klerck van de Griffier *Muſch* voorſz.

VI.

Of hy Comparant oock kende het ſchrift van de ſelve Griffier/ ende of hy in 't ſeecker ſoude konnen ſeggen/ de voorſz Geſchriften met de handt van hem Griffier ſelfs niet geſchreven geweeſt te zijn.

VI.

Verklaerde wel te weten de hant van de Griffier *Muſch* ſelfs niet gheweeſt te zijn, ende dat oock de Geſchriften waren t'eenemael net ende ongeklad.

VII.

Waerom hy Comparant upt de Naem van haer Gr. Mog. ontboden zijnde/ noch na huys was gegaen.

VII.

Seyde, om ſyn Huys-Vrouwe te ſeggen, dat hy by haer Ed. Gr. Mo. ontboden was, oock om ſyn water te maken.

VIII.

Of hy Comparant al voorens in de Vergaderinghe van haer Ed. Groot Mog. te verſchynen / niemandt en hadde geſproocken deſes aengaende.

VIII.

Antwoorde neen, dan alleen in 't inkomen, buyten het Hof geſproocken te hebben met ſyn Swager den Burgemeeſter vander Meyden.

De voornoemde Comparant buyten geſtaen hebbende/ ende na dat den voornoemde vander Hulſt mede was gehoort/ ende verklaringe ghegeven hadden als hier nebens gaet / wederomme ingheſtomen zijnde / is hem naderhandt gevraecht/ of hy oock niet en kende de handt van Cunes, ende of hem by de voornoemde vander Hulſt geſeyt zijnde dat het voorgaende Geſchrift was geſchreven

den met de handt van Cunes, hy Comparant oock niet en hadde konnen bemercken 't selve in der daedt waerachtich te wesen.

Heeft geantwoort/dat soo wanneer als den Klerck *van der Hulst* hem indachtich hadde gemaeckt dat het selve was de hant van *Cunes* hy doen mede wel hadde konnen bemercken, ende tegenwoordich wel wiste, dat sulcx inder daet soo was, so uyt kennisse die hy Comparant, voor date van dien, hadde van het schrift van *Cunes*, als mede dat hy 't sedert meer schrifts van de selve *Cunes* gesien hebbende, particulierlijck daer op gelet heeft. **Daer nae is gehoort be gewesen Klerck** vander Hulst, **ende wiert gevraecht.**

I.

Of hy Comparant niet hadde door ordre van de Secretaris Heylersich **ghecopyeert seeckere twee distincte Geschriften / het eene inhoudende** Klachten tegens die van Amsterdam, met versoeck van reparatie en satisfactie over de poincten daer in begrepen: **Ende 't ander geintituleert** Redenen ende Motiven, die Syn Hoogheyt hebben bewogen eenige Heeren uyt haer Ed. Gro. Mog. Vergaderinge te saiseren, ende de Stadt Amsterdam met Krijchsvolck te besetten.

I.

Verklaerde jae.

II.

Met wiens hant de exemplaren/ daer na hy Comparant de Coppen gemaeckt hadde/gestelt ware geweest.

II.

Seyde 't selve niet te weten.

III.

Nader daer op ghevraecht/ ende hem voorghehouden zijnde/of hy doenmaels tegens Heylersich **niet en hadde geseyt / dat het was de handt van** Cunes, **Klerck van de** Griffier Musch **zal.**

III.

Seyde het selve nu indachtich te worden, ende in der waerheyt de handt van *Cunes* te zijn.

IV.

Of beyde de exemplaren met een ende de selve handt geschreven waren geweest of niet?

IV.

Seyde 't selve niet te weten.

V.

Welcke hem van beyde bewust was met de handt van Cunes **geschreven geweest te zijn?**

V.

Seyde het Geschrift gheintituleert *Redenen ende Motiven, &c.* met de hant van *Cunes* geschreven was geweest.

VI.

Of hy Comparant de handt van Cunes **oock heel wel kende?**

VI.

Seyde ja, en des selfs Schriften dickmaels gesien hadde.

VII.

Of hy Comparant van de voorsz saecke / tegens den voornoemden Cnnes, **nopt propoosten gehadt hadde?**

VII.

Seyde ja, ende dat *Cunes* hem wel geseyt hadde, de Griffier *Musch* 't selve ingheselt te hebben, ende hem *Cunes* ernstelijck belast hadde 't selve secreet te houden.

VIII.

Waer ende wanneer de selve propoosten tusschen henlieden gevallen waren?

VIII.

Seyde, 't selve geschiet was na de doodt van Syn Hoogheyt, doch niet wel wiste op wat plaetse.

IX.

Nader ghevraecht zijnde / of hem oock wel ende seerlijch bewust was/ dat het Geschrift / geschreven met de handt van de voornoemde Cunes, **was 't voorsz Geschrifte/ geintituleert** Redenen ende Motiven, **&c. ende geen ander?**

IX.

Seyde, 't selve wel te weten, ende geschiedt te zijn na de belegering der Stadt Amsterdam, oock hem noch wel indachtich was, dat doenmaels tusschen de Klercken discoursen waren gevallen waerom in de tijtel gheselt ware, *Redenen ende Motiven* beyde, en of *Redenen* alleen niet genoech soude zijn geweest.

Des anderen daeghs is van de selve Gedeputeerde Leden ondervraecht de Klerck Cunes.

I.

Of hy Comparant niet en was geweest Opper-klerck van den Heer Musch **zal. in sijn leven Griffier van de Heeren Staten Generael?**

I.

Verklaerde jae.

II.

Ofte hy Comparant niet verscheyden dingen / Sijn Hoogheyt aengaende ende specialijcken raeckende de belegeringh van de Stadt Amsterdam, **ende het vangen van eenige Heeren uyt de Vergaderingh van Hollandt by de Griffier** Musch **ingestelt hadde gecopyeert?**

II.

Seyde, seeckere Geschriften de selfde nature raeckende ghecopyeert te hebben in des Griffiers Eet-zale, des morgens heel vroech.

III.

Of hy 't selve uyt een Voorschrift afgheschreven hadde/ ofte by dictatie?

III.

Seyde, voor 't meeste gedeelte nae een Voorschrift geschreven te hebben, ende dat den Griffier *Musch* besich zijnde met hem aen te kleeden, de rest gedicteert hadde.

IV.

Met wiens handt de selbige Voorschrift gheschreven was geweest?

IV.

Seyde met de handt van de Griffier voornoemt.

V.

Of 't selve Voorschrift geheel inhielde de voorsz Redenen ende Motiven, dan of de Griffier het defectueus gedicteert hadde uyt sijn hooft?

V.

Seyde, het Voorschrift niet volkomen gheweest was, ende dat de Griffier voornoemt, het defectueuse uyt sijn hooft gedicteert hadde.

VI.

Ofte hy Comparant ooch yets meer van die nature hadde geschreven?

VI.

Verklaerde neen, doch soo yets meer diergelijcx geschreven was, dat 't selve nae apparentie was ghedaen by eenen *Willem Govertsz* zal. mede in sijn leven Klerck van de Griffier voornoemt.

VII.

Ofte ooch pemandt anders dan de Griffier daer by present was geweest?

VII.

Seyde neen.

VIII.

Waer het voorsz Geschrift ghebleven was / ende wat ordre hy Comparant/aengaende 't selve gekregen hadde?

VIII.

Seyde het Geschrifte door ordre van de Griffier voornoemt en gecachetteert met des selfs Zegel, sonder Opschrift, ghebracht hadde aen de Kamer van Sijn Hoogheyt, ende behandicht aen een van Sijn Hoogheyts Kamerlingen, genaemt *Jonghman*.

IX.

Ofte hy Comparant niet en voordeelde / eenige andere Klercken noch in 't leven waren / die mede saecken van diergelijcke nature/ door ordre van de Griffier gheschreven souden hebben?

IX.

Seyde, sulcx wel te konnen wesen, ende mogelijck wel eenen *Pieter Pyck, Jan Doornick*, ende *W. van Zijl*.

X.

Of hy Comparant niet wist te seggen/ eenige particularitepten die in 't voorsz geschrift verbat waren geweest?

X.

Seyde, te vertrouwen dat het Geschrift hem voorgelesen wierde, hy 't selve wel soude kennen.

XI.

Dienvolgende hem voor gelesen wierde/ het geschrift gheintituleert Redenen ende Motiven **die Sijn Hoog-**

heyt den Prins van Orangien hebben bewogen by der handt te nemen, &c. als mede de Propositie van Syn Hooghept in de Vergaderinge van Hollandt/gedaen den dertichsten Junij 1650. inhoudende Klachten tegens die van Amsterdam, met versoeck van reparatie; ende gebraecht / of een van beyde was gewerst het Geschrift/ hier boven gementioneert/ ende welcke van dien?

XI.

Seyde het laetste te wesen het Geschrift, 't welck hy in voegen als vooren, ten deele hadde ghecopieert, ende ten deele *ad dictamen* geschreven.

Of hy Comparent niet wel wiste/het ander Geschrift niet gecopyeert te hebben?

XII.

Seyde, 't selve niet affirmative te konnen seggen, doch seer wel wiste het voorgaende Geschrift, in voegen als boven gecopyeert te hebben.

Hy ende door occasie van dese Insormatien ende enquesten, wierdt ooch van andere ghemompelt/ ende specialijck van den Heer van Somersdyck, die sich een gheruymen tijdt herwaerts hadde ghehouden op syn Huys te Spyck, ende sulcks ooch tot syne ooren komende/heeft goet ghedacht in den Haghe ende in de Vergaderingh te verschynen/ gelijck hy dede/verklarende verstaen te hebben/ dat tot syn nadeel ooch Discoursen gevoert wierden; dat hy was ghekomen om sich te verantwoorden indien yet te seggen viel.

Daer op hebben de Heeren Commissarissen niet konnen ledich staen hem ooch te hooren / te weten den derthienden Julij / als wanneer hy verklaerde dat in de Maendt van Julius des voorleden Jaers/ wegnige dagen voor syn vertreck nae Scherpen-Zeel/ hy Comparant ontboden was gheweest in de Kamer van Syn Hooghept den Heer Prins van Orangie / ende dat ghemelde Syn Hooghept hem Comparant als doen hadde ghecommuniceert / ghereso1veert te zijn Graef Willem Stadthouder van Vrieslandt met eenige Ruyterie te senden binnen Amsterdam, om aldaer de bewuste gheweygerde audientie als Stadthouder te mogen bekomen, als ooch van meeninghe te zijn syne Comparants Persoon met de Guarnisoenen van Nimwegen daer toe te ghebruycken/ om te Troupen/tot uytvoeringe van 't voorsz desseyn/ een gedeelte van weeh te gelepden/ dat na eenige difficultepten raeckende de groote distantie / hitte van het Saysoen / ende slaphept van de Paerden / by hem Comparant daer op ghemobeert / ende eenige debatten daer over ghevallen/ Syn Hooghept de saecke heeft ghenomen in naerder bedencken / ende dat hy des anderen daeghs wederom met Graef Willem aldaer verschenen was / ende dat Syn Hooghept ten selven tijde verklaerde by 't voorsz syn voornemen als noch te persisteren/ ongeachtsien sy beyde daer op wederom de voorsz difficultepten gemobeert hebben / seggende Syn Hooghept/ dat men 't souden tenteren / ende met de Ruyterie soo verre rijden/ als men soude konnen; ende in cas de selve Ruyterie niet tijdelijck ende genoech by de handt soude konnen wesen / dat hy selfs in Persoon met meerder macht derwaerts aen soude komen / om so reparatie ende satisfactie te bekomen: Dat echter 't selve in dier voegen is blyven staen/sonder dat Syn Hooghept in de twee naestvolgende dagen / ofte met hem Comparant ende Graef Willem gesamentlijck/ofte met hem Comparant apart daer van hadde ghesprooken / sulcr dat hy Comparant meende/ dat het Syn Hooghept was uyt het Hooft ghegaen/ ende dat den derden dagh Syn Hooghept hen beyde wederom ontboden hebbende / verklaerde/ dat hy nu den dagh/ den wegh/de Troupen/ende voorts alles hadde gheordonneert ende vast ghestelt; begerende dat men sonder uytstel met het werck soude voortgaen / ende dat hy Comparant voor uyt soude trecken/ om de Troupen te ontsangen op de Heyde van Herten, ende te ghelepden door verscheydene Dorpen hy geschrifte opghegeven tot Abcoude, om alle de selve aldaer aen Graef Willem over te ghe ven; dat hy Comparant de voorsz wegh considererende/tot verschooninghe syns Comparants Persoone, de groote distantie Syn Hooghept te ghemoet ghevoert heeft/ ende de selve ghedisponeert om de Troupen die hy Comparant soude lepden / in plaetse van op de Heyde van Herten voorsz tot Scherpen-Zeel te mogen verwachten / ende dat Sijn Hooghept hem Comparant daer op heeft gedimittert/ met last/ omme den tweeden dagh daer aen te vertrecken / doch al voorens naeder ordre te komen ontsangen; voegende daer by/ dat hy den Grave van Dona soude lasten de voorsz Troupen tot Herten te gaen ontsangen ende tot Scherpen-Zeel te ghelepden; dat dienvolgende hy Comparant op den ghesetten dagh ten elf uyren in syn Heys-liederen wederom by Syn Hooghept is gekomen/ om te vernemen wat Syn Hooghept hem nader soude ghelieven te lasten / ende dat Sijn Hooghept persisterende op de ordre daer te vorens gegeven/daer by specialijck hem Comparant belast heeft syn wegh te nemen over Amsterdam, ende rydende door alle de Dorpen hier boven gementioneert / wel te letten op de distantie van de selve, om sich in 't conduiseren van de troupen daer nae des te beter konnen reguleren; voegende voor 't lest / dat hy Graef Willem hadde belast de troupen in de Stadt van Amsterdam ghebracht zijnde/ sodanige ordre te stellen / dat geene violentie aen de Borgers noch aen de Soldaten aldaer soude worden ghepleecht, ende alwaer 't saecke dat yemandt sich tegens de Ruyterie quame te stellen, dat hy om een kleynje niet en soude remueren, selfs niet, alwaert dat yemandt op de Ruyterie mochte komen te schieten; hem Comparant ooch specialijck belastende / Graef Willem vol vuyrs, moedich ende wat haestich zijnde, te willen helpen beletten/ dat geen desordre en mochte geschieden/ seggende/ dit te wesen het gepasseerde voor den aenbangh van syne Comparants repse nae Scherpen-Zeel, dat verbolgens hy Comparant des Woonsdaghs zijnde den seven en twintichsten July ten een uyren des namiddachs is uyt den Hage vertrocken over Leyden/ ende gekomen zijnde omtrent Koudekerck alleenlijck syn Kamerling by hem hebbende / aldaer den Marquis de la Vieuville hem ingehereden heeft / seggende de selve Marquis van Syn Hooghept laet te hebben/om sich by hem Comparant te verboegen/de Ruyterie te volgen/ ende van alles rapport te doen; ende alsoo Syn Hooghept nopt met hem Comparant van de Marquis voornoemt over de voorsz saecke hadde ghesprooken/ dat over sulcr hem Comparant verremt ghedacht heeft/ dat de selve seyde/ sodanige communicatie ende ordre van Syn Hooghept te hebben ontsangen / ende dat hy Comparant over sulcks ooch geen verder openinghe aen den voornoemde Marquis heeft gedaen/als in generale termen: Dat hy de troupen tot Abkoude soude gelepden/ ende dat sy lieden te samen zijn gereden na den Overtoom, ende des avonts omtrent half thien uyren aldaer aengekomen zijnde / vermits de duysternisse/in de grootste Herberge aldaer hebben vernacht/ dat sy lieden des anderen daeghs 's smorgens ten half vyven, syn ghereden nae Amsterdam/ ende dat omtrent de Leytse Poort ontmoeten verscheyde Paerden / daer onder eenige Merrien waren/ wat disordre voor viel/ ende dat mitsdien hy Comparant syn Paert de spooren ghebende / wat voor uyt rede / hybende den voornoemden Marquis wat achter / om door syn Comparants Kamerlingh syn stegelreep die in de voorsz disordre was gebroocken te accommoderen / zijnde hy Comparant sonder ophouden voort gereden door de Stadt Amsterdam de naeste wegh nae de Uytterse Poort / die hy meende de Regeliers Poort ghenaemt te worden/ ende dat middeler tijdt op 't midden van de Weestraet hem Comparant hadde ontmoet/ gegroet ende aengesprooken de Schout ofte Secretaris van Bueren / ende dat hy Comparant terstont wederom van de selve is afgescheyden: Ende dat de voorsz Marquis hem Comparant echter niet eerder heeft achterhaelt als sestich ofte seventich passen buyten de voorsz Poort / en dat hy Comparant de hoedie als doen vijf uyren wesende / syn Hoochlogie daer op heeft ghestelt / om te beter gissinge te konnen maecken, hoe veel tijdts van doen soude wesen om van Abkoude door de Dorpen van Bambrugge, Loenen, Vreelandt, Cortenhoeve, Hilversum, Soest ende Leusden tot Scherpen-

pen-Zeel te komen : Ende om dat hy sich in 't wederkeren met de Kupterie daer na soude komen reguleren. Ende dat hy Comparant doo2 alle de boo2sz Do2pen gereden zijnde des avondts ten vijf uyren tot Scherpen-Zeel is geaz2ibeert/ zijnde den Marquis voo2noemt tot Hilversum van hem Comparant gheschey den/ ende een kee2 na Amersfoort gedaen hebbende / omtrent middernacht mede aldaer ghekomen : dat sp lieden aldaer des anderen daeghs zijn ghebleven / ende het middachmael gehouden op het Huys ende by den Heer van Scherpen-Zeel, haer paerden gereet houdende ende verwachtende de troupen,/'t welck ten vijf uyren des namiddaghs hem Comparant verwittight wierde buyten het Do2p te wesen geaz2ibeert/ ende dat hy Comparant daer op stonden aen met de selve was voo2t ghemarcheert van plaets tot plaets als booren geexpz2essert tot op de Heyde buyten Hilversum, alwaer doo2 stozm ende subijt onweder de troupen wat wierden geincommodeert/ wachtende daer ober een kleynen tijdt in 't Do2p nae de geene die na quamen / ende oock om haer wat te verse2tten ; en dat in 't uytrechen van het Do2p den Donder vermeerderende een gedeelte den rechten wegh genomen hebben/ ende thien Compagnien een anderen wegh ingheslagen waren / 't welck men eerst omtrent Vreelandt was ghewaer gewo2den : dat echter hy Comparant met syn hebbende Kupterie was voo2tgeset tot Abkoude, alwaer omtrent half vyven des mo2gens/ nae syn giffinge/ was aengekomen wo2dende aldaer ontmoet doo2 Graef Willem met twee a dzie Officieren, vzagende of alle de troupen aldaer aengekomen waren/ende vernemende eenige achter gebleven te zijn/ daer ober hy misnoegen heeft gethoont/ ende dat de selve seyde / in twijffel te stellen of hy onaengesien het voo2sz versuym syne Commissie niet en soude naerkomen, ende echter voort setten, doch dat hy 't selfde niet en wilde over hem alleen nemen, maer met de andere Officieren daer ober al booren addvijseren : dat daer ober gedelibereert/ de Officieren gehoo2t/ ende gheoechtsaem beslooten zijnde den Mars voo2t te setten/ hy Comparant geinterveniert ende gheaddvijseert heeft/ dat men het niet en behoorde te tenteren, als strydende directelijck tegens de intentie van Syn Hoogheyt, de welcke niet en wilde het werck aenghevangen hebben als met een groot ghetal, om desordre te verhoeden, ende oock om dat met weynich volck inkomende, de Borgers ende Soldaten niet en mochten worden geanimeert, om haer daer tegens te derven stellen ende tot feytelijckheyt te komen, die Syn Hoogheyt in alle manieren begeerde verhoedt te hebben : Ende dat de selve redenen soo Gzaef Willem als oock de andere Officieren hebben bewogen om aldaer te bipden verwachten de aenkomste van de resterende troupen/ de welcke omtrent Naerden afgedwaelt geweest zijnde/ omtrent drie uyren later aldaer aengekomen zijn : Ende dat echter Graef Willem heeft ghere-solveert tot omtrent Amsterdam te avanceren / ende een Brief van Syn Hooghept te doen overleveren/ zijnde aldaer ghebleven een gherupmen tijdt / tot dat doo2 eenige Heeren / daer onder mede de Heer Huydekooper was/ hem antwoo2dt op de voo2sz Missive toegekomen was/ daer op hy gere-solveert hadde tot Oudekerck te gaen logeren/ alwaer des anderen daeghs o2dze van Syn Hooghept zijnde gekomen omme de troupen te verdeelen/ den Heer van Zuylenstein naer Muyden, ende hy Comparant na 't Huys ter Hert gesonden zijn/ ende dat hy Comparant verstaen hadde dat Syn Hooghept des avondts tot Oudekerck soude wesen/ alhoewel niet vo2der als tot Amsterdam gekomen is : dat hy Comparant trecknde na sijn geassigneerde plaetse/ heeft verstaen omtrent den Obertoom een doo2snydinge gedaen te zijn / ook eenich volck aldaer te leggen / weshalven hy Comparant vijf en twintich Ruyteren ende dertich Musquettiers voor uyt ghecommandeert heeft, op welcker aenkomste het volck aldaer leggende / haer Post verlieten / ende dat hy Comparant ober een bzugghe die hy hadde doen leggen/ was ober geraeckt ende voo2ts syn Mars hadde ghenomen recht na 't Huys ter Hert ; alwaer terstondt de Heeren van Haerlem by hem Comparant ontstelt ende verbaest ghekomen zijn, meenende dat het op haer Stadt was aengemunt / doch dat hy Comparant de selve doo2 o2dze van Syn Hooghept verseeckert heeft/ dat het op de Stadt Haerlem / noch op de Bo2gerie van dien en was aengesien/ gelijck oock niet op de Burgerie der Stadt van Amsterdam ; Ende alsoo op het afschept de Heer van der Kamer bzaechde / of de Sweedtsche troupen ses a seven duysent sterck in 't Landt van Gulick gekomen zijnde/ doo2 Syn Hooghept ontboden waren / hy Comparant daer op antwoo2dende de selve verseeckert heeft geen de minste Communicatie syns wetens tusschen Syn Hooghept en de selve te wesen / maer dat de boo2sz trouppen aldaer gekomen waren om haer achterstallige Contributien in te bo2deren / boegende daer by / dat het goet ware datter geen meerder correspondentie ende gemeenschap was tusschen de Stadt van Amsterdam ende het Parlement van Engelandt ; Ende dat eenige discoursen daer op geballen zijnde / hy Comparant eyndelijck heeft ghesepdt/ dat Syn Hoogheyt *ses* dagen te vooren hem Comparant hadde verklaert aen Syn Hoogheyt verthoont te zijn een Brief ghescheeven uyt Londen aen een Officier, inhoudende dat gemelde Parlement hadde belooft *thien duysendt* Mannen tot assistentie van de Stadt Amsterdam te senden, ende dat Syn Hoogheyt mede hadde gesien een Lyste daer in de Namen van de Colonels ende andere hooge Officiers over 't voorsz volck waren geexpresseert : daer by voegende/ indien die van Haerlem yet vorders mochten hebben ghedeposeert, dat hy de selve hielt voor soo eerlijcke Lieden, dat hy haer de memorie ververschende, sy met den anderen in hare verklaringhe wel over een souden komen : Dat voo2ts hy Comparant de Wacht aen het Huys ter Hert met een Compagnie paerden beset hebbende/ende verwittight zijnde van de aenkomste van Syn Hooghept tot Amsterveen, op des selfs o2dze / des anderen daeghs vzoech sich mede derwaerts getransposteert hadde ; verhalende de selve de beklimmeringe van de Heeren van Haerlem, ende de antwoo2de by hem tot gherust stellinge van de selve daer op gegeven ; dat hy Comparant des avondts weder na syn Quartier is vertrocken / ende op syn vertreck uyt Syn Hooghept verstaen hadde / dat de selve o2dze hadde gegeven om het gecommandeert volck onder hem Comparant zijnde/ te veranderen in geheele Compagnien/ ende dat hy Comparant verbolgens op de o2dze aen hem gegeven/ met eenige Compagnien onder syn Schoon-bzoeder den Heer van Steelandt, den Post van Sparendam hadde verseeckert/ ende des anderen daegs in syn Quartier gebleven is : Ende den tweeden zijnde Woonsdach te Hade ghekomen zijnden / verstont / dat tusschen Syn Hooghept ende die van Amsterdam ober eenich accommodement getracteert wierde/ ende des nachts daer aen volgende doo2 Graef Willem o2dze gekregen hadde / om de troupen weer van Sparendam naer Oudekerck af te leyden / alwaer Patenten soude zijn ; om daer op weder wederom nae syn Guarnisoen te marcheren/ daer op besluptende/ dat hy in desen zijnde gebzupckt gheweest als Colonel, ten reguarde van 't merendeel van syn Regiment/ als Gouverneur ten opsichte van alle de Kupterie van syn Guarnisoen / ende als Ritmeester ten aensien van syn Compagnie/ inde voo2sz expeditie geemployeert/ de gehoorsaemheyt verstont schuldich geweest te zijn, so aen den Capiteyn Generael, als oock aen den Stadthouder van dese Provincie, de welcke de Militie doen vertrout was, met vertrouwen / dat alle die geen die weten wat een Officier aen den Generael schuldich is / een favorabel oo2deel tot syn onschuldt in desen souden moeten geben : Verklarende hy Comparant de voo2sz syne depositie te zijn na de oprechte waerheyt daer van hy altijdt professie gedaen hadde : Ende verseechende dat op alle omstandigheden in desen verbal / sodanich mochte wo2den gelet / dat alle voo2-oo2deel wech-ghenomen zijnde/ mochte blijcken / dat hy Comparant onschuldich was in de dzie na volgende poincten/ die hy verstont tot synen laste geinsereert te wo2den/ namentlijck voo2 eerst : Dat hy in desen soude hebben ghedaen tegens syn Politijcken Eedt : ten tweeden / dat hy de Wallen van Amsterdam soude hebben verspiet : ende ten derden / dat hy Autheur soude wesen van 't voorsz geruchte van het Contracte by die

die van Amsterdam met het Parlement van Engelandt aengegaen. Ende dat van alles aen haer Ed Gzo. Mog. favorabelyck mochte worden gerapporteert.

Dese Confessie alsoo uyt eygener beweginge voorkomende / ende inhoudende wat niet ghebraecht was / gaf materie van discours / ende van verder betichtinghe ; 't welck den Heer van Somersdyck te vooren komende / heeft de selve betichtinge gecomprehendeert in drie pointen / die hy alsoo heeft gejustificeert :

Als eerstelyck aengaende de beschuldinge ; Dat hy om mynen Politijcken Eedt, het bevel van Syn Hoogheyt niet en hadde behooren aen te nemen nochte te verswygen ; daer op seyde hy / dat om te degen hier van te oordeelen / men behoorde in te sien de geheele ghelegenthept van het bewinde van Syn Hooghept / ende van de saecke van dien tijdt / ende dienvolgens letten op alle dese naervolgende redenen / door dien (seyde hy) sy alle oorsaecken van achterdencken voor hem wech namen.

Dat het sijnen Capiteyn Generael ende Stadthouder geweest was / die hem doen ghecommandeert ende ghebruyckt hadde / niet als een geleenden Officier, maer als Colonel ende Ritmeester, ende om alleen 's Lants trouppen / die hem absoluyt vertrout waren, te helpen inbrengen in een Stadt van het Landt, ende om daer oock / door dat middel / alleen te verkrygen de audientie / door de wepgeringe van de welcke hy alrede in de Vergaderinge van haer Ed. Gzo. Mog. geklaecht hadde / dat hy in syn bedieninge van Stadthouder verkort was, ende seyde / sulex oock alleen te begeeren tot reparatie ende om (gelyck hy oock in den Brief aen de Heeren van Amsterdam gestelt hadde) daer voor te dragen saecken die den dienst van het Landt waren raeckende ; maer niet tegenstaende al dit (seyde hy) genomen / dat hy het alsoo qualijck hadde willen duyden als het nu by veele gedaen wierdt / soo versochten sy ebenwel haer Ed. Gzo. Mo. in achtinge te nemen : dat voor eerst / al had hy het bevel van Sijn Hooghept gewepgert ende verswegen ; sijn voornemen daerom niet soude verlaten hebben sijnen voortganck te hebben / maer daer naer beschuldicht van sijnen Militairen Eedt niet betracht te hebben met de swaerste straffe over sijne ongehoorsaemhept na Krijgs-gebruyck seckerlijck soude hebben moeten uytstaen. Ende in so verre hy noch meer hadde willen doen met aen te brengen aen haer Ed Gzo. Mog. het geen hem Sijn Hooghept belast hadde / ende sulcks doen sonder bewijs (gelyck hy daer geen toe ghehadt en hadde / vermits het hem maer mondelingh aengheseyt was) soude oock van Sijn Hooghept als eenen Leugenaer ende Calumniateur verbolcht / ende van haer Ed. Groot Mog. voor een uytsinnigen aenghesien ghewoorden hebben ? Ende behalven al dit / soo badt hy dat haer Ed. Groot Mog. gheliefde te ghedencken dat doen Sijn Hooghept selfs aen de volle Vergaderinghe sijn voornemen dede denuntieren voor den Raedt Pensionaris / niemant doen / van alle die geen die het aenhoorden / een woort daer tegens gesproocken hadden ; maer scheenen met swygen alsoo wel tot dat werck te consenteren / als hy door de verbintenisse van syn Militaire Ampten hem daer in hadde moeten laten gebruycken : ende dienvolgende vertroude / dat men van hem alleen niet en soude willen begeeren / dat de heele Vergaderinghe niet en hadde willen doen.

Om nu oock het bespieden van de Stadt Amsterdam, soo representeerde hy de gelegenthept / den tijdt / ende oorsaeck van sijn repse na Scherpen-Zeel over Amsterdam. Zijnde Woonsdagh nae de middagh omtrent een uyr te paert met mijn Kamerlingh vertrocken / ende omtrent Koudekerck was hem de Marquis de la Vieuville toegekomen / die hem datelijck seyde / last van Sijn Hooghept te hebben om hem in te halen / ende hem rapport te doen van de marche die hy met de Ruyterie soude doen. Ende soo waren sy t'samen omtrent half thienen op den Overtoom aengekomen / daer sy affittende van haer paerden in de grootste Herberge ghegaen ende vernacht hebben : ende wederom des morgens een weynich naer half vyven opgeseten zijn / en soo nae de Leytse Poort gereden / omtrent de welcke door de ontmoetinge van veele paerden die na de Weyde ghejaecht wierden / een stegelreep van de Marquis gebroocken is. Ende terwijle sijn Knecht (om dat hy der geen mede hadde) hem die vermaeckte / is hy voorhenen als een repsende man door de naeste straet nae de Uytterse Poort gereden / sonder yberg het minste getoeft te hebben / dan ten halvenwege de straete / die nae de Uytterschе Poort leydt / daer hy al rijdende den Schout van Beuren, die van Uytrecht met de schupt gekomen was / gegroet ende aengesproocken hadde / dat ebenwel soo weynich is gheweest / dat hem den Marquis niet en heeft ingehaelt / dat al een stuckweechs buyten de Poort zijnde : Ende hoe seer hy ghesproyt hadde bleeck daer uyt / dat het doen effen vijf uyren slooch / soo dat hy de wegh van de Herberghe op den Overtoom tot buyten de Uytterse Poort in min dan een half uyr gedaen hadde ; dat klaer genoech te kennen geeft / dat hy (seyde hy) alsoo seer van de daedt van de betichtinge ofte bespiedinge van de Wallen ofte Stadt van Amsterdam bry ende onschuldich was / als oock hy verklaerde noch de last / noch de gedachten daer toe ghehadt te hebben / ende sijne repse oder Amsterdam alleen daerom ghenomen te hebben / omme de geheele distantie van de Marche te weten ende door de Dorpen te passeren die hem op schrift ghegeben waren / daer hy nopt van te vooren geweest ende hem belast was de marche daer door te nemen.

Wat ooch de depositien van de Heeren van Haerlem aengaet / hoewel (seyde hy) sy heel veel verschelen van sijn seggen / soo hielt hy ebenwel de Depositeurs voor suicke eerlijcke Lieden / dat hy niet en twijffelde of als hy haer de memorie van de occasie ende van het discours soude verversschen / sy souden met hem daer in wel eens worden : ende hoewel het maer een praet van nieuwe tijdinge geweest was / nochtans door geluck hem noch seyde de vers voorstaende te zijn / soo dede hy daer van kortelijcken ende omstandelyck yet verhael hier inne bestaende / dat nae dat hy met groote moeyten de Heeren van Haerlem buyten hare vreese ende bekommeringe gestelt hadde / ende sy reede waren om haer afscheyt van hem te nemen / dat de Heer vander Kamer sich aen hem addresseerde ende vraechde of die ses of seven duysent Sweetse Ruyters daer af geseyt wierdt / in 't Landt van Gulick aengekomen te zijn / van Sijn Hooghept ontboden waren / daer op hy hem verseeckerde / dat Sijn Hooghept sijns weetens met haer ganusch niet gemeens en hadde / maer dat sy alleen gekomen waren / om hare achterstalighe contributien van het Landt van Luyck te doen betalen / ende dat het goet soude zijn, dat die van Amsterdam met het Parlement van Enghelandt oock niet meer ghemeens en hadden : Ende ghevraecht zijnde / hoe soo ? antwoorde / datter heele vreemde geruchte liepen, waer op sy wederom repliteerden / maer die heel buyten apparentie zijn ; Daer op hy seyde / dat hy het mede wilde hoopen, maer dat hy haer wel konde verseeckeren, dat het maer *ses* dagen geleden was, dat hem Syn Hoogheyt geseyt hadde, eenen Brief in handen gehadt te hebben, gheschreven uyt Londen aen een Engelschen Officier van desen Staet, in de welcke hy gesien hadde dat het Parlement een Secours van *thien duysent* man voor die van Amsterdam soude gearresteert hebben, ende dat daer by alreede de namen van de Colonels ende Capiteynen geexpresseert waren. Dit al het geene is dat naer sijn onthoudt op die maniere ghebalten was : zijnde alleen een communicatie van gherucht ende adbijsen gheweest / tot bewijs van 't welcke hy noch daer by voechde / dat den Officier die hem Sijn Hooghept noemde / tegenwoordich in den Hage ende berepdt was ghestant te doen dat hy niet alleen sulcken brief aen Sijn Hooghept vertoont hadde / maer ooch noch verscheyde andere van gelycken inhoudt gesien te hebben.

Dit seyde hy hoortelijck ende waerachtelijck te zijn het geen hy haer Ed. Groot Mog. hadde voor te dragen tot nader informatie ende sijn volkomen justificatie / op de drie voorgheselde pointen / op dat vertrouwen / dat sy daer mede souden nemen contentement ende met aenbidinge van noch verder esclaircissement / soo het by haer Ed. Groot Mog. ergens in begeert wiert / te doen.

Om dat nu in dese examinatie mede wiert mentie gemaeckt van den Heer Graef Willem Stadthouder van Vrics-

Vrieslandt ende Stadt ende Landen/ende dat men hadde mogen dat werck van voorleden Somer noch dieper uyt/ ende hooger om halen; soo hebben de Heeren van de gemelde Provincie ingebracht voorgemelde voorstel van Amnestie van den twintichsten Julij.

De Heer van Somersdyck, omme sulex te faciliteren/ wiert gheraden/ by expres verstoeck/ sich in de Amnestie te recommanderen/ gelijck hy dede in volgende maniere;

Als dat hy hebbende verstaen met groote ongenuchte ende verwonderinge/ dat alle het geen dat hy in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge gheseyt ofte voorghedragen hadde soo qualijck verstaen ende opghenomen gheweest was/ gelijck of hy daer door hadde willen presenteren syne saechen in Rechte ende voor den Rechter te defenderen/ daer hy nochtans mitsdien verklaerde geen andere meeninge gehadt te hebben/ dan om alleen met allen respecht haer Ed. Groot Mog. welcke hy hadde verstaen dat door haere Commissarisen sich informeerde op syne actien aengaende de expeditie nae Amsterdam/ die ware gheschapenheyt selfs te verklaren/ met vast vertrouwen dat hy daer mede haer Ed. Groot Mog. volkomen satisfactie soude hebben gegeven/ vondt daerom goet als noch door desen te verklaren syne intentie niet anders geweest te zijn als hier vooren wort verhaelt/ ende daer benevens haer Ed. Groot Mog. ootmoedelijck te versoecken ende bidden/ syn doen en seggen niet anders als voorschreven is te willen opnemen/ende dienvolgens/dat hem nevens alle andere Militaire Officiers ende Ingheseetenen van desen Lande, die in 't werck van Amsterdam zijn gebruyct geweest, mede te begrypen in de *Generale Amnestie*, daer van hy verstont dat met de andere Provincien gehandelt wierdt.

Ende daer na dit volgende:

Aen de Ed Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt.

VErthoont met behoorlijcke eerbiedinge de Heer van *Sommersdyck*, ongeluckich te zijn, dat hoewel hy syn best gedaen heeft, om door een oprecht ende respectueus bericht U Ed. Gro. Mo. te voldoen, aengaende syn Employ in 't werck van *Amsterdam*, hy evenwel verneemt dat U Ed. Groot Mog. noch daer van misnoecht blyven; Soo bidt hy dan wederom door desen heel ootmoedelijck U Ed. Gro. Mog. acht te willen nemen op den schuldigen plicht, ende den dwangh van syn Militaire bedieninge, ende versoeckt oock dienvolgende op 't onderdanichste, hen gelieven te begrypen in de aenstaende *Amnestie*, met die verseeckeringe, dat hy daer door aen U Ed. Gro. Mog. te meer zijn ende blyven sal.

Den alderootmoedichsten ende gehoorsaemsten Dienaer ende Onderdaen.

Was onderteeckent,

C. VAN AERSSEN VAN SOMMERSDYCK.

Terwijle op dese manier wiert geprocedeert aen d'een zijde met de geen die men sach de handt geleent te hebben aen des Princen desseings in 't voorleden Jaer; so vondt men goet aen de ander zijde te doen justificeren de actien ende het sustenu der Heeren van Hollandt.

De Justificatie aengaende: Soo zijn by de respective Steden van Dort, Haerlem, Delft, Amsterdam, Hoorn ende Medenblijck, gelijck ook by de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant selfs uytgebracht de nabolgende Acten.

Acte van Justificatie der Stede Dordrecht.

WY Borgemeesteren, Schepenen, Raden, Outraden ende goede Lieden van den achte der Stadt Dordrecht: Doen kondt eenen ygelijck die desen onsen opene Brieve sal worden gethoont, dat de Heer *Mr. Jacob de With* Out-Burgemeester deser Stede tegenwoordich Gecommitteerde Raedt ende Gedeputeerde van deser Stede wegen ter Vergaderinge van Hollandt, noopende den nieuwen *Staet van Oorloge, Cassatie ende Reductie* van de Militie niet anders gheadvyseert heeft als het geen waer toe onse Gedeputeerde aldaer by ons waren ghelast, ende sulcx van nieus in onse volle Vergaderinge zijnde geexamineert, ende alle Acten ende Resolutien dien aengaende daer op nae ghesien den *thienden* Junii lestleden, alsoo in der waerheyt by ons ondervonden is, ende over alle het selve by ons bedanct ende als noch bedanct wort by desen, waer onder mede begrepen was het rapport van seeckeren Brief van haer Ho. Mog. aen de Heeren Gecommitteerde Raden in date den *sestiende* April lestleden, dat mede den selven Heer Out-Burgemeester *de With*, met andere Heeren van 't selve advys gheweest is, aengaende het geen met Syn Hoogheyt particulierlijck laetst alhier als Stadthouder geconfereert is, ende tot Syn Hoogheyts contentement by ons goetvinden mondelingh toeghestaen, belooft ende ter voorsz. Vergaderinge van Hollant by schriftelijck advys van onsentwegen ingebracht is; dat mede den voornoemde Heer *de With* neffens andere Gedeputeerden alle devoyren ghedaen heeft ten eynde het *Conciliatoir advijs* van den *sestienden* Julii lestleden, eerst onder Gedeputeerde Leden van haere Groot Mog. daer na alhier in onse Vergaderinghe van haer Ed. Gro. Mog. souden mogen vast gheselt worden, ende daer over ende vordere besoignes tot desen dage toe, neffens syne mede Gedeputeerden op huyden by ons bedanct is, ende bedanct wordt by desen: Ende alsoo alle de voorsz. besoignes ende advysen by syn Ed. ghedaen ende uytgebracht zijn met onse volle kennisse, last ende authorisatie: Soo verklaren wy by desen de selven, ende daer op uytgebrachte advysen te lauderen, approberen, ende van waerden te houden, belovende syn Ed. als mede syne Kinderen van alles wes hem ter saecke van dien verder soude mogen overkomen ende alrede overkomen is, te houden als of het aen ons in 't generael, ende een yder van ons in het perticulier in Persoon ware overkomen, ende 't selve met alle vigeur te helpen repareren, ende syn Ed. van alles indemneren ende schadeloos houden, onder verbandt van onser Stede ende alle goederen van dien, ten bedwanck van alle Heeren, Hoven, Rechten ende Rechteren. Actum den *tweeden* Augusti 1651. ende want de voorsz Acte op den *vijfden* Augusti daer aenvolgende in onse Vergaderinge is voorgelesen, is de extentie van dien gheapprobeert ende Wy Burghemeesteren, Schepenen, Raden, Oudt-Raden ende goede Lieden van de Achte voornoemt, desen met het Zegel ten saecke der voorsz Stede bezegelen. Onder stont, In absentie van de Secretaris geteeckent *H. Roosboom*, waer onder stont ghedruct een Zegel in groene Wasschе met een wit papier overdeckt.

Notulen, ghehouden by occasie van de overkomste van Syn Hoogheyt den Heer Prins van Orange, midtsgaders van de Heeren van den Capelle van Aersbergen, Mariguault, Rynswoude, Clant uyt de Vergaderinghe van de Heeren Staten Generael ende de Heeren van Asperen, Lucasz en Thresorier Generael Brasser uyt den Raedt van Staten, alle als Gedeputeerde van de Generaliteyt, op 't stuck van de verminderinge en afwijsinge van de Militie by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in Junij 1650. gearresteert.

Donderdagh den negenden Junij 1650.

NAer dat daeghs te vooren op de advertentie by de Heeren Gecommitteerde Raden van de overkomste van hoochged. Syn Hoogheyt ende de voorsz. Gedeputeerde van de Generaliteyt by de Heeren Burgemeesteren deser Stede gheaccompagneert met verscheyde Heeren van de Regeringhe, tot ontrent de klocke *thien* uyren in de nacht, was gewacht op de voorsz aenkomste van meer hoochgemelde Syn Hoogheyt, om den selven te recipieren na ghewoonlijcke ordre, hebbende tot dien eynde een aensienlijck getal van Burgerie gedaen komen in de wapenen, ende dat den gemelden Heer Burgemeester, bemerckende dat het seer laet was gheworden, ende getwijffelt wierdt van de overkomste van hoochgemelde Syn Hoogheyt, de voornoemde Heeren van de Regeringe;

ringe;mitsgaders de Burgerie hadde ghedimitteert, soo is desen morgen tijdelijck aen de voorsz Heeren Burgemeesteren van wegen hooghgedachte Sijne Hoogheyt den welcken noch des nachts omtrent de klocke elf uyren in de Stadt was gekomen, versocht dat de Vergaderinge van Schepenen, Raden, Out-Raden ende Lieden van den Achte, noch dien selven voormiddach mochte worden geleydt, om aldaer Audientie te mogen hebben met ende benevens de voornoemde Heeren Gedeputeerde van de Generaliteyt, waer op den voornoemden Heer Burgemeesteren gheaccompagneert als vooren ghegaen zijnde in 't Logement van hooghgemelde Sijne Hoogheyt om den selven te verwillekommen, heeft op 't voorschreve versoeck van Vergaderinge van de Oudt-Raedt te doen leggen, aen welgemelde Sijne Hoogheyt tot antwoordt gedaen geven, dat den selven Burgemeesteren op 't versoeck ende ten aensien van Sijne Hoogheyt alleen den voornoemden Oudt-Raedt soude doen vergaderen ende de versochte Audientie toestaen, onder protestatie nochtans, dewyle 't selve is eene nieuwicheyt ende buyten ordre van de Regeringe, van daer door geen prejuditie te leggen aen de Hoogheyt, Gerechticheyt, ende Souverainiteyt van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt, midtsgaders aen de vryheyt van der selver deliberatien in hare Vergaderinge daer op Staetsgewyse te houden.

Waer naer Sijne Hoogheyt ter voorsz Audientie ghehaelt, ende by de voornoemde Gedeputeerde van de Generaliteyt gevolgt zijnde, syn by de Heer van der Capelle gheleesen de schrittelijcke Propositie ende bylagen, de welcke ongeteeckent ende sonder byvoeginge van dach ofte date ende plaetse, ofte aen wie de selve ghedirigeert ende gheadresseert waren, aen handen van de Heeren Burgemeesteren zijn overgegeven.

Naer dat Sijn Hoogheyt naer eenige complimentaire woorden wederomme in sijn Logement was gheaccompagneert gheweest, is by de Heeren van den Oudt-Rade voornoemt goetgevonden, dat de voorsz Propositie ende bylagen tegen de eerste aenstaende Pointen van beschryvinge nae de ordre van dese Regeringe sullen worden geexamineert, ende daer op alsulcken Resolutie ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt ingebracht, als ten meesten dienste van den Lande tot conservatie van de Hoogheyt, Vryheyt, Recht ende Gerechticheyt van de opgemelde Provincie van Hollandt ende West-Vriesslandt, Steden ende Leden van dien, midtsgaders tot de meeste eenicheyt ende conservatie van de Unie sal bevonden worden te behooren, ghelijck mede goet gevonden is, dat aen hoochgedachte Sijne Hoogheyt door Gecommitteerde uyt den voorschreven Out-Raedt alle 't gene voorschreven in substantie by forme van antwoorde op de voornoemde gelesen Propositie souden worden te gemoete gevoert.

Op den *tienden* Juny *sestienhondert vijftich* in de Vergadaringe van den Oudt-Raedt eenige weynige absent in vollen Leden geexamineert zijnde de Poincten ende Artijckelen van de beschryvinge van de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt, raeckende de Menage van 't Landt, het casseren ende reduceren van de Militie te Voet ende te Paert, ende de Resolutien ende laste daer toe van tijdt tot tijdt ghegeven aen de Gedeputeerde van wegen de Stadt Dordrecht ter gemelde Vergaderinge geweest, oock ghexamineert de besoignes ende Resolutien daer op van tijdt tot tijdt gedaen ende ghenomen, ende specialijck het besoigne ende Resolutie van de Ed. Groot Mogende op eene separate ende affonderlijcke Cassatie ende verminderinge van de voorschreve Militie als de andere Provincien daer toe niet wilden condescenderen, is ondervonden contrarie het abusijf, seggen dat de voorschreve Gedeputeerde van Stadts wegen ter ghemelde Vergaderinge contrarie haren last ende Resolutie van de Out-Rade soude hebben geconsenteert in de verminderinge van de voorschreve Militie ende affonderlijcke Cassatie van dien, dat de voorschreve Heeren Gedeputeerde *hebben achtervolght ghehadt haren last*, daer toe haer Ed. gegeven ende verre daer beneden zijn gebleven gheweest, ende noch verder in conformité van de voorschreve last hadden konnen ofte mogen gaen, ende daerom alles geapprobeert, ende zijn de voorschreve Heeren Gedeputeerde daer voor bedanckt ende gheordonneert daer van notule gehouden te worden tot afweeringe van de voorschreve t'onrechte beschuldinge.

Sijne Hoogheyt ghevolght door de Heeren Gedeputeerde van de Generaliteyt onder beneficien van de Protestatie van non prejuditie daeghs te vooren aen hooghgemelde Sijne Hoogheyt gedaen op meer-hooghgemelde Sijne Hoogheyts versoeck, wederom geadmitteert zijnde ter Vergaderinge van den Out-Raedt, is door monde van den Heer van Capelle van Aersbergen met seer scherpe, tere, ende onverdraeghlijcke woorden verklaert ende de voornoemde Vergaderinge aengeseyt, dat sy Heeren Gedeputeerde geen contentement en konde nemen in de dilatoire antwoorde op gisteren aen hooghgemelde Sijne Hoogheyt ghegeven, ende van hier niet en soude vertrecken voor ende aleer Mijn Ed. Heeren van de Out-Raedt voornoemt ronde verklaringe aen haer Heeren Gedeputeerde soude hebben gedaen, of sy wederom in de Unie wilde komen daer sy waren uyt gegaen, ende dat sy Heeren Gedeputeerde op hare overgeleverde Propositie souden hebben bekomen een nette, korte, positive cathegorique ende peremptoire antwoorde *in scriptis*, dat oock Mijn Ed. Heeren van Dordrecht prompte ende effective reparatie soude hebben gedaen van verbreeckinge van de Unie, daer aen sy haer benevens de andere Leden van Hollandt die mede de Unie verbroocken hadden, hadden schuldich gemaeckt, ende daer over sy strafbaer waren aen lijf ende goet, als konnende uyt krachte van het *drieen twintichste* Artijckel van de gemelde Unie, ende volgens voorgaende Exempelen (daer van oock eenige zijn gealegeert) in cas van contraventie van de selve Unie in hare persoonen ende goederen gearresteert ghehouden, ende bekommert worden t'allen plaetsen ende by alle Heeren, Rechten ende Gerechten daer men die soude konnen bekomen by faute ofte uytstel, van welcke reparatie by Heere vander Capelle verklaerde, dat sy Heeren Gedeputeerde noch andere tale souden moeten houden, daer van noch naerder openinge souden worden gedaen, waer op zijnde gedelibereert, is met eenparige stemmen goet gevonden ende geresolveert, dat alle verdere schriftelijcke ofte mondelinge antwoorde aen de gemelde Gedeputeerde sal worden afgeslagen, en by voorgaende reparatie dienthalven genomen ghepersisteert, dat wyders aen de selve Gedeputeerde in duydelijck ende significante termen sal worden aengeseyt, dat hare Achtbare over de voorschreve herde ende comminatoire woorden by den voornoemde Capelle gedaen ende uytgesproocken, ten alderhoochste ware ontsticht ende geschandaliseert, ende daer over by alle occasie souden bethoonen haer uytterste ressentiment, ende nademael de voorschreve woorden waren injurieux ende calumnieux tegens de Hoocheyt, Gerechticheyt, Vryheyt, reputatie ende goede intentie deser Provincie, Steden ende Leden van dien, dat haer Achtbare ter naester Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt niet ledich soude staen al het selve bekent te maecken, ten eynde omme daer van behoorlijcke ende effective reparatie versocht te worden, sulcx ende daer bevonden sal worden te behooren, alle 't welcke voorschreven is aen de gemelde Heeren Gedeputeerde, ende insonderheyt aen de voornoemde Capelle met eene sonderlinge beweginge, couragie ende ressentiment, uyt den naem van hare Achtbare is is aengeseyt, ende alhoewel op 't naeder versoeck van meer hoochgem. Sijn Hoocheyt hare Achtbare de sake in nader deliberatie hadden gheleyt, soo hebben de selve wederomme met ghelijcke eenparicheyt als vooren by voorgaende Resolutie met den aenkleven van dien ghepersisteert, waer naer de voornoemde Heeren Gedeputeerde des anderendaeghs naer den middagh sonder verder antwoort te bekomen zijn vertrocken naer Gornichem. Onder stont, gheextraheert uyt de Notulen van de Resolutien der Stadt Dordrecht, accordeert daer mede den *seventienden* July *sestienhondert een en vijftich*, geteeckent,

M. BERCK.

Acte

Acte van Justificatie der Stede van Haerlem.

WY Burgemeesteren, Raden, ende Vroetschappen der Stadt Haerlem, hebbende ghehoort de lecture van seeckere Geschrifte, geintituleert; *Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangien hebben bewogen by de handt te nemen, soo ten regarde van de ghearresteerde Heeren, als van 't gene aengevangen is gheweest aen, by, ende omtrent de Stadt Amsterdam, met de verklaringe van den Heere Raedt Pensionaris Catz, in date den sestienden Juny lestleden,* daer achter gestelt, ende den inhouden van dien rijpelijck overwogen, ende op yder Poinct eerstelijcke hebbende gelet, ende bevindende dat daer inne worden gepostert verscheyden beschuldingen tot laste van de voorschreve Heeren, onder de welcke mede zijn gheweest de Heer *Johan de Wael*, doenmaels presiderende Burgemeester, ende Meester *Aelbert Ruyl* Pensionaris deser Stadt, beyde ten tijde van 't voorschreve Arrest onse Gedeputeerden ter dachvaert van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, verklaren contrarie het gene by 't voorschreve geschrifte voorgegeven wort, in regarde van de voornoemde Heer *Johan de Wael* ende Meester *Aelbrecht Ruyl*, dat de selve yder in hare respective bedieninge altijdt hebben ghetoont ende volkomen preuve ghegeven, dat *sy zijn oprechte Patriotten ende Liefhebbers van 't Vaderlandt, ende van de diergekochte Vryheyt van dien, ende yverige voorstanders van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie,* dat haerlieder actien altijdts verre zijn geweest van yets te hebben willen voornemen, ontwerpen, veel min in het werck stellen 't gene soude konnen strecken tot *dissolutie van de Unie, veranderinge in de Politicque Regeringe, ende van de ware Gereformeerde Religie,* ende by gevolge tot nadeel ende ruyne van den Staet, ter contrarie dat de selve by alle occasie hebben bewesen niet anders in alle haer doen ende laten voor oogen gehadt te hebben als de bevoorderinge van Godes eere, ende de Vryheyt, ruste ende seeckerheyt van het Vaderlandt, dat de selve met alle *sinceriteyt ende getrouwicheyt* 't gene wy yder van henlieden als Gedeputeerde ter dachvaert ende elders in laste gegeven gehadt, hebben achtervolght ende naergekomen, ende haer daer inne soodanich ghequeten, dat wy oorsaecke hebben ghehadt haer daer over te prysen, ende voor haren yver ende devoiren te bedancken, ende specialijck dat de selve beroerende den nieuwen *Staet van Oorloge* by Sijne Hoocheyt, Sijne Excellentie Stadthouder ende Raedt van Staten, naer het sluyten van de Vrede uytgebracht: ende de deliberatien daer op soo in de particuliere Conferentie van de Gedeputeerde Leden als in de volle Vergaderinge van haer Ed. Groot Mogende ghevalllen van tijdt tot tijdt, ons hebben ghedient van pertinente ende ghetrouwe rapporten, ende van goede ende waerachtige Informatien, tot onse volkomen ende noodige Instructien, dat sy in allen 't selve noyt hebben getoont door *eenige passien gedreven ofte met quade opinien ingenomen geweest te zijn*, maer alles hebben gesocht te dirigeren yder naer de qualiteyten van sijne functie, tot de behoudenisse ende het beste van de Staet, dat sy op den voorschreven Staet van Oorlogh afdanckinge ende verminderinge van de Militie ende andere onnoodige lasten van de Finantien, niet anders ter Vergaderinge van haere Ed. Groot Mogende hebben ingebracht, als het gene by ons goet gevonden ende haer in laste is gheghegeven geweest, dat de *wederwerckinge* tegens de Executie van de besendinge by eenige Gedeputeerden van de andere Provincien ter Generaliteyt ghedecerneert aen alle de Steden ende Leden van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt is geweest ons eygen werck, ghefondeert op gewichtige ende bondige Redenen, ende gearresteert by een formele Resolutie in onse Vergaderinge genomen, ende dat de voornoemde Heeren voor soo veel yder van hen tot de Executie van dien is ghebruyckt gheweest, haer daer inne hebben gecomporteert met een *voorsichtigh beleydt ende discrete directie tot onse volkomen contentement* ende sonderlinge satisfactie, weshalven wy ook by acte van den *vijftienden* Augusti *sestienhondert vijftich*, daer by wy tot onser aller leetwesen ghenoot-saeckt zijn gheweest haer te ontslaen van hare respective bedieningen, hebben geapprobeert ende gelaudeert allen 't geen sylieden respectivelijck tot dien dagen toe in de Vergaderinge met alle sorchvuldicheyt ende getrouwicheyt hadden gedaen ende gehandelt, ghelijck wy als noch alle 't selve ende het gunt seder by henlieden van onsent wegen is ghedaen, approberen, ende lauderen, ende haer voor haere goede devoiren daer inne ende specialijck in het voorschreve stuck van de verminderinge van de Militie ende affschaffinge van onnoodige lasten, midtsgaders in het tegen gaen van de voorschreve besendinge ende andere saecken desen Staet van de Lande raeckende, daer inne sylieden oock zijn gebruyckt gheweest, serieuselijck bedancken, belovende haer ende haere naerkomelingen van alle 't gunt hen ter saecken van dien soude mogen overkomen, t'allen tijden te sullen vryen ende indemneren, ende tegens yder een te sullen defenderen ende voorstaen, onder verbandt van onse Stede ende alle de goederen van dien ten bedwange van alle Rechten ende Rechteren.

Aldus ghedaen ter Vergaderinge van de Ed. Heeren Raden ende Vroetschappen der Stadt Haerlem voornoemt, den *derden* dach July Anno *sestienhondert een en vijftich*, Presenten, vier Burgemeesters, ses Schepenen, ses oude Wethouderen, ende elf Raden ende Vroetschappen der voorschreve Stadt, ende des ten oorconde 't Zegel ten saecken deser voorschreve Stadt hier beneden aengehangen, ten dage ende Jare als boven, ende was onderteeckent,

J. BENNINGH.

Acte van Justificatie der Stede van Delft.

ED. GRO. MOG. HEEREN;

IN onse jonghste Vergaderinge geexhibeert ende ghelesen zijnde sekere Missive van U Ed. Groot Mogende gheaddresseert aen de Heeren Burgemeesters ende Regeerders deser Stadt in date den *sesden* July *sestienhondert een en vijftich*, midtsgaders seecker Geschrift, gheintituleert, *Redenen ende Motiven die Sijne Hoogheyt den Prince van Orangie hebben bewogen by de handt te nemen, soo ten reguarde van de ghearresteerde Heeren, als van 't gene aengevangen is gheweest aen, by, ende omtrent der Stede Amsterdam, met de verklaringe van den Heere Raedt Pensionaris Catz, in dato den sestienden Juny lestleden*, daer achter ghestelt, hebben wy naer resumptie van onse voorgaende Resolutien, ende met rijpe deliberatien verstaen ende gheresolveert U Ed. Groot Mogende daer op tot antwoort te gemoet te voeren, dat onse Gedeputeerde op de Poincten van Menage, ende in reguard van de deliberatien op den Staet van Oorloge voor den Jare *sestienhondert negen en veertich* ghevallen op de *inhoudinge der consenten* tot betalinghe van eenich Krychs-volck by den Raedt van Staten in den voorsz Staet van Oorloge ghepetitioneert, ende op de Executie van dien, met het geen daer van is dependerende, haer niet anders gedragen hebben als conform onse intentie ende last, de welcke wy van onse voorsz Gecommitteerde niet gheabuseert, ende abusivelijck gheinformeert zijnde (ghelijck in 't voorsz Geschrifte qualijck ende te onrechte te kennen gegeven wort) maer na waerachtich ende volkomen rapport van alles aen ons ghedaen ende sulcx met volkomen kennisse van saecken haer Ed. *ten meesten dienste van den Landen* gegeven hadden. Weshalven wy alle het voorsz ghebesoigneerde van onse Gecommitteerden als ons eygen werck geapprobeert ende gelaudeert hebben, ghelijck wy alle het selfde approberen ende lauderen mitsdesen, bedanckende haer E. voor de sorchvuldigheyt ende ghetrouwigheyt, die sylieden in het uytvoeren van onse Resolutien aengewent hebben, ende specialijck den Heere *Johan Duyst van voorhout* in dier tijdt onse Gecommitteerde Raedt van Hollandt, die in sijn bedieninge altijdt volkome preuve gegeven heeft van te zijn *een Vroom Patriot, ende oprecht Liefhebber van het Vaderlandt, ende*

dier

dier ghekochte vryheyt van dien, en welckers actien midts-dien verre zijn gheweeſt van yets te hebben willen voornemen, veel min in het werck te ſtellen, het geene ſoude konnen ſtrecken tot *diſſolutie van de Unie, veranderinghe in de Republijcke ende Kerckelijcke Regeringe, ende by ghevolghe tot naedeel ende ruyne van den Staet deſer Landen*, maer ter contrarie met groote naerſtigheyt, ghetrouwigheyt, voorſichtigheyt, ſinceriteyt ende oprechtigheyt, betracht heeft het eynde ende oogenmerck van ſyn bedieninge; Namentlijck de Vryheyt, Ruſte, Seeckerheyt ende Welſtant van ons lieve Vaderlandt. Weshalven wy midts deſen verklaren dat den inhoude van het voorſchreve Geſchrifte in reguard van den ſelfden Heer Johan Duyſt van Voorhoudt, mitsgaders, van onſe voorſchreve andere Gecommitteerden is contrarierende de notoyre waerheyt, ende dat dienvolgende de ghemelde Heer Duyſt van Voorhoudt ſonder eenighe redenen tegens de Rechten van den Lande eerſt in 's Graven-Hage op het Hof van Syn Hoogheyt neffens vijf andere Heeren gedetineert, ende daer nae op het Huys te Loveſteyn gevanckelijck wechgevoert is, dat wy doenmaels daer op wel ſwegen, ende den ſelfden Heer Johan Duyſt van Voorhoudt op ſyn verſoeck ende tot ons leetweſen van de Exercitie van ſyn Ampten ontſlagen hebben, omme dat de tijden boos waren; maer door Godes wonderlijcke beſtieringhe daer van verloſt zijnde, dat wy onlanghs nae het overlyden van Syn Hoogheyt, den ſelfden in alles herſtelt ende midtsdien wederom in het Collegie van de Gecommitteerde Raden van Hollandt gheſonden, ende ſyn ordenaris tijdt van bedieninge geexpireert zijnde ter Vergaderinghe van de Ed. Groot Mogende Gecommitteert hebben, tot een openbare ghetuygeniſſe van dat wy inder daedt ende waerheyt den meer ghemelden Heer Johan Duyſt van Voorhoudt altijdt gehouden hebben, ende als noch houden ſoo ghequalificeert als voorſchreve is.

Hier mede

Edele, &c. geſchreven in Delft den ſes en twintichſten July ſeſtienhondert een en vijftich.

Onderteeckent,

U Ed. Groot Mo. Onderdanen de Veertich Raden ende Vroetſchappen der Stadt Delft, ter Ordonnantie van de ſelve, *geteeckent*

S. GROENEWEGEN vander MADE.

Acte van Juſtificatie der Stede van Amſterdam.

WY Burgemeeſteren ende Vroetſchappen der Stadt Amſterdam, gehoort de Lecture van een Geſchrift geintituleert, *Redenen ende Motiven, &c.* ende bevindende dat daer inne worden ghedaen notable beſchuldingen tegens verſcheyde Leden van de Vergaderinghe van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt, omtrent het ghepaſſeerde in den voorleden Jare, noopende den nieuwe Staet van Oorloge, met den gevolge van dien, ende inſonderheyt in 't regard van de ſeparate Caſſatie by de Ed. Groot Mog. Heeren Staten voornoemt, goet gevonden ende in 't werck geſtelt, met de wederwerckinge tegens de notable beſendinge daer in geroert; oock ghelien hebbende ſeeckere Miſſive van de welghemelde Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt gedateert den *ſesden* deſer loopende Maendt, waer by &c. ende alles rypelijck overwogen, hebben wy ons verobligeert ghevonden tot voorſtant van de waerheyt ende van de onſchuldt van ons allen ende van de Heeren welcke van onſentwegen omtrent de voorſchreve ſaecke zijn gebruyct, ende over ſulcx in de voorſchreve beſchuldiginge zijn ghemeent oock tot voldoeninghe van de begeerte ende laſte van hare Ed. Groot Mog. by deſen te betuygen ende verklaren contrarie in 't ghepoſeerde in 't voorſchreve Geſchrifte dat de gemelde Heeren onſe mede-genooten in de Regeringe ende ſonderlinge de Heeren *Andries ende Cornelis Bicker* tegenwoordich Oudt-Burgemeeſteren deſer Staut, in de voorſchreve ende andere ghelegentheden, altoos hebben gethoont te weſen *Vroome ende Eerlijcke Regenten, ende oprechte trouhertige Patriotten ende Liefhebbers van 't Vaderlandt*, welcker Actien ende Raedtſlagen verre ſyn geweeſt van yetwes voor te nemen, veel min in 't werck te ſtellen, dat ſoude konnen ſtrecken tot diſſolutie van de Unie veranderinghe in de Politijcque Regeringhe ofte Ware Gereformeerde Chriſtelijcke Religie, ende by ghevolge tot nadeel, ruyne ende diſtractie van den Staet, maer ter contrarie altijdts hebben geſtreckt tot behoudeniſſe ende verſeeckeringhe van de ſelve, ende over ſulcx dat wy allenthalven volkomen ſatisfactie hebben aen der ſelver ſincere genegentheyt ten beſten van de gemeene ſaecke, ende in het byſonder over de naerſtigheyt, trouwe ende goet beleydt by haer Ed. aenghewendt in het uytvoeren van onſen laſt omtrent de voorſchreve beſoignes raeckende den nieuwen Staet van Oorloch, ende het afdancken van een ghedeelte van de Militie met den ghevolge van dien, in alle het welcke wy verklaren by haer Ed. niet anders gedaen te zijn als het geen wy dien aengaende ten dienſte van het Landt hadden goet ghevonden ende haer Ed. by iterative Reſolutien hadden aenbevolen, in voegen dat wy haer doenmaels daer over hebben bedanct, ende als noch hertelijck bedancken, verklaren oock dat de ſelve Heeren omtrent de voorſchreve ſaecken van tijdt tot tijdt ons hebben ghedient van ſincere ende trouwe rapporten tot onſe volkomen ende noodige onderrechtinghe, ſonder dat de ſelve hebben doen blycken met quade opinien gevat te zijn, veel min ghepoocht te hebben ons daer mede te abuſeren, dat van ghelijcken de weder-werckinge van deſer Stadts-wegen aengewent tegens de beſendinge by eenighe weynige Heeren uyt de andere Provincien ghedecerneert aen alle de Leden ende Steden van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt is gheweeſt ons eygen werck, gefondeert op bondige ende ſeer ghewichtige redenen ende gearreſteert by gereitereerde Reſolutie, in onſe Vergaderinge genomen ende gedirigeert tot geen anderen eynde als tot het gemeene beſt, conſervatie van de ordere van de Regeringhe, Hoogheyt van deſe Provincie ende gerechtigheyt van onſe Stadt, ende geenſints om daer mede te veroorſaecken eenige diſtractie in den Staet: Gelijck wy omtrent de ſelve tijdt door onſe Gedeputeerden aen haer Ed. Groot Mogende het ſelve volkomentlijck hebben gejuſtificeert ende in *ſcriptis* vervat, als wanneer Syne Hoogheyt ghelieft hadde over onſer Stadt ende der ſelver afgheſondene bejegeninge in het byſonder aen Uwe Ed. Groot Mogende te klagen ende te verſoecken reparatie ende ſatisfactie dien aengaende, waer toe wy ons by deſen refereren, ende hebben wy ons beſonderlijck te loven van de goede directie, welcke bygebracht is door de Heeren die wy goet gevonden hebben in deſen te gebruycken, ende hare Ed. daer over nochmaels ſerieuſelijck bedanckende, beloven alle de voorſchreve Heeren onſe Mede-Genooten in Regeringe van alle het geen Haer, ofte hare Naekomelingen ter ſaecke van het geen voorſeyt is, nu ofte naermaels ſoude mogen overkomen, koſteloos ende ſchadeloos te vryen. Des t'oyrconde het Zegel der voorſchreve onſes Stadts ten ſaecken hier onder ghedruct, den *negenthienden* Julii 1651. Onder ſtont, Ter Ordonnantie van de Heeren Burghemeeſteren ende ſes en dertich Raden. Geteeckent GER. HVLST.

Op het ſpatium hebbende een Zegel van groenen Waſſche.

Acte van Juſtificatie der Stede van Hoorn.

WY Burgemeeſteren, Raden ende Vroetſchappen der Stadt Hoorn in Weſt-Vrieſlandt, doen kont eenen yegelijcken dient behoort, dat Wy door onſe tegenwoordige Gedeputeerde ter Dachvaert op den *ſeven en twintichſten* Junii leſtleden zijn ghedient, van de Lecture der *Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheyt den Prince van Orangie hebben bewogen by de handt te nemen, ſoo ten regarde van de gearreſteerde Heeren, als van 't geen aengevangen is geweeſt, aen, by, ende omtrent der Stede Amſterdam*; daer van ons de Copye by haer Ed. Gr. Mo. was verleent, dat Wy oock hebben ghehoort de mondelinge verantwoordinge die den Heer *Nanning Keyſer* onſe Raets-verwant

ende

ende gheweſene Penſionaris in onſe Vergaderinghe, als doen als een Mede-Lidt tegenwoordich zijnde, met voorgaende permiſſie van ons Burghemeeſteren voornoemt aenſtondts ende oock weder deſen dagh, alſoo drie van ons ten voorſchreve dage abſent waren, met behoorlijcke modeſtie op alle ende elck poinct van dien, by hem tot ſeven toe begrepen, heeft ghedaen, met relatie tot de ſchriftelijcke Reſolutien van tijdt tot tijdt in onſe Vergaderinge ghenomen, midtsgaders tot de eygen kenniſſe van ons Reſpective, die ſoo in deſe onſe Stadt, als oock in 'sGraven-Haghe ſyn advyſen ende directie, omtrent de uytvoeringe van onſe Reſolutien, hadden gheſien ende ghehoort, dat wy daer op, naer dat de voorſchreve Heere Keyſer van ſelfs uyt onſe Vergaderinghe was vertrocken in des ſelfs abſentie hebben ghenomen ſodanigen eenparigen Reſolutie van bedanckinghe volkomen contentement ende Juſtificatie, daer mede een yder een konde nemen ſatisfactie, doch alſoo het de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt gelieft heeft, ons ende andere Leden van hare Ed. Groot Mogende Vergaderinghe aen te ſchryven, ofte onſe Gedeputeerde, ende ſpecialijck den gemelden Heer Keyſer (die een van de ſes gearreſteerde Heeren is gheweeſt) op de bewuſte poincten van meſnagie, Staet van Oorlogh voor den Jare *ſeſtienhondert negen en veertich*, inhoudinghe van de Conſenten ende de Executie van dien, ſich heeft ghedragen conform onſe Laſt ende Intentie. Soo is het: Dat wy eenpaerlijck verklaren, Jae, met by voeginge, dat hy ons van tijdt tot tijdt op die ende andere ſaecken van het Landt, ſincere, ghetrouwe ende pertinente rapporten, ſoo in Geſchrifte als by monde heeft ghedaen de poincten in queſtie ende de conſideratien van de reſpective Leden geopent, de ſaecken ſonder eenige quade opinie quaedtwilligheyt ofte paſſie, naect voor onſe oogen gelcyt ende voort op ſyn bewuſte gheadvyſeert, ghelijck een goedt Mede-Lidt ſoude konnen ofte mogen doen, dat hy oock heeft gethoont groote bekommerniſſe over de diſcrepantie van de Leden van de Regeringe, ende van onſentwegen geſocht met ſalutaire voorſlagen voor te komen de onluſten, verwyderinge, ende inconvenientien, die den Staet ſcheenen te dreygen, dat hy oock niet heeft weder gewracht de bewuſte Beſendinge, in Junio *ſeſtienhondert vijftich*, maer de ſelve neffens ons ghedefereert onder behoorelijcke Proteſtatie voor het Recht van de Regeringhe, ende dat alleen omme het reſpect van Syn Hoogheyt onſterffelijcker Memorie, ende des ſelfs hooch aenſienlijcke Ampten. Dat wy ende hy in de Schriftelijcke Propoſitie van hooch ghemelde Syn Hoogheyt, ende de Mede-Gedeputeerden in onſe Reſolutie Boeck getrouwelijck gereſtrigeert, zijn ghepreſen over onſe liefde tot de conſervatie van ons Vaderlandt ende genegentheyt omme met de andere ſes Provincien in goede Eenigheyt ende Unie te willen verblyven, ende de oude Ordres ende obſervantien van 't Landt te mainteneren, oock bedanct van de goede willen ende devoyren, die wy ende hy een geruymen tijdt hadde gecontribueert tot de Eenigheyt tuſſchen de Provincien, dat hy ſedert weder pertinente openinghe van de differentiale poincten aen ons heeft gedaen, ende neffens ons al heeft geinclineert tot accommodatie, jae, met ſyn Mede-Gedeputeerden eenichſints breeder gegaen als wel juyſt onſe Laſt lach, in het amplecteren van het Concilatoir Advys van den *ſeſthienden* Junii *ſeſtienhondert vijftich*, daer van wy nochtans onſe Gedeputeerde, ende oock hem, daer van rapport gedaen hebbende, den *vier en twintichſten* dito hebben bedanct, dat wy oock in hem niet hebben bemerct eenige ſteegheyt, quade opinie, boos voornemen, moetwil ofte verwantheyt, veel min oyt ofte oyt van hem hebben ghehoort eenige ſeditieuſe, ofte dangereuſe Diſcourſſen van diſſolutie van de Unie, ofte dwang van de andere Provincien, oock niet en weten otte ghelooven, dat hy eenige quade deſſeynen, machinatien ofte menées heeft ghehadt, ofte eenighe quade Achter-raedt heeft ghehouden, alſoo wy in tegendeel van dien allen, hem altijdt gekendt hebben, gelijck wy verklaren midts deſen voor een oprecht Patriot ende Liefhebber van het Vaderlandt, ende van de met tachtich Jaren Oorloch bevochtene Vaderlijcke Vryheyt een goedt Voorſtander van de Ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, ende die wy noyt anders en hebben beſpeurt voor oogen te hebben gehadt, dan de bevorderinge van de eere Godts, ende de opgemelde Religie, de Vryheyt, Ruſte, Seeckerheyt ende Eenigheyt van het Lieve Vaderlandt, ende dat op die forme van Regeringhe, volgens de Unie ende andere fondamentele maximen ende gronden van den Staet, als waer in hy was ghebooren, ende die hy oock meermalen heeft ghepatrocineert ter plaetſe daer het behoorde. Ende verklaren wy vorder, dat hy neffens ſyne Mede-Gedeputeerde ons van tijdt tot tijdt, ende ſpecialijck van deſe ſaecken van het Meſnagie ende Staet van Oorloch heeft ghedient van ſeer nette, ghetrouwe ende ſincere Rapporten, aengaende het gunt ſoo in de perticuliere Conferentien, als in de volle Vergaderinghe was voorgevallen, oock ſyn reſpective Laſten wel heeft nagekomen, ende alles gecontribueert, ten meeſten dienſte van den Lande in het ghemeen, ende onſe Stadt in het perticulier; daer vooren wy hem tot meermalen hebben bedanct, ende als noch reden hebben te bedancken, ten aenſien van ſyne vigilantie, trouwe ende yver, die yder een in de uytvoeringe van ſynen dienſt, als onſen Secretaris, ende daer nae Penſionaris, genoechſaem is gebleecken, des wy, gelijck als voor deſen den *een en dertichſten* Julii *ſeſtienhondert vijftich* by ons was ghedaen, als noch voor goet, vaſt, ende van waerden ghehouden, het gunt by den voorſchreve Heer Keyſer, ende andere onſe Gedeputeerden ter Dachvaert in het ſtuck van de Caſſatie ende Reductie van de Militie, met den aenkleven van dien is ghedaen, hem voor ſyne goede devoyren in die ende andere ſaecken ſynes dienſt ſerieuſelijck ende iterativelijck bedanckende, ende met eenen beloovende, hem ende ſyne nakomelingen, van alle het geen hem ter ſaecke van dien ſoude mogen overkomen, tot allen tijden te ſullen vryen ende indemneren, ende tegens yder een te defenderen ende voor te ſtaen, onder verbandt van onſe Stadt, ende alle de goederen van dien, ten bedwanck van allen Rechten ende Rechteren. Aldus gedaen in onſe Vergaderinghe den *thienden* Julii *ſeſtienhondert een en vijftich*, preſent de Ed. Heeren Willem Claeſz. de Jager, Mr. Albert de Groot, Claes Janſz Pot Burgemeeſteren; Maerten Janſz Groot, Jan Albertſz Lamberſchagen, Pieter Dirckſz Ben, Claes Cornelisz Hoochwoude, Mr. Cornelis Ripperſe, Jan Fredrickſz Abbekerck, Doctor Gerard Hovius, Lambert Pouwelſz, Cornelis Claeſz Veen, Thys Adriaenſz Fons, Elbert Dirckſz Langewagen, Meeſter Cornelis Olferſe, ende Gerrit Pieterſz. Raden; zijnde de Heeren Raedt, Sonck ende de Vry, in hare functie in 'sGraven-Haghe, ende den voorſchreve Heer Keyſer, gedurende onſe deliberatie vertrocken, ende des t'Oyrkonde onſes Stadts Zegel ten ſaecke hier onder aen ghehangen den *twaelfden* Julii *ſeſtienhondert een en vijftich*.

Onder ſtont

Ter Ordonnantie van myne Ed. Heeren voornoemt,

By my Secretaris geteeckent

WORMBOUT JANSZ.

Wy Mr. Nicolaes Raedt, Burgemeeſter, ende Gerrit Janſz de Vry, Oudt-Schepen, ende beyde mede Raden der Stadt Hoorn in het nemen van de Reſolutie op de voorſchreve Acte Juſtificatoir, ende approbatoir tot Hoorn in de Vergaderinge van de Vroedtſchap niet preſent geweeſt, maer alhier in den Hage ter Dachvaert gecommitteert zijnde wegen gemelde Stadt, verklaren by deſen, de voorverhaelde Acte, in allen deelen te comproberen, ende ons daer mede volkomentlijck te conformeren in ſulcker manieren, als of wy ſelfs perſonelijck in 't arreſteren van de gheroerde Reſolutie ende Acte, in onſe Vroetſchappen tegenwoordich waren gheweeſt. Actum in den Hage den *veertienden* Julii 1651.

Geteeckent

Claes Raedt, ende *Gerrit Janſz de Vry.*

Acte van Iustificatie der Stede Medenblick.

EXTRACT,

Uyt het Resolutie Boeck vande Burgemeesters ende Vroetschappen der Stede Medenblijck.

Vergaderinge ghehouden by Burgemeesters ende Vroetschappen op den derden *Julij* 1651. *presentibus Meester Evert Jacobsz, Jan Jansz de Zee, ende Meester Volckaert Cornelisz Burgemeester, neffens Symon Maertsz Lieves, Hendrick Verwer, Adriaen Roocker, Bartholomæus Maertsz, Jacob Nels, Adam Coenen, Jan van Hauwert, Jacob Acker, Adriaen Albertsz, ende Cornelis Hogelandt, Vroetschappen.*

ZYnde ter Vergaderinghe van de Heeren Burgemeesteren ende Vroedtschappen der Stede *Medenblijck* geexhibeert ende geleſen seeckere Memorie onder den Heer Raedt Pensionaris *Cats* geconsigneert, geintituleert *Redenen ende Motiven, die Sijn Hoogheyt den Prins van Orangien hebben bewogen by de handt te nemen, soo ten regarde van de gearresteerde Heeren, als van het geen aengevangen is geweest aen, by, ende omtrent der Stede Amsterdam*, by 't welcke de selve *ses* Heeren van seer enorme ende insolente delicten ende fauten worden gheinsimuleert ende bekladdet, specialijcken in saecken t'exercitie van haer Ampt ende dienst betreffende, ende by de occasie in omvrage ghebracht zijnde, wat tot defentie ende voorstandt van de innocientie van den Heer *Stellingwerf* Raedt ende Pensionaris deser Stede, wesende gheweest eene van de selve ghesaisseerde *ses* Heeren in specie sal dienen gedaen te worden, is nae rype deliberatie van eenparige stemmen van Burghemeesteren ende Vroetschappen goet gevonden, voor eerst, verklaren, ghelijck haer Ed. verklaren by desen, dat den selven Heer *Stellingwerf* in het executeren van syn Ampt als Raedt ende Pensionaris ende Ordinaris Gedeputeerde ter Dachvaert van de Ed. Gro. Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslandt, wegen deser Steden sedert lange Jaren herwaerts doorgaens, ende specialijcken in den voorleden Jare *seshienhondert vijftich* in de saecken doenmaels voornementlijcken trotterende, raeckende den Nieuwen Staet van Oorloge, de aparte Cassatie ende Reductie van de Militie, het tegenspreecken van de dutatoire Resolutie van den *vijfden* ende *sesden* Junii *seshienhondert vijftich* ter Generaliteyt ghenomen, ende van de Commissie van Syn Hoogheyt aen alle de Steden van dese Provincie daer op ghevolcht ende in het werck ghestelt, eyndelijck van de approbatie van het Conciliatoir Advys van den *seshienden* Julii 1650. ende van de vordere besoignes daer op gevolcht, soo Eerlijck, Vroom, sinceer ende trouwelijcken volgens den last hem by ons gegeven gedragen, soo ghetrouwe ende sincere rapporten van de Advysen ende Consideratien van alle de Leden op de voorsz Subjecten ter Vergaderinge van de Provincie van Hollandt ende West-Vriesslandt, als mede ter Generaliteyt, soo *pro* als *contra* geopent, naer syn ordinaris curieuse ende laborieuse gewoonte, soo by Brieven als schriftelijck verbalen van tijdt tot tijdt gedaen heeft, als yemant soude konnen doen, waer over oock den selven neffens syne respective mede Gedeputeerden na gedaen rapporten voor hare vigilantie yver ende goede devoyren t'elckens ten hoochsten bedanct zijn geweest, ende als noch by ons specialijcken bedanct worden by desen, approberende de couragie ende yver van de selven omtrent die saecke ten dienste van den Lande gethoont, verklarende met eenen het inhouden van de ghemelde Memorie desen aengaende te wesen *onwaerachtich, injurieus ende calumnieus*, ende dat de reste gehouden moet worden te wesen van gelijcke calibre, belovende daerom oock syne Ed. ende syne Descendenten en Nakomelingen van alles wes hem ter saecke van dien overghekomen is, ende t'eeniger tijde soude mogen overkomen te houden, niet alleen *onschuldich*, maer oock voor sodanich, als of het aen ons selven in het generael ende yder van ons in 't perticulier overgekomen waer, ende 't selve daer het oyt soude mogen wesen met alle vigeur te sullen helpen repareren, oock hem met de zijne van alles te indemneren, kosteloos ende schadeloos te houden en altoos te bevryden, onder verbant van onse Stede en goederen van dien, ten bedwangh van alle Hoven ende Rechteren. Onder stont, geextraheert uyt den voorsz Register ofte Resolutie-Boeck, is dese van woorde te woorde daer mede accorderende bevonden, ten dage ende Jare als vooren. By my tot Medenblijck Secretaris geteeckent *M. Ryckaert*.

Verklaringe van de Ed. Groot Mog Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesland tot de cherge van de gesayseerde Heeren ende de Regeringe van Amsterdam.

DE Ridderschap Edelen ende Steden van Hollandt ende West-Vriesslandt representerende den Staten van den selve Lande, allen den geenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt: Doen te weten, alsoo in den voorleden Jare *seshienhondert vijftich* ghedelibereert wordende over het aennemen van eenen Nieuwen Staet van Oorloghe, het verminderen van de Lasten van den Lande, ende het geen wyders daer aen dependeert, eenige Heeren uyt de Leden onser Vergaderinge Staets-gewyse by een zijnde, als namentlijck: Jacob de With Out-Burgemeester der Stadt Dordrecht, Johan de Wael Burgemeester ende Aelbert Ruyl Raedt Pensionaris der Stadt Haerlem, Johan Duyst van Voorhout Out-Burgemeester der Stadt Delft, Nanningh Keyser Raedt ende Pensionaris der Stadt Hoorn, ende Niclaes Stellingwerf Raedt ende Pensionaris der Stadt Medenblijck, gesaiseert ende eenigen tijdt op onsen Huyse van Loevesteyn gedetineert zijn geweest, ende dat alle de voornoemde Heeren: Gelijck mede de Heeren Andries Bicker Heer van Engelenburch, ende Cornelis Bicker Heer van Swieten, de eerste Oudt, ende de andere regerende Burgemeester der Stadt Amsterdam, door het beleydt ontrent de voorschreve saecken doenmaels ghebruyct van der selver respective Stede diensten afstant hebben gedaen ende ontslagen zijn geworden, dat oock onse goede Stadt van Amsterdam met Krychsvolck van den Staet eenighe dagen beslooten ende beset ghehouden, alle het welcke by den geenen die van de ware geschapenheyt ende omstandigheden van saecken in die tijdt voorghevallen ende verhandelt, geene rechte kennisse zijn hebbende, soude konnen opgenomen ende gheduydet worden, als of ghemelde respective Heeren door ofte ter saecke van eenige mishandelinge ofte quaedt beleydt omtrent haerder Stede, ofte des Stadts saecken, ende sulcx door hare schuldt tot sodanighe saisissement ende afstandt van haere diensten souden mogen wesen ghebracht, als mede dat by de Regenten van de voorseyde Stadt Amsterdam eenighe rechtvaerdighe oorsaecke tot het leet haer door de voorschreve besettinge aengedaen soude zijn ghegeven, ende dat nochtans in tegendeel van dien, ons klaerlijck ghebleecken is door Wettighe ende solemnele verklaringhe van de een-stemmende Vroetschappen der voorschreve Stede, dat de meer gemelde Heeren respectivelijck met alle sinceriteyt ende getrouwigheyt hebben achtervolcht ende naegekomen het geen henlieden by hare Committenten *in mandatis* ghegheven ende belast was, ende specialijck op de poincten het verminderen van den Last van den Staet raeckende, ende in reguard van den Staet van Oorloghe met het geene daer aen dependeert, ende alles wat eenichsints uyt de deliberatien daer over ghehouden is gerefulteert, soo aengaende de inhoudinge der Consenten, als betalinghe van een ghedeelte der Militie by den Rade van Staten in meer gheroerden Staet van Oorloghe ghepetitioneert, midtsgaders op de Executie van de Resolutien dien aengaende by ons genomen, met het geenen daer aen dependeert, haer hebben ghedragen achtervolgende den last ende intentie van de voorschreve respective Vroetschappen haere Heeren principalen ende Committenten, oock de selve van tijdt tot tijdt gedient van pertinente getrouwe ende waerachtige rapporten aengaende alle Advysen ende Consideratien so by de andere Leden in onse Vergaderinghe, als mede by de Gede-

Gedeputeerde van de andere Provincien in de Vergaderinghe van de Heeren Staten Generael soo *pro* als *contra* geopent ende gemoveert, alles tot der selver Vroetschappen volkomen Instructie, goet contentement, ende absolute satisfactie, dat mede in het beleyt der voorschreve saecken ende deliberatien in de respective Vroetschappen, de selve Heeren ofte yemandt van haerlieden, noyt gethoont hebben door eenige passien gedreven, ofte met quade opinien inghenomen te zijn, maer in tegendeel van dien altijdts oprechtelijck, sinceerlijck, ende onghepassioneert de saeck te hebben ghedirigeert, immers soo veel in haer is gheweest, met alle betamelijcke middelen betracht te dirigeren alles tot verseeckeringe van de dier gekochte vryheyt der Geunieerde Provincien in het gemeen, ende van onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt in het bysonder, ende sulcx alles tot ruste, welstant, ende ten ghemeene besten van onse Lieve Vaderlandt; Soo ist: Dat wy van alle het doen ende laten omtrent de voorsz saken in onse Vergaderinge voor gevallen, insgelijcx goede ende pertinente kennisse hebbende ons dienthalven ten vollen vernoecht houden, en voorts volkomentlijck defererende aen de respective ghetuygenisse van de voorseyde Vroetschappen der respective Steden van *Dordrecht*, *Haerlem*, *Delft*, *Amsterdam*, *Hoorn* ende *Medenblick*, oock volkomen satisfactie vindende in de onschuldt ende oprechtigheyt van de proceduren die by ende van wegen de Regeringe van de meer geseyde Stadt Amsterdam, omtrent de voorseyde saecke zijn gebruyct, ende daer van niet anders oordeelende dan dat de selve zijn gedirigeert geweest ten besten van den Staet in't Generael, en van onse Provincie in 't particulier, tot wechnemynghe van alle misduydinge abusiven, informatien, quade ende onghefondeerde opinien, verklaert hebben, ende verklaren mits desen, dat alle ende een yegelijck van de welghemelde Heeren, ende die van de Regeringe der voorsz Stadt Amsterdam omtrent de voorsz saecken, deliberatien, Resolutien ende executien van dien, niet anders gedaen ofte beleyt hebben als 't geen goede ende oprechte Regenten, getrouwe Patriotten ende Liefhebbers van de vryheyt ende welvaren van den Lande, ende van de goede Ingesetenen van dien schuldich waren ende hadden behooren te doen, ende dat derhalven alle de selve ende een yder van haer, in hare *eere, goede naem ende faem*, door het voorsz saisissement, detentie ende het verlaten van hare respective diensten, ende door de voorsz besettinge van Krychsvolck der gemelde Stadt, in geenen deel zijn ofte gehouden konnen worden te wesen *gekrenckt, geledeert ofte verkort*. Aldus ghedaen ende ghearresteert in onse Staetsgewyse Vergaderinge onder onsen Zegel, op den *drie en twintichsten* Augusti des Jaers onses Heeren ende Zalichmaeckers 1651.

Daer na is door Gecommitteerde Leden op het papier gebracht het nabolgende / daer van doende drucken eenige Exemplaren / onder een Tytel van

Waerachtich ende noodich Bericht,

Van't geen by de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt in den Jare 1650. van tijdt tot tijdt is gheadvijseert, gheresolveert ende ghedaen omtrent het werck van mesnage, ende de difficulteyten ghemaeckt in het dragen der verschotte Consenten *van de welgemelde Provincie, tot onderhoudinghe ende betalinge van een gedeelte der Militie, by tijden van Oorloge in dienst gheweest zijnde.*

MITSGADERS;

Wederleggynge, van seecker Geschrift, gheintituleert Redenen ende Motiven, *die SYN HOOGHEYT den Prince van Orangie hebben bewogen by der handt te nemen, soo ten regarde van de* ghearresteerde Heeren, *als van het geen aenghevangen is gheweest, aen, by, ende ontrent der Stede Amsterdam.*

DE Staten van Hollandt ende West-Vrieslant gesien seecker Geschrifte, geintituleert *Redenen ende Motiven die Sijn Hoogheyt den Prince van Orangie hebben bewogen by der handt te nemen, soo ten regarde van de gearresteerde Heeren als van het geen aengevangen is geweest, aen, by, ende omtrent der Stede Amsterdam*, door gemelde Syn Hoogheyt onsterffelijcker Memorie op den *negenden* Augusty des Jaers *seshienhondert vijftich*, in handen van onsen Raedt Pensionaris geconsigneert, ende naderhandt door den selven in onse Vergaderinge ingebracht zijnde, naer voorgaende deliberatien gheopent den *vijfthienden* Junii nu laetstleden, ende den innehouden van dien wel ende rypelijck overwogen hebbende, oock hier op ghehadt het advys van onse Gedeputeerde de welcke wy het selve Geschrift met meer andere Acten ende Resolutien ter materie dienende, tot dien eynde ter handen hadden gestelt, vinden ons genootsaeckt ende verplicht tot nader onderrechtinge van onse Bondtgenooten; mitsgaders allen anderen die het voorsz Geschrift ter handen soude mogen zijn ghekomen ende dese sullen sien, oock insonderheyt tot decharge van ons ende onse posteriteyt by desen bekendt te maecken de ware gelegentheyt van saecken in 't voor geroerde Geschrift gementioneert, mitsgaders van de proceduren by ons in, ende omtrent de selve saecke van tijdt tot tijdt gehouden: Verklarende ende obtesterende in desen allen geen ander oochmerck te hebben als ons selven ende onse Actien in het voorsz Geschrift odieuselijck voorgestelt, midtsgaders de eere ende reputatie 's Landts van Hollandt ende West-Vrieslandt te justificeren, voor te staen ende te verdedigen, oock verseeckerende onse Liefde ende affectie tegen onse oprechte ende trouwe Bondtghenooten niet te wesen vermindert ofte verflaeut, oock niet te sullen verminderen ofte verflaeuwen om dier oorsaecx wille, dat verscheyden onwettige actien ende proceduren tegens ons aengewent ende in 't werck gestelt by eenige weynige uyt den haren tot onsen grooten leetwesen, ende soo wy ons verseeckert houden, oock tot haren miscontentement ghestijft ende gefavoriseert zijn geworden; nemaer alle ons voornemen alleenlijck te tenderen tot ruste, vriede, eenigheyt, en het gemeene beste, gelijck wy oock gedurende de grootwichtige deliberatien t'sedert het overlyden van Syn Hoogheyt den Prins van Orangie ende ter occasie van dien zijn voor gevallen, ende nu door Godes genadigen zegen met eenparigheyt ende tot volkomen contentement van alle de Geunieerde Provincien gheluckelijck ten eynde ghebracht, sulcx van tijdt tot tijdt met der daedt hebben betoont, verstoeckende seer ernstelijck de selve onse waerde Bontgenooten ende alle anderen, hier van soo vreedsamelijck ende onpartijdelijck te willen oordeelen als wy ons vreedsaemlijck ende onpartijdelijck, midtsgaders ghevoechlijcken reëlijck in de saecke selfs hebben ghethoont ende gecomporteert: Zijnde sulcx, dat wy ter stont na het sluyten van de Vrede, naest de hulpe ende den zegen van Godt Almachtich, voornamentlijck door vrywillich contribueren van goet en bloedt, onse getrouwe Ondersaten ende Ingesetenen verworven, alle onse Actien ende ghedachten daer heenen hebben ghedirigeert ende laten gaen dat de selve onse Ingesetenen ende goede Gemeente oock wederomme de vruchten van den voorsz soo dier gekochten Vrede souden mogen smaecken, ende sy Lieden, waer het doenlijck, van de meenichvuldige Impositien ende Contributien tot onderhoudt van de Militie, ende andere s'Landts Lasten ingevoert, met ter tijdt eeniger maten verlicht worden: Ende nademael onse Finantien door de groote beswaernisse van den langhdurigen Oorloge, door de continuele Negotiatien van penninge op Interest, die wy van tijdt tot tijdt tot uytvoeringe van de kostelijcke Oorlochs desseynen, ten dienste van de gemene Unie genootsaeckt zijn geweest te doen; mitsgaders oock door het menichvuldige verschot in tijde van noodt voor de andere Provincien onse Bontgenooten tot behoudenisse van den Staet boven onse Quote ghedaen, daer van tot noch toe geene Liquidatie, veel min betalinge hebben konnen bekomen, soo verre gheraeckt waren in verloop, dat selfs naer de ontlastinge van de ordinaris Leger-Lasten, en na een mercklijck redres in de Finantie by eenige affschaffinge soo van Generaliteyts als van Provinciale Lasten ghemaeckt, echter het ordinaris

innekomen van onſe Comptoyren tot betalinghe van het Krychsvolck, Renten, Intereſten, ende andere ordinaris onvermydelijcke Laſten Jaerlijcx by ons te betalen ſtaende, niet en konde ſtrecken, ende geensints geraden zijnde het Jaerlijcx achterſtal daer door ghecauſeert, wederomme door ruyneuſe ende inkankerende middelen van Negotiatie, als daer bevoorens t'elckens was geſchiedt, te ſuppleren, oock in geenen deele konnende reſolveren tot vermeerderinge van Schattingen ofte verhooginghe ende beſwaringhe van Impoſitien, als zijnde t'eenemael onredelijck ende een teecken van verdorven Politie, dat by tijde van Vreede de goede Gemeente hooger ende meerder als in de laſtige Oorlogen ſouden worden beſwaert, maer ter contrarie billickheyt vereyſchende dat het goet ende bloedt by de ſelve ende hare yverige Voor-Ouders tot behoudeniſſe van den Staet dickmaels met groote bekommerniſſe opgheſet, by occaſie van den Vreede, waſt doenlijck, door verminderinge van de Laſten ende alle andere bedenckelijcke verlichtingen ſouden mogen worden beloont: Soo hebben wy noodtſaeckelijck, ofte het voorſchreven Jaerlijcx verloop ende achterſtal by wegen van wel gereguleerde meſnage, ende door het affchaffen van eenighe niet hoochnoodige Laſten moeten redreſſeren, ofte den Staet van den Lande in de uytterſte confuſie ende verwerringhe ſien vervallen: Ende hebben dienvolgende ſoo door Gedeputeerde uyt het midden van ons, als mede door onſe Gecommitteerde Raden, rypelijck doen examineren ende indageren op wat poſten ende in wat ſaecken de voorſz meſnage beſt ende gevoechlijckſt ſonder quetſinge van den Lande, ſoude konnen worden ghevonden, gelijck oock daer over al in den Jare 1648. twee diſtincte beſoignes aengeſtelt, en vervolgens geraiſonneerde advyſen uytghebracht, oock naderhandt by ons Reſolutien ghenomen zijn gheweeſt, ſtreckende voor een groot ghedeelte tot affchaffinge van verſcheyden onnoodighe Officieren, welckers functien door den Vreede ofte anderſints, abſolutelijck waren komen te ceſſeren, ende tot retranchement van een gedeelte der Tractementen der geener welckers Employ mede door de voorſz veranderinge van verſcheyden moeyten, laſten ende koſten was ghefubleveert ende verlicht geworden.

Ende gemerckt, de voorſz Officieren voor het meerendeel als zijnde Militair ende de Generaliteyt raeckende, by den Rade van Staten wederomme ofte met hare volle Tractementen, ofte immers hooger als ons oordeels hadden behooren te geſchieden, gebracht waren op den Staet van Oorloge voor den Jare 1649. middeler tijdt gheconcipieert, ende nae ouder ghewoonte de Provincien toegeſonden, met verſoeck, omme hare Conſenten te willen dragen op de poſten daer inne begrepen: Soo hebben wy daer inne in dier voegen niet konnen conſenteren de voorſz onſe Reſolutien van meſnage op den *negentienden* October 1649. als een Proviſioneel advys van onſe Provincie op den voorſz geprojecteerden Staet van Oorloge ter Generaliteyt ſchriftelijck inghebracht, ende daer toe mede geurgeert dat het equivalent van ſeeckere *vijftich* Compagnien in den Jaere *ſeſtienhondert acht en twintich* alleenlijck voor den tijdt van *ſes* Maenden als doen eerſt komende aengenomen, ende ons van tijdt tot tijdt by continuatie overdrongen, ſoude mogen worden gevonden by Caſſatie van *vijftich* gelijcke Compagnien van Uytheemſche Natien. Ons reſerverende noch naeder aldaer te mogen bekendt maecken al ſulcke poſten ende Laſten op den ſelven Concepten Staet van Oorloghe als wy ſouden oordeelen ſonder merckelijcken ondienſt van den Lande afgeſchaft ende daer uytgelaten te konnen worden, ende waer op wy over ſulcx vermits het groot verloop van onſe Finantien niet en ſouden goedt vinden onſe Conſenten te dragen, ghelijck wy tot dien eynde al op den *een en dertichſten* Julii daer te vooren onſe Gecommitteerde Raden (als henlieden aenbevoolen zijnde het opſicht ende de voorſorge van onſe Finantien) op der ſelver iterative Remonſtrantien van dat (onaengeſien de voorſz beſoignes van meſnage al met ter daedt ter executie mochten worden gheſtelt) echter by getrocken balance, noch een heel groot *Jaerlijcx kort* bevonden wierde omme de Laſten van den Staet, met het inne komen van dien, ghelijck te ſtellen, boven noch een groote t'achterheyt van loopende ſchulden (die notoyrlijck met den eerſten dienden te worden betaelt) by Reſolutie hadden verſocht ende ghelaſt met den eerſten op het papier te willen brengen hunne Conſideratien op wat gelegentheyt eenige vordere meſnage tot ontlaſtinge van onſe Finantien beſt ſoude konnen worden gevonden, ende dat de ſelve oock dienvolgende albereyts een voorſlach ten voorſz eynde ſtreckende, hadden gedaen. Beſtaende de ſelve voorſlach inſonderheyt daer inne;

Eerſtelyck, dat de Logijs-gelden voor de Militie by den Staet verſtrect, onder benefitie van prompte betalinghe, mochten worden afgeſchaft.

Ten tweeden, dat de Compagnien Curaſſiers in Harquebuſiers mochten worden verandert.

Ten derden, dat de Regimenten van de Uytheemſche Natien in dienſte van deſen Staet, beſtaende ſommige in drie en twintich, achtien, ſeventien, veertien, en ſommige maer in tien Compagnien, alle mochten worden gheegaleert met het minſte getal, daer by vijf en vijftich *Compagnien ſoude worden gelicentieert.*

Ten vierden, dat van de Ruyterie *een mercklijck gedeelte mochte worden gelicentieert ten opſichte in tijden van Vrede inſonderheyt gheconſidereert de gelegentheyt deſer Provincien meer de Voet-Knechten als Paerden (de welcke men alhier te Lande in alle voorvallende occaſien, oock promptelijck ende in vollen ghetale kan bekomen) tot beſettinge van de Frontieren worden gerequireert, ende dat nochtans de ſelve Paerden zijn uyttermaten koſtelijck, en een groote beſwaerniſſe voor den Staet.*

Ende alhoewel wy tot verlichtinge van onſe beſwaerde Finantien, groote genegentheyt hadde omme den ſelven voorſlach te amplecteren, ende vervolgens in alles te reſolveren tot Caſſatie van hondert vijf Compagnien te voet ende de halve Ruyterie, ghenomen de ſelve halve Ruyterie op twee en dertich Compagnien yder van ſeſtich Paerden: Soo hebben wy nochtans al voorens daer op finale Reſolutie te nemen, goet ghevonden, alle de voorſz ſaecken te leggen in Communicatie met Syn Hoogheyt den Prince van Orangie onſterffelijcker Memorie, omme daer op te verſtaen des ſelfs conſideratien ende advys. Ende heeft gemelde Syn Hoogheyt na iterative Remonſtrantie en naecte openingen van den Staet onſer Finantien, ſoo door Gedeputeerden als oock inſonderheyt door onſe Gecommitteerden Raden aen den ſelven ghedaen, eyndelijck op den *ackſten* Decembris in den voorſchreve Jaere ſeſtienhondert negen en veertich uytgebracht, ende in *ſcriptis* toeghеſonden den naervolgenden voorſlach, te weten:

Dat omme te vinden een equipollent van de voorſchreven vijftich *Compagnien Anno 1628. aengenomen, een Compagnie van alle kleyne Regimenten ſoude worden gecaſſeert en twee van alle grooten.*

Dat in plaetſe van de eſguliſatie der Uytheemſche Regimenten tot het minſte ghetal, de Inlandtſche Compagnien ſouden worden gereduceert op ſeſtich, *ende de Uytheemſche op* vijf en veertich *Koppen.*

Dat in plaetſe van het caſſeren van de helft van de Ruyterie, twaelf *Compagnien paerden in't geheel ſouden worden gecaſſeert, de reſterende gereduceert op 't getal van* 45.

Dat de Converſie van Curaſſiers in Harquebuſiers ſoude geſchieden.

Dat de Servicien ſoude worden vermindert tot een derde.

Ende of wel volgens deſe *Syn Hoogheyts* voorſlach ſelfs de numbre van *hondert vijf en ſeventich* Koppen Voet-Volcks meerder ſoude hebben ghecaſſeert gheworden als bedroegen de voorſchreven hondert vijf Compagnien, die volgens onſe inclinatie ende den voorſlach van onſe Gecommitteerde Raden hare licentie ſoude hebben gekregen, onaenghеſien mede beyde de voorſchreve Concepten noopende de afdanckinge van de Cavallerie in 't ghetal niet meer dan vierhondert twintich Ruyteren waren verſchillende. Ende dat over ſulcx ſoo volgens het een als volgen het ander in alles (Ruyteren ende Knechten door malkanderen gerekent) by na gelijck aental van Militie in dienſt van den Staet ſoude hebben ghebleven, ende

ende dat op het vorder innehouden van beyde de voorſz voorſlagen ofte geen diſcrepantie was ofte immers van geringe importantie, ſoo hebben wy echter omme twee conſiderable redenen, in den voorſlach van *Sijn Hoogheyt* niet konnen condeſcenderen.

Eerſtelijck, dewijle volgens de ſelve de te doene Licentieringhe meerder, jae omtrent tweemael ſoo veel ſoude hebben ghetroffen de Ingeſetenen ende *Inboorlingen* deſer Landen als wel *Uytheemſche* Natien.

Ende ten *anderen*, mede dat daer by het meerendeel by Reductie ende niet by Caſſatie, ſoude gevonden hebben geweeſt.

Ende alhoewel wy aen de een zijde wel hebben konnen afmeren dat meer ghemelde Syne Hoogheyt, ſoo tot het eene als tot het ander door eenige conſideratien van aenſienlijckheyt voor ſijn Perſoon bewogen is geweeſt. Soo is nochtans aen de andere zijde by ons in conſideratie genomen.

Eerſtelijcken : Dat de ſecuriteyt ſonderlinghe daer inne is beſtaende dat de Militie niet alleenlijck om den onfangh van haere Soldye, maer oock uyt Liefde, Affectie ende ghenegentheyt tot den ſelven haere dienſten is doende, 't welck evidentelijck met meerder redenen van *Inboorlingen* dan van andere *Natien* kan worden verwacht : Dat mede voor een ſonderlinghe ondanckbaerheyt ende als een ontaertheyt der Regenten ſoude moeten worden opgenomen, dat de ſelve hare Ingheſetenen ende als hare natuyrlijcke ende Echte Kinderen voor by gaende, Uytheemſche ende als Geadopteerden voor de ſelve ſouden willen prefereren, ghelijck oock het ſelve noyt by eenige Koningen, Princen ofte Heeren in het licentieren van hare Militie tot deſen huydigen dage toe is ghepractiſeert gheweeſt. Ende ten *tweeden* : Dat de voorſchreven voor geſlagen Reductie, alhoewel ſoo veel ofte meerder als ons Concept van Caſſatie den Staet van Krijchsmacht ontblootende, echter in geenen deele in ghelijcke proportie de Finantien ſoude hebben verlicht ende ontlaſt, ghemerct, de Reductie geen Capiteynen ende andere Officieren treffende, alleenlijck over de gemeene Soldaten is gaende, daer nochtans eenen yegelijck kennelijck is, dat voor het gunt een Capiteyn alleen van den Staet gewoon is te trecken, een goet getal van gemene Soldaten aengehonden ſoude konnen worden. Ende midtsdien beyde de voorſchreve Concepten tegens den anderen ghepondereert, evident zijnde, dat ſoo de verſeeckertheyt van den Staet aen de eene, als de ontlaſtinge van de ſwacke Finantien aen de andere zijde, door onſe voorgeſlagen Caſſatie, beter als door het effect van den voorſlach van Sijn Hoogheyt, ſoude konnen worden geaſſequeert : Soo hebben wy goet gedacht alle het ſelve ſijne meer gemelde Hoogheyt ſerieuſelijck te remonſtreren, ghelijck wy ſulcx door onſe Gedeputeerden met ſeer bondige redenen hebben laten doen, ende in ſpecie by pertinente balance in onſe Finantien geformeert Sijn Hoogheyt ghedaen aenwijſen, dat volgens ons Concept voor de Quote van deſe Provincie jaerlijcx meerder als volgens den voorſlach van Sijn Hoogheyt gheproffiteert ſoude hebben geweeſt ter ſomme van twee hondert achtien duyſent negen hondert veertich guldens veerthien ſtuyvers twee penningen : Verſoeckende over ſulcx dat de ſelve ſoude gelieven de ſaecke daer henen te dirigeren ende by de andere Provincien devoyren te doen, ten eynde de voorſchreve by ons voorgeſlagen Caſſatie met den eerſten in het werck mochte worden gheſtelt. Eyndelijck, nae verſcheyden ſerieuſe Inſtantien ten dien ſijne te vergeefs gedaen, ons genootſaeckt gevonden ter Generaliteyt bekendt te maecken, dat wy, vermits de ſwackheyt van onſe Finantien, niet konden dragen het geene by den Raedt van State van ons wierde verſocht, ende by den voor ghementioneerden gheprojecteerden Staet van Oorloge tot onſen laſte was gerepartieert ende ghеſtelt, ende dat wy dienvolgende abſolutelijck waren ghenecessiteert het ſelve verſoeck voor een ghedeelte te excuſeren, met verklaringhe, dat wy tot de aenhoudinghe ende betalinghe van de voorgheroerde hondert ende vijf Compagnien te voet, ende de twee en dertich Compagnien paerden, midtsgaders van de vorde poſten in het boven ghemelde Advijs van onſe Gecommitteerde Raden begrepen, geen conſent en konden dragen. Ende alhoewel wy, vermogens de Vryheyt die de reſpective Provincien in materie van belaſtinghe, altijdts ſelfs onder de heerſchappye van hare *Hertogen, Graven en Heeren*, heeft gecompeteert, ten ſcherpſten genomen, niet ghehouden zijn gheweeſt daer van eenige ſpecifique redenen te gheven, ofte eenige middelen van Inductie te gebruycken ; maer uyt krachte van de ſelve Vryheyt, met ſimpele notificatie van diſcontinuatie van ons conſent hadden mogen volſtaen : Soo hebben wy des onaenghеſien omme alle voldoens wille niet nae ghelaten den gantſchen Staet van onſe Finantien aen de Gedeputeerde der Staten van de andere Provincien onſe Bondtgenoten, ter Generaliteyt oprechtelijck open te leggen, en de ſelve de pregnante motiven van de voorſz diſcontinuatie tot verſcheyden malen in het breede te deduceren, met *ſolide* aenwijſinge, dat men minder Volcx effective in dienſt ſouden behouden, als waer toe wy onſe Conſenten hadden gedragen indien men meerder wilden aenhouden als men vermogen hadde omme te betalen, niet twijffelende ofte alle het ſelve ſoude hebben gheweeſt van ſodanige operatie dat opghemelde Gedeputeerden met ons van een verſtant ſouden zijn geworden, oock aen hare Heeren principalen getrouwelijck refererende de voorſchrevene Redenen ende Motiven, ende inſonderheyt onſe neceſſiteyt, de ſelve haere Heeren principalen lichtelijck mede daer toe ſouden hebben gediſponeert dat de voorſchreve Licenteringhe van het Krijchsvolck, ende verminderinge van Laſten met den eerſten nae de ghewoonlijcke ordere, ende op den ouden voet, in het werck gheſtelt ſoude hebben mogen worden ; dan echter en hebben wy niet alleenlijck al ſulcke effecten daer van niet vernomen, maer oock noch ſelfs met bedroeffeniſſe ondervonden, dat men ons ter contrarie heeft beginnen te vergen de betalinghe van de Laſten daer toe wy als vooren onſe Conſenten niet en hadden gedragen, in voegen dat wy eyndelijck genootſaeckt gheworden zijn ter Generaliteyt verklaringhe te doen, ghelijck wy in Januario *ſeſtienhoudert vijftich* formele verklaringe gedaen hebben dat de Finantien deſer Provincie de ſware Laſten in tijden van Oorloge de ſelve opgheleydt den Vrede als doen alrede ſoo lange geduyrt hebbende, niet langer en konde dragen, ende naedemael alle ende een yeder van de Provincien alle jaren vry ſtaet in de petitie by den Raedt van State gedaen omme te conſenteren ofte niet te conſenteren, oock de Laſten by de ſelve voor gheſlagen aen te nemen ofte te excuſeren, naer conſtitutie ofte ghelegentheyt van de ſelve, ende dat den meer gemelden Staet van Oorloghe notoyrlijck niet anders en was als een Petitie van den Raedt van State ende daer voor als doen uytgheſchreven ende de Provincien toe gheſonden, dat wy bevindende de Laſten daer inne vermelt, voor ons ondraegelijck te zijn, over ſulcx goet ghevonden hadden de ſelve te difficulteren, ende niet vorder toe te ſtaen als ons Provinciael Advys bevooren aldaer inghebracht ende te meermalen vernieuwt, was mede brengende, ende dienvolgende in cas de andere Provincien daer toe niet en ſouden weſen te diſponeren, ghereſolveert waren het ſelve Provinciale Advijs naer den innehouden van dien in den onſen in het werck te ſtellen ende effect te doen ſorteren, als moetende de voor gheroerde Vryheyt van Conſenten niet beſtaen in een yder geluyt van woorden, maer in ſodanighe effective realiteyten daer mede men ſich met ter daedt vry houdt van de betalinge van die Laſten, tot continuatie van de welcke men expreſſelijck heeft verklaert geen Conſent te konnen dragen : Dan alſoo de Gedeputeerden van de Provincien ons hoope gaven omme op onſe voor gheſtelde poincten van Meſnage haere Provinciale Advijſen met den eerſten te ſullen inbrengen, ſoo hebben wy met de voorſchrevene Executie omme alle voldoens wille, noch eenigen tijdt gheſuperſedeert, ende op het iteratijf verſoeck van de op-ghemelde Gedeputeerden, daer inne van tijdt tot tijdt ghecontinueert, tot dat eyndelijcken de ſelve in het laetſte van de Maendt Martii des voorſchrevene Jaers ende het begin van de Maendt April

daer aen volgende reſpectivelijck tot het opnemen van de voorſz advyſen gebracht zijn. Ende alhoewel wy wel hadden verhoopt dat ſyne meer gemelde Hoogheyt den Prince van Orangie onſterffelijcke Memorie op onſe ſerieuſe verſoecken iterativelijck aen de ſelve gedaen, ſodanige devoyren by voor ghemelde Gedeputeerden van de Provincien ende der ſelver Principalen aengewent ſouden hebben, dat de ſelve haer met onſe meer ghemelde Reſolutie ſoude hebben geconformeert, immers in allen gevalle dat de ſelve Syn Hoogheyt de ſake daer toe ſoude hebben gedirigeert, dat tenminſten den voorgeroerden voorſlach by Syn Hoogheyt op den *achſten* December 1649. aen ons gedaen, by de Provincien mede aengenomen ſoude zijn geweeſt, ſoo hebben wy ter contrarie met leetweſen geſien de ſaecke in ſulcker voegen beleydt gheweeſt te zijn, dat de ſelve Provincien noch verre daer beneden gebleven waren.

Alleenlijck toeſtaende dat *vijf en vijftich* Compagnien te voet ende *twaelf* te paerde ghecaſſeert, de reſterende Compagnien paerden van *ſeſtich* tot *vijftich* Ruyters gereduceert, ende de Curaſſiers in Harquebuſiers ſouden worden verandert, urgerende noch daer en boven dat yder der gelicentieerde Ritmeeſteren ende Capiteynen ſouden blyven ghenieten een Penſioen van *vijftienhondert* ende *duyſent* gulden reſpective, Luytenants, Cornetten ende Vaendrichs naer advenant. Ende alſo daer door noch op verre naer niet en ſoude gemeſnageert gheweeſt zijn de helft van het geen waer toe wy onſe Conſenten niet en hadden ghedragen. Soo hebben wy wederomme ſeer ernſtelijck aen Syn Hoogheyt den Prince van Orangie gedaen repreſenteren de goede conſideratien, waer op ons voor gheroerde Provinciael advys was ghefondeert, met ſerieus verſoeck, dat de ſelve onſe Intentie ſouden gelieven goet te vinden, ende als noch by de andere Provincien ende der ſelver Gedeputeerden helpen ſecunderen, 't welck by Sijne Hoogheyt gheweygert wordende, ende de Gedeputeerden van de Provincien inſiſterende dat de ſelve de Militie tot welckers aenhoudinge wy niet en hadden geconſenteert, in dienſte blyven, ende by ons voor het meerendeel boven ons vermogen ſouden worden betaelt, ſoo hebben wy volgens het recht ons competerende, ende in conformite van de boven ghementioneerde verklaringhe al in Januario *ſeſtienhondert vijftich* ter Generaliteyt ghedaen, onſe gedachten laten gaen hoe ende in wat voegen wy de ſelve betalinge ons tegens alle recht ende in prejuditie van onſe Vryheyt, oock tot ondraechlijcke laſt van onſe goede Gemeente gevercht, beſt ende ghevoechlijckſt ſouden mogen ontgaen, ende dienvolgende de meer ghemelde onſe Reſolutie van meſnage effect doen ſorteren, hebbende niet te min het Concept dien aengaende gheformeert al voorens het ſelve in het werck te ſtellen, wederomme met Sijn Hoogheyt den Prince van Orangie ghecommuniceert, ende andermael verſocht, dat de ſelve ſich daer mede ſoude ghelieven te conformeren, ende van gelijcken de andere Provincien daer toe willen helpen diſponeren, ende ghemerckt apparentie ſcheen te zijn, oock hoope wierde ghegheven, dat meer gemelde Sijn Hoogheyt een naerdere voorſlagh op het voorſchreve werck ſoude doen, die ons ſmaeckelijcker als die van den *achſten* December voorſchreve mochte weſen, ſoo hebben wy nochmaels met de voorſchreve voorgenome executie een geruymen tijdt geſuperſideert, ende den voorſz naederen voorſlach met patientie afgewacht, ter tijden ende wyle toe, den ſelven eyndelijck op den *elfden* May 1650. uytgebracht ende ons by geſchrifte toeghekomen is, moetende alhier verklaren de Lecture van dien, niet ſonder exceſſive verwonderinghe aenghehoort te hebben, alſoo verwachtende een Propoſitie daer in wy onſe reeckeninge beter ende met meerder contentement mochten vinden als in die van den *achtſten* Decem hier vooren gementioneert, in plaetſe van dien hebben geſien dat meer gemelde *Syn Hoogheyt* ter contrarie daer van reſilierende by nae de gantſche helft te rugge geſprongen was, hebbende oock daer by noch ſeer beſwaerlijcke Conditien gevoecht, ende de voorige merckelijck gedeterioreert, als proponerende by den ſelven voorſlach van den *elfden* May voorſz.

Eerſtelijck, Caſſatie alleenlijck van vijf en vijftich Compagnien Voet-Knechten ſonder eenighe reductie, mitsdien (Nota) *ſes en twintighondert vijf en ſeventich Koppen, en ſulcx omtrent de helft minder afdanckende als by des ſelfs voorſlagh van den achſten December* 1650. *voorſz was geprojecteert.*

Ten tweeden, dat de Ruyterie ſoude worden vermindert met twintich Compagnien, blyvende de reſterende op ſeſtich Koppen, daer mede dan oock (Nota) *driehondert paerden meerder als volgens den voorſchreven eerſten voorſlagh aengehouden ſoude zijn gheweeſt, volgende noch mede daer toe dat de verlatene Officieren met Penſioenen ſouden worden getracteert, volgens de voorſchreve advyſen ende voorſlagen der Provincien. Ende daer en boven willende ſtipuleren het geen directelijck tegens* de Vryheyt der Conſenten *is ſtrijdende ende in geenen deele conde worden gheaccordeert,* dat geen andere ofte vordere Reductie ofte Caſſatie van de Militie ſoude worden gedaen voor en al eer de Kroonen van Vranckrijck ende van Spaengien met den anderen ſouden zijn verdragen ende tot Vreede ghebracht, midtsgaders de Vreede in Duytſlandt ſoude weſen geexecuteert.

Dat voorts de Curaſſiers *in* Harquebuſiers *ſouden worden verandert, ende de helft van de Servitse-gelden afgheſchaft, dies dat daer mede den voorgeroerden geprojecteerden Staet van Oorloghe ſoude worden aengenomen, in voegen als de ſelve by den Raedt van Staten was uytgebracht.* Daer mede dan oock wederomme alle onſe beſoignes ende de Reſolutie van meſnage van den beginne voor deſen ghementioneert, gereject eert gheweeſt ſoude hebben. Uyt alle welcke wy klaerlijck bemerckende alle hoope van over deſe ſaecke met meer gemelde Syn Hoogheyt eens te worden, te weſen benomen, ende dienvolgende zijn de gereſolveert te treden tot finale executie van de Reſolutien by ons van tijdt tot tijdt op het voorſz Subject genomen. Soo hebben wy nochtans de ſelve executie noch wederomme opgehouden door ſeeckeren nieuwen voorſlach by de Heeren Gedeputeerden der Stadt Leyden op den *derthienden* May voorſchreven in onſe Vergaderinge gheopent, diſcreperende den ſelven voorſlach van die van Syn Hoogheyt van dato den *elfden* May voorſz alleenlijck daer inne.

Dat boven de voorgeſlagen Caſſatie van vijf en vijftich *Compagnien te voet, de reſterende Compagnien die door ordre van de Regeringhe waren ghebracht yder op* ſeventich *Koppen, ſouden worden gereduceert op* ſeſtich.

Van gelijcken dat boven de voorſz voorgeſlagen Caſſatie van twintich *Compagnien Ruyteren, de reſterende Compagnien van de Cavallerie die door ordre van de Regeringhe waren gebrackt op* ſeſtich *paerden, ſouden worden gereduceert op* vijftich.

Ende alſoo wy ghedurende de deliberatien op deſen voorſlach vallende begonden te mercken, dat de ſaecke tegen ons met een vreemden yver ende ſonderlinge drift wierde opgenomen, ja ſelfs ſoo verre, dat te vreeſen ſtont tot extremiteyten te ſullen uytbarſten, ſoo zijn wy, om alle confuſien die wy te ghemoete ſagen voor te komen, voor by gaende alle de voorſchrevene voorſlagen, ende namentlijck mede die van de Gedeputeerde der Stadt Leyden, te raden geworden ons by proviſie te conformeren met de advyſen van de *ſes* andere Provincien, ende ſulcks (Nota) te accorderen alle het geen der ſelver Gedeputeerden tot meermalen, ende naementlijck op den *tweeden* April 1650. in onſe volle Vergaderinge door den mondt van den Heer *Bronckhorſt, totidem verbis* op ons hadden verſocht, te weten:

Dat voor eerſt geen verder afdanckinge van Militie en ſoude geſchieden als waer inne de Gedeputeerden van alle de Provincien volgens de Reſolutien by hunne principalen ghenomen, t'ſamen eens waren, ende dat op de vordere poincten van meſnage *by ons voor geſtelt, gemelde Heeren Gedeputeerden haer naerder by de Heeren der ſelver reſpective principalen ſouden laten ghelaſten (verhoopende dat by verloop van tijden, eenighe veranderinghe van humeuren ende wat meerder faciliteyt in de ſelve gevonaen ſoude mogen worden.* Dan hebben wy naer iterative inſtantien op den *acht en twintichſten* en *negen en twintigſten* May 1650. reſpecti-

ve

ve ter Generaliteyt gedaen de voorsz verſochte Proviſionele executie der Provinciale advyſen van alle de Provincien niet konnen bekomen, zijnde by de Gedeputeerden van de ſelve Provincien ons gevercht van alle vordere pourſuiten ofte verſoecken van Caſſatie, Reductie, en andere voor gheſlagen poincten van meſnage ten eenemael te renoncieren, ende by ontſtentenisſe van dien, verklaert niet te ſullen ghedoogen dat wy ſelfs ſoo verre ſouden worden ontlaſt, als de reſpective Provincien eenſtemmelijck by Reſolutien Staets-ghewyſe in den haren genomen hadden gheconſenteert, waer door wy dan bemerckende door de *non acceptatie* van de voorsz meer als billijcke preſentatie, alle hoope van accommodement te weſen benomen, ons abſolutelijck geneceſſiteert gevonden hebben omme eenmael nae ſoo langhdurige patientie finale ordere te ſtellen tot diſcontinuatie van betalinge aen de Militie, tot welckers aenhoudinge wy niet hadden gheconſenteert, ende ſulcx te reſolveren ghelijck wy op den *eerſten* Junii daer aen volgende hebben ghedaen (*onbetaelt te laten, midtsgaders voor afgeweſen te houden eenige Compagnien te voet ende te paerde op onſe repartitie ſtaende*) ſonder nochtans daer inne verder te gaen als by den voor gheroerden voorſlach van de Heeren van Leyden was geprojecteert, op het vaſt vertrouwen van dat de ſaecke daer door ſoo geſtelt ſoude hebben geweeſt dat by niemandt ter wereldt daer by vorders eenige contradictie ſoude hebben gevallen, immers met geen fondament of goede redenen ſoude hebben konnen vallen.

Inſonderheyt niet by de Gedeputeerden van de Provincien, ten opſichte wy de ſelve ſoo verre waren te ghemoet gekomen dat tot tweemalen toe als vooren hadden gepreſenteert te doen, ende verſocht by proviſie gedaen te worden het geene by der ſelver inghebrachte advyſen was ghepoſeert, ende in ſpecie mede by hunne Gedeputeerde daer bevoorens in diervoegen op ons was verſocht geweeſt. Inſghelijcx niet by Syn Hoogheyt, als welckers voorſlach van den *achſten* December 1649. ſeshondert en vijf en ſeſtich Voet-knechten meerder, ende maer honderd en veertich Ruyteren minder, ende midtsdien in alles Ruyteren ende Voet-Knechten door den anderen gereecken vijfhondert en vijf en twintich mannen meerder ghelicentieert ſouden hebben; ook niet by eenighe Leden van onſe Vergaderinge, alſoo wy om ghevoechlijckheyts wille ons hadden ghereguleert naer het project ofte opinie van eenige weynige die onder ons altijdts de difficijlſte in het voorſz werck waren geweeſt, ende alſoo ten hoochſten noodich was de voorſz onſe Reſolutie aen de Militie ofte de Officieren van de ſelve kennelijck gemaeckt te worden, op dat daer door namaels de ſelve Militie in haren dienſt hebben ghecontinueert ende echter niet bekomende de betalinge daer toe ſtaende geen mutinatie ofte confuſie mochten worden gecauſeert, ſo hadden wy goet ghevonden daer van notificatie te doen daer en ſulcx 't ſelve behoorde, hebbende nochtans wederom daer over al voorens met Syn Hoogheyt den Prince van Orangie gecommuniceert ende verſocht te verſtaen des ſelfs intentie aen hoedanige Officieren de voorſz advertentie beſt ſoude mogen worden gedaen. Ende gemerckt meer ghemelde Syn Hoogheyt ſich daer van was excuſerende, ſoo hebben wy daer in geprocedeert met ſodanige omſichtigheden en buyten alle conſideratien van Perſonen dat wy *een en dertich* Capiteynen, zijnde ons aenpart in de *vijf en vijftich*, alle Uytheemſche Natien ende leſt ofte jongſt in den dienſt van het Landt gekomen, midtsgaders *twaelf* Ritmeeſters, mede ons aenpart *in de twintich* ende laetſt aengenomen als vooren, hebben aenghe-ſchreven *dat de ſelve geen vordere Ordonnantien van onſe Gecommitteerde Raden ook geen betalinghe van ons ſouden hebben te verwachten naer de expiratie van de loopende Maendt van ydere Compagnie in 't gheheel ende de vordere Officieren*, (ſoo veel ons aenpart in de voorſz Reductie was bedragende) *na rate van de Koppen, die wy verſtonden voor ghereduceert te houden ofte onbetaelt te laten.* Op dat de ſelve Ritmeeſteren ende Capiteynen reſpective haer daer naer ſodanich hadden mogen reguleren als ſy-lieden konden bevinden te behooren: Hebbende oock noch voor het affenden van de voorſchreve Brieven op den *derden* Junii *ſeſtienhondert vijftich* aen de Gedeputeerden van de andere Provincien ter Generaliteyt ghedaen reitereren, doch te vergeefs ende ſonder eenige operatie, de voor ghementioneerde preſentatie, met verſoeck dat de ſelve immers ſouden ghelieven goet te vinden dat de Staet by proviſie mochte worden ontlaſt van het gunt waer in alle de Provincien eenparich waren, ende dat op het vorder by tijden ende wylen naerder mochte worden gereſolveert: Dan echter alle het ſelve niet tegenſtaende, hebben wy regens ons vermoeden vernomen dat aenſtonts na het afgaen van de voorſchreve onſe Brieven op Pincxſter-Dagh zijnde den *vijfden* Junii *ſeſtienhondert vijftich*, Syne meer ghemelde *Hoogheyt, Syn Excellentie* Stadthouder van Vrieſlandt ende den Rade van Staten mede een Miſſive hadde gedepeſcheert aen alle Gouverneurs ofte Commandeurs, als ook aen Ritmeeſters ende Capiteynen, ofte in abſentie, aen hunne Officieren leggende in Guarniſoenen binnen deſen Staet, *interdicerende by de ſelve alle ende een yder van hentlieden eenige particuliere laſt ofte aenſchryvinge tot Licentieren ofte Reductie te pareren ofte naer te komen, maer hunne Compagnien ende Volck in goede ordere by een te houden, tot naederen laſt van de Staten Generael, ofte van Sijn Hoogheyt ende den Raden van Staten, met bevel aen een yder om ſich daer naer laten te reguleren*, gelijck ook ten ſelven dage by eenige weynige Gedeputeerden ter Generaliteyt op het gheremonſtreerde van Syn meer gemelde Hoogheyt, Syn Excellentie Stadthouder ende den Raedt van Staten in der ſelver preſentie goet gevonden ofte toegeſtaen is.

Dat een Brief van ghelijcken inhoudt mutatis mutandis *op den naem van hare Hooch Mogende, ten eynde als vooren, ſoude worden geexpedieert, midtsgaders dat een ſeer notable Beſendinge ſoude worden gedaen aen alle de Steden ende Leden van onſe Provincie omme de ſelve* (ſoo men voor gaf) *met alle bedenckelijcke redenen te bewegen dat ſy haer ſouden willen onthouden van alle ſeparate ofte afſonderlijcke Caſſatie, verminderinge ofte veranderinge van Krijchsvolck in Dienſt ende Eedt van de Generaliteyt, ende het geen ter contrarie van dien ſouden mogen zijn voorgenomen laten varen, defererende ende ſtellende aen ſyne meer ghemelde* Hoogheyt *op wat voet, door wat Perſonen, ende in wat getal de voornoemde Beſendinge ſouden worden gedaen, ook de ſelve* Syne Hoogheyt *middelertijdt verſoeckende ende authoriſerende omme alle noodige ordere te ſtellen ende die voorſieninge te doen ten eynde dat alles in goede ruſte en vreede mochte worden geconſerveert, ende inſonderheyt gemainteneert ende vaſt ghehouden de Unie met den ghevolge ende aenkleven van dien, ende in tegendeel geweert ende te gemoet getreden dat contrarie van dien ſoude mogen worden voorghenomen.* Zijnde daer op des anderen daeghs ghevolcht dat meer ghemelde Syne Hoogheyt aen de voorgemelde Gedeputeerden ter Generaliteyt heeft gecommuniceert ende ghenotificeert (*Dat Syne Hoogheyt in conſideratien van de importantie van de ſaecke ghemeent ende gereſolveert was ſelfs in Perſoon de voorſchreve Beſendinghe te helpen becleden, ook in krachte van de voorgheroerde authoriſatie ende delatie ghenomineert ende tot hem gheaſſumeert hadde eenige Heeren ſoo uyt de hoochghemelde hare Hooch Mogende Vergaderinghe, als mede uyt den Rade van Staten daer toe te deputeren.*) Ende alhoewel (vermits onſe Vergaderinge middelerwyle ter occaſie van de Pincxſter-dagen van den anderen was gheſcheyden) de Heeren onſe Gecommiteerden Raden, midtsgaders onſe ordinaris Gedeputeerde ter Generaliteyt, ſoo aen ſyne meer ghemelde Hoogheyt den Prins van Orangie, als ook inſonderheyt aen de voor gemelde Gedeputeerden van de andere Provincien met veele redenen hebben te gemoet gevoert, aen de eene zijde de ongefondeertheyt van het voorſchreve contremandement ende de ſwarigheden die daer uyt lichtelijck ſouden hebben mogen ontſtaen, ende aen de andere zijde de onbevoechtheyt van de voorſchrevene Beſendinge (*ende dat van de ſelve als weſende eene nieuwigheyt ſtrijdende tegens de ordere ende forme van de Regeringhe niet vruchtbaerlijcx en ſtonde te verwachten, met verſoeck dat de voorſchrevene Beſendinge mochte worden nae ghelaten, immers voor een kleynen tijdt opgehouden ende ghediffereert: docnde tot dien eynde preſentatie*

ſentatie onſe Vergaderinge wederomme Staets-ghewijſe te doen convoceren, ſoo haeſt doenlyck ſoude weſen, omme aen de ſelve voorgedragen te worden het geen men aen de particuliere Steden ende Leden van dien ſcheen gemeent te weſen by de voornoemde Beſendinghe te proponeren:) Soo heeft nochtans alle het ſelve van ſodanigen operatie niet gheweeſt als de opghemelde onſe Gecommitteerde Raden ende Gedeputeerden ter Generaliteyt wel hadden ghehoopt: zijnde des onaenghеſien meer ghemelde Syne Hoogheyt met de voor gemelde gheaſſumeerde Heeren uyt den Haghe verreyſt omme de voorſchrevene Beſendinge uyt te voeren ende te voltrecken, ghelijck oock de ſelve effectivelijck voltrocken is geweeſt, niet tegenſtaende boven het geen voorſchreven is noch ſeer ſerieuſe en ernſtighe devoyren daer tegens by verſcheyden Leden van onſe Provincie, ende inſonderheyt by die van Dordrecht, Haerlem, Delft ende Amſterdam, in den beginne van de reyſe aenghewent zijn; trachtende met alle redenen Syn Hoogheyt van het vorder vervolch van dien te diverteren, ende de ſelve daer toe te diſponeren dat wederomme nae 's Graven-Haghe ſoude believen te keeren omme aldaer met ordere de voorſchreve ſaecke afgehandelt te worden. Ende of wel gemelde Gedeputeerde by haer-lieder Commiſſien waren verſocht ende niet verder gheauthoriſeert (*dan door alle mogelijcke middelen van inductie ende perſuaſien*) uyt te wercken het geene hun Lieden in *mandatis* was gegeven: Soo hebben nochtans de ſelve van het voorſchreven oochmerck niet weynich gedevieert, als hebbende in eenige Steden ende *nominatim* binnen Dordrecht (ſoo ons by de Gedeputeerde der ſelver Stede is gherapporteert, in de tweede Audientie, ghedaen ſodanighe comminatoire propoſitie dat wy ons daer over niet ghenoech en hebben konnen verwonderen, verklarende onder anderen door monde van den Heere vander Capelle van Aertsbergen, met ſeer ſcherpe, bittere, ende onverdraechlijcke woorden, (*Dat ſy Heeren Gedeputeerden geen contentement en conden nemen in de delatoire antwoorde des daeghs te vooren op de eerſte Propoſitie aenmeer gemelde Sijn Hoogheyt ghegeven, dat oock van daer niet en ſouden vertrecken voor en al eer de Achtbare Heeren van den Oudt-Rade der ſelver Stede ronde verclaringe aen hare Heeren Gedeputeerden ſouden hebben gedaen of ſy wederomme in de Unie wilden comen daer ſy waren uytgegaen, ende dat ſy Heeren Gedeputeerden op hare overgeleverde Propoſitie ſouden hebben becomen een nette, corte, poſitive, cathegorique ende peremptoire antwoorde* in ſcriptis: *Dat oock de Heeren van Dordrecht prompte ende effective reparatie ſouden hebben ghedaen van de verbreeckinge van de Unie, daer aen ſy haer beneffens de andere Leden van deſe Provincie die mede de Unie verbroocken hadden, ſchuldich hadden ghemaeckt, ende daer over ſy ſtraf baer waren aen lyf ende goet, &c. by faulte ofte uytſtel van welcke reparatie*, by Heer vander Capelle *verclaerde, dat ſy Heeren Gedeputeerden noch andere tale ſouden houden, daer van noch naerder openinge ſoude worden gedaen*, (ghelijck alle het ſelve de Heeren Gedeputeerden der Stadt Dordrecht voornoemt, by ſchriftelijcke Extract uyt der ſelver Reſolutie-Boeck met de ſelve woorden hebben gerapporteert, ende onaenghеſien wy vermidts de voorſchreve Beſendinghe tegens ende in prejuditie van onſe Hoogheyt ende Souveraniteyt ghedecerneert, midtsgaders de voorſchrevene comminatien ende meer andere ſaecke daer omtrent voorghevallen, wel oorſaecke ſouden hebben ghehadt omme t'eenemael van cours te veranderen, onſe lanckmoedigheyt ende patientie aen een zijde te ſtellen, midtsgaders over het geen voorſchreven is, te expoſtuleren, ende daer tegens ſodanige remedie te appliceren als wy bevonden ſoude hebben te behooren, ſoo hebben wy nochtans, alhoewel al bereyds een Concept improbatoir tegens de voorſchreve Beſendinge met den gevolge van dien op het papier gebracht zijnde, echter al wederomme met ghevoechlijckheyt ende reëlijckheyt getracht de ſaecke by te leggen, houdende daer over met Syne Hoogheyt den Prince van Orangie iterative Communicatien ende Conferentien, oock middeler tijdt op de goede hoop van accommodatie, noch continuerende de betalinge van de Militie by ons als vooren afgeweſen, midtsgaders menichvuldige inſtantie doende dat gemelde Syne Hoogheyt nochmael ſoude willen uytbrengen een voorſlach de welcke aennemelijck mochte weſen, alles nochtans ſonder eenige vrucht ofte operatie, in voegen dat eyndelijck by eenige Leden uyt onſe Vergaderinge, by meer ghemelde Syn Hoogheyt ghecommitteert, op den *twaelfden* Julii *ſeſtienhondert vijftich* in Conferentie, aen de ſelve noopende het verminderen van de Militie, by forme van voorſlach, is voorgedragen het geen hier na volcht:

Dat hondert en vijf Compagnien te voet ſouden worden gecaſſeert, mits dat de Officieren van de ſelve op halve tractementen ſouden worden aengehouden.

Ende in cas de Gedeputeerden van de Provincien het geen voorſchreven is, ſouden hebben moeten communiceren aen hare Heeren Principalen, dat in dien gevalle proviſionelijck hadde mogen worden gheprocedeert tot ſodanige Caſſatie als de ſelve in mandatis waren hebbende.

Dat aengehouden ſoude worden een Compagnie van hondert vijftich *Ruyteren, drie yder van* hondert, *ende acht en dertich yder van* teſtich, *ende daer toe noch* vijftich *Carabyns.*

Datter ſoude worden ghecaſſeert ſes en twintich *Compagnien, ende dat de Officiers van de ſelve ſouden blyven behouden haer half Tractament*, waer door in dienſt van den Lande ſouden ghebleven hebben *acht en twintighondert ende vier en tachtich* Ruyteren, ende midtsdien *vier en veertich* paerden meer als den voorſchreve eerſten voorſlach by Syne Hoogheyt op den *achtſten* December ſeſtienhondert negen en veertich ghedaen, waeren bedragende.

Ende in gevalle het geen voorſchreven is, by de Gedeputeerden van de Provincien niet aengenomen hadde geworden, dat als dan ſoude worden geinſiſteert, dat de Caſſatie volgens ons aenſchryvens aen de Officieren ghedaen by den Rade van Staten, proviſionelijck mochte worden gheeffectueert.

Ende niet tegenſtaende by deſen voorſlach noopende het ghetal ſoo van Ruyteren als van Voet-Knechten in de verminderinghe van de ſelve als blyct, op veel nae ſoo verre niet en wordt ghegaen als ſelfs Syne Hoogheyt by den voorſchreven eerſten voorſlach van den *achſten* December *ſeſtienhondert negen en veertich* hadde goet ghevonden, onaenghеſien mede daer by wederomme in effecte ghereitireert de meer als billijcke preſentatie van dat wy te vreden waren dat den Staet by proviſie alleenlijck mochte worden ontlaſt met ſoodanich aental van Krijchsvolck als tot welckers Caſſatie alle de Gedeputeerden van de Provincien by hunne Principalen waren gelaſt: Soo heeft echter het ſelve Syn Hoogheyt niet geſmaeckt, dan is eyndelijck op den *vijſtienden* Julii *ſeſtienhondert vijftich* by de ſelve Syn Hoogheyt, Syn Excellentie Stadthouder, ende den Rade van Staten haer Hooch Mogende voor ghedragen ende vervolgens oock by rapport in onſe Vergaderinghe overghebracht ſeecker Concept van Conciliatie, volgens het welcke alhoewel tot *hondert vijftich* Ruyteren ende *ſeſtienhondert en ſeventich* Voetknechten toe, meer in dienſt gebleven ſouden hebben als by Sijn Hoogheyt den *achſten* December *ſeſtienhondert negen en veertich* voorſchreven voor gellagen was geweeſt, dat mede daer by ſeer hooge penſioenen buyten reden, aen de ghelicentieerde Officieren, Gouverneurs van eenige Frontieren, mitsgaders de Colonellen, Luytenants Colonellen ende Majoors, ſo te paerde als te voet, tot ondraechlijcke beſwaerniſſe van onſe Finantien wierde toeghevoecht: Soo hebben wy nochtans het voorſz. Concept ſoo verre in achtinge ghenomen, dat wy eenige Leden uyt het midden van ons hebben Gecommitteert omme ſoo het ſelve, als mede den voorſchreven voorſlag op den *twaelfden* Julii voorſchreven aen Sijn Hoogheyt ghedaen met meer andere ſtucken ter Materie dienende, rypelijck te examineren, tegens den anderen te confereren, ende daer uyt te formeren ſodanich Concept als de ſelve Gecommitteerde Leden ſouden oordelen de beſte uytkomſte in 't voorſz important werck te konnen geven, 't welck gedaen zijnde, is by hen lieden den *ſeſtienden* Julii voorſz. voor advys Conciliatoir uytgebracht.

Dat

Dat om niet te varieren ende te retracteren het geen eens gedaen was, ſouden worden gecaſſeert vijf en vijſtich *Compagnien te voet.*

Dat de Compagnien van ſeventich, *ſouden worden gereduceert op* ſeſtich.

Dat twintich *Compagnien te paerde ſouden worden gheca ſſeert.*

Dat de Compagnien van ſeſtich, *ſouden worden ghereduceert op* vijftich.

Dat de forme van caſſeren ende executeren ſouden worden gedefereert aen Sijn Hoogheyt ende den Raedt van Staten.

Dat de Militaire Tractementen ſouden worden ghereguleert, volgens den voet by onſe Gecommitteerden in ſeecker beſoigne van December 1648. *voor gheſlagen*, zijnde vry hooger ende voor de Militaire Officieren advantagieuſer als by ſeecker ander advys in Julio daer bevoorens was geprojecteert geweeſt.

Dat des Veldt-Marſchalcx Tractement in't voorſz beſoigne eeniger maten ghereguleert ende beſnoeyt, echter ſoude blijven ſulcx als het ſelve daer te vooren was geweeſt, ende als by den meer gemelden nieuwen Staet van Oorloge wierde geſeyt.

Dat de ghelicentieerde Ritmeeſters ſouden ghenieten een Tractement van duyſent *guldens jaerlijcx.*

Dat de Capiteynen te voet ſouden genieten ſevenhondert *guldens jaerlijcx, mits dat ſoo de Ritmeeſters als Capiteynen in geen andere dienſten haer ſouden laten employeren, ende ſouden gherecommandeert worden aen* Syn Hoogheyt *om weder geemployeert te worden, ende nieu employ hebbende, ofte in andere dienſten overgaende ofte vertreckende, ſouden der ſelver reſpective Tractementen konen te ceſſeren.*

Dat de Compagnien vacant comende te vallen op nominatie by Syn Hoogheyt, *ſouden worden vergeven nae de ghewoonlijcke ordre daer te vooren gebruyct.*

Dat de Luytenants te voet ende te paerde ſouden uytſterven.

Dat de Curaſſiers *in* Harquebuſiers *ſouden worden geconverteert, ende dat* drie *Compagnien van de converſie exempt ſouden blijven, te weten, twee van* Syn Hoogheyt, *ende een van Sijn Excellentie* Graef Willem *Staethouder van Weſtandt.*

Dat de Logijs-gelden in het geheel ſouden worden afgheſchaft, midts dat ordre ſoude worden geſtelt tot prompte betalinge van de volle Soldye van de Militie.

Met welck bovenſtaende advijs Conciliatoir alhoewel ſeer afwijckende van alle onſe voorige Reſolutien, ende ſeer weynigh verſchillende van het jonghſt uytgebrachte Concept van den Rade van Staten, alle de Leden van onſe Vergaderinge, haer om alle gevoeghlijckheyts wille, na voorgaende communicatie met hare Principalen daer over gehouden, ſo verre hadde geconformeert dat daer op met eenparigheyt ſoude hebben gheconcludeert geweeſt, ten ware de Heere van de Ridderſchap hebbende daer op al voorens met Sijn Hoogheyt gedelibereert, verklaert hadden haer niet verder te konnen eſlargeren dan tot den voorſz voorſlach by den Rade van Staten den *vijftienden* Julii 1650. voorſz uytgebracht. Ende dewijle wy derhalven onſen Raedt Penſionaris op den *negen en twintichſten* Julii voorſchreven, hadden verſocht het Advijs Conciliatoir met uytlatinge van eenige Poincten, volgens de advijſen van Leden, te veranderen in forme van een Reſolutie, omme als dan Sijn Hoogheyt gecommuniceert ende vervolgens ter Generaliteyt ingebracht te worden, ende dat over ſulcks het gheheele werck in ſodanige termen nu ſcheen gebracht te zijn, dat daer op met den eerſten by eenparigheyt van alle de Provincien, ende met contentement van Sijn Hoogheyt, Concluſie ſoude hebben konnen vallen.

Soo zijn middeler tijdt des anderendaeghs des morgens, te weten den *dertichſten* Julii 1650. op het aller onverwachtſte, uytgheborſten ſodanige deſſeynen, daer op wy ſonder *horreur*, niet ſouden hebben konnen ofte derven dencken, namentlijck, dat *ſes Heeren uyt onſe Souvereyn Vergaderinge*, op het verſoeck van Sijn Hoogheydt op des ſelfs Kamer ghekomen zijnde, aldaer in detentie gehouden, ende oock daer naer gewapender handt, ghevanckelijck wech gevoert, ende na den Huyſe van Louveſteyn ghebracht zijn, als mede, dat men de Stadt van Amſterdam, zijnde de conſiderabelſte van onſe gantſche Provincie, ende welckers ſpoedighe ende onverwachte ruyne, den onderganck van het gantſche Landt evidentlijck nae ſich ſlepen ſoude, ſubytelijck met Krychsvolck van den Staet, ſecretelijck aldaer ghekomen zijnde, heeft getracht te overvallen, ende het geen vorder daer aen dependerende, ten ſelven tijde in het geſichte van ons ende de gantſche wereldt is geſchiedt.

Waer mede naer de oprechte waerheyt voor gheſtelt hebbende het voornaemſte van het geen tuſſchen de Gedeputeerden van de Provincien, Syne Hoogheyt ende ons, aengaende de ſaecke van meſnage, midtsgaders de verminderinge van de Militie in den Jare *ſeſtienhondert negen en veertich* ende *ſeſtienhondert vijftich* is gepaſſeert, ſullen vaſtelijck vertrouwen daer uyt ſulcx klaerlijck te konnen worden afghenomen, dat by ons in alle het ſelve niet ter werelt is gedaen ofte voor genomen dan het gene wy na de Conſtitutie van onſe Finantien hebben moeten doen, en 't geen wy na de Vryheyt en 't recht alle en een yder van de Geunieerde Provincien competerende, hebben vermogen te doen, jae dat wy ſelfs verre boven ons vermogen, om ghevoechlijckheyts wille, t'elckens meer ende meer hebben toeghegheven, ende van tijdt tot tijdt gepreſenteert op ons te nemen, ofte te behouden al ſulcke Laſten waer door wy notoyrlijck by verloop van tijden in cas van geen verlichtinge, ons ende onſe goede Ingeſetenen ſouden hebben geruyneert, ſtellende alle onſe hoope op Godt Almachtich ende van de ſelve alleen verwachtende een goede uytkomſte in de voorſchreve ſaecke, ende dat ter contrarie by de Gedeputeerden van de andere Provincien weynich inghewillicht ofte toegegeven, edoch by Syn Hoogheyt niet alleenlijck niet toegegeven, maer in tegendeel van dien van tijdt tot tijdt te rugghe is ghеſprongen; ſulcx dat de klachten *van wederwerckinge van eenige quaetwillige ofte van inſolentie ſteeghheyt van eenige die liever des Landts ſeeckerheyt van buyten, ende der goede Ingeſetenen ruſt van binnen in de waeghſchale hebben willen leggen, dan datſe een hayr breedt ſoude hebben willen wijcken van der ſelver ingheſogen quade opinien* by het voorſchreven Geſchrift in 't regard van eenige uyt den onſen gedaen, met recht konnen worden geretorqueert op de permitieuſe ende ſnoode Raedts-Lieden, de welcke omme hare perticuliere paſſien, ambitien, ende intereſſe te voldoen, de ſaecken ghepouſeert ende den Jongen Heer tot de voorſz deſſeynen aengheraden ende gepermoveert hebben.

Ende omme des niet te min het voorſchreve werck of de poincten van het ſelve, welcke in het boven gemelde Geſchrift van Syn Hoogheyt, geintituleert *Redenen ende Motiven, &c.* odieuſelijck worden voor geſtelt ende ghetraduceert, wat naerder ende perticulierder te verdedigen, ende met eenen ſoo den innehouden van het ſelve Geſchrifte, als oock andere Argumenten by voor ghevallen occaſien tot onſen nadeele ghebruyckt, te weder-leggen.

Soo ſullen wy ons voor eerſt ende voor al daer op extenderen, dat wy boven den hooch dringenden noodt, naer de ordre van de Regeringe, hebben vermogen in te houden de betalinge van de Militie, tot welckers aenhoudinge wy te meermalen hadden verklaert niet te konnen verſtaen ofte conſenteren, ende dat midtsdien het aenſchryvens ende notificatie daer van aen Ritmeeſters ende Capiteynen gedaen, by ons wel wettelijck ende te rechte gedaen is.

Ende ten tweeden aenwyſende dat de Beſendinghe ter dier occaſie ſonder ons conſent, jae in onſen wederwille aen alle de Steden ende Leden van onſe Provincien op den *vijfden* ende *ſeſden* Julii *ſeſtienhondert vijftich* gedecreteert ende in het werck geſtelt is geweeſt, *onwettelijck, ſtrijdich tegens de ordre ende forme van Regeringe, ende contrarierende de Hoogheyt en Gerechtigheyt van onſe Staetsgewijſe Vergaderinge, oock inſonderheyt mede projudicierende de vryheyt van de deliberatien der reſpective Leden van dien:* Ende met eenen hoe ongefondeert en impertinent zijn de redenen die in de voorſz. Beſendinge Syn Hoogheyt

heyt ende des ſelfs mede Gedeputeerden tegens de voor geroerde onſe proceduren gebruyct zijn geweeſt.

Sullen oock ten derden daer by doen blycken, dat den aenſlach op de Stadt Amſterdam den *dertichſten* Julii des voorleden Jaers ondernomen, mitsgaders 't Saiſiſſement van de bewuſte *ſes* Heeren uyt onſe Souverayne Vergaderinge ten ſelven daghe ghedaen met den ghevolge ende aenkleven van dien, is gheweeſt een Attentaet op de Vryheyt, Hoogheyt ende Souverainiteyt van onſe Provincie, directelijck ſtrydende tegens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van de ſelve.

Belangende het eerſte, ſoo is een yder die de forme van Regeringe deſer Landen eeniger maten bewuſt is, notoyr ende kennelijck, dat van allen ouden tijden, volgens de ordere van de ſelve Regeringe, gebruyckelijck geweeſt ende noch is, dat die van den Rade van Staten deſer Geunieerde Provincien t'elckens voor het uytgaen van yder loopende Jaer, overleggen ende overwegen wat de ſelve meenen nae ghelegentheyt ende conſtitutie van ſaecken voor den volgenden Jare noodich te zijn ende gherequireert te worden tot conſervatie ende defenſie van het gemeene Lichaem van den Staet, vervattende alle het ſelve in eene Generale Propoſitie, addreſſerende aen haer Ho. Mogende, ende volgens de reſpective Provincien toegeſonden wordende, met verſoeck, dat de ſelve gelieven te dragen ende ter Generaliteyt te openen hare Conſenten op de Poſten daer inne begrepen, ghelijck dan oock de voorſz Propoſitie gemeenlijck Petitie ofte Verſoeck van den Rade wordt genoemt.

Ende heeft over ſulcx mede ghemelde Raedt van Staten inhererende de voorſz gronden ende de oude maximen achtervolgende, op den *achſten* December *ſeſtienhondert acht en veertich*, eene al ſulcke Generale Propoſitie ofte Pititie van Laſten voor den Jare *ſeſtienhondert negen en veertich* gedaen, ende haer Ho. Mog. als vooren toegeſonden gehadt.

Midts welcken, alſoo de nature van Verſoeck ofte Petitie mede brenght, dat de geen aen de welcke het Verſoeck wordt ghedaen, volkomelijck vry ſtaet daer inne te conſenteren ofte niet, ſulcx als de ſelve ſouden mogen goet vinden, ende nae gelegentheyt van ſaecken verſtaen te behooren: Soo heeft oock by wettelijcke conſequentie conform de bekende ordere van de Regheringhe ons ghecompeteert de volkomene ende abſolute vryheyt van Conſenten op het geen van ons by den Rade van Staten in de voor gemelde Petitie van dato den *achſten* December 1648. voor den Jare 1649. daer aenvolgende wierde verſocht.

Ende gemerct, volgens het oude ghebruyck nevens de voorſz Generale Propoſitie als een deel van de Petitie, ofte als een poſt in de ſelve begrepen, mede overgheſonden is gheweeſt den Staet van Oorloghe voor den Jaere 1649. ontworpen (van welcken Staet van Oorloge, mitsdien oock in de voorſz Petitie worden geſtelt deſe formele woorden: *Wy preſenteren de ſelvige aen Uwe Ho. Mog. met verſoeck, dat U Ho. Mog. tot de ſelvige haer conſent gelieve te dragen.*) Soo volcht wederomme dat ons in ſpecie vry gheſtaen heeft, in den ſelven Staet van Oorloge, ofte de poſten daer inne begrepen, daer onder de voornaemſte is de Militie ſoo te voet als te paerde, in 't geheel ofte ten deel te conſenteren, ſulcx als wy ten meeſten dienſte van den Staet in het Generael, en van onſe Provincie in het perticulier, ſouden bevinden te behooren.

Sonder dat wy de ſelve vryheyt willende gebruycken, daer inne volgens de ordere van de Regeringe, ende namentlijck mede volgens de Unie artyckel *negen*, als zijnde een ſaecke van belaſtinghe, ende daer toe penningen moeten worden ghecontribueert, hebben konnen ofte mogen overſtemt worden.

Ofte ſoo wanneer contrarie van dien, ſulcx ghepoocht wierde te doen, ons vry geſtaen heeft de penningen ofte de contributie van dien in te houden ende na te laten, gelijck wy daer toe op den *eerſten* Junii *ſeſtienhondert vijftich*, als breeder hier vooren is verhaelt, Reſolutie genomen hebben, conſequentelijck oock wel ende te rechte, omme alle confuſie ende mutatie voor te komen, daer van advertentie hebben gegeven aen de geene (te weten, Ritmeeſteren, Capiteynen ende andere Militaire Officieren) die anderſints naderhandt de voorſchreve penningen meenende te ontfangen ende geen betalinge bekomende, met alle haer onderhebbende Soldaten, niet ſonder goede redenen, ten hoochſten misnoecht ſouden hebben geweeſt.

By alle welcke gheraiſonneerde Motiven en wettelijcke, midtsgaders uyt waerachtige ende behoorlijcke gediſponeerde premiſſen volgende conſequentien, evidentelijck is blyckende de onghefondeertheyt van de ſuſtenue der gener de welcke de voorſchrevene Vryheyt van Conſenten in 't regard van de Militie, in twijffel hebben willen trecken.

Zijnde tot meerder confuſie van ſodanige noch ſonderlingh remarquabel, dat voor het aengaen van de Vrede, by de geen die de voorſchreve jaerlijcxſe vryheyt van conſenten in het regard van de Militie gaerne gerenverſeert gheſien hadden, daer op omtrent een gheheel Jaer langh gedurende, uytwyſende de Regiſters van de Reſolutien ter Generaliteyt beruſtende, te vergeefs ende ſonder eenich ſucces ghea beydt is geweeſt, zijnde dien aengaende in de fondamentele Reſolutie raeckende de preliminaire poincten voor het aengaen van de Vrede-Handelinge op den *ſeſtienden* November *ſeſtienhondert ſes en veertich* genomen, gheſtelt deſe navolgende woorden in ſpecie: *Ten derden, belangende de Militie, is goet ghevonden ende gereſolveert, dat de ſelve Militie nae gelegentheyt van 't tijden ende ſaecken ſal worden geformeert, ende dat nae ouder gewoonte daer toe jaerlijcx Petitie by* Syn Hoogheyt, Syn Excellentie *Stadthouder, en de Rade van Staten ſal worden gedaen ende aen de Provincien overgheſonden omme daer op by de ſelve te mogen worden ghedelibereert, noodige Conſenten gedragen, ende vervolgens ter Generaliteyt ingebracht.*

Gelijck wy dan oock ten overvloet alle de Conſenten die by ons van tijdt tot tijdt op de Jaerlijcxſe Petitie van den Rade van Staten, ende den Staet van Oorloghe zijn gedragen, t'elckens hebben ghereſtringeert met deſe expreſſe clauſul: *Dat het ſelve maer alleenlijck gheſchiede voor den tijdt van een Jaer, ſonder meer*, oock in ſpecie noyt vorder belooft hebbende als voor den loopende Jare alleenlijck, tot voldoeninghe van onſe Quote, aen de Militie ende andere gepetitioneerde Laſten, behoorlijcke ordere te ſullen ſtellen.

Nae welcke klare, duydelijcke, ende expreſſe woorden ſoo in de voorſz Reſolutie, als oock in onſe Acten van Conſenten geſtelt, wy niet en konnen oordelen 't voorſz eerſte point eenige vordere aſtructie te requireren.

Alhoewel noch ten overvloet ſoude konnen worden gedoceert, niet alleenlijck dat haer Ho. Mog. in 't generael ons by verſcheyde Miſſiven, ende namentlijck, by die van den *achſten* December 1648. ende den *ſeven en twintichſten* September 1649. reſpective hebben verſocht onſe Conſenten op den voorſz Concepten Staet van Oorloge te willen dragen; maer oock dat alle de Provincien in 't perticulier, in hare reſpective Provinciale Advyſen op den ſelven Concepten Staet van Oorloge uytgebracht de voorſz vryheyt van Conſenten niet alleenlijck erkent, maer oock ſelfs duydelijck eenige poſten tot haren voordeel gheappliceert ende ghebruyct hebben: Sullende tot bewys van dien alhier alleenlijck worden gheproduceert de woorden van de Provincie van Zeelandt, de welcke in haer advys op den voorſz Staet van Oorloge gheformeert hebbende ghepremitteert hare ſuſtenue omme in de Generale Propoſitie van Petitie ofte Quote van de gheheele Maſſe van den voorſz Staet vermindert ofte geſubleveert te weſen, heeft geſubjungeert deſe navolgende formeele woorden: *Verclarende anders ongehouden te weſen in eenige Laſten ofte Petitien te conſenteren.*

Waer uyt wy dan occaſie hebben genomen omme te gelooven, gelijck wy als noch ons ſelven verſeeckert houden dat het voorſchreve werck ter Generaliteyt, niet nae de intentie ende door toe doen van de Provincien ſelfs, die wy bemercken met ons aengaende van een gevoelen geweeſt te zijn, maer alleenlijck door eenige weynige Gedeputeerden, ſoeckende te capteren de gratie ende faveur van Syne Hoogheyt, ofte door andere particuliere inſich-

inſichten bewogen zijnde, gedreven is geweeſt.

Wat nu aengaet het vierde poinct hier vooren geproponeert, namentlijck de bewuſte Beſendinge den *vijſden* Julii *ſeſtienhondert vijftich* aen alle de Steden ende Leden van onſe Vergaderinge in het werck geſtelt, hebben wy daer in geconſidereert tweevoudige onwettelijckheyt ende onbetamelijckheyt, de een ten aenſien van de Committenten, ofte die geen die de voorſchreve Beſendinge hebben ghedecreteert, ende de andere ten aenſien van de ſaecke ſelfs, ofte het eynde ende oochmerck waerom de ſelve is by de handt genomen geweeſt.

Aengaende de Committenten, is waerachtich, en kan blycken uyt de Annotatien van de preſente Heeren in de Regiſters van haer Ho. Mog. geſtelt, dat de ſelve zijn geweeſt in al ſulcken ſoberen getalle preſent zijnde, dat ſelfs drie gheheele Provincien (Nota) door vier Perſonen zijn gerepreſenteert geweeſt, ſulcx dat wy ons ſelven niet genoech en hebben konnen verwonderen dat de ſelvighe weynighe Gedeputeerden haer hebben dorven ondernemen de voorſchreve Generale authoriſatie, vol van allerhande bedenckelijckheden, midtsgaders de voorſz noyt wel gepractiſeerde Beſendinge, ſonder al voorens daer toe (als in ſodanige ſaecken van importantie gewoon is te geſchieden) van hare reſpective Heeren Principalen gelaſt te zijn, ofte der ſelver intentie daer op te hebben verſtaen, met vijf ſtemmen alleenlijck tegens aenteeckeninge van de Gedeputeerde van de Provincie van Gelderlandt ende proteſtatie van de Onſe, te verleenen ende te decerneren.

Behalven dat wy oock noch boven dien Ons verſeeckert houden dat ſelfs onder die weynigen, eenighe Heeren van contrarie opinie weſende, by haer mede Gedeputeerde over ſtemt ſullen zijn gheweeſt, oock andere, vermidts de preſentie ende aenſienlijckheyt van Syn Hoogheyt haer daer tegens niet en ſullen hebben dorven oppoſeren.

In voegen dat daer uyt voor eerſt wel lichtelijck kan worden afgenomen wat van de wettigheyt van de voorſz Concluſien op den *vijſden* ende *ſesden* Junii voorſz ter Generaliteyt genomen, te gevoelen zy.

Staende noch daer en boven ten anderen ende inſonderheyt in het regard van de ſelve Committenten te conſidereren, dat al waer het ſchoon dat de voorſchreve Beſendinghe by de Heeren Staten Generael ofte de Gedeputeerden van de Provincien volkomentlijck daer toe gelaſt ende gheauthoriſeert met eenparigheyt van ſtemmen, ofte met ſes Conſonanten Advyſen (ten reguarde by onſe Gedeputeerden ſodanige toeſtemminge niet en konde geſchieden) goet gevonden mochte zijn gheweeſt, echter nochtans klaerlijck is ghedoceert, ghelijck mede hier onder klaerlijck ende evidentelijck gedoceert ſal worden dat haer Ho. Mog. daer toe in geenen deele gevoecht ofte gequalificeert zijn.

Zijnde ſulcks dat alle Beſendingen aen de Provincien te decerneren, naer de fondamentele ordere van de Regeringe moeten worden geaddreſſeert aen de Staets-gheweyſe Vergaderingen, ende niet aen de Steden ofte perticuliere Leden van de ſelve.

Sulcx mede altijdt in deſe Landen is gheobſerveert, ende namentlijck oock by de Heeren Stadthouders Grave Willem Lodewyck goeder Memorie, ende Gedeputeerden van de Provincie van Vrieſlandt in den Jaere *vijfthienhondert ſeven en tachtich* is verſtaen ende verklaert ten reguarde van de Brieven ende Beſendingen by ofte van wegen den Grave van Lyceſter, als doen Gouverneur ende Capiteyn Generael deſer Vereenichde Nederlanden geaddreſſeert aen de Staten van Oſtergoe Weſtergoe ende Sevenwolden, yder bytonder, ende mede aen de acht vaſte Steden van de Provincie, [Dat ſodanich doen was een extraordinaris maniere van procederen die nergens anders toe en konde ſtrecken dan omme ſeparate ſcheydinge, ende conſequentelijck diſſentie ende oneenighеyt in de Landen aldaer te maecken, het welck van dien tijdt toe van geene Gouverneurs, Overheden, ofte oock eenighe vreemde Heeren ofte Potentaten en was gebruyckt geweeſt.] Ende dat wel ende te rechte geconſidereert aen de Staets-gewyſe Vergaderingen van yder der Gennieerde Provincien, ofte de Leden ende gequalificeerde Steden van dien gheſamentlijck competeert de Hoogheyt, Souverainiteyt, ende Opperſte Regerighe der ſelver Provincien reſpective, aen de welcke midtsdien oock hen moeten addreſſeren alle de geene de welcke in ſaecken den ghemeenen Staet der Landen betreffende, ofte anders de Opperſte Regeringe raeckende, yets hebben voor te dragen, ſonder dat buyten queſtinghe van de ſelve Hoogheyt, Souverainiteyt ende Gerechtigheyt ſodanige addreſſe aen de perticuliere Leden ofte Steden kan worden ghedaen. Gelijck dan oock ghemelde Syne Hoogheyt ende mede Gedeputeerden by hunne Propoſitie in eenige van onſe Steden gedaen, niet bedeckelijck te kennen gaven, het ſelve mede in dier voegen te verſtaen, ſeggende in het eynde van de ſelve Propoſitie:

Dat niet en verſtonden daer mede eenichſints te prejudicieren de Hoogheyt, Gerechtigheyt, Rechten ende Privilegien van den Lande van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, Leden ofte Steden van dien, en ſulcx met woorden trachtende te ſalveren, ofte eeniger maten te verſachten het geen daer in alreedts *reipſa* ende met der daedt by henlieden was gepecceert.

Waeromme dan oock ſodanighe Beſendinghe niet en hadde behooren te worden ondernomen, ſonderlinghe niet by den geen de welcke by Eede te verbonden zijn elckanders, Vryheden, Rechten, ende Gerechtigheden met alle behoorlijcke ende mogelijcke middelen, jae met Lijf ende Goet, is het noodt, te helpen hanthouden, ſtyven ende ſtercken, beſchutten ende oock beſchermen tegens allen ende eenen yegelijcken wie ende hoedanigh die ſoude mogen weſen die hen daer inne eenige datelijcke inbreucke ſoude willen doen, gelijck in krachte van 't eerſte Attijckel van 't beſwooren Verbondt ende *Unie* van den Jare 1579. de Geunieerde Provincien verplicht zijn aen den anderen over en weder te doen.

Zijnde oock van ſonderlinge conſideratie in deſen dat voorgemelde Unie niet en is een Verbondt tuſſchen eenige Provincien ter eenre, ende yder particulier Lidt ofte Stadt van yder Provincie in 't Verbondt zijnde ter anderen zijden, maer alleenlijck tuſſchen Provincien en Provincien in 't gemeen.

Sulcks dat ghelijck aen de eene zijde de Generaliteyt niet en vermach haer te addreſſeren aen eenige Leden ofte Steden in 't particulier, aen de andere zijde oock de particuliere Leden ofte Steden mede ſonder leſie van de Hoogheyt ende Souverainiteyt van de Staten haerder Provincie, niet en vermogen ſoodanige beſendinge in den haren te admitteren, als niet zijnde Bondtgenooten by haer eygen ſelven, maer hun moetende contenteren te weſen Leden van de Provincie de welcke met de andere Provincien in verbondt ſtaet. Behalven dat noch in verſcher memorie was dat Anno 1639. ghelijcke beſendinge by de Generaliteyt gedecerneert zijnde aen Burgemeeſters ende *ſes en dertich* Raden der Stadt Amſterdam ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden als doen pregnante redenen te gemoet gevoert weſende waeromme ſoodanige beſendinge niet en konden worden gheadmitteert, de ſelve Gedeputeerde van daer ſonder by voorgemelde *ſes en dertich* Raden audientie te hebben gehadt, vertrocken ende weder te rugge gekeert zijn.

Gelijck oock daeromme anderſints niet alleene ſoodanige maniere van beſendinge wegens de Generaliteyt aen een particulier Lidt van een Provincie is buyten exempel; maer ſelfs mede ongehoort dat by haer Hooch Mogende eenige Miſſiven, Placcaten, ofte eenige andere actien ofte yets ter Wereldt directelijck aen al ſulcke particuliere Leden ſoude worden gheaddreſſeert.

Moetende alle 't ſelve ghedirigeert worden aen de Staten van de Provincien, ende by abſentie van de ſelve aen haere Gecommitteerde Raden ofte andere Geauthoriſeerden, op ghemelde Staten repreſenterende, met verſoeck, iſt noodich, om by de ſelve aen de particuliere Leden en Steden toegeſonden te worden, ſonder dat oock, al waer 't ſaecke dat alſulcke depeſches by welgemelde Staten ofte haere Geauthoriſeerden opgehouden wierden, de Generaliteyt bevoeght is omme de ſelve depeſches

ſches ofte andere in der ſelver plaetſe directelijck aen de particuliere Leden ofte Steden van de Provincien te laten afgaen, gelijck daer van onlanghs voor het decreteren van de voorſz Beſendinge een ſeer notabel Exempel voor gevallen was, daer in beſtaende, dat by haer Hooch Mogende een ſeeckere Miſſive ingeſtelt den *ſeſtienden* April *ſeſtienhondert vijftich*, ende den *twintichſten* daer aen volgende ter Generaliteyt gearreſteert, aen onſe Gecommitteerde Raden afgheſonden is gheweeſt, met verſoeck, dat de ſelve Miſſive Copyelijck aen de reſpective Leden van onſe Provincie toe gheſtuyrt mochte worden. Ende alhoewel de ſelve onſe Gecommitteerde Raden om goede ende gewichte Conſideratien hadden gereſolveert de Miſſive op te houden ter tijde ende wyle toe wy wederomme Staets-ghewyſe ſouden weſen vergadert, ſoo hebben haer Hooch Mogende haer gedaen verſoeck aen onſe Gecommitteerde Raden wel andermael ghereitereert, doch geenſints haer ſelver aenghematicht de voorſchreve Miſſive directelijck aen de Leden ende Steden van onſe Provincie te laten afgaen, als wel bemerckende het ſelve tegens de ordre van de Regeringe, midtſgaders tegens de Hoogheyt ende Gerechtigheyt van onſe Staets-ghewyſe Vergaderinge te ſtryden.

Sulcx dat wy ons ſelven niet ghenoechſaem hebben konnen verwonderen, dat de ſelvige Vergaderinghe de welcke in April verſtaen hadde onghequalificeert te weſen haer by ſchriftelijcke Miſſive alleenlijck aen de perticuliere Leden van onſe Provincie te addreſſeren in Junio daer aen volgende, ſoo verre van haer eygen ſelver is vervreemt gheweeſt, dat haer niet by Miſſive alleenlijck maer ſelfs by formele Beſendinghe van hooge ende aenſienlijcke Perſonagien ende Heeren aen de ſelve Leden ende perticuliere Steden van onſe Provincie gheaddreſſeert heeft gehadt.

Welcke addreſſe nochtans ſoo veel te weyniger konde worden geleden dan de voorgaende, als den luyſter ende aenſienlijckheyt van een Stadthouder van ſes Provincien gemunieert met ſodanighe Mede-Gedeputeerden als in deſen is gheſchiedt, midtſgaders de authoriteyt ende de macht van een Capiteyn Generael der Vereenichde Nederlanden, gheaccompagneert met een Suyte van omtrent de vierhondert Militaire Perſonen, de gemoederen der Regenten meer ontroert ende gheintimideert, oock by ghevolge de vrye deliberatien meer gheprejudiceert ende ghepreoccupeert heeft als eenige regulen van ſtomme letteren wel ſouden hebben gedaen.

Ende wat vervolgens belanght de onwettelijckheyt, ende onbetamelijckheyt die wy in de voorſchreve Beſendinghe ten aenſien van de ſaecke ſelfs, ofte het Subject ende het oochmerck van dien gheconſidereert hebben, is de ſelve daer in beſtaende, dat de voorſchreve Beſendinge was ondernomen, niet omme de Leden ende Steden van onſe Provincie te diſponeren tot het nemen van eenige Reſolutie, de welcke men mochte oordeelen voor den Staet van het Landt dienſtich te weſen, maer ter contrarie omme te renverſeren een ſodanige Reſolutie de welcke al bereydts nae ſoo meenichvuldige Communicatien ende Rapporten als uyt het voor verhaelde, lichtelijck kan worden afghenomen, ende ſulcx met volkomen kenniſſe van ſaecken, rijpheyt ende naturiteyt, ghenomen was, ende tot het nemen van de welcke ons mede de noodtſaeckelijckheyt ſelfs geperſt ende gedrongen hadde.

Waeromme wy dan ons ſelven oock dies te meer verwondert hebben, ſoo wanneer wy in de voor ghemelde ende naderhandt mede uyt de lecture van het voorſchreve Geſchrift, gheintituleert *Redenen ende Motiven, &c.* hebben ghehoort dat de ſaecke even in ſulcker voegen wierde voor ghedragen, als ofte de Gedeputeerden der Steden ter Daghvaert compareerende, hunne reſpective Vroedtſchappen gheabuſeert ende abuſivelijck gheinformeert, oock haeren Laſt ende goede meeninghe van de Heeren hare Principalen te buyten gegaen ſouden hebben, daer ter contrarie ons by pertinente verklaringe van de ſelve Vroedtſchappen, ſoo ten tijde van de voorſchreve Beſendinge, als ten tijde van de beroerten daer op gevolcht, ende oock naderhandt reſpectivelijck tot deſcharge van hunne Gecommitteerden voorleden ghebleecken is (*Dat de ſelve Gecommitteerde met alle ſinceriteyt ende getrouwigheyt, hebben achtervolget ende nae ghekomen het geene hen Lieden reſpective by hunne Heeren Committenten in mandatis gegeven was, ende ſpecialijck op de pointcten van meſnage, ende in het regard van de deliberatien op den Staet van Oorloghe voor den Jaere ſeſtienhondert negen en veertich ghevallen, oock op de voorſchreve inhoudinghe der Conſenten tot betalinge van een gedeelte der Militie by den Rade van Staten in den voorſchreve Staet van Oorloge gepetitioneert, midtſgaders om de Executie van de Reſolutie dien aengaende by ons ghenomen, met het geen daer van is dependerende, haer conform den Laſt ende intentie de reſpective Vroetſchappen hunne Heeren Principalen gedragen hebben, oock de ſelve van tijdt tot tijdt gedient van pertinente getrouwe ende waerachtige Rapporten van de advijſen ende conſideratien ſoo by de andere Leden in onſe Vergaderinge, als mede by de Gedeputeerden van de Provincie ter Generaliteyt, ſoo pro als contra, gheopent ende ghemoveert, alles tot der ſelver Vroedtſchappen volkomene intentie ende goet contentement ende abſolute ſatisfactie, ſonder oyt daer in te hebben getoont door eenige paſſien ghedreven, ofte met quade opinien ingenomen te zijn, maer in tegendeel van dien altijdt oprechtelijck, ſinceerlijck ende ongepaſſioneert de ſaecken te hebben gedirigeert, immers ſoo veel in haer is geweeſt, met alle betamelijcke middelen getracht te dirigeren tot verſeeckeringe van onſe diergekochte Vryheyt, midtſgaders tot welſtant van ons Lieve Vaderlandt ende het gemeene beſte van den Staet.*

By alle de welcke geraiſonneerde middelen, vertrouwende ten vollen te hebben gejuſtificeert de proceduren by ons omtrent de ſaecken van meſnage ende het verminderen van de Militie in den Jaere 1649. ende 1659. gehouden, mitſgaders gedoceert de boven gementioneerde Beſendinghe onwettelijck ende ſtrydich tegens de ordre ende forme van Regeringhe, oock in prejuditie van onſe *Hoogheyt* ende *Gerechtigheyt* gedecerneert geweeſt te zijn, willen oock niet twijffelen of eenen yegelijck ſal mede daer uyt wel lichtelijck konnen af nemen de ongefondeertheyt ende impertinentie van de argumenten die daer tegens ſoo by de meer ghemelde Gedeputeerden in de voorſz Beſendinghe als oock by *Syn Hoogheyt* in het voorgemelde Geſchrift en elders ghebruyckt zijn geweeſt tenderende de ſelve argumenten tot aſtructie van dat aen de een zijde in ons vermogen niet en ſoude zijn geweeſt de betalinghe aen 't voorſz Krychsvolck in voegen voorren verhaelt te difficulteren ende diſcontinueren.

Ende aen de ander zijde oock de ſecuriteyt van den Staet ſodanige verminderinghe van Militie als wy voor geſlagen hadden, in 't werck geſtellet wordende, niet behoorlijck verſorcht en ſoude zijn gheweeſt, pogende het ſoo met perſuaſive redenen als met voorgaende exempelen te bewyſen ende te beveſtigen.

Beſtaende de redenen daer toe gebruyckt, voornamentlijck daer inne, dat by de geſamentlijcke Bondtgenooten het Opperſte Commandement, aenneminge en afdanckinge ofte Reductie van Krychsvolck gedefereert ſoude zijn geweeſt aen Syn Hoogheyt ende den Rade van Staten, ende dat van de ſelve alleen ſoude hebben ghedependeert de Militie te ontfangen in Eedt ende daer van wederomme te ontſlaen ofte licentieren, ende dat over ſulcx de voorſz diſcontinuatie van betalinghe ſoude gheweeſt zijn een verbreeckinge van de Unie, ende de by gebrachte exempelen daer toe tenderen, dat wy t'anderen tijden het ſelve mede in dier voegen ſouden hebben verſtaen, oock tegens onſe Bondtgenooten geſuſtineert ende helpen reſolveren.

Zijnde wel ſulcx, dat die van den Rade van Staten als Executeurs van de Reſolutien van de gemeene Unie na dat alle de Bondtgenooten eenparichlijck tot aenneminge van Krychsvolck haere Conſenten hebben gedragen, bevoecht zijn omme volgens de gedragene Conſenten, de Wervinge van Krychsvolck te doen, ende de ſelve in Eedt te ontfangen.

Dat mede de Officieren in ſulcker voegen aenghenomen noopende de Militaire Exploiten tot dienſte ende conſervatie van den Staet, hebben geſtaen ter obedientie

van

van den Rade van Staten en *Sijn Hoogheyt* als Capiteyn Generael over hen lieden geſtelt, maer ſyn de ſelve geenſints gequalificeert, ende is noyt aen de ſelve gedefereert geweeſt de macht om buyten conſent van de Provincien volck aen te nemen, of na expiratie van dien tijdt voor de welcke de Conſenten gedragen zijn de Militie in dienſt te continueren, veel min onder pretext van den Eedt de ſelve in den name van de gemeene Unie afgenomen tot eenighe obedientie aen haer tegens de ghedifficulteerde aenhoudinge van de Leden van de ſelve Unie tot continuatie van haren dienſt te bedwingen.

Zijnde daer toe oock uyt het vooren ghededuceerde Manifeſt, dat wy ſonder eenich fondament ter werelt van *ſorgloosheyt voor de ſecuriteyt van den Staet* geinſimuleert geworden zijn, gemerckt alle ons oochmercken ter contrarie alleenlijck heeft geſtreckt tot aenſienlijckheyt, eere, ende verſekertheyt van den ſelven Staet, als beſtaende *de aenſienlijckheyt* daer in, dat men by tijdt van Vrede door een betamelijcke en wyſe meſnage lette op verſterckinge van 't geen door het ongemack van den Oorloch is verſwacht, ende de eere dat men daer door mach bekomen het cieraet van wel gheſtelde Finantie. Ende de verſeeckerheyt ſelfs daer in dat men door promte betalinge onder complete Compagnien mach hebben een wel gediſciplineerde Militie in plaetſe dat het verſuym van ſodanighe meſnage by de Vrienden ſoude veroorſaecken een kleynachtinge, het verder verval van de Finantien, by de Vyanden een verheuginge ende een ſeecker hoop van dat onſe eygen achteloosheyt in korte te wege ſoude brengen 't geen in veele Jaren door het geweldt van buyten onder de zegen van Godt Almachtich niet heeft konnen worden geeffectueert. 't Welcke gelijck aen d'eene zijde tegens de poſteriteyt niet en ſoude konnen worden verantwoordet, ook aen de andere zijde tegens Godt de Heere die den Staet in ſoo heeten ende langhdurigen Oorloch niet alleen bewaerdt, maer ook vermeerdert heeft, een groote ondanckbaerheyt ſoude zijn dat ſoo een Heerlijck gebou 't welcke tegens ſo machtighe Vyanden onbeweechlijck heeft geſtaen, door quade toeverſicht van Vrienden ende die de ſorge daer over is bevolen, ſoude komen in te ſtorten. Gelijck mede de aenhoudinghe van Krychsvolck ende andere Laſten, meerder als men uyt het innekomen kan vervallen, een onvermydelijck ghebreck van Finantien, ende het ſelve ghebreck een ſeecker wan-betalinge ſoude moeten veroorſaecken, waer door dan niet anders als verloop ende verminderinghe in de Militie, ende dat erger is, ghedachten van inobedientie ende onbewilligheyt in de ſelve, ende by ghevolge een ſeeckere diſordre ende confuſie in den Staet ſoude ſtaen te verwachten. Zijnde oock daer beneffens deſe Landen ſodanich ghelegen, dat als men Finantien heeft daer uyt goede betalinge kan worden gedaen, in tijden van noodt geen ghebreck aen Krychsvolck weſen ſoude. Behalven dat de voorſchrevene objectie van ſorgheloosheyt ende klachten van alle te groote verminderinghe van Militie wierde ghedaen aen de eene zijde by de geene de welcke in December *ſeſthienhondert negen en veertich* als boven breeder is ghededuceert, ſelfs voorſlach tot meerder afdanckinghe ende minder aenhoudinge van Krychsvolck hadden gedaen, ende aen de andere zijde by de geene de welcke ons hebben gherefuſeert by proviſie ter Executie te leggen dat geene 't welck ſy Lieden daer bevoorens by ſchriftelijcke advyſen hadden toegheſtemt, ende oock in ſpecie by expreſſe deputatie op ons verſocht, in dier voegen by proviſie te mogen geſchieden.

Sullende mede by geen exempelen ter Werelt konnen worden ghedoceert dat wy deſe ſaecke oyt anders tegens onſe Bondtgenooten ſouden hebben verſtaen, dewyle de Reſolutien tot dien eynde geallegueert, voor ſoo veel de ſelve met ons goet vinden ende approbatie zijn genomen ſyn ſlaende op ſaecken van een geheel ander nature, ende namentlijck, dat eenige Provincien ofte contrarie haere gedragen Conſenten ende ſulcx tegens de obligatie ende verbinteniſſe daer door geintreduceert, ofte ſonder voorgaende Communicatie aen de Bondtghenooten van de diſcontinuatie van dien te doen, haer ſelven by heymelijcke Reductie van Militie ofte andere afleggínghe van Laſten hebben ghepoocht te verlichten. Ende alſoo inſonderheyt ten fijne voorſchreve, zijn gheappliceert de woorden van ſeeckere haer Hooch Mog. Reſolutie van dato den *eerſten* November 1623. dicterende: *Dat geen Provincien en vermogen eygener authoriteyt eenige Compagnien af te wijſen ſonder voorgaende Communicatie ende reſolutie van haer Ho. Mog. ende van den Rade van Staten, ende dat ter contrarie geſchiedende, daer tegens met authoriteyt behoort verſien te worden.*

Soo konnen wy niet naer laten alhier in ſpecie aen te wyſen dat wy in de Regiſters van de Generaliteyt bevinden op den Staet van Oorloge voor den voorſz Jare 1623. by den Rade van Staten nevens de Generale Petitie aen hare Ho. Mog. op den *twintichſten* October 1622. overgebracht by alle de Provincien, uytgeſondert Vrieſlandt, al voor dato van den voorſz *eerſte* November, ende ſulcx voor het nemen van de voorſz Reſolutie, haer Conſenten gedragen ende ter Generaliteyt geopent geweeſt te zijn, ende namentlijck by Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt en Uytrecht te ghelijck op den *twintichſten* Junii, ende by Over-Yſſel, mitsgaders Stadt ende Landen op den leſten Julii ende *een en twintichſte* Junii reſpective alle des Jaers 1623. voorſz. Ende nademael by de ſelve Reſolutie mede wordt geſeyt, dat verſcheyde Provincien in betalinge van hunne Compagnien waren difficulterende ende de ſelve van hare repartitie afwyſende, ſo blyckt, dat de voorſz difficulteyt is gemaeckt en de ſelve afwyſinge gedaen by de Provincien de welcke haer al voor date van dien door hare gedragene Conſenten tot aenhoudinge ende betalinge van de ſelve Compagnien hadden gheobligeert, waerom dan ook met recht by de voorſz Reſolutie wordt geſeyt, dat daer tegens met authoriteyt behoorde verſien te worden, ghelijck ook het ſelve ende andere exempelen van gelijcken nature, niet ſonder reden, hebben konnen geſeydt worden tegens de Unie ſtrydich te zijn, als waer door de verſeeckertheyt van den Staet tegens expreſſe gedragen Conſenten, buyten kenniſſe van het gemeene Lichaem van de Unie vermindert ſoude zijn geworden, maer ſoo wanneer eenighe Provincien haer onvermogentheyt in het dragen van de Laſten by den Rade van Staten op haer gerepartieert aen de Bondtghenooten bekent hebben gemaeckt ende daer op ghedifficulteert, wederomme tot aenhoudinghe van ſodanige Laſten die ſy niet en konden dragen, te conſenteren, ende ſulcx de betalinghe van dien van haer afgheweſen hebben. Soo is het verre van daer dat wy oyt in ſulcken ghevalle ſouden hebben geſuſtineert ſulcx tegens de Unie ſtrydich te zijn dat wy ter contrarie niet alleenlijck de voorſchrevene afwyſinge met goede oogen aengeſien, maer ook ſelfs (de noot van het Landt ſulcx vereyſchende) onſe ſchouderen onder ſodanige afgeweſen Laſten mede geſtelt hebben.

Blyckende by diſtincte Reſolutien van haer Ho. Mog. midtsgaders by de Regiſters ſoo in de Generaliteyts Reken-Kamer als ten Comptoire Generael beruſtende, dat over de defecten van alle de Provincien, de onſe alleen uytgeſondert, uyt oorſaecke dat de ſelve van tijdt tot tijdt hare Conſenten ende vervolgens ook haere betalingen hebben ingehouden, ten regarde van verſcheyden Compagnien op den uytgeſchreven Staet van Oorloge reſpective tot haren laſte gheſtelt, ſucceſſivelijck ſodanige ſommen van penningen zijn ghenegotieert dat de ſelve over de Provincien van Gelderlandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlant, Over-Yſſel, mitsgaders Stadt en Landen gecalculeert, bevonden worden tot boven een Millioen guld. te monteren, hebbende noch daer en boven de Provincie van Uytrecht ende Vrieſlandt in 't heetſte van den Oorloch veele Jaren achter den anderen haer Conſenten ingehouden, de een ten reguarde van de Kuſt-Schepen, zijnde geweeſt het Leger te Water noodtwendich voor deſen Staet, ende de andere op de Subſidie voor de Weſt-Indiſche Compagnie tot beſcherminge van de Conqueſten in Braſil en afweringe van het trouloose geweldt der Portugeſen, ende dienvolgende tot het eene ende het ander reſpective niet een ſtuyver gecontribueert.

En nademael wy alle de voorſz afgeſchoven en gediffículteerde laſten door onſe geſtadigen yver tottet gemene beſte met al te groote gewilligheyt hebben helpen dragen

ſoo en hadden wy oock niet verwacht dat men ons mede eenmael volgens de voorſz exempelen van onſe Bontgenooten, afleggende 't geen wy niet langer konden dragen ende daer in doende het geene waer toe de vryheyt by de Unie gereſerveert ons ende alle Bondtgenooten qualificeert ſoude hebben willen ſchuldich houden tot preſtatie van het geen ons onmogelijck was, ende dat men ons na bevochten Vrede ſoude hebben gediſputeert de Vryheyt die in den Oorloch aen de andere Bondtgenooten noyt gecontroverteert was gheweeſt, ende voor den Oorloch by de Princen van den Lande ſelfs erkent hadde moeten worden.

Midts alle de welcke redenen ſuffiſantelijck zijnde gedoceert, dat wy in 't geen voorſz is, niet anders en hebben geprocedeert als met volkomen communicatie van onſe Bondtgenooten, oock niet en hebben gedaen als 't geene waer toe onſe onvermogentheyt veroorſaeckt door onſen onverdrietigen yver voor de behoudeniſſe van den Staet ons heeft geneceſſiteert, ende het geen wy naer ons recht ende Vryheyt by de Unie geſtipuleert hebben vermogen te doen, ende andere Bondtgenooten in periculeuſer tijden voor ons hebben gedaen tot conſervatie ende maintien van welck Recht ende Vryheyt alle de Bondtgenooten ſelfs, volgens het eerſte ende principaelſte artyckel van de Unie gehouden zijn ons de handt te bieden, ende dat alle het ſelve anders nergens toe en heeft gheſtrect als tot aenſienlijckheyt, Eere, ende verſeeckertheyt van den Staet in 't gemeen, ende onſe eygen ſubſiſtentie ende behoudeniſſe in 't particulier, aen welcke ſubſiſtentie ende behoudeniſſe hoe veel alle de andere Bondtgenooten gelegen is de ſelve in den tijdt van Oorloghe te meermalen hebben gheſmaeckt, ende dat de argumenten ende exempelen ter contrarie gebruyckt ende gheallegueert, zijn ongefondeert, impertinent en t'eenemael buyten propooſt: So ſullen wy ons niet verder en particulierder extenderen op alle de Generale clauſulen tot nadeel en beſchuldinge ſo van ons in 't gemeen, als oock van eenige Leden ende Perſonen van onſe Vergaderinge in het particulier in het voorſz Geſchrifte tegens de notoire waerheyt gheſtelt, als houdende t'eenmael onnoodich en ſuperflus, vermits de taſtelijcke onwaerheyt van de ſelve daer tegens eenighe ſpecifique defenſie te doen, latende voorts een ygelijck by ſich ſelven oordelen met wat recht en hoedanigen oochmerck men ſich tegens de voorſz onſe rechtmatige procederen met al ſulcke violente ende deteſtable middelen als voorſz is geoppoſeert ende gekant heeft, houdende de ſelve middelen voor een notoir Attentaet tegens de dier gekochte Vryheyt, mitsgaders de vry gevochtene Hoogheyt ende Souvereiniteyt van deſe Provincie.

Beſtaende de ſelve Vryheyt eerſt ende voornamelijck daer in, dat ons als Voorſorgers van onſe goede Gemeente, en daer over even als Vaders ofte Voochden over hare Kinderen ende Weſen geſtelt, in onſen weerwille tot ondraechlijcke belaſtingen van onſe Onderdanen niet en worde overdrongen ſodanige Laſten als wy verſtaen ſonder ondienſt van den Lande tot ſoulaes van de ſelve naer gelaten te konnen worden, gelijck oock de beſwaerniſſe van den *tienden* ende *twintichſten* penningh by den Koninck van Spaengien ghetracht tegens de borſt van onſe Voor-Ouders als wettige Regenten van den Lande in te voeren, rechtvaerdige reden ghegeven heeft, en voor een groot gedeelte oorſaecke is geweeſt van 't aennemen der Wapenen, en abjuratie van de Heerſchappie van de ſelve, daer nochtans hier vooren wijdtlopich is aengewеſen het voorſz geheele werck alleenlijck te dier occaſie by de hant genomen te zijn, dat wy op ons ofte onſe arme Gemeente niet en hebben willen laden al ſulcke Laſten als wy gheoordeelt hebben in de voorſz conſtitutie van tijden niet t'eenemael noodich geweeſt te zijn.

Beſtaende ten tweeden de voorſz Vryheyt oock inſonderheyt daer in, dat de reſpective Vroetſchappen den Steden elck in den haren en der ſelver Gecommitteerde op onſe Staets-ghewyſe Vergaderinge hare deliberatien ende advyſen vry, onbedwongen, onverlet, ende onbecommert mogen houden en uytten daer in ter eenre door de meer ghementioneerde Beſendinghe, ende inſonderheyt door de comminatoire Propoſitie in verſcheydene Steden, ende namentlijck binnen Dordrecht gedaen, en ter ander zijde door 't voorſz Saiſiſſement de allerhoochſte *læſie* ende infractie geſchiet is.

Zijnde daer benevens de *Hoogheyt* ende Souverainiteyt van deſe Provincie door de voorſz acte in den opperſten grade gevioleert geweeſt, en namentlijck daer door dat de hoochſte en opperſte Regeringe en fulx de Souverainiteyt ſelfs, directelijck ende immediatelijck door het arreſt en derentie van de meer gemelde ſes Heeren aenghetaſt, ende dat de Militie van den Staet tegens integrerende Leden van onſe Souveraine Vergaderinge ende de machtichſte, gewichſtichſte ende conſiderabelſte van deſe Provincie aengeroert is geweeſt.

Strydende oock al de voorſz proceduren directelijck tegens alle Wetten, Rechten ende Privilegien van den Lande, ſoo ten regarde dat het voorſz arreſt ende detentie is gedaen gheweeſt by de geen de welcke in allen ghevalle al waer 't faecke dat alle de beſchuldigingen in 't voorſz Geſchrifte vervat waerachtich hadde gheweeſt als neen; daer toe in geenen deele ware bevoecht ofte ghequalificeert, oock ſonder eenighe figure van proces ofte forme van Juſtitie ende ſonder eenighe precedente informatie, als mede inſonderheyt dat het voorſz gevanckelick wechvoeren ende de incarveratie op den Huyſe van Louveſteyn is geſchiedt ſonder eenige preallable Sententie ofte condemnatie daer toe ſtreckende, ja ſelfs ſonder eenighe kenniſſe van ſaecken, ſonder verhoor, ſonder defenſie, ſonder Rechten, alleenlijck door louter gewelt ende pure violentie.

Behalven dat mede ſy voor ghemelde ſes Heeren, als oock eenige andere, binnen de Stadt van Amſterdam gedwongen zijn geweeſt hen ſelven van alle Regeringe te onthouden, en hare reſpective functien te quiteren, ſtrydende het ſelve inſgelijcx directelijck tegens alle bekende privilegien, der ſelver reſpective Steden, en inſonderheyt ten aenſien van de geen de welcke de eere hadden in de Vroedtſchappen van dien gheaſſumeert te weſen, als de welcke daer uyt volgens der ſelve privilegien haer leven langh gedurende niet en konden worden geſtelt, edoch in haren dienſt tot haer overlyden toe, ten ware middeler tijdt uytlandich ofte wettelijck Ontpoortert wordende, moeſten blyven contrarieren.

Zijnde daer en boven in deſen groffelijck, ſo tegens de Keyſerlijcke beſchreven Rechten, als oock tegens het gemeene recht der Volckeren gepeccеert, ten opſichte aen de een zijde de meer gemelde Heeren in de ſaecken hier boven ghementioneert, ende in 't voorſz Geſchrifte van *Syn Hoogheyt* den Prins van Orange onſterffelijcker Memorie gheroert, niet ter werelt uyt haer eygen Hoofde, maer alles door Laſt ende Commiſſie van de reſpective Vroetſchappen hare Heeren Principalen hadden gedaen, gelijck daer van by eenige van de Vroetſchappen incontinenti, ende by de andere *ex poſt facto* pertinente verklaringh verleent, ende aen ons als voorſz is, verthoont zijn, ende aen de andere zijde de ſelve Heeren mede niet anders als Gedeputeerden ofte Geſanten konden worden geconſidereert, oock midtsdien *jure gentium* niet arreſtabel en waren. Alle het welcke met meer ontallijcke Redenen, Exempelen, ende andere argumenten breder ſoude konnen worden gheaſtrueert, daer inne wy nochtans onnoodich achten, vermidts de ontwijffelijcke en taſtelijcke waerheyt van dien, ons weder te eſlargeren.

Danckende alleenlijck ende lovende den Almachtigen Godt in 't binnenſte van onſe zielen, dat hy ons op *het aller onverwachſte ſonder eenich ons toedoen, door ſyne wonderlijcke werckinge uyt alle deſe bekommerlijcke verwarringen ende ſwarigheden ſoo ghenadichlijck heeft verloſt*, midtsgaders ſodanighe Hermonie, Eendracht, Liefde, Confidentie, ende affectie wederomme tuſſchen de ghemeene Bondtgenooten herſtelt, ende ſulcx den Staet van 't Landt uyt de uytterſte Confuſie ende imminente ruyne weder tot ſodanigen vaſtigheyt heeft ghebracht, als wy van ſyne Almogende handt nauwelijcx ſonder al te groote vermeteltheyt hadden konnen verwachten.

Biddende de ſelve uyt grondt Ons Herten dat ſyne goedertiere Gelieffe zy, over deſe Landen ſynen ghenadigen Goddelijcke Zegen in ſulcker voegen voortaen te conti-

continueren, ende ons te verlenen ſodanige wysheyt, beleydt ende directie, midtsgaders te inſpireren ſodanigen yver ende couragie dat wy met behoorlijcke erkentenisſe de voorſz ſyne gaven opnemende, des Landts saecken voortaen in dier voegen mogen gade ſlaen, mitsgaders in alle bekommerlijcke tijden ſodanich behertigen ende beſorgen, *dat wy aen onſe poſteriteyt den Staet des Lants en de Regeringe mogen na laten, even in ſodanighe verſeeckerheyt, liberteyt ende vryheyt, als Godt de Heer de ſelve tegenwoordichlijck in Onſe handen heeft geſtelt.*

Aldus gedaen ende gearresteert in onse Vergaderinghe . . . 1651.

By die van Vrieslandt dan / als geseydt is / den twintichſten Julij voor gheſlagen ende ingebracht worende der ſelver Concept van Amneſtie, ſoo wierdt des anderen daeghs het ſelve geſtelt in handen van den Heer Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gecommitteerden tot de Conciliatoire Conferentien ende een project van Amneſtie in te ſtellen.

De ſelve Heere Ommeren ende andere / hebben doen ock ingebracht volgende Advijs / tot beſlichtinghe der differenten ſoder eenige tuſſchen de Provincien quamen te ontſtaen: waer mede die van Gelderlandt, Zeelandt, Uytrecht ende Over-Yſſel, op het behagen van haer Heeren Principalen / die van Hollandt abſolutelijck hebben geconfoirmeert / werdende die van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen verſocht / des gheliex te doen. Het ſelvige Advijs luyde als volcht:

I.

BY aldien eenige diſpuyten ofte verſchillen in ſaecken daer geen overſtemminge plaets en heeft, volgens de artyckelen van de *Unie*, onderlinghe tuſſchen de ſamentlijcke Provincien ſouden mogen komen te ontſtaen, dat uyt elcke Provincie een *onpartijdich, bequaem, vredelievent, ende in 't ſtuck van Staet wel ervaren Perſoon*, tot seven in 't getal ſouden verkooren worden, om tuſſchen de diſcreperende Parthyen den wegh van vriendtſchap te tenteren, ende de ſelve niet ſuccederende, dat de verſchillende Provincien elck een gelijck getal van *Arbiters* verkieſen ſouden.

II.

Dit ghelijck getal van Arbiters ſoude oock voor eerſt en voor al *viam Concordiæ* tuſſen de ſtrydende partyen tenteren, ende de ſelve niet konnende gevonden worden, ſouden de ſelve Arbiters eenen Super-Arbitrum by pluralityt van ſtemmen verkieſen; Edoch, by aldien de ſtemmen van de ſelve Arbiters ſouden mogen ſteecken, dat de ſaecke by het Lot afghemaeckt worden, ende waer op het Lot viel, Super-Arbiter zijn ſoude.

III.

Ende ſoude de voorſchreve ſeven Perſonen oock het voorſchreve gelijck getal van Arbiters, midtsgaders oock de Super-Arbiter Eedt moeten doen, dat ſy geen ſucht op eenighe Provincien ofte Leden en nemen, maer onpartijdelijck oordeelen ende uytſpreecken ſouden het gene in conſcientie, reden, recht, ende billickheyt tot de meeſte ruſte ende eenigheyt van de Provincien ſoude bevonden worden te behooren.

IV.

Wel verſtaende, dat ſoo eenige partyen mochten meynen redenen van recuſatie te hebben tegens eenighe van de voorſchreve ſeven Perſonen ofte gekooren Arbiters, dat de ſelve de voorſchreve redenen ſouden mogen allegeren, ende dat op de ſuffiſantheyt van dien by de reſterende uyt de voorſchreve ſeven Perſonen ende Arbiters reſpectivelijck geoordeelt ende uytſpraecke gedaen ſoude worden, midts dat datelijck in plaetſe van den genen, die met redenen gherecuſeert ſal zijn, een ander geſurrogeert worden ſoude.

V.

Dat oock de gedane uytſpraeck achtervolcht en na gekomen ſoude worden, ſonder dat daer tegens eenich wyder beroep ofte andere proviſie (onder wat pretext het oock ſoude mogen weſen) ſoude mogen worden voor gewendt, veel weyniger geadmitteert.

VI.

Ende in dien de Gecommitteerde naer twee ofte drie ſommatien van haer Ho. Mog. in ghebreecke mochten blyven de gedane uytſpraecke, te pareren, ſouden de ſelve daer inne behoorlijcke voorſieninghe in 't werck ſtellen, ten eynde de ſelve uytſpraecke niet illuſoir gemaeckt, maer reëlijck volgens het *drie en twintichſten* artyckel van de Unie geexcuteert mochte worden.

Die van Vrieslandt hebben geadvijseert op het stuck der beslissinge.

I.

By aldien eenige diſpuyten ofte verſchillen in ſaecken daer geen overſtemminghe plaets hadde volgens de artijckelen van de Unie in den Jare 1579. binnen Uytrecht gheaxresteert / onderlinge tuſſchen de ſamentlijcke Provincien ſouden mogen komen te ontſtaen / dat beneffens die Provincien Stadthouders hebbende / ofte die in 't toekomende mochten verkrygen / uyt elcke Provincie een onpartijdich bequaem / vredelievende / ende in het ſtuck van Staet wel ervaren Perſoon / tot seven in 't getal verkoren ſoude worden / om tuſſchen de diſcreperende Partyen den wegh van vrientſchap te tenteren / ende de ſelve niet ſuccederende / dat de verſchillende Partyen elck een gelijck getal van seven Arbiters ſoude verkieſen.

II.

Dit getal van een en twintich Arbiters ſouden oock voor eerſt ende voor al viam Concordiæ tuſſchen de ſtrydige Partyen tenteren / ende de ſelve niet konnende ghevonden worden / ſouden de ſelve Arbiters onpartijdelijck oordeelen ende uytſpreecken het geene in conſcientie, reden, recht ende billickheyt ghevonden ſoude worden te behooren.

III.

Ende ſouden deſe eerſte seven ende de volgende Perſonen Eedt moeten doen / dat ſy geen sucht op eenige Provincie ofte Leden van dien hebben / maer Recht ſouden doen / in voegen in 't tweede artijckel is verhaelt.

IV.

Ende by ſoo verre onder de veerthien by gebroeckde een ware die recuſabel was / ſouden de seven eerſte ende de andere niet geſuſpecteert Arbiters de redenen van recuſatien examineren ende op de ſuffiſantheyt van dien oordeelen / ende doen uytſpraecke / midts datelijck in plaetſe van die geen die met reden gherecuſeert was / een ander by de Provincien geſurrogeert worende.

V.

Dat oock de gedane uytſpraecke achtervolcht ende na ghekomen ſoude worden / ſonder dat daer tegens eenich wijder beroep ende andere Proviſie (wat namen ofte pretext het ſoude konnen ofte mogen ghegeven worden) ſoude mogen worden voor gewendt / veel weyniger geadmitteert.

VI.

Ende in dien de Gecondemneerden nae twee ofte drie Sommatie van haer Hooch Mog. in gebreecke mochte blyven de ghedane uytſpraecke te pareren / ſoude de ſelve daer inne behoorlijcke voorſieninge in't werck ſtellen / ten eynde de ſelve uytſpraecke niet illuſoir ghemaeckt / maer reelijck volgens het drie en twintichſten artijckel van de Unie geexecuteert worden mochte.

De Heeren van Stadt ende Landen / hebben haer verklaert op volgende manier.

Als dat ſy nae examinatie van dit point conſidererende / dat de Provincien de welcke voor als noch geen Stadthouders hadden / wel behoecht ende gherechticht waren / ſodanich haer defect te ſuppleren / met het kiesen van een Stadthouder.

Dat ſulex ock de ſelve vermochten te doen / in tijden ende wijlen als haer het ſelve gelegen was / ende ſy oordelen ſouden de Provincien dienſtich te zijn.

Dat mede de ſelve onder deſe deliberatien / ofte ghedurende het defect van Stadthouder / niet behoorden gepreiudiceert te worden in haer Recht / van te mogen helpen beſlichten de queſtien tuſſchen de Provincien t'ſamen ontſtaende.

En daer beneffens ſeer wel lettende dat ten hoochſten

noodich was geen ofte immers de minste nieuwigheyt in de Unie te brengen ; maer wel de selve te laten in staet ende op haer beloop.

Soo souden de Heeren Committeerden van Stadt ende Lande van advijs zijn ende verstaen by forme van inclinatie / dat de Provincien geen Stadthouders hebbende/ sulex souden mogen suppleren met een Provisioneel expedient.

Ende dat dienvolgende in cas boven vermoeden eenige questie ofte verschil tusschen de samentlijcke Provincien soude mogen voorkomen ghedurende het voorsz defect, dat sulex soude zijn ende blyven gedefereert aen den Heer Stadthouder in dier tijt wesende/ ende sodanige Arbiters als de andere Provincien / geen Stadthouder hebbende/ eich uyt den zijnen een souden kiesen/ende den selven adjungeren.

De welcke voor soo veel dit verschil aenginck / haer respective Provincien souden af sweeren/ ende hem met Eede verplichten het gerese differentnae recht ende reden te sullen helpen beslichten / ende by arbitragie ofte Sententien neder leggen / nae dat sy eerst ende al vooren eenige middelen van Accoort te vergeefs souden hebben getendeert.

Dit gedaen zijnde/ dat de schuldige Provincie gehouden soude wesen / sonder eenich dilay ofte oppositie / het gewijsde of uytgesprooche te voldoen en gehoorsamen.

Ende in geballe de selve boven vermoeden in gebreeche souden mogen blyven/ soude na voorgaende drie sommatien van veertien dagen tot veertien dagen respective te doen by het drie en twintichsten artijckel van de Unie beraemt/ ten vollen plaets gewinnen moeten.

De Heeren Gecommitteerden voornoemt souden ongheraden vinden/ dat hier op besonderlijck een solemneel Eedt gedaen wierde / vermidts sulex soude presupponeren eenige nieuwigheyt in de Unie ingevoert te wesen.

Daer nochtans alle Provincien(geijck men vertrout) van sodanige nieuwigheden vreemt zijn / ende verstaen souden / dat dit alleenlijck een Provisioneel expedient was/ gedurende het defect van Stadthouders by de andere Provincien.

Konde dienvolgende by speciale Resolutie van de samentlijcke Bontgenooten worden verklaert dat dit Expedient/ ende wat daer uyt resulteert/gedurende 't voorsz defect alsoo krachtich ende vast gehouden soude worden als of het by het oprechten van de Unie daer in gestelt/ gearresteert/ ende solemnelijck beswooren was.

Of ooch mochte gebeuren dat d'een of d'andere van de Arbiters / den Heer Stadhouder te adjungeren/als suspect soude worden gerecuseert/in sulcken gevalle souden de Heeren Committeerden verstaen / dat de reden van dien / by den Recusant voor ghebracht / door de Heeren Stadthouder ende andere ongereciproceerde Arbiters geexamineert / en daer over verklaert soude mogen worden.

Den twee en twintichsten Julij hebben de Heeren van Vriesland haer noch naeder verklaert op het beslichten van de differenten van de geschillen tussen de Provincie.

By aldien eenighe disputen ofte verschillen in saecken daer geen overstemminge plaets heeft/ volgens de artijckelen van de Unie in den Jare 1579. binnen Uytrecht gearresteert onderlinghe tusschen de samentlijcke Provincien soude komen te ontstaen / dat beneffens den Stadthouder uyt de Provincie de selve hebbende ofte in toekomende daer toe willende Committeren / uyt elcke Provincie geen Stadthouder hebbende ofte hier toe Committerende/een ongepartijdich bequaem/bysedich ende in 't stuck van Staet wel erbaren Persoon tot seven in't getal behooren soude worden / om tusschen de diserepererende partyen de wegh van vrientschap te tenteren/ende de selve niet succederende / dat de verschillende parthyen weder zijts tot ende by voorige eenige nieuwe Arbiters soude verkiesen / in sulcker voegen dat de selve met de voorige Gecommitteerden ten weder zijden een esgual getal uytbrachte/te weten/soo een Provincie tegen de ses andere in dispuyt stont/ soo soude den eenen disputerende Provincie noch elf Arbiters verkiesen / ende de andere ses Provincien noch ses Arbiters/ indien twee Provincien tegens vijf andere Provincien in dispuyt stonden/ soo souden de twee Provincien acht / ende de vijf andere vijf Arbiters verkiesen/ soo drie Provincien tegens vier Provincien in dispuyt stonden / soo souden de drie negen ende de vier acht Arbiters mogen verkiesen.

Dit gelijck getal van Arbiters soude een Super-Arbiter by pluralitept van stemmen verkiesen / edoch by aldien de stemmen van de selve Arbiters souden mogen steecken / dat de saecke by Loth afgemaeckt soude worden/ende waer op 't Loth viel/soude Super-Arbiter zijn/ welcke Arbiters ende Super-Arbiter ooch voor eerst ende voor al viam Concordia tusschen de strijdige Parthyen tenteren/ende de selve niet komende ghevonden worden/ souden de selve onpartijdelijck oordeelen en uytspraecken 't gene in conscientie/ reden / recht ende billichept bevonden soude worden te behooren.

Ende souden de voorsz seven / ghelijck ooch het voorsz ghelijck ghetal van Arbiters, mitsgaders ooch de voorsz Super-Arbiter Eedt moeten doen / dat sy geen sucht op eenige Provincien ofte Leden van dien en nemen/ maer onpartijdelijck souden oordeelen/ als in 't tweede Artijckel is verhaelt.

Wel verstaende dat soo eenige Parthyen mochte meynen redenen van recusatie te hebben tegens eenige van de voorsz Arbiters / dat de selve de voorsz redenen souden mogen alleguieren / ende dat op de suffisanthept by de resterende uyt de voorsz Arbiters respective ghevoordeelt/ ende uytspraeck gedaen soude worden, mits dat dadelijck in plaetse van den genen die met redenen gerecuseert soude zijn/ een ander gesurrogeert worden soude.

Soude ooch de ghedane uytspraeck achterbolght ende naergekomen worden/ sonder dat daer tegen eenich wyder beroep en ander Provisie wat name ofte pretext het soude konnen ofte mogen gegeven worden/ soude mogen worden voorgewent veel weyniger geadmitteert.

Ende indien de Gecommitteerde naer twee ofte drie sommatien van haer Ho. Mog. in ghebreeche mochten blyven de gedane uytspraecke te parreren/ souden de selve daer inne behoorlijcke voorsieninge in 't werck stellen/ ten eynde de selve uytspraecke niet illusoir ghemaeckt/ maer redelijck volgens het dertiende Artijckel van de Unie geexecuteert worden mochte.

Aengaende de Amneestie is by die van de Consiliatoir Conferentie geconcipieert ende den twee en twintichsten Julij ingebracht dat alsoo in den Jare 1650. eenige onlusten in de Regeringh ontstaen ende naderhandt verder ende verder gegaen waren op 't Fondament van seecker Resolutien den vijsden en sesten Junij des selven Jaers by de Ordinaris Vergaderingh van de ordinaris Gedeputeerden ter Generalitept ghenomen / ende dat naderhandt Godt den Heere Almachtich ghelieft hadde de voorsz onlusten wederomme na sijn Vaderlijcke goedertierenthept gheheelijck weeh te nemen/ mitsgaders tusschen de ghemeene Bontgenooten soodanige hermonie/ eendracht/ liefde / confidentie ende affective te doen blijcken/ dat alle de grootwichtige deliberatien die ter occasie van 't overlijden van Sijn Hooghept den Heere Prince van Orangien hoochloffelijcher memorie gehouden waren in de Generale Vergaderinge van de respective Staten der Geunieerde Provincien Extraordinaris alhier in 's Graven-Hage geconvoceert/met eenparichept ende vollkomen contentement van alle de Provincien ghelijck ten eynde ghebracht. Soo hadden de respective Staten van de Provincien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelant, Uytrecht, Vrieslandt, Over-Yssel ende Stadt ende Lande, omme de ghedachten van de voorsz onlusten te eradiceren uyt de memorie van de tegenwoordige ende toekomende Eeuwen / de bandt van de voorsz eendracht/ liefde/ confidentie ende affectie onder de respective Provincien te vaster ende indissolubel te maecken/ende daer mede te sluyten dese Illustre ende Groote Vergaderinge van de Gesamentlijcke Bondtgenooten verklaert / ghelijck de selve verklaerden mitsdien nu noch noy te sullen noch willen gedencken aen alle 't gene in den voornoemden Jare sestienhondert vijstich was voorghevallen / nochte ooch eenich ressentiment over 't gene voorsz is/ tegens eenige Provincie/Personen en Hupsen in't generen ofte bysonder te behoonen/ hoedanich 't selve ooch soude

mogen

mogen zijn/ maer ter contrarie alles te vergeten / als of alle het selve noyt en ware gepasseert/ houdende tot dien fijne mede de voorsz Resolutien van den vijfden ende sesten Junij voornoemt/ als niet genomen/ midtsgaders niet krachteloos/ ende van onwaerden/ gelijck mede alle het geen uyt kracht / ende in gevolge van dien in eeniger manieren was gedaen ende daer op gevolcht: Sullende mede tot bekrachtinge van alle het geen voorsz is vernieticht ende uyt de publijcke Notulen soo van de Generalitept/als van de respective Provincien gelicht/geroyeert ende uyt genomen worden/ alle Resolutien / Acten/ ende Actitaten/ ter saecken als vooren genomen ende in de selve geinsereert.

Dit Concept stont die van Hollandt niet aen/als willende wel vergeten wat de Provincien/ Leden/ende Ingesetenen van dien/mochten tegen haer hebben misdaen; maer alsoo / Dat elcke Provincie in den haren, soude vry staen, om recht te doen, soo sy bevinden souden, waer over noch eenige dagen daer na is geweest veel haperinge/ als hier onder sal volgen.

Den veertienden Julij syn in deliberatie gheleyd de twee Lijsten van de respective Guarnisoenen/ de welcke soo binnen de stemmende Provincien als buyten de selve gheleghen souden worden / suiex als de selve den sevenden deses by/ende van wegen den Raedt van State ter Vergaderinghe waren inghebracht/ ende daer op by eenighe Provincien gemoveert zijnde geweest / dat eenige plaetsen ofte Frontieren binnen de stemmende Provincien gelegen / op de voorsz Lijsten gestelt waren als onder de Generalitept gheh oorende / ende wederom vice versa is verstaen/ dat de voorsz Lijsten wederom gheslelt souden worden in handen van den Raedt van State om de selve te verdieren / examineren / ende daer op hare Ho. Mog. tot te laten komen hare naedere Consideratien ende Advijs/ om 't selve ghedaen/ als dan by de Ordinaris Vergaderinghe van hare Ho. Mog. daer in gheditponeert te worden naer behooren: Doch de Heeren van Zeelandt hebben in de selve Conclusie niet geconsenteert.

Op het stuck der beslissinge van differenten nader instantie gedaen zijnde / hebben de Heeren van Vrieslandt tot nader elucidatie van haer leste Advijs ter Vergaderinge ingebracht / haer opinie te zijn / dat inghevalle het mochte komen te gebeuren/ 't welck Godt verhoede/ dat tusschen de Geunieerde Provincien eenich onverstant/ dispuyt/ twist/ ofte tweedracht gebielen in saecken tot de dispositie van de Generalitept by de Unie van den Jare 1579. opgheslelt/ ende de selve pointen raeckende daer in sy Lieden den anderen niet en konden verstaen/het selve/ soo verre het eenighe van de Provincien in 't particulier aenginck/ ter neder gelept ende gesticht soude worden/ by de andere Provincien ofte den geenen die sy daer toe souden deputeren / ende soo verre die saecke alle de Provincien in 't Generael aenginck/ dat in sulcken gheballe nevens de Heer Stadthouder van Vriesslandt/oock Stadt ende Lande by de ses andere Provincien yder een onpertijdich/bequaem/vredelievent/ende in 't stuck van Staet wel erbaren Persoon / maeckende te samen seven in getale/verkoren soude worden/de welcke tusschen de discrepperende partyen/ den wegh van vriendtschap tenteren/ ende de selve niet succederende/ de verschillende partyen weder zijdts tot ende by de voorsz seven personen eenighe nieuwe Arbieters verkiesen souden / in sulcker voegen/ dat de selve nieu gekoren Arbiters gedoecht by de voorsz respective eerst geeligeerde ten weder zijden een gheliick ende egael getal quamen uyt te brengen: te weten/ by soo verre het geschil tusschen eene Provincie ter eenre / ende de ses Provincien ter andere zijde / soude wesen geresen/ dat in sulcken geval de selve eene Provincie noch elf/ende de ses Provincien noch ses Arbiters verkiesen souden/ in voegen / dat als dan ten weder zijden het ghetal van twaelf Segs-Lieden gebruyckt soude worden: En by soo verre het gheschil mochte wesen gheresen tusschen twee Provincien ter eenre/ ende vijf Provincien ter andere zijde/ dat in dien gheballe de selve twee Provincien noch acht/en de voorsz vijf Provincien noch vijf Arbiters assumeren souden/sulex dat als dan ten weder zijden thien Segs-Lieden souden worden geemplopeert.

Eyndelijck/in cas de questie soude wesen ontstaen tusschen drie Provincien ter eenre/ende vier Provincien ter andere zijde/dat als dan de selve drie Provincien noch negen/ ende de voorsz vier noch acht Arbiters eligeren souden / in voegen / dat by sodanighe voorval wederom ten weder zijden twaelf Segs Lieden souden worden ghebruyckt.

Ende dat de voorsz alsoo verkoren Segs-Lieden tot hen Lieden assumeren/ende by pluralitept van stemmen eligeren souden een Super-Arbiter / edoch by aldien de stemmen van de selve Segs-Lieden daer in mochte komen te steecken/ dat de deciste van dien by Loringe soude worden getermineert / ende op de welcke van de Personen daer tusschen de stemmen gesteecken souden hebben het Lot viel/ dat de selve Super-Arbiter zijn soude.

Ende dat de voorsz Segs-Lieden ende Super-Arbiter/oock voor eerst ende voor al viam Concordiæ tusschen de verschillende Partyen tenteren / ende by faulte van succes / onpartijdich oordelen ende uytspraecken souden 't geen sy Lieden in conscientie/reden/recht ende billicheyt bevinden souden te behooren/sullende tot dien eynde by Eede beloven/ dat sy geen sucht ofte affectie tot eenige Provincien ofte Leden van dien dragen / nemaer haere uytspraecke al voorens onpartijdelijck doen souden.

Wel verstaende/ by soo verre eenige Partyen mochten oordeelen / redenen van recusatie tegens eenighe van de voorsz Segs Lieden ofte den Super-Arbiter te hebben/ dat de selve de voorsz redenen souden mogen allegeren/en dat op de suffisantheyt van dien by de resterende van de voorschreven Segs-Lieden geoordeelt ende uytspraecke gedaen soude worden/ mits dat aenstonts in plaetse van den geenen die met redenen gerecuseert zijn/een ander gesubrogeert worden soude.

Dat de respectitve Provincien soude beloven de voorsz te doene uytspraecke na te gaen ende te achtervolgen/sonder daer tegens te doen/ doen doen/ noch gedogen gedaen te worden/directelijck ofte indirectelijck in eeniger wijse ofte manieren / sonder dat daer van wijder beroep ofte andere provisie van Rechten/ 't sy Appel/ Relief/ Revisie/ Nullitept/ofte eenige andere querelen/hoedanich die soude mogen wesen versocht / ofte gebruyckt soude mogen worden: Ende soo verre by yemant ter contrarie gedaen ofte geattenteert wiert/ het selve verklaren van nul als dan nul/ egeen ende van onwaerden/ daer onder verbindende haer Lieder ende aller Ingheseten van haer Lieder respectitve Provincien/ Steden ende Leden van dien/ Personen ende goederen/ om de selve ingeballe van contraventie ende by ghebreecke van voldoeninge van de voorsz uytspraecke tot prestatie van't effect van dien/met het geen daer van dependeert/ gerestreert/gehouden/ en bekommert te mogen worden t'allen plaetsen / ende by allen Heeren/Rechten ende gerechtigheden/daer men die soude konnen ofte mogen bekomen / renuncierende ende verpende tot dien eynde van allen exeptien/gratien/ privilegien/ relevamenten/ ende generalijck van alle andere beneficten van Rechten / die hen Lieden eenichsints ter contrarie van desen souden mogen dienen/ende bysonder den Rechten / seggende: generale renunciatie geen plaets te hebben, daer en sy eerst speciale voor gegeven.

Men heeft in desen tijdt/ ooth meermalen / op het tapijt gebracht/ by wien vergeven souden worden de Gouvernementen ende Commandementen in de Steden ende Forten buyten de stemmende Provincien gelegen; midtsgaders de Majoorschappen in de voorsz Steden ende Forten; als mede de Hooge Militaire Charges voor desen gestaen hebbende ter dispositie van haer Ho. Mog. ofte Sijn Hooghept den Heer Prins van Orangie / tot Colonelschappen exclups: Ende eyndelijck ofte de voorschreve Charges / midtsgaders Gouvernementen/ Commandementen ende Majoorschappen voortaen soude mogen worden gheconfereert aen Personen niet wesende van de Gereformeerde Religie ; maer sonder Resolutie : Gelijck ook de Gecommitteerde van de Landtschap Drenthe/ verstoekende Sessie in de Generalitept/ofte dat het mocht worden gerenvoyeert aen onpartijdige Rechters ofte Arbiters/ syn gheweesen aen de Ordinaris Vergaderingh.

Op het beslichten van de differenten hebben de Heeren van Hollandt den ses en twintichsten Julij inghebracht ende gheadvijseert: By soo verre het mochte komen te ghebeuren dat buyten materie van Consenten/ welcken aengaende de Provincien behouden haer vryheyt/ om dien aengaende haer te ghedragen/ sulcx als de selve souden oordeelen den dienst van den Lande te vereyschen tusschen de Geunieerde Provincien ('t welck Godt verhoeden moet) eenich dispuyt/ onderstant/ twist ofte tweedracht gheviele in saecken daer in geen overstemminge plaets hadde volgens de Unie in den Jare 1579. gemaeckt/ daer inne sy Lieden den anderen niet konden verstaen/ dat in sulcken ghevalle seven onpertijdige / bequame / vredeliefhende / ende in 't stuck van Staet wel erbaren Personen/ te weten/ uyt yder Provincie een (onder welcke souden wesen de Stadthouders van de Provincien daer de selve tegenwoordich waren/ of naemaels souden mogen wesen / ende die de respectiue Provincien daer toe souden gelieven te gebruycken) te samen komen/ om tusschen de discreperende Partyen den wegh van vriendtschap te tenteren / ende de selve niet succederende/ souden de verschillende Partyen wederzijdts tot ende by de voorsz seven Personen eenige nieuwe Arbiters verkiesen/ in sulcker voegen/ dat de selve nieu ghekooren Arbiters gevoeght by de voorsz eerst geeligeerde ten wederzijden een ghelijck getal quame uyt te maecken; te weten/ by soo verre het geschil tusschen een Provincie ter eenre/ ende ses Provincien ter andere zijde soude wesen gheresen / dat in sulcken ghevalle de selve eene Provincie noch elf/ ende de voorsz ses Provincien noch ses Arbiters verkiesen souden/ in voegen dat als dan ten weder zijden het getal van twaelf Segs-Lieden ghebruyckt soude worden: En by soo verre 't geschil mochte wesen gheresen tusschen twee Provincien ter eenre / ende vijf Provincien ter andere zijde / dat in dien ghevalle de selve twee Provincien noch acht/ ende de voorsz vijf Provincien noch vijf Arbiters assumeren souden / sulcks dat als dan ten wederzijden thien Segs-Lieden sullen worden gheemployeert. Eyndelijck / by soo verre de questie soude wesen ontstaen tusschen vyve Provincien ter eenre/ ende vier Provincien ter andere zijde / dat als dan de selve vyve Provincien noch negen / ende de voorsz vier Provincien noch acht Arbiters eligeren souden / in voegen dat by sodanigen voorval wederomme ten weder zijden twaelf Segs-Lieden souden worden gebruyckt.

Ende dat de voorsz alsoo verkooren Segs-Lieden tot hen Lieden assumeren ende by pluralitept van stemmen eligeren souden een Super-Arbiter, edoch by aldien de stemmen mochten komen te steecken / soude de decisie van dien/ by Lotinge worden geterminеert / ende op de welcke van de Personen/ daer tusschen de stemmen ghesteecken sullen hebben / het Lot viel / de selve Super-Arbiter zijn.

Ende dat de voorsz Seghs-Lieden ende Super-Arbiter haer Sessie ende Rangh souden hebben/ midtsgaders stemmen nae de ordere van de Provincien/ wegens de welcke de selve respectivelijck souden komen / ende oock voor eerst ende voor al viam Concordiæ tusschen de verschillende Partyen tenteren/ ende by faute van succes/ onpartijdelijck oordeelen / ende uytspreken 't geen sy Lieden in Conscientie/ Reden ende billicheyt bevinden souden te behooren / sullende tot dien eynde by Eede belooben/ dat sy geen sucht ofte affectie tot eenige Provincien ofte Leden van dien dragen/ nemaer hare uytspraecke als vooren/ onpartijdelijck doen souden.

Wel verstaende/ by soo verre eenige Partyen mochten oordeelen reden van recusatie tegens eenige van de voorsz Seghs-Lieden ofte den Super-Arbiter te hebben/ dat de selve de voorsz redenen soude mogen alleguеren ende dat op de suffisantheyt van dien / by de resterende van de voorsz Seghs-Lieden gheoordeelt ende uytspraecke gedaen soude worden / midts dat aenstondts in plaetse van die geenen die met redenen gerecuseert soude zijn / een ander gesurrogeert worde.

Voorts dat de respectiue Provincien souden belooben/ de voorsz te doene uytspraecke naer te gaen ende te achtervolgen / sonder daer tegens te doen / doen doen / noch gedoogen gedaen te worden/ directelijck ofte indirectelijck in eenige wijse ofte manieren/ sonder dat daer van wijder beroep ofte andere provisie van Rechten / het sy van Appel/ Relief/ Revisie/ Nullitept/ ofte eenige andere quereelen/ hoedanich die souden mogen wesen/ versocht ofte gebruyckt souden mogen worden: Ende by soo verre by ymant ter contrarie gedaen ofte geattenteert worde / het selve souden sy verklaren van nu als dan egeen van onwaerde / daer onder verbindende haren ende aller Ingesetenen der respectiue Provincien / Steden ende Leden van dien/ personen ende goederen/ omme de selve/ inghevalle van contravention ende by gebreecke van voldoeninge van de voorsz uytspraecke / tot prestatie van het effect van dien met het geen daer van dependeert/ gearresteert/ gehouden / ende belommert te mogen worden tot allen plaetsen/ ende by allen Heeren/ Rechten ende Rechteren/ daer men die soude konnen ofte mogen bekomen/ renuncierende ende verstijfende tot dien eynde van alle exception/ gratien/ privilegien/ reliefvementen/ ende generalijck van allen anderen beneficien van Rechten die hen Lieden eenichsints ter contrarie van desen souden mogen dienen/ en bysonder de Rechten/ seggende/ Generale renunciatie geen plaets te hebbe daer en sy eerst speciale voor gegaen.

Het stuck van den Nieuwen Oorloch ooch gheproponeert worde/ is gerenvoyeert aen de Ordinaris Vergaderinge.

Men meende seer dat de groote Vergaderinghe soude zijn gheschreyden Saterdagh den negen en twintichsten Julij / zijnde Jarich dat Amsterdam belegert, ende de ses Heeren gesalveert wierden; maer Vriesslandt ende Stadt ende Landen/ dyongen soo hert op de Amnestie; ende die van Hollandt waren daer toe soo ongenegen of ongereet/ dat den negen en twintichsten wiert genomen een Recess/ ende de Vergaderingh ghecontinueert tot den sevenden Augusti/ als wanneer de Provincien aengenomen hebben haer precise wederom alhier by den anderen te sullen laten binden/ zijnde middelerwijlen goet ghevonden/ dat de Conferentie Conciliatoir op de resterende ende onafgedane poincten soude worden ter handt genomen / hebbende voorts alle de Provincien aenghenomen / haer tegens den selven tijdt finalijck te sullen verklaren / op de Concepten raeckende de beslissinghe der verschillen die tusschen de Provincien onderlingen souden mogen komen te ontstaen / mitsgaders op de Amnestie van 't gene in den voorleden Jare 1650. hier te Lande was voorgevallen / als mede op de Lijsten van de Guarnisoenen die soo binnen de stemmende Provincien als buyten de selve gelaten souden worden: doch het wiert Vrydaechs den elfden Augusti eer de eerste mael de groote Vergaderingh weder by een quam / als wanneer de Raedt van State inbracht haer naeder advijs ghefourneert den achsten deses op de Lijste van de Guarnisoenen soo buyten als binnen de stemmende Provincien: Verklarende geexamineert te hebben 't geen by eenige Provincien was gemoveert geweest / dat eenige plaetsen ofte Frontieren binnen de stemmende Provincien gelegen / op de voorsz Lijsten gestelt waren / als onder de Generalitept gehoorende/ ende wederomme vice versa: welcken volgens de voorsz Lijsten ter presentie van Sijn Excellentie Stadthouder in den Raedt by de handt ghenomen ende geexamineert zijnde: Verklaerden geen plaetsen ghebonden te hebben daer desen aengaende reflexie op was vallende/ als in de Lijste van plaetsen buyten de stemmende Provincien gelegen/ de Forstressen Bourtange, Billingwolde, ende Lang-Ackerschans, ooch Coevorden, ende in de andere Lijste van de plaetsen binnen de stemmende Provincien, Axel, Neusen, Biervliet, Lillo, ende Liefkenshoeck. Wat de Forstressen belanghde van de Bourtange, Bellingwolde ende Lang-Acker Schans, dat de selve niet waren ghelegen in ofte binnen eenige van de stemmende Provincien/ gelijck ooch niet en dede Coevorden, zijnde onder de Landtschap Drenthe, ende over sulcks alle die Lijssen buyten de stemmende Provincien wel gebracht. Aengaende Axel, Neusen, Biervliet, Lillo ende Liefkenshoeck op de Lijste van de stemmende Provincien van Zeelandt ghestelt / daer op moeste worden verstaen dat het selve niet en was geschiedt als of die gelegen soude

de zijn/ in ofte binnen de Provincien van Zeelandt / het welck in der daedt geen van de selve en was / maer om dat wepnich besettinghe in die Provincie hebbende / de Compagnien van dese plaetsen mede soude konnen dienen by gelegenthepdt tot uytvoeringe van hare Politicque bevelen, sonder nochtans dat de intentie gheweest was daer door eenige prejuditie aen de Generalitept te doen/ maer ghelijck de Heeren van Zeelandt voor desen in den Oorloge hadden de opsichtinge gehadt over de vijf voornoemde Plaetsen / soo van besetten / Fortificatien/ ende desgheliker hadden oock de Provincien van Vriesslandt/ ende Stadt ende Lande met de Heeren Stadthouders der selver Provincien het ghesach ghehadt over de drie eerst genoemde Fortressen/ soo van besettinge / Fortificatien / als anderssints / werdende soo wel van wegen de eene als de andere der voorschreve drie respective Provincien voor gebracht/ende geurgeert dat daer by behooren gelaten te worden / als zijnde de selve respectivelijck aen de voorsorge der voorschreve Plaetsen tot verseeckeringhe haerer Provincien/ ten alderhoochsten ghelegen/ ende dat die respective besettinghe soo voorts tot hare voorsorghe blyvende / de selve mede sonder staen tot uytvoeringe haerder Politicque bevelen : Waer op gedelibereert zijnde / sijn de Heeren van Zeelandt ende Vriesslandt verfocht te willen ten spoedichsten inbrengen haer respective bewijsen ende beschepden tot adstructie van het recht het welck de selve sustineerden haer te competeren in het ghesach ende voorsorge over eenige Plaetsen ende Forten ghelegen buyten de stemmende Provincien onder het ressort van de Generalitept.

Die van Hollandt wierden by die van Vriesslant ende Stadt ende Landen seer versocht om de Amnestie generalijck ende sonder reserve toe te staen ; dienvolgens den Heer van Sommersdyck, welcken aengaende de meeste swarigheyt was / mede daer onder te begrijpen : Als ooch/ te willen laten mede influeren in de forme van besissinge der verschillen het point van de Belastinge ende Consenten, 't welck Hollandt begeerden dat Souverainelijck ende absolutelijck aen de particuliere Provincien (volgens Unie ende haer sustenu) soude blyven. Aengaende de Amnestie, so wilden die van Hollandt ongeerne afwijcken van haer Concept ; 't welck was niet te sullen betoonen eenich ressentiment over het gepasseerde des Jaers 1650. tegen den anderen Provincien, de Onderdanen, Ingheseetenen, ofte Ministers van dien, van wat qualitept / Staet/ ofte conditie die waren / &c. dese voorden : tegen den anderen Provincien, ende Onderdanen van dien ; benamen haer niet de macht om te mogen haer ressenteren tegen haer eygen Onderdanen. 't Welck meest gemunt was tegens den Heer van Sommersdyck, niet kunnende vergheten noch digereren / dat pemandt een Lit van haer Vergadering soude zijn/ende nochtans doen diensten die hy ghedaen hadde aen den Stadthouder ende Capitepn Generael / tot prejuditie van hare Vergaderinge, soo sy sustineerden ; maer die van Vriesslandt hebben haer alsoo daer tegens ghestelt/ dat sy noch den achtienden Augustij hebben verklaert bespeurt te hebben / dat onder de besoignes van die Illustre Vergaderinghe eenige passien begonden te speelen/ ende vreesende over sulcks / dat het oochmerck van de selve by een komste / 't welcke was upt twee-spaltighept / eendracht/ ende upt salousie / vaster ende verseeckerder correspondentie te beramen / soude komen te failleren ofte ten minsten het behoorlijck wit niet te raecken / hadden upt goeden yver tot de gemeene saecke raetsaem ghevonden haer Hoocht Mog. op den twintichsten Julij laetstleden voor te dragen om dese Illustre Vergaderinge (het principaelste bericht zijnde) met een Amnestie ende vergetenthept te bekroonen/van alle het geen in den Jare 1650. hinc inde tusschen de Provincien / Leden ende Ingesetenen van dien gepasseert was / 't welck ofte wel by alle Provincien in dier voegen behaechhalijck was geweest / dat daer upt by Conciliatoire Conferentie een solemnele Acte was uytghebracht/ ende by de ses andere Provincien naderhandt geapprobeert : dat nochtans de Heeren van Hollant in haer bedencken op de selve Acte/ als ooch op gistere haer in dier voege niet verklaert hadden als de Provincie van Vriesslandt ende de andere/ nae soo langen Reces/ hadden vertrout/ zijnde de Acte op gisteren by Hollandt ende West-Vriesslandt (veel licht niet sonder overstemminge ende tegens de goede meeninghe van eenige notabele Leden van Hollandt selfs) inghegeven in effect een ende het selve (omme de voorden/ tegen den anderen, &c. hier te voor sien) als 't geen sy voor drie weecken hebben inghebracht ghehadt/ continerende wel soete woorden, maer weynich van operatie tot het geen tot een Amnestie behoorde te comprehenderen ; des te meer/ dewijl niemandt in 't particulier van voorden uytgesloten/ ten sy de reflexie quame op de Provincien selfs die de Resolutien/ waer upt men wilde sustineren de onrusten gecauseert te zijn/ hoewel in waerhept upt andere oorsaecke gheresen / als dese vergaderinge wel bekendt/ hebben gearresteert ende geratificeert : Ende also dan de Gecommitteerde wegen de Provincie van Vriesslandt, gelijck sy oock vertrouden van alle de andere Provincien haer niet konden erinneren pets begaen te hebben/dat sodanigen verhael als de Acte by de Heeren van Hollandt gisteren ingegeven verbatede/ konde plaets geben / ende de Heeren van Vriesslandt geen ander intentie hadden gehadt als alle/ oock geimagineerde fouten, in wat voegen ende by wie begaen / upt den sin te slaen ende in vergetenthept te brengen/ omme de reputatie der Geunieerde Provincien t'samentlijck by haer Vrienden soo veel te grooter / ende by haer Vyanden soo veel formidabeler te maecken. Soo versochten de Gecommitteerde wegen Vriesslandt / dat de Heeren van Hollandt haer de Concept Resolutie van Amnestie van den twee en twintichsten Julij leestleden als noch wel wilden laten gheballen/ als met de Propositie in de Provincien by de Gedeputeerde van Hollandt gedaen/ niet alleen over een komende / maer ooch op de voorden van congratulatie en verwellekominge by de aenkomste alhier best passende.

By faute van sulcx/ vonden de Gecommitteerden van Vriesslandt haer genoot saeckt te verklaren/ dat het gebesoigneerde van die Tafel, in veel poincten haer Ed. Mog. Heeren Principalen niet aennemelijck ofte smaeckelijck soude zijn, ende vonden derhalven noodich in de besoignes van dese Vergaderinge te laten aenteeckenen dat sy onschuldich wilden zijn van alle inconvenienten ende onheylen die door naelatigheyt van dusdanigen en Christelijcken Requisit, by verloop van tijdt, mochte komen te emergeren, zijnde niet van meeninge de selve Vergaderinghe langer als 't uyteynde van die weecke by te woonen. Eenige hadden dese Acte van protestatie noch wel wat herder ende scherper ghehadt; als dat de Provincie voor nul hiel alle het gebesoigneerde ende gerefolveerde; maer de meeste vonden niet goet haer dese particuliere Provinciale saecke soo diep aen te trecken / maer riedden den Heer van Sommersdyck om onder beneficie van het een of het ander expedient de Heeren van Hollandt contentement te geven, gelijck geschiedt is op volgende maniere ; als dat den negenthienden Augustp by den Heer Raedt Pensionaris Catz van wegen de Heeren van de Ridderschap aen de Heeren Staten van Hollant is verklaring gedaen/dat wel gemelde Heeren tot voorkominge van meerder onruste in de Provincie van haer Ed. Gro. Mog. ende om de groote Vergaderingh niet met oneenigheyt te doen scheyden / den Heer van Sommersdyck hadden goet doen vinden/ sich van de Vergaderinge van de Heeren Staten te absenteren, sonder daer in weder te verschynen, ter tijdt ende wyle toe dat haer Ed. Groot Mog. door meer wel gedachte Heeren van 't Ridderschap souden wesen ghedisponeert, sulcx wederom goet te vinden, ende dat vervolgens de opghemelde Heer van Sommersdyck soude begrepen zijn in de Amnestie, met vernietinge ende uytlichtinge uyt de Notulen van haer Ed. Groot Mog. van sodanige Acten ende Resolutien als tot laste van meer ghemelde Heer van Sommersdyck soude mogen bevonden worden genomen te zijn.

Waer na aenstonts rapport gedaen zijnde by de Heer Pensionaris de With van de Conferentie door Gecommitteerde van haer Ed. Groot Mog. op 't voorsz subject/ ende het geen daer omtrent was ghehouden/in voegen hier na volgende :

Ed. Groot Mog. Heeren;

DE Leden by U Ed. Groot Mog. Gecommitteert om het overleggen, hoe met de meeſte ende beſte ghevoechlijckheyt ende vernoegen van de Provincien het werck van de *Amneſtie* ſal dienen te worden beſlooten, ende de groote Vergaderingh met wel gevallen gedimitteert, hebben *by eenparigheyt geoordeelt, dat de Heer van Sommersdyck ſich ſal abſenteren van de beſoignes van de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. 't ſy by vrywillighe ontreckinghe, 't ſy by diſpoſitie van Politicque Reſolutie ter tijden ende wijlen toe anders met volcomen contement van de Leden goet ghevonden ſal connen worden,* dat wyders ſal worden gearreſteert, mitsgaders gepubliceert ende geaffigeert, ter plaetſe daer het behoort de Provinciale Acte van Hollandt ende den *Heer van Sommersdyck daer onder gecomprehendeert*, ende dat vervolgens ter Generaliteyt mede ſal worden geamplecteert het Concept van *Amneſtie* by Commiſſariſen van de Conferentie Conciliatoir gheconcipieert, ende den *twee en twintichſten* Julii 1651. in de Groote Vergaderinghe gherapporteert, refererende haer voorts tot U Ed. Gro. Mog. wyſe diſpoſitie. Actum den *negentienden* Auguſtij 1651.

Als na verſcheyden diſcourſen op 't voorſz werck gevallen/goet gevonden/dat de opgemelde verklaringe van de Heeren van het Ridderſchap ſoude worden aengenomen / en dat dien volgende den Heer van Sommersdyck hem uyt de Vergaderingh van haer Ed. Groot Mog. ſoude abſenteren, ende dat alle Acten ende Reſolutien genomen tot laſte van den meer ghemelden Heer van Sommersdyck uyt de Notulen van haer Ed. Groot Mog. ſouden worden gelicht ende gehouden voor vernietight.

Dat verder Acte van de Generale Amneſtie, ghereſulteert uyt de Conciliatoire Conferentie van den twee en twintichſten Maent Julius ter groote Vergaderinge ingheheacht/ by haer Ed. Groot Mog. ſoude worden aengenomen/ ende wierdt aenghenomen/ ende dat meer gemelde Heer van Sommersdyck ſoude worden verſtaen daer in begrepen te zijn.

Eyndelijck dan Saterdagh den negentienden Auguſty / hebben de Provincien van Gelderlandt, Zeelandt, Uytrecht ende Over-Yſſel by ghevolghe van de verdere Provincien/ aengenomen het Concept van beſlissinghe der differenten, in maniere als volcht:

I.

By ſoo verre het mochte komen te gebeuren ('t welck Godt verhoeden moet) dat tuſſchen de Geunieerde Provincien eenich diſpuyt, onverſtant, twiſt, ofte tweedracht geviele in ſaecken daer inne geen overſtemminge plaets en heeft, volgens de Unie in den Jare *vijftienhondert negen en ſeventich* gemaeckt, daer in ſy Lieden den anderen niet konden verſtaen, ſullen in ſulcken gevalle *ſeven* onpartijdige, bequame, vredelievende, ende in 't ſtuck van Staet wel ervarene Perſonen, te weten, uyt yder Provincie een (onder welcke ſullen weſen de Stadthouders van de Provincien, daer de ſelve tegenwoordich zijn, ofte namaels ſouden mogen weſen, ende die de reſpective Provincien daer toe ſullen gelieven te gebruycken) te ſamen komen om tuſſchen de diſcreperende Partyen den wegh van vriendtſchap te tenteren, ende de ſelve niet ſuccederende, ſullen de verſchillende Partyen weder zijdts tot ende by de voorſchreven *ſeven* Perſonen eenige nieuwe Arbiters verkieſen, in ſulcker voegen, dat de ſelve nieu gekooren Arbiters gevoecht by de voorſz reſpective eerſt geëligeerde ten weder zijden *een ghelijck ende egael ghetal* komen uyt te brengen, te weten, by ſoo verre het geſchil tuſſchen *eene Provincie* ter eenre, ende de *ſes* Provincien ter andere zijde ſal weſen ghereſen, dat in ſulcken gevalle de ſelve eene Provincie noch *elf*, ende de voorſz *ſes* Provincien noch *ſes* Arbiters verkieſen ſullen, in voegen dat als dan ten weder zijden het getal van *twaelf* Seghs-Lieden gebruyct ſal worden, ende by ſoo verre het gheſchil mochte weſen gereſen tuſſchen *twee* Provincien ter eenre, ende de *vijf* Provincien ter andere zijde, dat in dien gevalle de ſelve *twee* Provincien noch *acht*, en de voorſz *vijf* Provincien noch *vijf* Arbiters aſſumeren ſullen ſulcx dat als dan ten weder zijden *tien* Segs-Lieden ſullen worden gheemployeert. Eyndelijck by ſoo verre de queſtie ſal weſen ontſtaen tuſſchen *drie* Provincien ter eenre, en de *vier* Provincien ter andere zijde, dat als dan de ſelve *drie* Provincien noch *negen*, ende voorſz *vier* Provincien noch *acht* Arbiters eligeren ſullen, in voegen dat by ſo danigen voorval wederom ten weder zijden *twaelf* Segs-Lieden ſullen worden gebruyct.

II.

Ende ſullen de voorſz alſoo verkoorenSegs-Lieden tot hen Lieden aſſumeren, ende by pluraliteyt van ſtemmen eligeren een *Super-Arbiter*; edoch, by aldien de ſtemmen van de ſelve Seghs-Lieden daer inne mochten komen te ſteecken, ſal de decisie van dien by Lotinge worden ghetermineert, ende op de welcke van de Perſonen daer tuſſchen de ſtemmen geſteecken ſullen hebben Lot valt, de ſelve ſal *Super-Arbiter* zijn.

III.

Ende ſullen de voorſz Segs-Lieden ende Super-Arbiter hare Seſſien ende rangh hebben, mitsgaders ſtemmen na de ordere van de Provincien wegens de welcke de ſelve reſpectivelijck ſullen komen, ende oock voor eerſt en voor al *viam Concordiæ* tuſſchen de verſchillende Partyen tenteren, ende by faute van Succes onpartijdichlijck oordeelen ende uytſpreecken het geene ſy Lieden in Conſcientie, Reden, Recht, ende billigheyt bevinden ſullen te behooren, ſullende tot dien eynde by Eede belooven, dat ſy geen ſucht ofte affectie tot eenige Provincien ofte Leden van dien dragen, nemaer haer uytſpraecke als vooren, onpartijdichlijck doen ſullen.

IV.

Wel verſtaende, by ſoo verre eenige Partyen mochten oordelen, *redenen van recuſatie*, tegens eenighe van de voorſz Segs-Lieden ofte den Super-Arbitrum te hebben, dat de ſelve de voorſz redenen ſullen mogen allegueren, ende dat op de ſuffiſantheyt van dien by de reſterende van de voorſz Segs-Lieden geoordeelt ende uytſpraecke ghedaen ſal worden, midts dat aenſtonts in plaetſe van de geen die met redenen gerecuſeert ſal zijn, aen een ander geſurrogeert worde.

V.

Hebbende de reſpective Provincien belooft, ghelijck de ſelve belooven by deſen, de voorſz te doene uytſpraecke nae te gaen ende te achtervolgen, ſonder daer tegens te doen, ofte doen doen, directelijck ofte indirectelijck in eeniger wyſe ofte manieren, ſonder dat daer van wyder beroep ofte andere proviſie van Rechten, 't ſy van Appel, Relief, Reviſie, Nulliteyt, ofte eenige andere querellen, hoedanich die ſoude mogen weſen, verſocht of gebruyct ſoude mogen worden, ende ſo verre by ymant ter contrarie gedaen ofte geattenteert worde, het ſelve verklaren ſy van nu voor als dan nul, egeen, ende van onwaerden, daer onder verbindende haer Lieder ende aller Ingheſetenen van haer Lieder reſpective Provincien, Steden ende Leden van dien, Perſonen ende goederen, omme de ſelvige in gevalle van contraventie, ende by gebreecke van voldoeninge van de voorſz uytſpraecke tot preſtatie van het effect van dien, met het geen daer van dependeert, gearreſteert, gehouden, ende bekommert te mogen worden, t'allen plaetſen ende by-allen Heeren, Rechten ende Gerechten, daer men die ſal konnen ofte mogen bekomen, *renuncierende ende vertyende* tot dien eynde van alle Exceptien, Gratien, Privilegien, Relievementen, ende generalijck van alle ander Beneficien van Rechten die hunlieden eenichſints ter contrarie van deſen ſouden mogen dienen, en byſonder den Rechten, ſeggende, generale Renunciatie geen plaets te hebben, daer en ſy eerſt ſpociale voor gegaen.

De Heeren van Hollandt hebben haer het opgemelde Concept mede wel laten ghevallen / dan alſoo den ſelven daer uyt hadden believt te eximeren de materie van Conſenten ende Belaſtingen, welcken aengaende de reſpective Provincien ſouden behouden hare Vryheyt, om haer daer inne te ghedragen ſulcx als de ſelve ſouden oordeelen den dienſt van den Lande te vereyſchen / zijn de opge-

opghemelde Heeren van Hollandt verſocht haer naerder Conſent dien aengaende in de Ordinaris Vergaderinge van haer Ho. Mog. ſoo haeſt doenlijck in te willen hengen: Gelijck ooch verſocht wierden de Heeren van Vrieſlandt ende Stadt ende Landen, haer het voorſz Concept ooch wel te laten gevallen / ende daer mede ten ſpoedichſten haer te willen conformeren.

De Heeren van Vrieſlandt hebben verklaert deſen aengaende / al noch te inhereren de Concluſie by de Heer Preſider ende op voorleden Vrydagh genomen.

De Heeren van Stadt ende Lande / hebben verklaert al noch te inhereren haer Provinciael Advijs den een en twintichſten Julij leſtleden op 't ſelve ſubject ter Vergaderinge in gebracht.

De Heeren van Stadt ende Lande hebben haer verklaert op het redres van de Inſtructie van den Raedt van State den achtienden Julij ter Vergaderinge gheagreſteert, in voegen als volcht: te weten / dat ſy accepteerden de Inſtructie voor den Raedt van State, ſoo en in voegen de ſelve by haer Ho. Mog. Gecommitteerden inde Conferentie Conciliatoir was gecorrigeert ende gedreſſeert / met dien bedinge nochtans dat het twintichſten artijckel ſpreeckende van de Solliciteurs naer de tegenwoordighe conſtitutie van de Provincie van Stadt ende Lande voor als noch niet gepractiſeert konde worden / ſullende niet te min ſorge dragen / dat naer verſterf van de tegenwoordige Solliciteurs geen Ritmeeſteren ofte Capiteynen met nieuwe Schrijvers ofte Hooge Tractementen als op den Staet van Oorloge bekendt / ſouden beſwaert worden / ooch voordere ſtellen dat aen de Ruyterie ende Soldaten ſodane betalinge effective wierden gedaen / dat daer over aen den Raedt geen gefundeerde klachten ſouden voorkomen; Verſtonden mede dat de Provincien van Uytrecht, Over-Yſſel ende Stadt ende Landen gherechticht waren nae het exempel van andere Provincien yder noch een Gecommitteerde in den Raedt te mogen ſenden / zijnde buyten reden dat een meerder contribuerende Provincie in een Generaliteyts Collegie minder ghelach / ofte niet ſoo veele Perſonen ſouden mogen hebben als een minder contribuerende Provincie.

Daer na is aengaende de Amneſtie eenparichlijck gereſteert / ende verbolgens gedruckt / gepubliceert ende geaffigeert dit Placcaet.

ALſoo in den beginne van den Jare 1650. eenige onluſten in de Regeringe zijn onſtaen, de welcke naederhandt verder ende verder gegaen zijn, op 't fundament van ſeecker Reſolutien op den *vijfden* ende *ſeſten* Junii des ſelven Jaers, by de Ordinaris Vergaderinghe van de Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt genomen. En dat naderhandt Godt de Heer Almachtich ghelieft heeft de voorſz onluſten wederom na ſyn Vaderlijcke goedertierenheyt gheheelijck wech te nemen; midtsgaders tuſſchen de gemeene Bondtgenooten ſodanige Harmonie, Eendracht, Liefde, Confidentie ende affectie te doen blijcken, dat alle de grootwichtige deliberatien, die ter occaſie van het overlyden van *Sijn Hoogheyt* den Heer Prins van Orangie hoochl. Memorie gehouden zijn in de Generale Vergaderinghe van de reſpective Staten der Geunieerde Provincien, Extraordinarie alhier is 'sGraven-Hage gheconvoceert, met eenparigheyt ende volkomen contentement van alle de Geunieerde Provincien geluckelijck ten eynde zijn gebracht, ſoo hebben de reſpective Staten van de Provincien van Gelderlant, Hollant, Zeelandt, Uytrecht, Vrieſlandt, Over-Yſſel, ende Stadt ende Landen, om de gedachten van de voorſz onluſten te eradiceren, uyt de Memorie van de tegenwoordige en toekomende eeuwen, ende den Bandt van de voorſz Eendracht, Liefde, Confidentie ende affectie onder de reſpective Provintien te vaſter ende indiſſolubel te maecken, ende daer mede te ſluyten de ſelve Illuſtre en Groote Vergaderinge van de geſamentlijcke Bondtgenooten, verklaert, ghelijck de ſelve verklaren mits deſen, nu noch noyt te ſullen nochte willen gedencken aen alle het geen in den voornoemde Jaere 1650. is voorghevallen, noch oock eenich reſſentiment over het geen voorſz is tegens eenige Provincien, Perſonen ende Huyſen, in 't gemeen, ofte byſonder, te bethoonen hoedanich 't ſelve oock ſoude mogen zijn, maer ter contrarie *alles te vergeten*, als of alle het ſelve noyt en ware gepaſſeert, houdende tot dien eynde mede de voorſz Reſolutien van den *vijfden* ende *ſeſten* Junii voornoemt, als niet ghenomen, midtsgaders nul, krachteloos, ende van onwaerde, ghelijck mede alle het geen uyt krachte, ende ingevolge van dien in eeniger manieren is gedaen ende daer op gevolcht, ſullende mede tot bekrachtinge van alle het geene voorſz is, vernieticht ende uyt de publijcke Notulen ſoo van de Generaliteyt, als van de reſpective Provincien gelicht, geroyeert, ende uytgenomen worden alle Reſolutien, Acten ende Actitaten, ter ſaecke als vooren genomen, ende in de ſelve geinſereert. Aldus gedaen ende verklaert by de hooch ghemelde Heeren Staten van de reſpective Geunieerde Provincien, op de groote Zale van 't Hof van Hollandt, den *negentienden* Auguſty *ſeſtienhondert een en vijftich*. Was geparapheert J. de Jonge van Oofterlandt.

vt. Onderſtont

Accordeert met het Regiſter,

N. RUYSCH.

Daer mede dan deſe Groote ende Extraordinaris Vergaderinge van de gheſamentlijcke Bondtgenooten met volkomen contentement ende eenparigheyt voor Godts genadigen zegen gheſlooten ende geeyndicht is. Zijnde de verdere beſoignes gelaten aen de Ordinaris Vergaderinge van haer Hooch Mog. ende wierden de reſpective Provincien midtsdien hert grondelijck bedanct, voor de goede voorſorghe / ernſt / ende yver / die de ſelve ten goede van den ghemeenen Staet / ghedurende deſe importante deliberatien hadden by ghebracht ende betoont / ende Godt Almachtich als oorſpronck ende Fontepne alles goedts uyt de innerlijcke beweginghe haerer aller herten ende nieren gebeden ende geſuppliceert / den Staet deſer Landen met verder heyl / voorſpoet / ende welvaren / ende de Regenten van dien met oprechte Liefde / Eenigheyt / onderlinge vriendtſchap ende confidentie onverbreeckelijck ende eeuwelijck nae ſijne Vaderlijcke goedertierenheyt ende onverdiende genade onder den anderen te willen verbinden ende zegenen. Wijders hebben haer Ho. Mog. verſtaen / dat de hooch ghemelde Vergaderinghe ſoude worden gheſlooten / ghelijck de ſelve gheſlooten is 's Maendaegs den een en twintichſten Auguſty met een Danck-Predicatie ten thien uyren voor middagh / voor den Predicant Streſo, daer toe verſocht ende genoodicht wierden alle de Collegien van Politie / Juſtitie ende Finantien / benevens den Hercken-Raedt alhier in 's Graven-Hage reſiderende: Eyndelijck is beraemt een Algemeenen danck / vaſt ende Bede-dagh / over alle de Geunieerde Provincien / geaſſocieerde Landtſchappen / Leden ende Steden van dien / tegens Woensdagh den dertienden September eerſt volgende: Oock om ten ſelven dage mede al omme het Canon geloſt / de Klocken geluyt ende met vuyren en branden van Picktonnen alle teeckenen van vreuchde ende blijdtſchap getoont te worden.

De Heer Raedt Penſionaris Catz, die tot openinghe van die Groote Vergaderinge den achtienden Januarij hadde gedaen de eerſte aenſpraeck van wegen Hollandt / heeft deſgelijcx ghedaen de naevolgende heerlijcke Redenen van affcheydt.

HO. MOG. HEEREN;

D*At alle dingen haren tijdt hebben*, is lange voor onſen tijdt by de Wyſten Koninck van alle tijden aen alle Menſchen wyſſelijck gewaerſchout.

Des is te letten, dat in alle Wereltſche ſaecken *een tijt* is van by een te komen, ende wederom een tijdt om van den anderen te gaen: Noyt en kander ſoo lieven en aengenamen Geſelſchap by den anderen verſamelen, of het moet ten laetſten met een ſcheyden worden geeyndicht.

Dit dan ſulcx zijnde (na 'smenſchen veranderlijck weſen hier beneden) ſoo en kan by de ſelve niet beter (ons oordeel) worden gedaen, als met allen ernſt te letten hoe *wel* te ſcheyden.

De

De ervarentheyt van alle Eeuwen heeft geleert, dat hoe grooter de by een komſten zijn geweeſt, hoe grooter gevaer ſich heeft verthoont van ſware gevallen die ſodanige Groote Vergaderingen zijn gevolcht.

Deſe ongelegentheyt (meeſt over al ghemeen zijnde) wordt gecauſeert ſonderlinge, vermidts de inghebooren verſcheydentheyt van der Menſchen innerlijcke ghenegentheden, ende andere toevallen van buyten daer by komende. Oock heeft de ervarentheyt dickmael geleert, dat in de ſuyverſte Vergaderingen (ſelfs daer men van Goddelijcke ende Hemelſche ſaecken heeft gehandelt) ſelden een eenparigheyt van beſluyt heeft konnen worden ghetroffen.

Gelijck met ontallijcke Exempelen, die over al te vinden zijn, lichtelijck ſoude konnen worden beveſticht.

De oorſaeck hier van, is de *groote verſcheydentheyt van de humeuren der Menſchen*, waer uyt de voorſz groote Vergaderinge is beſtaende, de welcke, gelijck de ſelve, in *uytwendich weſen* en manieren van doen, d'een van den anderen zijn verſchillende, ſoo worden de ſelve bevonden immers ſoo ſeer malkanderen ongelijck te zijn in der ſelver *inwendige genegentheden*, mitsgaders oordeelen ende gedachten daer uyt herkomende.

Men ſiet, dat deſe Doorl. Vergaderinghe uyt een ſeer groot getal van Perſonen is beſtaende; maer dat onder alle de ſelve geen twee en konnen bevonden worden, die malkander in de *lineamenten* van het aenghefícht, *geſtalte* van de uytterlijcke Leden ofte ghewoonlijcke *manieren van beweginge* van de ſelve zijn gelijckende, ende met het inwendige is het even alſoo geſtelt.

Sulcx dat ſoo grooten getal van Menſchen by den anderen komende, en (boven de natuyrlijcke verſcheydenheyt dickmaels daer onder ſpelende byſondere inſichten uyt eygen ofte particuliere Intereſten) het een wonder boven wonder moet gereeckent worden, ſoo wanneer ſodanige Groote Vergaderinge met een eenparige beſluyt komt te worden geeyndicht.

Noyt Maeltijdt is ſoo wel gegeten,
Daer niemant qualijck heeft geſeten.
Gelijck het ſpreeckwoort ſeydt.

De Menſchen hebben in 't gemeen den aert van 't *Zeewater*, 't welck in een kleen Vat zijnde gegoten blijft onbewogen en ſtille ſtaen; maer in de ruyme Zee ſwevende wordt met de minſte windt gaende gemaeckt, ende werpt baren ende golven uyt huyſen hooch: Menſchen in haer eygen Huys, Staet, Provincie, konnen miſſchien in ſtilte blyven ofte gehouden worden, maer hoe de Vergaderinge grooter is, hoe de onderlinge tegenſtrevinge meerder wordt bevonden.

Waer doch kan gevonden worden een Koninckrijck, een Landtſchap, een Provincie, een Stadt, een Dorp, een Buyrt, een Huys, ja een Huysgeſin, een Man ende Vrou die over al eens met den anderen zijn gevoelende, ja waer iſſer een Menſche, die niet een ander Menſche met ſtrydige genegentheden in ſyn ſelven is gewaer wordende.

Nunquam bella piis nunquam certamina deſunt:
Et quo cum certet mens proba ſemper habet.

In voegen dat geenſins te verwonderen is, dat Menſchen by den anderen komende uyt verſcheyde Provincien, Landtſchappen ende Plaetſen, in ghedachten ende oordeel van andere in veele zijn verſchillende, dewyle dat diſtantie van plaetſen, oock verſcheydenheyt van humeuren gewoon is te veroorſaecken.

Tales ſunt hominum mores, qualis pater ipſe,
Jupiter aurata perſuſtrat lampade terras.

De Menſch die heeft een aert/gelijck de Sone-ſtralen Omtrent ſyn Vaderlandt van Gode neder-dalen.

Ende als ſodanige Groote Vergaderinghe vreedtſamelijck ende met eenparigheyt komen uyt te vallen, ſo moet het ſelve alleenlijck worden toegereeckent den genadigen zegen van den goedertieren Godt.

Men heeft alhier (na de tegenwoordige conſtitutie van ſaecken) verhandelt veel ſware ende verſcheyde dingen, beſtaende ſonderlinghe in drie hooft-ſtucken, te weten *Religie, Unie, ende Melitie*, ende het geen dat daer omtrent is, oock een *Amneſtie* ofte verghetenheyt van verſcheyde bekommerlijcke ſaecken voor deſen ghepaſſeert, ende ſoo verboſten werck ende alle de moeylijckheden ende ſwarigheden daer in ſteeckende, is men evenwel in vriendtſchap ende minnelijckheyt te boven gekomen, en is alles met eenparigheyt ende vergenoeginge beſlooten, ende daerom hebben U Ho. Mog. wel te rechte goet gevonden dat niet alleenlijck hier ter plaetſe een ſolemnele Danckſegginge aen Godt Almachtich ſoude worden gedaen, ende daer toe gheroepen alle de Collegien van de Regeringhe alhier reſiderende, maer dat oock in alle de Geunieerde Provincien ende Geaſſocieerde Lantſchappen van dien tot ſeeckeren daghe aengheſtelt ſal worden een algemeene Danck-Predicatie met Gebeden ter materie dienende, om den goeden Godt de eere te geven van ſoo hoogen ende onwaerdeerlijcken weldaedt.

Want wie is anders hier van den lof te gheven als den goeden Godt, die ſynen Geeſt van Eendracht over deſe Illuſtre Vergaderinghe ſoo mildelijck heeft uytgheſtort, ende de ſaecken dus verre heeft beleyt.

Sonderlinghe in 't ſtuck van de *Amneſtie*, wie, die het werck aenſier, gelijck het over een Jaer heeft geſtaen, ſoude niet gheſeyt hebben datter gronden waren gheleyt tot een eeuwighe verwyderinge? Oock ſelfs doen deſe Vergaderinghe eerſt by den anderen quam, ende echter zijnder ſaecken voor gevallen; oock gedurende den tijdt van de ſelve, die het werck in gantſch andere conſtitutie hebben geſtelt.

Ongelijck te vergeven, te vergheten ende noyt te ghedencken, is geen gemeen werck, 't is boven natuyrlijck, ende Godts vinger ſelfs *Eer ende danck* moeten ſy hebben, die hier toe hare goede gedachten ende behulp hebben gecontribueert.

Om nu alle de ſaecken aenmerckens waerdich, die in deſe Illuſtre Vergaderinge zijn ghepaſſeert, in verſcher ghedachten te houden: Soo is van oudts aengemerckt, dat daer toe ſonderlinge kan dienen *de ſituatie ende gelegentheyt* van de tegenwoordige Plaetſe.

Die geen die haer werck maecken om de *memorie der Menſchen* by kunſte te verſtercken, ende veel dingen vaſtelijck te doen begrypen, ſyn ghewoon haer Leerlingen eenige *imaginaire Beelden* in te drucken, ſtellende de ſelve op de Muren, Venſters ofte Deuren, in de plaetſe daer ſy de Jonnkheyt in de voorſz kunſte zijn oeffenende, gelijck de Heeren in de Vergaderinge tegenwoordich zijnde, ende in de voorſz kunſtelijcke Memorie haer geoeffent hebbende, wel bekendt mach weſen.

Willen wy dan van hier met ons dragen wat goets de goedertieren Godt aen den Staet in deſe plaetſe heeft beweſen, ſo en heeft men maer de geſtalte ende ſituatie van de ſelve in ſyn ghedachten te prenten, ende met hem van hier wech te dragen, want van buyten komende, ende naderende den inganck van de tegenwoordige Groote Zale; So ſal men aen d'eene zijde vinden een Godts-Huys, dat is een Kercke daer in Godts Woort dagelijx wort geleert, de inbeeldinghe van welck geſichte ſal aen een yder (oock verre van hier zijnde) in de ghedachten brengen, wat hier ten goede van de Ware Gereformeerde Religie by U Ho. Mog. is verhandelt ende beſlooten.

In de voorſz Zale getreden zijnde, ſoo wort aen d'een zijde bevonden een opganck tot de Plaetſe, daer de *Vergaderinge van de Heeren Staten Generael* ghewoonlijck is ghehouden te worden, ende ſulcx ſal yder ſyn ghedachten kunnen vernieuwen, wat hier ten goede van de Unie, en alle ſaecken den Staet der Geunieerde Provincien raeckende, is verhandelt.

Aen de ander zijde wordt bevonden de trap ende toeganck tot de plaetſe, daer het *Hof Provinciael* ghewoonlijck is te zijn funčtie in 't ſtuck van Juſtitie te oeffenen, waer door onſe ſinnen indachtich kan worden ghemaeckt, wat by deſe Vergaderinge tot vorderinge van goede Juſtitie ende handthavinge van de ſelve is ghereſolveert en goet gevonden.

Aen de ander zijde wordende bevonden den inganck van de Kamer *van Reeckeninge* ende *Leen-Kamer*, kan daer

daer uyt de Memorie worden ververſcht wat ten aenſien van de Finantien ende gehoorſaemheyt van de Vaſallen, ende andere Onderſaten van deſen Staet, hier ter Vergaderinge is uytgewrocht.

De *Vaendelen, Wimpels, Vlaggen en Cornetten*, boven onſe hoofden ſwevende, alle Zegen-teeckenen van de Victorien, by Godt Almachtich aen deſen Staet verleent konnen yder een, oock verre van hier zijnde, indachtich maecken wat ten aenſien van de Militie, Militaire functien, ende het geen dat daer omtrent is, hier ter Vergaderinghe met groote ſorchvuldigheyt is beſlooten, ende goet ghevonden; kan oock yder verwecken tot rechte Danckbaerheyt, die men van wegen den Staet aen Godt Almachtich ſchuldich is, over ſoo meenichvuldige weldaden van tijdt tot tijdt van den ſelven genooten.

De oogen om hooge ſlaende tot in het verheven dack van deſe aenſienlijcke Plaetſe, ſoo wordt bevonden, dat *een alle de Balcken, Ribben, Latten, ende ander hout daer omtrent, niet een Webbe van Spinnekoppen* en wordt bevonden, zijnde al het opgemelde werck ſuyver van ſodanighe vuyligheden. De Spinnekop is een Gedierte dick van buyck ende met lange krauwels, gewoon ſyn netten over al uyt te ſetten om yet te vangen. U Hooch Mog. hebben notabele Reſolutien genomen tegen alle vuyligheden ende corruptien, die ſoo in 't ſtuck van Policie als Juſtitie ſouden mogen worden gepleecht, waer van de gedachteniſſe uyt de reynigheyt van de tegenwoordighe Plaetſe de Memorie al omme kan worden vernieut.

Dit dan alſoo door Godes genadigen Zegen zijnde gepaſſeert, ſoo grooten werck tot eenparich beſluyt weſende gebracht: Soo iſt, dat haer Ed. Groot Mogende Myn Heeren de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, deſe geheele Illuſtre Vergaderinge, ende yder Lit van de ſelve, gantſch Officieuſelijck ende gedienſtelijck zijn bedanckende, van dat de ſelve ten verſoecke ende vriendelijcke aenmaninge van wel gemelde haer Ed. Groot Mogende ten goede van het ghemeene Vaderlandt alhier ter plaetſe haer hebben laten vinden, ende tot heden toe ſoo meenichvuldige ghewichtige beraetſlagingen hebben believen by te woonen. Verſoeckende de ſelve haer Ed. Groot Mogende gantſch ernſtelijck tot beſluyt van alles, dat alle ende yder Lidt van de tegenwoordige Vergaderinge met ſodanich goede intentie van hier mach ſcheyden, ende na Huys mach keeren, als haer Ed. Groot Mog. met een goet inſicht ende voornemen het voorſz werck hebben aengenomen.

Danckende eyndelijcken den alleen goede ende barmhertigen Godt van ſyn genadigen Zegen, over het geheele werck deſer Vergaderinge overvloedelijck uytgeſtort, verwachtende dat de ſelve Danckſegginge breede by *D. Streſo* Bedienaer van Godes Woordt alhier in 'sGraven-Hage, noch deſen tegenwoordigen dagh hier ter plaetſe, ende in alle de Provincien ten geſetten dage in 't gemeen ſal worden gedaen.

De ſelvige **Danck-Predicatie ende een aendachtich Gebedt** door D. Streſo ghedaen / oock van wegen haer Hooch Mogende door den Heer Griffier Ruyſch duyſent Kijerdaelders in de **Diaconie** van den Haghe door den Armen zijnde gebracht; is de Groote Vergaderinge geſchepden / ende des avondts de Klocken geluyt / ende het Canon los ghebrandt / tot teecken van vreuchde / ghelijck ten beſtenden daghe den derthienden **September** daer nae de danckſegginge / ende teecken van blijdtſchap zijn over al generaler ende duydelijcker geſchiedt. Ende zijn daer na weder alle ſaecken gekomen tot de Ordinaris Vergaderingh.

De Heeren van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt hadden al ſedert eenen gerumen tijdt van Jaren geordeelt ende bevonden, dat de plaetſe van hare Vergaderinge in den Hage ſeer incommodieux ende onaenſienlijck was, en aenmerckende dat door verſterf van den Heer Prins, als Stadthouder / het meeſte deel van de boven gemaecten van het Graeflijck Slot ofte Hofledich ſtonden, hebben tot het diſpicieren van bequamer plaetſen den derden October gecommitteert de Heer van Schagen uyt de ordre van de Heeren Edelen, midtsgaders de Heeren van Dordrecht, Amſterdam, Schiedam, Alckmaer ende Hoorn; wel verſtaende nochtans dat met het prepareren van de gemelde plaetſen ſoo veel tijdts ſoude worden door ghebracht / dat door de voorſz Vergaderinge op de nieuwe plaets / het Nou-Jaer van het Huys van Orangie mocht weſen geexpireert.

De Heer Catz nu in de vier en ſeventich Jaren oudt / hadde al ſedert een gerumen tijdt by de Heeren van Hollandt verſocht dimiſſie van het Raedt Penſionariſchap der ſelve Provincie.

Syn aengename / lange / ende getrouwe dienſten waren ſodanich / dat men ſyn verſoeck ſeer beſwaerlijck heeft konnen toeſtaen; na geepndtheyde deſe Groote Vergaderinge heeft met grooter ernſt daerom aengehouden / ende die eyndelijck bekomen hebbende / den ſeven en twintichſten September is in de Vergaderinge op ſyne knien neder gevallen / eerſt Godt Almachtich voor ſyne veeldoudige genade / in ſoo ghewichtigen / moleſten ende gevaerlijcken bedieninge hem bewaert hebbende / daer na de Heeren Staten van de Provincie voor haere gunſt / met allerhande ſchoone redenen bedanckende / ende alle voorſpere geluck / heyl ende ſpoedt toewenſchende.

De Heer Catz alſo gedimitteert van de Charge / edoch noch bekleedt blijvende met het Ampt van Bewaerder van 't Groot Zegel ende van Stadthouder van de Leenen van Hollandt / Ec.

Soo is terſtont gheprocedeert tot verkieſinge van een ander Raedt Penſionaris / zijnde de noodtwendigheyt en het gewicht van de ſelve Charge ſoo groot / dat voor deſen ſeecker geleert Man de Perſonagie die in ſynen tijdt de ſelve was bekledende / noemde Attantem Belgicæ Libertatis; daerom niet konnende bacant blijven / is noch dien ſelven dach met eendrachtige ſtemmen daer toe verkooren de Heer Adriaen Pau Heer van Heemſtede, &c. eerſte ende preſiderende Raedt ende Meeſter in de Kamer van de Reeckeninge van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt / die oock al reede voor dien tijdt de ſelve Charge / ende daer nae ſeer treffelijcke Ambaſſaden gedefungeert hadde / met het hoochſte lof ende tot ſeer notablen dienſt van deſen Staet; des anderen daeghs is door den Heer Beaumont Secretaris van hooch gedachte Heeren Staten ſulcx ſyn wel Edelheyt aengedient / met verſoeck / het Vaderlandt nu meer als oyt ſyn dienſt van nooden hebbende / ſulcx niet te willen weygeren: Daer nae weder komende / heeft ghevraecht de Inſtructie / om die te examineren / ende de deliberatie voort te maecken / met preſentatie van verbeteringh indien yets niet wel was gheſtelt. Ondertuſſchen is beſocht ende verſocht door diverſche Heeren ſoo uyt het Lidt van het Ridderſchap / als van de Steden / door den Heer Catz ſelfs / oock door de Broeders de Predicanten / om de Charge te willen aennemen: Zijnde ſoo wel der ſelver als aller goeder Patriotten opinie / dat een Perſonage van Eere / vroomheyt / trouheyt / kennis / erbarenheyt / diſcretie ende van authoriteyt / als was de Heer van Heemſtede, deſe Charge tot ſtut van deſe Republijcke t'eenemael noodich was / ende ſeer groote dienſt doen ſoude.

De Heer van Heemſtede heeft ſich ſeer beſwaerlijck daer op konnen verklaren ende reſolveren / daerom weder door den Heer Secretaris van wegen haer Ed. Gro. Mog. verſocht wordende / heeft in het langhe daer van ghe ſproocken / ende by monde in de Vergaderinghe van haer Ed. Groot Mog. geadduceert alles wat op 't ſelve ſtuck te ſeggen viel / inſonderheyt alſoo de ſelve Staet en Bedieninghe veel moeyelijckheyt ende ondanck onderworpen / oock by veranderingh van tijden ende ſaecken met periculen vermengt was.

Soo verſocht hy dat van ſyn doen / actien ende belept / alleen aen haer Ed. Groot Mog. volle Vergadering ſoude hebben te verantwoorden / ende hem oock aen de Boven van Juſtitie (des noot zijnde) ſoude mogen adreſſeren / met de ordinaris cours van de ſelve behelpen / ſonder dat hy onder eenigerhande pretexten / hoedanich die oock ſouden mogen weſen / voor eenige ghedelegeerde ofte extraordinaris Rechters / ofte voor ghecommitteerde / ofte andere Inheemſche ofte Uytheemſche Juſtitie / Politique ofte Militaire / ofte andere Raden / Boven ofte Recht-

Recht-bancken/ hier ofte elders geerigeert/ofte na desen te erigeren/ in eenige manieren soude mogen gerechtveerdigt/ betrocken/ ofte responsabel gemaeckt worden.

Dat hy in allen geballe hoe sich de saecke namaels by veranderingh ofte ongheluck soude mogen toedragen/ soude behouden ende effectivelijck ghenieten/de Rechten ende Privilegien van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt in 't Generael/ ende particulierlijck de Privilegien de Stadt van Amsterdam ende der selver Borgeren competerende / ooch in cas van ongeval ende verbeurte/'t welck Godt verhoede.) Alsoo hem de voorschreve Privilegien ende particuliere Rechten/waer van eenige in cas van ongeval ende verbeurte, voornaels in judicio contradictorio zijn geconfirmeert by de Heeren Borgemeesteren ende Regeerders der voorsz Stadt Amsterdam waren gereserveert/ende voorbehouden uytwijsende de solemnele bezegelde Acte daer nevens geexhibeert. Ende dat haer Ed. Gzoot Mogende sulex ten overvloedt ghelieffden te confirmeren / ten ware de selve beter mochten vinden / sonder prejuditie ofte verminderinghe van de voorsz Acte hem eenich ander favorabele Privilegie tot syne meerder seecherheyt / in sodanigen cas te verguunen.

Dat haer Ed. Gzoot Mog. hem gheliefden te verleenen openе van Brieven van protectie ende indemniteyt, omme tegen alle gewelt/ overlast/ naespraeck/ ende andere moeyenissen/ beklommeringen/schade ende swarigheyt/ die hem ter oorsaecke van syne Bedieninghe soude mogen aengedaen worden ofte overkomen / in wat manieren ende onder hoedanighe pretexten het selve ooch soude mogen wesen geprotegeert / gemdemneert / kosteloos ende schadeloos gehouden te worden / gelaususeert ende gedepescheert in de beste forme ghelijck syne Voorsaten/ in officio, ende hem in syn voorgaende Bedieninge dienstheylsche Acten by zijde van Oorloge waren verleent geweest.

Dat ten regarde van de waerneminge van de Commissien ende Keysen / hem by de Instructie alleen binnen de Geunieerde Provincien te laste geleyt zy / omme te beter tot den dienst van Hare Ed. Gzoot Mogende te mogen vacceren / ooch ten aensien van syne Jaren ende voorgaende menichvuldige Commissien buyten Lants uytgevoert van alle vordere buyten Lantsche ende Uytheemsche Commissien souden zijn ende bly ben gheexcuseert/ende tot de aenneminge ende uytvoeringe van dien/ buyten syn genegentheyt ende gelegenheyt niet soude gehouden wesen/niemaer verschoont worden / gelijck sulex aen eenige voorgaende Ministers/ 't selve Ampt bekleet hebbende/ mede is geconsenteert geweest.

Ende na dien de Instructie op de bedieninge van het voorsz Ampt van Raedt Pensionaris ghemaeckt/ ende hem by ordre van haer Ed. Gzoot Mog. by den Heer Secretaris ter handen gestelt/ verhandelende was een goet getal van artijckelen / van welcke eenige in voorige Instructien niet ghevonden en wierden / ende andere ooch eeniger maten verschilden van den voet ende ordere die Haer Ed. Gzoot Mog. voor desen begeert hadden onderhouden te worden/ende dat in de uytwerckinge van eenige artijckelen van de tegenwoordighe Instructie / misschien eenighe beswaernissen haer souden mogen openbaren/ dat hem gheoorloft soude wesen/de beswaerlijckheden ofte inconvenienten / die hy daer in soude mogen vinden ofte rencontreren van tijdt tot tijdt haer Edel. Gzoot Mog. voor te dragen / om daer in sodanige versieninge gedaen te worden als na behooren / ghelijck het selve t'anderen tijden by haer Ed. Gzoot Mog. mede alsoo goet gevonden ende toegestaen was.

Daer op belooft zijnde dat goede ende volkomen Confideratie soude worden ghenomen / soo heeft Syn Wel-Edelheyt den vierden October ghedaen den gewoonlijcken Eedt/en de bedieninge in Godes Name aengetreden.

Op dese manier dan is de Groote Vergaderinge geslooten/doch gelijck eendeels eenige ofte niet veel importerende/ofte niet volkomentlijck afgedane poincten waren voorts gelaten ofte gheweesen aen de Ordinaris Vergaderinge, alsoo quam noch daer nae een ende ander te resulteren ; 't welck de selve Ordinaris Vergaderinghe nu ende dan wel tot het eynde des Jaers 1651. heeft besich gehouden. Als speciaijck het geven van Verlooven aen de Militaire Officieren, sommige der selver haer ooch gebruyckende in vreemder Heeren dienst tegen het Placcaet/ andere/ insonderheyt Fransche/ Engelsche ende Schotten/ in dese Kust en Nederlants tijts geern willende de hare in haer Lant gaen besoecken. De Heeren Staten Generael sustineerden sulcks aen haer gheselt te zijn door redenen/ die de selve den dertichsten November hebben aen de Provincien gheschreven / als hier nae sal worden gesepot. Den Raedt ter contrarie/ sepde/ aen haer sulex te staen / ende dat sy in protestie waren. Tot accomodatie wierden gedaen verscheydene hier na volgende voorslagen.

Dat de Verlooven souden worden ghegeven by haer Ho. Mog. ooch by den Rade van Staten / mits doende de een den anderen daer af notificatie/ende de beyde Collegien souden houden pertinente Register van de selve/ sonder nochtans dat het eene Collegie verlof soude mogen geben aen den geenen die het by het andere Collegie afgeslagen was.

Dat de Verlooven souden worden versocht/ooch verleent by beyde de Collegie/doch dat geen Verlooven van waerden souden wesen het en ware dan bezegelt van beyde de Collegien.

Dat haer Ho. Mog. alleen na voorgaende advijs van den Raedt de Verlooven souden geben/ 't welck dan mede bezegelt soude worden van den gemelden Raedt / sonder dat de selve de onder-zegelingen souden mogen weygeren/ ende dat dienvolgens den Raedt van State alle de Requesten die ten dien eynde aen haer mochten worden gepresenteert/ souden hebben te renvoyeren aen haer Hooch Mogende.

Dat een dagh in de weecke soude worden vast gheselt omme door Gecommitteerden uyt de beyde Collegien de Requesten van Verlooven te doen examineren / ende haer Hooch Mog. advijseren of het versochte verlof soude konnen toegestaen ofte gheweygert worden / ende dat dan de Verlooven souden worden uytgegheven op de Naem van haer Hooch Mog. gehadt hebbende daer op het advijs van den Raedt van Staten met de onder-zegelinge van den gemelden Raedt.

Dat gelijck ghetal van Gecommitterden uyt de beyde Collegien souden konnen worden gauthoriseert om op de Requesten van de Verlooven te disponeren/en dat dan de Verlooven, nae voorgaende rapport daer van gedaen/ op de naem van de beyde Collegien souden worden gedepescheert met de onder-zegelinge van dien.

Dat geen Verlooven souden mogen worden versocht dan van haer Hooch. Mog. die dan sulex souden konnen afslaen / ofte anderssins renvoyeren aen den Raedt van Staten om te disponeren / ende ingeval het selve by den Raedt toeghestaen mochte worden / de selve dan op den naem van den Raedt alleen uytgeven / sonder nochtans dat de selve van waerde soude wesen / sy en waren dan eerst onder-zegelt van haer Ho. Mog.

Ende wanneer de een ofte de andere van dese voorslagen mochte worden aengenomen/ dat als dan aen de respective Provincien soude worden aengheschreven ende versocht by haer selven geen Verlooven te gheben/ maer alleen Attache aen de Verlooven by haer Hooch Mog. ofte den Raedt van State/ soo als men dan soude goedt vinden te verleenen/om te verhoeden confusie ende disorder die het selve anders nae haer souden slepen.

Aengaende de absente Officieren hebben de Heeren van Hollandt den dertichsten September inghebracht haer Provinciale resolutie/ inhoudende bevel aen de Heeren hare Gecommitteerde Raden/ van geen betalinge te sullen doen aen alle de geene die contrarie den Placcate van den dertichsten Junij deses Jaers haer buytens Lants geabsenteert ofte in Uytheemsche dienst haer begeven hadden/of noch in toekomende sulcks souden mogen doen. Verscheidende dat de andere Provincien in den haren / mede dienstheylsche ordre mochten stellen. Waer op by haer Hooch Mogende verstaen is / dat het voorsz Placcaet naer syne forme ende inhouden souden worden gheexecuteert. Doch op de voet van de Executie was men

men 't niet eens. De Heeren van Hollandt verstonden dat elck Provintie sulcks vermocht te doen over de Compagnien op derselver Respective repartitie staende.

Een geruymen tijdt daer na namentlijck den 24. Octobris is verstaen dat haer Ho: Mog: alleen na voorgaende advijs van den Raedt van State/ de voorsz Verlooven souden geven / dewelcke dan mede besegelt soude worden van den wel-gemelten Raet/sonder dat de selve de ondersegelinge soude moghen weygheren/ende dat dienvolghens de meer-gemelte Raedt alle de Requesten / die ten eynde aen haer E. mochten worden gheexpesenteert / renvoperen souden aen haer Ho: Mo: Edoch blijvende de respective Provintien in haer gheheel ende ongepreiudiceert omme hare attaches te moghen geven ofte weygeren aen de geene / die de voorsz Verlooven , als vooren / souden hebben gheobtineert. Sullende d'Actes van deselve Verlooven gedepescheert worden met bpvoeginghe van dese woorden Na ghenoomen Advijs van den Raedt van State. Maer den Raedt daer in niet acquiescerende / soo hebben haer Ho: Mo: onder dato den dertighsten Novembris gheschreven aende Provintien / Dat nae dat sp verscheppe Conferentien voor Ghedeputeerde upt haer Vergaderinghe hadden doen houden met Gecommitteerden upt den Raedt van State / op de forme ende Voet die gheobserveert soude worden in 't verleenen van Verlooven aen Militaire Officieren in dienst van desen Staet dewelcke bp haer na voorgaende advijs van den gemelten Raedt / souden werden ghegeven / behoudelijck dat daer op soude moeten werden versocht oock gheobtineert d'Attaches van de respective betaels Heeren / de Heeren van den Raet voor alsnoch het selve niet en hadden gheliefven te acquiescceren / sustinerende dat haer E. mede soude competeren het gheven der voorsz Verlooven , volghens 't recht haer gedefereert bp d'eerste Articul van 't Placaet in den Jare 1593. op 't stuck van de Monsteringhe ghe-emaneert ende de Possessie daer op ghevolght / dewelcke haer bp de Generale Vergaderinghe van alle de Bondt-ghenooten op de groote Zale alhier gehouden/ met specifice en soude zijn benoomen / ende dienvolghende aen haer E. mede ghelaten behoorde te worden ; Soo hadden sp tot nader elucidatie ende bericht op 't gheene voorsz is / niet kunnen ledighe staen haer Ed: Mog: te ghemoedt te voeren dat sp de voorsz sustinue wel ende rijpelijck ghe-examineert ende op alles gheset hebbende / niet en konden bevinden / deselve soodanigh ghefondeert te zijn dat haer E. daer door onwederroepelijck soude competeren het recht omme ter eerster instantie de voorsz Verlooven mede te moghen verleenen / ghemerckt haer volghens de Resolutie van den 16. Junp lestleden op de gemelte Zale ghenomen / eygentlijck incumbeerde de voornaemste zorghe / ghesagh ende directie over de Militie van desen Staet / a's zijnde daer bp de dispositie over het verleenen van de Patenten ende het besorgen van de Frontieren van den gemelten Staet / metten ghevolge ende aenkleven van dien / aen haer ten Principalen ghedefereert / alleenlijck op voorgaende advijs van den meer-ghemelten Raedt / 't welck sp oock verstonden dat in dese sake geobserveert soude worden / komende noch daer bp dat volghens de Resolutie van den 21. Julp lestleden / mede op de voorsz Zale ghenomen / in haer handen alleen ende Privativelijck gestelt zijnde 't stuck van de Secrete Correspondentie (daer door sp alder best konden penetreren wat insonderheyt tot verseeckertheydt van de Respective Frontieren van den meer-ghedachten Staet noodigh was) van een schadelijcken uptslagh soude konnen zijn / bp aldien door yemandt anders als door haer de voorsz Verlooven verleent souden werden / alsoo meenighmael soude konnen gebeuren dat door onkondtschap van de innerlijcke gelegenthepdt van binnen ende van buyten / eenighe der voorsz Frontieren / daer sulcx meest van nooden soude zijn / van een goedt ghedeelte haerer Officieren ende verbolgens van hare Principalen verseeckertheydt ende directie ghepriveert souden werden / niet konnende Patrocineeren hier tegens het boven gealleguerde Articul van 't voorsz Placcaet / alsoo voor eerst het voorsz Placcaet bp haer / te weten bp de ordinaris Vergaderinghe van haer Ho: Mo: de Staten Generael / ende niet bp de gesamentlijcke Provincien Staets- ghelijcke ofte na voorgaende Poincten van beschrijvinghe / ghearresteert zijnde oock met ghelijck recht om pregnante redenen bp haer (d'ordinaris Vergaderingh) vermindert / vermeerdert en verandert most werden / 't welcke immers niet in dispute ghetrocken mocht worden bp die ghene die haer recht upt het selve Placcaet waren mutuerende ; behalven dat te noteren stondt dat onaengheseen het voornoemde Articul de Capiteynen Generaels in der tijdt 't selve recht allenghskens voor 't meerendeel aen haer hadden ghetrocken / soo verre oock dat van de ghealleguerde Possessie van den voornoemden Raedt niets ofte seer weynigh soude konnen werden ghevonden / veel min geproduceert / ten ware dan saecke dat sulcks misschien bp absentie/ Sieckte/ ofte andere ongelegentheden van de gemelte Capiteynen Generaels eenige/doch seer weynige repsen/mochte wesen geschiedt : Voorders wat aenginck het ghesustineerde van dat het voorsz recht ende Possessie aen den gemelten Raedt by de gesamentlijcke Bont-genooten op de groote Zale voornoemt , niet en soude wesen benomen , en derhalven aen haer E. behoorde gelaten te worden. Ende boven de ghealleguerde Motiven ende redenen sonderlingh tot resolutie het 50. Artikel van derselver Instructie den 18. Julp lest leden aldaer van nieuws gearresteert/ medebrenghende dat alle saecken by deselve Instructie, ter dispositie van den voornoemden Raedt expresselijck niet ghestelt , souden blyven ter dispositie van de Staten Generael , de Staten van de particuliere Provintien , de Magistraten van de Steden,ende andere wetteljcke Overigheden , elcks in haer Regard ; Nu was immers notoir/ dat in de voorsz Instructie gene de minste mentie gemaeckt veel min aen de voornoemde Raedt het geven der voorsz Verlooven wiert gedefereert / ende dien volgens bp haer E. niet ge-exerceert mocht werden / maer dat sulcx aen haer (d' Ordinaris Vergaderingh) upt krachte van dien / ende daer nevens oock van de opghemelte Resolutie van den 16 Julp voornoemt / als mede upt de Natupre van de saecke selfs / om de meer-berhaelde redenen was competerende ; 't welck oock noch naerder bevestight werdt door de beste Resolutie op 't slupten vande hoog-gemelte Vergaderinge op de groote Zale/ den 19. Augusti lest-leden genomen / by dewelcke alle de vordere saecke ende besoignes aldaer niet afgedaen , aen haer (d'Ordinaris Vergaderingh) en niemant anders gelaten wierden. Omme welcke Argumenten en redenen sp noodigh gheacht hadden de Provintien te verseecken/dat deselve geene Attaches op andere Verlooven , als die bp haer (d'Ordinaris Vergaderingh) souden wesen verleent / wilden doen depescheren / behoudens nochtans het recht van haer Ed: Mog: ende van de andere Provintien om de voorsz Attaches op de alsoo verstregene Verlooven t'accorderen ofte weygheren / naer exigentie van saecken.

Den 30. September is d'oude Instructie vande Generaliteyts Reken Kamer ampliert / met de Pointen/ die in de nieuwe Instructie voor den Raet van State den 18. Julp gearresteert / de gemelde Reken-Kamer specterende (ende bp die van deselve Reecken-Kamer becledight) zijn : op volgende manier.

Poinctlen ende Articulen dienende tot Ampliatie vande Instructie den 31. January 1632. gearresteert voor des Generaliteyts Rekenkamer om in alle hare deelen naghekomen ende achtervolght te werden.

1. *Siet het* 18. *van de Instructie des Raets.*

EErstelijck sullen de Gecommitteerden in des Generaliteyts Reecken kamer , wel versorgen ende neerstelijk aenhouden dat *alle Contablen van de Generaliteyts middelen* soo van Verpachtinge inde Steden als ten platten Lande , *redemptie van Middelen , Contributien , Verpondingen , Geestelijcke Goederen , het Zegel , Domeynen , Beden , oock van Vivres , Ammunitie van Oorloghe ,* ende van alle andere inkomsten , gheen uytghesondert ,

Jaerlijcks aen de opgemelde Kamer komen reeckenen, ende overleveren *drie Reeckeninge*, als voor den Raedt van State, een voor de Kamer, ende een voor den Rendant, met byvoeginge van alle de *originele Documenten*, ende behoeften daer toe dienende, omme by de voornoemde Kamer gehoort ende gesloten sijnde daer van de *dubbetden* als vooren uyt te leveren, ende sulcks tot weeringe van de abuysen.

2. *Slaet op het* 20. *van gemelde Instructie.*

Sullen daer op letten dat de Respective Provintien de *Compagnien haer volle Soldye*, sonder eenige kortinge ofte belastinge 't sy van de *Solliciteurs*, *Schrijvers*, *Contoirgelden*, *Nieuwe-Jaer gelden*, ofte anderssins het selve soude mogen wesen, genoemt, directelijck of indirectelijck maendtlijck betalen.

3 *Slaet op het* 21.

Sullen wel reguardt nemen dat by alle de *versoecken om Ordonnantien* aen den Raedt van State gepresenteert, en van de selve aen de Kamer gesonden, gevoegt sijn *alle de behoeften*, *bestecken*, ende andere bescheyden, ter saecke waerom de Respective Ordonnantien worden begeerdt, en de selve gevisiteert, ge-examineert, ende geliquideert hebbende, oock wel na-ghesien of het Landt in de partyen aldaer gebracht, ghehouden is, ofte niet, wederom senden aen de gemelde Raedt, om van de zelve Ordonnantie daer op verleent te worden, die dan by den *Heere Presiderende, en twee andere Heeren* uyt den zelven Raedt, alle uyt verscheyden Provintien wesende, den *Tresorier*, ende den *Secretaris* uyt het zelve Collegie, naer de voorgaende Registratie *folio tali* daer op gestelt, onderteyckent sullen moeten zijn, welcke Ordonnantien wederom mette behoeften als vooren ter Kamer sullen worden gebracht, om aldaer ge-examineert te worden, of de selve volgens de ordre van 't Landt gegeven sijn, ende die also bevonden sijnde ter Kamere oock werden geregistreert *folio tali*, sonder dat eenige Ordonnantien alsoo niet geconditioneert zijnde, by den Ontfanger Generael zullen aengenomen ofte betaelt mogen werden op Pene van royeringe.

4. *Slaet op het* 22.

Sullen voorts besorgen dat de *Convoyen* volghens de Consenten ende de Lijsten by de Staten Generael daer op gemaeckt en noch te maken, ende van gelijcken oock de *Licenten* volgens de Lijste daer op gedresseert, en noch te dresseren, eenpaerlijck werden geheven, ende achtervolght.

5. *Slaet op het* 23.

Sullen de *Steden* laten by hun ghebruyck, om in tijde van noodt, ende als de zaecken geen uytstel en moghen lijden hen *te Water te Wapenen*, *ende Schepen van Oorlogh uyt-rusten* tot laste van den Lande, mids daer van datelijck advertentie hebbende gedaen aen de Generaliteyt, omme uytte voornoemde middelen betaelt te worden.

6. *Slaet op het* 32.

Sullen gene *Pensioenen* nochte *Beneficien* tot laste van den Lande mogen passeren, ten zy de selve by haer Ho: Mo: sijn verleent.

7. *Slaet op het* 32.

Sullen geene *Remissien aen de Pachters* ofte andere Debiteuren van het gemeene Landt gegeven, considereren ofte van waerden houden, zy en sijn geschiedt met kennisse ende toestemminge van de Ordinaris Vergaderinge van haer Ho: Mo:

8. *Slaet op het* 34.

Sullen uytte *geaffigeerde Biljetten* goet reguard nemen, ofte de wercken in het openbaer oock sijn besteedt geweest, ende dat oock de selve Biljetten ende Bestecken by de Ordonnantien werden gevoecht, oock toesien dat geene *continuatie van de aengenomen Wercken* werden toegestaen, dat oock geene Ordonnantien, wat naem die souden mogen hebben, anders werden gedepescheert, als op den *Ontfanger Generael*, die de Houders van de selve Ordonnantien op haer versoeck met assignatien op de subalterne Ontfangers ter plaetse van hare Residentie ofte tot dèr selver meeste gerief sal mogen accommoderen.

9. *Slaet op het* 49.

Van 't *Recht van 't Zegel* goedt Register ende Conterolle gehouden sijnde, volgens den taux by de Staten Generael geordonneert, ofte noch te ordonneren, sal oock verantwoordinge werden ghedaen, doch sal 't selve mogen werden bekeert tot betalinghe van de Officieren ofte andere noodelijcke saecken van den Raedt van Staten.

Desgelijcks is d' Instructie van den Ontfanghet Generael geamplieert met dese twee Articulen.

ERstelijck en sal den voornoemden Ontfanghet geen Ordonnantien van weerden houden noch eenige betalinge daer op doen, sy en sijn gegeven by den Raedt van State, ende van den Heere presiderende, met twee andere Heeren uytten selven Raedt den Tresorier ende den Secretaris van het Collegie, naer voorgaende Registratie *folio tali* daer op gestelt, onderteeckent met alle *de Behoeften*, *Bestecken*, ende andere bescheyden ter sake waerom de Respective Ordonnantien sijn verleendt daer annex ende by de Generaliteyts Reecken-kamer oock gevisiteert ge-examineert, ende geliquideert, oock nae-gesien of de selve na d'ordre van 't Landt sijn gegeven, met *Registrata folio tali* by de selve Kamer daer op gestelt, sonder 't welck den Ontfanger geen betalingh sal doen, alles op Pœne van Royeringe.

II.

Ende sullen geene Ordonnantien, wat naem die oock souden mogen hebben anders mogen worden ghedepescheert als op den Ontfangher Generael die de houders van de selve Ordonnantien op haer versoeck met assignatien op de subalterne Ontfangers of tot der selver meeste gerief sal mogen accommoderen.

DAer is oock verscheyde mael besoigne gheweest op 't dresseren van de Lijste der Compagnien soo tot bestettinge der Frontieren als tot uytvoeringe van de Politijcque bevelen in peders Provintie; 't welck noch tot in December gedurpt heeft; als oock de deliberatien ende consideratien op het vast stellen van den Staet van Oorloge.

Men heeft oock veelmael ghesommeert de Heeren Raden van State om te komen doen den Eedt op de nieuwe Instructie voor de selve gearresteert den achtienden Julij.

Maer alsoo deur absentie van veele / de Raedt seer swack of incompleet was: soo hebben sy sulcks gerefuseert ende ghedeclineert; ende eyndelijck den 1. Decembris haer Consideratien op de ghemelde Instructie van den 18. Julij ingebracht: seggende dat eenige pointen van dien niet na de Letter practicabel waren / ooch dat daer uyt soude resulteren traeghept in de besoignes / dienvolgens ondienst voor 't Landt.

Waeromme sy versochten / alvoorens den Eedt daer op te doen / met de Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mo: Vergaderinghe daer over in Conferentie te mogen komen.

Maer alsoo daer op niets en was vernomen / dan dat wederom versochten omme den Eedt, al noch met den alder-eersten te willen komen doen / hadden noodich geacht by gheschrifte te verbatten de Consideratien die sy ter presentie van sijn Excellentie Grave Wilhelm van Nassauw Stadthouder / ende op verscheyden Articulen van boven-gemelte Instructie hadden aen-ghemerckt / daer inne sy heur beswaert bevonden / omme nae de Letter den Eedt daer op te presteren / sonder naedet interpretatie van het rechte verstandt daer op te weten. Doch voor af seggende dattet den Raedt leedt was dit te moeten aldus representeren / daer toe ghedwongen werdende tot gerustheyt van peders ghemoet. 't Welck wel voor-gekomen soude hebben konnen werden / by soo verre volgens het 24. Articul van de oude Instructie / de alteratie ofte veranderinge van de selve hadde geschied met kennisse ende advys van den Rade, soo als de woorden klaerlijck in 't selve Art. leyden. Dan hier in den Raet tegen den klaren text van de voors. beswooren Instructie verbp gegaen zijnde / bevontmen dat sonder scrupel den Eedt op dese nieuwe Instructie niet wel gedaen / nog na behoren nagekomen soude konnen worden Sp seyden op 't tweede Articul dat in 't eynde wiert geseght dat de Heeren van den Rade in de Vergaderinghplaetse ook vaste residentie souden moeten houden. Dit oordeel-

oordeelde den Raet wel dienstig te zijn/als 't by alle Heeren konde gepractiseert werden; Waer eenige verklaerden op anderen Voet de Commissie te hebben aenghenomen / ende die geene die upt Provintien gesonden wierden/ maer voor een of twee Jaren/nu absent zijnde/ souden apparentelijck haer bezwaert vinden daeromme in de Provintien hare wooninghen te moeten af breecken/ ende hier voor klepnen tijdt sich te transporteren.

Sy seyden op 't derde Artikel van te Vergaderen voor de Middag, ende na de Middag, ende de Raden haer gestadelijk te moeten laten vinden ter plaetse daer den Raet soude besoigneren, &c. Dat sy meenden genoeg te zijn/ dat 't selve gepractiseert wierde na de oude Usantie ende soo als haer Ho. Mo. zijn doende / namelijck datmen soude Vergaderen voor de Middagh, ende voorts t'allen tyden als den Heer Presiderende voor den dienst van den Lande 't selve soude noodigh vinden.

Op het 15. Artikel / Bekent te zijn dat den Raedt geen disposite en hadde over de gemeene middelen binnen de Respective Provintien/maer alleen in de plaetsen buyten de Provintien onder de Generaliteyt ressorterende / daer men de gelijckheyt wel soude practiseren / dan diende in sulcken gevalle wel eerst gerefolveert op de differentie die noch was in de ghemeene middelen van 's Hertogenbosch met andere plaetsen in Brabant, daer op over lange was geadviseert; ende oock gelet op de Lijsten van Brabant ende Vlaenderen / die niet in alles en accoordeeren.

Sy verklaerden het 19. Artikel niet te konnen doen nakomen na de Letter / alsoo by deselve de betalinghe van't Krygs-volck niet en wierdt gedaen/ maer 't selve/ ende de lasten van den Oorloghe gherepartieert zijnde over de Respective Provintien/ soo hadden deselve de dispositie over de betalinghe ende 't employ haerder middelen. De Generaliteyts middelen ende Inkomsten dede den Raet employeren totte ongerepartieerde de Interessenten Comptoire van den Ontfanghet Generael loopende/ ende alle andere voorvallende saken / necessiteyten / ende lasten aen ende by de Collegien van de Generaliteyt toe-komende. De noodige Monsteringhe ende Discipline over 't Volck van Oorloge souden den Raedt wel besorgen / maer de Hoofdelijcke Betalinghe en was tot noch toe niet gepractiseert / oock in des Raedts vermogen niet.

De Raet seyde op het 20. dat het niet was in haer macht dit te konnen besorghen/ alsoo de Provintien elck in den haren daer in deden soo sy goedt vonden / eenighe contrarie practiserende / met lasten op de Compagnien toe te staen / eenighe oock niet precys betalende/ soo dat men sonder d'een ende d'ander alvoorens by de Provintien te beteren ende op eenen eenparighen Voet te brengen / de reste tegen 't Krijgs-volck oock niet prejudicijelijck ende na behooren en konde doen effectueren.

Op het 21. daer gesproken wierdt hoe de Ordonnantien souden worden geteeckent; Seyden gecommitteert te zijn; dat oock de Secretaris van den Raden die mede behoorde te teeckenen, gelijck in de ampliatie van Instructie voor den Ontfanger Generael stont: seggende / anders geene als mede by de Secretaris geteeckent, en sal mogen betalen.

Het 22. Artikel seyden merst te raecken de Collegien van d'Admiraliteyt, als de directie van den ontfangh der Convoyen ende Licenten hebbende / ende sulcks daer voor oock hebbende te sorghen dat niemandt die schuldigh zijnde/ hem daer van en exemptere / soo veel desen Raden aenginck / seyden alleen t'exerceren de Judicature over goederen ten platten Lande by Soldaten aengehaelt wordende / daer geen Paspoorten by en waren / waer over desen Raet altijdt hadde geoordeelt/ende de Collegien van de Admiraliteyten over die Goederen daer Paspoorten by bevonden wierden / soo als 't ghebruyck daer van lange Jaren was geweest.

In 't 23. Artikel in 't begin stondt / sullen de Staten laten &c. ende in de oude Instructie staet sullen de Steden laten &c. diende gheweten hoe dit eygentlijck moste zijn?

Op 't 24. seyden / sulcken Staet alle drie Maenden te formeren ende over te leveren van de lasten van den Oorloge ende het inkomen van de middelen, voor den Raet ondoenlijck te zijn. Want het Krijgs volck ende lasten van den Oorloge/ seyden te zijn over de Provintien gerepartieert/ ende dat de Raedt niet anders konde doen als alle jaer propositie van petitie / wat noodigh vereyscht wiert tot conservatie vanden Staet vanden Lande, over te leveren / staende aen den Staten van de Provintien by declaratien en liquidatie te bewijsen de ghedane betalinge.

De Lijste van de Besettinge, daer van het 25. Artikel spraek/soude den Raet (seyden sy) wel pertinent houden; mits dat de Provintien eenighe Compagnien in hare Provintien/of bygelegen plaetsen verleggende, of in Patenten deselve toegesonden/ den Naem open zijnde / die vollende / daer van aen de Raedt terstont notificatie deden / soo als d'oordre op 't geven van de Patenten oock mede bracht.

Op 't 26. seyde den Raet dat wel gelijckheyt van contributie soude besorgen / des dat al voorens gerefolveert wierde op de differentie/ die noch by eenige was / soo als op 't 14. Artikel was geseght.

Want in 't 27. stont / soude den Raet besorgen van 't Volck te Lande/ gelijck altijt gedaen hadde / des dat de Provintien de Krijgs Oversten / Kommeesteren / ende Capiteynen / die deselve in vacante plaetsen souden kiesen/ aen de Raet addresseerden / om op de Commissien desen Eedt te presteren / als oock te teecknen de Acte van geen dienst te moghen weygeren, of alteratien toestaen/ in cas van eenige verwijlinge van betalinge ende soo als van outs ende tot noch toe in desen Raede gebruyckelijck was geweest.

Den Raet vont het 28. mede noodig/ende souden dienvolgens alle Tractaten ende alliantien binnen ende buyten 's Landts gemaeckt / geerne onderhouden / des dat daer van kennisse aen haer gedaen werde / om niet onwetende daer tegen te laten doen.

In 't 31. wiert gesproken van ordinaris saken, ende in oude Instructie stont van extraordinaris saecken: Versochten te weten hoe dit zijn moste.

Aengaende het 33. seyden dat den Raet altijt voorsichtig en met goede kennisse van saken na informatie hadde gegaen / in 't doen van eenige Remissien aen Pachters / als mede aen Luyden ten platten Landen / daer Inlegeringe van ons Krijghs-volck oft Legers gheweest was/ Ende als by sulken extraordinarijs voor-val weder pets soude mogen versocht worden / dat in consideratie soude werden genomen/ dienende wel nader geweten of d'Intentie was dat alle de Raden ghelijckelijck present souden moeten zijn/des seer selden gebeurt/ of dattet is / dat alle de Raden die in de plaetse van de Vergaderinge present souden moeten wesen / ebenwel 't meeste ghetal zijnde.

Op 't 34. seyden dat het Publijcq besteden van de Fortificatie-werken/was by den Raedt na affectie van gedruckte Billetten/ langen tijt in observantie geweest/oock continuatien van d'onderhoudinge voordesen afgeschaft/ maer de Publijcque bestedinge en konde veeltyds door de quade betalinge niet geeffectueert worden/ soo noch onlanghs gheburt was / dat men niemandt by 't werck konde vinden die op dobbel geldt souden hebben willen aennemen/ om dat de Provintien niet / of seer traeg betaelden/so datmen om't omgaen veel meerder schade als de wercken ongemaeckt souden blyven leggen/ somtijts genoot saeckt was deselve by andere wegen (als die niet Publijcq konden besteet worden)te moeten laten maecken/in dag-gelden of op declaratie, waeromme sonder ondienst / alles niet so aen Publijcque bestedinge konde gebonden worden/maer den Raet (seyden sy) dede alles Publijcq tenteren/ende soudet ook voorts doen/dan so geen aennemers bevonden worden / soo mostmen ebenwel in alles betrachten den meesten ende minste kosten van 't Landt / werden oock 't sedert 't ingaen van den lesten Staet van Oorloge geen Ordonnantien van wercken by den Ontfanger Generael gedepescheert / maer werdt daer van Acte van verstoeck van betalinge ghegeven op de Provintien / volghens den voorsz Staet van Oorloge / ende van Ordonnantien op den Ontfanger Generael / ende werden by hem geen assignatien op Subalterne Ontfangers verleent / als by voorgaende ordre van den Raedt.

Op het 35. Artikel seyden dat 't selve soo als 't lag tegen giften of gaven, dienende tot corruptie, goet was / ende by den Raet achtervolght soude worden / maer als 't selve scherp soude werden ghetrocken tot alle kleyne dingen / self van Eet of Drinck-waren van Vrienden of diergelijcke die mogelijck na langen tijdt / pets mochten aen den Raedt te vervolghen krijghen / soude 't selve captieux genomen worden. In allen ghevalle en soude men daer van niet anders konnen bekent maecken als daermen noch ghetuygenisse of kenniſſe van hadde.

Op het 38. seyden dat sulck Patent in de voor-sale te hangen / soude seer onfatsoenlijck zijn / weerhaemende ende krenckende d'eere ende respect van den Raet, ende Heeren in 't particulier / ende waerom meer voor den Raet dat te hangen als voor de andere Collegien van de Generaliteyt / doch 't beste zy dat de Provintien letten altijdt eerlijcke luyden in de Collegien te committeren / zijnde het Placcaet van den 1. Julij patents ghenoegh / dat over al was geaffigeert geweest. 't Welck ook genoegh ginck tegen de Procureurs ende Solliciteurs voor den Raet practiserende / sonder dat daer van eenige ordinarie waren / alsoo een yder voor den Raet verbolghde ende Sollicitacie mocht doen totte meeste ghenuf van Soldaten ende Arme Luyden hier te doen hebbende / soo dat sy niet en wisten wie te be-edigen / hebbende den Raet ook alhier geen judicature over Notarisen, Procureurs ende sulcke meer hier woonende / als Borgerlijcke Persoonen zijnde / daer teghen men de Pænen niet en soude konnen executeren.

Sy seyden op het 43. alwaer geseyt wordt / dat in loco altijdt souden moeten verblyven ten minſten vijf Personen uyt verscheyden Respective Provintien, konde dit (seyden sy) so worden geobserveert 't ware wel dienstig / maer dese wel insiende / als men scherp hier aen gheboden soude zijn / soude het veeltijds ondienst konnen geven / want niet altijdt Heeren upt vijf verschepden Provintien konnen present zijn en blijven / te min om dat de Provintien van Wtrecht, Over-Yssel, Stadt en Lande maer elck een Heer in den Raet hebben / werdende by eenige Provintien hare Ghecommitteerde Heeren in den Raet ook op Landdagen geroepen ende beschreven / soo dat niet continuerlijck hier present konden zijn / ook als die al van vijf Provintien hier waren / ende een van die sieck wierde / of anders niet konnende Compareren / souden de andere in meerder getal noch zijnde / (maer evenwel niet van vijf Provintien) dan niet mogen besogneren / soo soude volgen dat de Kamer somtijdts soude moeten gesloten staen / tot ondienst van ophomende nodige Landts saken / daer op prompt op geresolveert of in versien most werden / ende dickwils geen uytstel en konde lijden / als wel bekent was / dat veeltijdts voorviel; maer den Raet soo ghecomposeert zijnde / dat elck Heer daer inne Hooft voor Hooft-stemme hadde / ende by meeste stemmen wierdt geconcludeert / soo was 't billick dat als vijf Heeren present waren / sonder onderscheydt upt wat Provintie / deselve op alle saecken mochten deliberen ende resolveren / gelijck ook in usantie was dat gene Processen of saken van importantie anders als ten minſten by vijf Heeren wierden afgedaen / maer kleyne ordinaris saken wel by minder getal / vertrouwende den Raet dat de intentie nu ook niet anders en soude zijn.

Aengaende het 44. Artikel / seyden sy wel te vreden te zijn met de Gagie die haer de Provintien gaven / ende voorts in 't repsen met de gerooveninge van Wachten / Convoyen / ende de kosten nae de reglementen daer op gemaeckt / of te maken / sonder dat eenige andere varatien waren treckende; doch seyden te vertrouwen dat in de 300. Guldens voor Huys-huer, het Legh-geldt tot 81. Gulden, het Conijn-gelt tot 64. Gulden, ende de ordinaris Leges op de Verpachtingen, geen veranderinge en wierdt gemeent / als zijnde van allen ouden tijden genooten gewordden.

Het 46. Artikel / seyden sy genomen te zijn nae de oude Instructie van den Jare 1588. als wanneer drie Secretarisen vanden Raedt waren aengheſtelt elck op een Tractement van 800. Gulden 's Jaers; dese drie Secretarisen waren doen / om dat den Raet sich na d'occurentie van saken t'elckens most oordeelen / hier / in andere Provintien / ende de Legers / daer sy alle Depesches hadden / met de profijten ende Emolumenten; daer na waren die verstorven ende geen ander aengestelt / soo dat 't sedert den Jare 1605. alles by een Secretaris was waer genomen. Het Tractement was dienvolgens voor hem verbetert ende over meer als dertigh Jaren tot 1400. Guldens 's Jaers by de Voorsaten van desen Secretaris genooten; te vernemen by den Staet van Oorloge de An. 1621. daer 't selve soo staet uytgetrocken.

De jegenwoordige Secretaris hadde / (seyden sy) aen de groote Vergaderinge van haer Ho. Mo. by Remonstrantie vertoont sijnen vier-en-dertig Jarigen Dienst / in verschepden qualiteyten / ende over de negen Jaren Secretaris geweest hebbende / om goede redenen / in sijn Remonstrantie vermelt / versocht verbeteringhe van 't voorsz Tractement van 1400. Guldens, 't welck versoek by resolutie van den 21. Julij lest-leden was ghereenvoyeert ter dispositie van de ordinaris Vergaderinge van haer Ho. Mo. daerom vertrouwden de Raden ende recommandeerden aen haer Ho. Mog. dat deselve beliefde daer op sulcken goeden regard te nemen / dat niet by de verminderinge gebleven / maer liever tot eenighe verbeteringhe mocht werden gedisponeert om hem niet te discourageren / maer in sijnen getrouwen dienst te meer te animeeren.

Op 't 49. seyden dat het Contre-Zegel placht bewaert te worden by de Heer presiderende in den Raet / maer om de moeyelyckheyt / als veeltijts buyten tyt van de Vergaderinghe eenige Commissien ofte andere Depesschen aen haer Ho. Mo. moesten worden gezegelt / was 't selve Zegel gheſtelt in handen van den Secretaris van den Raet / die het in een Kas sloten in de Raet-kamer hielt opgesloten / ook Jaerlijcks Lijste specifice vande ghezegelde Depesschen / wat daer van was ontfangen / overgelevert neffens de Penningen die tot 's Landts saecken ge employeert wierden / dan waren weynig importerende / dit (seyden sy) was soo van over veel Jaren in gebruyck geweest / soo daer in nu verandering begeert wiert / sulcks konde geschieden; maer dan was te bedenken of pemant desen dienst ende moeyelyckheyt voor niet doen soude.

Op 't 51. seyden ook in consideratie te komen de bedenckinge op 't 35. Artikel aengetekent / daer toe gereferert wordt.

Het 52. Artikel / seyden te zijn conform 't geste inde oude Instructie; het welke by so verre als so gevolgt hadde gewordden / den Raet meende dat sulcken goeden Rucht van de practijcque ende abuys op eenige verandering / soude gegeven hebben / dat sonder scrupule den Eed daer op soude hebben konnen doen ende haer Ho. Mog. met dese gestelde bedenckingen niet moeyelijk hebben gevallen. Vertrouwende deg niet-te-min dat daer op sulcken goeden regard soude werden ghenomen / dat de Raden mochten onbekommert de Instructie bezweeren / ende ook deselve met gerustheyt dese gemoets nakomen ende practiseren / ten meesten dienste van den Lande / 't welck alleen / seyden sy / hier inne haer oogemerck was.

Alsoo is 't presteren van den Eedt op deselve Instructie voor dien tijdt noch achter gebleven.

Aengaende de Heeren die voortaen upt den naem ende van wegen de Generaliteyt in Ambassade, Commissie, of eenige andere Deputatie, hoedanigh die soude mogen zijn / so binnens als buytens Lands souden gaen / was alreede den 10. Augusti vast-gheſtelt dat den selven verboden ende ongeoorloft soude zijn eenige Vereeringhen, Giften, Gaven, of Geschenken van pemant altoos te sullen mogen ontfangen / selfs ofte door pemant anders directelijck of indirectelijck op wat wijse of onder welck pretext ofte name sulcx soude mogen gheschieden / ook hoedanig en hoe lieyn die souden mogen wesen / alles op Pæne van Infamie en Inhabiliteyt, om eenige Ampten / Bedieningen / Officien / ofte Beneficien / hoedanigh die ook souden mogen wesen / nimmermeer te mogen bekleeden / hebben / ofte ghenieten; ende dat ook deselve (ontfangers of aennemers van presenten / &c.) ipso facto ende metter daet souden zijn ende blijven gepriveert van alle soodanige Ampten / Bedieningen / Officien ende Beneficien als deselve al bereydts souden moghen hebben / bekleeden ofte ghenieten / sonder dat hier in eenige conniventie / mitigatie ofte moderatie soude werden gebruycht / ende daer en-boven arbitraijck ghestraft; van

van welcke Resolutie Coppe is toe-ghesonden aen alle Heeren die van wegen d'opgemelte Generaliteyt jegenwoordigh in eenige Ambassade/ Commissie/ Deputatie ofte befendinge soo binnen als buyten 's Landts souden zijn / omme haer na den inhoudt van dien precijse te reguleren sonder daer van eenighsints in ghebreecke te blijven.

Ja 's anderendaegs heeft de Heere van Wimmenum ter Vergaderinge presiderende / Haer Ho: Mog: in bedencken gegeven of in ghevolge van derselver Resolutie van den 9. October 1638. de Commissien van de Heeren Ghedeputeerden van Haer Ho: Mo: gaende na Vlaenderen op het veranderen ofte vernieuwen van de Magistraten aldaer / als mede van de Heeren Commissarisen Decisseurs tot Maestricht/ voortaen niet souden moeten geschieden buyten kosten van de Generaliteyt op d'ordinaris Leges daer toe respectivelijck staende/ maer daer is alleen goet gevonden dat de gemelte Heeren Ghedeputeerden haer souden hebben te reguleren nae het Reglement op 't stuck van de vacatien ende reys-kosten den 18. July lest-leden op de groote Zale van 't Hof van Hollandt gearresteert.

Daer na is den 16. Septemb. verstaen dat alle de gene die eenig Ampt ofte Officie, van haer Ho: Mog: den Raet van State/ Generaliteyts Reken-Kamer / de respective Collegien ter Admiraliteyt/ de Raden van Brabant ende Vlaenderen respective / als oock van 't Collegie van de Vryen tot Sluys / souden bekomen / soude worden afgevraegt of sy het Placcaet tegens de Corruptien den 1. July deses Jaers 1651. gemaneert / wel hadden gheleesen ende nagesien; so niet; dattet selve haer voor 't aennemen van den Eedt / soude worden voorgelesen/ ende hun wijders afgevraeght of sy in 't impetreren van 't Ampt haer daer teghens niet en hadden vergreepen / ende dienvolgens daer op bereydt zijn te doen den navolgenden Eedt.

Formulier van den bysonderen Eedt, die volgens haer Ho: Mo: Resolutie van den 16. Novembris gehouden zijn te besweeren alle die geene die eenigh Ampt van Generaliteyt sullen bekomen.

Ick verklare ende Sweere dat ick *directelijk of indirectelijck* om 't voorsz Ampt te verkryghen aen eenige Personen soo binnen als buyten de Regieringhe onder wat pretext ofte naem 't selve soude moghen geschieden geene gifte ofte gaven hebbe gepresenteert, belooft noch te gegeven, noch beloven noch geven sal; Soo waerlijck moet my Godt almachtigh helpen.

VAn welke Resolutie Extract nevens eenige Exemplaren van 't voorsz Placcaet tegen de Corruptien zijn gesonden aen den wel gemelden Raet van State, Generaliteyts Reken-Kamer, gemelte Collegien ter Admiraliteyt, de Raden van Brabant ende van Vlaenderen respective, als oock aen 't Collegie van de Vryen tot Sluys, voornoemt om 't selve mede in den haren respectivelijck naer te komen/ ende doen naerkomen.

Voor de Heeren ter ordinaris Vergaderingh van haer Ho: Mo: gecommitteert / was den 20. Novemb. ingebracht een Concept Eedt; volgens welcken sy soude beloven ende zweeren dat sy niet en souden nemen / ontfangen/ ofte genieten/ nochte ook door haer Huys-vrouwen/ Kinderen/ ofte pemant anders/ haer aengaende/ selfs/ ofte door pemant anders niet en souden nemen / ontfangen/ ofte genieten/ ook niet by eenige onder-Handelinge, Koop, Permutatie, ofte anderssints/ directelijk of indirectelijk eenige Giften ofte Geschenken van eenige dingen / hoe kleyn die oock soude mogen wesen/ ooch van Dranck ofte Eet Waren, van eenigerhande Personen/ die sy wisten dat aen de Vergaderinge van haer Ho: Mo: te doen hadden ofte apparentelijk krijgen souden / upt sake dat deselve ofte pemant anders pretendeerden / versochten ofte geobtineert souden mogen hebben eenige Ampten, Officien, Beneficien, Octroyen, Sententien, Resolutien, op eenigerhande saken / ofte om de expeditie van dien / onder wat Pretext het oock soude mogen zijn / ende dat so voor, als na, dat de sake afgedaen soude zijn / ende bydien sy eenige soodanige Giften souden mogen hebben ontfangen ofte genoten/ van pemant/ die sy namaels bernamen pets aen de hoog gemelte Vergaderinge te doen te hebben/ 't welck sy ten tyde van het ontfangen van de Gaven, Giften, ofte Geschencken, niet en hadde geweten dat sy daer van de meer-hoogh-gemelte Vergaderinge kennisse souden geven/ ende haer onthouden directelijck of indirectelijk aen de Vergadering ofte Leden van dien/ selfs / ofte door anderen de saecke te recommanderen. Maer 't selve is voor dien tijdt noch niet als by Coppe overgenomen / meest om de Consideratie die den Raedt hier voor op het 35. Artijckel haerder Instructie hadde gestelt.

Van het Princelijcke Sterf-huys moet noch pet worden gesept.

Het accoort tusschen de Hoog-Princelicke Voogden / raekende de Citule van den Jongen Prins van Orangien was gemaekt/ in voegen hier voor is gesept. Maer alsoo nochtans overig was het Point resulterende upt d'Acte gegeven by den Overleden Prins/ aen den Graef van Dona, belangende het Gouvernement van Orange: Als ook of alleen by de Princesse Royale/ of gesamentlijck by beyde soude bestelt worden de Magistrature in de Steden Breda / ende andere / waer op de Princesse Royale was beweesen met haer Devarie: soo is in 't laetste van November eenige dagen lang geplept voor den Hoogen ende Provincialen Raede/ aen dewelke minneljk waren gecompromitteert en verbleven de gemelde 2. Pointen.

Een ander doch veel importanter different hebben gehad de Princelijke Voogden/ niet onder haer self; Maer met de Heeren Staten van Zeelant / raekende de Steden Veer ende Vlissingen, die men noemt Vassale: om datse niet immediatelijk gehoorden onder de Graefschichheyt: Maer onder den Heer Prins van Orangien als Marquis/ die deur deselve twee Steden/ ende als Primier Noble in de seven Leden of Stemmen van Zeelandt hadde drie: Ende hebbende daer-en-boven de Magistraets bestellinge in Middelborg, Zierixee, ende Tolen (Goes alleen was vry) hadde de volkomen directie in deselve Provintie. De natur nochtans van de Teeuwen/ soo wel als van andere Nederlanders zijnde genegen tot vryheyt/ heeft deselve directie van den Prins (die hy gemeenlijk ende noot saeklijck most doen deur een Onder-Directeur) al van langerhant af met eenigh ongedult verdragen. Om waer in te versien/ de Jongst overleden Heer Prins hadde verandert van Directeur, ende de directie gestelt in handen van andere; Dit was geen wechneminghe van d'absolute Directie, maer van den Directeur: dienvolgens d'oorsaecke blijvende / soo bleef ook d'ongedult. Daer by quam dat die tegenwoordig de Directie hadden / geduprende de groote Vergaderingh seer werkten tegen d'Intentie van die van Hollant: die daerom in April aen ende in de Vergaderinge van Zeelandt schickten de Heeren van Opdam, de Wit, Nypoort, ende Ricce: die wel openlijck deden de op sijnen tijt (den 25. April) gestelde Propositie. Maer onder de handt wiert ondeckt of te verstaen ghegeven dat men socht de Staet in verwerring te brengen met Engelant; om Interessen die den Staet niet raeckten: Dat men de Provintiale Vryheyt empieteerde; ende continueren wilde de Directie of Regeeringh door een Oligarchie te stellen in handen van wepnige/ ende noch niet van de beste.

De Prædicanten ende Gemeente tot Middelborgh waren alreede sonder dat gantsch t'onvreden op de gene die aldaer de Directie hadden ende alle of de principale Ampten bekleedende waren: Men gaf haer na datse contrarie der Stadts Privilegien veel dinghen deden: sulcks causeerde eyndtlijck tot Middelborgh een gheheele veranderingh in de Magistraet; gelijck dan dickwils/ als uptwendige / ordentlijcke Medicijnen of krachteloos zijn of stille staen / de Natur self van binnen veranderingh maeckt: 't Verhael ende occasie van sulcks is/ dat de Steden van Zeelandt nae 't Exempel van die van Hollandt teghen May hadden aenghenomen ende ghereselveert voortaen ook haer eyghen Magistraten te maecken: doch behoudens Rechten/ Privilegien ende goede Usantien van de Steden; maer

ſupplerende het defect van den Stadthouder/ende doende ſelf wat hy gedaen hadde.

De Directeurs tot Middelborgh om de Regering alhaer aen de handt te houden / hadden belepdet / dat in het Octrop voor de Stadt Middelborgh, het Recht of Couſtume van ſekere twaelf Verkieſers (moetende alle te ſamen zijn vreemde of elders ghebooren Bozgers ſeer gekrenckt/ ende genoegſaem de geheele kieſinge geſteit wiert in handen van die de Regeeringh in hadden. Dit cauſeerde veel murmurerens en ongedult onder de Gemeente: klaghende dat te veel vreemde wierden in de Magiſtraet gebzacht / met excluſie van andere meer bp de Bozgerye beminde ende gequalificeerde.

Sy klaegden ooch over ſeker Bank-gelt / of Contributie/ 't welck de Heerck meeſters (al lieden van de Regeeringh) hadden geſteit op de Plaetſen of Banchen in in de Kerck. Item op ſeker ſtupver gelt gheſtelt op de gene die Sondags bupten de Poozte gingen wandelen: 't welck meeſt trof d'Arme.

De Predicanten daer op en het inbzeken van de Pzivilegien ſomtijts pzekende/ ſo was 't wel gebeurt dat pemant van de Magiſtraet / geſtoozt upt de Kerck ginck: Ende datmen den Predicant voor de Hoode deur (als men ſept) ontbood: ſoo ſeer dat ooch opentlijck men den Predicanten begoſt te vergen(datſe ſouden daeghs voor de Predicatie komen ſeggen den Text/ die ſy ſouden Predicken/ ende wat explicatien ſy daer op wilden doen/ met dzypgementen datmenſe ter Kercke / ja ter Stadt upt ſoude wijſen. De Predicanten ſepden; dat/ werdende uyt de Kercke geſet, ſy het op de Strate ſouden ſeggen: werdende uyt de Stadt geſet, op de Velden.

't Een miſcontentement alſo op het ander komende / ende Beegadering van Staten zijnde/ ſoo compareerden den 6. Junp mennigte van Bozgers / wel 2000. op het Hof in de Abdye. Verſoechende audientie: Maer de Staten van Zeelant renvopeerden haer aen de Magiſtraet van Middelbozg: Dies de Bozgers verſochten te ſpzeecken met de Heeren Tibaut ende de Bozgermeeſter Lants bergen. Tibaut bleef binnen: maer Lants-bergen quam upt/ meenende deur ſijn aenſien de Bozghers te ſtillen: 't welck contrarie uptviel: Want hy quam ſoo in 't gedzangh / dat hy eens onder boeren raechte: doch deur de Bailliou geredbet / wiert gebzacht in de Herberge van 't Hof van Hollandt bp de Balance: Alwaer de Bozgerye hem willende upt hebben: So ſepde de Heert/ Hy is al weder achter uyt: komt in en ſiet't et. Daer op pzeſumerende dat hy na ſijn epghen Hups toe was; ſoo liep de Gemeente derwaerts; ende ſonder lang te dzalen/ braken Glaſen en Deuren op/ ende pilleerden het geheel Hups; bzeeckende Caſſen ende Kiſten / de Pozcelijne te Venſter upt ſmptende. Dit gedaen hebbende liepen na des Heeren Tibaus Hups / werpende veel Steenen deur de Glaſen: Maer daer waren wel vijf Predicanten / die met haer preſentie ende met haer wel ſpzekenthept de Gemeente ſtilden / ende het Hups ſalveerden: ende om grondelijck alles te ſtiſſen ſoo wiert uptgegeven ende gepubliceert navolgende verklaringe.

BOrgermeeſteren, Schepenen ende Raedt der Stede *Middelborg* in Zeelant, verklaren by deſen in te trecken het *Reglement* op de vermakinge van de Wette derſelver Stede ter Vergaderingh van de Heeren Staten van Zeelant den 1. May 1651. gearreſteert voor ſoo veel het ſelve 't Ampt vande *verkieſers* raeckt: belovende deſelve t'allen tijden by haer Recht ende Privilegien te Mainteneren; ghelijck ooch haer E. by deſen de goede Borgerye ende gemeente wel willen verſekeren, dat deſelve onveranderlijck zijn gereſolveert ſoo de Perſoonen als het Ampt ende bedieningh van de *Heere, Broeders de Predicanten* te handt-haven ende te beſchermen in alle manieren nu ende altijdt, by haer luyder behoorlijcke *Eere, Luyſter, ende Reſpect*. Actum ter Rade, den 6. Juny. My præſent *P. vander Perre*.

HEt Ampt van de Verkieſers / zijnde twaelf/ haer leven lanck / alle Vreemdelingen of Bupten-gebooren / om de negotie te beneficieren ende aen te locken / ooch d'Obligarchie te beletten / beſtont daer in dat ſy plegen te nomineren of verkieſen twaelf upt de geheele Bozgerſchap: Ende daer upt wierden genomen ſes. Nu was ſulks deur het men Reglement veranaert / de macht van de Verkieſers ſeer ingebonden / en verſtozven dat ſy met meer upt de geheele Bozgerſchap kieſen/ maer meeſt bp de Raden / op ſeecktere wyſe moeſte blpven. Dit zijnde een nieuwigheydt / ende benemende den Verkieſers een groot deel van haer macht / ende deſelve macht appzopzieerende aen eenighe wepnighe nu de de Regeeringh inhebbende / ſoo hebben 't de Verkieters, zijnde meeſt bande pverighſte Reformeerde ende Vrechtlieden / overgelept met de Pzedicanten / of ſy met goede Conſcientie ſulex mochten laten gaen; als hebbende Eedt ghedaen op de bewarenis van de Stadts Pzivilegien. De Pzedicanten hebben geoozdeelt / neen: ende vooz ende na ooch daer teghen als tegen een Infractie Gepzedicht. Ende daer op is gevolght 't gene verhaelt is. Op ghemelde Acte dan van den 6. Junp ghepubliceert / ende dan nooden zijnde eenighe nieuwe ozdre / ooch ſuppletie van andere Perſoonen in plaets van de gerecuſeerde; ſoo hebben de Gilden / als repreſenterende de Gemeente tot Middelborgh / verſcheyden Pointen van de klachte aen de Magiſtraet ingegeven / hier na volgende.

Achtbare, Wyſe Diſcreete, ſeer Voorſienige Heeren.

VErtoonen met behoorlijcke Reverentie alle de *Gilden* binnen deſer Stadt Middelborgh, daer af meenighte *Gilde-Broeders* hier onder hebben geteckent, hoe dat Godt beter, hun Supplianten Gilden ende Privilegien in plaetſen van de Ordonnantien te verſtercken dagelijcx zyn *afnemende* ende *verminderende* ende nu ſoo verre is gekomen door 't veranderen ende verminderen van de Borgerlijcke Vryheden ende anders, dat, gelijck U Ed. Achtbare bekent is, een begin van een droevige beroerte heeft gecauſeert; keeren dienvolgende aen U E. Achtbare ootmoedelik biddende ende verſoeckende hun Supplianten de navolgende Articulen te willen vergunnen ende mochten werden naergekomen.

Eerſtelijck dat geen van de *Lants-Bergens* in geen Bedieninge ofte Regieringe meer ſullen komen 't zy Geeſtelijck of Wereltlijck.

Item dat alle Boecken ende Papieren by de Reſpective *Lants Bergens* geſchreven tegens alle Predicanten ſullen van heden af verklaert werden voor *fameuſe Boecken ende Libellen*.

Item dat geen *Schouten* en ſullen mogen dienen binnen deſer Stadt 't zy alvooren ſy ſullen zijn van de Gereformeerde Religie.

Item dat den *Accijs op de bouwinge van de nieuwe Kerck* ſal af zijn, ſy Supplianten ten dien eynde bereyt zijnde om eene Vrywillige Gifte te betalen, Verſoecken ſoo ras mogelijck den opbouw derſelver Kercke.

Item dat de Heeren van de *Wees-Kamer* geen hooger Sallaris van Weduwen ende Weeſen, mitsgaders alle andere Perſoonen afnemen als de Heer *Adriaen Connoy* in ſijn leven genooten heeft.

Item dat den jegenwoordighen Griffier van de Wees-Kamer van ſijn Ampt dadelijck ſal afgheſet worden ende noyt in Geeſtelijcke of Wereltlijcke Regeringe alhier ſal mogen komen te bedienen.

Item, dat de Heer *M. Johan van Seroos-Kercken* van ſijn Ampten ende Secretarien inſgelijcks dadelijck ſal afgeſet worden.

Item dat de Heer *Paulus Seroos-Kercken* geen Ontfangeryen 't zy van de Kercke, Gaſthuys ende andere Godtshuyſen meer ſal mogen bedienen ende ontfangen, ooch geen Bedieninge 't zy Geeſteljck of Wereltlijck mogen exerceren.

Item datmen nu voortaen Jaerlijck niet meer voor de *Bochten* inde Kercke ſal behoeven te betalen, ende dat de *Bochten ende Bancken* voor een ygelijck open ſullen ſtaen.

Item dat die in de Stadts-bedieninge zyn van nu voortaen geen continuatie van haren dienſt meer ſullen behoeven te verſoecken, maer haer Ampt haer lieder leven langh bedienen, ten ware by merckelijcke faute.

Item alle Gilden volgende hun Supplianten Privilegien te mainteneren ende geen te verminderen maer te vermeerderen, ende inſonderheydt dat den *Over-Deken* niet

en vermagh te doen, dan ten overſtaen van de *Dekenen* ende *Beleders*.

Item dat geen Perſoonen 't ſy wie 't ſy, Compoſitien jaerlyckx over de *Wacht* ſullen vermogen te maecken, maer dat alle ſelf op hare behoorlijcken tijdt ende Wacht ſullen verſchijnen.

Item dat men geen Borgers ſal vermogen overlaſt te doen, maer haer beſchutten ende bewaeren by haere Borgerlijcke Vryheden ende niet meer uyt hun Huyſen mogen halen, volgens de couſtume van de Stadt.

Ten eynde verſoecken ſy Supplianten dat de Privilegien ende Couſtumen deſe achtbare Stadt raeckende, eerſtdaeghs in Nederduyts ſullen worden gedruckt om yder Borger als 't hem beliefft te mogen doorleſen ende ſijn rechte bewaren.

Gelijck mede Deeckens ende Beleeders van de Reſpective Gilden ſijn verſoeckende ſy alle Jaren den *ſevenden* Juny by den anderen vermochten te komen omme te ſien ofter geen verval in de Gilde ende Privilegien mochten zijn.

DE Stadt Middelburgh of Gemeente van dien alſoo gheſtelt zijnde tegen de gene die zedert eenigen tijdt tot nu toe de Regeeringh aldaer hadden aen de handt gehadt. Soo hebben ſy d'eene hier d'ander daer haer retraite ghenomen. De Heeren Landtsbergen ende Seroos kercke in den Hage / de Heer Tibaut na Sluys: van waer hy eenighen tijdt daer na by Requeſte aen 't Hof van Hollandt &c. Heeft te kennen ghegeven dat hy Raedt, ende voor deſen Borgemeeſter der Stede Middelburgh in Zeelandt, ende naederhandt van weghen de gemelte Stadt gecommitteert in 't Collegie van de Gecommitteerde Raden van Zeelandt, ende ter Admiraliteyt aldaer de gemelte ſijne bedieninghe een geruymen tijdt ten beſten van de voornoemde Stad Middelburgh ende derſelver Ingeſetenen hebbende bekleedt, ende daerinne het ſelvige ghemeene beſte allenthalven ſijne particuliere profijten, ende conſideratien ghedaen prevaleren, als waer toe hy hem doorgaens verplicht hadde gekent, echter dies onaenghеſien ſich toeghedragen, dat op den *feſten* Juny voorleden hy weſende tot *Middelborgh* voornoemt in de Vergaderinghe van de Staten van Zeelandt, (alwaer als een Lidt nevens andere Heeren was ghecompareert) een notable tumulte was komen te ontſtaen voor de Camer van de ſelve Vergaderinge door eenigh gemeen Volck aldaer ten ſelven daeghe met een groote impetuoſiteyt t'ſamen gherot, dat hy *telle-quelle-ment* onderſtaende d'oorſaecke van de ſelve tumulte ende t'ſamen-rottinge, ende overſulcx gantſch bedenckelijck vindende ſich in het gaen naer ſijn Huys, door deſelve Gemeente te begeven, als beducht weſende, dat ſijn Perſoon in eenigher manieren door de gheſeyde Gemeente wel ſoude mogen werden gheaffronteert ende onbehoorlijcken bejegent, te rade geworden was, omme derſelver *verwoetheydt* te ontgaen, ſich uytte geſeyde Kamer van de Vergaderinghe, door een heymelijcken uyt-ganck te retireren: alle het welcke tot kenniſſe van de voorſz te ſamen gherotte Gemeente weſende ghekomen, hadt de ſelve ſich als doen van daer naer des Suppliants voornoemde Huyſinge begeven, ende daerinne alle de Glaſen uyt-geſmeten hebbende, ſouden oock het ſelve voorts uyt-geplundert ende gheruineert hebben, ten waere ten ſelven dage, ende oock den geheele volgende nacht door het voorſpreecken van eenige *Magiſtraets-Perſoonen* ende *Predikanten*, die omme 't ſelve te verhoeden, ghenootſaeckt waren voor deſelve Huyſinge doorgaens de Wacht te houden, 't voorſz voornemen effective waren verbeden geweeſt: weynige dagen daer naer hem door eenige *Predikanten* was voor-ghedraghen teeckere Requeſte op den naem van ſommige Perſoonen, haer Pretexerende *Gilden* van de Stadt te weſen, werdende daer by als mede by het gene Hem mondelingh by de voorſz Predikanten wierde voor-ghedragen in effecte verſocht, dat Hy ſijn boven-gemelte *Raeds-ampt* van de voornoemde Stad *Middelburgh* ſoude willen quitteren, indien hy anders ſijne voorſchreve, ende noch eenige van ſijne Vrienden Huyſingen metten eerſten nacht niet *totaliter* geplundert ende gheruïneert wilde ſien, ſulcx dat hy oock alſdoen, omme meerder quaedt voor te komen, ghenootſaeckt was geweeſt het voorſz verſoeck in te willigen, met die reſerve nochtans, dat men Hem van weghen de voorſz ghepretexeerde Gildens ſoude hebben te belooven, dat daer mede alles ſoude ſijn ende blijven in ruſte, ende Hy verder onghemoleſteert, in ſijne *verdere digniteyten ende charges* ſoude blijven ghemainteneert, gelijck, oock ten ſelven tijden van der ſelver weghen by de gheſeyde *Predikanten* was verklaert het ſelve hare meeninghe te zijn. Ende of wel Hy tot waerneminghe van de voornoemde ſijne verdere Charges voorts overbodigh geweeſt, ende als noch was in het ſelvige, ende t'exerceren van dien in geenige manieren behoorde geturbeert te worden, wierde echter niet-te-min ten ſelven tijde van de gheſeyde *Predikanten* (ſoo men voor gaf) tot ſonderlinghe ende meerder ruſte van de oproerighe Gemeente goedt ende dienſtigh gheoordeelt, dat Hy voor een tijdt ſich uytte Stadt ſoude willen *retireren*, waer toe Hy beſwaerlijck kunnende reſolveren, ten opſichte van de voorſz ghedane verklaringe, was nochtans daer toe beweeght geworden, door dien het voorſz ſijn vertreck uytte Stadt naderhandt by de Regeerende Burgemeeſteren in dier tijdt wierde (ſoo ſy voorgaven) goedt-gevonden, die Hem oock tot een teycken van dien, nevens den Bailliu, geſamentlijcken hadden uytgeley gedaen, gecon-voyeert tot buyten de Stadt aen eeckere Schuyt in de Haven by hem aldaer beſtelt. Seven a acht daghen daer naer hy wederomme ſijnde in de Stadt gekomen, omme ſijne verdere Ampten naer behooren waer te nemen, was hy van eenige van ſijne Vrienden, dewelcke hy ſijn voornemen communiceerde, van het ſelvige afgeraden, haer verſeeckert houdende dat eenighe van het Graeuw hem in het *gaen langhs de ſtraet* ontwijffelijck ſoude afſtronteren. 't Selve de Regeerende Burgemeeſteren hebbende doen bekent maecken, ende van de ſelve gedaen onderſtaen of ſy-luyden haere Stads Conſtitutie ſoodanigh niet gheſtelt vonden, dat ſy hem jeghens het ghevreeſde *Straet-gewelt* ſouden konnen defenderen, hadden deſelve rondt uyt verklaert ſulckx in haer vermoghen niet te zijn, weshalven by hem aen de ghemelte Burgemeeſteren was ghedaen verſoeck ten eynde deſelve gheliefden te conſenteren, in ſijn vertreck nae *Spa* tot bevorderinghe van ſijn ende ſijnes Huyſvrouwen geſondtheydt, was by de ghemelte Burgemeeſteren in het ſelvighe gheconſenteert, waer op hy naer *Spa* weſende vertrocken, ende van daer wederomme tot *Sluys* in Vlaenderen ſijnde ghearriveert tot verrichtinghe van eenige van ſijne particuliere affairen aldaer, hadt hy van daer by Miſſive de Magiſtraet van Middelburgh toe-ghevoeght dat hy als noch geneghen ende bereydt was omme ſijne voorſz Ampten ten dienſte van de ſelve Stadt naer behooren te komen bedienen, als wanneer maer de gemelte Magiſtraet hem ſoude believen toe te laten komen het minſte beſcheyd van derſelver toeſegginghe van behoorlijcke Protexie jeghens alle het beduchte ende ghevreeſde *Straet-gewelt*. Dan alſoo hem Suppliant tot op dato op het gemelte ſchrijvens geen antwoordt met allen was toe gekomen, ende ſulcx niet ſonder reden beduchtende was, dat de conſtitutie van de ſelve Stadt ſoodanigh als noch niet moſt ſijn geſtelt, dat ghemelte Magiſtraet jeghens het beduchte Straet-geweldt hem behoorlijcken ſouden konnen protegeren, ende dat daer-enboven hy van de ſeeckerheydt van het ſelve oock ten genoegen noch van eenige van ſijne Vrienden uytte voorſz Stad was bericht; dat alle ſoodanige tumultuaire beroerten van de Gemeente waren van ſeer ſorgelijcken gevolge, die in voegen nu in eenige aenſienlijcke plaetſen van Hollandt was gheſchiedt, exemplaerlijcken behoorden worden teghen ghegaen, was hy omme van alle het gheduchte Straet-geweld, ende andere verdere inſolentien ſuffiſantelijcken naer behooren, nevens ſijne Huyſvrouwe, Kinderen, ende verdere Domeſtijcquen, mitſgaders oock deſſelfs Huyſingen, ende andere ſoo roerende als onroerende Goederen bevrijdt ende gheprotegeert te zijn, ende alſoo onghemoleſteert ſijne voorſz Ampten naer behooren te bedienen, genootſaeckt ſich te keeren aen den Hove, alſoo hy ſeyde, verſoeckende hare Proviſie. Soo wierd gecommitteert den eerſten geſwooren Exploiteur om te trecken ter plaetſe daer 't van nooden weſen ſoude, ende aldaer van wegen de Hooge Overic-

heydt by hem roepen den Officier van de Plecke (was 't nood) nemen, ſtellen ende houden den voornoemden Heer *Thibout*, ſyne Huyſvrouwe, Kinderen, Dienaren ende Dienareſſen, ende verdere Familie in de Protexie ende Sauvegarde van de voornoemde Hooge Overigheydt: Beveelende voorts de voorſz Gemeente, Gilden, ende alle anderen, van wegen als boven, opte verbeurte van Lijf ende Goed, den voorſz *Thibondt*, ſijne Huyſvrouwe, Kinderen, Dienaren ende Dienareſſen, ende verdere Familie, niet te doen, ofte te doen miſdoen in Lijve ofte eenige van haer luyden Goederen, in 't groot ofte kleyn, met woorden ofte met wercken, in eeniger wijſe, alſoo ſy deſelve uytten name ende van weghen de Hooge Overigheydt genomen ende geſtelt hadden, namen ende ſtelden mitſdien, onder de Protexie ende Sauvegarde van de Hooge Overigheydt voorſchreve. Ende op dat niemandt daer van ignorantie ſoude moghen pretenderen, ende een yegelijcken hem ſoude mogen wachten van miſdoen, ſoo bevolen zy hem de Sauvegarde opentlijck te *verkondigen*, daer men ghewoon was Edict te doen, ende des noot weſen ſoude: Ontboden daeromme alle Iuſticiers, Officiers, Dienaers ende Onderſaten van de voorſz Hooge Overigheyd, dat zy hem, dit doende ernſtigh verſtaen ende obedieren, op alle 't gunt zy desſelfs Hooge Overigheyds toorn duchtende waren, ende daer tegens verbeuren mochten.

DE Deurwaerder aldaer komende heeft ſich gheaddreſſeert aen de Magiſtraet; die hem het Mandament afvorderende / ende daer over ghedelibereert hebbende / niet goedt vonden dattet ſoude werden afgekondight / om de Gemeente niet weder ſoo teghen de ſaecke ſelfs als tot nadeel van den Deurwaerder gaende te maecken. Daer mede den Deurwaerder weder is vertrocken ſonder het Exploit te doen. Ende heeft de Magiſtraet / bevindende eenighe Feyten in deſelve Sauvegarde teghen de waerheydt gheſtelt / gheſonden den Schepen Morthamer ende den Secretaris Beaumont aen 't Hof Provintiael die 't ſelve anders ende alſoo hebben geinformeert / dat de Sauvegarde is weder ingetrocken / onder belofte dat de Magiſtraet ſelfs / des noodt zijnde den Heer Thibaut ſoude beſchermen ende doen beſchermen tegen feytelijckheydt. Eens by nacht heeft des Heeren Thibauts Swager Peckius getracht de gemelte Sauvegarde aen eenige Carrefours tot Middelburgh aen te plecken; ende alſoo te verkondigen: Maer deur laſt van den Burgemeeſter Veth, by gevalle daer omtrent paſſerende / is een van 't aenghenlechte van de Muyr afgheſcheurt; ende voort de Ronde ghedaen verdubbelen / om nae te vorſchen d'Aenplechers: deſelve yemandt beſich vindende ende verbolghende; ſoo heeft deſelve / zijn Hoet / Hoed ende Kapier wegh werpende / ſich met de vlucht gheſalveert. 't Selve 's anderendaegs op het Raedt-Huys ghebracht zijnde / wierdt bevonden te zijn van Peckius; die daer over ontboden ende ghevraeght / het na eenige wepgeringh bekent heeft; ende is daer over belaſt ter Stadt uyt te gaen / ende nopt daer weder in te komen.

Deſe veranderingh dan in Middelburgh / dienvolgens in geheel Zeelandt toegevallen zijnde; ſoo hebben de vier Steden uyt kracht van een oude en de alreede voor de veranderingh ghenomen Reſolutie by de Handt ghenomen de ſaecke van de Vaſſalle Steden / of ende hoe / die Stemmen in de Staten voortaen ſouden moghen hebben waer op: præſupponerende dat de Pzing van Orangen / als Stadthouder / ende niet als Marquis van Veer ende Vliſſingen de Politique Magiſtraet aldaer hadde beſtelt; dienvolgens dat deſelve beſtellingh nu van ſelfs noodtſaeckelijck moeſt weder keeren aen de Staten: die daer van konden Octrop geven aen de ſelve Steden / ſoo ſy 't begeerden; ſoo niet: het ſelfs doen: of / ſoo echter deſelve Stede continueerden haer Magiſtraet te laten beſtellen deur den Pzing of Vooghden van dien / haer te wepgheren Stem ende Seſſie in de Staten.

Wat de Gecommitteerde Raden daer op hebben ingeſteit / luydt als volght.

Schriftelijck Advijs van de Gecommitteerde Raeden van die Heeren Staten van Zeelandt, van den eerſten September ſeſtien houdert een en vijftigh, tot onderſcheydinghe van 't recht, 't gene aen die een zyde de Graeffelijckheydt, ende aen die andere zijde die Marquis ofte Heere over de Steden van Vliſſingen ende Veere, ten reſpecte van der ſelver Magiſtrature ende Politie, is competerende.

OMme 't welcke dienſtelijck te verhandelen, ſoo moeten alhier komen in conſideratie, drie diverſche gevallen, concernerende de voorſz Steden.

Eerſtelijck, hoedanigh die gelegentheyt van de voorſz plaetſen is gheweeſt, aleer die ſijn gekomen onder particuliere Heeren Vaſallen van de Graeffelijckheydt.

Ten tweeden, hoedanigh hare conſtitutie is geweeſt onder deſelve particuliere Heeren.

Ende ten derden, hoedanigh de voorſz Steden moeten werden geconſidereert, naer dat deſelve in't begin van den Oorlogh tot Leden van de Souveraine Regeeringhe deſer Provintien ſijn geadmitteert.

Op het eerſte is voorſeecker te houden, dat al-hoewel een Grave van den Lande doenmaels daer over heeft toeghekomen ghehadt niet alleen macht van Souverainteyt ende reſort, maer oock het recht van allerley Iuriſdictie ende Regalien, niet te min oock aen de ſelve plaetſen, *ex jure publico univerſitatis*, eenigh eyghen ende privatijf geſagh in materie van Policie, geſepareert van 't gebiedt van den Grave, onder derſelver ghemeene Inwoonders heeft gecompareert.

Gelijck oock anderſints naer Rechte notoirlijck geen Univerſiteyt kan werden geſtelt, *ſine aliquo exercitio juris publici.*

Daerom men oock ſiet dat de ſelve plaetſen oock aleer die ghekomen ſijn in handen van particuliere Heeren, met verſcheyde Keuren ende Privilegien voor haer ende haere Inwoonders, tot beleydt van hare Policie, wegen de Graven ende Gravinnen ſijn beveſtight geweeſt.

Als blijcken magh onder anderen. By de oude Stadtsrechten ende Handtveſten ghegeven by *Willem van Henegouwe* als Grave van Zeelandt, aen die van Vliſſingen, in den Jaere 1315 naederhandt by Vrouwe *Maria van Bourgondien* in den Jaere 1477. vernieuwt ende gheamplieert.

't Welck aldus gepermitteert, is voorder oock notoir, dat 't voorſz. beleydt *ex jure publico* de voorſz Steden originelijck toegekomen hebbende, de ſelve niet en is ontrocken; maer ter contrarie geheel gelaten, naer dat die by Graven ende Gravinnen van Zeelandt aen particuliere Heeren ſijn verkocht ende gecedeert.

Gheſtelt ſijnde tot bewijs van dien, voor eerſt, dat deſelve Graven ofte Gravinnen in 't doen van de voorſz Seſſien, naer luydt van derſelver Brieven expreſſelijck over de voorſz plaetſen niet meer aen haer hebben behouden, als 't recht van Souverainiteyt, reſorten Manſchap.

Ende ten tweeden, dat aen de voornoemde particuliere Heeren, by Contract van de voorſz Verkoopinghe ende overdraght, notoirlijck niet meer rechts ofte geſaghs daer over is gedefereert, als die Brieven van Inveſtiture ende nombrement van de Leenen ſpecifice mede brengen.

De welcke alſoo met de conceſſie ſoo van de hooghe, middele ende lage Juriſdictie, als van eenige anderen, ſoo honorable als profijtable gerechtigheden ende prærogativen aen de gemelte Heeren gedaen, niet met eenen *interminis* defereren allerley functien ende requiſitien, nodig tot directie van eene Burgerlijcke Societeyt; ſoo volght daer uyt evidentelijck, dat alle 't gene ten ſelven fine dienende, en niet behoorende tot de actien van Sonverainiteyt, inde voorſz Brieven niet uytdruckelijck is genoemt, aen de voorſz Steden moet ſijn gelaten ende gereſerveert.

Gelijck

Gelijck daer van 't ſelve onderſcheyden recht toekomende over de voorſz plaetſen, aen de eene zijde den Heere ten reſpecte van ſijne Leen-brieven, aen d'ander zijde de Magiſtraten, *Ratione juris Publici*, met verſcheyde andere preuven kan worden geverifieert.

Ende eerſtelijck, uyt verſcheyde Vryheden ende Privilegien, by Graven ende Gravinnen van Zeelandt, oock naer den tijdt dat deſelve Steden geweeſt ſijn onder byſondere Heeren, particulierlijck aen de voorſz Steden en haer gemeen Poorters, mitſgaders tot derſelver particuliere behoeve verleent, die notoir zijn, ende in de Archiven van de ſelve Steden berusten.

Ten tweeden, uyt verſcheyden Contracten, Concordaten ende Accoorden ſoo van ouds by onſen tijde tuſſchen de Heeren ter eenre, mitſgaders de Regenten, ende Gemeente van deſelve Steden ter andere zijden, gecelebreert.

Ende namentlijck uyt het Contract ghemaeckt in den Jare 1530. tuſſchen *Adolph van Bourgondien*, als Heere van Vliſſingen, mitſgaders Burgemeeſters ende Regeerders derſelver Stadt, ſoo aengaende de onderhoudinghe van Stads wercken tegen de Zee, als nopende 't Collecteren van verſcheyde Inkomen ende Middelen daer vallende, ſtaende onderſcheyden ten laſte ende bate van Partyen reſpective gemaeckt, ſoo daer by geſeght wordt niet alleenlijck met Caſſatie van een voorgaende verdragh; maer oock ('t geene wel te noteeren ſtaet) aen de zijde van de Stadt, naer wettelijck ende behoorlijcke communicatie gehouden met de notable ende gemeente, ende beveſtight ter eenre met het Zeghel van den Heer, ende ter andere zijde met het Zegel van ſaecken de Stadt aengaende.

Gelijck oock Prince *Willem* Hooghl. memorie, inden Jare 1582. aen die van Vliſſingen voorſz tot haer onderſtandt ende ſubſidie, mitſgaders tot derſelver directie aengaende haer Zee wercken, heeft geconſenteert haer Haringh-tol ende recht-erve, mitſgaders den Hooft-tol, onder ſeeckere Conditien, breeder in de conceſſie vermelt.

Hoedanige Accoorden, ſoo nopende de Fortificatien als anderſints, verſcheyden oock gemaeckt zijn tuſſchen de Marquiſen ende Stadt Veere reſpective.

Alle welcke na Rechten ſoude konnen beſtaen, by aldien de Regenten ende Ingeſetenen van de ſelve reſpective Steden geheelijck ende ſonder eenige exceptie van hare Heeren dependeren, en geenſints buyten deſelve mochte werden geconſidereert; alſoo in ſulcken gevalle als een ſijnde met haere Heeren, notoirlijck met deſelve niet en ſouden vermogen te contraheren. *Si quidem nemo ſecum contrahit.*

Ten derden blijckt oock ſulcx evidentelijck uyt de accoorden ende tranſactien, by deſelve Steden buyten het reſpect van hare Heeren aenghegaen particulierlijck met de Staten van deſe Provintie.

Dienende byſonderlijck tot verificatie van dien, onder andere 't gene tuſſchen de welgemelte Heeren Staten ende die van Vliſſingen voorſz is ghepaſſeert in den Jaere 1585. aengaende de Indemniteyten by deſelve begeert, op de Aſſeurantie gedaen aen haere Koninghlijcke Majeſteyt van Engeland.

Als by welcke Brieven onder andere aen haer werden verbonden ende ter handt geſtelt, alle des Graven ende 's Lands van Zeelands Domeynen, Inkomſten ende Middelen binnen de voorſz Stede, ende derſelver Reſort vallende, met authoriſatie van die uyt eyghener macht te moghen aenſlaen tot Indemniteyt van de Stadt ende derſelver Burgers ende Inwoonders, teghens alle ſchade ende Intereſten, die ſelve Stadt in hare Domeynen, Inkompſten, ende anderſints, mitſgaders derſelve Poorters ende Inwoonders, door de voorſz ruyminge eenighſints ſoude komen te lijden.

Sijnde ('t gene ten deſen ſeer remarquabel is) de voorſchreve Brieven ende Acten van Indemniteyt, verleent aen de Heeren Regenten van Vliſſingen, over haer ſelven ende over hare Ingeſetenen in 't particulier, ende op der ſelver particuliere Inſtantie, ſonder eenighſints daer toe gebruyckt te hebben den name ende interventie van Sijn Excellentie *Mauritz*, doenmaels weſende Heer van de voorſz plaetſe.

Ja dat meer is, verſocht hebbende die van Vliſſingen onder andere poincten ende Articulen, hen-luyden ten voorſz fine over-ghegeven, dat boven de ſatisfactie by hun-luyden voor hun in 't particulier begeert, oock contentement ſoude mogen werden gegeven, aen den Hooggebooren Heere Graef *Maurits*, van ſijn Intereſt, maeckende alſoo expres onderſcheyt tuſſchen het Intereſt van d'eene ende van d'andere.

Gelijck oock notoir is ende by de notulen kan blijcken, dat naer de voorſz Acte van deſcharge voor de Heeren Regenten ende Ingeſetenen van Vliſſingen, als was ghedepeſcheert op den 23 September des voorſchreve 1585. de brieven van Indemniteyt voor ſijn hoogh-gemelte Excellentie, voor ſoo veel door de voorſz beſettinge derſelver Juriſdictie, Domeynen, Huyſingen, ende Gerechtigheden aldaer eenige ſchade of incommoditeyt ſouden konnen lijden, ſoo ter inſtantie van die van Vliſſingen voornoemt, als op de ernſtige ſollicitatie van de Heere *Brunnincx* Raedt van de ſelve ſijn Excellentie eerſt zijn vergunt gheworden op den 13. December daer aen volgende.

Soo mede waer is, dat de Magiſtraet ende Burgerye van Vliſſingen ter oorſaecke voorſz door particulieren Eedt verbonden ſijnde tot getrouwigheyt aende hooghſtgemelte haer Koninghlijcke Majeſteyt op den 14 Juny 1616 particulierlijck oock daer van is ontſlaeghen gheworden.

Daerom oock op 't *negende* Artijckel van 't Octroy ofte Privilegie aen die van Vliſſingen door ſijn Excellentie Prins *Willem* Hooger memorie, in den Jaere 1574. pertinentelijck werdt gheſeydt: Dat deſelve volghens hun oude Privilegie wel ſijn gequalificeert, ende gheauthoriſeert hebben om te handelen, tracteren ende diſponeren, van alle ſaecken ende affairen der voorſz Stadt aengaende.

Ten vierden, kan 't voorſchreve geſuſtineerde oock werden gheadſtrueert uyt de Contracten ende onderhandelingen aen-gegaen, ſoo by de Heeren als Regenten van de ſelve Steden, intervenierende, ende oock voor ſijn Intereſt met andere Uytheemſche Princen ende Potentaten.

Gelijck daer van onder anderen kan blijcken uyt ſeecker Concordaet opgericht in den Jare 1612. tuſſchen de Gecommitteerde van de Staten van Schotlandt, met authoriſatie van den Koninght ter eenre, ende de Gedeputeerden ſoo van de Marquis, als van der Veere, ter andere zijde, raeckende de fundatie van de Stapel van de Schotſe waren, binnen de voorſz Stadt, in meeſt alle de Articulen principalijck verobligeert de Magiſtraet, ende op de ſolemnele onderteyckeninge van dien; zijnde notoirlijck geſepareert de Gedeputeerden van den Marquis van de Commiſſariſen van de Stadt.

Alle 't welcke niet alleene buyten propooſte, maer oock ſonder incongruiteyt niet ſoude konnen gheſchieden, by aldien de Magiſtraet van de voorſz twee Steden in materie van Politie geen geſagh of vermogen buyten den Heer aldaer ſoude competeren, maer abſolutelijck ende in alles daer van ſouden dependeren.

Ten vijfden, wordt ſulcx gettelt buyten alle controverſie, vermits de particuliere Domeynen, Inkomſten, Regalien, Heerlijckheden ende Ambachten, die deſelve Steden buyten de Domeynen van den Heer van oudts hebben toe-ghekomen, ende als noch competeren, ende daer van ſy tot alle tijden de privative diſpoſitie hebben gehadt, ſonder eenige bekreuninge ofte oppoſitie van den Heer.

Gelijck oock daerom op 't *vijfde* Artijckel van 't ghemelte Octroy, verleent by Prince *Willem* aen die van Vliſſingen, ten propooſte werdt geſeght; Dat ſy ſullen vermoghen te committeren Iaerlijckx den Rent-meeſter of Threſaurier tot Ontfanger van der Inkomen der voorſchreve Stadt in 't particulier toekomende, ofte toe-geeygent.

En noch tot naerder bewijs van dien daer by ghevoeght, dat den voornoemden Rent-meeſter Iaerlijcx gehouden werdt van ſijnen Ontfangh ende adminiſtratie behoorlijcke Reeckeninge, bewijs ende Reliqua te doen, voor ende in preſentie van de Burgemeeſters ende Raden, ſonder eenighe mentie te macken van den Heer, ofte

ofte ſijn Gecommitteerde, ende oock met preteritie van de Schepenen, als dewelcke tot de Adminiſtratie vande Juſtitie particulierlijck gheſtelt worden by den Heer, ghelijck noch ten huydigen dage van wegen den Heer daer van egeene de minſte kenniſſe ghenoomen en wordt.

Soo oock daerom op 't 7. Articul daer aen volgende, des Koninclijcken Majeſteyts Domeynen van 't inkoomen van de Stadt, pertinentelijck werdt gediſtingueert.

En op 't 8. Articul andermael verklaert dat de Burgermeeſters conform de oude Privilegien, ſouden hebben de diſpoſitie van 't employ van des Stadts Inkomen, ten fine aldaer verhaelt, ſonder eenigh vermaen te doen van den Heer.

Zijnde oock in ghevolge van dien kennelijck, dat aen de Stadt van Vliſſingen in particuliere proprieteyt jegenwoordighlijck toe-koomen, en ſonder dat den Heer daer op eenich recht ofte directie pretendeert, de Ambachten en Heerlijckheden van Soutelanden ende Coudekercken.

Gelijck oock die van Veere voor deſen heeft gecompeteert de Heerlickheydt van de Ooſt-Capelle, dewelcke ſy-luyden, ſonder daer toe van nooden te hebben, of oock verſocht 't conſent van de Marquis, tot haren particulieren behouve hebben gealieneert.

't Is mede notoir, dat beyde de Steden tot voorſtandt van de voorſz ſoo hare Inkomſten als Domeynen, ende andere Gerechtigheden, buyten eenighe kenniſſe of moeyeniſſe van den Heer, ſuſtineren of vervolgen alle Proceſſen active ende paſſive, op haer eygen particulieren naem ende koſten, ghelijck oock die Sententien dien aengaende geſtreckt teghens ende op den naem van deſelve Steden werden geexecuteert.

Ten ſeſten, kan ſulcx oock krachtelijck werden afgenoomen, uyt dien de voorſz Steden van oudts zijn geprivilegeert ende gerechticht geweeſt, (ſoo uytdruckelijck werdt geconſenteert in 't ix. Articul van 't gemelt. Octroy van Prince Willem.)

Om by haer ſelven te maecken alſulcke Ordonnantien, Statuten ende Verbonden, ſoo wel concernerende de Civile Juſtitie als Policie, als ſy tot nut en oirbaer, van harer ende van hare Ingeſetenen bevinden ſullen te behooren.

Als ſpruytende de macht ten deele *ex jure directo univerſitatis*, boven geallegeert, ten deele uyt gratuite conceſſie van den Grave Maurits, ofte van hare Heeren, tot beter directie vande Burgerlijcke Societeyt van de voorſz Steden.

Ende zijnde oock ten deelen remarquabel 't geene vorders geſeght wordt op 't x. Articul van 't voorſz Octroy; dat ſoo wanneer de Regenten, vermidts de diſcrepantien van opinien op 't ſelve Poinct, in 't nemen der concluſie eenigh different ſoude moghen vallen, dat 't ſelve gereſerveert ſoude werden tot diſcretie ende uytſpraecke, niet van den Heer ofte Marquis, maer van ſijn Excellentie, te weten als Stadthouder, ende Raden neffens hem weſende, in den naem van de Graeffelijckheydt, tot een evident teecken dat deſelve Steden in 't voorſz Poinct geenſints hare feudale Heere zijn ſubject.

Ten ſevenden, werdt oock 't ſelve geſuſtineerde beveſtight daer mede, dat niet aen den Heer, maer aen deſelve Steden competeert de Collatie van meeſt alle de Ampten, ſpecterende tot bedieninge van de ſelve Politie.

Gelijck daeromme oock notanter op 't 7. Articul van 't meergemelte Privilegie verleent aen die van Vliſſingen, werdt gedeclareert, dat Burgermeeſters, Schepenen ende Raden der voorſz Stadt, hebben d'authoriteyt om te mogen creëren alle Officieren, tot dienſt ende onderhoudt van de Politie aldaer van noode weſende, daer van onderſcheydentlijck de Officieren gerequireert tot maintien van de authoriteyt van den Heer, aldaer mede werden gediſtingueert.

In der voegen, dat gelijck onder anderen den Heer in de voorſz Steden gequalificeert, en oock ghewoon is te ſtellen van ſijnen 't wegen, 't zy tot beleydt ende aſſiſtentie van de Juſtitie, de Baillouws ende Secretariſen, 't zy tot Adminiſtratie van ſijn Domeynen, en opſicht vande wercken ſtaende tot ſijnen laſte, ſeeckere Rentmeeſters ende Commiſen: Soo zijn aen d'andere zyde de Steden reſpectivelijck van outs gerechticht geweeſt, om niet alleen te ſtellen byſondere Theſauriers ende Ontfangers, over hare Goederen ende Inkomſten, maer oock by haer ſelven creëren tot 't ſy van de ſaecke van Politie, weſende eygentlijck ghenaemt *Aſſeſſores univerſitatis*, Op-ſienders van de Fortificatien, Water-Clercquen, Poorters, ende andere Miniſters, 't zy tot hulpe ende expeditie van 't Gerechte, Wees-meeſters, Schout, ende Keur-Schepenen van de Landts-Vierſcharen, Commiſariſen ende Griffiers van 't Landt-recht, met de Boden ende Clercquen, mitſgaders eenighe tot opſicht van de Armen en Gaſthuys, ende ande Suppooſten daer toe behoorende.

Soo deſelve Steden uyt haer eygen macht ende ſonder kenniſſe van den Heer, niet alleen ſenden hare Gedeputeerden ter Vergaderinge van de Provinciale Regeringe; maer oock eenige van haren 't wegen committeren in de Collegien ſoo van de Gecommitteerde Raden ende Admiraliteyt, als van de Reecken-Kamer, ende de Staten van Walcheren, beneffens de verkieſingen die by haer mede werden gedaen, uyt nominatie van 't Trypel getal tot Bewindt-hebbers in de Ooſt ende Weſt-Indiſche Compagnie.

Alles vloeyende ende reſulter, ende uyt de macht die hen luyden directelick toekomt in ſaecken van de Politie ende Regeringe, ende uyt reſpect van 't particuliere ende merckelijcke Intereſt, 't welck de voorſz Steden hebben in de conſervatie ende proſperiteyt van de Provintie.

Ten achtſten, kan oock 't ſelve werden gedoceert uyt verſcheyden Privilegien ende Immuniteyten, niet alleen by Graven en Gravinnen van Zeelandt (als boven meer is geroert) maer oock by de Uytheemſche Koningen, ende Princen verleent, ſoo wel ofte meer in faveur ende ten opſichte van de Regenten ende gemeene Inwoonders der ſelver Steden, als van haere ſubalterne Heeren.

Gelijck daer toe onder anderen relatijf is ſeecker Privilegie, gegeven by Koningh *Evert* van Engelandt, in den Jare 1475. aen *Hendrick van Borſele*, als Heer van der Veere, mitſgaders aen Burgermeeſters ende Regeerders (als onderſcheyden van den Heer) beneffens de gemeene Inwoonders ende Communi van deſelve Stede, die doenmaels waren ofte namaels weſen ſouden.

Hoedanighe Privilegien als byſonderlijck veel zijnde, naer Rechten verſtaen moet werden, 't zy van alſulcke validiteyt ende gewichte ten reſpecte van de voorſz Steden, dat of ſchoon der ſelver Heeren, ofte eenige ſolonie en dilect mochten hebben gecommitteert teghens den Graef, als *directum Dominum*, ofte oock aende ghemelte Uytheemſche Potentaten gegeven eenige rechtvaerdige oorſaecke van offenſie, ende daer door geremitteert, om van 't diſpoſitijf ende inhouden van de voorſz Privilegien, voor ſoo veel hun aengaet te werden berooft, nochtans daer in 't ſelve niet ſoude mogen werden gheduyt tot nadeel van de voorſz Steden ende Inwoonders, aen ſoodanige miſdaedt ofte verſuymeniſſe ontſchuldigt zijnde noch ſy-luyden van de voorſz Privilegien ende Rechten konnen werden gepriveert, dan om haer eygen miſdaet.

Ten negenſten, ende in de voornaemſte plaetſe blijckt ſulcx onweder-ſpreeckelijck uyt het meer-genoemde groote Privilegie ende Octroy, ghegeven aen die van Vliſſingen en Veere reſpectivelijck, by Prince Willem hoogloffelijcker memorie, in den Jare 1574.

Als 't welcke eerſtelijck aen deſelve niet en is verleent, by ofte van weghen den Heer (die doenmaels was den Koningh van Spangien) maer by ſijne hoochgemelte Excell. in den naem van den ſelven Koningh als Grave van Zeelandt, ende vande Graeffelijckheyt.

Ende ten tweeden, gegeven directelijck niet aen den Heer, noch ten opſichte van deſelve, maer alle op 't verſoeck tot 't ghemeene beſte vande voorſz Steden in hare particulieren.

Ende byſonderlijck in de derde plaetſe, om haer te mogen dienen tot een pertemente wet ende conſtitutie, waer naer de Politie der voorſz Steden naer dato van de voorſz

voorſz Conceſſie voortaen ſoude werden ghereguleert, ende voor ſoo veel doenlijck was geequipeert, ſoo ten aenſien van verſcheyden Vryheden ende Prerogativen, als ten reſpecte van de forme van Regeringhe met de oude, vrye, ende geprivilegeerde Graeffelijcke Steden.

Blyckende de waerheydt vande voorſz drie Politien, alomme ſoo evidentelijck uyt den gheheelen text ende diſpoſitie van de meer-gemelte Octroyen, dat niemandt van geſont oordeel ſelfs op den eerſten op-ſlagh die ſoude derven ignoreren, veel min tegen-ſpreecken.

Te meer, overmits ſijne hoogh-gemelte Excellentie, ſoo in 't begin ende proëmie, als op 't eynde van dien wel duydelijck ſeght, dat hy 't ſelve doet in den naem ende van wegen ſijne Majeſteyt, te weten als Grave van den Lande, en in dier qualiteyt weſende deſſelfs Stadthouder binnen deſe Provintie.

Sonder eenighe mentie te maecken van 't recht ende qualiteyt dewelcke den hoogſt-gemelten Koning doenmaels hadde op de voorſz Plaetſen, als haer particulier feudael Heer.

Gelijck oock den ſelven qualiteyt behoorlijck niet wel ſoude hebben konnen werden gebruyckt, niet alleene by ſijne hoog-gemelte Excellentie buyten ſpeciale laſt ende Commiſſie van den Koning als Heer, daer mede hy notoirlijck doenmaels niet en was voorſien; maer oock veel min by den hooghſt-gemelte Koningh ſelve, overmidts hy notoirlijck in de voorſz qualiteyt gheconſidereert ſimpelijck als Vaſal van de Graeffelijckheyt, niet en was ghequalificeert om eenighe Privilegien te verleenen; maer ſulcx alleene toeſtaet te doen den Prince ofte Staten van den Lande, ofte by deſelve daer toe by wettelijcke en ſolemnele brieven zijn geauthoriſeert.

Hoedanighe macht ende authoriteyt de Heeren van Vliſſingen ende Veere by hare letteren van Inveſtiture geenſints is gedefereert, ghelijck uyt de lecture van dien kan blijcken.

Daeromme men oock ſiet, dat in verſcheyde andere Privilegien en Keuren, daer mede het Prince Wilhelm, hooghloffel. memorie ten ſelven tyde gelieft heeft noch meer andere Steden, ſoo in deſe als nabuyrige Provintien te vereeren, ſijn Excellentie alomme ghebruyckt heeft den naem ende Titul van Stadthouder, en als exercerende de functie van de Hooge Overigheydt.

Zijnde oock ten deſen ſeer applicabel, dat deſelve ſijn Excell. in 't proœmie van 't voorſz Octroy daer by ſeght, van ſulcx gedaen te hebben met advijs van de Raden, nevens hem weſende, mitſgaders met conſent van de Gouverneurs ende Regierders van de Steden, die doenmaels voornamentlijck repreſenteerde de Souveraine Regieringe deſer Provintie, en ſulcks in den naem alleen van de Graeffelijckheyt.

Soo oock de Concluſie die daer op 't laetſte werdt geſtelt, ende daer mede alle hooghe ende leege Rechters en Officieren werden belaſt, de voornoemde Magiſtraten ende Ingeſetenen by den inhouden van de voorſz gratie effectivelijck te maintineren, mitſgaders noch onder daer by gevoeght (want het ons alſoo gelieft) by niemant anders en konnen worden ghebruyckt, als alleen by de Souverainen ende Staten van den Lande, en geenſints aen de macht van eenighe Vaſallen van de Graeffelijckheyt, hoe groot ende eminent die ſoude moghen weſen konnen werden geattribueert.

Behalven dat oock de voordeelen ende prerogativen ſelve begrepen in de Privilegien, naer 't oordeel van alle verſtandige Politiquen, meeſt alle ſijn van ſoodanighe natuyre, dat die niet anders als van wegen de Graeffelijckheyt directelijcken konnen afvloeyen, ende oock vaſt zijnde inſeparabelick aen de diſpoſitie van de Souveraine Regeringe immermeer bevonden ſullen worden by eenighe letteren van Inveſtituyre aen Vaſallen van de voorſeyde Graeffelijckheydt te zijn gecommuniceert.

Als daer zijn onder anderen beſofren van immediatie, protexie, confirmatie van de oude Privilegien, confeſſie van Executie onder cautie van alle Sententien, ſoo Interlocutoire als diffinitive, weſende reparabel, ende niet excederende ſeecker ſomme, recht omme te mogen appelleren *Omiſſo medio* aen den grooten Raedt, recht van Calange ende Executie in ſaecken van Juſtitie, ſoo Criminele als Civile, te doen door Burgermeeſteren in abſentie van Officieren, erectie van Landtſche Vierſcharen op 't beleyt van Schout en Schepenen, te ſtellen by de voorſz Steden, appel van de voorſz Keur-Schepenen aen deſelve Steden, Dimembrement van hooge Juriſdictie, van oudts behoort hebbende tot kenniſſe van de Rentmeeſters te Weſterſchelt, vryheydt van Tollen en exemptie van Confiſcatien, beneffens 't recht van Renvoy van eenige harer Poorters, die elders criminelijck ſouden mogen worden bericht met meer andere prerogativen ende exemptien aldaer breeder genarreert.

Ende wel voornamentlijck, dat beyde voorſz Steden daer by zijn gemaeckt, gecreëert tot integrerende Leden vande Souveraine Regeringhe deſer Provintie, ende als onder anderen mede repreſenterende de Staten vanden Lande, ſoo van Zeelandt in 't generael als van Walcheren in 't particulier, ten ſulcken effecte, dat deſelve mede moeten werden geroepen tot alle Vergaderingen, Communicatien, Reeckenſchappen, en alle andere handelingen ende affairen, deſelve Staten reſpectivelijck concernerende, mitſgaders aldaer preſent zijnde, mede ſtemmen ende voys hebben.

Als andere Staten gewoonlijck zijn te doen.

Welcke ſoo byſondere en ſo notable Privilegien, buyten alle controverſie, niet alleen van nergens de voorſz Steden konde toekomen, als door ſpeciale ende gratuite Conceſſie vande Graeffelijckheyt, ſonder dat de qualiteyt ofte macht van den Heer daer omtrent eenichſints konde koomen in conſideratie; maer oock aen deſelve Steden verleent is aen haer particulier, buyten inſicht, communicatie ende intereſt van hare Heeren.

Gelijck daer van evidentelijck blijckt, ſoo uyt den text van den gemelten Octroy doorgaens, ende notoire practijcque vervolcht, als uyt de præſuppooſten ende intentie daer op de voorſz conceſſie by Prince Willem hoochloffel. memorie wert geſeght origineel gedaen te zijn.

Geconſidereert dat by 't ſelve verſtaen ſoude mogen worden hun verleent te zijn, omme te ſuppleeren in de Vergaderinge van de Staten de vacante Plaetſen van den Abt ende Prelaet van Middelburg (' t welck nochtans by de andere Graeffelicke Leden altijdts is geſuſtineert niet te konnen weſen) 't zy dan dat het ſelve gheſchiet is ten reſpecte van hare Contributien ende 't merckelick Intereſt 't welck ſy beneffens andere Steden van Zeelant hebben in de conſervatie van de gemeene ſaecke, ſoo en kan nochtans geen van beyden relatijf gemaeckt ofte geapplicceert worden ter intentie van de Heeren van de ſelve Plaetſen, om daer uyt te adſtrueren, dat in 't vergunnen van de voorſz gratie of Privilegie, op hare perſoonen of gelegentheyt eenige reflexie ſoude zijn genomen.

Want behalven dat in 't generael, niet en is te preſumeren dat den hoochgemelten Heere Prince, doenmael ſoo groffelijck geledeert zijnde, en vervolght werdende van den Koning van Spangien, den ſelven als Heere wetende van de voornoemde plaetſen, met eenige particuliere beneficien ſoude hebben willen gratificeren, ſoo en kan in allen ghevalle niet bedacht worden, hoe dat den hoogſtgemelten Koningh, als in die qualiteyt de eerſte zijnde, en repreſenteerde de andere Edelen in de Vergaderinge van Zeelandt, noch daer beneffens aldaer ſouden konnen ceſſie nemen in plaetſe van den Prelaet, ende van wegens de Edelen, eens geſtemt hebbende in de Staten, noch daer na vermogen te opinieren door de voorſz Steden van weghens den Prelaet. 't Welck immers ſonder taſtelijcke contradictie ende abſurditeyt, ende ſonder te introduceren notoire confuſie in de ſaecken van de Provintie niet en kan worden geſuſtineert.

Daeromme, ende om klaerlijck te betoonen dat deſelve prerogative buyten alle inſicht van den Heer gedefereert is geweeſt, alleen ten behouve van de voorſz Steden, ende der ſelver ghemeene Ingeſetenen, ter oorſake van hare particuliere ende gemeene Intereſt, wordt notanter geſeght, ſoo in de præfatie als op 't eynde van dien, dat deſelve is verleent op vervolgende ootmoedige ſupplicatie van Burgermeeſters ende Regeerders, over ende uyt den naem van deſelve Steden ende hare toekomende Regeerders, mitſgaders den gemeenen Poorteren ende Ingeſetenen van dien.

Ende tot wat eynde, omme namentlijck deſelve te vorderen tot goede Policie, welvaren ende proſperiteyt, ende

ende omme deſelve te bate te koomen in de groote ende ſware laſten daer in deſelve Steden waren vervallen, ſoo ter oorſaecke van de noodelijcke Zee-wercken en verachterheyt van Renten, als merckelijck uyt ſaecken van 't ontſtane Oorlogh tegens den Hertoge van Alba ende ſijn Adherenten, mitſgaders tot opſichte van 't goedt debvoir ende getrouwe dienſt, by henluyden in den ſelven Oorlogh gedaen.

Al 't welcke notoirlijck geen andere reflexie kan hebben ofte nemen, als op de gemeene Poorters van deſelve Steden, in haer particulier geconſidereert, ſonder eenige andere ofte vordere extenſie te konnen lyden, en ſonder dat gelijck oock boven aengeroert is, deſelve Steden haer particulier door eenige felonie verſuymen, of delict van hare ſubalterne Heeren, daer van naer Rechten ſouden konnen worden gepriveert.

't Welck te meer plaetſe moet hebben, als men wel inſicht neemt met wat directie, intentie en ooghmerck Prins Willem hooghloffel. memorie de meer-gemelte Octroyen aen de voorſz Steden heeft verleent ghehadt, namentlijck, om deſelve in maniere van Regeringe ende Politie, ſoo veel mogelijck was te recompenſeren ende gelijck te ſtellen met de Graeffelijcke Steden, als onder anderen onwederſpreeckelijck blijckt uyt de naervolgende Argumenten.

En voor eerſt, uyt dien dat de voorſz Steden van outs gheweeſt zijnde een Collegie, dienende originelijck tot beleyt ende adminiſtratie van de Juſtitie, ende oock voor den Oorlogh gevaceert hebbende by Contract gemaeckt tuſſchen de Heeren ende deſelve Steden, tot directie van der ſelver Politie, nu vermogens den expreſſen Text van de voorſz Privilegien, ten ſelven fine aldaer reſpectivelijck is opgerecht ende geinſtitueert een formeel Collegie van Raedt ofte Vroedtſchappen.

Als notoir zijnde, dat (ghelijck aen de eene zyde het Collegie van Juſtitie aldaer was ingeſtelt en bedient van outs door ordre van particuliere Heeren, vermogens der ſelver Letteren van Inveſtiture) ſoo aen de andere zyde de voorſz erectie van Vroetſchap aldaer niet en heeft konnen gedaen worden, dan met expreſſe conſent ende immediate authoriteyt van de Graeffelijckheyt.

Als weſende deſelve macht een van de Eminenſte ende principaelſte Regalien, die de Princen ofte Staten van den Lande alhier competeert.

Gelijck men daeromme oock ſiet, dat ſoo in deſe als Nabuyrige Provintien, niet alleene de Collegien van de Vroedtſchappen, ſonder ſpeciael Octroy van de Graeffelijckheydt niet hebben konnen werden gheerigeert, maer oock daer omtrent de minſte correctie, veranderinge, of ampliatie niet heeft konnen geſchieden, als met gelijck Octroy en met eenparige ſtemmen van alle de Leden, naer dat den innehouden van dien prealabement wel rypelijck en ſericuſelijck was geexamineert.

Ja dat meer is, dat de Remonſtrantien dien aengaende, gedaen by verſcheyde Steden, alleene overgebracht zijn geworden door de Burgermeeſters ende Vroetſchappen van dien, met preteritie van de Schepenen, als die op vele plaetſen hier te Lande tot de Politie niet en behooren, maer alleene geſtelt worden tot adminiſtratie ende beleyt van de Juſtitie.

Soo oock in der waerheydt van alle oude tyden in de Steden deſer Provintie tuſſchen beyde de voorſz bedieningen merkelijcke diſcrepantie is geweeſt, ende Vroetſchappen aldaer originelijck zijn geintroduceert, (met onderſcheyt van Juſtitie) alleen om te bewaren de Gerechtigheden ende Privilegien van de Steden, daer toe oock de ſelve particulierlijck worden beſworen; en ghelijck beyde Heeren Staten in den Jare 1587. ſeer wel is geſeght, toekomt de macht, om niet alleene te reſolveren, maer oock te diſponeren van alle ſaecken concernerende den Staet van den Lande ende Steden.

Waeromme oock de Burgermeeſters van de ſelve Steden gewoon zijn, en oock gehouden in alle ſaecken van importantie te ontſtaen de goede meninge van de voorſz Vroetſchappen, waer deur de Steden ende Gemeente in cas van Politique Regeringe eygentlijck werden gerepreſenteert.

Ende oock om deſelve redenen in meeſt alle de Steden by Privilegien van de Graven ofte Heeren Staten, ſoo in deſe als nabuyrighe Provintie, de verkieſinghe van de voorſz Vroedtſchappen gelaten wert ter immediate diſpoſitie van deſelve ſteden, tot de minſte van dien incluys.

Sonder dat by eenige Brieven van Inveſtituyre, ofte andere feudale acten werden bevonden, dat oyt yetwes dien aengaende aen eenige Vaſallen van de Graeffelijckheyt is overgegeven ofte gecommuniceert, veel min by deſelve in eenige hare heerlijckheydt gepretendeert ofte gepleeght.

Ten tweeden, ſoo wort de voorgeſtelde poſitie van dat, namentlijck Prince Willem hooghl. memorie, van intentie ſoude hebben geweeſt, omme *quacumque modo*, de voorſz twee Heerlijckheden te verghelijcken met de Graeflijcke Steden, oock daer uyt geadſtrueert, dat alhoe wel die van den Gerechte ende Juſtitie aldaer voor deſen plachten verkooren te worden ſimpelijck ſonder eenige nominatie ende *ex Arbitrio Dominorum*, 't ſelve nu vermogens het voorſz Privilegie niet en kan geſchieden, als op voorgaende preſentatie, 't zy dat eenighe Electie noodigh is tot Iaerlijckſe vernieuwinge van de Wet, 'tzy dat deſelve moet geſchieden by vertreck of af-ſterven van een Wethouder, tot ſupplement van de vacante plaetſe.

Ende ten derden, dat of oock wel ſchoon de voorſz preſentatie, ende daer op gevolgde Electie tot Schepenen aldaer kan geſchieden, ſoo wel van perſoonen die ſijn in de Vroetſchappen van deſelve Steden, als uyt het midden van de Gemeente de Burgermeeſters nochtans van dien niet en mogen worden verkooren als uyt genomineerde van deſelve Vroetſchappen, als weſende de Hoofden van de Politie, ende over ſulcx notoirlijck altijts moetende weſen van 't getal van de Vroetſchappen, 't gene in Schepenen, als geſeght is, niet nootſaeckelijck is.

Overmidts aen d'eene zyde tot adminiſtratie van een goede Juſtitie in 't ghemeen wel genoegh is, dat daer toe werden gheſtelt eenige verſtandige, beſcheydene ende rechtvaerdige perſoonen; maer aen d'andere zijde tot directie van de Policie daer nevens werdt gerequireert, dat daer toe werden verkooſen perſoonen hebbende continuatie ende experientie van ſaecken.

Behalven dat daer in oock byſonderlijck conſiſteert de verſekeringe ende vryheyt van de Steden, dat (gelijck de bedieninge van de Vroetſchappen behoorden alomme te weſen vaſt ende premanent) oock alſoo allerley functien in materie van Policie aen de Ledematen vande ſelve Vroetſchappen, alleen ſoo veel mogelijck is werden geconfereert.

Zijnde ten deſen oock ſeer conſiderabel, dat by de meergemelte Octroyen de Electie ſoo van Burgermeeſters, uyt genomineerde vande Vroetſchappen als van de Gemeente, gelaten werdt aen ſijne Koninckl. Majeſteyt te weten als Grave van Zeelandt, alſoo de qualiteyt van de Heere daer nevens niet en werdt uytgedruckt, noch oock de deſignatie van ſijn Majeſteyt ergens in 't voorſz Octroy met die name geexpliceert.

't Welck nochtans in alle manieren nodigh was, by aldien de meeninge van Prins Willem ware gheweeſt, de Koningh als Heere van de ghemelte plaetſen boven de voordeelen ende prærogativen in de Brieven van Inveſtiture vermelt, noch met verſcheyden andere ſoo notabele gerechtigheden te gratificeren, alſoo naer Recht en Collatien van Regalien 't zy van Vaſallen of anderſins, duydelijk en in expreſſe termen moeten worden gedaen ſonder eenige argumenten, by preſumptie ofte illatie te admitteren. Maer behalven dat deſelve boven dien noch ſoude impliceren verſcheyden andere taſtelijcke contradictien ende abſurditeyten, tegens de qualiteyt en functie by ſijn hoochgemelte Excell. doenmael bekleet, (als boven is gedemonſtreert) ſoo is 't ſelve te houden notoirlijck ſoo verre geweeſt te zijn van de intentie van de ſelve ſijn Excellentie als het Ooſten is van het Weſten.

Niet alleen om dat den Koninck ſulcx ſijn Excell. ſoo ſwaerlijck van hem geperſecuteert, geen ſints en hadde geremitteert; maer oock, om dat deſelve tot gebruyck van ſoo voorname Regalien.

Doenmael met verſekeringe ende ruſte van de voorſz Steden niet en konden werden geadmitteert, ende dat men oock niet en konde weten wat uytkomſten op den Oorlogh, ende ontſtane differenten ſouden volghen.

Ende

Ende daeromme met goet fondament ſoude konnen werden gheſeght, dat al-hoe-wel haere Excellentie ende Hoogheden hooghloffelijcker memorie, alle ſucceſſivelijck de voorſz verkieſinge hebben ge-expedieert gehad, ſy luyden nochtans deſelve niet en hebben ghedaen als Heeren van de voorſz plaetſen, maer als Stadt-houders, ende in den naem van de Graeffelijckheyt.

Te meer, alſoo de hoogh-gemelde Excellentie Prins *Willem* deſelve Electie heeft gedaen gehadt van den Iare 1574. tot en met den Iare 1582. als wanneer deſelve eerſt kooper is geworden van de voorſz twee Heerlijckheden, niet anders en in geen ander qualiteyt, dan als Stad-houder van de Provintie, ende dat oock gants redelijck en billick was, dat de Magiſtrature van de voorſz Steden die ghemaeckt worden tot integrerende Leden van de Graeflijckheyts Souveraine Regieringe vereert met ſoo veel Graeffelijcke præeminentien, van de Graeffelijckheyt ſoude dependeren, iſt niet in 't geheel ten minſten voor 't meerendeel.

Ende ſulcx of men al wilde ſuſtineren de ſtellinge van de Schepenen aen den Marquis ofte Heeren van de voorſchreve plaetſen niet en kan worden gediſputeert, overmidts de brieven van Inveſtiture aen hem die macht expreſſelijck gegeven, ſoo en kan nochtans met geene redenen bedacht of geimagineert worden, hoe dat aen deſelve Heeren of Marquiſen eenigh recht of geſagh aldaer ſoude competeeren over de verkieſinge van de Vroedtſchappen of van de Burgemeeſters: als Hoofden ende eerſte Ledematen van deſelve.

Overmidts aen 't Officie van Burgemeeſters eygentlijck is bevoolen het ordinaris beleydt ende gebiedt in alle Politicque ſaecken, ſoo wel de adminiſtratie van de Stadts goederen ende Inkomen, als den welſtant ende bewaringe der Steden betreffende.

Welcken aengaende de Leen brieven van de wel-ghemelde Heeren Marquiſen, immers voor ſoo veel de voorſz Steden nu moeten werden geconſidereert als integrerende Leden, van de Souverainiteyt in 't minſte niet en ſpreecken.

Daer by noch komt, dat deſelve brieven al veel Iaren voor dato van de Conceſſie van 't voorſz groote Privilegie zijn verleendt gheweeſt, en naer date van deſelve oock ten huydigen daghe toe oock in geen andere termen in forme werden gecoucheert als die originelijck ſijn inghefteldt gheweeſt, en ſulcx notoirlijck nu niet meer in en houden als de eerſte ende originele collatie is gedefereert.

Tot een evident teecken dat de Heeren of Marquiſen geen deel of geſagh competeert in jegenwoordige Regieringe van deſelve Steden, ende dat alle 't geene van Balliuws, Burgemeeſters, Schepenen en Raden dien aengaende is vergunt, niet af-vloeyt van den Heer, maer alleen van de Graeffelijckheyt.

't Welck noch te meer gelooflijck is, overmidts naer 't verſtandt van alle die geene die deſe materie tracteren, ghefteldt wordt als incompatibel, ende oock ſtrijdigh tegens de natuerlijcke redenen, dat een en de ſelfde perſoonen, Collegie ofte Inniverſiteyt, ende in de ſelfde qualiteyt aen de eene ſijde ſal weſen Vaſal ende Independent van de Graeffelijckheyt, ende aen d'andere ſijde in ſich ſal begrijpen ſoo merckelijck deel van de Souveraniteyt ende *directie Domini*, aen de eene ſijde de behoorlijcken Eedt ende hommagie, doch aen de andere ſijde deſelve te ontfangen, t' ſamen ſubject ſijn ende te gebieden.

Ghelijck daerom oock kennelijck is, hoe dat in eenige van de nabuyrige Provintien, ſommige Steden geen Ledematen van derſelver Provinciale Vergaderinghe en hebben konnen werden, dan naer dat by de Staten van den ſelven Lande was gereſolveert, de voorſz Steden altydt en privative te houden aen de Graeffelijckheyt, ſonder dat deſelve oyt meer aen eenighe particuliere Heeren ſouden moghen werden gebracht ofte verobligeert.

Gevende de wel genoemde Heeren Staten tot reden in de brieven daer over ſoo ſolemnelijck gemaeckt, van ſulcx te doen tot verſeeckertheydt van hare Provintie, ende dat in alle manieren niet dan kleynigheyt ende disreſpect konde cauſeren voor Regeerders van integrerende Leden van de Staten Vergaderinge, by particuliere en ſubalterne Heeren te werden verkooren, behalven dat 't ſelve oock in veele deelen niet anders en konde ſtrecken als tot dienſt van de gemeene ſaecke.

Op welcke conſideration hoe veel reflexie en gewichte ten deſen ſy te defereren, ſullen U Ed. Mog. na hare gewoonlijcke wijsheyt het ſelve oordeelen, en by hare reſolutie interpreteren.

Sonder nochtans te houden (onder correctie) daer tegens te contrarieren, dat ſoo hier als oock elders eenige Geeſtelijcke, Adelijcke, of Burgerlijcke perſoonen, Onderſaten ende Vaſallen van den Staet weſende, een gedeelte van de hooge Overigheydt bekleeden, overmits hunluyden 't ſelve niet toe en komt in de voorſz qualiteyt als Vaſallen maer als Gecommitteerden, of d'eerſte ende aenſienlijckſte weſende van ſeecker corpora of ordren, waer door den voorſz Staet werdt gecompoſeert.

Ende ſonder dat oock daer tegens doet of eenige contradictie impliceert, dat veele van de voorſz Vroetſchappen worden geſtelt ende ge-employeert van wegen den Heer of Marquis tot adminiſtratie van de Iuſtitie, ende bewaringe van ſijn Gerechtigheden en Heerlijckheden regalien aldaer, alſoo notoirlijck na rechten d'eene ende de ſelfde perſoonen in verſcheyden reſpecten geconſidereert, ſonder eenige incongruiteyt of confuſie wel konnen weſen in diſtincte bedieninghen, en onder verſcheyden eeden, gelijck met verſcheyden authoriteyten ende exempelen des noot z'jnde, ſoude konnen werden geverifieert.

Ende over ſulcx de perſonen die uyt de voorſz Vroetſchappen geſtelt worden aldaer tot Schepen, al-hoe-wel aen d'eene zyde by eede verbonden aen de Graeffelijckheyt ofte aende Magiſtraet van de Steden, tot getrouw Gouvernement ende beleyt van der ſelver Politie, niet te min aen de andere zyde wel mogen eedt doen aen den Heer, tot ſincere adminiſtratie van de Iuſtitie.

Ghelijck oock deſelve Schepen boven den ordinaris plicht die ſy ſchuldigh ſijn door Commiſſariſen van den Heer aen de Ingeſetenen van deſelve Steden noch ſtaen verbonden aen de Graeffelijckheyt, om goet recht ende Iuſtitie te oeffenen voorde Opgeſetenen van de plaetſe ten platten Lande, ſtaende onder derſelver geaſſigneerde reſſort.

Waer mede gelijck wy vertrouwen Ed. Mog. Heeren, de geheele gelegentheyt van deſe ſommierlijck en niet te min diſtinctelick te hebben ge-elucideert, ſoo en willen wy oock niet twyffelen ofte deſelve ſullen daer uyt ghenoeghſaem hebben verſtaen, wat onderſcheyt datter is tuſſchen het gebiet ende geſach 't welck onder de voorſz Steden de Graeffelijckheydt aen d'eene, en aen d'ander zyde de Heer ofte Marquis is competerende, ende in wat poincten 't ſelve reſpective recht eygentlijck is gelegen.

Daer in beſtaende, namentlijck dat de Graeffelijckheyt daer over toekomt buyten alle Controverſie, alle recht van Souveraniteyt ende opperſte geſagh.

Dat deſelve particuliere Heere, als Vaſallen van de Graeffelijckheyt, ſchuldigh ſijn aen deſelve Graeffelijckheyt alle behoorlijcke gehoorſaemheyt ende hommagie te bewyſen.

Dat deſelve Steden ten reſpecte van de bedieninghen en deliberatien ſaecken betreffende ſoo de gemeene Regieringe der Landen als hare byſondere Politie, t'eenemael en immediatelijck reſorteren onder gemelde Graeffelijckheyt, ſonder gehouden te weſen den Marquis ofte Heer daer over te erkennen.

En indien volgende, dat de Collegien van de Vroetſchappen aldaer originelijck opgherecht zynde door authoriteyt ende in der name van de Graeffelijckheyt, niemant daer over eenige diſpoſitie, tot confirmatie, veranderinge of moderatie van deſelve, rechtelijck kan competeren dan alleen den Heeren Staten, als repreſenterende deſelve Graeffelijckheyt.

Dat de creatie ende verkieſinge van de Burgemeeſters in deſelve Steden (als weſende hoofden van de Politie en Ledematen van de Vroetſchappen, ende aen deſelve onderſcheydentlijck geaffecteert, achtervolghens het 3. en 26. Articulen van de voorſz reſpective Octroyen)

gedaen voor deſen by hare Hoogheden als Stadthouders van de Provintie, nu by derſelver overlyden notoirlijck is gedevolveert in den boeſem van de Graeffelijckheyt.

Die deſelve nu voortaen of ſouden konnen doen, door haer ſelven, ofte wel in conformité van de Reſolutien genoomen ende oock alrede gepractiſeert, tot voordeel van de gemeene Leden vande Provintie, confereren aen de Magiſtraet van de voorſz Steden, op ſoodanigen reglement als by hun-luyden geconcipieert ten minſten quetſe van hare Privilegien, en vervolgens alhier met kenniſſe van ſaecken naer behooren ſoude werden gearreſteert.

Latende oock henluyden vorders 't beleyt in alle ſaken ende affairen Politicque, binnen de voorſz Steden toe-betrouwt en ongekrenckt als voor deſen.

Midtſgaders deſelve daer mede previlegerende, om de redenen ende in conformiteyt van de gemeene practijcquen vooren geallegeert, dat ſy ſouden vermoghen te doen de verkieſinghe ende keure van perſoonen tot vervullinge van eenighe vacante plaetſen in de Vroetſchappen, abſolutelijk ende definitivelijck by haer ſelven.

Gelijck oock aen de wel-gemelde Heer of Marquis ongheſchent ende onghepræjudicieert (onder correctie) behoort te werden ghelaeten alle ſoodanighe diſpoſitie ende geſagh, als aen deſelve by ſijne brieven van Inveſtiture in expreſſe termen over de voorſz plaetſen is ghegeven.

Ende dat dien volgende deſelve aldaer ſal blyven ghebruycken de macht, omme tot adminiſtratie van de Criminele ende Civile Iuriſdictie te ſtellen, ende particulierlijck te be-edighen, als naer ghewoonte, ſoo Bailliuwen ende Schepenen, als Secretariſen, ende andere ſuppooſten van de Iuſtitie.

Behoudelijck nochtans, dat de voorſz Schepenen en Officieren, verſocht wordende om recht te doen ter eerſter inſtantie in Crimineele, ofte by appel in Civile ſaecken, over de Ingeſetenen ten platten Lande, ſpecterende tot haer bewuſte reſort, ſchuldigh en verbonden ſtaen dien aengaende te reſpecteren ende gehoorſamen immediatelijck de beveelen van de Graeffelijckheyt.

Gelijck oock de Bailliuwen en Schepenen derſelver ſteden, gehouden ſijn dien aengaende Eedt te doen aen de Graeffelijckheyt, ende oock in der ſelver expreſſen naem ende Vierſchare te bannen, hoe-wel ſulcx, ſoo wy onder-richt worden, over veele Jaren abſolutelick niet en is gepractiſeeert.

Alſoo de macht vande voorſz Bailliuwen ende Schepenen, om over de voorſz plaetſen recht te doen, niet en is gedefereert by Commiſſie van den Heer, als die daer over in 't minſte niet en heeft te ſeggen, maer alleen by delegatie en permiſſie van de Heeren Staten.

Dat mede den Marquis ofte Heer vry ſal ſtaen, aldaer voortaen te ſtellen ſoodanige Officieren ende Miniſters tot den Ontfanck, ende bewindt van ſijne Domeynen en Regalien, als hy van outs gecoſtumeert is te doen, gelijck oock de Steden van harent weghen daer in ſullen vermogen voorts te diſponeeren, als ſy tot Gouvernement van hare Policie en adminiſtratie van de gemeene middelen ſullen bevinden te behooren.

Waer mede ons bedunckens yeder een in ſijn recht hem toekomende naer behooren ſal werden gemainteneert, ende niemant veronghelijckt, behoudende de Graeffelijckheyt hare Gerechtigheyt, den Marquis ofte Heer den inhout van ſijne Leen-brieven ende reſpective twee ſteden het diſpoſitijf van hare Privilegie.

Gevende eyndtlijck U Ed. Mog. in bedencken, of niet dienſtigh waer, dat deſelve uyt 't midden van hare jegenwoordige Vergaderinge eenige gelieven te committeren, die met de andere uyt het voorſz gepreſenteerde een bequaem ende bondig Reglement ſouden concipieren, waer mede de Gerechtigheden toekoomende de Graeffelijckheyt, omtrent de Magiſtrature of Politie der voorſz. Steden, voortaen beſt ſoude werden gedirigeert; ende vervolgens oock U Ed. Mog. in 't nemen ten deſen van eenige Reſolutien, haer ſelven naer de meeſte Iuſtitie ende equiteyt conformeren.

Daer toe wy Godt Almachtigh bidden, dat hy U Ed. Mo. wil inſpireren met den Geeſt des wijsheyts en diſcretie; ende voorts deſelve ſegenen met een langhduyrige, vreedſame ende voorſpoedige Regeeringe.

Aldus gedaen ende geadviſeert, &c. In *Middelburgh* den 1. Septemb. 1651.

Indien Syn Cheurfurſtelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh in ſijne hier te voor in 't Frans door den Heer Swerin aen de Princeſſe Ropale toegheſonden geſchrift/oorſake hadde te vermanen wat detrument de ſake van den Jongen Prins leed deur haer onderlinge diſputen; in dit geval ſeker haddet veel meer plaets. De Princelijcke Voogden hebben ſo onder de handt als openlijck daer tegen gedaen wat mogelijck was.

Sy ſchryven in dato den 23. Octobris aen de Staten van Zeelant, haer voorgekomen te zijn d'opgeſtelde conſideratien ende advijs / ende datſe aen de Leden van de Vergadering waren toegeſonden als een Point van beſchrijvinghe / ende alſoo 't ſelve advijs grootelijcx ſonde ſtrecken tot verkortinghe van 't recht van den Jonghen Prins als Marquis ende Heere vande voorſz Steden competerende / Soo hadden ſy in de qualitept als Voogdeſſen vanden Prince van Oraignen haren Soon ende Soons Sone reſpective / Marquis ende Heere vande voorſz Steden haer verplicht gevonden het Recht vande Hoog-gemelte Prince over deſelve Steden aendachtelijk te doen examineren / om des te beter ende Fondamentelijcker haer Ed. Mo. daer van te onderrichten ende te adſtrueeren dat verſcheyden Poſitiven ende argumenten daer upt ghetrocken inde voorſz Conſideratien wierden geſtelt gantſch abuſivelijck ende ſonder eenige nootſaeckelijcke Conſequentie / in voegen dat daer door het voorſz Recht van den Hoogh gemelten Prince Pupille in 't minſte niet en wierdt geconvelleert / konnende ten dien eynde gerepreſenteert worden het Zeeuſche Recht van Burgermeeſters ende Schepenen / ſoo over de Policie als de Iuſtitie, ende het onderſcheyt hierinne van het Hollantſche Recht / al hoe-wel mede niet Univerſeel in alle Steden.

Als mede dat van alle oude tijden ende boven Memorie van Menſchen de Marquiſen ende Heeren vande voorſz Steden aldaer hadden geſtelt niet alleen Schepenen, maer ooch Burgermeeſters, ende dat het ſelfde Recht haer als Heeren van de plaetſe Pzivatiwelijk hadde gecompeteert.

Dat ooch haer Ed. Mo. ſoude vertoont werden / dat beneffens verſcheyde andere ghere chtigheden den meerghemelten Marquis ſoo binnen Vliſſingen als der Vere competerende d'Electie van de Raden binnen het Marquiſaet altijdt by hem was gheweeſt 't ſedert het Jaer 1581. ende overſulcx den tijdt van 70. Jaren / welcken tijdt van Jaren het voorſz Marquiſaet by Prins Willem Hooghloffelijcker gedachten ende ſijne illuſtre Succeſſeuren upt krachte ende by Tytel van Koop was gepoſſideert geweeſt.

Dat mede haer Ed. Mo. ſo klaerlijck als het heldere Middagh licht beweſen ſoude worden dat de Heeren Marquiſen in der tijd het voorſz Recht van Electie van de Burgermeeſters ende Raden geëxerceert hadden / ſuo jure, ende uyt haer eygen hooft, ende niet als Stadhouders van den Lande van Zeelant / ofte upt eenige andere gedelegeerde macht vanden Princen vanden Lande.

Tyndc wyders alſo haer Ed. Mo. naer hare hooghe wijſheyt ende gewoonlijcke rechtmatigheyt wel konden conſidereren d'importantie van het voorſz Recht ten aenſien van de Hoog gemelte Prince Pupille / ende dat haer in de qualitept als Voogdeſſen incumbeert de ſoodanige exacten voorſorge te bzengen tot conſervatie van alle gerechtigheden competerende aen de Prince Pupille ende particulierlijk van ſo een Notabel Recht als het jegenwoordige / als de Rechten haer waren injungerende.

En ſy om gewichtige verhinderniſſen / ende inſonderheyt dat onlancx eerſt behoorlijck reglement was geſtelt geweeſt op de Voogdpen / waren belet geweeſt de reducten ende argumenten dienende tot wederleggınghe van de voorgemelte Conſideratien ende advijs van de Heeren haer Ed. Mo. Gecommitteerde Raden volkomentlijck ende naer d'importantie van de ſaecke / ende ſulcx als ſy die

die geerne aen haer omſtandelijck ſouden doen repreſenteeren/ bereyt te maecken.

Soo vertrouwden ſy dat haer Ed. Mog. haer onbeſwaert ſouden vinden/ om haer in de qualiteyt als Vooghdeſſen van den meergheméelten Prince Pupille wiens Illuſtre Voor-Ouders/ ſo veel gemeriteert hadden van den Staet deſer Landen/ ende in 't beſonder van die Provintie tot het gunt voorſz is./ ſoo veel te defereren dat deſelve gelieven ſoude van alle deliberatien op het voorſz advijs ende Conſideratien te ſupercederen/ en ondertuſſchen alles te laten in ſijnen jeghenwoordighen Staet/ niet twijffelende ofte ſouden haer Ed. Mo. ſoodanigen bericht doen/ dat deſelve daer mede ghegeven ſoude worden volkomen Satisfactie.

Hoyts daer na is ghefonden gheweeſt de Heer Beaumont Raet van den Jongen Prins: die gedaen ende in ſcripturis overgelevert heeft het volgende.

Tegenbericht by de Gecommitteerden van hare Hoogheden de Voogden van mijn Heere den Prince van Orangie, als Marquis ende Heere over de Steden van Vliſſingen, ende Veere, overgegeven aen de Ed. Mo Heeren Staten van Zeelant, tot wederlegginge van de ſchriftelycke Conſideratien, ende Advijs van derſelver Heeren Gecommitteerde Raden aengaende het Recht van ſijne Hoogheyt over deſelve Steden, ten Reſpecte van de Magiſtrature, en Policie, en tot Adſtructie, dat ſijne Hoogheyt van de Electie derſelver Magiſtraets Perſonen, ofte een gedeelte van dien, niet en kan werden gepribeert.

EDELE MOGENDE HEEREN,

HAre Hoogheden, *de Vooghden* van den Hoogh-gemelte Heere Prince, voorghekomen zynde de ſchriftelijcke Conſideratien, door de Heeren uwe Ed. Mo, Gecommitteerde Raden, in gevolge van U Ed. Mo. Reſolutie van den 25. April 1651. ingheſtelt, ende nevens andere Poincten, waer op uwe Ed. Mo. teghens den 11. der voorleden Maent September waren beſchreven, overgeſonden met haer Ed. Advijs, tot Elucidatie, ende onderſcheydinge (ſoo geſeyt wert) van 't *Recht*, aen d'een zyde de *Graeffelickheydt*, ende aen d'ander zyde den Heer Marquis, over deſelve Steden van *Vliſſingen*, ende *Vere*, ten reſpect van derſelver Magiſtrature, ende Policie, competerende, ende inghevolge van dien, by den Heere Prince van Orangien Hooghloffelijcker Memorie in qualiteyt als Stadthouders van de Provintie, daer over ſoude mogen zijn ghe-exerceert, omme nu even, of het ſelve door de Doodt van ſijne Hoogheydt Hooghloffelijcker Memorie laeſt overleden ware gherevolveert in den boeſem van de Graeffelickheydt daer op voorſieninge te doen.

Ende vindende hare Hoogheden de Voogden van den hoogh ghemelte Heere Prince, haer verplicht, het recht van deſelve, over de voornoemde twee Steden te doen examineren, omme daer van uwe Ed. Mo. te beter, ende Fondamentelijcker te onderrechten, ende te adſtrüeren, dat verſcheyde poſitiven, ende argumenten daer uyt getrocken in de Conſideratien werden gheſtelt by misverſtande, ende ſonder eenige nootſakelijcke conſequentie, in voeghen dat door het ghemelte Recht van den Heere Prince Pupille, in 't minſte niet en werdt gheconvelleert ende incumberende hare Hoogheden, als Voogden exacte, ende volkomene voorſorge te dragen, tot conſervatie van alle gherechtigheden aen den Heere Prince Pupille competerende, en ſonderlinge van een ſo notabel recht, als het jeghenwoordighe, ende de Hoogh-ghemelte hare Hoogheden om gewichtige verhinderniſſe, ende inſonderheyt; dat onlangs eerſt behoorlijck reglement is gheſtelt, op de Voogdye, belet zynde geweeſt, tot wederlegginghe van de voorghemelte Conſideratien ende Advijs van de Heeren U Ed. Mo. Ghecommitterde Raden volkomentlijck ende naer d'importantie van de ſake, ende ſulcx als hare Hoogheden die geerne aen uwe Ed. Mog. omſtandelijck ſouden doen repreſenteren, bereyt te maken, hadden hare Hoogheden by Miſſive van den 23. October U Ed. Mo. verſocht, haer onbeſwaert te willen vinden, omme hare Hoogheden, in de qualiteyt als Vooghden van den meergemelten Prince Pupille, wiens illuſtre Voor-Ouders, ſo veel gemeriteert hebben, van den Staet deſer Landen, ende in 't byſonder van deſe Provincie, tot het gunt voorſz is, ſo veel te defereren, dat deſelve gelieven ſoude van alle deliberatien op het voorſz advijs, ende Conſideratien te ſuperſederen, ende ondertuſſchen alles te laten in ſijnen jegenwoordigen Staet, niet twijffelende, ofte ſouden uwe Ed. Mo. ſoodanighen bericht doen, dat deſelve daer mede volkome Satisfactie ſouden werden gegeven.

Ende zijnde nu hare Hoogheden, van ter zyden af, gants onverwacht bericht geworden, dat ſonder te letten op 't gemelte hare Hoogheden rechtmatig verſoeck, ende dien volgende eenigen uytſtel te geven, ter Vergaderinge van uwe Ed. Mo. 't gemelte Poinct van beſchryvinghe; aengaende de voorſz Conſideratien ende advijs, in deliberatie is gebragt, en alreede eenige Leden, daer op hare Reſolutie hebben geopent, ſonder gehoort te hebbben, wat in tegendeel van dien, tot wederlegginge van de gemelte Conſideratien, ende advijs, ende tot adſtructie van Hoog-gedachte Heere Prince Recht, is dienende.

Vinden hare Hoogheden haer gedrongen, ſoo veel de kortheyt des tijdts, ende de onverhoopte ende onverwachte Precipitantie haer toelaet, ſommierlijck te ſeggen, ende deduceren.

Dat in de gemelte Conſideratien, ende advijs van de Heeren U Ed. Mo. Gecommitteerde Raden, bevonden wert, aen uwe Ed. Mo. gherepreſenteert ende als rechtmatigh voorgedragen te zijn.

Dat de verkieſinge van de Burgermeeſters in de voornoemde Steden, als weſende Hoofden van de Politie, en Ledematen van de Vroetſchappen, voor deſen ghedaen ſouden zijn by hare Hoogheden als Stadthouders van de Provintie ende nu by derſelver Overlyden, notoirlijck ſoude zijn ghedevolveert in den boeſem van de Graeffelickheydt.

Ende dat de Graeffelickheydt de verkieſinge, nu voortaen, ofte door haer ſelven, ſouden konnen doen, ofte confereren aen de Magiſtraten van de voornoemde Steden.

Ende deſelve ook daer mede Privilegieren, dat ſy ſouden vermogen te doen de verkieſinge van de Perſonen, tot vervullinge van de vacante plaetſen, in de Vroetſchappen, abſolutelijck ende definitivelijck by haer ſelven.

Waer door, alſoo ſijn Hoogheyt van ſijn Recht ende Gerechtigheyt, denſelven, ende Heeren Princen van Orangie, ſijn Voor-Ouders, *als Marquis* by wettige Tytel toekomende, ſoude werden gepriveert.

Sal dienen tot beweeringe van ſijn Hoogheyts Recht, ende wederlegginge van de gemelte Heeren Gecommitteerde Raden conſideratien, ende Advijs, vervolghens gelijck die Materie, by de Heeren Gecommitteerde Raden is verhandelt ende voorgeſtelt.

Dat belangende 't geene in 't lange by de Heeren Gecommitteerde Raden is gededuceert, dat aen de Steden van Vliſſinghen ende Vere, orginelijck, ende aleer die aen Particuliere Heeren zijn gekomen, ex jure Publico Univerſitatis, heeft gecompeteert, eenigh eygen, ende privatijf geſagh in Materie van Policie, ende 't ſelve deſelve Steden niet en is ontrocken, maer geheel ghelaten, naer dat de Steden, by de Graven aen particuliere Heeren zijn gecedeert.

Soo als het ſelve onderſcheyden Recht, aen d'eene zyde den Heere, ende aen d'andere zyde, als de Magiſtraet toekomende, met verſcheyde preuven, by de voorſz Conſideratien, van den beginne, tot het 50. Artikel toe, wert geadſtrueert.

Uyt de Contracten, Concordaten, ende Accoorden, ſoo van outs, als in onſe tyden, by Regenten derſelver Steden ghemaeckt, met de particuliere Heeren vande voorſz Steden, in de jaren 1530. ende 1581.

Als ook met de Heeren Staten deſer Provintie, aengaen-

de de indemniteyt, in regard van de asseurantie, gedaen aen den Koningh van Enghelandt in den jare 1585.

Als mede uyt de Contracten, ende onderhandelingen met Uytheemsche Princen, ende Namentlijck van den jare 1612. aengaende de fundatie van den Stapel van de Schotse waren ter Vere.

Item uyt Privilegien, ende immuniteyten, by Uytheemsche Princen, aen de voorsz. Steden, binnen hare Rijcken verleent, ende Namentlijck van Eduard Koning van Engelant, van den jare 1475.

Ghelijck mede, uyt het besit van de inkomsten ende goederen, die Steden van outs, ende als noch toebehoorende, ende de dispositie over deselve, met het stellen van de Officiers, tot Admistratie van dien, ende het doen van de Reeckeninge; Als mede de Collatie van de Ampten, specterende tot bedieninghe van derselver Steden Politie, ende oock het sustineren ende vervolghen van Processen, Active, & passive, tot voorstant van hare inkomsten ende gerechtigheden.

Ende noch uyt dien voornoemden Steden van oudts zyn geprivilegeert geweest, om by haer selven te maken alsulcke Ordonnantien, Statuyten, ende Voorboden, soo wel concernerende de Civile Iustitie als Policie, gelijck sy tot nut ende oorbaer, van haer, ende hare Ingesetenen bevinden te behooren.

Daer op sullen uwe Ed. Mo. van wegen sijne Hoogheyt gelieven gedient te zyn, dat alsoo dienaengaende desen geen verschil, ofte questie en valt, ende oock ter materie niet en is dienende, om daer uyt, het questieuse hooft-Poinct te vergelijcken, alle 't selve soude hebben konnen werden voorby gegaen.

Onder die reserve ende Limitatie, en sonder toe te staen den inhouden van 't 34. ende 36. 38. 40. 42. 43. 44. 45. anders, ende verder niet, als dat 't gene by deselve; ende andere Articulen, beroerende de Politie, is aengeroert, moet geschieden ten overstaen van den Bailiu, uyt den name van de Heere Marquis.

Nochtans aengesien, dat de Heeren Gecommitteerde Raden hier uyt, als het fondamenteel Recht, haer gesustineerde deduceren ende adstrueren.

Sullen die van den Raet van sijne Hoogheydt, tot tegen-bericht kortelijck seggen.

Dat alle 't selve ten desen niet in consideratie en kan of behoorde te komen, in dier voegen, of van wegben de Heeren Marquisen ghepretendeert werde, of waer gheweest, dat de Magistraten van de voorsz Steden, aldaer gheen ghesage of vermoghen, in Materie van Politie, buyten den Heere, soude competeren, maer absolutelijck, ende in alles daer van soude dependeren, gelijck het selve is aengeroert in 't 31. Articul der gemelte consideratien.

Dat oock alle dat ghededuceerde, soo absolutelijck in alle deelen niet kan werden toegheslaen, ten dien fine, daer toe 't selve wert op-geheven.

Ende namentlijck met de illatie, die daer uyt, tot verkortinghe van des Heeren Marquis recht ende gherechtigheyt werdt ghemaeckt, in 't 13. Articul, namentlijck:

Dat alsoo in de Brieven van Investiture, met de Confessie, soo van Hooghe Middele, ende Lage Iurisdictie, als andere gherechtigheden, niet met een Interminis, zyn gedefereert, allerley functien ende requisitien, noodigh tot de directie van een Burgerlijcke Societeyt, daer uyt soude volgen dat alle 't geene ten selven fine dienende, ende niet behoorende tot de Acten van Souverainiteyt, in de Brieven van investiture, niet uytdruckelijck is genoemt, aen de Steden soude zyn gelaten, ende gereserveert.

Het recht dat den Heere Marquis is competerende in de Steden, is wel te vinden uyt de Brieven van Overdrachte, ende Investiture, by de Graven aen de Heeren gedaen, meerder recht, als deselve brieven mede brengen, wert van den Heere Marquis, soo ten regarde van de Graeffelijckheyt, als ten regarde van de Steden, niet gepretendeert.

Soo als oock vertrouwt werdt dat uwe Ed. Mog. aen d'andere zyde, oock den Heere Marquis sijn Recht, ende Gherechtigheden, by wettighe Titule gheacquireert, niet en sullen willen benemen, ghelijck als notoirlijck gheschieden soude, soo het ghemelte Advijs van de Heeren Gecommitteerde Raden, werde ghevolght.

De Stadt van der *Veere*, van allen tyden zijnde gheweest onder particuliere Heeren, ja oock, soo ghelooft wert, selfs zynde gebouwt, op hare eygen gront, ende de Stadt van *Vlissingen* in den jare 1477. by Koop ende Cessie zynde gekomen aen den Heere van der *Veere*, werdt by deselve Brieven, aen den Heere overgedragen, met alle hare toebehooren, niet uytgesondert, met alle Iustitie, Hooge, Middele, ende Lage, ende voorts met allerhande Vryheden ende Rechten, die Graven aldaer hebben gehadt, ghereserveert alleen de Souverainiteyt, resort ende Manschap.

KEYSER KAREL, in den jare 1555. heeft beyde de Steden van Vlissingen ende Veere, neffens andere Heerlijkheden ende Ambachten, in de brieven genaemt, gheërigeert tot een *Marquisaet*, ende gheincorporeert, ende geunieert, tot een Vol-Leen, ende Manschap, van een natuyre, ende qualiteyt, met ghelijcke reserve, als boven.

Met welcke Universiteyt, den Heere Marquis is gheinvestieer-, ende daer mede aen deselve zyn gedefereert, niet alleen *jura Personalia dignitatis, sed cum Universitate, omnia jurisdictionalia*, die den Overheer aldaer was hebbende.

Daer toe oock dient, dat by de Conditien, waer op den Heere Prince van Orangie de Stadt van Vlissingen, in den jare 1581. heeft ghekocht, expresselijck mede brengen.

Dat alle andere Domeynen, ende Heerlijck ghevolghe, daer af de Koop - brieven gheene mentie en maecken, ende nochtans den Heere, ofte sijne Voor-Vaders gehadt hebben; ende van rechte weghen vermogen te hebben, den Kooper sullen volgen, sonder eenige reservatie.

Daer door dan den Heere Marquis niet en is geacquireert, eenige singuliere Gherechtigheyt, in ende over de voorsz Steden, ten respecte van welcke deselve Steden *tanquam mixtum statum obtinentes*, alleen den Marquis soude geworden, sijn subject, ende buyten de Gherechtigheyt souden zyn gebleven, immediatelijck onder den Grave, gelijck verscheyden Steden in Duytslaandt, als Hamburgh ten respecte van den Hertogh van Holsteyn, Maeghdenburgh van den Hertogh van Saxen, Brunswijck ende Ceulen, ten respecte van hare Furslen, ende meer andere, dewelcke alleen certo respectu hare Heeren recognoscerende, *in cæteris* het Rijck immediatelijck blyven onderworpen.

Maer is de Stede van de Veere van allen tyden geweest subject, onder hare particuliere Heeren, geljck oock van deselve natuyre, by den Grave van Zeelant is gemaeckt de Stadt van Vlissingen, by de voorsz Brieven van Overdrachte, van den jare 1477.

Daer toe oock onwederspreeckelijck dient, dat deselve Brieven expresselijck inhouden special bevel van den Grave aen de Ondersaten, Poorteren, ende Inwoonderen derselver Stede, van den Kooper, hare Heeren, sijn Erven ende Nakomelinghen, te obedieren, ende Eedt te doen, als haren gerechten Erf-Heer, ende Proprietaris.

Tot welcke Brieven, als mede de Verlijdt-brieven is relatijf het decreet van den jare 1581. waer by de voorsz Steden aen den Heere Prince van Orangien zyn verkocht.

Verstaende de Rechtsgeleerden, die dese Materie Tracteren, dat de Steden, dewelcke haren Heere moeten noemen Erf-Heer, ende aen hem moeten presteren den Eedt van Erf-huldinge, werden gehouden, voor t'eenemael subjecte Steden.

Gelijck dan oock de Erf-huldigen aen den Heere Prince van Orangien, in den Iare 1581. ende 1585. zynde gedaen, tot Memorie van dien, zyn gestroyt silvere Penningen, daer op was staende het Wapen, Nassouw; met dese Circumspexie *Nodus indissolubilis*.

Daer toe mede dient, dat by het Octroy van den Iare 1574. by den Heere Prince Wilhelm, aen de Steden gegeven, den Hoogh-gedachte Heere Prince als Stadhouder

van

van den Grave, die Steden neemt in des Graven immediate Protexie ende Onderdanigheyt, met belofte van de selve Steden ten gheenen tijden te sullen veralieneren, welcke exemptie onnoodigh hadde gheweest, soo die Steden haren Particulieren Heeren niet en waren subject.

Waer uyt dan wel kan werden geconsidereert, dat den Heere Marquis, met *expræsumpta mente*. Maer oock by expresse delatie van den Grave, uyt krachte van de gemelte Brieven van den Jare 1477. ende alle gevolghde Verlijtbrieven, is hebbende *intentionem fundatam*, tot alle rechten ende gerechtigheden die den Grave, in, ende over de Steden, heeft gehadt.

Ende dat derhalven niet en is gefondeert, de illatie by de Heeren Gecommitteerde Raden, in consideratie ghebracht, by 't 13. Articul hier boven gheroert, dat alle het geene niet en ghehoorde tot de Acte van Souveraniteyt, aen de Steden soude sijn gelaten ende gereserveert.

Daer uyt dan oock volght, dat alle Rechten, ende gherechtigheden, daer van de Steden ende Magistraten joüisseren, ende die by de Heeren Gecommitteerde Raden van het voorschreve 13. Articul tot het 50. Articul werden verhaeldt, raeckende eenighsints jurisdictionale gherechtigheden, sijn afvloeyende uyt de gunstighe Concessien, soo by de Graven als particuliere Heeren aen de selve Steden, van tijdt tot tijdt verleent, ghelijck oock by de voorsz Consideratien in verscheyde Articulen, 't selve wert geallegeert, ende oock selfs, uyt het oud Statuytboeck der Stede Vlissinghen kan ghesien worden, dat de Heeren van Vlissinghen van allen ouden tijden, de Keure, ende Ordonnantien op 't stuck van Iustitie, van de Wees-Camer, van Gilden, ende andere dienende tot Politie, ende regeeringhe der voorsz Stadt, heeft ghemaeckt ende gelaten, promulgeren.

Soo dat alle de selve gerechtigheden, den Steden niet en sijn toe-behoorende, uyt haer eyghen selfs, *ex Iure Ullo Universitatis*, sonder exercitie van 't welck gheen Universitatis soude konnen werden gestelt.

Hoe-wel anderstins oock gemeynt werdt, dat *Ius illud Publicum Universitatis*, te hoogh by de Heeren Gecommitteerde Raden, in Consideratie werdt gebracht.

Om daer uyt te doen deriveren soodanigen effect daer door den Heere Marquis in sijn Seigneuriale Gherechtigheden soude worden verkort.

Het is in rechten kennelijck, dat niet alleen de Steden, maer oock Castra, Villa, Vicus, ja oock selfs Collegia, welcke onder den Naem van Universiteyt werden ghecomprehendeert.

Konnen hebben, ende besitten, goederen, ende Inkomsten, ghelijck particuliere Persoonen, ende oock moghen stellen Persoonen, om de selve Goederen t'administreren, protegeren, ende defenderen, ende oock by haer selfs van de Goederen moghen disponeren.

't Welck nochtans die van Vlissingen, niet en vermogen te doen, als ten overstaen van den Bailliu, uyt den Naem van den Heere, ofte ten minsten, dat hy daer toe gewaerschout werde.

Dat die Universiteyten, oock in rechten mogen ageren, ende aengesproocken werden, ende oock buyten rechten contraheren.

Ende voorts oock, naer 't onderscheyt van Universiteyten 't zy Landschappen, Steden, Dorpen: ofte Collegien, expedieren de affaires ende Negotia, haer Concernerende.

Maer uyt dit Recht, die Steden te willen attribueren soo grooten Recht, als by de Consideratien schijnt ghedaen te werden, werd vertrouwt, dat niet bevonden sal werden, in rechten gefondeert te zijn.

Wat ghesagh ende onderwindt de Magistraten deser Stede, naer haer Natuyre gheconsidereert, als Vasalle Steden, is competerende, soude haest nae rechten ghedefinieert kunnen werden, soo daer over tusschen den Heere ende de Steden questie waren.

Gelijck oock na rechten wel kennelijck is, wat de Magistraet van soodanighe Steden *eo ipso, quod Magistratus factus sit*, uyt de Natuyre van sijne bedieninghe vermach te doen, ende dat hoe grooter ende Populeuser de Steden zijn, haer oock meerder gesagh toestaet, om haer Burgers in haer plicht te houden.

Maer dat nochtans het selve ghesach is onderscheyden van de Iurisdictie ende de Gerechtigheden daer uyt vloeyende, ende den Heere competerende.

Ende dat de Gerechtigheden daer van dependerende die Steden niet konnen aenkomen, ende gheacquireert werden, als by gratieuse, Concessie, Koop, Privilegie: ofte by andere singuliere Tytels van den Heere.

Ghelijck het selfde oock blijckt; aengaende de Steden Vlissingen ende Vere, uyt de Contracten ende Privilegien in de voorsz Consideratien van de Heeren Gecommitteerde Raden geallegeert, ende die noch verder sijn bekent.

Ende dat dien-volgende die Steden ende Magistraten soodanige geacquireerde Jurisdictionale Gherechtigheden, niet *Iure Magistratus proprio*, ofte uyt dat gesagh, dat zy als Magistraten zijn, hebbende; maer *ex accidenti* sijn exercerende.

Komende hier mede tot het 51. Artijckel, inhoudende de negende preuve, by de Heeren Ghecommitteerde Raden, als de voornaemste, in consideratie ghebracht tot fondament van haer gesustineerde; Namentlijck het Groot Octroy ofte Privilegie, by den Heere Prince Willem Hooghloffelijcke Memorie aen die van Vlissinghen ende Veere respectivelijck in den Iare 1574. verleendt.

Waer op werd van wegen sijne Hoogheydt U Ed. Mo. te gemoet gevoert, dat selfs oock toegestaen sijnde de drie Positien, by de Heeren Gecommitteerde Raden gesteld in het 52. 53. ende 55. Artijckelen harer Consideratien.

Namentlijck, dat 't selve Octroy by den Hoogh-ghedachte Heere Prince is verleent, als Stadthouder in den Name van den Koningh, als Grave van Zeelandr.

Ende dat het gemelde Octroy is gegeven, directelijck niet aen den Heere Marquis, noch ten opsichte van de selve, maer alleen tot gemeenen beste van de voorsz. steden, in haer particulier.

Ende ten derden, om haer te dienen als een permanente Weth ende Constitutie waer naer de Politie der selver steden, van doen voorts aen, soude werden ghereguleert, ende geæquipareert, soo ten aensien van verscheyden Vryheden ende Prærogativen, als ten respecte van de forme van Regeeringe, met de oude Vrye ende Graeffelijcke Steden.

Dat evenwel daer door het Patrimonieel recht, den Heer Marquis niet kan werden genomen.

Die van den Rade van sijne Hoogheyt admitteren geern, gelijck de Heeren Gecommitteerde Raden seggen in 't 60. Artijckel haerder consideratien, dat den Hoogh-gedachte Heere Prince Wilhelm, verscheyden andere Previlegien ende Keuren, soo in dese als andere Provintien, heeft verleent ende gestatueert, daer in de selve alomme heeft ghebruyckt den Naem ende Titule van Stadthouder, ende als exercerende de Functie van Hooge Overigheyt.

Gelijck dat oock notanter te sien is, in de sake gementioneert in 't 68. Artijckel van de meer-gemelde Consideratien, aengaende de Cessie, ter Vergaderinghe van Staten aen die van Vlissingen ende Veere verleend, om te suppleren de vacante plaetse van den Abt, ende Prelaet van Middelburgh.

Welcken aengaende, over 't collecteren der stemmen in de Vergaderinge van de Staten, gheschil ende disputt ontstaen sijnde in den Iare 1579. ende die Steden van Middelburgh, Zierick-Zee, Rommers-Wale, Goes, ende Tholen, haer daer over met een lange Remonstrantie, hebbende geaddresseert aen den Hoogh-gedachten Heere Prince sijne Excellentie daer op heeft gerefolveert ende verklaert volgens d'acte daer van sijnde, in date den 14. Iuny 1579.

Dan geduyrende den Oorlogh men soude besoigneren by pluraliteyt van Voysen, beginnende aen die Eerste Edele, ende dan voorts collecterende de Voysen van alle de Steden, by ordre.

Ende dat den Oorloge geeyndicht zijnde, des Landts saecken wederom sullen werden ghedecideert ende beslooten met drie voysen, daer in die eerste sal hebben die

Edele, die tweede de vijf voornoemdē Steden, ende die laetſte de Steden van Vliſſinge ende Veere, uyt krachte van die voor-ghemelde Privilegie, henlieden by ſijne Excellentie verleent.

Welcken volgende oock van wegen den Heere Marquis wel kan werden toegeſtaen, dat de voordeelen ende prærogativen, in 't ſelve Octroy begrepen, voor een groot gedeelte ſijn van ſoodanige Natuyre, dat die niet anders als directelijck van de Graeffelickheyd en konnen afvloeyen, als daer zyn de gerechtigheden ende Prerogativen in 't 64. ende 65. Articul by de Heeren Gecommitteerde Raden verhaelt.

Dat ook tot Præjuditie en nadeel van des Heeren Marquis gerechtigheyt niet en kan werden geduyt, dat de ſteden van Vliſſingen ende Vere by 't voorſz Privilegie ſijn gecreert tot integrerende Leden van de Souveraine Regeeringe van Zeeland ende als andere mede repreſenterende de Staten van den Lande, ende dat ſelfde aen de voorſz Steden ſoude mogen ſijn verleent, buyten inſigt, communicatie ende intereſt, van haren Heer, aen haer in 't particulier, ende om de ſelve Steden te vorderen, tot goede Politie, ende proſperiteyt, ende om de ſelve te bate te komen, in de ſware laſten ter ſaecke van den Oorloge, ende trouwe dienſten daer in gedaen, ghelijck alle het ſelve in de voorſz Conſideratien, tot het 73. Articule, werd gededuceert.

Maer als men wel conſidereert *rerum facies*, ſoo de ſelve, ten tyde van 't verleenen der ghemelde Privilegien, zich liet aenſien, ende daer in ſoude plaets geven, de conjecture, by het 74. Articule van de ſelve Heeren Gecommitteerde Raden Conſideratien geſtelt, van dat d'intentie ende Ooghmerck, in 't verleenen van 't ſelve Privilegie, ſoude ſijn geweeſt om de ſelve Steden in maniere van Regeeringe, ende Politie gelijck te ſtellen ende te compaſſeren mette Graeffelijcke Steden, kan daer uyt ten deſen niet tot nadeel van des Heeren Marquis gerechtigheyt werden geconjectureert.

Maer wel ter contrarie geadſtrueert de Intentie ende Ooghmerck, geenſints geweeſt te zyn, de Electie van de Burgemeeſteren den Heer te ontnemen.

Daer toe dienen kan, dat gelijck ten deele, by het 75 Articule van de Conſideratien, de Heeren Gecommitteerde Raden werdt aengeroert, de Regeeringhe den Steden van ouds, ende tot den tijdt van 't verleenen van 't gemelte groote Privilegie heeft geſtaen by Burghemeeſteren ende Schepenen, ſoo tot beleyt ende adminiſtratie van de Iuſtitie, als tot directie van de Politie.

Ende dat volgens het 6. Articul van het Contract tuſſchen den Heere ende Regeerders van Vliſſinghen van dan Iare 1530. den Officier van den Heer, in alle ſaecken de Politie ende gemeene welvaert van de Stadt aengaende, preſent ende geroepen moeſt werden, ende oock dat die van de Weth, van haer bewindt ende Adminiſtratie voor den Heere, of zyne Gecommitteerde, rekeninge ende bewys ſoude hebben te doen.

Welcke Articulen, aengaende de preſentie van den Officier wederom zyn gerepeteert in het Contract van den laetſten Iuly 1582. tuſſchen den Heere Prince Wilhelm als Marquis, ende Burgemeeſteren Schepenen ende Raden der Stede Vliſſingen, zijnde veel Iaren nae 't verleenen van 't voorſz Groot Privilegie, belovende ſy Regeerders dat op des Stads ſaecken niet vergadert of beraetſlaeght ſal werden, ten ſy den Bailliu daer toe goedt tydts werde geroepen.

Ende dat oock geen Reſolutie ofte beſluyt, effect en ſal ſorteren ofte geëxecuteert te werden, waer teghens den Bailliu voor Intereſt van den Heere, ofte van 't gemeen welvaren van de Borgeren ende Ingeſetenen ſal hebben geproteſteert.

Dat zy oock ſouden over-leveren in handen van den Heere, ofte die van zynen Rade, ende voorts t'allen tyden, als 't zyne Vorſtelycke Genade gelieven zal, eenen pertinenten Staet, van de Stads inkomen ende Laſten, met goedt bericht, wat nieuwe Impoſitien op-geſteldt ſijn, ſonder Octroy om de ſelve opſtellinge by ſijn Vorſtelijcke Genade gheconfirmeert, ofte anders daer in voorſien te worden, als de ſelve tot ſoulagement van ſijn Onderſaten bevinden ſouden te behooren.

Ende oock alle Iare goeds tydts te inſinueren den dagh van de renditie van der Stadts Reeckeninge, en Copye der ſelver te ſeynden, ten eynde dat yemandt van ſijnen Rade geinſtrueert ende volmachtigh als behoordt, over de auditie der ſelver kome ſtaen, ghelijck van 's Heeren wegen van oudts geuſeert is geweeſt.

Soo als oock by Contract, tuſſchen de Hoogh-ghedachte Heere Prince, als Marquis, ende die van der Veere ghemaeckt den 20. Januarij 1582. expreſſelick is geconditioneert, ſijne Vorſtelijcke Genade ofte die van ſijnen Rade, over 't hooren van de Stadts Reeckeninghe, t'allen tyden te moeten werden geſchreven.

Het geene voorders de Heeren Gecommitteerde Raden by het ſelve 75. Articule harer Conſideratien poſeren, dat by de ghemelde Privilegien van het Iaer *duyſent vijf hondert vijf en ſeventigh*, tot directie van de Politie ſoude ſijn opgerecht ende geinſtitueert, een formeel Collegie van Raedt ofte Vroetſchap.

Konnen die van den Rade van Sijne Hoogheydt niet bevinden uytten inhouden van de ſelve Privilegie te konnen werden geverificert, ofte oock in eenigen deele de meeninge, inſicht, ende intentie van de Hoogh-ghedachte Heere Prince te ſijn geweeſt.

Maer wel, dat om nieuwe ende ſware laſten van Oorloge, die uyt de Ghemeynte moeſte werden gevonden, ſmaeckelijcker te maecken, ende met minder miſnoegen te doen draghen by de Gemeynte, als de zelve ſouden ſien, dat over de noodtſaeckelijckheyt van dien was gedelibereert ende gereſolveert by de notabelſte perſoonen uyt het midden van haer daer toe, nevens de Magiſtraet verkooren.

Den Hoogh-ghedachten Heere Prince gheraden heeft ghevonden, nevens den Bailliu, Burghemeeſteren ende Schepenen te doen kieſen, eenighe uyt de Notabelſte Poorteren der ſelver Steden, tot Vroedſchap ende Raedt.

Ende dat volgens den Text van het Privilegie tot de Gouvernementen der ſelver Stede, ſonder eenighe diſtinctie te maecken, tuſſchen Burgemeeſteren Schepenen ofte Raedt, ofte van 't gheſagh ofte bewindt der ſelver.

Gelijck oock notoir is, dat van die tijdt af, tot nu toe, die geheele Vroedſchap aldaer is beſtaende by Bailliu, uyt den Naem van den Heer Burghemeeſteren Schepenen ende Raedt, ende dat by de ſelve alle ſaken van Politie, ſonder onderſcheydt, ſoo wel raeckende de Stadt, als de Hooghe Regeeringe van de Provintie werden verhandelt.

Gelijck oock in die Steden, Schepenen, behalven de bedieninghe van de Iuſtitie, voorts in alle ſaecken van Politie de ſelve functie doen, als Raden, ofte Vroedtſchappen.

Ende oock beyde preſteren eenen ende den ſelven Eedt; ja dat meer is, kan uyt den Eedt van den Rade der Stede Vliſſinghen afghenomen werden, dat de Schepenen de principaelſte Leden zijn van de Vroedtſchappen, daer toe de woorden aldus luyden.

Dat Zweere Ick (Raedsman) den gemeenen oirbaer van de Stadt, met die van de Weth, alle tijdt te doen, item alle tijdt, als ick vermaendt ſal werden op mynen Eedt by de Weth van Vliſſinghen te komen, omme daer aen te hooren, ende Raedt daer toe te geven ende te pleghen van 't gunt men my daer te kennen geven ſal;

Het geene voorders by de Heeren Ghecommitteerde Raden werdt ghededuceert in 't 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, ende 83. Artijckelen harer Conſideratien, aengaende de inſtellinge ende bedieninghe van de Vroedſchappen, alles tot dien eynde, omme ten deſen te willen doen ghelooven, dat in Zeelandt de ſaecken van Politie niet en ſoude ghehooren aen Schepenen, maer alle het gheſach ende beleydt van dien aen de Vroedſchappen en Raden, met ſecluſie van Schepenen.

Daer op ſeggen die van den Rade van ſijn Hoogheydt dat die eenighſints kenniſſe heeft van de Regeeringe der ſteden van Zeelandt, ende van de ſteden in Hollandt, licht kan begrypen ende verſtaen, dat het ſelve is rakende de Regeeringhe van de ſteden in Hollandt.

Ende geenſints quaderende is met de Regeeringe van de Steden in Zeelandt, nadien in gheen van de Steden

Steden in Zeelandt, Schepenen sijn gheexcludeert uyt het beleydt, ghesagh ende deliberatien van saecken van Politie, 't zy dat de selve saecken de Steden in het particulier, ofte oock de Hooghe Regeeringhe van de Provintie.

Het is notoir, ende een yder bekendt, dat tot Middelburgh geen saeckon van Policie en werden verhandelt, als by 't Collegie, dat genoemt werdt een Weth ende Raedt, dat is by Burgemeesteren Schepenen ende Raden.

Gelijck't selve oock alsoo wert gedaen tot Zierik-zee.

Binnen de Stadt van der Goes, sijn zelfs geen Raden ofte Vroedtschappen, gelijck mede niet in de stadt van Tholen, ende staet aldaer de geheele Regeeringe, soo in 't stuck van de Politie als Iustitie, aen Burgemeesteren ende Schepenen.

Waer uyt dan onwedersprekelijck blijckt, dat geensints sijn ghefondeert ende ter intentie van de Heeren Gecommitteerde Raden konnen dienen, de Positien ende Illatien, in 't 84. 85 86. ende 87. Articulen harer Consideratien, aengaende de maniere van Electie van Magistraten, ende de Persoonen, waer uyt de selve so van ouds, als tot nu toe is gedaen.

Maer ter contrarie includeren de selve Articulen eene Iustificatie van 't recht van den Heere Marquis, 't welcke men nu de selve soude vermeynen te benemen dat de Electie van de Magistraten, van ouden tijden tot op huyden ten daghe toe, heeft geconpeteert, den Heeren van Vlissingen ende Veere.

Gelijck oock der selver Heeren Electie van Burghemeesters ende Schepenen, kan werden geverifieert, uyt de Registers van de selve steden, van omtrent de twee hondert Iaren.

Het soude oock een vreemde constructie maecken, soo men volghens het 84. Articule van der Heeren Gecommitteerde Raden Consideratien, soude Argumenteren, dat den Heere Prince, omme aengaende 't poinct van nominatie, ende Electie van Magistraten met de Graeffelijcke Steden, een vergelyckinge te maecken, by 't gemelde Privilegie, den Heere van Vlissinghen ende Veere, benemende de vrye Electie, tot dien tijd *ex arbitrio*, sonder nominatie ghedaen, ende prescriberende een ordre waer naer de Electie, uyt voorgaende nominatie, soude moeten geschieden, men als nu ten desen, uyt die ordre, den Heere die Electie selfs soude benemen.

Vorders oock sal ter intentie van sijn Hoogheydt dienen, dat werdende oock selfs gepresupponeert, volghens de meyninge van de Heeren Ghecommitteerde Raden, dat des Hoogh-gedachte Heere Princen meyninghe, insicht ende intentie ware geweest, de Regeeringe van de twee Vasalle steden, te vergelijcken met de Graeffelicke steden.

Soo ist in allen ghevalle niet waerschijnelijck dat den Hoog-gedachten Heere Prince in dese twee Steden soude hebben willen introduceren, een forme van Regeeringhe, die in geen van de Graeffelijcke steden was bekent, als namentlijcke, waer door de Schepenen souden sijn gesecludeert gheworden, van de kennisse ende deliberatien van de saecken, raeckende de Politie, gelijck hier boven is gededuceert.

Ja ter contrarie blijckt oock selfs, dit in gheenen deelen, sijne intentie, ende meeninge geweest te sijn, uyt den Text van 't gemelte groote Privilegie, alwaer in verscheyden Articulen, daer gesproocken wert van de Regeeringe der steden, alle de dispositie werdt gestelt conjunctim, aen Burgemeesters Schepenen ende Raden en nergens aen den Raden alleen.

Gelijck oock niet bedacht kan werden, dat den Heere Prince in de conjuncture van tijdt, soo notable veranderinge soude hebben willen voornemen, van de kennisse ende deliberatie van de Politie, daer van dependeren alle de importante saecken van Staet te willen ontrecken de Wettige oude Magistraet ende teghens ordre van de regeeringe, in alle steden van Zeelandt geobserveert, brengen alleenlijck aen de nieuwe Raden.

Belangende den Inhoudt van het 88. Articul van de voorsz Consideratien, sal daer op tot tegen-beright dienen dat aldaer in eenen verkeerden sin wert gheconsidereert, den Inhoudt van 't Octroy, voor soo veel in 't gemelte Articule werdt gheseydt, dat d'Electie te doen uyt de genomineerde persoonen, soo van Burgemeesteren als Schepenen, soude sijn gelaten aen sijne Koninglijcke Majesteyt als Grave van Zeeland, alsoo de qualiteyt van den Heere, daer nevens niet uyt-ghedruckt en werdt, nochte oock de designatie van sijne Majesteyt ergens in 't voorsz Octroy, met die Naem soude sijn gheexpliceert.

Nademael het contrarie van dien onwedersprekelijck uyt verscheyden Articulen van 't selve Octroy is blijckende, als Namentlijck.

In dat van Vlissinghen Articulo 2. dat sijne Majesteyt sal committeren eenen Bailliu, dewelcke sal hebben sijne Majesteyts ende der Stads Rechten te bewaren, Articulo 7. dat Burghemeesteren Schepenen ende Raedt, sullen creëren d' Officieren tot nut van de Stadt, ende onderhoudt van de Politie van noode wesende, des Koninclijcke Majesteyts authoriteyt, ende domeynen in haer geheel blyvende als mede in 't 34. Articule ende 24. Articul van 't Octroy van der Stede Vere, dat de Visschers haren Vanck niet moghen verkoopen op stroom, maer den selven brenghen ten Afflagh binnen de voorsz. Stadt, ende aldaer betalen 't recht van schrijf-Ambacht, syne Majesteyt competerende.

Alle welcke Articulen zijn staende op de Domaniale Gerechtigheden, sijn Majesteyt aldaer competerende, niet als Grave van Zeelant, maer als Heere van die twee Steden.

Tot verificatie van 't welcke is dienende, dat den Koninck by decreet van den grooten Raedt tot Mechelen in den Jare 1563. Kooper gebleven sijnde van de steden Vlissingen ende Vere, met de lasten daer op staende.

Welcke hoe-wel sijne Majesteyt niet en voldede, hem echter even-wel gedragen heeft als Kooper ende Eyghenaer van de selve steden ende van de Domaniale Geregtigheden.

Gelijck dat Notanter wert geprobeert, daer mede dat de Conditien ende Voorwaerden, waer op aen sijne Majesteyt in den voorsz Iare 1567. hy den ghemelten decrete, het Marquisaet, met de voorsz steden, waren verkogt, expresselijck mede brengen.

Dat den Heere van der Veere, van allen ouden tyden, competeert de prerogative, van over alle de Edelen van Zeelandt te representeren, den tweeden Staet van den voorsz Lande 't selve recht ende prerogative den Kooper soude mede volgen.

Zyne Majesteyt dien volghende op den 21 Iunij 1568. aen Heere Adolf van Bourgoigne heeft ghegeven Commissie, omme waer te nemen van wegen den Koninck, de gemelte plaetse, als eerste Edele, ende dat in voeghen als volght.

Alsoo wylen Heer Maximiliaen van Bourgoigne, in sijn Leven Marck-Grave van der Veere, als eerste Edele van onsen Lande ende Graefschap van Zeeland, uyt sake van syne Marck-Graefschap van der Veere ende Stede van Vlissinghen, plach te komen, ende te verschijnen in persoon, ofte by zyn gemachtighden in alle convocatien ende Vergaderinghen van de Generale Staten des Lants, ende dat de voornoemde Steden onlanghs by koop, ons toe-gekomen zyn, mids welcken wy voor goet gevonden hebben, seeckeren aensienlijcken personagie te Ordonneren ende Committeren, om in onse naem als Heere van de selve Steden, dienthalven te besoigneren, soo den noot ende gelegentheyt van den tijdt vereyschen sal, ende oock der selver Steden nut, oorbaer ende proffijt voor te staen, ende helpen vorderen, inder voeghen, als de voornoemde wylen Marck-Grave van der Veere in syn leven plach te doen, &c.

Uyt het voorsz gededuceerde, komt mede te corrueren het inhouden van 't 89 90. ende 91. Articulen van de meer-ghemelde Consideratien, zynde andersints ten desen oock geen questie, omme den Heere Marquis, boven de voordeelen, of prerogativen, in de brieven van investiture vermelt, met noch andere notable gerechtigheden te gratificeren.

Maer of den Over-Heer, den Heere Marquis, zyne Dominiale gerechtigheden mach benemen.

Het Geene de Heeren Gecommitteerde Raden dubltanter, by illatie schynen aen te roeren, in 't 92, en 93. Artijckel

tijckel, ende daer nae in 't 112. Artijckel affertine poseren, dat de Heeren Princen van Orangie, de verkiesinge van de Magistraten der voorsz steden, tot noch toe niet en hebben gedaen, als Heeren van de plaetse, maer als Stadthouders van de Graeffelijckheyt, ende nu by der selver Overlyden, die verkiesinghe soude sijn gedevolüeert in den boesem van den Graef.

Is notoirlijck een onrechtmatige Conclusie die gefundeert is op onware præmissen.

Alsoo uyt de brieven van Nominatie, by de selve Magistraten der selver Steden, sedert dat de Heeren Princen van Orangien; in den Iare 1581. het Marquisaet by koop hebben bekomen, van Iare tot Iare aen hare Hoogheden geschreven, tot het doen van de Electie (die in de originali konnen werden vertoont) het contrarie van dien ten vollen kan werden bewesen.

Dat hare Hoogheden, de verkiesinge hebben ghedaen, niet als Stadthouders, maer als Heeren ende Marquisen van de selve steden.

Waer uyt dan de Heeren Ghecommitteerde Raden versocht werden te verstaen de Redenen, die haer Ed. in 94. Articul segghen niet bedacht ofte geimagineert te konnen werden, hoe dat aen de Heeren Marquisen eenigh recht of gesach soude competeren, over de verkiesinge van de Vroedschappen, ofte van de Burgemeesteren als Hoofden ende eerste Ledematen van de selve.

Gelijck mede onwederspreeckelijck den inhouden van 't 95. Articule, Namentlijck dat aen het Officie van Burgemeesteren eygentlijck bevolen soude zijn, het beleydt ende gebiedt in alle Politijcque saecken, hier boven is bewesen, niet te quaderen met de Regeering van eenige Stadt in Zeelandt, alsoo de saecken van Politie in de selste Steden staen aen Burgemeesteren Schepenen, ende Raden, ende niet gelijck in Hollandt, aen Burgemeesteren ende Raden; ofte Vroedtschappen, met seclusie van Schepenen.

Op de interpretatie van de Leen-brieven, ter intentie van de Heeren Gecommitteerde Raden, ghedaen in 't 96. Articul, als mede de Illatie by het 98. Articul ghetrocken uyt het voor-gaende 7. Articul sal tot beweeringhe van der Heeren Marquisen gerechtigheydt dienen.

Dat wel waer is, dat de Leen-brieven nu niet meer in en houden, als de originele eerste Brieven van Cessie, Erectie, ende investiture van den Jaren 1477. en 1555. hier boven gementioneert, gelijck oock van wegen sijne Hoogheyt geen meerder recht en wert gepretendeert als by de selve Brieven aen hem is gedefereert.

Maer wert alleenlijck gestustineert, dat hem 't regt van verkiesen van de Magistraet, 't welck onwederspreeckelijck onder de Gerechtigheden, daer van de Brieven spreecken, is begrepen ende by de Heeren Princen sijn Voor-vaders by Wettigen Titul geacquireert, ende haer predecessieurs, omtrent de 200. Iaren vredelijck gepossideert, niet en kan werden benomen.

Het is waer, dat ghelijck in 't 97. Articul werdt aengeroert de Bailliu in den Name van den Heer, Burgemeesteren Schepenen, ende Raden, sijn de geene, aen de welcke conjunctim, by 't gemelte Octroy van den Iare 1574. is gestelt het Gouvernement, en Regeeringhe deser Steden, die geworden sijn integrerende Leden van de Souveraniteyt.

Ende dat het gheene dien aengaende aen de Steden is vergunt, afvloeyt van den Grave.

Maer aengaende het deel, ofte ghesagh van den Heer Marquis, in de tegenwoordige, of voorighe regeeringhe van de voorsz twee Steden, ende de imcompatibiliteyt van een ende de selve Persoonen, ofte Collegie, van aen d'een sijde te wesen Vasal, ende verbonden tot het doen van den Eedt, ende hommagie, ende aen d'andere zyde te sijn integrerent Lith van de selve Souveraniteyt en Eedt te ontfangen, daer van gesproken werdt by de Heeren Gecommitteerde Raden in 't 98. en 99. Articulen van hare Consideratien ende 't gene dien aengaende voorts vervolgens wert gededuceert, ten eynde toe van de selve Consideratien.

Daer op wert van weghen sijne Hoogheydt tot Solutie geseght, dat daer uyt ten desen niets tot verminderinghe ofte wegh-neminghe van zyn Hoogheydts Recht, aengaende de verkiesinghe van de Magistraets-Persoonen, kan werden geinfereert.

In consideratie genomen zynde, dat naer rechten, *aliud sit Magistratus, aliud Magistratus functio, sicut aliud est prætura, aliud præturæ Administratio, aliud Iurisdictio, aliud Iurisdictionis exercitius.*

Soo is het ganssch eene separate saecke, het recht tot de verkiesinghe van Magistraets-Persoonen ende 't recht, functie, ende gesagh, welck de verkoosene Magistraetspersoonen is aenkomende, het zy dan dat afvloeyt directelijck van den Grave, als Souveraine Heer, ofte wel door den Marquis.

Den Heere Marquis, uyt het recht, hem van den Grave by wettigen Titul geacquireert, geëligeert hebbende de Magistraets persoonen.

Komt de selve Persoonen aen *eo ipso*, dat zy tot de Magistrature syn ge-eligeert, de functien ende bedieningen tot de Magistrature behoorende.

Burghermeesters ende Schepenen, sittende in het Gerechte Administreren *ex Mandata Iurisdictione de Iustitie*.

Bailliu, Burgemeesteren Schepenen, met den Raed, verhandelen de saken van Politie, 't sy dan raeckende de Stadt *ex Iure Publico Universitatis*, haer buyten den Heere competerende, 't zy dan in verdere materie van Politie by singulieren Titul van den Heere haer aenghekomen, of vergunt, 't sy dan saken van Politie, raeckende de Provintie, en de Staet van den Lande, haer by de Souveraine regeeringe, als integrerende Leden gedefereert.

Sijnde alle de selve respective functien, bedieninghen, ende deliberatien t'eenemael separaet van het recht den Heere Marquis tot d'Electie van de Magistraets-persoonen competerende.

Uyt alle 't welcke dan onwederspreeckelyck zynde bewesen, dat het Recht by de Heeren Princen van Orangien Hooghloffelycke memorie over de Steden van Vlissingen ende Veere, ten respecte van der selver Magistrature ende Politie, is ge-exerceert.

Niet als Stadthouders van de Graeffelijckheydt, maer als Marquisen, ende Heeren over de selve Steden.

Uyt krachte van haer eygen ende Dominiael Recht, by wettighen Titul van de Graven van Zeelandt geacquireert.

Ende met een Vredelijcke, ende ongeinterrumpeerde Possessie, by des selfs Voorsaten, Heere van der Veere ende Vlissingen, omtrent de twee hondert Iaren geconfirmeert.

Ende dat dien volgens door de Doodt van sijne Hoogheyt Hooghloffelijcker memorie laest overleden, het selve recht in geenen deele in den boesem van de Graefelijckheyt kan zyn gedevolveert.

Soo komt van selfs te cesseren, alle voorsieninghe, by de Heeren Gecommitteerde Raden, in 't voorgemelde sevende Poinct van Beschryvinghe aen uwe Ed. Mogh. versocht.

Als oock het Project van Reglement, achter de meergemelte Considerationen U Ed. Mog. toe gesonden.

Ende als U Ed. Mog. noch in eenigh twyffel van zyn Hoogheyts Domaniael Recht, door de voorsz. Considerationen souden mogen zyn gebracht,

Vertrouwen hare Hoogheden de Vooghden van den Heere Prince Pupille niet, dat uwe Ed. Mog. dien aengaende yet sullen willen disponeren.

Maer dese saecke, als geen saecke van Staet zynde, laten aen de Iustitie om door de selve complement te mogen ontfangen.

DAt Tegen-bericht alsa den 9. Novembris inghebracht zijnde ter Vergaderingh der Staten van Zeelandt / soo heeft de Raet Pensionaris van 't Lant 's anderen daegs ghepoponeert / of 't niet oorbaer en dienstigh was / om daer in met alle behoorlijcke Circumspectie ende billichheydt te gaen / dat de Heeren van den Rade het selve eppelijck examineerden ende hare Considerationen by Point van Beschrijvinghe de Leden toe senden souden / daer op is by de Heeren van Middelburgh geseght / dat gehoort hebbende de mondelinge Propositie / als mede de Lecture van 't gemelte Tegenbericht dat sy in 't minste niet verstaen en hadden 't gerne

genigh-

eenighsints het advijs hier voorgestelt destrueerde / maer ter contrarie daer door veel meer versterckt waren / om het selve sonder voorder nadencken volkomentlijck te amplecteren / ende dat de Heeren van Vlissingen ende Vere haer Respective Reglementen in conformeyt van dien wel behoorden te Concipieeren ende over te brengen / dat sy ehteat om te toonen geneghen te zijn / met een dagh voorsichtigheydt daer in te willen gaen / gheraedtsaem vonden / dat het ghemelte Teghenbericht gheselt soude worden in handen van de Heeren Gecommitteerde Raden die het selve rijpelijck souden examineeren / ende de Heeren Staten van mondelijck bericht en advijs binnen korte daghen souden dienen / daer op overleggende het groot Previlegie aende Heeren van Vlissingen inden Jare 1574. by Prins Willem verleent / als mede Coppe van de Brieven van Investiture en Koop van de voorsz Steden / om als dan finalijck daer op te resolveren gheselijck men na reden ende billickheyt soude bevinden te behooren / met welck advijs Zirickzee, Goes, en Tholen sich hebben geconformeert / Vlissingen ende Vere hebben versocht Coppe van 't gemelte Tegenbericht, om met den ersten daer op te adviseeren.

Woensdagh den 15. November by den Pensionaris van 't Landt verhaelt zijnde / dat de Respective Leden den voorigen dagh gehoort hebbende de naerdere Consideratien van de Heeren van den Rade dienende / tot solutie vande redenen in 't Tegenbericht weghen de Heere Prince van Ozangien / raeckende het Recht vande Graeflijckheydt, ende den Heeren van Vlissinghen en Vere. Respective overghevaeht / versocht waren op hupden naerder daer op te willen advijseren / hebben de vier voorsittende Leden eenpaerlijck gesegt / in het Tegenbericht geene reden gheallegeert te zijn / die haer eenighsints souden konnen beweghen tot alteratie van haer voorgaende advijs / maer ter contrarie door de lecture van dien / meer daer in versterckt te zijn, en noch des te vaster den voorgaende dagh gehoort hebbende de nadere mondelijcke deductie van de Heeren vanden Rade / dienende tot klaerder Justificatie van 't gheene by haer advijs geposeert en tot wederlegginge van 't geene in 't teghenbericht gheallegeert was / dat oversulex de voorsz sake ghenoeghsaem ende ten vollen geverificeert zijnde / gedisponeert was tot Conclusie / ende dat de Pensionaris van 't Landt sonder langer uptstel die behoorde te nemen. De Heeren van Vlissinghen oordeelende dit te wesen een Point van groot ghewichte en consideratie / ende daer in men niet en behoorde te treden / als na behoorlijck onderzoeck en rype deliberatie / ende niemandt ter eehre of ter ander zyden in 't minste te prejudicieeren / hebben versocht dat 't geene by de Heeren van den Rade des voorigen daeghs geverbaliseert was / in gheschrifte gheselt ende Coppen daer van aen de Leden ghegeven mocht worden / op dat het selve inde Vroet schappen gebracht / aldaer ge-examineert ende voorders by order met alle Circumspectie daer op gheadviseert mocht worden / waer mede sich de Heeren van der Vere gheconformeert hebben / daer by verhalende dat de Raedts-Heer Beaumont wegen de Princesse van Ozangien in haer Collegie verschijnende / versocht hadde / haer advijs daer naer te willen derigeren : gheliick ook by den Pensionaris van 't Landt verhaelt wierdt / dat de voorsz Heer Beaumont upt den naem als vooren versocht hadde / dat Coppe van 't opgemelte Verbael aen de voorsz Princessen mochte behandight worden aleer in soo ghewichtigh Point tot Conclusie geprocedeert mocht worden / welcke advijssen gehoort ende Respective Leden andermael versocht zijnde / op 't versoeck van Vlissingen ende Vere nader te willen adviseren / hebben de vier voorsittende Leden gepersisteert / als dat die sake nu volkomentlijck geinstrueert / verseeckert ende gejustificeert zijnde / geen langer dilap en behoorde gebruyckt te worden / maer dat de Pensionaris gehouden was te Concluderen / mogende echter wel lijden dat Coppe van 't opgemelte Verbael aen de Respective Leden gegeven wierde / om schier of mogghen te moghen dienen tot klaerder bericht van alle 't gene in dese sake gepasseert en ghehandelt was / De Heeren oan Vlissinghen en Vere oordeelende vreemt te wesen dat Coppe van 't Verbael toegestaen werdende / ondertusschen tot de Conclusie soude werden ghepro-ceert / persisteerden by haer voorgaende versoeck / als mede dat nevens de Coppe van 't Verbael ooek visie van de koop-brieven en investiture haer mocht ghegeven worden ; om des te beter met volle kennisse van saken daer op te mogen adviseren / heeft de Pensionaris van 't Lant versocht dat de Heeren van Vlissinghen ende Vere rapport wilden doen aen hare Heeren Principalen van de advijssen ende considerationen by de andere Leden ghemoveert / om 's anderendaegs ten Principalen sich te verklaren.

Twee dagen daer naer zyn de Heeren van Vlissinghen ende Vere Respective wederom versocht sich nader te willen verklaren op 't sevende Point van beschrijvinge / raekende het recht de Graeffelijckheydt aen d'eene, ende de Heeren van Vlissinghen ende Vere respective aen d'ander zyde competerende / maer sy hebben gepersisteert by haer voorgaende advijssen / om alvooreens te hebben Coppe van 't Verbael tegen het contre-bericht van wegen den Prince van Ozanjen mondeling gepresenteert / als mede van de Brieven van opdracht en investiture op welck versoeck de vier voorsittende Leden andermael by den Pensionaris van 't Landt versocht zijnde te willen adviseren / hebben gesegt / dat de sake haer compliment van deliberatie hebbende / ende soo klaer liggende, dat het met geen reden en konde tegen gesproken worden, dat daer over sonder eenigh langer uptstel conclusie behoorde genomen te worden ; welcke advijsen gehoort ; heeft den Pensionaris van 't Landt, overgelegt ende gheleesen schrre Memorie by de Raedts Heer Beaumont weghen hare Hoogheden de Princessen van Ozangien aen hem behandige / naer lecture van deselve de Pensionaris van 't Lant voorslaende / of de Leden niet en souden konnen goet vinden / om met alle complimentaire civiliteyt en discrete langsaemheyt in dat gewichtigh Point te gaen / den Gecommitteerden van hare Hoogheden als Voogdessen van den Heere Prince van Ozangien communicatie toe te staen van 't geen op 't Tegenbericht van wegen de Heeren Gecommitteerde Raden gheverbaliseert was ; als mede aen de Heeren van Vlissinghen ende Vere Coppe van de ghe-epschte stucken om daer naer binnen behoorlijcke tijdt haer belang daer op te seggen / ende op dat ondertusschen geen Prejudicie gelegt en wierde / dat de verkiesinge vande Magistraet ende alle andere saken in Justitie ende Politie aldaer in state souden blyben / waer op andermael ombrage gedaen zijnde / hebben de vier voorsittende Leden gepersisteert by haer voorgaende advijs / ende den Pensionaris van 't Landt wederom geurgeert tot nemen van Conclusie ; Vlissinghen ende Vere op haer versoeck persisterende ; welcke iterative ombragen gedaen ende deliberatien daer op gevolgt zijnde / is goet gevonden ende verstaen te amplecteren ende in allen deelen aen te nemen het advijs by de Heeren Gecommitteerde Raden ingestelt / raeckende het recht de Graeflijckheyt aen d'eene en den Heer van Vlissingen en Vere Respective aen d'andere zyde, ten Respective van de Magistrature ende Politie competerende / werdende de Heere van Vlissingen ende Vere versocht hare Respective reglementen hier na te concipieren en over te brengen / om te werden gearresteert en geregistreert / in conformite van de Resolutien van den 23. Martp ende eersten May voorleden / zijnde de Heeren van den Rade geauthoriseert bevindende deselve met het voorghemelte advijs te accorderen / die voor te nemen / arresteren en nevens andere soo aldaer ter Griffp / als in de Reecken-Kamer te doen Registreren / op welcke Conclusie dese aentekeninge gedaen is. De Gedeputeerde van Vlissingen ende Vere Respective hebben uyt last van hare Heeren Principalen op dese Conclusie laten aenteyckenen dat sy voor deselve behielden de vryheyt, van naermaels sulex hier op in te brengen, als sy souden bevinden, te behooren.

In Hollandt / als gesept is hebben de Steden al rede terstont na den Doodt van den Heer Prins Willem de Vrpheyt van eygenraets-bestellinge aen haer genomen / by manier van Octrop van de Staten vande Provintien als Souverains. In Gelderlandt heeft'et de Stad Nimmegen op Nieuw Jaers dagh 1651. als haer van outs ende rechts wegen toekomende / self aen haer genomen. De Stadt Tiel heeft'et gheduprende de groote Vergadering van de Staten van Gelderlandt by wege

van

van Oetrop geimpetreert / alle andere Steden in Gelderlandt waren van oudts in poſſeſſie van haer eyghen Magiſtraten te maecken. Gheliick ooch alle Steden groot en kleen in Over-Yſſel, ende Groeningen.

Tot Wtrecht hebben 't die van de Magiſtraet ooch / als haer van outs ende van rechts weghen toekomende oan ſelfs aen haer ghenomen / alſoo namentlijck dat Donderdagh den 22. May 1651. de Vroedtſchap Vergadert ende aldaer mede preſent zijnde de Heeren / die anders vermits hare Commiſſien ende ampten niet gheroon waren te compareren / de Heer Burgermeeſter Wijck propponerende dat alſoo vermits 't afſterven van ſijne Hoogheyt d'Heere Prince van Oranje, &c. Hoogloffelijcker Memorie de Provintie van Wtrecht gheen Stadhouder meer was hebbende/ ende 't overlijden van den Heere Out-Burgermeeſter Johan van Nypoort za: tegenwoordigh een plaets in de Vroedtſchap vacerende goet gevonden was de gemelte Heeren mede te verſoecken ende convoceeren / om geſamentlijck te delibereren ende reſolveren over de forme ende maniere voortaen te obſerveeren in 't ſuppleren over de vacante plaetſen.

Ende is na onderlinge communicatie ende rijpe deliberatie met eenparighe ſtemmen verſtaen dat 't recht van ſtellen van Burgermeeſteren / Raden inde Vroedtſchap ende Schepenen der Stadt Wtrecht was ende ten eeuwige dage ſoude verblijven by de Vroedtſchap alleen vaſt-ſtellende voor een onverbreeckelijcke Reſolutie ende eeuwighe Wet dat men 't Recht nimmermeer in 't geheel ofte eenigen deele in welcker voeghen ofte op welcker manieren ſulcx ſoude moghen weſen / aen pemandt anders ſoude mogen toeſtaen / Saterdagh den vier-en-twintigſten May de Vroetſchap weder in competenten getale by den andere zijnde is op de nominatie ende verkieſinge tot Raet inde Vroetſchap na verſcheyden gedane voorſlagen ende rijpe deliberatie eendrachtelijck goedt-gevonden ende gearreſteert deſe forme.

Eerſtelijck / dat men ſoo veel brief kens als daer Heeren inde Vroedtſchap preſent ſouden weſen / met nombers ofte Cijfferletters ſonde noteren / ende dat by uyttreckinge van deſelve brief kens 't Collegie verdeelt ſoude worden in vier deelen naer ordre van de nombers.

Dat de verdeelinghe als vooren ghedaen zijnde niemant van de Heeren anderen met woorden ofte teekenen pemant ſoude mogen recommandeeren ofte aenraden, op 't verlies van ſijn ſtem voor die repſe.

Dat dan eyndelijck ende ſittens Raedts de Heeren van 't eerſte gedeelte by meerendeel van ſtemmen met beſlooten brief kens ſouden nomineren een Perſone gequalificeert volgens d'ordre van de Vroetſchap ende opgevolghde Reſolutien.

Dat de ſtemmen komende te ſteken onder de Heeren van 't voorſz ghedeelte / ſulcx dat by herſtemminge met beſloten brief kens onder deſelve de Perſoon niet konde worden uytgevonden / geprocedeert ſoude worde tot lootinge by uyttreckinge van twee brief kens.

Ende dat de naem van de Perſoon alſoo genomineert zijnde / by den Secretaris ſoude worden aengheteeckent.

Dat dan voorts ſucceſſivelijck ende by ordre in voegen voorſz mede tot nominatie geprocedeert ſoude worden by 't tweede / derde / ende vierde ghedeelte reſpective.

Sonder dat nochtans by de volgende ghenomineert ſoude mogen worden die gheene die by eenigh der voorgaende ghedeelte ſoude weſen ghenomineert ende by den Secretaris/ als vooren / aengeteeckent.

Dat vier Perſoonen genomineert ende aengeteeckent zijnde als voorſz is / by de ſamentlijcke preſente Heeren weder met beſloten brief kens by pluralitept van ſtemmen uyt deſelve een gekoſen ſoude worden.

Sonder dat de Heeren met woorden ofte teekenen pemants van die vier andere ſullen moghen recommanderen ofte aenraden op Pene als boven.

Ende dat de ſtemmen als dan komende te ſteken / geprocedeert ſoude worden tot herſtemminge ofte lootinge invoegen voor verhaelt.

Als mede als vooren eendrachtelijck gereſolveert ende verſtaen dat de Vroedtſchap Jaerlijck op den eerſten dagh van October ſoude procederen tot verkieſinghe van twee Burgermeeſters voor den aenſtaende Jare ende dat by beſloten brief kens by pluralitept van ſtemmen

Doch dat een van de Regeerende Burgermeeſteren die als dan twee volle Jaren aen den anderen Burgermeeſter ſoude geweeſt zijn voor die repſe niet ſoude mogen genomineert ofte gecommitteert worden.

Item dat een Burgermeeſter tuſſchen tijden komende te ſterven binnen drie weken geprocedeert ſoude worden tot verkieſinge van een in deſſelfs plaets.

Dat men inſgelijcx Jaerlijcx ten voorſz daghe ſoude verkieſen als vooren twaelf Schepenen / met ſulcken verſtande die gheene van de Schepenen die als dan drie Jaren aen den anderen in bedieninghe gheweeſt ſouden zijn / mede niet ghenomineert ofte ghecontinueert ſouden worden.

Godt almachtigh wil ſijnen zegen geven tot alle deſe goede ende heylſame actien die ick / ſoo veel my ende al de werelt zijn gebleecken ende bekent gheweeſt / heb goedt gedacht te verhalen; ſonder eenigh het minſte deſſepn van pemant willens of wetens t'offendeeren.

Iſſer nochtans / die 't mishaeght: 't is niet weemt 't geheele werck ende handeling van den Staet behaegt niet een peder. Lieden die haer rekeningh in voortijden gevonden hebben onder een Principaute of Monarchie / ende nu of in 't toekomende meenen te binden ſullen pypſen de Monarchien; alwaer een Koningh of Prins de naem / maer twee / drie Favoriten of Favoriten van Favoriten de daedt hebben van te regeeren Boecken voor de Monarchie gheſchreven hier in het Landt ſelf van ſoodanighe die in eedt en gagie zijn van 't Landt / vintmen / ſoodanighe Lieden moeten niet qualijck nemen / wert'er ooch pet ghedaen ende gheſchreven voor de Republijckſche Regeeringh: edoch ſonder alle ſucht of Paſſie betrachtende alleen de naeckte waerheyt wert daer in hier of daer gemiſt: ſchrijft'et der menſchelijcke zwackheydt en onwetenheydt toe. Men heeft ſijn beſt gedaen om niet te ſtellen als wat eyghentlijck ende reael was/gehepmniſſen of verborgentheden zijn't niet/alles is of door authoritept of door toelatinghe van de Regeeringe alreede over langh Publijck geweeſt; Ende d'intentie van den Staet als in 't begin is gheſepт / was om voor al de Wereldt ſulcx te toonen den pver / trouwe / en verdienſten van goede Regenten aen de Poſteritept te recommanderen / is nopt verboden / een yder is gehouden ſijn talent daer in te beſteden. Den tijdt binnen welcke ſulcx mach of behoort te gheſchieden / is nopt gedefinieert. Alle menſchen te voldoen / is onmoghelijck Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur. Daer zijn ooch lieden van overvloeyende Wijsheyt die niets goet vinden / als watſe ſelf doen ende die door een epcken planck konnen ſien / dat nergens is. Men laet haer gaern de Vryheyt van haer opinien; mits dat ſy deſelve ooch aen anderen laten.

Alſoo ons na de Doodt van d'Heer AITZEMA Salr. ter hande geſtelt zyn, deſſelfs Laetſte Uuren ende eenighe Rymen dies-aengaende op ſijn Sterven gemaeckt, Soo hebben wy die tot een Beſluyt ſijner Wercken hier by gevoeght, omme den Leſer alles mede te deelen. Vale.

KORTE

KORTE OPENINGE

Aengaende de Laeſte Uyren, van den wel Ed. Heere,

LIEUWE van AITZEMA.

Aen en ten verſoecke van den wel Ed Heere,

CAREL van ROORDA,

Grietman van Ydaerderadeel &c.

MYN HEER.

HET is ſeecker ſoo, dat gelijck groote mannen, die hen, door hun ſchriften, trachten vermaert te maecken, veele oordeelen zijn onderworpen, ſoo oock hunne feylen het alderluytſt roepen, gelijck *Eclipſen* van de Hemelſche lichten, *Son* en *Maen*, van ydet vernomen, en de misſlagen van de *Klock*, in de hooghte gehangen, de ganſche Stadt door gehoort werden

Soo en is het dan oock niet te verwonderen, dat ſommige miſtrecken, des *Heeren Reſidents penne*, aen niet weynige mochten aenſtoot gegeven hebben, en dat nu oock, na Sijn Ed. overlyden, verſcheydentlijck geoordeelt en geſproocken wordt.

Ick en ſal my in dien pleyt niet in-laten; maer ben alleen genegen, om, op U Ed. verſoeck, een korte en waerachtige openinge te geven, van 't geene my, in de laeſte uyren, van de *Heer Reſident*, in mijne viſiten gebleecken is.

Hebbende weynigh weecken voor de *Sieckte* van de *Heer Reſident* een aenvanck van kenniſſe met Sijn Ed. gemaeckt, waer in Sijn Ed. ſich grootelijck toonde te vergenoegen, ſoo heeft het oock Sijn Ed. behaeght, dat ſijn Sieckte my ſoude aengeſeyt worden, met verder verſeeckeringe, dat mijn komſte en aenſpraeck Sijn Ed. niet onaengenaem ſou zijn. Hier op niet verſuymigh, heb my gewilligh en vaerdigh voor Sijn Ed. *Sieck-bedde* laten vinden: hebbe oock veele redenen met dien *Heere* verwiſſelt, en alles ſoecken by te brengen, dat tot welſtant van Sijn Ed. *Ziele* mochte dienen. En dewijle nu daer in beſtaet het groot gewicht des *Chriſtendoms*, uyt ſich ſelfs, en door het Geloove, tot *Chriſtus* over te gaen, ſich ſelfs te verontwaerdigen, de ſieckte van ſijn Ziele recht te kennen, de ſelve innigh te gevoelen, daer over geraeckt, en diep verootmoedigt te zijn, en dan, in ſich ſelfs niets geworden zijnde, met een naeckt' en bloote Ziele, jae verlooren in ſich ſelfs, tot *Chriſtus*, den eenigen *Genees-meeſter der Zielen*, over te gaen, hebbe deſe noodighe Grondt-ſtoffen van mijn redenen doen zijn, verſterckende die uyt het *Woordt Godts*, en met de *Exempelen* der *Suyvere Outheyt*, achtende, niet ongevoeghlijck te zijn, voor een Sterf-Bedde, en ſonderlingh van ſoo een *Heer*, die daer uyt, van de Gronden der Oude Waerheyt, konde oordeelen de Sterf-Bedden, van de Doorluchtige *Kerck-helden* by te brengen.

Soo ſtelde Sijn Ed. voor oogen de *Penitentie* en *Boete* van *Auguſtinus*, die ſich in ſijn Sieck-Bedde de Boet-Pſalmen Davids liet uytſchryven, en de Bladeren daer van aen de Muyr ſtellen. om daer by ſijn Zonden te overdencken. De *Toeverlaet* van *Ambroſius*, »enckelijck ſteunende op de goedtheyt van ſijn Heer, ſeggende: Ick vreeſe niet te ſter»ven, want ick een goet Heer heb. Het *Geloove* van *Bernardus*, alleen gegront op de »verdienſten van ſijn *Saligmaecker*; Want ſoo ſeyde hy: Ick bekenne, ick ben niet »waerdigh, oock kan ick door mijn eygen Verdienſten den Hemel niet krygen; Maer »mijn *Heer Chriſtus* dat beſittende uyt dobbel Recht, ende door Erf-ſchap ſijnes *Vaders*, »en door verdienſten ſijns lydens, met eene te vreden zijnde, ſchenckt my het andere, »uyt wiens *Gifte*, dan ick het my met recht aenmatighe, ende en werde niet beſchaemt.

Heer-

Heerlijcke woorden, en om hunne voortreffelijckheyt, meermaels van *Keyser Carel V.* gebruyckt, om sich tegens de bestrydingen des *Satans* te wapenen.

Soo beleyde ick mijn *Aenspraeck*, soo klaer en krachtigh, als ick konde, en oock onderscheydentlijck, voegende daer by, dat dit was de rechte wegh tot zaligheydt, in den *Salighmaecker Jesus*, eenelijck den Grondt sijner behoudinge, te stellen, met verlaeckinge van sich selfs, en alle andere Schepselen, in *Hemel* of *Aerde*, buyten *Iesus*; Sijn Ed. wijsende tot dien *Rotsteen*, met vermaninge, daer op te willen bouwen, gelijck alle *Heyligen* deden, en oock die oude geroemde *Christenen*, in dat geloove gheslorven.

Dese redenen ge-eyndight hebbende, heeft de *Heer Resident* getoont, de selve seer danckelijck en met beweeginge te ontfangen, de selve niet alleen toestemmende, maer oock dadelijck bewerckende op sijn Gemoet, met vernietinge van sich selfs, gevoelijcke *Expressien* van sijn swackheden, versaeckinge van al het Wereldtlijcke, en oock sijn Arbeyt, en Schriften, die noemende *putida & fœtida opera mea*, sich beklagende, soo veel kostelijcke uyren verlooren, en tot niets beters aengeleght te hebben, ('t welck ick niet op hale tot verdenckinge van de selve; maer als een *proeve* van de vrybryselinge sijnes gemoets) hem voorts *eenelijck* sterckende door de hoop der Goddelijcke genade in *Christus*, sonder eenigh ander gewagh te maecken van saecken, die tot *Overgeloof* hellen; voor soo veel gebleecken is.

In die gedachten heeft Sijn Ed. getoont namaels volstandelijck geweest te zijn; want mijn visiten ten anderen tyde herhalende, hoewel Sijn Ed. niet sprekende (want de lichamelijcke *Genees-Meester* rust en stilte geraden hadde) heeft my efter vriendelijck doen aenseggen, sich te houden aen het geene by ons gesproocken was, en sich geheel daer toe te refereren.

Syne Kranckheyt toenemende, heeft het ten laesten Sijn Ed. gelieft, (het was 's nachts omtrent twaelf uyren, een uyr voor Sijn Ed. doodt,) my wederom voor sijn *Sieck-Bedde* te roepen: Daer verscheenen, hebbe die *zalige Leerstucken* herhaelt, en Sijn Ed. gewesen, dat eenige Middel, om sich selfs in *Christus* te vinden, was, in sich selfs te verdwijnen, en met ootmoediger Herte uyt te roepen: *O Godt, zijt my arme Sondaer genadig!*

Om Sijn Ed. niet te overlasten, hield my aen die *Spreuck*, en dat *Tollenaers Gebedt*, oock van groote *Mannen* te nutte gemaeckt, en van *Hugo Grotius* in sijn uyterste meermalen gebruyckt, als ick verhaelde.

Hier op zijn wy voor het *Sieck-Bedde* nedergeknielt, *Godt* ootmoedigh biddende, om een zaligh *Eynde* van Sijn Ed. leven, in welck Gebedt Sijn Ed. groote beweginge toonde, en eerbiedigheydt tot *Godt*, ontblotende sijn Hooft van alle Bewintselen, niet tegenstaende Sijn Ed. geseght wierde, dat sulcx niet nodigh was; spreeckende oock al woorden des Gebedts na, en op mijne *Amen* ten laesten seggende: *Optime*, alsse alle konnen betuygen. Een vast bewijs, dat Sijn Ed. het alles voor goedt hadde opgenomen.

Dit is het, *Mijn Heer*, dat ick in dese saecke kan getuygen, het welcke soo het U Ed. eenigh vernoegen sal gegeven hebben, en jemant anders stichtinge en opwecking, ick my over desen kleynen arbeydt wel te beloven sal hebben.

MYN HEER,

U Ed. Bereytwillige Dienaer in Christo. *onderstonde*

S. SIMONIDES.
Eccles. Hagiensis Pastor.

In 's Graven-Hage den 3 Maert 1669

U E. stich-

Korte Antwoort ende *Danck-segginge* over de *Openinge vande Laetste Uyren*, vande *Heere Resident*

AITZEMA.

Aen de Eerwaerdige Heere

S. SIMONIDES,

Dienaer des Goddelijcken Woords, in's Gravenhage.

MYN HEERE.

UE. stichtelijck Verhael van de laetste Uyren vande *Heere Resident Aitzema*, sijn Christelijcke Belydenisse ende zaligh eynde, ende U E. Godtvruchtige officien daer omtrent aengewent, zijn boven maten aengenaem, ende een groote troost in het Verlies van soo een *Vriendt*: Meede dienende tot overtuyginge ende beschaemtmaeckinge van die gene, dewelcke door een al te voorbarigen *Passie*, tredende in het oordeel, dat *Godt*, als een Kenner der Harten ende Nieren, alleen toekoomt, daer van een ander gevoelen hebben getoont.

Het schijnt, dat *Godt* U. E. gegeven heeft die gezegende dexteriteyt om U E. aenspraeck tot den *Krancken* soo wel te passen op sijn Gemoedt, dat altoos gehelt heeft na d'eenvoudigheyt vande *Primitive Kercke*, onder d'*Apostelen* ende *Outvaders*, in 't stuck van 't Geloove ende Godsdienst, ende een tegenheyt gehadt inde veelvoudige Disputen ende Scheuringen, daer uyt sedert onder de Christenen van tijt tot tijt ontstaen.

Isser in sijn *Historie* yets aenstotelijcks voor de Kerckelijcke, of loopter van St. Anna wat met onder: daer is geen Goud sonder schuym. Wie gebeurt dat niet, wanneer men wat nauwe heklen wil, van die Professie zelfs, al hoe groote Perfectisten dat het willen wesen? Ende hoe soude hy daer van beter boete konnen doen, en sulcks expiëren, als door soo een *exemplaren mortificatie*, en verfoeyinge van al het tijtlijcke, ende in 't besonder van de selve Wercken, waer mede nochtans meynde de Gemeene saecke geen ondienst te doen, nochte selfs een quaede naem op te leggen; en die hem soo suyren arbeydt hadden gekost, ende soo lief plachten te wesen als menigh Vader sijn Kinderen? of te geloofwaerdiger Confessie, dat hy by de Zalighmakende Religie onveranderlijck gebleven ware, ende noyt de minste intentie heeft gehadt, de fundamenten van dien in twijffel te trecken, als wanneer het Masker van de Werelt afgeleyt wordt, ende alle schijnheyligheyt uyt is? Immers na de aert der liefde soude men dat behooren te betrouwen.

In allen gevalle ick stelle my daer in gerust, ende wete U E. grooten danck voor de goede dienst, aen de *Overledene* bewesen, ende dat U E. de moeyte heeft gelieven te nemen, my daer van soo veel openinge te geven, wenschende occasie te hebben, sulcks wederom te mogen verschuldigen. Ondertusschen sal *Godt* bidden, U E. in sijn Beroep, in sijn Persoon ende in sijn Familie geestelijck en tijtlijck te zegenen ter zaligheyt, ende blyven

U Eerw: seer geaffectionneerde
dienstwillige Dienaer

onderstonde

C. ROORDA.

Leeuw: den 24. Martii 1669.

OP HET

Chriſtelijcke Af-ſterven

van den

WEL-EDELEN HEERE

LIEUWE van AITZEMA,

Ridder, Raedt ende Reſident van de Hanze Steden, &c.

ICK laet nu oock mijn dichten leſen
Schoon bleeck, en hol, en dootſch van weſen;
Op *Zang-Heldin*, in 't *rouw-gewaet*,
Wie quelt my weer om *Zangh* of *Maot*?
Eylaes! een hoogh-verheven *Ceder*,
Die ſtorte deſer dagen neder.
Wie iſt? 'k verſwijgh de naem, die ſouw
Maer zijn een nieuwe vonck tot rouw.
Maer 't wil of niet, ick moet het melden,
Het is een van de braefſte *Helden*,
't Is AITZEMA, 't is die fiere LEEUW,
Die *groote Schrijver* van ons *Eeuw*,
Die *Hooft-Kroon* der *Oprechte Vrieſen*,
Een ſchat te groot, om te verlieſen,
Die Man, die ſpade en 'smorgens vroegh
De Handt ſtack aen de *Letter-ploegh*,
En met een onvermoeyde Veder
De *Son* ſagh opgaen en weer neder.
Daer leyt nu dat ontzielde Lijf:
Dat Licht is uyt, die Handt is ſtijf.
Het *Voor-jaer* moe van *Winter-vlagen*
Dat ons beloofde langer dagen
Een Hooger Son, een klaerder lucht,
Min Wolck, meer licht, en bloem en vrugt,
Verſchalckte ons met dit licht te dooven,
Waſt niet genoegh de *Kroon* te rooven
Van *Boom* en *Bladt*, van *Hof* en *Veldt*?
Moeſt oock die groote *Letter-Heldt*
De nepen hunner woede dragen?
't Was ſoo 't *beſchick*, wat wil men klagen?
Hier was de *Pael-ſteen* van ſijn tydt,
Voor ons, 't is uyt, wy zijn hem quyt.
Op heden was 't het droevigh *Leſte*:
Soo koos de doot ſomtydts het *beſte*:
Denck yemant haren ſlach t'ontgaen?
O Neen, de doot ſiet niemant aen,
Van ſlechter bloet, of hoogh-gebooren,
Sy klopt gelijck aen *Hut* en *Toorn*,
En even-veel genade vindt
By haer de *Ouderdom*, en 't *Kindt*.
De ſleechte *Leeck*, en *Letter-Kloecken*
Zijn alle in *een Graf* te ſoecken:
Wat ſinckter *Wijsheyt*, groot van waerd,
Met deſe *Doot-Kiſt*, onder d'aerd?
De *Muſen* rontom 't Lijck geſeten
Vertoonen 't aengeſicht bekreten,
APOLLO leydt ſijn ſnaren af,
Als daeld' hy met dit Lijck in 't graf
Wie gaet dees *Dood-rouw* niet ter herten,
Die *Godlijck-heen* ſelfs ſchijnt te ſmerten?
De *Sangbergh* is nu ſonder vreught,
De *Lauwer* queelt, als ſonder jeught.
En mis ick niet, 'k hoor *Boſch* en *Weyen*,
Met naren galm dit Lijck beſchreyen,
O Graf, ô Kuyl! ô doodtſche dagh!
Wat geeftge ons ſtof tot rouw geklagh?
Wie iſſer nu, wie ſal der weſen,
Die ſoo beſtipt ons ſal doen leſen,
De *Wonderen* van onſen *Staet*,
't Zy dat het Heyr te velde gaet,
Of vreſelijcke Water-Vlooten
D'een tegens d'anderen aenſtooten,
Of nae den Oorlogh uyt gebuyt
De *VREEDE* weer haer deuren ſluyt?
Ick billick niet al AITZMAAS ſchriften,
Wy hebben ſomtijdts eygen driften,
Of doolen door verkeert verhael,
Is AITZMA van te vryen tael,
Hy was een *LEEUW*, wie ſou hem toomen?
Hoe ſou een Leeuw voor yemant ſchromen?
Een Leeuw, die eygen krachten kent,
Diens Vryheyt is ſijn Element?
Doch 't *Zaligh Eynde* kan ick melden,
Laet af, ô *Laſteraer*, te ſchelden,
En knaeght niet aen een doodt gebeent,
Hy heeft ſich met ſijn Godt vereent,
Door boete betertmen gebreecken:
Luſt u den Man te hooren ſpreecken?
Dus ſey hy, en noch meer als dat,
Wanneer ick om ſijn leven badt.

In

Indien my Keure wierdt gegeven
Te ſterven, of van nieuws te leven
Ick Kies te Sterven in den Heer:
'k Ben out, de Ouderdom is teer,
En ſelfs een ſieckte, vol van qualen.
Het leven is op aerd' maer dwalen,
Ick heb het ſelver ſoo beſocht
Verandert menigmael van locht
In Landen, Rijcken, Huyſen, Hoven,
'k Verlange nae het Godts-huys boven,
't Voel oock de ſnetten van mijn Ziel,
Wie ſtont ſoo vaſt, die niet en viel?
Langh leven is door ſchult væn ſonden,
Sijn Ziel met dieper ſteecken wonden,
Komt HEER, breeckt deſe banden af
Ontfangt uw' Knecht, ſchoon traegh en laf,
Maer die ghy goedigh wildt verſchoone
Om 't bloet van uw gekruyſt n SONE
Soo ſprack hy, en met ſulck gepeys
Vervaerdight hy hem tot de reys.
Soo heeft die *Heer* ſijn loop beſlooten,
Hy juyght nu met *Gods Hofgenooten*,
Die zalige *Borgers*, altydt bly:
Soet Maetſchap, hoe bekoort ghy my?
'k Verlangh in uwen *raedt* ontfangen
Den *Klanck* te ſtyven van uw zangen:
En Ghy, ô *Vrienden* van dien *Heer*,
En minter yemant AITZEMA meer?
Die deſe *Doots-maer* komt ter ooren,
Erkent vry 't geen ghy hebt verlooren,
Doch ondertuſſchen in Godts wil.
En 't Hemels *Raedt* beſluyt zijt ſtil.
Gelijck ghy ſiet die *Weereldts Oogen*
Aen 't rijck gebouw van 's Hemels boogen
Niet ryſen, niet weer ondergaen
Als nae Godts keur, *Son*, *Ster* en *Maen*;
Soo brenght dit op, en leert uw plichten
Als ghy ſiet duycken groote lichten,
'k Meen groote Mannen, die het lot
Van ſterven toevalt, 't is van Godt.
U treft de rouw, ſy zijn verheven,
De doodt is d'inganck tot het leven,
En opent ons, als 't waer, de Poort
En deur van 't zaligh Huys; verſtoort
Dan niet de uytgeleefde *Aſſche*
In 't bloedt van Jeſus afgewaſſche;
De Geeſt ontkerckert hout de wijs
Met d'*Engels* in het *Paradys*,
En 't lijf ſal een-mael uyt de kluyten
Als een gezegent *Saedt* uytſpruyten
Ter jongſter uyre, uyt ſijn bedt
Geweckt door 't Hemelſche *Trompet*.

S. SIMONIDES.

ISAACI de SCHEPPER

ELEGIA

In Obitum

MAGNI

LEONIS ab AITZEMA

Equitis, Hiſtorici, Urbiumque vulgò,
Hanzeaticarum Oratoris.

DICATA

Viro Optimo

CAROLO à ROORDA,

Prætori in Idaerderadeel.

VIR famâ melior, fideque major,
Prævertens meritis perambulatos
Honores, & adhuc perambulandos,
Si poſſent Pyladen tuum morari.
Argumenta gravis ſuprema luctus.
Nunc ſupplex fierem neceſſitati,
Nunc diris ſequerer malas Sorores,
Nunc iret manus in genas, comaſque,
Sexcentæ caderent rogo Cypreſſi,
Et ver perpetuum maneret urnam,
Aulæiſque togæ ſepulta fuſcis
Inferret tumula Thalia melos,
Mæſtius lacrymis SIMONIDÆIS.
Sed poſtquam viduus redivit Orpheus
Et turbare genas parum virile,
Nec pompæ juvat omnis apparatus:
Versâ, ſi ſapis ò Phaſele, prorâ
I, ſcrutare ſinus benigniores,
Et laudum propera ſecare marmor,
Quarum ſi nimio rotatus æſtu
Tranſvorſum raperis vel huc vel illuc,
Contracto poteris redire velo,
Nec aſſis facias, tuuſne curſus
Omnibus numeris ſit abſolutus,
LEO quippe poteſt ab ungue noſci.

ELE-

ELEGIA.

INter vororum quas hic ſibi quiſque Chimæras
Nuncupat, huc vulgò, Carole, ſumma redit.
Calculus ut conſtet vitæ, nec fata ſupremam
Invideant cæptis impoſuiſſe manum.
Sic erit ergo tui terſelix LIVIUS ævi,
Cujus eunt penſo Muſa dieſque pari.
Quippe ſuas orſus dulci cum pace tabellas,
Reddere vix Janum cæperat ille ſeræ.
Cum Libitina graves hominis miſerata labores
Defunctum merita donat honore rudis.
Anne quod innumeros hic Famæ Janitor Orco
Suſtulit eluſam ſic putat ulta necem?
Anne, pari plures ne mactarentur honore,
Gaudet in hoc falces aſſeruiſſe ſuos?
Scilicet ut nigrâ fruticantes ilice frondes
Ponunt laſcivam Matre ruente comam.
Sic tibi, cui lætâ famæ modo meſſis in herbâ
Concidit AITZMANO ſpes inhumata rogo.
Quippe ſatis fidos quis alat, vibretque lacertos,
Tamque gerat firmis pectora fulta toris?
Auſit ut hoc Eryci poſitos attingere cœſtus,
Et viduam tanti Lampada ferre viri?
Cujus araturum ſpatioſæ, plurima vitæ
Marmora, da vento, Muſa, ferente vehi.
Ille fuit veſter primâ de pube ſacerdos,
Et faciles parvo luſit ab ungue modos.
Auſus & eſt teneros ſoli committere fœtus,
Cum tugerent plenas vix tria luſtra colos.
Parve Culex, ſolidæ præcox ante ambulo famæ,
Fratribus æternam pandere viſne viam?
An rudis ad pugnam ſparsâ proludis arenâ,
Quidque velint humeri ferre negentve, probas?
Expecta comitum junctas umbone phalanges,
Vilis ab exili velite palma venit.
Membra quis Alcidæ jactu vaneſcere diſci,
Aut ſtipulâ tulerit delituiſſe levi?
Municipum miſto partes pro jure tueri,
Totque clientelis te docuiſſe parem;
Hic Rhodus, hanc operæ pretium calcaſſe paleſtram,
Hæc tyrocinys area digna tuis.
Huc calor, huc avidæ conſtans tenor ille juventæ,
Curaque vel minimæ lucis avara tulit.
Quis tibi, quæſo, dies certâ ſine fruge cucurrit?
Quæ nox Palladys non operata ſacris?
Noli Muſa tuum curas Heroa per omnes,
Ne lenociny labe notere, ſequi.
Quippe Palimpſeſtos, Vigilatorumque laborum
Agmen, & abſtruſis mille ſepulta foris;
Totque voluminibus congeſta volumina Lectis,
Auctorumque brevi plauſtra voluta manu
Sexcentaſque, quibus pectus ſtipaverit, artes,
Et Doctrinarum quas bibit omne genus.
Qui velit anguſtâ circumſcripſiſſe tabellâ,
Hunc precor & ſpatio claudere velle pari.
Quas Ithacus noſter terras, quot obiverit urbes,
Dum vadit genium propitiare ſuum.
Quos cultus, habituſque ſuos animavit in uſus,
Quot bibulâ linguas hauſerit aure virûm.

Denique queis noſter ſpolys Marcellus oprimis
Dignatus Patrios demeruiſſe tholos.
Siccine naſcenti ſignas veſtigia famæ,
Quæque repleturus laudibus, Hoſpes adis?
An variâ morum tingendus imagine, quiſquis
In ſua tot populos currere vota facit?
Scilicet ut dulci conſpirat plurima nexu,
Nec tibi gens partes deſtinat una ſuas.
Haud minus has decorum penſas virtute catenas,
Et laudum vinclo Nobiliore premis.
Dum jungis diſcreta ſibi pulchroque maritas
Latoum magnâ cum Genitrice jugo.
Quæque trahunt doctum delinimenta Palatum,
Per varias felix helluo cogis aquas.
An, quoniam plenis miles celebratur ab armis,
Turpe putas cultam merce minore togam?
O conſummato Felices vindice cauſæ,
Genſque Patrociny tegmine tuta tui!
Quod ferrum, multare chalybs fornace recoctus
Marte calente parem conciliarit opem?
Ac numeroſa tuæ præſtat facundia linguæ,
Cum pleno Patrum militat illa foro.
Sive tot unitos ægis tua fulcit Achivos,
Haud Telamoniadæ, par tibi Parma Ducis.
Prurit in adverſam ſeu decretoria partem
Sica, Periclæas reddere novit acus.
Declamas læsâ pro Libertate? Catonis,
Purſuades? Pyly ſpirat imago ſenis.
Ad ſummam, quocunque rapit ſors, mille colorum,
Mille figurarum luxuriare penu.
Dicite Nereïdes, tantâ Travenamve, vel Albin
Cernitis in veſtros currere Mole ſinus?
Numque pari, cui ſarta pari ſtant Jura Patrono,
Ditat inexpletam Viſtula meſſe Thetin?
Fertur inexhauſto velut hic torrente leporum,
Et fundit plenis Attica mella cadis.
Ut declamandi campo graſſatus aperto
Laxat in Auguſtos ora diſerta Patres.
Ora Caballino quæ gaudet Suada liquore,
Nectaris & quintâ tingere parte ſui.
Ora quibus Pallas, queis Cirrhæ præſidet Autor,
Exoneratque ſuos ipſa Thalia modos.
Quiſquis amas tinctis uti medicamine Philtris,
Et teneri frontem depopularis equi:
Huc ades, hæc Siren novit vel Saxa vel æra
In ſua Flexanimo vota movere ſono.
Non ego mellitâ captos dulcedine Patres,
Victaque dicendi flumine roſtra ſequar.
Ipſam, crede mihi, Laches in furialibus auſis
Flexerit, ac diris abſtinuiſſe minis.
Cauta ſed illa ſuas prius inceraverat aures,
Ac it inoffenſam figere ſurda necem.
Sic cadis indignâ Libitinæ falce Novercæ,
O Decus, ô Friſiæ gloria magna tuæ!
Poſtquam triſte nefas, & tanti Nuntia caſus
Fama Gytharæis eſt celebrata jugis.
Cynthius auratam fertur pallamque chelynque
Ac indetonſas dilaniaſſe comas.
Plectraque Pegaſidum manibus fluxere remiſſis,
Et fugit roſeas purpura floſque genas.

Haud

Haud juvat has carmen geniale Pyrerius ignis,
Verſus & Emathidum garrulitate chorus.
Mille ſed immeritum planctus Helicona fatigant,
Fletibus & ſacræ præcipitantut aquæ.
Vidit ut undantum lacrymis lamenta ſororum,
His trepidas Clio fertur adiſſe modis.
Parcite, quem fletis, meus eſt, à Matre rubentem
Excepi prono ſuſtinuique ſinu.
Inde Promethæo felices pollice mores
Ivimus ex vdo ſollicitare luto.
Queiſque ſagax hominum ſtudys natura bibendis
Sufficit, huic largâ participare manu.
Non ut rauca levi quaterat ſubſellia voce,
Et raperent dotes pulvis & aura meas.
Fixa ſed æternis celebraret munera faſtis.
Sive ſonet caſtris edita, ſive foro.
Hic, ſi tantus amor noſtri vos urit alumni,
Spirat in extentos luxuriatque dies.
Dixit; & effuſo raptis ardore tabellis,
Ut præſtat ſolidam pagina lecta fidem.
Haud leviore cient feſtos clamore tumultus,
Ac quatit invento numine ſiſtra Pharos.
Siccine præcipiti gaudes temeraria lapſu
Caſtalidum niveas inſilijſſe manus?
I Liber, i dulces cum matre reviſere cunas,
Et divûm Medicam queſtibus affer opem.
Ac, ubi turgidulos fletu placaris ocellos,
Exorent reditum publica vota tuum.
En quot amore tui deſiderioque liqueſcant
Nec poſſint longæ tædia ferre moræ.
Hunc Populi mandata premunt, & ut apta recludat
Ora, tuis ardet Labra rigaſſe favis.
Ille Patrum condit decreta, tuaſque lacunas
Advocat, ut facili libera fonte ruant.
Hunc tabulis ſignata tuis laus urit Avorum,
Hei mihi ne culti falle cupita proci.
Illum communi Procerum ſententia clavo
Alligat, ah Thyphi ſis Cynoſura novo.
Sic tua regali current elementa papyro,
Raſaque fulgebunt pumice terga levi.
Tu modò Belgarum ſi quos terraque Marique
Geſta per immenſi Solis utramque domum,
Aut agitaſſe juvet vaſti compendia Mundi,
Commendatitijs inſtrue quæſo tuis.
Fœdera tu totum portas ſancita per orbem,
Multaque ſecuras ſpondet oliva vias.
Hic tutum dum carpet iter, ſine pondere terram
Manibus, at rubros ingeret ille crocos.
Sin potior ſtet cura rogi, luctæque pyræque
Pompa juvat, rigidis gratificare ſagis.
Queis precor à teneris caſtrorum Filius annis
Nobiliore canat arma viroſque tubâ?
Ac tua Gradivi ſolido ſonat âre rigentis
Infeſtaſque minas, inſtabilemque fidem;
Sive laceſſitis hinc inde coiſſe maniplis,
Totque dediſſe fugæ millia, totque neci.
Seu vacat effoſſis talparum more caminis
Ferre per obſeſſa viſcera Matris iter,
Aut variaſſe foro, tormentorumque procellas
Terga per irati detonuiſſe maris.

Omnibus unus ades, nec paupertate Camœnæ
Nec calamo Spartam deficiente minor.
Tales Lucullum quondam verſaſſe tabellas,
Perfectique putem dona paraſſe ducis.
Quippe quibus proſtat, quo fors, quo Martis aperti
Alea, quo belli furta colenda modo.
Quà ſtet rite phalanx, qua parte ſalubrius alæ,
Pluraque quæ pugnæ Myſtica pulvis habet.
Adde quod adverſæ partis decus, æquus honorum
Arbiter, in lucrum deputat omne tuum.
Nam penes ingenuos virtus ſine fronte coruſcat,
Laudis & affinem fert vel ab hoſte notam.
Quiſquis & Hiſtoriam parat, hanc ſibi figat amuſſim,
Ut veniant cenſu Tros Rutuluſque pari.
Hæc fuit AITZMANÆ Pharos inconcuſſa Thaliæ,
Puram lecturis exhibuiſſe fidem.
Quam nec livor edax, nec amor ſceleratus habendi,
Nec poſſent iræ, nec temerare favor.
Cumque locaſſe manum multis ſus deque feratur,
Remque putent pretio vendere verba levem.
Sanctiot intactæ ſtetit huic reverentia famæ
Quamſi forte domi lautius ungat olus.
Quin quod ineſcandæ tantum ſpes ulla culinæ
Abfuit, ut ſolitus frixerit inde focus.
Dum quovis, ſi forte venit res digna relatu,
Materiam faſtis protinus ære parat.
Tercentumque ſtudens oculis manibuſque virorum
Gaudet inexhauſtas ſi vomat arca ſtipes.
Sed quid opum jactura. quibus placidiſſima vitæ
Tempora communi cura litaſſe bono.
Nec piget affuetâ genium fraudaſſe quiete,
Si modo quod volvunt pectore ſurgat opus.
Ah quoties vigilem ſtuſtra tentavit Apollo
Lampada maturis anticiprare rotis:
Et Soror hunc noctes necdum finiſſe ſerenas,
Obſtapuit, laſſis cum veheretur equis.
Sic vixit dum vita tulit. nec lubricus illi
Ardor, & in paucos fax ſimulata dies.
At calor ex oculis in morte natantibus arſit,
Ambiguus capuli detepuiſſe gelu.
Nunc age ſyncero quiſquis res pondere verſas,
Gratia par meritis quæ ſit habenda, refer,
Nonne putas, hoc ſi Cecrops tumuiſſet alumno,
Mille per AITZMANAS ſerta volaſſe comas?
Nonne parem calamo ſi Martia Roma tuliſſet,
Læta ſuum cuivis exhibuiſſe decus;
Collegas juxta Tacitos, Criſpoſque, Trogoſque
Marmoreum medio credis ovaſſe foro?
Et tabulas fulvo contra væniſſe metallo,
Quæve frequens Indis bacca relucet aquis?
Scilicet auratis ibant tum tempora fuſis,
Et ſuus ex æqua cuique fluebat honos.
At nos Livor habet, quis prona merentibus ora
Solvit, & ingenuum fundere docta ſophos?
Vos ego conſperſas meliore papavere chartas,
Cultius at rerum pondere, teſtor, opus.
Patria quid vobis vidit magis utile, donec
Portat ab excuſſo libera colla jugo?
Quid tamen hinc lucri, decus immortale, tuliſti?
Mille Veneratis Vulnera Fixa ſtylis.
Hic dolet amoto quod detegis omnia Velo,

Nulla-

Nullaque ſtet Vitiis cruſta colorve ſuis.
Illius inſulſo melior ſtupet eſca Palato,
Vimque tui piperis ferre ſaliſque negat.
Tertius ingentis decus allatrabit Achillis,
Dum putat à Magnâ dulce periſſe manu.
Quid loquar è ſolâ qui verba fluentia byſſo,
Nec calami fætam Liberioris ament?
Invenias minimi carpentes grana cumini,
Aut teneri captos Relligione pili.
Scilicet in magno ceu Saxa faceſque tumultu,
Certa licet deſit cauſa, ſcopuſve, volant.
Haud ſecus hos urit diſpar urtica Menippos,
Nec rabies odijs militat una ſuis.
Sed quid Ariſtarchos timeat, quem proximat aſtris,
Et ſuper invidiam fama decuſque vehit?
Cum tamen inferijs præſens operere ferendis
Muſa, Laborantem quæſo tuere fidem.
Sit modo Libertas fac excuſata caventi,
Ne laceret Viduas Livor & ira ſchedas.
Quippe quid aſperius, quam ſi quid forte tabellis
Signatum calamo Luxuriante rides.
Protinus inflatis convitia fundere Buccis,
Plenaque Vindictæ vela dediſſe tuæ?
Vultur edax putres tantum depaſcitur artus,
Nullaque ſynceris partibus arma movet.
Quiſquis at ingenuam condit ſub pectore mentem
Cenſoriſque notam candidioris amat:
Virtutem vitio componit, & alter Homeri
Jupiter æquali Librat utrumque manu.
Quis precor auratas æris ſemuncia Meſſes
Si temeret, totam ſpreverit inde ſtruem?
Aut Medicum ferat, affecto qui forte lacerto
Lenius, exclamat, protinus, Ure, Seca.
Hoc ſeptem denos pretio ſtet vita per annos
Elucubrandis invigilata Schedis?
Hac Mercede luat genialis Fœdera Lecti
Muſarum tetrico poſthabuiſſe jugo?
Quamque ſibi potetat ſpem promiſiſſe nepotum
Fœtibus ingenij ſacrificaſſe ſui?
Ante diem ſoboles ut vix Excluſa ſupremum
Invidiæ Primo Victrina flore cadat?
Præſes Apollo veta, doctæ prohibete Surores,
Voſque, Luto fictum de meliore genus.
Ac, ſi forte manu quæ conſignata Licenti,
Extremâ Moriens Relligione piet.
Abſolvantque fidem flaccenti miſſa labello
Verba, quibus caſtum polluit Auctor opus.
Nempe Repurgata patuerunt *Putida* menti
Scripta, quod Æthereis proluceretur aquis.
Unde quibus culti ſuperat fiducia naſi
Gratior Hyblæo naſcitur aura Thymo.
Carole, te teſtor. num par tua Pæſta Terenti
Halitus è pictâ floribus afflat humo?
Ac tibi fragrantes violiſque roſiſque tabellæ,
Parte tui preſſæ Nobiliore ferunt?
Scilicet hoc fuſis cineri teſtaris amomis,
Quæque pares Redolent cinnama grata vices.
Illa quidem Seros ſatis inſtructura Nepotes,
Quam poſt ſumma tenax ſtet tibi fata fides.
Tu modo cæpta fove tenui properantis Acerrâ,
Quo rapis exempli nos pietate tui.

FATA-

FATALIA.

Clarissimi, Doctissimi, Ingeniosissimi per Terrarum Orbem Domini,

Dni. LEONIS ab AITSMA, Frisii.

In Effigiem.

CUjus docta vagum volvuntur Scripta per orbem,
Ortus & Occasus quem legit, atque stupet;
Qui Boream virtute pius transcendit, & Austrum,
Qui Regum novit conciliare fidem;
Hac facie viget AITSMA LEO. Vah! trilia Fata
Hunc etiam periment vel sine mente Virum.
Clarior à tumulo vehet illum Fama, perennis
Gloria, Cœlestis vita, Beata Quies.

In DISTICHON, Adscriptum EPITAPHIO,

QUod extat in Templo Hagæ Comitis;
Cum falsò nobis
Mors Tanti Viri nunciaretur;
Auspicio longioris vitæ.

XIV. KAL. FEB. CIↃ IↃC LXVI.

SI PACEM QUÆRIS LIBERTATEMQUE, VIATOR,
AUT NUSQUAM, AUT TALI SUB LAPIDE INVENIES.

FAlleris, ignotis, peregrine *Viator*, ab oris,
Quod *Celebris* quæras quo cubet AITSMA loco.
Cui dedit *Ætherios* PAX LIBERTASQUE *Triumphos*,
Non jacet in tenebris, *Clarior Orbe*, LEO.

RESPONSIO ad D. NEUHUSIUM, Pens. &c.

DIcor obîsse diem: mortis prænuncia *Fama*
Aurea dictavit verba: *MEMENTO MORI.*
Non opus est: annique monent, & curva *Senectus*:
Jamque mei partem *Cymba* Charontis habet.
Interea lætor: jam mortis nuncia PACEM
Et LIBERTATEM me meruisse putat.

L. AITSMA.

INOBITUM.

TAndem certa nimis, nuper Mors falsa, LEONEM
Vivorum ex medio sustulit AITSMA choro.
Desine tu numeris Solem hunc æquare *Poëta*,
Ingenium offundent lumina tanta tuum.
Sufficit hoc: Mecum Formata *Ecclesia* cantat;
Sub Verâ in CHRISTUM *mortuus AITSMA Fide.*

H. NEUHUSIUS, Pens. Worc.

EPI-

MEMORIÆ SACRUM

Viri Illustrissimi & Amplissimi

LEONIS ab AITZEMA,

FRISII,

Equitis, Urbium Hanzeaticarum Residentis, Historici, &c.

REgia Belgarum Qui scripsit Fœdera Pacis,
Bellàque centenis conduplicata malis:
Hanzaticas docuitque Togâ revirescere Gentes,
Regnàque in auxilium fœdere posse trahi;
Exsuperans odii scopulos, Qui vindice dextrâ
Pro Populis contra sceptra Ducesque stetit,
Exanimis jacet; heu! fato præreptus acerbo
Libertatis Atlas: Publica Lingua silet.
Sol, Is, in æternam Eclipsin sua lumina clausit,
Et Mundo radios, quos dabat ante, negat.
Scilicet in magnis stetit imperterritus ausis,
Petra velut medio mascula fixa salo.
Dumque Omni, Nullique placet; Nos scribere Rerum
Historias calamo liberiore docet.
Hinc Famâ plaudente gravis transcendit Araxin,
Quaque Tagus gravido vortice fundit aquas.
Laudat inexhaustæ Pennæ momenta Visurgis,
Et Cerebrum Rhodani Nobile potor amat.
Albis honorificos miratur Pectoris ignes,
Lavica Progeniem nobilitata probat.
Totaque Radbodi Soboles Hoc Funere in Uno
Historiæ mortem jurat, & esse dolet.
Ergo age! in Augustis resides Quicunque theatris,
Disce, quod interitum Candida Fama neget;
Quodque rogi constans domitrix siet Unica Virtus,
Grandeque sit, Mundo posse placere, decus.
FRISIA sed Pennâ canat æternante; LEONEM
Quem genui, Unanimi prædicat ore LEO.

W. GUTBERLETH. Tob: Fil.

EPI-

EPITAPHIUM,

VIRI EXCELLENTISSIMI,

LEONIS ab AITZEMA,

FRISY,

QUOD EXTAT, IN TEMPLO, HAGÆ COMITIS,

Si Pacem quæris Libertatemque, Viator,
Aut nusquam, aut tali ſub Lapide invenies.

HIC

P. & L.

EXPECT.

NAT. ANN. M. DC. MENS. JUL.
DENAT. ANN. DC. LXIX. $\frac{23}{13}$. FEBR.

STAE, CHRISTELYCKE VOORBYGANGER,
ENDE
Sie dit Grafſchrift,
Niet van koper, marmer, of goud,
maer van papier,
Het welcke koper, marmer, ende goud
Verre te boven gaet:
Noch geen roeſt der tijden
kan verteeren.

Verwonder u ghy Nakomeling.
Hier ruſt het deftig Hooft, dat aller Koninck-rijcken
Regering wiſt; en Staet van 's Wereldts Republijcken:
Wiens voorſorg Wel-vaert gaf de groote Hanze-Steden,
En 't *Nederlandt Herſteld*, ſchreef als een *Lieuw* in *Vreden.*

Ick meen

LIEUWE van AITZEMA,

In ſijn tijdt

Raed, ende Reſident, van de Hanze-Steden, in 's Graven-Hage.

GAE, CHRISTELYCKE LESER,

Beny ſijn ruſte niet,
Dewijl gy op de weg zijt, om deeſe weg te Voleynden,
gedenckt dan,
Dat de roem van een prachtig graf is:
de deugt,
die
alleen
Onverganckelijck is.

JOHANNES BUNING, *der beyden Rechten Doctor, en Advocaet, voor den Hove, van Vrieſland.*

REGISTER

Van het voornaemſte in de Herſtelde Leeu verhandelt.

A.

Accoort,

TUſſchen de Princeſſe Royael en Douariere van Oranje &c. wegen de Voogdie des jongen Prince van Oranje, Fol: 131

Acte,

Van Iuſtificatie der ſtede Dordrecht, 164 Der ſtede Haerlem, 167 Der ſtede Delft, 167 Der ſtede Amſterdam, 168 Der ſtede Hoorn 168 Der ſtede Medenblijck, 170

Advijs

Conciliatoir van Holland op het voorgeſlagen Temperament, opgeſtelt door zijn Hoogheyt en den Raedt van Staten, weghen de Caſſatie der Militie, 27 Van Hollandt op het afſterven van den Prince Willem de II. van Oranje, 43 Van Hollant tot proviſionele beleydinghe der ſaecken naer de doot van Prins Willem de II. van Oranje, 45. Van Hollant weghen de Religie, het welck van de andere Provincie is gevolgt, 61 Des Raedts van Staten aengaende het ſtuck van de Monſteringe, 145 Van Vrieſlant, 158 Tot beſligtinge der differenten ende geſchillen, de welcke tuſſchen de Vereenighde Provincie mochte komen 't ontſtaen, 183. Advys van Vrieſlandt op 't ſelve, 183. Van de Gecommitteerde Raden der Staten van Zeelant tot onderſcheydinge van het Recht der Graeffelijckheyt en des Marquis ofte Heeren van der Vere en Vliſſinge, 200. Tegen Bericht van de Prince van Orangie op het ſelve Advys, 207.

Ambaſſadeur,

Bellievre wegen Vranckrijck aen dezen Staet, 134. zyn vertreck, 134. Sr. Iohn en Stricklandt wegens de Republique van Engelandt aen dezen Staet, 134. haer vertreck, 134.

Amneſtie,

Sommelſdyck verſoeckt in de Generale Amneſtie te mogen ingelaten werden, 165. Concept van Amneſtie, 183. 188. Placcaet weghens de Amneſtie, 189.

Ampliatie,

Van de Inſtructie der Generaliteyts Rekenkamer, 193. De Inſtructie van den Ontfanger Generael, 194.

Ampten,

Formulier van Eed te doen by alle die eenich Ampt wegen de Generaliteyt ſullen bedienen, 197.

Amſterdam,

Syn Hoogheyt poogt de zelve Stadt met Wapenen te dwingen, 31. Gifte van de zelve Stadt op den Doop van den Jonghen Prince Willem de III. van Orangie, 122. Acte van Iuſtificatie der ſelver Steden, 168.

Antwoort,

Van Amſterdam op de propoſitie van zyn Hoogheyt gedaen in en aen de Staten van Hollandt wegens de caſſatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 29. Van de Princeſſe Royael op de Voorſlagh des Keurvorſt van Brandenburgh weghens de Voogdye des Iongen Prince van Orangie haren Sone, 128. Van den Heer van Beverweerd op de inſinuatie door de Keurvorſt van Brandenburgh aen hem ghedaen, weghens de Vooghdye des Iongen Prince, 128. Van de Heer van Heenvliet op de Inſinuatie door den Keurvorſt van Brandenburgh aen hem gedaen weghens de Voogdye des Ionghen Prince van Orangie, 129. Van de Princeſſe Douariere op de Inſinuatie door laſt van de Princeſſe Royael aen haer gedaen wegens de Voogdye des Prince van Orangie haren Sone, 130. Van Zeelant op de propoſitie van de Hollantſe Geſanten weghens het Stadthouderſchap &c. 134. 135.

B

Begraeffeniſſe

Van Prins Willem de II. van Orangie, 122.

Bellievre

Ambaſſadeur weghens Vranckrijck aen dezen Staet; 134.

Beright

Der Staten van Hollandt wegens het Stuck van Meſnage, 171.

Beſendinge

Door haer Hoogh Mogende aen de Steden van Hollant weghens de Caſſatie der Militie, 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. Rapport van de Gedeputeerde tot de zelve beſendinghe aen haer Ho: Mog: 21. Aen de Staten van Hollandt door haer Hoogh Mog: wegens de Caſſatie der Militie, 22. Aenmerckinge van Hollant op de beſendinghe door haer Hoogh Mogende ghedaen aen de Hollandtſche Steden, ter ſaecke van de voorghenomen Caſſatie der Militie, 23. 24. Van dezen Staet gedaen aen alle de Provincien naer de doot van de Prince Willem de II. van Orangie, 43. Van Hollandt aen Zeelandt weghens het Stadthouderſchap &c. 134.

Brabant

Vertoogh ende Bewys dat de Banderheeren &c. van Brabant geunieert en geaſſocieert met de andere Vereenighde Nederlantſe Provincie wel ghefondeert zyn in haer verſoeck ter Generaliteyt gedaen 114. Naeder vertoogh van de zelve, 119.

Brandenburgh

Memorie des Keurvorſt van Brandenburgh aen de Staten van Hollandt wegens de Tuſſe des Iongen

Prince van Orangie Willem de III., 49. Voorslagh des Keurvorst van Brandenburgh aen de Princesse Royael weghen de Voogdye des Iongen Prince van Orangie Willem de III., 127. Insinuatie door last van den Keurvorst van Brandenburgh gedaen aen Beverweerd en Heenvliet wegen de Voogdye des Iongen Prince van Orangie, 128. 129.

Brief

Van de Staten Generael aen de Staten van Hollandt wegen de Cassatie der Militie, 11. Van den Prince van Orangie Graef Willem en den Raedt van Staten aen de Gouverneurs, Commandeurs Ritmeesteren, Capiteynen &c. wegen de cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 13. Van zyn Hoogheyt aen alle de Provincien uytgheson-dert Hollandt, 24. Van Vrieslant aen zyn Hoogheyt tot danckseggingne naer de belegeringh van de Stadt Amsterdam, 38. Aen Graef Willem van de selve en over 't selve, 39. Van Gelderlant aen de selve en wegen 't selve, 39. Van Over-Yssel aen de zelve en wegen 't selve, 39. Van Utrecht aen de selve en wegen 't selve, 40. Van de Princesse Douariere van Orangie aen alle de Provincien naer het afsterven van haren Sone Prins Willem de II. 44. Van den Ambasladeur Servien aen alle de Provincien uytgenomen Hollandt, 314.

C

Capiteynen,

Concept van Eedt te doen by de Capiteynen ende Bevelhebbers aen de Magistraten der Steden, 114.

Cassatie,

Franse, Engelse en Schotse Officieren gheven Requesten in tegens de Cassatie der Militie van Hollandt voorghenomen, 11. Voorslagh van Leyden weghens de selve Cassatie, 12. Brief van zyn Hoogheyt zyn Excellentie en den Raedt van Staten aen de Gouverneurs, Commandeurs, &c. weghens de Cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 13. Brief van haer Ho: Mog: aen de zelve wegen 't selve, 13. Besendinge aen de Hollantse Steden wegen 't selve, 13. 14. Propositie van de Gedeputeerde door haer Hoog Mogende tot Dordrecht wegen 't selve, 15. Besendinge aen de Staten van Hollandt dienaengaen de, 22. Propositie van zyn Hoogheyt aende Staten van Hollandt dienaengaende, 22. 23. Voorslagh van een nader Temperament aengaende Cassatie der Militie, 25. Advys Consiliatoir van Hollandt op't selve Temperament, 27.

Codicille,

Van Prins Willem de II. van Orangie, 46.

Commissie,

Formulier van Commissie aen de Gouverneurs &c. der Generaliteyt, 137.

Concept

Van Eedt te doen by't volck van Oorlogh Guarnisoen houdende binnen Hollandt aen de Staten van de selve Landen &c. 114. Van Eed te doen by de Capiteynen ende Bevelhebbers aen de Magistraten der Steden, 114.

Consultatie

Wegen de Voogdye des Iongen Prince van Orangie Willem de III. 126.

Corruptie

Besoigies weghens de Corruptie van den Raedt van Staten, 137. Placcaet vande Staten Generael tegen de zelve, 143.

D

Deductie

Der Staten van Hollandt raeckende de Militie overgelevert in de Groote Vergaderingh, 68. Van Vrieslandt tot justificatie van haer ingeleyde Consideratie, 92. Copie van de Deductie des Iaers 1618, 97.

Delft,

Gifte van Delft op den Doop van den Iongen Prince Willem de III. van Orangie, 122. Acte van justificatie der selver Stede, 167.

Denemarcken

Tractaet tusschen desen Staet en 't selve voltrocken, 134.

Dhona

Voorval tusschen den Grave van Dhona Gouverneur van Orangie en Raphaelis Raedsheer van de Prince van Orangie wegen 't Prinsdom van Orangie, 129.

Doop

Van den Iongen Prince van Orangie Willem de III. met de Ceremonien daer ontrent, 121. 122. Gifte van de Staten Generael op den Doop, 122. Van de Staten van Hollant, 122. Van Delft 122. Van Amsterdam, 122. Van Zeelandt, 122. Gifte aen de Predicant die Predicte ende die doopte, 122.

Dordrecht

Propositie gedaen door de Gedeputeerde van haer Ho: Mog: aldaer wegens de Cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 15. Acte van justificatie der Stede Dordrecht, 165.

Drenthen,

Die van Drenthen zyn by abuys mede beschreven tot de Groote Vergaderingh, en gekomen zynde weder afgewesen sonder te mogen plaetse nemen, 95. Haer gheschrift waer mede zy wilden bewysen dat haer sulcx mede toekomt neffens de andere Provincie, 95.

E.

E

Eed

Van de Militie te doen aen de Staten van Hollandt, 113. Aen de Magistraten der Steden, 113. Concept van Eedt te doen by 't volck van Oorlog Guarnisoen houdende binnen Hollandt aen de Staten van de zelve Landen, 114. Eedt voor de Militie te doen aen de Staten Generael, 140. Formulier van Eedt by de overste Colonellen &c. staende op de Repartitie van Hollandt te doen aen handen van de Staten van Hollant &c., 142. Formulier van Eedt te doen by de Capiteynen &c. aen de Magistraten der Steden, 142. Eedt gedaen by alle Hooge en Mindere Officieren in den Hage wesende, 143. Eedt te doen by alle die eenige Ampten wegens de Generaliteyt sullen bedienen, 197.

Examinatie

Van den Secretaris en Klercken, 160.

G

Gelderlandt

Consideratie en Inclinatie van Gelderlandt overgelevert in de Groote Vergaderingh, 52. Ampliatie van de Gelderse Instructie op de Directie van de Militie, 90. Geschrift van Gelderlant overgegheven in de Groote Vergaderingh, 112.

Generaliteyt

Ampliatie der Instructie van des Generaliteyts Reken kamer, 193. Formulier van Eedt te doen by alle de gene die eenigh Ampt wegen de Generaliteyt sullen bedienen, 197.

Gifte,

Van de Staten Generael op den Doop van den Iongen Prince Willem de III. van Orangie, 122. Van de Staten van Hollant op 't selve, 122. Van Delft op 't selve, 122. Van Amsterdam op 't selve, 122. Van Zeelant op 't selve, 122. Van wegen den Iongen Prince Willem de III. van Orangie aen den Predicant die hem doopte en de welcke predicte, 122.

Gouverneurs

Formulier van Commissie aen de Gouverneurs &c. des Generaliteyts, 137.

Graeffelijckheyt,

Advys van de Gecommitteerde Raden der Staten van Zeelandt weghens het Reght der Graeffelijckheyt en des Marquis, oste der Heeren van der Veere en Vlissinge, 200. Tegen bericht wegen de Prince van Orangie op 't selve Advys, 207.

Graef Willem van Nassauw

Wert Stadthouder van Stadt en Landen, 45.

Guarnisoenen,

Lyste van de Guarnisoenen binnen de stemmende Provincie te laten, 144. Lyste van de Guarnisoenen buyten de stemmende Provintie te laten, 145.

H

Haerlem

Acte van justificatie der selver Stede, 167.

Hof van Hollandt,

Sententie desselfs over de Voogdye des Iongen Prince van Orangie Willem de III., 125.

Hollandt

Wil mesnageren en eenighe Militie casseren, 11. Brief van haer Ho: Mog: aen de selve daer over, 11. Besendinge van haer Ho: Mog: aen de selve ende over 't selve, 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Propositie van zyn Hoogheyt aen de Staten van Hollandt weghens 't selve, 22. 23. Aenmerckinge van Hollandt op de Besendinghe aen haer gedaen weghen de Cassatie der Militie by haer voorgenomen, 23. Advys Conciliatoir van Hollandt op het voorgeslagen Temperament door zyn Hoogheyt en den Raedt van Staten wegen de Cassatie der Militie, 27. Syn Hoogheyt laet eenighe Leeden der Staten van Hollandt in heghtenisse stellen, 33. Advys van Hollant over het afsterven van Prins Willem de II. van Orangie. 43. 45. Eenige Steden van Hollandt versoecken Octroy tot haer eyghen vrye Raden verkiesinge, 51. Deductie der Staten van Hollandt overgelevert op de Groote Vergaderingh 68. Nader verklaringe van Hollandt op eenige pointen van de Unie, 85. Consideratie van Hollant tot bekortinge van de Groote Vergaderinge, 87. Advys van Hollant op seeckere 2 pointen by de presiderende gelegt in deliberatie, 89. Eedt door de Militaire te doen aen de staten van Hollandt, 113. Concept van Eedt te doen by 't volck van Oorlogh Guarnisoen houdende in Hollandt aen de Staten van de selve Landen, 114. Gifte van de Staten van Holland op den Doop van den Iongen Prince Willem de III. van Orangie, 122. Besendinge van Hollandt naer Zeelandt weghens het Stadthouderschap, 134. Propositie van Hollandt wegens den Veld-Marschalck te laten komen en advisere met den Raedt van Staten, 136. Formulier van Eedt by de Overste Colonellen &c. staende op de Repartitie van Hollandt te doen aen de Staten van de selve Landen &c., 142. Verklaringe der Staten van Hollandt wegen de gesaiseerde Heeren, 170. Bericht der Staten van Hollandt weghens de Mesnage, 171.

Hoogen Rade van Hollandt &c.

Verleent Mandament en de Clausule van Inhibitie tegen de Sententie des Hofs van Hollant weghens de Voogdye des Iongen Prince van Orangien Willem de III., 125.

Hoorn

Acte van justificatie der zelver Stede, 168,

I

Insinuatie

Door last van de Keurvorst van Brandenburgh ghedaen aen den Heer van Beverweerd weghens de Voogdye des Iongen Prince van Orangie, 128. Aen den Heer van Heenvliet wegen 't selve, 129. Door last van de Princesse Royael gedaen aen de Princesse Douariere van Orangie wegen de Voogdye van den Iongen Prince haren Sone, 130.

Instructie

Voor den Raedt van Staten der Vereenighde Nederlanden, 80. Besongies op de Ampliatie van de selve, 137. Instructie voor de Staten Generael wegen 't geven der Patenten, 140. Voor den Raedt van Staten, 149. Ampliatie van de Instructie voor de Generaliteyts Rekenkamer, 193. Voor de Ontfangers Generael, 194.

Iustificatie

Acte van Iustificatie der Stede Dordrecht, 165. Der Stede Haerlem, 167. Der Stede Delft, 167. Der Stede Amsterdam, 168. Der Stede van Hoorn, 168. Der Stede Medenblijck, 170.

L

Leyden,

Voorslagh van de Stadt Leyden weghens de Cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 12.

Lyste

Van Compagnie te Paerd en te Voet en van't beloop haerder besoldinge, 50. Van de Guarnisoenen binnen de stemmende Provincie te laten, 144. Van de Guarnisoenen buyten de stemmende Provincie te laten, 145.

Loevesteyn,

Syn Hoogheyt laet eenige Leden van de Staten van van Hollandt op Loevesteyn setten, 36. De Huysvrouwen en Vrienden van de selve Leeden bidden zyn Hoogheyt om Relaxatie van de selve, mits dat zy bereyt zyn uyt de Regeringe te blyven 36.

M

Magistraten,

Eedt te doen door de Militaire aen de Magistraten der Steden, 113. Concept van Eedt te doen door de Capiteynen en Bevelhebbers aen de Magistraten der Stede, 114.

Mandament

Van Appel mette Clausule van Inhibitie verleent by den Hoogen Rade van Hollandt &c. tegen de Sententie des Hofs van Hollandt wegens de Voogdye des Iongen Prince van Orangie Willem de III 125.

Medenblyck

Acte van justificatie der StedeMedenblijck, 170.

Memorie

Van de Princesse Royael aen de Staten van Hollandt weghen de Tutele van haren Sone, 46. 47. Van de Princesse Douariere van Orangie aen den selven, 48. 49. Van den Keurvorst van Brandenburgh aen den selven, 49. Van de Princesse Douariere van Orangie aen de Groote Vergaderingh wegen den Iongen Prince, 88. Van de Princesse Royael aen Zeelandt wegen den Iongen Prince haren Sone, 124.

Mesnage

Hollandt tot de selve genegen, 11.

Middelburgh

Onrust aldaer tusschen de Predikanten en Gemeynten tegen de Magistraten &c. 198.

Militie

Hollandt wil de Militie van dezen Staet verminderen, 11. Casseren, 11. Brief van haer Hoogh Moghende aen haer Groot Mogende wegen de Cassatie der Militie, 11. Franse, Engelse en Schotse Officieren geven Requesten in tegen de Cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 11. Brief van zyn Hoogheyt &c. Aen de Gouverneurs, Commandeurs &c. wegen de selve Cassatie, 13. Brief van haer Hoogh Mogende aen den zelven en wegen 't selve, 13. Besendinge van zyn Hoogheyt &c. aen de Steden van Hollandt wegen 't selve, 15. Voorslagh van een nader Temperament weghens de Cassatie der Militie door zyn Hoogheyt ende den Raedt van Staten opgestelt, 25. Advys conciliatoir van Hollandt op het selve Temperament, 26. 27. Eedt te doen by de Militaire aen de Staten van Hollandt, 113. Aen de Magistraten der Steden, 113. Concept van Eedt te doen by't volck van Oorlogh Guarnisoen houdende in Hollandt aen de Staten van de selve Landen, 114. Eedt te doen by de Militie aen de Generaliteyt, 140.

Monsteringe

Advys des Raedts van Staten op het stuck van de Monsteringe, 145.

O.

Officieren

Fransche, Engelse en Schotse Officieren geven Requesten in tegen de Cassatie der Militie van Hollandt voorgenomen, 11.

Ontfangher,

Ampliatie van de Instructie voor den Ontfangher Generael, 194.

Orangie,

Voorval tusschen den Grave van Dhona Gouverneur van Orangie en Raphales Raedtsheer van den Prince wegen Orangie, 129.

Over-Yssel,

Consideratie ende Inclinatie van de Staten van Over-Yssel op de importante poincten van de Groote Vergaderinghe, 86. Advys op het stuck van de Militie &c. 92.

P.

Patenten,

Provisionele Consideratie van Zeelandt weghens de Patenten &c. overgelevert op de Groote Vergaderinghe, 75. Besendinge op de zelve, 137. Instructie voor de Staten Generael wegen 't geven der Patenten, 140. Formulier van Patenten, 144.

Placcaet

Van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden tegen de Corruptie, 143. Weghen Amnestie, 189.

Portugael

Sousa de Macedo Ambassadeur aen dezen Staet heeft Audientie, 134. Syn vertreck naer Hamborgh, 134.

Predikanten

Prediken tegen de Cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 11.

Presenten

Propositie van Zeelandt wegen de Presenten en Corruptie overgelevert in de Groote Vergaderingh, 76.

Prins van Orangie Willem de II.

Brief van den selven &c. aen de Gouverneurs ende Commandeurs &c. wegen de cassatie der Militie by Hollandt voorgenomen, 13. Besendinge van syn Hoogheyt &c. aen de Steden van Hollandt wegen de voorgenomen Cassatie der Militie 14. Komt te Dordrecht, 15. En in Andere Steden, 20. 21. Wert van haer Hoogh Mogende bedanckt na zyn wederkomst in den Hage, 22. Propositie van de zelve aen de Staten van Hollandt wegens de voorgenomen Cassatie der Militie, 22. Voorslagh van een nader Temperament aengaende de Cassatie der Militie opgestelt door zyn Hoogheyt en den Raedt van Staten, 25. Syn Hoogheyt pooght Amsterdam door Wapenen te dwingen, 31. Laet eenige Leden der Staten van Hollandt in hechtenisse stellen, 33. Brief van den selven aen alle de Provincien uyt gesondert Hollandt, 34. Syn Hoogheyt komt selfs in Persoon voor de Stadt Amsterdam, om de selve te dwingen, 34. Verdragh tusschen de selve stadt en zijn Hoogheyt, 35. Zijn Hoogheydt werdt door de huysvrouwen en vrinden der geener die hy op Loevesteyn hadde doen setten, ghebeden om Relaxatie van de selve, mits dat zy uyt de Regeringh souden blyven, 36. Syn Hoogheyt wert door die van Zeelant bedanckt naer het belegh van Amsterdam, 38. Als mede van Vrieslandt, 38. Brief van Vrieslandt aen zyn Hoogheyt tot danckseggingе, 38. Van Gelderlandt weghens't selve, 39. Van Overt Yssel wegen't selve, 39. Van Utrecht wegen't selve, 40. Sieckte van zyn Hoogheyt, 40. 41. Syn Doot, 42.

Prince van Oranje Willem de derde,

Wert geboren, 43. Gedoopt, 121, 122. Gheschil over des selfs Vooghdie, 121, 123. Propositie wegen de selve, 122, 124. Geschil tusschen die van Zeelandt en de selve of des selfs Voogden, &c. 197

Princesse Royael,

Geschil tusschen de selve en Douariere van Orangie &c. wegen de Vooghdie van den Ionghen Prince Willem de III. van Orangie, 121, 123, 124. Memorie aen Zeelandt, wegen den jongen Prince haren Zoon, 124.

Antwoord van de selve aen den Ceurvorst van Brandenburgh op syn voorslagh wegen de Voogdye des Iongen Prince van Orangie haeren Soone, 128. Geschrift door last van de selve gelevert, aen den Raed-Pensionaris van Holland weghen sekeren voorval tusschen den Ceurvorst van Brandenberg en andere weghen de Vogdye des Iongen Prince van Orangie, 129. Versoeckt Revisie tegen de Sententie des hoogen Raeds van Holland, &c. wegen de Voogdye van haren Soone den Prince van Orangie, 130.

Propositie

Van de Gedeputeerde door haer Ho. Mog. tot Dordrecht weghen de Cassatie der Militie by Holland voorgenomen, 15. Aenmerckinge op de selve Propositie, 17. Van syn Hoogheyt aen de Staten van Holland weghen de Cassatie der Militie by haer voorgenomen, 22. Antwoord van Amsterdam op de selve Propositie, 29. Van de Gedeputeerde deses Staets gedaen aen alle de vereenighde Provincie naer het afsterven van Prins Willem de II. van Orangie. 43. Van de Hollantse Gesanten aen die van Zeeland wegen het Stadhouderschap, &c. 134. 135. Van Holland om de Veldmaerschalck te laten adviseren in den Raed van Staten, 136.

Provincie

Brief van syn Hoogheyt aen alle de vereenigde Provincie uytgesondert Holland 24. Besendinge van desen Staet gedaen aen alle de Provincie naer de doot van de Prince Willem de II

van Orangie. 43. Brief van de Princeſſe Douariere aen alle de Provincien naer het afſterven van haren Soone Prins Willem de II. 44.
Lyſte van de Guarniſoenen binnen de ſtemmende Provincie te laten. 144. Lyſte van de Guarniſoenen buyten de ſtemmende Provincie te laten. 145.

R.

Raedt van Staten,
Inſtructie voor de ſelve, 80. Propoſitie van Hollandt omme den Veldt Maerſchalck te laten adviſeren in den ſelven Raede, 136. Beſonges op de Ampliatie van de Inſtructie des Raedts van Staten ende weringhe van corruptie, 137. Advys van de ſelve weghen het ſtuck van de Monſteringhe, 145. Inſtructie voor de ſelve, 149.

Rapport
Van de Gedeputeerde tot de Beſendinghe aen de Hollandtſche Steden, wegen de Caſſatie der Militie 21

Reglement
Van Vacatien en Reyskoſten, 147

Rekenkamer,
Ampliatie van de Inſtructie van des Generaliteyts Rekenkamer, 193

Remonſtrantie
Van de Nederlandtſe Synoden aen de Groote Vergaderinge van alle de Vereenigde Provintien, 58 59. 60. 146

Requeſt,
De France, Engelſe en Schotſe Officieren geven Requeſten in teghen de Caſſatie der Militie van Hollandt voorgenomen, 11

Reſolutie
Dat alle de gheene die weghen deſen Staet ſullen werden ghebruyckt tot het maecken van Tractaten met Ambaſſadeurs ende andere Miniſters van Uytheemſche Vorſten, &c. ghehouden ſullen zijn met Eede te beloven ende te ſweren niet te hebben ofte ſullen nemen eenige giften ofte geſchencken, &c. 94

Reviſie,
Princeſſe Royael verſoeckt Reviſie teghen de Sententie des Hooghen Raeds van Hollandt, &c. wegen de Vooghdie van haren Soon den Prince van Orangie, 130

S.

Sententie
Des Hofs van Hollandt over de Vooghdie des Iongen Prince van Orangie Willem de III. 125.

Somelſdijck,
Verklaringe van de ſelve, 162 Des ſelfs verſoeck om in de Generale Amneſtie te mogen werden ingelaten, 165. 188

Souſa de Macedo
Ambaſſadeur weghen Portugael aen deſen Staet heeft audientie, 134 Vertreckt na Hamburg, 134.

Stadt en Lande,
Conſſideratie van Stadt en Landen op de groote Vergaderingh van de vereenighde Provincien voorgedragen, 63.

Staten Generael,
Brief van de ſelve aen Hollandt wegen de Caſſatie der Militie, 11. Brief van deſelve aen de Gouverneurs, Commandeurs, &c. wegen 't ſelve. 13. Doen Beſendinghe aen de Steden van Hollandt wegen 't ſelve, 14. Rapport van de Gedeputeerden aen haer Hoog Mog na de volbragte Beſendinge, 21. Voorſlag van een nader Temperament weghen de Caſſatie der Militie door ſyn Hoogheyt en den Raedt van Staten opgheſtelt en aen haer Hoog Mog. overgelevert, 25. Haer Ho. Mog. ſlaen voor een Bededagh of Danckdagh uyt te ſchryven naer dat ſyn Hoogheyt alles hadde verrigt, en met Amſterdam was veraccordeert, dan wert van Hollandt tegen geſtaen, 40. Gifte van de Staten Generael op den Doop van den jongen Prince Willem de III. van Orangie. 122. Eed te doen by de Militie aen de Generaliteyt, 140. Placcaet van deſelve tegen de Corruptie, 143.

Strickland,
Sr. John en Strickland Ambaſſadeurs wegen de Republijcken van Engeland aen deſen Staet, 134 Haer vertreck, 134.

T.

Tegen-Beright
Weghen den Prince van Orangie op het Advys van de Gecommitteerde Raden der Staten van Zeeland rakende het Reght van de Graeffelijckheyt en van den Marquis of Heeren van der Veere en Vliſſinge, 207.

Tractaet
Tuſſchen den Prince van Orangie en de Spaenſe, 132. Tuſſchen deſen Staet en Denemarken voltrocken, 134.

V.

Vacatien.
Reglement van Vacatien en Reyskoſten. 147.

Ver-

Vergaderingh,

De Provincien komen op de Groote Vergaderinge, 51. De eerſte Seſſie van de ſelve, 52. Pointe voorgedragen door den Raed Penſionaris van Hollandt aen alle de Provincien, 52. Conſideratie en Inclinatie der Provincie van Gelderlant, 53. 54. Propoſitie van Zeelandt, 55 56. 57. 58. Remonſtrantie van de Nederlantſe Synoden aen de Groote Vergaderinge, 58. 59. 60. Middelen aengheweſen tot verhinderingh van de Paepſe Hierarchye en Superſtitien der Paus-geſinde, 60. Advys van Hollandt wegens de Religie 't welck van alle de andere Provincien is ingevolgt, 61. Conſideratie ende Inclinatie van Vrieſlandt wegen de Religie, Unie en Militie, 62. Van Stadt en Lande, 63. Conſideratie en Inclinatie van Utrecht, 65. Deductie van Hollandt rakende het ſtuck der Militie overgelevert in de Groote Vergaderingh, 68. Proviſionele Conſideratie van Zeelandt wegen de Patenten &c. overghelevert in de Groote Vergaderingh, 75. Propoſitie van Zeelandt wegen de Preſenten en Corruptien &c. overgelevert in de ſelve Vergaderingh, 76. Nader verklaringe van Hollant op eenige pointen van de Unie, 85. Conſideratie en Inclinatie van Overyſſel op de importante pointen van de Groote Vergaderinge, 86. Conſideratie van Hollandt tot Bekortingh van de Groote Vergaderingh, 87. Memorie van de Princeſſe Douariere van Orangie, aen de Groote Vergaderingh wegen den Iongen Prince van Orangie, 88. Advys van Hollant op ſekere 2 pointen van de preſiderende gelegt in deliberatie, 89. Advys van Zeelant, 90. Ampliatie van de Gelderſe Inſtructie op de directie van de Militie dat de zelve moet blyven aen de Staten Generael en niet aen den Raedt van Staten, 90. Ampliatie op het vergeven van Patenten en verleggen van Guarniſoenen, 61. Dat in't vergeven der Militaire Charges yder Provincie evenveel heeft te ſeggen, 91. Advys van Vrieſlant over de Pointen by Hollant ingebracht, 91. Advys van Overyſſel op het ſtuck van de Militie en diſtinctie en aſſignatie der Frontieren en Guarniſoenen, 92. Deductie van Vrieslant tot juſtificatie van haer ingeleyde conſideratie, 92. Geſchrift van Gelderlant overgelevert in de groote Vergaderingh, 112. Scheydinge der Vergaderingh, 189.

Verklaringhe

Der Staten van Hollandt wegen de Geſaiſeerde Heeren, 170.

Vertoogh

Ende bewys dat de Banderheeren Edelen en Steden van Brabant geunieert en geaſſocieert met de andere Vereenigde Nederlantſe Provincien wel gheſondeert zyn in haer verſoeck aen de Generaliteyt gedaen, 114. Nader vertoogh vande zelve 119.

Unie

Verhandelinghe van de Unie, Eeuwigh Verbond en Eendracht tuſſchen de Landen, Provincien, Steden en Leden van dien binnen de Stadt Utrecht geſlooten, 3.

Voogdye

Queſtie over de Voogdye des Iongen Prince Willem van Orangie, 121. 123. propoſitie wegen de zelve, 123. 124. Sententie des Hofs van Hollant over dezelve, 125. Mandement van Appel, met de Clauſule van inhibitie verleent by den hoogen Raedt van Hollandt weghen de ſelve, 125. Conſultatie over de zelve Voogdye, 126. Voorſlagh des Keurvorſt van Brandenburg aen de Princeſſe Royael weghen dezelve voogdye, 127.

Vrieſlandt

Conſideratie en inclinatie van Vrieſlant op de Groote Vergaderingh wegen de Religie, Unie en Militie, 62. Advys over de Poincten by Hollant inghebracht, 91. Deductie tot Iuſtificatie van haer ingeleyde Conſideratie, 92. Advys, 158.

Utreght

Conſideratie en Inclinatie van Utreght overgelevert op de Groote Vergaderingh, 65.

W.

Wederlegginge

Van ſeker Geſchrift geintituleert Redenen en Motiven, &c. 171.

Z.

Zeelant

Propoſitie van Zeelandt op de Groote vergaderingh van alle de Vereenighde Provincie, 55. Proviſionele Conſideratie wegen de Patenten overgelevert in de groote Vergaderingh, 75. Propoſitie weghen de Preſenten en Corruptien, &c. overghelevert in de groote Vergaderingh, 76. Advys op ſekere 2 poincten by de Preſiderende geleght in Deliberatie, 89. Giften op den Doop van den Iongen Prince Willem de III. van Orangie, 122. Beſendinge van Hollant daer na toe wegen het Stadthouderſchap, 134. Geſchil tuſſen die van Zeelandt en de Prince van Orangie of deſſelfs voogdye, 197.